«قەشقەر» مەجمۇئەسى

قەشقەر چوڭ ئشلار خاتىرسى



قەشقەر ئۇيغۇر ناھىيلىك نەشرىياتى

« قەشقەر » مەجمۇئەسى

قەشقەر چوڭ ئشلار خاتىرسى

تۈزگۈچى: ئابدۇكېرىم خالىق

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

喀什噶尔大事记 ：维吾尔文 / 阿布都克里木·哈力克编. —喀什：喀什维吾尔文出版社，2010.4
(喀什噶尔系列丛书)
ISBN 978-7-5373-1988-1

Ⅰ. ①喀… Ⅱ. ①阿… Ⅲ. ①喀什地区—地方志—大事记—维吾尔语（中国少数民族语言）Ⅳ. ①K294.52

中国版本图书馆CIP数据核字(2010)第047520号

责任编辑：迪丽拜尔·阿不都热依木
责任校对：坎拜尔古丽·吾斯曼

《喀什噶尔》系列丛书

喀什噶尔大事记

编者：阿布都克里木·哈力克

喀什维吾尔文出版社出版发行
(喀什市塔吾古孜路14号 邮编:844000)
各地新华书店经销
喀什维吾尔文出版社印刷厂印刷
880×1230毫米 1/32开本 14.75印张 2插页
2010年4月第1版 2010年4月第1次印刷
印数：1—3000 定价：35.00元

如有质量问题，请与我社联系调换 电话：0998-2653927

«قەشقەر» مەجمۇئەسىنى تۈزۈش هەيئىتى

باش پىلانلىغۇچى: ئىسمائىل تىلىۋالدى

مۇدىرلار: لىيۇ چاڭمىڭ
مىجىت قادىر

مۇئاۋىن مۇدىرلار: جاڭ شىنتەي
گۈلشەن تۇراخۇن
ئىمىن ئەھمىدى
جاۋ شىنيۇ
مۇتەللىپ توختى

هەيئەتلەر: ئابدۇكېرىم راخمان
ئادىل مۇھەممەت
نيې گۇاڭيۇ
كېرىمجان ئابدۇرېھىم
ئابلاجان سىيىت
ئەركىن ئەمەت

باش تۈزگۈچى: ئادىل مۇھەممەت

《喀什噶尔》系列丛书编委会

总策划：　司马义·铁力瓦尔地

主　任：　刘长明
　　米吉提·卡德尔

副主任：　张新泰
　　古力先·吐拉洪
　　依明·艾合买提
　　赵新尉
　　木太力甫·托合提

委　员：　阿布都克力木·热合曼
　　阿迪力·穆罕默德
　　聂光玉
　　克力木江·阿布都热依木
　　阿布拉江·色依提
　　艾尔肯·艾麦提

主　编：　阿迪力·穆罕默德

كىرىش سۆز

قەشقەر ـــ ئاسىيا ـ ياۋروپا چوڭ قۇرۇقلۇقىنىڭ ئوتتۇرىسىغا، ۋەتىنىمىزنىڭ غەربىي شىمالىغا، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ غەربىي جەنۇبىي قىسمىغا جايلاشقان. قەشقەر ۋىلايىتىگە 12 ناھىيە (شەھەر) تەۋە بولۇپ، ئۇ ئۇيغۇرلار ئاساسىي گەۋدە قىلىنغان، كۆپ مىللەت توپلىشىپ ئولتۇراقلاشقان رايون. ئومۇمىي يەر كۆلىمى 137 مىڭ 600 كۋادرات كىلومېتىر، نوپۇسى 3 مىليون 690 مىڭدىن كۆپرەك.

قەشقەر ئۇزاق تارىخقا ئىگە بولۇپ، قەدىمدىن تارتىپ ئېلىمىزنىڭ ئوتتۇرا تۈزلەڭلىك رايونى بىلەن ئىقتىساد، مەدەنىيەت ئالاقىسى قىلىپ كەلگەن. غەربىي خەن سۇلالىسىنىڭ شىنجۇ 2 ـ يىلى (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 60 ـ يىلى) خەن سۇلالىسى شىنجاڭدا غەربىي يۇرت قورۇقچىبەگ مەھكىمىسى تەسىس قىلغاندىن كېيىن، قەشقەر رايونى غەربىي يۇرتنىڭ بىر قىسمى سۈپىتىدە ۋەتىنىمىزنىڭ خەرىتىسىگە رەسمىي كىرگۈزۈلگەن. XV ئەسىردە دېڭىز يولى ئېچىلىشتىن ئىلگىرى قەشقەر ئىزچىل تۇردە قەدىمىي «يىپەك يولى» دىكى قاتناش تۈگۈنى بولۇپ، شەرق بىلەن غەربنىڭ ئىقتىساد، مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇشىدا مۇھىم رول ئوينىغانىدى.

قەشقەر ئۇيغۇرلارنىڭ قەدىمىي كلاسسىك مەدەنىيەت ـ سەنئىتىنىڭ بۆشۈكى بولۇپ، قەشقەردە بارلىققا كەلگەن «سۇلى نەغمىلىرى» ئوتتۇرا تۈزلەڭلىككە تارقىلىپ، ئېلىمىزنىڭ نەغمە ۋە ئۇسسۇلىنىڭ تەرەققىياتىغا چوڭقۇر تەسىر كۆرسەتكەن: «قۇتادغۇبلىك»، «تۈركىي تىللار دىۋانى»، «تارىخى رەشىدىي»،

«ئون ئىككى مۇقام» قاتارلىق ئۆلمەس مەدەنىيەت - سەنئەت جەۋھەرلىرى دۇنياغا مەشھۇر بولۇپ، جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ مەدەنىيەت خەزىنىسىنى بېيىتقانىدى. قەشقەرنىڭ شارائىتى ئەۋزەل، بايلىقى مول، ئۆزگىچە يەرلىك مەدەنىيەت ئالاھىدىلىكىگە ئىگە بولۇپ، «مېۋە - چېۋە ماكانى» ۋە «ناخشا - ئۇسسۇل ماكانى» دېگەن ئېسىل نامى بار. قەشقەر ئۆزىنىڭ مول ۋە كۆپ قاتلاملىق، يەرلىك ۋە قويۇق مىللىي ئالاھىدىلىككە ئىگە تارىخى، مەدەنىيەت ئاساسى بىلەن شىنجاڭنىڭ ئىخچام كۆرۈنۈشىگە سىمۋول بولۇپ قالغانىدى، «قەشقەرگە بارمىسىڭىز شىنجاڭغا بارغان بولمايسىز» دېگەن سۆز دەل مۇشۇ ئاساستا بارلىققا كەلگەن بولۇپ، بۇ سۆز قەشقەرنى دۆلەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى سایاھەتچىلەر تەلپۈنىدىغان سىرلىق بىر جايغا ئايلاندۇرغانىدى.

يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغاندىن كېيىن، مەركەز ۋە شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ توغرا رەھبەرلىكىدە، قەشقەردىكى ھەر مىللەت خەلقى جاپاغا چىداپ ئىگىلىك يارىتىپ، ئىتتىپاقلىشىپ كۈرەش قىلىپ، پۈختا ۋە ساغلام بولغان، ھاياتىي كۈچكە تولغان سوتسىيالىستىك ماددىي مەدەنىيىلىك ۋە مەنىۋى مەدەنىيىلىك قۇرۇلۇشىنى بەرپا قىلدى، بولۇپمۇ ئىسلاھات ئېلىپ بېرىلغان، ئىشىك ئېچىۋېتىلگەن 30 يىلدىن بۇيان قەشقەرنىڭ قىياپىتىدە مەملىكىتىمىز ۋە ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ باشقا جايلىرىغا ئوخشاشلا غايەت زور ئۆزگىرىشلەر بولدى. ھازىر قەشقەر مەملىكەت بويىچە ئەڭ چوڭ ۋىلايەت دەرىجىلىك تاۋار پاختا ئىشلەپچىقىرىش بازىسىغا ئايلاندى؛ ئاشلىق جەھەتتە ئۆزىنى تەمىنلەپ ئېشىنىدىغان بولدى؛ نېفىت، توقۇمىچىلىق، ئېلېكتر، خىمىيە سانائىتى، كۆمۈر، قۇرۇلۇش ماتېرىياللىرى ۋە يېزا ئىگىلىك قوشۇمچە كەسىپ مەھسۇلاتلىرىنى پىششىقلاپ ئىشلەشنى ئاساس قىلىدىغان سانائەت سىستېمىسى دەسلەپكى قەدەمدە شەكىللەندى؛ مول ۋە رەڭدار سایاھەت بايلىقى، چاقناپ تۇرىدىغان پارلاق تارىخىي

مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى، ھەيۋەتلىك تەبىئىي مەنزىرىلەر ۋە ئۆزگىچىلىككە ئىگە مىللىي ئۆرپ - ئادەتلىرى قەشقەرنى مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىغا تونۇتۇپ، ساياھەتچىلىكنى تەرەققىي قىلدۇرىدىغان قايناق زېمىنغا ئايلاندۇردى: قەشقەردە سىياسىي، ئىجتىمائىي ۋەزىيەت مۇقىم، ئىقتىساد راۋاجلانغان، مىللەتلەر ئىتتىپاق، چېگرا مۇداپىئەسى مۇستەھكەم بولغان، ئىشىك سىرتقا يەنمۇ كەڭ ئېچىۋېتىلگەن، خەلقنىڭ تۇرمۇش سەۋىيىسى ئۇزلۇكسىز يۇقىرى كۆتۈرۈلگەن ۋەزىيەت بارلىققا كەلدى. دۆلەتنىڭ غەربىنى كەڭ ئېچىش ئىستراتېگىيىسىنى يولغا قويۇشى قەشقەرنىڭ تەرەققىياتى ئۈچۈن مىسلىسىز ياخشى تارىخىي پۇرسەت ئېلىپ كەلدى. مەن قەشقەردىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ بۇ پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، ئېچىۋېتىش دائىرىسىنى يەنمۇ كېڭەيتىپ، جۇغراپىيىلىك ئەۋزەللىك بىلەن بايلىق ئۇستۇنلۇكىنى جارى قىلدۇرۇپ، قەشقەردە كەڭ ئېچىۋېتىش، كەڭ تەرەققىي قىلدۇرۇشتەك يېڭى ۋەزىيەت يارىتىپ، قەشقەردىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئورتاق تىرىشىشى ۋە جاپالىق ئەمگىكى ئارقىلىق، قەشقەردىن ئىبارەت «يىپەك يولىدىكى مەرۋايىت» نى تېخىمۇ جۇلالاندۇرىدىغانلىقىغا قەتئىي ئىشىنىمەن.

«قەشقەر» مەجمۇئەسى ـــ قەشقەرنىڭ سوتسىيالىستىك مەنىۋى مەدەنىيىلىك قۇرۇلۇشىنىڭ يەنە بىر مول مېۋىسى بولۇپ، بۇ مەجمۇئەدە تارىخىي ماتېرىيالىزملىق، دىئالېكتىك ماتېرىيالىزملىق نۇقتىئىنەزەردە چىڭ تۇرۇش ئاساسىدا، قەشقەرنىڭ تەبىئىي جۇغراپىيىسى، ھەرقايسى دەۋرلەردىكى تارىخى، مەدەنىيەت - سەنئىتى، سىياسىي - ئىقتىسادى ۋە ئىجتىمائىيىتى قاتارلىق جەھەتلەردىكى ئەھۋاللار ئوبيېكتىپ ۋە چىنلىق بىلەن بايان قىلىنغان، بولۇپمۇ بۇ مەجمۇئەدە جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلغاندىن بۇيان، قەشقەردىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ مەركەز ۋە شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ رەھبەرلىكىدە قىلىداش، ھەمنەپەس،

تەقدىرداش بولۇپ، قولنى قولغا تۇتۇشۇپ، سوتسىيالىستىك يېڭى قەشقەر قۇرۇپ چىققانلىقىدەك شانلىق تارىخى نۇقتىلىق بايان قىلىنغان. بۇ مەجمۇئەنىڭ مەزمۇنى مول، ماتېرىياللىرى ئەينەن، سان - سىپىرلار توغرا بولۇپ، ئۇ قەشقەرنىڭ يەرلىك ئەھۋالىنى سىستېمىلىق ۋە ئومۇمىيۈزلۈك ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىدىغان، قەشقەرنى چۈشىنىش ۋە قەشقەرنى مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىغا تونۇشتۇرۇشتا كەم بولسا بولمايدىغان، بىرقەدەر يۇقىرى ئىلمىي ۋە پايدىلىنىش قىممىتىگە ئىگە «قامۇس» بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

مەن كۆپچىلىكنىڭ، بولۇپمۇ ھەر دەرىجىلىك كادىرلارنىڭ قەشقەرنىڭ يەرلىك تەزكىرە — قامۇسى ھېسابلانغان بۇ مەجمۇئەنى ئوقۇپ، ئۇنىڭدىن پايدىلىنىپ ۋە ئىلھام ئېلىپ، شۇ ئارقىلىق يەرلىك تەزكىرىنىڭ «ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈشكە ياردەم بېرىش، تارىخنى ساقلاش، خەلقنى تەربىيىلەش» تىن ئىبارەت ئىجتىمائىي رولىنى ئەڭ زور دەرىجىدە جارى قىلدۇرۇپ، ئۇنى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ ئىككى مەدەنىيەتلىك قۇرۇلۇشى، جۈڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش ئىشلىرى ئۈچۈن تېخىمۇ ياخشى خىزمەت قىلدۇرۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

2009 - يىل 1 - يانۋار، بېيجىڭ

(مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى)

نەشرىياتتىن

«يىپەك يولى» دىكى مەرۋايىت» دەپ نام ئالغان قەشقەرنىڭ تارىخى ئۇزاق، مەدەنىيىتى مول ھەم رەڭگارەڭ بولۇپ، ئۆزگىچە يەرلىك ئالاھىدىلىكى بىلەن داڭ چىقارغان. قەشقەر بوستانلىقى بولسا ئۇيغۇر مەدەنىيەت بۆشۈكلىرىنىڭ بىرى ھەم ئۇزاق ئەسىرلىك تارىخىي تەرەققىيات جەريانىدا قەدىمكى ئەنئەنىۋى مەدەنىيەت ئۆزلۈكسىز جۇغلانغان، ئىزچىللاشقان ۋە يېڭىلىق يارىتىپ تەرەققىي قىلىپ كەلگەن جاي.

قەشقەرنىڭ تارىخ - مەدەنىيىتىنى سىستېمىلىق، تولۇق تونۇشتۇرۇش نۆۋەتتە شىنجاڭ ئاخبارات - نەشرىياتچىلىق ساھەسىدىكى مۇھىم، تەخىرسىز خىزمەت بولۇپ، نەشرىياتىمىز نەشر قىلىۋاتقان «قەشقەر» مەجمۇئەسى مۇشۇ ساھەدىكى بوشلۇقنى تولدۇرىدىغان، قەشقەرنىڭ قويۇق مىللىي ئالاھىدىلىكى ۋە يەرلىك ئالاھىدىلىكىنى نامايان قىلىدىغان مەجمۇئە بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

«قەشقەر» مەجمۇئەسى جەمئىي 30 خىل (31 دانە) كىتاب بولۇپ، ئۇ قەشقەرنىڭ تارىخى، جۇغراپىيىسى، مەدەنىيىتى، مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى، ئارخېئولوگىيىسى، ئېكسپېدىتسىيىسى، قەدىمكى ئەسەرلىرى، مائارىپى، سەنئىتى، فولكلور مەدەنىيىتى، مىللەتلەر، دىن، ئۇيغۇر تېببابەتچىلىكى، تەنتەربىيىسى، قاتنىشى، سايياھەتچىلىكى، يەر ناملىرى، ئاخبارات - نەشرىياتچىلىقى، تەبىئىي بايلىقلىرى، كلاسسىك ئەدەبىياتى، خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى، مىللەتلەر ئەدەبىياتى، ئۇيغۇر دولان مەدەنىيىتى، قول ھۈنەرۋەنچىلىك سەنئىتى، مەشھۇر شەخسلەر، چوڭ ئىشلار

خاتىرىسى، ئېلىمىز مەنبەلىرىدىكى قەشقەر ۋە چەت ئەللىكلەر نەزىرىدىكى قەشقەر قاتارلىق مەزمۇنلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. پۈتۈن مەجمۇئەدىن قەشقەرنىڭ ئۆتمۈشى، يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغاندىن كېيىنكى غايەت زور ئۆزگىرىشلەر، ئىسلاھات، ئېچىۋېتىش جەريانىدا قولغا كەلگەن نەتىجىلەر ۋە قەشقەرنىڭ كەلگۈسىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ.

«قەشقەر» مەجمۇئەسى مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى ئىسمائىل تىلىۋالدىنىڭ غەمخورلۇقى ۋە پىلانلىشى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئاخبارات - نەشرىيات ئىدارىسى باشلىقلىرىنىڭ بىۋاسىتە يېتەكچىلىك قىلىشى ۋە ئۇيۇشتۇرۇشى، بىر تۈركۈم ئالىم، مۇتەخەسسىسلەرنىڭ تەكشۈرۈپ بېكىتىشى ئارقىسىدا ۋۇجۇدقا چىققان ئەل رايى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشى بولۇپ، ئۇ قەشقەرنى دۆلەت ئىچى - سىرتىغا تەشۋىق قىلىدىغان، قەشقەرنى چۈشىنىشنى ئىلگىرى سۈرىدىغان، «شىنجاڭ كىتاب خەزىنىسى»دىكى نۇقتىلىق تۈردۇر.

بىز بۇ مەجمۇئەنىڭ نەشر قىلىنىش مۇناسىۋىتى بىلەن «قەشقەر» مەجمۇئەسىنى تۈزۈش ھەيئىتىدىكى رەھبەرلەرگە، ئالىم، مۇتەخەسسىسلەرگە ۋە ئاپتورلارغا ئالاھىدە رەھمەت ئېيتىمىز.

2009 - يىل 1 - ماي، قەشقەر

تۇزگۈچىدىن

قەشقەر ـ تارىم ۋادىسىدىكى ئەڭ قەدىمىي، ئەڭ چوڭ بوستانلىق. قەشقەردە يىراق قەدىمكى زامانىدىن باشلاپ ئىنسانلار پائالىيىەت قىلىپ كەلگەن ھەم ھەرقايسى تارىخىي دەۋرلەرنىڭ ئۆزىگە خاس مەدەنىيىەت يادىكارلىقلىرى ساقلانغان. قەدىمكى زامانىدىكى مىللەتلەرنىڭ چوڭ كۆچۈشلىرى قەشقەرنىڭ مىللەت، تىل تەركىبلىرىنى مۇرەككەپلەشتۈرگەن بولسا، «يىپەك يولى»نىڭ گۈللىنىشى قەشقەرنىڭ ئىقتىساد، مەدەنىيەت، سودا ئىشلىرىنى تەرەققىي قىلدۇرغان ھەم دىنىي ئېتىقادتىكى كۆپ قاتلاملىق ئۆزگىرىشلەرنى بارلىققا كەلتۈرگەن. بۇ خىل ئۇزاق مەزگىللىك تارىخىي ئۆزگىرىش ھەم مەدەنىيەتنىڭ ئۆزئارا تەسىرلىشىش، سىڭىشىش جەريانلىرى قەشقەرنىڭ ئۇزاق ئەسىرلىك تارىخىي تەرەققىيات جەريانىدا چوڭ ئىشلار سۈپىتىدە ئۆز ئىپادىسىنى تاپقان.

«شىنجاڭغا بارمىغۇچە ۋەتەننىڭ قانچىلىك چوڭلۇقىنى بىلگىلى بولمايدۇ، قەشقەرگە بارمىغۇچە شىنجاڭنىڭ ھەقىقىي قىياپىتىنى ھېس قىلغىلى بولمايدۇ...»، مانا بۇ ۋەتىنىمىزدىكى ھەر مىللەت خەلقى ئارىسىدا ئۇزاقتىن بۇيان تارقىلىپ يۈرگەن بىر تۇراقلىق گۈزەل ئىبارە بولۇپ، ئۇ گويياكى سېھىرلىك بىر ناخشىغا ئوخشاش كىشىلەرنىڭ قەلبىنى ئۇۋلاپ كەلمەكتە.

«قەشقەر» نامى بىلەن ۋەتىنىمىزگە، دۇنياغا تونۇلغان ئۇيغۇر مەدەنىيىتى ئۇيغۇرلارنىڭ تارىخ ۋە مەدەنىيىتىنى بۈگۈنگە ئۇلاشتا كۆۋرۈكلۈك رول ئويناپ كەلگەن. نۇرغۇن مەدەنىيەت تىندۇرمىلىرىنى ئۆزىگە جۇغلاپ، ۋەتىنىمىزنىڭ، دۇنيانىڭ مەدەنىيەت خەزىنىسىگە مۇناسىپ ھەسسە قوشقان.

قەشقەر قەدىمدىن تارتىپ يىپەك يولى بويىدىكى شەرقنى غەربكە، غەربنى شەرققە تۇتاشتۇرىدىغان «ئالتۇن كۆۋرۈك» بولۇپ كەلدى. تەبىئىي جۇغراپىيىلىك ئەۋزەللىكى ۋە ئادەمىيەتلىك (人文) جەلپكارلىقى بىلەن سودا ۋە مەدەنىيەت كارۋانلىرىنىڭ قىزىق نۇقتىسى بولغان بۇ يۇرت قەدىمكى قۇرۇقلۇق يىپەك يولى گۈللەنگەن دەۋرلەردە «يىپەك يولىدىكى مەرۋايىت» دېگەن گۈزەل نامى بىلەن شۆھرەت تاپقان.

قەشقەر ـــ قەشقەر ۋىلايىتى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ غەربىي جەنۇبى قىسمىغا جايلاشقان، شەرقتە تەكلىماكان قۇملۇقى بىلەن، غەرب ۋە جەنۇبتا ئايرىم - ئايرىم ھالدا قىرغىزىستان، تاجىكىستان، ئافغانىستان، پاكىستان، ھىندىستان قاتارلىق دۆلەتلەر بىلەن تۇتىشىدۇ. ئومۇمىي يەر كۆلىمى 162 مىڭ كۋادرات كىلومېتىر، ئومۇمىي نوپۇسى 3 مىليون 500 مىڭدىن ئارتۇق بولۇپ، ئۇيغۇر، خەنزۇ، خۇيزۇ، تاجىك، ئۆزبېك، قىرغىز قاتارلىق كۆپلىگەن يەرلىك مىللەتلەر ياشايدۇ. بۇلارنىڭ ئىچىدە ئۇيغۇرلار ئاساسلىق يەرلىك مىللەت بولۇپ، پۈتۈن ۋىلايەت ئومۇمىي نوپۇسىنىڭ 90% تىن كۆپرەكنى تەشكىل قىلىدۇ. پۈتۈن قەشقەر ۋىلايىتى تەۋەسىدە قەشقەر شەھىرى، قەشقەر يېڭىشەھەر، قەشقەر كونا شەھەر، يېڭىسار، يوپۇرغا، پەيزاۋات، قاغىلىق، يەكەن، پوسكام، مەكىت، مارالبېشى، تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسى قاتارلىق 12 ناھىيە (شەھەر) تەسىس قىلىنغان.

بۇ كىتابقا قەشقەر ـــ قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ يىراق قەدىمكى زامان تارىخىدىن ھازىرقى زامانغىچە بولغان ئۇزاق مەزگىللىك تارىخىي چوڭ ئىشلار خاتىرىسى كىرگۈزۈلدى. قەشقەرنىڭ چوڭ ئىشلار خاتىرىسىنى تۇزۇش، تەتقىق قىلىش قەشقەرنىڭ بىر پۈتۈن تارىخ - مەدەنىيىتىنى قېزىش، تەتقىق قىلىش ۋە يورۇتۇپ بېرىشتە كەم بولسا بولمايدىغان رېئال ئەھمىيەتكە ئىگە خىزمەت ھېسابلىنىدۇ.

مۇندەرىجە

تارىختىن ئىلگىرىكى مەزگىلدىن چىن سۇلالىسى دەۋرىگىچە 1
خەن سۇلالىسى دەۋرى 3
ۋېي، جىن سۇلالىلىرى، جەنۇبىي - شىمالىي سۇلالىلەر، سۇي
سۇلالىسى دەۋرلىرى 21
تاڭ سۇلالىسى، بەش دەۋر، ئون پادىشاھلىق دەۋرلىرى 33
سۇڭ، يۈەن سۇلالىلىرى دەۋرى 44
مىڭ سۇلالىسى دەۋرى 69
چىڭ سۇلالىسى دەۋرى 82
جۇڭخۇا مىنگو دەۋرى 183
جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى دەۋرى 237

تارىختىن ئىلگىرىكى مەزگىلدىن چىن سۇلالىسى دەۋرىگىچە

(مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 8000 - يىلدىن مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 207 - يىلىغىچە)

قەشقەر رايونىدا ئېلىپ بارغان ئاخىرئولوگىيىلىك تەكشۈرۈش نەتىجىلىرىدىن مەلۇم بولۇشىچە، بۇنىڭدىن 10 مىڭ يىل ئىلگىرىكى كونا تاش قورال دەۋرىنىڭ ئاخىرقى مەزگىللىرىدە قەشقەر رايونىدا ئىنسانلار پائالىيەت ئېلىپ بارغان. تاشقورغان جىرغال خارابىسى بىلەن ئاتۇش ئاغۇدىن مۇشۇ دەۋرگە تەۋە يادىكارلىقلار تېپىلدى؛ بۇنىڭدىن تەخمىنەن 6000 — 4000 يىللار ئىلگىرىكى يېڭى تاش قورال دەۋرىدە قەشقەر بوستانلىقىنىڭ شەرقىي چېتىدىكى مارالبېشى (بارچۇق) ۋە قەشقەر كونا شەھەر ئوپال رايونىدا قەدىمكى ئىنسانلار پائالىيەت ئېلىپ بارغان؛ قەشقەر كونا شەھەر ئوپال رايونىدىكى ئاقدالا خارابە ئىزلىرى ۋە سۇلتانباغ - غوجا قونار خارابە ئىزلىرىدىن بۇنىڭدىن تەخمىنەن 4000 يىللار ئىلگىرىكى برونزا (مىس) قورال دەۋرىگە تەۋە يادىكارلىقلار كۆپلەپ تېپىلدى؛ بۇنىڭدىن تەخمىنەن 2000 يىللار ئىلگىرىكى دەسلەپكى تۆمۈر قوراللار دەۋرىدە قەشقەرنىڭ غەربىي جەنۇبى تەرەپلىرىدىكى تاغلىق رايونلاردا ئىنسانلار ياشىغان بولۇپ، بۇ دەۋرگە تەۋە خارابە - ئىزلاردىن تاشقورغان شامبابا قەدىمكى قەبرىستانلىقى بىلەن تاشقورغان تۆۋەنكى بەلدىر قەدىمكى قەبرىستانلىقىدىن تېپىلغان يادىكارلىقلار روشەن ئالاھىدىلىككە ئىگە؛ بۇنىڭدىن باشقا، بۇ دەۋرلەرگە تەۋە مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىدىن قىياتاش رەسىملىرى

خەن سۇلالىسى دەۋرى

(مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 206 - يىلىدىن مىلادىيە 220 - يىلىغىچە)

غەربىي خەن سۇلالىسى خانى ۋېندى زامانىنىڭ چىەنيۈەن 4 - يىلى (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 176 - يىلى)

ھونلارنىڭ ئوڭ قول بىلىك خانى غەربتە توخرىلارغا ھۇجۇم قىلىپ، غەربىي يۇرتنى ئىداره قىلدى، بۇگۈنكى قەشقەر ۋىلايىتى تەۋەسىدە سۇلى، ساكارائۇل، يۆلئېرىق، سەپەرباي قاتارلىق بەگلىكلەر ئارقا - ئارقىدىن ھونلارغا قارايدىغان بولدى.

خەن سۇلالىسى خانى ۋۇدى زامانىنىڭ جىەنيۈەن 3 - يىلىدىن يۈەنشۇ 3 - يىلىغىچە (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 138 - يىلىدىن مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 126 - يىلىغىچە)

جاڭ چىەن توخرىلار زېمىنىگە ئەلچىلىككە كېلىپ بۇگۈنكى قەشقەردىن ئۆتۈپ، پايتەخت چاڭئەنگە (بۇگۈنكى شىئەن شەھرىگە) يېتىپ بارغاندىن كېيىن، پادىشاھ ۋۇدىغا غەربىي يۇرتتىكى ھەرقايسى بەگلىكلەرنىڭ ئەھۋالىنى دوكلات قىلغان. شۇنىڭ بىلەن خەن سۇلالىسى بۇگۈنكى قەشقەر ۋىلايىتى تەۋەسىدىكى سۇلى، ساكارائۇل، يۆلئېرىق، سارىقول، مالور قاتارلىق بەگلىكلەرنىڭ بارلىقىدىن خەۋەر تاپقان.

غەربىي خەن سۇلالىسى خانى ۋۇدى زامانىنىڭ يۈەنشۇ 4 - يىلى (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 119 - يىلى)

جاڭ چىەن ئۇسۇنغا ئەلچىلىككە كېلىپ، يانداش

بىرقەدەر كۆپ ساقلانغان بولۇپ، ئۇلار قەشقەر بوستانلىقىنىڭ شەرقىي جەنۇبىدىكى قاغىلىق ناھىيىسى بىلەن پامىرنىڭ شەرقي ئىتتىكىدىكى تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسى تەۋەسىگە تارقالغان.

جۇ چېكۈڭ تەختتە ئولتۇرغان دەۋر (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 1115 - يىلىدىن مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 1079 - يىلىغىچە)

جۇ چېكۈڭ ۋەزىرلىرى بىلەن گاڭ جىڭدا (بۇگۈنكى شىئەن شەھىرىنىڭ غەربىي جەنۇبىدا) تەنتەنىلىك يىغىلىش ئۆتكۈزۈۋاتقاندا، غەربىي يۇرتتىكى ساكارائۇل قاتارلىق بەگلىكلەردىن كەلگەن ئەلچىلەر توگە، قاشتېشى، ياۋائات قاتارلىقلارنى تەقدىم قىلدى.

جۇ مۇۋاڭنىڭ 13 - يىلى (مىلادىيەدىن تەخمىنەن 994 - يىللار ئىلگىرى)

«مۇتيەنزى تەزكىرىسى»دە خاتىرىلىنىشىچە: «جۇ مۇۋاڭ لەشكەر باشلاپ غەربىي يۇرتنى كەزگەندە، قۇرۇمتاغ چوققىسىغا چىقىپ، پادىشاھ ساريىنى تاماشا قىلغان، ياپيېشىللىققا پۇركەنگەن تاغلارغا چىقىپ، تۆت ئەتراپتىكى دالىغا نەزەر تاشلىغان»، يەنى ھازىرقى تاشقورغانغا، قەشقەر ئەتراپلىرىغا، زەرەپشان دەرياسى بويىغا، قاغىلىقتىكى مىردايلارغا بارغان.

چۈنچىيۇ دەۋرىدىن چىن سۇلالىسى دەۋرىگىچە (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 771 - يىلىدىن مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 206 - يىلىغىچە)

ئارخېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈشلەر ۋە تارىخىي خاتىرىلەردىن قارىغاندا، بۇگۈنكى قەشقەر ۋىلايىتى تەۋەسىدە ساكلار، دىلار، چياڭلار قاتارلىق قەدىمىي قەبىلىلەر ياشىغان. چىن سۇلالىسى دەۋرىگە كەلگەندە بۇگۈنكى قەشقەر ۋىلايىتى تەۋەسىدە چوڭ - كىچىك كۆچمەن ئەللەر ھەم شەھەر دۆلەتلىرى شەكىللەنگەن بولۇپ، ئۇلارنىڭ خان - ئاقساقاللىرىنىڭ تولىسى ساكلاردىن ئىدى.

خەن شۇەندى ئىجازەت بەردى. ئۇ چاغلاردا ۋەننيەن چاڭئەندە تۇرۇۋاتاتتى. خەن شۇەندى دەرھال شى چۇڭگونى ئەلچىلىككە تەيىنلىدى. ۋەننيەن شى چۇڭگونىڭ مۇھاپىزىتىدە ساكارائۇلغا قايتىپ كەلدى. ۋەننيەن تەختكە چىققاندىن كېيىن، زورلۇق - زومبۇلۇق قىلىپ خەلقنىڭ نارازىلىقىنى قوزغىدى. ئەسلىدىكى ساكارائۇل بېگىنىڭ ئىنىسى قۇتغۇي ئەتراپىدىكى بەگلىكلەرنى بىرلەشتۇرۇپ، ۋەننيەن بىلەن شى چۇڭگونى ئۆلتۇرۇپ، ئۆزى تەختكە چىقىۋالدى. كېيىنكى يىلى خەن سۇلالىسى خەن زېڭ بىلەن فېڭ فېڭشىنى ئەلچى قىلىپ، فەرغانە ئەلچىسىنى دۆلىتىگە ئاپىرىپ قويدى. خەن زېڭ بىلەن فېڭ فېڭشى غەربىي يۇرتتىكى بەگلىكلەرگە جازا يۈرۈشى قىلىپ، ساكارائۇلغا ھۇجۇم قىلدى. قۇتغۇينىڭ قوشۇنى مەغلۇپ بولۇپ، قۇتغۇي ئۆزىنى ئۆلتۇرۇۋالدى. خەن زېڭ، فېڭ فېڭشىلار ئەسلىدىكى ساكارائۇل خانىنىڭ جىيەننى خان قىلىپ تىكلىدى. شۇنىڭ بىلەن ساكارائۇل بەگلىكىدىكى پاراكەندىچىلىك تىنچىتىلدى.

غەربىي خەن سۇلالىسى خانى شۇەندى زامانىنىڭ شېنجۇ 2 - يىلى (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 60 - يىلى)

ھونلارنىڭ باتىسقانى خەن سۇلالىسىگە تەسلىم بولدى، ئۇلارنىڭ چاكارلار كاھىبگى ئەمىلى ئېلىپ تاشلاندى، قۇس قاتارلىق بەگلىكلەرمۇ بىرلا ۋاقىتتا خەن سۇلالىسىگە قارايدىغان بولدى. خەن سۇلالىسى غەربىي يۇرتنى بىرلىككە كەلتۈرگەندىن كېيىن، پىشامشانىنىڭ غەربىنى قوغدايدىغان يالۇاچ چېرىكچى فېڭ جىگە قۇسلارنىڭ غەربىي شىمالىنى قوغداش توغرىسىدا پەرمان چۈشۈردى ۋە ئۇنى قورۇقچىبەگ قىلىپ، غەربىي يۇرت قورۇقچىبەگ مەھكىمىسى تەسىس قىلىپ، غەربىي يۇرتنى بىر تۇتاش باشقۇردى. ساكارائۇل، يۆلئېرىق، ساربقول، مالور قاتارلىق بەگلىكلەر خەن سۇلالىسى تەۋەسىگە ئۆتۈپ، غەربىي يۇرت قورۇقچىبەگ مەھكىمىسىنىڭ باشقۇرۇشىدا بولدى.

ئەلچىلىرىنى ئەتراپتىكى بەگلىكلەرگە ئەۋەتتى. ئەلچىلەر تاكى يۇەندىكى 2 - يىلىغىچە (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 115 - يىلىغىچە) غەربىي يۇرتتىكى بەگلىكلەرنىڭ ئەلچىلىرىنى باشلاپ بىر - بىرلەپ پايتەختكە باردى. شۇنىڭدىن باشلاپ سۇلى، ساكارائۇل، يۆلئېرىق، ساربقول، مالور قاتارلىق ئەللەرمۇ خەن سۇلالىسى بىلەن ئەلچى ئەۋەتىشىپ باردى - كەلدى قىلىشتى.

غەربىي خەن سۇلالىسى خانى ۋۇدى زامانىنىڭ تەيچۇ 3 - يىلى (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 102 - يىلى)

خەن سۇلالىسىنىڭ سۇتراشىنا سانغۇنى لى گۇاڭلى فەرغانىگە يۇرۇش قىلىپ غەلىبە قىلدى. غەربىي يۇرتتىكى ئەل بەگلىرى پەرزەنتلىرىنى ئەلچى قىلىپ، لى گۇاڭلى بىلەن بىللە ئوردىغا ئەۋەتىپ، سوۋغا - سالام بېرىشتى. بۇ ئەلچىلەرنىڭ كۆپىنچىسى «باربىتاي» قىلىنىپ چاڭئەندە قالدۇرۇلدى، شۇنىڭ بىلەن سۇلى، ساكارائۇل، ساربقول، يۆلئېرىق، مالور قاتارلىق بەگلىكلەر خەن سۇلالىسىگە قارايدىغان بولدى. خەن سۇلالىسى پىشامشانىنىڭ غەربىدە جەنۇبنى قوغدايدىغان ھىراۋۇل قويدى. ئۇلار يالۋاچ چېرىكچىنىڭ باشچىلىقىدا چېدىردا بوز يەر ئېچىپ تېرىقچىلىق قىلدى.

غەربىي خەن سۇلالىسى خانى شۈەندى زامانىنىڭ يۈەنكاڭ 1 - يىلى (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 65 - يىلى)

ساكارائۇل خانى بىلەن ئۇسۇنلارنىڭ كۈنبېگى ئۇڭكۇبەگنىڭ مۇناسىۋىتى قويۇق ئىدى. ئۇڭكۇبەگ بىلەن خەن سۇلالىسى مەلىكىسى جېيېۋنىڭ ئوغلى ۋەننىيەنگە ساكارائۇل خانى بەك ئامراق ئىدى. ساكارائۇل خانى ۋاپات بولغاندا، ساكارائۇل بەگلىكىدىكىلەر خەن سۇلالىسى ئوردىسىغا مەكتۇپ يوللاپ، ۋەننىيەننى ساكارائۇلنىڭ خانى قىلىپ بېرىشنى تەلەپ قىلغاندا،

كاڭغا «خەن سۇلالىسى ئۇچۇن ساكارائۇلدا خىزمەت كۆرسەتكەن تۆھپىكار، پەزىلەتلىك بەگ، غەربىي يۇرت باش تۇتۇقبېگى» دەپ نام بەردى ھەمدە ئۇنىڭغا غەربىي يۇرتتىكى 55 بەگلىكنى بىر تۇتاش باشقۇرۇشنى بۇيرۇدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى گۇاڭ ۋۇدى زامانىنىڭ جىەنۇ 9 - يىلى (33 - يىلى)

ساكارائۇل خانى كاڭ ئۆلگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئىنىسى شىەن تەختكە ۋارىسلىق قىلدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى گۇاڭ ۋۇدى زامانىنىڭ جىەنۇ 14 - يىلى (38 - يىلى)

ساكارائۇل خانى شىەن بىلەن پىشامشان خانى يەن خەن سۇلالىسى ئوردىسىغا ئەلچى ئەۋەتىپ، قىممەتلىك سوۋغا تەقدىم قىلدى ھەمدە غەربىي يۇرتتا قورۇقچىبەگ تەسىس قىلىشنى ئىلتىماس قىلدى. گۇاڭ ۋۇدى ئوتتۇرا تۇزلەڭلىكتە ئەمدىلا ئورۇن تۇتقاچقا، ئاۋامنى ئارام ئالدۇرۇش زۆرۈر دەپ قوشۇلمىدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى گۇاڭ ۋۇدى زامانىنىڭ جىەنۇ 17 - يىلى (41 - يىلى)

ساكارائۇل خانى شىەن يەنە ئەلچى ئەۋەتىپ سوۋغا بېرىپ، تۇتۇقبېگ قويۇشنى تەلەپ قىلدى. گۇاڭ ۋۇدى شىەنگە ئالدى بىلەن غەربىي يۇرت تۇتۇق مەھكىمىسىنىڭ مۇھۇرى بىلەن ھارۋا - ئاتلىقلارنى ھەدىيە قىلدى، كېيىن دۇنخۇاڭنىڭ ۋالىيسى پېي زۇننىڭ تەكلىپى بويىچە ئۇنىڭغا «باش سانغۇن» دەپ ئەمەل بېرىپ، تۇتۇقبېگ مۇھۇرىنى تاپشۇرۇشنى بۇيرۇدى. شىەن نارازى بولۇپ، ئۆزىنى «باش تۇتۇقبېگ» دەپ جاكارلاپ، بەگلىكلەرگە مەكتۇپ ئەۋەتتى، بەگلىكلەرمۇ ئۇنىڭغا بويسۇنۇپ، شىەننى «تەڭرىقۇت» دەپ ئاتاشتى. شىەن زورلۇق - زومبۇلۇق قىلىپ، ئالۋان - ياساقنى

شىن ژاك ماڭنىڭ شجيەنگو 1 - يىلىدىن 3 - يىلىغىچە (9 – 11 - يىلىغىچە)

ژاك ماك تەختكە چىققاندىن كېيىن، ھاكىمىيەتنى دۇرۇس يۈرگۈزمىگەچكە، غەربىي يۈرتتىكى بەگلىكلەرنىڭ غەزىپىنى قوزغاپ قويدى. ھونلار بۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ غەربىي يۈرتنى قايتىدىن ئىگىلىۋالدى. پەقەت ساكارائۇل كۈچلۈك بولغانلىقتىن ئەتراپتىكى قوشنا ئەللەر بىلەن بىرلىشىپ، ھونلارغا تاقابىل تۇرۇپ، مۇستەقىللىقنى ساقلاپ قالدى. ساكارائۇلنىڭ خانى يەن شاھزادە ژاقتىدا باربىتاي بولۇپ چاڭئەندە خىلى ئۇزاق تۇرغاچقا، خەن سۇلالىسىنىڭ قانۇن - تۈزۈملىرىگە پىششىق ئىدى. يەن ئىلىگە قايتىپ خانلىق تەختكە ژاربىسلىق قىلغاندىن كېيىن، دۆلەتنى غەربىي خەن سۇلالىسىنىڭ قانۇن - تۈزۈملىرىدىن پايدىلىنىپ باشقۇردى ھەمدە ئوغلىنى ئۆز ئەقىدىسى بويىچە تەربىيىلەپ، ئەۋلادمۇ ئەۋلاد خەن سۇلالىسىدىن ئايرىلماسلىقنى جېكىلىدى.

شىن ژاك ماڭنىڭ تيەنفېك 5 - يىلى (18 - يىلى)

ساكارائۇل خانى يەن ئۇلگەندە، ئۇنىڭغا «خەن ژۇدىغا سادىق، جەسۇر بەگ» دەپ نام بېرىلدى. ئۇنىڭ ئوغلى كاك تەختكە ژاربىسلىق قىلىپ، داژاملىق ھونلارغا تاقابىل تۇردى، غەربكە چېكىنىشكە ئۇلگۇرەلمىگەن قورۇقچىبەگ لى چۇك ھەم ئۇنىڭ لەشكەر - سەرژازلىرى، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىدىن 1000 دىن ئارتۇق كىشىنى پاناھىغا ئالدى، شۇنداقلا ھەمىشە مەكتۇپ يوللاپ، خەن سۇلالىسىنىڭ ئەھۋالىنى ئىگىلەپ، ئۆزىنىڭ خەن سۇلالىسىگە بولغان سېغىنىشىنى بىلدۈرۈپ تۇردى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى گۇاڭ ژۇدى زامانىنىڭ جيەنژۇ 5 - يىلى (29 - يىلى)

خېشى سانغۇنى دۇرۇك خانلىقىنىڭ ئىرادىسىگە ئاساسەن،

قول ئاستىدىكى سانغۇنلىرىنى ئۇ يەرنى ساقلاشقا ئەۋەتتى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى مىڭدى زامانىنىڭ يۈكچىلىك 3 - يىلى (60 - يىلى)

ساكارائۇل سانغۇنى جۇندىنى ئۈدۈندا قاتتىق خارلىدى، پۇقرالارمۇ ئازابقا قالدى. ئۈدۈن ئاقساقاللىرىدىن دۇڭبي بىلەن قېرىنداشلىرى جۇندىنى ئۆلتۈرۈۋەتتى. ئاقساقال شۇمۇبا ئوتتۇرا تۈزلەڭلىكتىن كەلگەن خەن رۇئ قاتارلىقلارغا دۇڭبي ئاكا - ئۇكىلارنى ئۆلتۈرگۈزۈپ، ئۆزىنى «ئۈدۈن خانى» دەپ جاكارلىدى. شۇنىڭ بىلەن شىيەن شاھزادىسى، ۋەزىرلىرى ۋە ھەرقايسى بەگلىكلەردىن يىغقان 20 مىڭدەك لەشكەرنى ئەۋەتىپ شۇمۇبانى ھۇجۇم قىلدى. شۇمۇبا جەڭگە چىقىپ ساكارائۇل لەشكەرلىرىنى مەغلۇپ قىلدى. شيەن يەنە بەگلىكلەردىن 10 نەچچە مىڭ لەشكەر توپلاپ، ئۆزى ھۇجۇمغا ئۆتتى. شۇمۇبا ئۇنىڭ لەشكەرلىرىنىڭ يېرىمىدىن كۆپرەكىنى يوقاتتى. شيەن قېچىپ دۆلىتىگە كېلىۋالدى. شۇمۇبا ساكارائۇلغا قورشاپ ھۇجۇم قىلىپ ئۆلدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى مىڭدى زامانىنىڭ يۈكچىلىك 4 - يىلى (61 - يىلى)

ئۈدۈن بەگلىكىنىڭ ۋەزىرى سۈيۈلې قاتارلىقلار شۇمۇبانىڭ ئىنىسىنىڭ ئوغلى گۇاڭدېنى بەگ قىلىپ تەينىلەشتى. گۇاڭدې ھەرقايسى بەگلىكلەردىن 30 نەچچە مىڭ لەشكەر توپلاپ ساكارائۇلغا ھۇجۇم قىلدى. ساكارائۇل خانى شيەن مۇداپىئەدە تۇرۇۋالدى. گۇاڭدې پەم بىلەن شيەننى ئالداپ سېپىلدىن چىقىرىپ ئۆلتۈرۈپ، بەگلىكنى قوشۇۋالدى. ئۇزاق ئۆتمەي شىمالىي ھونلار ساكارائۇلغا لەشكەر تارتىپ كېلىپ، ساكارائۇل بېگى شيەننىڭ باربىتاي ئوغلى بۇجۇجىڭنى ساكارائۇلنىڭ بېگى قىلىپ تىكلىدى. گۇاڭدې ھۇجۇم قىلىپ ئۇنى ئۆلتۈرۈپ، ئىنىسى چىلىنى ساكارائۇلغا بەگ قىلىپ تىكلىدى.

ئېغىرلاشتۇرۇپ، كۈسەن قاتارلىق بەگلىكلەرگە قايتا - قايتا ھۇجۇم قىلدى، ئەتراپتىكى بەگلىكلەر غەم - ئەندىشە قىلىشتى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى گۈاڭ ۋۇدى زامانىنىڭ جىيەنۇۋ 22 - يىلى (46 - يىلى)

ساكارائۇل خانى شىيەن باش قورۇقچىبەگنىڭ كېلەلمەيدىغانلىقىنى ئۇقۇپ، پىشامشان خانى ئەنگە خەن سۇلالىسىگە تۇتىشىدىغان يولنى توسۇشنى بۇيرۇدى. ئەن قوبۇل كۆرمەي ئۇنىڭ ئەلچىسىنى ئۆلتۈرۈۋەتتى. شىيەن لەشكەر چىقىرىپ پىشامشانغا ھۇجۇم قىلدى. ئەن جەڭگە چىقىپ مەغلۇپ بولۇپ، تاغ ئارىسىدا ئۆلدى. شىيەن 1000 دىن ئارتۇق ئادەمنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ كېتىپ قالدى. شۇ يىلى قىشتا شىيەن يەنە كۈسەن بەگلىكىگە ھۇجۇم قىلىپ، باشقا خانلىقلارنى قوشۇۋالماقچى بولدى. باشقا بەگلىكلەر مەكتۇپ يوللاپ، باش قورۇقچىبەگ ئەۋەتىشنى تەلەپ قىلىشتى، لېكىن خەن سۇلالىسى رەت قىلدى. شۇنىڭ بىلەن پىشامشان، قۇسلار ھونلارغا بېقىندى، شىيەن بولسا تېخىمۇ كۆرەڭلەپ كەتتى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى گۈاڭ ۋۇدى زامانىنىڭ جىيەنۇۋ 26 - يىلى (50 - يىلى)

ساكارائۇل خانى شىيەن فەرغانىنىڭ تاپشۇرىدىغان باج - خىراجىتى ئازلاپ كەتتى دېگەننى باھانە قىلىپ، ئۆزى بىۋاستە 10 نەچچە مىڭ لەشكەرنى باشلاپ، فەرغانىگە ھۇجۇم قىلدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى گۈاڭ ۋۇدى زامانىنىڭ جىيەنۇۋ 31 - يىلى (55 - يىلى)

ساكارائۇل خانى شىيەن ئۇدۇننى ھۇجۇم بىلەن قوشۇۋالغاندىن كېيىن، ئۇدۇن خانى يۇ لىننى «ئىتائەتمەن بەگ» دەپ ئاتىدى. 2 - يىلى ئۇدۇن، ئۇزاقتات، قۇم، لىچخەۋىز قاتارلىق بەگلىكلەرنىڭ بەگلىرىنى ساكارائۇلغا چاقىرتىپ كېلىپ، بىرىنى قويماي ئۆلتۈرۈۋەتتى ۋە بۇ بەگلىكلەرگە قايتىدىن بەگ قويماي، ئۆزىنىڭ

يەنە غەربىي يۇرت قورۇقچىبەگ مەھكىمىسىنى تەسىس قىلىپ، چىن مۇنى قورۇقچىبەگ قىلدى، شۇنىڭ بىلەن بۇگۈنكى قەشقەر ۋىلايىتى تەۋەسىدىكى سۇلى، ساكارائۇل قاتارلىق بەگلىكلەر غەربىي يۇرت قورۇقچىبەگ مەھكىمىسىگە قارايدىغان بولدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى مىڭدى زامانىنىڭ يۇڭچىڭ 18 - يىلى (75 - يىلى)

شىمالىي ھونلار كىنگىت (قاراشەھەر)، كۇسەن بەگلىكلىرىنى غەربىي يۇرتنىڭ قورۇقچىبەگى چىن مۇغا ھۇجۇم قىلىشقا كۇشكۇرتتى. كېيىنكى يىلى(76 - يىلى) خەن سۇلالىسى غەربىي يۇرت قورۇقچىبەگ مەھكىمىسىنى ئەمەلدىن قالدۇردى ھەمدە بەن چاۋنىڭ يەككە - يېگانە قېلىپ بەرداشلىق بېرەلمەسلىكىدىن ئەنسىرەپ، ئۇنىڭ ئوردىغا قايتىشى توغرىسىدا پەرمان چۈشۈردى. سۇلى ئاھالىسى بەن چاۋنىڭ كېتىدىغانلىقىنى بىلىپ ۋەسۋەسىگە چۈشۈپ قالدى، كاھبەگ لى يى: «خەن سۇلالىسى ئەلچىسى بىزنى تاشلاپ كەتسە، كۇسەن بەگلىكى بىزنى يەنە يوقىتىدۇ، خەن سۇلالىسى ئەلچىسىنىڭ كېتىشىنى راستتىنلا خالىمايمىز!» دەپ قىلىچىنى سۇغۇرۇپ ئېلىپ ئۆزىنى ئۇلتۇرۇۋالدى. بەن چاۋ كەتكەندىن كېيىن، كۇسەن بەگلىكى بىلەن سەپەربايى بەگلىكى قوشۇن چىقاردى، سۇلىدىكى ئىككى قەلئە تەسلىم بولدى. بەن چاۋ ئۇدۇنغا بارغاندا ئۇ يەردىكى كىشىلەر ئۇنى ماڭدۇرمىدى، بەن چاۋ سۇلىغا قايتىپ كېلىپ، ئاسىيلىق قىلغانلارنى ئۇلتۇرۇپ، قوشۇن تارتىپ چىقىپ سەپەربايىنى ئىگىلىدى، شۇنىڭ بىلەن سۇلى قايتىدىن تىنچلاندى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى جاڭدى زامانىنىڭ جيەنچۇ 3 - يىلى (78 - يىلى)

قۇم بەگلىكى (ھازىرقى ئونسۇ ناھىيىسى تەۋەسىدە) ئىلگىرى كۇسەننىڭ سۇلىنى ئېلىشىغا ياردەم بەرگەنىدى. شۇ يىلى بەن

شىمالىي ھونلار ئۇدۇنغا يەنە بىر قېتىم ھۇجۇم قىلدى. گۇائىدې تەك كېلەلمەي شىمالىي ھونلارغا بېقىندى، ساكارائۇل ھەم ئەتراپتىكى سۇلى، يۆلئېبرىق، ساربقول قاتارلىق بەگلىكلەرمۇ ئارقا - ئارقىدىن شىمالىي ھونلارغا بېقىندى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى مىڭدى زامانىنىڭ يۇقىرىك 16 - يىلى (73 - يىلى)

كۇسەن خانى جيەن ئەسكەر باشلاپ بېرىپ، سۇلى بېگى چېچىنى ئۆلتۈرۈپ، بەگلىكنى قوشۇۋالدى، كۇسەننىڭ سول قول بېگى دۇتىنى سۇلى بېگى قىلدى.

خەن سۇلالىسى خانىنىڭ پەرمانى بويىچە كاھبەگ دۇگۇ لەشكەر باشلاپ جيۇچۈەندىن چىقىپ، شىمالىي ھونلارغا يۈرۈش قىلىپ، تەڭرىتاغ ئەتراپلىرىدا قۇيانخاننى مەغلۇپ قىلىپ، ئېۋىرغول (ھازىرقى قۇمۇل شەھەر ئەتراپى)نى ئالدى، ئېۋىرغولغا كاھبەگ قويۇپ بۇرۇ يەر ئۆزلەشتۈردى. كۇزدە دۇگۇ مۇۋەققەت ئەمىر لەشكەر بەن چاۋنى جەنۇبىي يولدىكى بەگلىكلەرگە ئەۋەتتى. قىشتا، بەن چاۋ سۇلىغا ئورۇنلىشىپ سانغۇن تېمەن لۇنى بايكەنت (ھازىرقى پەن توچېك) كە ئەۋەتىپ دۇتىنى تىرىك تۇتتى. بەن چاۋ ئىلگىرىكى سۇلى بېگىنىڭ جىيەنى يۇ لىنى بەگ قىلىپ تىكلەپ، ئۇنىڭ نامىنى «ساداقەتمەن بەگ» دەپ ئۆزگەرتتى. ئەل - جامائەت بۇنىڭدىن ناھايىتى شادلاندى ۋە قايتىدىن خەن سۇلالىسىگە قارايدىغان بولدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى مىڭدى زامانىنىڭ يۇقىرىك 17 - يىلى (74 - يىلى)

خەن سۇلالىسى خانىنىڭ پەرمانى بويىچە دۇگۇ قاتارلىقلار يەنە قوشۇن باشلاپ دۇنخۇاڭدىن چىقىپ، شىمالىي ھون خانى قۇيانخاننى باربكۆل ئەتراپىدا مەغلۇپ قىلدى. ئالدى - ئارقا قوسلار تەسلىم بولدى. غەربىي يۈرتتىكى بەگلىكلەر ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى. شەرقىي خەن سۇلالىسى ھۆكۈمىتى

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى جاڭدى زامانىنىڭ يۈەنخې 1 - يىلى (84 - يىلى)

ئوردا مۇۋەققەت ئەسكەرلەشكەر خې گۇڭ قاتارلىق تۆت كىشىنى 800 لەشكەر بىلەن بەن چاۋغا يارەدەم بېرىشكە ئەۋەتتى. بەن چاۋ سۇلى، ئۇدۇن لەشكەرلىرى بىلەن ساكارائۇلغا ھۇجۇم قىلدى. ساكارائۇل بېگى قىممەتلىك سوۋغىلار بىلەن سۇلى بېگى جۇڭنى سېتىۋالغاچقا، جۇڭ ئاسىيلىق قىلىپ، غەربتىكى ئۇجى قەلئەسىدە تۇرۇۋالدى. بەن چاۋ سۇلى ۋەزىرى چىڭدانى بەگلىككە كۆتۈردى ھەمدە ئۆزىگە قارشى تۇرمايدىغانلارنىڭ ھەممىسىنى جۇڭغا ھۇجۇم قىلىشقا قوزغىدى. يېرىم يىلدىن كېيىن كانجۇت خانى خىل قوشۇنلىرى بىلەن يارەدەم بەرگەچكە، بەن چاۋ ئامال قىلالمىدى. شۇ چاغلاردا توخرىلار بىلەن كانجۇتلار يېڭىدىن قۇدىلاشقانىدى. بەن چاۋ توخرىلار خانىغا قىممەتلىك سوۋغا - سالام ئەۋەتىپ، ئۇنىڭ كانجۇت خانىغا ئەسكەر چېكىندۈرۈش ھەققىدە نەسىھەت قىلىشىنى تەلەپ قىلدى. كانجۇتلار جۇڭنى ئۆز دۆلىتىگە ئېلىپ قايتتى. بەن چاۋ ئۇجى قەلئەسىنى قايتۇرۇۋالدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى جاڭدى زامانىنىڭ يۈەنخې 3 - يىلى (86 - يىلى)

سۇلى بېگى جۇڭ كۈسەن خانى بىلەن مەخپىي سۆيىقەست پىلانلاپ، بەن چاۋغا ئەلچى ئەۋەتىپ يالغاندىن تەسلىم بولدى. بەن چاۋمۇ يالغاندىن تەسلىمنى قوبۇل قىلغان بولدى. جۇڭ بىر قىسىم لەشكەرلىرى بىلەن بەن چاۋنىڭ قېشىغا كەلدى. بەن چاۋ زىياپەت بېرىپ «كۈتۈۋالدى» ھەمدە زىياپەت ئارىلىقىدا جۇڭنى تۇتۇپ ئۆلتۈرۈۋەتتى، لەشكەرلىرىنى يوقاتتى، شۇنىڭ بىلەن جەنۇبىي يول ئېچىلدى.

چاۋ سۇلى، ئۇدۇن، كانجۇت، ئۇزاقتات قاتارلىق بەگلىكلەرنىڭ 10 مىڭ لەشكىرىنى باشلاپ قۇم بەگلىكىگە ھۇجۇم قىلدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى جاڭدى زامانىنىڭ جىەنچۇ 5 - يىلى (80 - يىلى)

بەن چاۋ قوشۇن چىقىرىپ غەربىي يۇرتنى تىنچلاندۇرۇش توغرىسىدا ئوردىغا مەكتۇپ يوللىغاندا ئوردا كېڭىشىپ بىر قارارغا كېلەلمىدى. شىمالىي ھونلار كۇسەننى لەشكەر چىقىرىپ غەربكە يۇرۇش قىلىشقا كۇشكۇرتتى، ساكارائۇل بەگلىكى ئالدىن تەسلىم بولدى. سۇلى كاھىبگى فەن چېن خەن سۇلالىسىدىن يۇز ئۆرۈپ، قوشۇن باشلاپ بېرىپ بەن چاۋغا ھۇجۇم قىلدى. ئۇزاق ئۆتمەي، ئوردا شۇ گەننى لەشكەر باشلاپ غەربكە يۇرۇش قىلىپ، بەن چاۋغا ياردەملىشىپ جەڭ قىلىشقا ئەۋەتتى. خەن سۇلالىسى لەشكەرلىرى فەن چېننىڭ توپلاڭچى قوشۇننى مەغلۇپ قىلىپ، سۇلى بەگلىكىنى تىنچلاندۇردى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى جاڭدى زامانىنىڭ جىەنچۇ 8 - يىلى (83 - يىلى)

ئوردا باسقاقبەگ لى يىنى ئۇسۇن ئەلچىلىرىنى ئۆز بەگلىكىگە ئاپىرىپ قويۇشقا بۇيرۇدى. لى يى ئۇدۇنغا بارغاندا، دەل كۇسەن لەشكەرلىرىنىڭ سۇلىدا تۇرۇۋاتقان بەن چاۋغا ھۇجۇم قىلغان مەزگىلىگە توغرا كەلدى. لېكىن، ئالغا ئىلگىرىلەشكە جۇرئەت قىلالماي، ئوردىغا مەكتۇپ يوللاپ، بەن چاۋنى «خوتۇن - بالىلىرى بىلەنلا بولۇپ كەتتى، چەت ئەللىكلەر بىلەن كۆڭۈل ئېچىپ، ئۆز ئىشلىرىغا باقمىدى» دەپ چاقتى. جاڭدى خان بەن چاۋنىڭ سادىقلىقىنى بىلگەچكە، لى يىنى ئەيىبلىدى ھەمدە ئۇنى بەن چاۋنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىنى قوبۇل قىلىشقا بۇيرۇدى. بۇ ئىشتىن كېيىن بەن چاۋ ئاداۋەت تۇتماي، لى يىنى كەچۇرۇپ، ئوردىغا قايتۇرۇۋەتتى.

ئەلچىنىڭ كاللىسىنى ئېلىپ شېبگە سازايى قىلغاندا، شېي بۇنىڭدىن قاتتىق چۆچۈدى، شېي گۇناھىنى يۈيۈش، چىقىش يولى تىلەش ئۈچۈن ئەلچى ئەۋەتتى. بەن چاۋ بۇنى لايىق كۆردى. توخرىلار شۇنىڭدىن باشلاپ خەن سۇلالىسىگە ئولپان تاپشۇرىدىغان بولدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى خېدى زامانىنىڭ يۇقىيۇەن 3 - يىلى (91 - يىلى)

بەن چاۋ سۇلىدىن لەشكەر باشلاپ شىمالغا يۈرۈش قىلىپ، كۇسەن بېگى باشچىلىقىدىكى ھونلارنىڭ قالدۇق كۈچلىرىنى تىرىپىرەن قىلىۋەتتى. قىشتا كۇسەن، قۇم، ئونسۇ قاتارلىق بەگلىكلەر خەن سۇلالىسىگە بەيئەت قىلىشتى. خەن سۇلالىسى قايتىدىن غەربىي يۈرت قورۇقچىبېگى، قورۇل چېرىكچىبېگى، غەربىي يۈرت دورغابى تەسىس قىلدى. بەن چاۋ قورۇقچىبەگ بولۇپ، كۇسەندىكى داۋانقۇم قەلئەسىدە تۇردى. شۇ گەن دورغابلىققا تەيىنلىنىپ، سۇلىدا بوز يەر ئاچتى. سۇلى، ساكارائۇل، يۇلئېرىق، ساربقول قاتارلىق بەگلىكلەر غەربىي يۈرت قورۇقچىبەگ مەھكىمىسىنىڭ تەۋەلىكىدە بولدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى خېدى زامانىنىڭ يۇقىيۇەن 9 - يىلى (97 - يىلى)

غەربىي يۈرت قورۇقچىبېگى بەن چاۋ گەن يېڭى شەرقىي رىمغا ئەلچىلىككە ئەۋەتتى، ئۇ ھازىرقى پارس قولتۇقىغا بارغاندا قاتتىق بورانغا دۇچ كېلىپ قايتىپ كەلدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى خېدى زامانىنىڭ يۇقىيۇەن 14 - يىلى (102 - يىلى)

بەن چاۋ يېشىنىڭ چوڭىيىشىغا ئەگىشىپ، يۈرتىنى سېغىنىپ

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى جاڭدى زامانىنىڭ جاڭخې 1 - يىلى (87 - يىلى)

بەن چاۋ ئۇدۇن قاتارلىق بەگلىكلەرنىڭ 25 مىڭ لەشكىرىنى باشلاپ ھونلارغا ۋە كۇسەن بېگىگە بېقىنمۇالغان ساكارائۇلغا ھۇجۇم قىلدى. كۇسەن بېگى سول قانات سانغۇنىنى ئونسۇ، قۇم، سەپەرباي قاتارلىق بەگلىكلەردىن 50 مىڭ لەشكەر ئېلىپ قۇتقۇزۇشقا ئەۋەتتى. بەن چاۋ بۇنىڭدىن خەۋەر تېپىپ، يالغاندىن لەشكەر چېكىنىدۇرگەن بولۇۋالدى. كۇسەن بېگى ئۇنىڭ دامىغا چۇشۇپ، ئۆزى 10 مىڭ كىشىلىك ئاتلىق قوشۇنى بىلەن غەربىي چېگرىدا بەن چاۋنى توسۇماقچى بولدى، يەنە ئونسۇ بېگىنى 8000 ئاتلىق لەشكىرى بىلەن شەرقىي چېگرىدا ئۇدۇن قوشۇنىغا قوغلاپ زەربە بېرىشكە بۇيرۇدى. بەن چاۋ ئۇنىڭ قوشۇنلىرىنىڭ ئاتلانغانلىقىدىن خەۋەر تېپىپ، قوشۇنلارنى مەخپىي چاقىرتىپ كېلىپ، تاڭ ئېتىشى بىلەنلا ساكارائۇلنىڭ لەشكەرگاھىغا تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلدى. ساكارائۇل قوشۇنى تىرپىسەن بولۇپ كەتتى. بەن چاۋنىڭ لەشكەرلىرى 5000 دىن ئارتۇق ئادەمنى قەتلى قىلدى. ساكارائۇل بېگى تەسلىم بولدى. كۇسەن قاتارلىق بەگلىكلەرنىڭ لەشكەرلىرى بۇ ھالنى كۆرۈپ چېكىنىپ كەتتى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى خېدى زامانىنىڭ يۇڭيۇەن 2 - يىلى (90 - يىلى)

توخرىلار خەن سۇلالىسى مەلىكىسىنى خوتۇنلۇققا ئېلىشنى تەلەپ قىلدى، بەن چاۋ ئۇنىڭ تەلىپىنى رەت قىلماستىنلا ئەلچىسىنى تۇتۇپ قالدى ھەم ئىنتايىن غەزەپلەندى. توخرىلارنىڭ ئورۇنباسار بېگى شېي 70 مىڭ لەشكەرنى باشلاپ ھۇجۇم قىلدى. بەن چاۋ ئەقىل - پاراسىتىگە تايىنىپ مۇداپىئەدە چىڭ تۇردى. توخرىلار لەشكەرلىرىنىڭ ئوزۇق - تۇلۇكلىرى تۇگىگەچكە، شېي ئالتۇن - كۈمۈش، زىبۇ زىننەتلەر بىلەن كۇسەندىن ياردەم سوراشقا ئەلچى ئەۋەتتى. بەن چاۋ پىستۇرما قويۇپ، ئۇلارنى ئۆلتۇرۇۋەتتى.

ئەسكەرلەرمۇ قايتىپ كەتتى. ھەربىي ئەمەر لەشكەر بەن يۇك بىلەن ئىنىسى بەن شيۇك ئۇلارنى دۇنخۋاڭغا بېرىپ كۇتۇۋالدى.

شىمالىي ھونلار پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ غەربىي يۇرتنى قايتىدىن قولغا چۇشۇرۇپ، باشقا بەگلىكلەرگە تەھدىت سېلىپ، ئالۋان - ياساقنى ئېغىرلاتتى ھەمدە بەگلىكلەرنى لەشكەر تارتىپ ئۆزى بىلەن بىرلىكتە خېشىنى پاراكەندە قىلىشقا زورلىدى. خېشى 10 نەچچە يىل پاراكەندىچىلىكتە قالدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى ئەندى زامانىنىڭ يۇەنچۇ يىللىرى (114 ـ 119 - يىلىغچە)

سۇلى بېگى ئەن گۇ جىنايەتكار تاغىسى چېن پەننى توخرىلار بەگلىكىگە باربىتاي قىلىپ سۇرگۇن قىلدى، ئۇ توخرىلارنىڭ كۇتۇۋېلىشىغا مۇيەسسەر بولدى. ئەن گۇ ئۆلگەندە ئۇنىڭ ۋارىسلىق قىلىدىغان ئوغلى بولمىغاچقا، ئانىسى دۆلەت ئىشلىرىنى باشقۇرۇپ، بەگلىكتىكىلەر بىلەن بىرگە چېن پەننىڭ ئىنىسىنىڭ خوتۇنىنىڭ قورسىقىدا قالغان بالىسىنى خان قىلىپ تىكلىدى. چېن پەن بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، توخرىلار خانىغا: «ئەن گۇنىڭ بالىسى يوق، خان نەسەبى ۋەيران بولدۇ، ناۋادا ئانا تەرەپنىڭ ئادىمى خان بولىدىغان بولسا، ئۇنداقتا قورساقتىكى بالىنىڭ تاغىسى مەن بولىمەن، ئەلۋەتتە مەن خان بولۇشۇم كېرەك» دېدى، شۇنىڭ بىلەن توخرىلار بېگى قوشۇن چىقىرىپ چېن پەننى بەگ قىلىپ تىكلىدى. چېن پەن ھاكىمىيەت يۇرگۇزگەندىن كېيىن، ساكارائۇلنى قوشۇۋېلىپ، بۇددىزمنى تەرغىب قىلدى، دۆلەتنى تەدرىجىي كۇچەيتىپ، سۇلى بىلەن كۇسەن، ئۇدۇنلارنى غەربىي يۇرتتىكى ئۇچ قۇدرەتلىك بەگلىك قىلىپ تىكلىدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى ئەندى زامانىنىڭ يەنگۇاڭ 2 - يىلى (123 - يىلى)

شەرقىي خەن سۇلالىسى يەنە بىر قېتىم غەربىي يۇرتنى ئىدارە

قايتىپ كېتىش ھەققىدە خېنى خانغا مەكتۇپ سۇندى، خان ئۇنىڭ پايتەختكە قايتىپ كېلىشى ھەققىدە يارلىق چۈشۈرۈپ، ئۇنىڭغا «مەشھۇر ئەلچى چېرىكچى» دەپ نام بەردى. بەن چاۋ شۇ يىلى 9 - ئايدا كېسەل سەۋەبىدىن لوياڭدا ئۆلدى. قورۇل چېرىكچىبېگى رېن شاڭ غەربىي يۇرت قورۇقچىبېگى بولدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى شاڭدى زامانىنىڭ يەنپىڭ 1 - يىلى (106 - يىلى)

غەربىي يۇرت قورۇقچىبېگى رېن شاڭ باشقىلارغا زورلۇق - زومبۇلۇق قىلغاچقا، غەربىي يۇرتتىكى بەگلىكلەر نارازى بولۇپ ئەسكەر چىقىرىپ ئۇنى سۇلىدا قورشۇالدى. ئۇ خانغا مەكتۇپ يوللاپ ياردەم تەلەپ قىلدى. خان لياڭ جىننى غەربىي يۇرتنىڭ ئورۇنباسار چېرىكچىلىكىگە تەينىلەپ، خېشىدىكى تۆت ۋىلايەتتە تۇرۇشلۇق چاڭلار، غۇزلاردىن 5000 ئاتلىق لەشكەر باشلاپ بېرىپ قۇتۇلدۇرۇشقا ئەۋەتتى. لياڭ جىن بېرىپ بولغۇچە رېن شاڭ قۇتۇلۇپ قالدى. خان ئۇنىڭغا قايتىپ كېلىشكە پەرمان چۈشۈرۈپ، ئاتلىقلار قوشۇنى كاھىبېگى دۇەن شىننى غەربىي يۇرتنىڭ قورۇقچىبەگلىكىگە قويدى. غەربىي يۇرت دورغابى جاۋ بو ئاتلىق قوشۇننىڭ كاھىبېگى بولدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى ئەندى زامانىنىڭ يۈڭچۈ 1 - يىلى (107 - يىلى)

غەربىي يۇرت قورۇقچىبېگى دۇەن شى ئارقا - ئارقىدىن ھۇجۇمغا ئۇچرىدى. ئوردا ئۇ يەرنى يىراق، خەتەرلىك، ياردەم بېرىشكە بىئەپ جاي دەپ قاراپ، دۇەن شىننى قورۇقچىبەگلىكتىن قالدۇردى. ئاتلىق قوشۇن كاھىبېگى ۋاڭ خۇڭ لەشكەر باشلاپ بېرىپ دۇەن شىننى كۈتۈۋالدى. غەربىي يۇرتنىڭ ئورۇنباسار چېرىكچىسى لياڭ جىن، غەربىي يۇرت دورغابى جاۋ بو ھەمدە ئېۋرغول، لۇكچۇنلەردە تېرىقچىلىق قىلىۋاتقان ئەمەلدار -

بەگلىكنى ئۆزىگە قوشۇپ، ئوغلىنى ئۇزاقتاتىنىڭ بېگى قىلىپ تىكلىدى. شۇ يىلى دۇنخۇاڭ ۋالىيسى شۇ يۇ سۇلى بېگى چېن پەننى 20 مىڭ قوشۇن چىقىرىپ ئۇدۇننى تارمار قىلىشقا بۇيرۇدى، ئۇ ئەسلىدىكى ئۇزاقتات بېگى شىڭ بىلەن ئۇرۇقداش بولغان چېڭ گونى ئۇزاقتاتقا بەگ قىلىپ تىكلەپ، ئۇزاقتاتنى قايتۇرۇۋالدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى شۇندى زامانىنىڭ يىگىرمە 2 - يىلى (133 - يىلى)

سۇلى بېگى ئوردىغا ئەلچى ئەۋەتىپ، شىر، كالا تارتۇق قىلدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى لىڭدى زامانىنىڭ جيەننىڭ 1 - يىلى (168 - يىلى)

سۇلى بېگى چېن پەن شىكارغا چىققاندا كىچىك تاغىسى خې دې ئۇنى ئوقيا ئېتىپ ئۆلتۈرۈۋەتتى، شۇنىڭ بىلەن خې دې ئۆزىنى بەگ قىلىپ تىكلىۋالدى (يازما ماتېرىياللارغا قارىغاندا، چېن پەننى ئۇنىڭ جيەنى خې دې ئۆلتۈرگەن. چېن پەننىڭ يېشى ۋە ئەينى چاغدىكى تارىختىن قارىغاندا، شۇ چاغدىكى ئابىدىدىكى خاتىرىلەر توغرا بولۇشى كېرەك، ئۇنىڭ تاغىسى خې دې دېگەننى جيەنى خې دې دېيىش كېرەك).

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى لىڭدى زامانىنىڭ جيەننىڭ 3 - يىلى (170 - يىلى)

لياڭجۇ ئايمىقىنىڭ بېگى مېڭ تو ئەۋەتكەن مۇلازىم رېن شى دۇنخۇاڭ قوشۇنىدىن باشلاپ بارغان 500 لەشكەر، غەربىي يۇرت دورغىبى جاڭ يەن، قورۇلچى ئەمىر لەشكەر ساۋكۇنلەر لىنگىت، كۇسەن، ئارقا قۇسلاردىن توپلىغان قوشۇن بىلەن قوشۇلۇپ، 50 مىڭدەك لەشكەر غەربكە يۈرۈش قىلىپ خې دېگە ھۇجۇم قىلدى. ئۇلار جېنجۇڭ قەلئەسىنى 40 نەچچە كۈن قورشاپ ھۇجۇم قىلىپ

قىلىپ، بەن يۇگۈنى غەربىي يۇرت دورغابى قىلىپ تەيىنلەپ، قوشۇن باشلاپ لۇكچۇندە بوز يەر ئاچتى. ئىككىنچى يىلى (124 - يىلى) بەن يۇك قوشۇن باشلاپ جەنۇبقا يۇرۇش قىلىپ كرورانغا كەلدى. كرۇران بېگى (پىشامشان بېگى) خەن سۇلالىسىگە بېقىندى، ئۇلاپلا كۈسەن بېگى بەي يىك قۇم، ئونسۇ بەگلىرىنى ئەگەشتۇرۇپ، بەن يۇگۈنىك قوبۇل قىلىشىنى ئىلتىجا قىلدى ۋە بەن يۇگۈغا ئەل بولدى. ئۇدۇن، سۇلى خانلىرىمۇ ئەلچى ئەۋەتىپ ئەل بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈشتى. شەرقىي خەن سۇلالىسى ھۆكۈمىتى ھونلارغا بېقىنغان ئارقا قۇس بەگلىكىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، غەربىي يۇرتنى يەنە بىر قېتىم بىرلىككە كەلتۈردى. سۇلى، ساكارائۇل، يۈلئېرىق، ساربقول، مالور قاتارلىق بەگلىكلەرنىك ھەممىسى غەربىي يۇرت دورغابىنىك باشقۇرۇشىدا بولدى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى شۇندى زامانىنىك يۇگۈجيەن 2 - يىلى (127 - يىلى).

سۇلى خانى چېن پەن خەن سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى. خەن سۇلالىسى چېن پەنگە «خەن سۇلالىسىنىك باش كاھىبېگى» دەپ نام بەردى، بۇنىك بىلەن ئۇنىك ئورنى، مەرتىۋىسى ئاشتى. سۇلى بەگلىكىنىك كۈچى تېخىمۇ قۇدرەت تاپتى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى شۇندى زامانىنىك يۇگۈجيەن 5 - يىلى (130 - يىلى)

سۇلى خانى چېن پەن بارىمتاي ئوغلىنى ساكارائۇل، فەرغانە بەگلىرىنىك ئەلچىسى بىلەن بىرگە لوياڭغا ئولپان تاپشۇرۇشقا ئەۋەتتى.

شەرقىي خەن سۇلالىسى خانى شۇندى زامانىنىك ياڭجيا 1 - يىلى (132 - يىلى)

ئۇدۇن بېگى فاك جيەن ئۇزاقتىن بېگى شىكىنى ئۆلتۈرۈپ،

ۋېي، جىن سۇلالىلىرى، جەنۇبىي - شىمالىي سۇلالىلەر، سۇي سۇلالىسى دەۋرلىرى

(مىلادىيە 220 ـ 618 - يىلىغىچە)

ۋېي سۇلالىسى خانى ۋېندى زامانىنىڭ خوڭچۇ 3 - يىلى (222 - يىلى)

غەربىي يۇرتتىكى بەگلىكلەر ئەلچىلەر ئارقىلىق ۋېي سۇلالىسىگە قىممەتلىك سوۋغا - سالام ئەۋەتىشتى، شۇنىڭ بىلەن غەربىي يۇرت بىلەن بولغان ئالاقە ئەسلىگە كەلدى. ۋېي سۇلالىسى خانى ساۋ پېي غەربىي يۇرتتىكى قورۇلچى چېرىكچى بىلەن غەربىي يۇرت دورغابىنى ئەسلىگە كەلتۈردى، ھازىرقى قەشقەر ۋىلايىتى تەۋەسىدىكى سۇلى، ساكارائۇل، يۆلئېرىق، ساريقول قاتارلىق بەگلىكلەر غەربىي يۇرت دورغابىنىڭ باشقۇرۇشىدا بولدى.

ئۇچ پادىشاھلىق دەۋرىدە ئوتتۇرا تۈزلەڭلىكتە ئۇرۇش كۆپىيىپ كەتتى، شۇنىڭ بىلەن بۇ پادىشاھلىقلارنىڭ غەربىي يۇرتنى ئىدارە قىلىشقا چولىسى تەگمىدى، باشقۇرۇش ئېغىزدىلا قالدى. كۈچلۈكلەر زورلۇق - زومبۇلۇق قىلىپ ئاجىزلارنى ئۆزىگە قوشۇۋالدى. جۈملىدىن سۇلى، ساكارائۇل، جېنجۇڭ، جېشې، لىپچەۋىز، ساريقول، جۈەندۇ، ئەركەشتام قاتارلىق بەگلىكلەرنى ئۆزىگە قوشۇۋالدى.

غەربىي جىن سۇلالىسى خانى ۋۇدى زامانىنىڭ تەيشى 1 - يىلى (265 - يىلى)

غەربىي جىن سۇلالىسى ساۋ ۋېينىڭ تۈزۈمى بويىچە، غەربىي يۇرتقا دورغاب قويۇپ لوپنۇر قەلئەسىدە (لوپنۇر كۆلىنىڭ غەربىي

ئالالمىغاچقا ئامالسىز قايتىپ كەتتى. شۇنىڭدىن كېيىن سۇلى بېگىنى قەستلەش ۋەقەسى ئارقا - ئارقىدىن يۈز بېرىپ تۇردى. لېكىن، شەرقىي خەن سۇلالىسى ئوردىسىمۇ بۇنى چەكلەشكە ئامال قىلالمىدى. («ساۋچۇەن ئابىدىسى» گە ئاساسلانغاندا، قورۇلچى ئەمىر لەشكەر «ساۋ كۇەن» «ساۋ چۇەن» دېيىلىشى كېرەك).

لەشكىرىي ئىشلىرىنى بىرتۇتاش باشقۇردى، ئۇنىڭغا «لياڭ بېگى» دېگەن ئوتۇغات نامى بېرىلدى. غەربىي يۇرت نامدا ئالدىنقى جاۋنىڭ قارىمىقىدا بولسىمۇ، ئەمەلىيەتتە يەنىلا جاڭ ماۋنىڭ ۋاكالىتەن باشقۇرۇشىدا بولدى.

شەرقىي جىن سۇلالىسى خانى چېڭدى زامانىنىڭ شىيەنخې 2 - يىلى (327 - يىلى)

ئالدىنقى جاۋ بېگى لىيۇ ياۋ كېيىنكى جاۋ بېگى شى خۇ تەرىپىدىن مەغلۇپ بولۇپ تۇتۇلدى، لياڭجۇ ئايمىقىنىڭ چوپانداری جاڭ جۇن ئالدىنقى جاۋ بەگلىكىدىن ئايرىلىپ چىقىپ، ئۆزى بەگ بولۇپ، غەربىي يۇرتنى باشقۇرۇۋەردى. جاڭ جۇن غەربىي يۇرتنىڭ دورغابلىقىغا قويغان لى بو دېگەن كىشى ئوخشاشلا لوپنۇر قەلئەسىدە تۇرۇپ، سۇلى قاتارلىق بەگلىكلەرنى بىرتۇتاش باشقۇردى. ھازىرقى لوپنۇر كۆلىنىڭ غەربىدىكى لوپنۇر قەلئەسى خارابىسىدىن نۇرغۇن «لى بو مەكتۇپلىرى» تېپىلدى.

شەرقىي جىن سۇلالىسى خانى چېڭدى زامانىنىڭ شىيەنخې 7 - يىلى (332 - يىلى)

جاڭ جۇن ئۆزىنى «لياڭ بېگى» دەپ جاكارلاپ، ئالدىنقى لياڭ ھاكىمىيىتىنى قۇردى. غەربىي يۇرتتىكى سۇلى قاتارلىق بەگلىكلەر رەسمىي ئالدىنقى لياڭ ھاكىمىيىتىنىڭ باشقۇرۇشىغا ئۆتتى.

شەرقىي جىن سۇلالىسى خانى چېڭدى زامانىنىڭ شىيەنكاڭ 1 - يىلى (335 - يىلى)

ئالدىنقى لياڭ بېگى جاڭ سانغۇن ياڭ شۇەننى كىنگىت، كۈسەنلەرگە جازا يۈرۈشى قىلىشقا ئەۋەتتى. ئۇ غەلبە قىلغاندىن كېيىن غەربىي يۇرتنى زىلزىلىگە سالدى. بۇ ۋەقەدىن كېيىن، جاڭ جۇن غەربىي غۇز چېرىكچىسىنى ئۆزگەرتىپ تەشكىللىدى،

قىرغىقىدا) تۇرۇپ ئۆزىگە بەيئەت قىلغان بەگلىكلەرنى باشقۇردى. سۇلى قاتارلىق بەگلىكلەرنىڭ بەگلىرى غەربىي جىن پادىشاھى بەرگەن ناملارنى قوبۇل قىلدى. لوپنۇردىن بايقالغان تاريشا پۈتۈكلەردىن شۇنى بىلىۋالغىلى بولىدۇكى، سۇلى بېگىگە «جىن سۇلالىسىنىڭ تۇرغاق شىغاۋۇلى، باش كاھىگ، ئۆزىنى جىن سۇلالىسىگە بېغىشلىغان بەگ، جىن سۇلالىسى بىلەن كۆڭلى يېقىن بەگ» دېگەندەك ناملار بېرىلگەن.

غەربىي جىن سۇلالىسى خانى خۇيىدى زامانىنىڭ يۇقىرىقى 1 - يىلىدىن شەرقىي جىن سۇلالىسىنىڭ دەسلەپكى يىللىرىغىچە (306 - 317 - يىلىغىچە)

ئوتتۇرا تۈزلەڭلىكتە سەككىز بەگلىك يېغىلىقى يۈز بەرگەنلىكى، شىمالىي ھونلار بىلەن سيانپىيلارنىڭ جەنۇبقا يۆرۈش قىلىشى تۈپەيلىدىن ئۇرۇش مالىمانچىلىقى ئۈزۈلمىدى. غەربىي جىن سۇلالىسىنىڭ ھۆكۈمرانلىقى ئاياغلاشتى. شەرقىي جىن سۇلالىسى خانى يۈەندىنىڭ ئەمىر لەشكىرى رۇڭ جيەنكاڭنى پەيتەخت قىلدى، ئۇ جاڭنەننى ساقلاش بىلەنلا بولۇپ كەتكەچكە، غەربىي يۈرتقا قاراشقا چولىسى تەگمىدى، شۇنىڭ بىلەن غەربىي يۈرتنى لياڭجۇ ئايمىقى ۋاكالىتەن باشقۇرۇپ، يەنىلا غەربىي يۈرت دورغابى قويۇۋەردى.

شەرقىي جىن سۇلالىسى خانى مىڭدى زامانىنىڭ تەينىڭ 1 - يىلى (323 - يىلى)

ئالدىنقى جاۋ بېگى لیۇ ياۋ چاڭئەننى ئىگىلەپ، بىر تۈتاش قوشۇن باشلاپ غەربتىكى لياڭجۇ ئايمىقىغا يۆرۈش قىلدى. لياڭجۇ ئايمىقىنىڭ چوپانداري جاڭ ماۋ ئەلچى ئەۋەتىپ بەيئەت قىلدى. لیۇ ياۋ جاڭ ماۋنى خەلىپەت بېگىلىككە ۋە لياڭجۇ ئايمىقىنىڭ چوپاندارلىقىغا تەينىلىدى، ئۇ چىن، لياڭ، يى، با، خەن ئايماقلىرىنى، لۇڭشى، غەربىي يۈرتتىكى بەگلىكلەرنىڭ

بولۇپ تەسلىم بولدى، بۇنىڭ بىلەن ئالدىنقى لياڭ بەگلىكى يوقالدى. فۇ جيەن لياڭ شىنى لياڭجۇ ئايمىقىنىڭ بەگلىكىگە قويدى. سۇلى قاتارلىق غەربىي يۇرتتىكى بەگلىكلەر ئالدىنقى چىنغا قارايدىغان بولۇپ، لياڭجۇ ئايماق بېگىنىڭ باشقۇرۇشىدا بولدى.

شەرقىي جىن سۇلالىسى خانى شياۋ ۋۇدى زامانىنىڭ تەييۇەن 3 - يىلى (378 - يىلى)

ئالدىنقى چىن لياڭجۇ ئايمىقىنىڭ بېگى لياڭ شى غەربىي يۇرتقا ئەلچى ئەۋەتىپ، ھەرقايسى ئەل بەگلىرىگە تاۋار - دۇردۇن ئىنئام قىلىپ، ئالدىنقى چىننىڭ قۇدرىتى ۋە ئەخلاق - پەزىلىتىنى تەرغىب قىلدى. سۇلى بېگىمۇ شۇلار قاتاردىن ئورۇن ئالدى.

شەرقىي جىن سۇلالىسى خانى شياۋ ۋۇدى زامانىنىڭ تەييۇەن 6 - يىلى (381 - يىلى)

سۇلى بەگلىكى بىلەن پىشامشان، ئۇدۇن بەگلىكلىرى ئەلچى ئەۋەتىپ ئالدىنقى چىن ئوردىسىغا ئولپان تاپشۇردى. غەربىي يۇرتتىن كۇسەن بەگلىكىلا كۇيخۇلارغا تايىنىپ، ئالدىنقى چىن بەگلىكىگە بويسۇنمىدى.

شەرقىي جىن سۇلالىسى خانى شياۋ ۋۇدى زامانىنىڭ تەييۇەن 8 - يىلى (383 - يىلى)

ئالدىنقى چىن سانغۇنى لۇ گۇاڭ پەرمانغا ئاساسەن لەشكەر تارتىپ كۇسەنگە جازا يۇرۇشى قىلدى. كۇسەن بېگى بوچۇن كۇيخۇ بەگلىكىگە قېچىپ بېرىۋالدى. شۇ يىلى ئالدىنقى چىندىن فۇ جيەن لەشكەر باشلاپ جىن سۇلالىسىگە جازا يۇرۇشى قىلىپ، فېيشۇيدە قاتتىق مەغلۇپ بولدى، شۇنىڭ بىلەن بەگلىك كۇچى زور دەرىجىدە ئاجىزلاپ كەتتى.

ياك شۇەننى لەشكەر بېشى باسقاق قىلدى. سۇلى قاتارلىق بەگلىكلەر غەربىي غۇز چېرىكچىسىنىڭ بىرتۇتاش باشقۇرۇشىدا بولدى. ئۇزاق ئۆتمەي غەربىي غۇز چېرىكچىسى يەنە غەربىي يۇرت قورۇقچىبەگلىكىگە ئۆزگەرتىلدى، ئۇ لەشكەرلەرگە بىرتۇتاش قوماندانلىق قىلىپ، غەربىي يۇرتقا تەسىر كۆرسىتىپ تۇردى.

شەرقىي جىن سۇلالىسى خانى مۇدى زامانىنىڭ يۈكۈنچي 1 - يىلى (345 - يىلى)

ئالدىنقى لياك بېگى جاك جۇن دۇنخۇاك قاتارلىق ئۇچ ئايماق بىلەن غەربىي يۇرت قورۇقچىبەگلىكىگە قاراشلىق ئۇچ كۇرەنى شاجۇ ئايمىقى قىلىپ، ياك شۇەننى ئايماق بېگلىكىگە قويدى. سۇلى قاتارلىق بەگلىكلەر شاجۇ ئايماق بېگىنىڭ باشقۇرۇشىدا بولدى.

شەرقىي جىن سۇلالىسى خانى مۇدى زامانىنىڭ يۈكۈنچي 12 - يىلى (356 - يىلى)

جۇكۈگونىڭ بۇددا ئىلمى بويىچە ئۇچ چوڭ تەرجىمانىنىڭ بىرى بولغان كۇسەنلىك راھىب كۇمىراجىۋا (شۇ يىلى 12 ياش) كەشمىردە بۇددا ئەقىدىلىرىنى ئۆگىنىپ، ئېلىگە قايتىپ كېلىشىدە سۇلى بەگلىكىدىن ئۆتتى ۋە بۇ يەردە بىرەر يىلچە تۇرۇپ، تېخىمۇ كۆپ نوملارنى كۆردى ھەمدە ھىنايانا مەزھىپىدىن ماھايانا مەزھىپىگە ئۆتتى.

شۇ يىلى ئالدىنقى چىننىڭ داڭلىق راھىبى داۋئەن سۇلىغا كېلىپ بۇددىزمغا ئىتائەت قىلدى.

شەرقىي جىن سۇلالىسى خانى شياۋ ۋۇدى زامانىنىڭ تەييۇەن 1 - يىلى (376 - يىلى)

ئالدىنقى چىن بېگى فۇ جيەن ئالدىنقى لياك بەگلىكىگە جازا يۈرۈشى قىلدى، ئالدىنقى لياك بېگى جاك تيەنشى مەغلۇپ

شمالي ژهي سۇلالىسى خانى مىڭ يۇەندى زامانىنىڭ تەيچاڭ 6 - يىلى (421 - يىلى)

3 - ئايدا شمالي لياڭدىن قۇتقۇ مۇڭسۇن لەشكەر تارتىپ دۇنخۇاڭنى ئېلىپ، غەربىي لياڭ بەگلىكىنى يوقاتتى، شۇنىڭ بىلەن سۇلى قاتارلىق غەربىي يۇرتتىكى بەگلىكلەر ئۇنىڭ تەۋەلىكىدە بولدى.

شمالي ژهي سۇلالىسى خانى مىڭ يۇەندى زامانىنىڭ تەيچاڭ 7 - يىلى (422 - يىلى)

3 - ئايدا سۇلى قاتارلىق غەربىي يۇرتتىكى بەگلىكلەر شمالي لياڭ ئەلچىلىرى بىلەن بىرگە سۇڭ سۇلالىسىگە ئولپان تاپشۇردى.

شمالي ژهي سۇلالىسى خانى تەي ۋۇدى زامانىنىڭ تەيىەن 1 - يىلى (435 - يىلى)

سۇلى، كاۋانتا، كۇسەن، ئۇسۇن، پىشامشان، كىنگىت، ياپبان، قۇس، سوغدىدىن ئىبارەت توققۇز بەگلىك شمالي ژهي سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى. شۇ چاغلاردا كۆكئارتنىڭ شەرقي قىسمىدا كاۋانتا بەگلىكى بارلىققا كەلدى (تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسى تەۋەسىدە).

شمالي ژهي سۇلالىسى خانى تەي ۋۇدى زامانىنىڭ تەيىەن 2 - يىلى (436 - يىلى)

سۇلى نەغمىلىرى شمالي ژهي سۇلالىسى ئارقىلىق ئوتتۇرا تۇزلەڭلىككە تارقالدى.

شمالي ژهي سۇلالىسى خانى تەي ۋۇدى زامانىنىڭ تەيىەن 3 - يىلى (437 - يىلى)

3 - ئايدا سۇلى، كاۋانتا ۋە كۇسەن، ئۇسۇن، كىنگىت، پىشامشان، ياپبان، قۇس، سوغدىدىن ئىبارەت توققۇز بەگلىك يەنە

شەرقي جىن سۇلالىسى خانى شياۋ ۋۇدى زامانىنىڭ تەييۇەن 10 - يىلى (385 - يىلى)

ئالدىنقى چىن لياڭجۇ ئايمىقىنىڭ بېگى لياڭ شى ئالدىنقى چىن بەگلىكىنىڭ ئاجىزلاپ كەتكەنلىكىدىن پايدىلىنىپ، خان بولۇش ئارزۇسىدا بولۇپ، خان جەمەتىدىكى فۇ لۇنى ئۆلتۈردى. لۇ گۇاڭ كۈشەندىن شەرقە قايتقاندا لياڭ شى لەشكەر تارتىپ چىقىپ ئۇنىڭ بىلەن قارشىلاشتى. لۇ گۇاڭ لياڭ شىنى مەغلۇپ قىلىپ، ۋۇۋېي شەھىرىنى ئىگىلەپ، ئۆزىنى «لياڭجۇ ئايمىقىنىڭ بېگى» دەپ جاكارلىدى. كېيىنكى يىلى لۇ گۇاڭ ئۆزىنى «خان» دەپ جاكارلاپ، كېيىنكى لياڭ ھاكىمىيىتىنى قۇردى. سۇلى قاتارلىق بەگلىكلەر ئۇنىڭ تەۋەلىكىدە بولدى.

شەرقي جىن سۇلالىسى خانى شياۋ ۋۇدى زامانىنىڭ تەييۇەن 19 - يىلى (394 - يىلى)

كېيىنكى لياڭ بەگلىكىنىڭ خانى لۇ گۇاڭنىڭ چوڭ ئوغلى لۇ فۇ تۇتۇقلۇقتا تەينىلەندى. قاشقۇۋۇقنىڭ غەربىدىكى لەشكىرىي ئىشلار، غەربىي يۇرت چېرىكچىبېگى، قوچۇ ۋە سۇلى قاتارلىق ئەللەر ئۇنىڭ باشقۇرۇشىدا بولدى.

شەرقي جىن سۇلالىسى خانى ئەندى زامانىنىڭ لۇڭئەن 4 - يىلى (400 - يىلى)

راھىب فاشيەن نوم ئېلىش ئۈچۈن غەربكە ماڭغاندا، بۇگۇنكى قەشقەر ۋىلايىتى تەۋەسىدىكى لىچخەۋىز قاتارلىق بەگلىكلەردىن ئۆتتى.

شۇ يىلى دۇنخۇاڭ ۋالىيسى لى سۇڭ ئۆزىنى «لياڭ بېگى» دەپ ئاتاپ، غەربىي لياڭ ھاكىمىيىتىنى قۇردى. سۇلى قاتارلىق غەربىي يۇرتتىكى بەگلىكلەرمۇ غەربىي لياڭنىڭ باشقۇرۇشىغا ئۆتتى.

شمالي ژېي سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

شمالي ژېي سۇلالىسى خانى ژېن چېڭدى زامانىنىڭ خېپىڭ 3 - يىلى (462 - يىلى)

3 - ئايدا سۇلى، كاۋانتا، كۆكيار، سىغنان قاتارلىق بەگلىكلەر شمالي ژېي سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى. سۇلى بېگى ژېي سۇلالىسىنىڭ خانى ژېن چېڭدىغا ئۇزۇنلۇقى ئىككى گەز كېلىدىغان، ئوتتا كۆيمەيدىغان «ساكيامۇنى كاساياسى» دىن بىرنى ئەۋەتتى. شمالي ژېي سۇلالىسى ئەمەلدارلىرى ھەيران قېلىشتى.

شمالي ژېي سۇلالىسى خانى ژېن چېڭدى زامانىنىڭ خېپىڭ 5 - يىلى (464 - يىلى)

سۇلى، كاۋانتا، كۆكيار، دىجاگخانىيان قاتارلىق بەگلىكلەر شمالي ژېي سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ قىممەتلىك سوۋغا تەقدىم قىلىشتى.

شمالي ژېي سۇلالىسى خانى شېەن ژېندى زامانىنىڭ خۇاڭشىڭ 4 - يىلى (470 - يىلى)

شمالي ژېي سۇلالىسى ئەنئەن بېگى يۈەن جېننى لياڭجۇ ئايمىقى، غەربىي يۈرتنىڭ لەشكىرى ئىشلىرى ۋە غەربىي يۈرت چېرىكچىسىنى باشقۇرۇپ، لياڭجۇ ئايمىقىنى ساقلاشقا ئەۋەتتى. سۇلى، كاۋانتا، كۆكيار قاتارلىق بەگلىكلەر نامدا شمالي ژېي سۇلالىسىنىڭ غەربىي يۈرتتىكى ئەلچى چېرىكچىسىنىڭ باشقۇرۇش تەۋەلىكىدە بولدى.

شمالي ژېي سۇلالىسى خانى شياۋ ژېندى زامانىنىڭ تەيخې 11 - يىلى (487 - يىلى)

قاڭقىللارنىڭ پوۋۇرغۇر قەبىلىسى جۇرجانلارنىڭ باشقۇرۇشىدىن

شىمالىي ۋېي سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى. تەي ۋۇدى ئاتلىق يانداش ئامبال دۇك ۋەن، گاۋ مىك قاتارلىقلارنى سوۋغا - سالاملار بىلەن غەربىي يۇرتقا ئەلچىلىككە ئەۋەتىپ، ئۇلارنى ئەل بولۇشقا دالالەت قىلدى.

شىمالىي ۋېي سۇلالىسى خانى تەي ۋۇدى زامانىنىڭ تەييەن 5 - يىلى (439 - يىلى)

سۇلى، كاۋانتا، كۇكيار، پىشامشان، كۇسەن، سوغدى قاتارلىق بەگلىكلەر شىمالىي ۋېي سۇلالىسىگە ئولپان تاپشۇردى. جۇجۇق سۇلى بەگلىكىدىن ئايرىلىپ چىققان يېڭى بەگلىك بولۇپ، ئۇنىڭ تەۋەلىكى بۇگۇنكى يەكەن بىلەن قاغىلىقنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى جايلارغا توغرا كېلىدۇ.

شۇ يىلى شىمالىي ۋېي سۇلالىسى غەربىي لياك بەگلىكىنى يوقاتتى، غەربىي يۇرتتىكى بەگلىكلەرنىڭ كۆپىنچىسى غەربىي ۋېي سۇلالىسىگە قارايدىغان بولدى.

شىمالىي ۋېي سۇلالىسى خانى تەي ۋۇدى زامانىنىڭ تەيپىڭ جىنجۇن 10 - يىلى (449 - يىلى)

11 - ئايدا سۇلى، كۇسەن، فەرغانە قاتارلىق بەگلىكلەر شىمالىي ۋېي سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

شىمالىي ۋېي سۇلالىسى خانى ۋېن چېڭدى زامانىنىڭ شىنئەن 2 - يىلى (453 - يىلى)

3 - ئايدا سۇلى بەگلىكى ۋېي سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

8 - ئايدا كاۋانتا بەگلىكى شىمالىي ۋېي سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

شىمالىي ۋېي سۇلالىسى خانى ۋېن چېڭدى زامانىنىڭ شىنگۋاڭ 2 - يىلى (455 - يىلى)

10 - ئايدا سۇلى، پېرسىيە پادىشاھلىقلىرى بىرلىكتە

تۈركلەرنىڭ سەرداری تۇمەن (ئىلىكخان) ئىنىسى ئىستەمىنى 10 سەركەردە، 100 مىڭ لەشكەر بىلەن غەربكە جازا يۈرۈشى قىلىشقا ئەۋەتىپ، غەربىي يۈرتتىكى بەگلىكلەرنى تىنچىتتى. سۇلى، كۆكيار قاتارلىق بەگلىكلەر ئۇنىڭغا بېقىندى.

سۇي سۇلالىسى خانى ۋېندى زامانىنىڭ كەيخۇاڭ 1 - يىلى (581 - يىلى)

قىشتا جەنۇبىي ھىندىستانلىق داڭلىق راھىب دامىجدۇ ئۇچ كىشىنى باشلاپ سۇلى بەگلىكىگە كەلدى، ئۇ بۇ يەردە ئىككى يىلدىن كۆپرەك تۇرۇپ، ھىنايانا مەزھىپى ھەققىدە چۈشەنچە بەردى.

سۇي سۇلالىسى خانى ۋېندى زامانىنىڭ كەيخۇاڭ 3 - يىلى (583 - يىلى)

تۈركلەرنىڭ غەربتىكى خاقانلىرىدىن تاردۇش خاقان بىلەن چوڭ خاقان ئىشبارا تەخت تالاشتى، شۇنىڭ بىلەن خانلىق پارچىلىنىشقا يۈزلەندى. كېيىن غەربىي تۈرك خانلىقى قۇرۇلدى، سۇلى، كۆكيار، كاۋانتا قاتارلىق بەگلىكلەر بۇنىڭغا بېقىندى.

سۇي سۇلالىسى خانى يادىدى زامانىنىڭ دايې 5 - يىلى (609 - يىلى)

سۇي سۇلالىسى قوشۇنلىرى تۇيغۇنلارنى مەغلۇپ قىلىپ، بالقاش كۆلى، پىشامشان، چۇرچان ۋىلايەتلىرىنى تەسىس قىلدى. يادىدى خان غەربنى كۆزدىن كەچۈرگىلى چىقىپ خېشى كاربدوربدىكى جادىيېغا كەلگەندە، سۇلى بەگلىكى ۋە غەربىي يۈرتتىكى باشقا بەگلىكلەر ئەۋەتكەن ئەلچىلەر بىلەن كۆرۈشتى.

سۇي سۇلالىسى خانى يادىدى زامانىنىڭ دايې 11 - يىلى (615 - يىلى)

1 - ئايدا سۇلى، ئۇدۇن، بۇخارا، تۈرك قاتارلىق ئەللەر ئەلچى

قوتۇلدى. سەردارى ئاپۇغۇر ئىنىسى چۈنچى بىلەن 100 نەچچە مىڭ تۇتۇننى باشلاپ، موڭغۇلىيە ئېگىزلىكىدىن غەربكە كۆچۈپ كېلىپ، قۇسلارنىڭ غەربىي شىمالىدا (بۇگۇنكى ئۇرۇمچى شەھىرى ئەتراپىدا) قاڭقىللار دۆلىتىنى قۇردى. ئۇزاق ئۆتمەي، ئاپۇغۇر جەنۇبقا يۈرۈش قىلىپ كىنگىت، كۇسەن، پىشامشان، ئۇدۇن قاتارلىق بەگلىكلەرنى بويسۇندۇردى. كېيىن ئۇلار بۆلۈنۈپ كەتتى، ئاپۇغۇر تەڭرىتېغىنىڭ شىمالىنى، چۈنچى تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇبىنى ئىگىلىدى. سۇلى، كۆكيار قاتارلىق بەگلىكلەر بىرمەھەل قاڭقىللار دۆلىتىگە قارىدى.

شىمالىي ۋېي سۇلالىسى خانى شۇەن ۋۇدى زامانىنىڭ جېڭشى 1 - يىلى (504 - يىلىنىڭ ئالدى - كەپىنده)

ئېفتالىتلار شەرقتە قاڭقىللارغا ھۇجۇم قىلىپ، كىنگىتكىچە كېلىپ چۈنچىنى ئۆلتۈردى. سۇلى، كاۋانتا، كۆكيار قاتارلىق بەگلىكلەر ئېفتالىتلارنىڭ باشقۇرۇشىغا ئۆتتى.

سۇلىلىق راھىب دارمانادى ئوتتۇرا تۈزلەڭلىككە بېرىپ بۇددىزمنى تارقاتتى.

شىمالىي ۋېي سۇلالىسى خانى شياۋ مىڭدى زامانىنىڭ شېنگۇي 2 - يىلى (518 - يىلى)

7 - ئاينىڭ 29 - كۈنى شىمالىي ۋېي سۇلالىسىدىن ھىندىستانغا نوم ئېلىشقا ماڭغان ئەلچى سۇڭ يۈن بىلەن خۇي شىڭ كۆكيار بەگلىكىگە كەلدى، 8 - ئاينىڭ باشلىرىدا كاۋانتا بەگلىكىگە كەلدى.

غەربىي ۋېي سۇلالىسى خانى فېيدى زامانىنىڭ 1 - يىلى (552 - يىلى)

تۈركلەر جۇرجانلارنى مەغلۇپ قىلىپ، شىمال تەرەپنى بىرتۇتاش باشقۇردى. تۈرك خانلىقى قۇرۇلدى. ئۇزاق ئۆتمەي،

تاڭ سۇلالىسى، بەش دەۋر، ئون پادىشاھلىق دەۋرلىرى

(مىلادىيە 618 ـ 960 ـ يىلىغىچە)

تاڭ سۇلالىسى خانى تەيزۇڭ زامانىنىڭ جەنگىۋەن 9 ـ يىلى (635 ـ يىلى)

سۇلى، كاۋانتا قاتارلىق بەگلىكلەر چاڭئەنگە ئەلچى ئەۋەتىپ، ئېسىل سوۋغىلار، داڭدار ئاتلارنى تەقدىم قىلدى. شۇنىڭدىن تارتىپ ئولپان تاپشۇرۇش ئۇزۇلۇپ قالمىدى.

تاڭ سۇلالىسى خانى تەيزۇڭ زامانىنىڭ جەنگىۋەن 10 ـ يىلى (636 ـ يىلى)

2 ـ ئايدا سۇلى بېگى تاڭ سۇلالىسى ئوردىسىغا ئەلچى ئەۋەتتى. 12 ـ ئايغىچە كۆكيارمۇ ئوردىغا ئەلچى ئەۋەتتى.

تاڭ سۇلالىسى خانى تەيزۇڭ زامانىنىڭ جەنگىۋەن 18 ـ يىلى (644 ـ يىلى)

ئەتىيازدا تاڭ سۇلالىسى راھىبى شۈەنزاڭ ھىندىستاندىن نوم ئېلىپ قايتىشىدا كاۋانتا، سۇلى، كۆكيار بەگلىكىدىن ئۆتتى.

تاڭ سۇلالىسى خانى تەيزۇڭ زامانىنىڭ جەنگىۋەن 20 ـ يىلى (646 ـ يىلى)

غەربىي تۈرك قاغانى ئىلىبىلگەشىر تاڭ سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى ھەمدە قۇدىلىشىشنى تەلەپ قىلدى.

ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى. شۇ چاغدا غەربىي تۈركلەر سۇلىغا تۇتۇقبەگ ئەۋەتىپ، دۆلەتكە باج - سېلىق تاپشۇرۇشنى نازارەت قىلدى. سۇلى بېگىنى تىزگىنلەش ئۈچۈن، ئۇنىڭغا «ئالپ ئىلتەبىر» دەپ نام بەردى، كېيىن قىزىنى سۇلى بېگىگە ياتلىق قىلدى.

11 - ئايدا ئىزگىل كۆل ئېركىن تۈمەننىڭ يېتەكلىشى بىلەن سۈلى، كۆكيار، كاۋانتادىن ئىبارەت ئۈچ بەگلىك ئاسىيلىق قىلىپ، ئۇدۇننى مەغلۇپ قىلدى. تاڭ سۈلالىسى سول قانات سانغۇن سۇ دىڭفاڭنى سىلاۋچىبەگ سۈپىتىدە توپىلاڭنى تىنچىتىشقا ئەۋەتتى، شۇنىڭ بىلەن توپىلاڭ ناھايىتى تېزلا تىنچىتىلدى.

تاڭ سۈلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ لۈشۇ 2 - يىلى (662 - يىلى)

12 - ئايدا سۇ خەيچېڭ يارلىققا بىنائەن كۈسەن بىلەن سۈلىغا جازا يۈرۈشى قىلدى. قوشۇن قايتىپ كېلىۋېتىپ سۈلىنىڭ جەنۇبىدىن ئۆتۈۋاتقاندا، غەربىي تۈركلەرنىڭ كۈنەس قەبىلىسى تۈبۈتلەر قوشۇننى باشلاپ كېلىپ ئۇلارغا ھۇجۇم قىلدى. سۇ خەيچېڭ ئۇرۇش قىلىش تۈگۈل نەرسە - كېرەكلىرىنى بېرىۋېتىپ قايتىپ كەلدى.

تاڭ سۈلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ لىندې 2 - يىلى (665 - يىلى)

3 - ئايدا تۈبۈتلەر غەربىي تۈركلەرنىڭ كۈنەس قەبىلىسى سەركەردىلىرى ۋە سۈلى بەگلىكى سەركەردىلىرى بىلەن تىل بىرىكتۈرۈپ، بىرلىكتە ئۇدۇنغا ھۇجۇم قىلدى. تاڭ سۈلالىسى قوچۇ تۈتۈقى سۈي جېبىيەن، سول قول ياساۋۇل سانغۇن ساۋ جىشۇلارغا لەشكەر چىقىرىپ تۈبۈتلەرگە زەربە بېرىش ھەققىدە پەرمان چۈشۈردى، تۈبۈتلەر تارمار قىلىندى، شۇنىڭ بىلەن ئۇدۇن مۇھاسىرىدىن قۇتۇلدى.

تاڭ سۈلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنفېڭ 1 - يىلى (670 - يىلى)

4 - ئايدا تۈبۈتلەر غەربىي يۈرتىتىكى 18 ئايماقنى بىسىۋالدى، يەنە ئۇدۇن ئارقىلىق كۈسەن بەگلىكىنىڭ بارخان شەھىرى (ھازىرقى ئاقسۇ شەھىرى)نى ھۇجۇم قىلىپ

تەيزۇك خان گەرچە توي ئىشىغا ماقۇل دېگەن بولسىمۇ، لېكىن غەربىي تۈركلەردىن كۈسەن، سۇلى، ئۇدۇن، كۆكيار، كاڭانتادىن ئىبارەت بەش بەگلىكنى تويلۇق ئورنىغا بېرىشنى تەلەپ قىلدى. ئۇزاق ئۆتمەي تەيزۇك خان ئۆلۈپ كەتكەچكە قۇدىلىشىش ئىشقا ئاشمىدى.

تاڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ يۇڭخۇي 2 - يىلى (651 - يىلى)

1 - ئايدا تاڭ سۇلالىسىنىڭ بېشىبالىق تۈتۈقبېگى ئاشنا قۇلى تاڭ سۇلالىسىدىن يۈز ئۆرۈپ، قاش دەرياسى ئەتراپىدىكى مىڭبۇلاقتا ئوردا قۇردى ۋە ئۆزىنى «نىۋارئىشبارا قاغان» دەپ جاكارلىدى. سۇلى قاتارلىق جايلار ئۇنىڭ تەسىر دائىرىسىگە ئۆتتى.

تاڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنچىڭ 3 - يىلى (658 - يىلى)

تاڭ سۇلالىسى قوشۇنى ئاشنا قۇلى توپىلىڭىنى تىنچىتتى.

5 - ئايدا ئەنشى قورۇقچىبېگ مەھكىمىسى كۈسەنگە يۆتكەلدى ھەم سۇلى، كۈسەن، ئۇدۇن، كىنگىت، قوچۇدىن ئىبارەت بەش تۈتۈپ تۈرۈلىدىغان ئايماقلارنى باشقۇرىدىغان قورۇقچىبېگ مەھكىمىسى تەسىس قىلىندى. شۇنىڭدىن كېيىن خەنزۇ قوشۇنلىرى غەربىي يۇرتنى قوغداشقا قالدۇرۇلدى. كىنگىت، ئۇدۇن، كۈسەن، سۇلىلار تۆت قورغان قىلىندى.

تاڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنچىڭ 4 - يىلى (659 - يىلى)

9 - ئايدا تاڭ سۇلالىسى سۇلى، كۆكيار، شاش، ماغيان، كۇشان، ئۆرەتۆپە، فەرغانە قاتارلىق جايلاردا تۈتۈپ تۈرۈلىدىغان ئايماق - ناھىيىلەردىن 127 نى تەسىس قىلدى.

تاڭ سۇلالىسى خانى جۇڭزۇڭ زامانىنىڭ جەڭلۈڭ 2 - يىلى (708 - يىلى)

11 - ئايدا تۈركەش قەبىلىسىنىڭ باشلىقى ساغى ئىسيان كۆتۈرۈپ، ئۆزىنى «قاغان» دەپ جاكارلاپ، 20 مىڭ ئاتلىق لەشكەر چىقىرىپ، تۆت يولغا بۆلۈنۈپ ئەنشىگە ھۇجۇم قىلدى. 5000 چەۋەنداز بىلەن سۇلىغا ھۇجۇم قىلىپ، ئەنشىنىڭ باش قورۇقچىبېگى گو يۈەنجېننى قىزىل دەريا‌سى بويىدا قاپسۇالدى. ئىككىنچى يىلى يازدا تاڭ سۇلالىسى قوشۇنى قايتۇرما ھۇجۇمغا ئۆتتى، ساغى تەسلىم بولدى. تاڭ ئوردىسى ئونىڭغا «ئىتتائەتمەن قاغان» دەپ نام بەردى. ساغى قوشۇن چېكىنىدۇرگەندىن كېيىن، ئەنشىدىكى تۆت قورغان تىنچلىنىپ، قىزىل دەريا‌سىدىكىلەر مۇھاسىرىدىن قۇتۇلدى.

تاڭ سۇلالىسى خانى شۈەنزۇڭ زامانىنىڭ كەيىۋەن 7 - يىلى (719 - يىلى)

سۇلى، ئۇدۇن، كۇسەن، كىنگىتتىن ئىبارەت «تۆت قورغان» يارلىققا بىنائەن غەربىي يۇرتتىكى سودىگەرلەردىن باج ئالدى. سۇلى بەگلىكىدە چېگرىدىن كىرىپ چىقىش سودا بېجى ئېلىنىپ، سۇلى قورغىنىنىڭ لەشكىرى ئىشلار خىراجىتىگە ئىشلىتىلدى.

تاڭ سۇلالىسى خانى شۈەنزۇڭ زامانىنىڭ كەيىۋەن 10 - يىلى (722 - يىلى)

9 - ئايدا تۇبۇتلەر كىچىك بولۇر (ھازىرقى كەشمىر) غا جازا يۈرۈشى قىلدى. ئۇنىڭ خانى مۇ جىماڭ بېشبالىق ھىراۋۇلى جاڭ شياۋسۇڭدىن ياردەم سورىدى. جاڭ شياۋسۇڭ سۇلىنىڭ نائىب ئەلچىسى جاڭ سىنى 4000 چەۋەنداز بىلەن ئەۋەتتى. تۇبۇتلەر تارمار بولۇپ، كىچىك بولۇر مۇھاسىرىدىن قۇتۇلدى.

ئىگىلىۋالدى. ئوردا كۈسەن، ئۈدۈن، سۇلى، كىنگىتتىن ئىبارەت تۆت قورغاننى ئەمەلدىن قالدۇردى.

تاڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنفېڭ 4 - يىلى (673 - يىلى)

كۈنەس قەبىلىسى جەنۇبتا تۈبۈتلەر، شىمالدا ياغمىلار بىلەن بىرلىشىپ، سۇلىغا تەڭلا ھۇجۇم قىلىپ بېسىۋالدى. ئوردا ھۇدەيچى شياۋ سىيېنى شەرقىي تۈرك قوشۇنىنى باشلاپ ئۇرۇش قىلىشقا ئەۋەتتى.

12 - ئايدا شياۋ سىيېنىڭ قوشۇنى يېتىپ كەلگەندە، كۈنەس قەبىلىسىدىكىلەر قورقۇپ، سۇلى بىلەن بىرلىكتە تاڭ سۇلالىسىگە تەسلىمنامە تاپشۇردى.

ۋۇ زېتىيەن زامانىنىڭ تيەنشۇ 1 - يىلى (690 - يىلى)

ۋۇ زېتىيەن پۈتۈن مەملىكەتكە «داين نومى»نى تارقاتتى ھەمدە ھەرقايسى ئايماقلارغا داين ئىبادەتخانىسى سېلىش پەرمانى چۈشۈردى. كېيىن سۇلى تۈتۈق مەھكىمىسى ئوردا شەھرى ئەتراپىدا داين ئىبادەتخانىسىدىن بىرنى سالدى، ئۇ ئۆز كۆلىمىنىڭ چوڭلۇقى بىلەن غەربىي يۈرتقا تونۇلدى.

ۋۇ زېتىيەن زامانىنىڭ چاڭشۇ 1 - يىلى (692 - يىلى)

10 - ئايدا ۋۇۋېي ھەربىي باش بۇغى ۋاڭ شياۋجيې بىلەن سول قانات ياساۋۇل باش سانغۇن ئاشنا سادىق زور قوشۇن بىلەن تۈبۈتلەرنى مەغلۇپ قىلىپ، كۈسەن، ئۈدۈن، سۇلى، سۇيابتىن ئىبارەت تۆت قورغاننى قايتۇرۇۋالدى.

ۋۇ زېتىيەن زامانىنىڭ شېڭلى 1 - يىلى (698 - يىلى)

سۇلى خانى پېي يىجيەن ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

تاڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ كەيىۋەن يىللىرىنىڭ ئوتتۇرىلىرى (722 ـ 732 ـ يىلىغىچە)

تاڭ سۇلالىسى كاۋانتادا كۆكئارت بوقالى تەسىس قىلدى. بۇ غەربتىكى ئەنشى قورۇقچىبەگ مەھكىمىسىگە قاراشلىق ھەربىيلەر تۇرۇشلۇق جاي بولدى.

تاڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ تىيەنباۋ 6 ـ يىلى (747 ـ يىلى)

7 ـ ئايدا تۇبۇتلەر كىچىك بولۇرنى قوزغىلىشقا مەجبۇر قىلدى. ئەنشىدىكى تۆت قورغاننىڭ ئورۇنباسار ھىراۋۇلى گاۋ شىيەنجى سۇلىنىڭ بوقالى جاۋ چۈڭسى قاتارلىقلارنىڭ پىيادە، ئاتلىق لەشكەرلىرىدىن 10 مىڭ كىشىنى باشلاپ، سۇلىدىن يولغا چىقىپ، كۆكئارتتىن ئۆتۈپ، كىچىك بولۇرغا جازا يۈرۈشى قىلدى. تۇبۇتلەرنىڭ لىيەنيۇن، ئانۇيۆ قەلئەلىرىنى ئىشغال قىلدى. تۇبۇتلەرنى مەغلۇپ قىلىپ، كىچىك بولۇر خانى ھەم تۇبۇتلەرنىڭ مەلىكىسىنى تۇتۇۋېلىپ قايتىپ كەلدى.

تاڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ تىيەنباۋ 12 ـ يىلى (753 ـ يىلى)

1 ـ ئايدا سۇلى بېگى پېي گولياڭ ياۋجيەن ئايمىقىنىڭ ئەمىر لەشكىرى سۈپىتىدە ئوردىغا سالامغا باردى. ئوردا ئۇنىڭغا «ھۇجۇمچى نۆۋەتچىلەر كاھىبېگى» دېگەن نامنى بەردى ھەم ئۇنىڭغا سۆسۈن تون بىلەن ئالتۇن بېلىق سوۋغا قىلدى.

تاڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ جېنيۇەن 5 ـ يىلى (789 ـ يىلى)

راھىب ژۈكۈڭ ھىندىستاندىن نوم ئېلىپ قايتىشىدا سۇلىغا كېلىپ، سۇلى بېگى، باش تۇتۇقىبەگ پېي لېڭلىڭ ھەمدە سۇلى باسقاۋۇلى لۇ ياڭ بىلەن كۆرۈشتى. ئۇزاق ئۆتمەي، سۇلى قولدىن كېتىپ، تۇبۇتلەرگە ئۆتۈپ كەتتى.

تاڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ كەيىۋەن 15 - يىلى (727 - يىلى)

راھىب خۇيچاۋ ھىندىستاندىن قايتىشىدا كۆكئارتتىن ئۆتۈپ، كۆكئارت قورغىنى ئارقىلىق سۇلىغا كەلدى. ئۇ بۇ يەرنىڭ نامىنى «كاشغەر» دەپ خاتىرىلىگەن.

تاڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ كەيىۋەن 16 - يىلى (728 - يىلى)

1 - ئايدا ئوردا ئەدلىيە ۋەزىرى چياۋ مىڭسۇڭنى ھۇدەيچى ئەدلىيە ۋەزىرى قىلدى، ئۇ خانىنىڭ تەمتىكىنى ئېلىپ، سۇلى تۈتۈقى ئامۇجىپىيئەندىگە «سۇلى بېگى» دېگەن نامنى بەردى.

تاڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ كەيىۋەن 27 - يىلى (739 - يىلى)

8 - ئايدا تاڭ سۇلالىسىگە قاراشلىق ھىراۋۇل گەي جىيايۇن سۇلى باسقاۋۇلى بىلەن فەرغانە بېگى ئارسلان تارخان قاتارلىقلارنىڭ لەشكەرلىرىنى يۆتكەپ، تالاس (ھازىرقى قىرغىزىستانىنىڭ تالاس ئەتراپىدا) قەلئەسىگە ھۇجۇم قىلىپ، تۈركەشلەرنىڭ قاغانى ناۋاتېكىن ۋە ئۇنىڭ ئانىسى سۇلۇخاتۇننى قولغا چۈشۈردى. شۇ يەردە قەلئە ياساپ، تاڭ سۇلالىسىگە قايتىدىغان يارغول مەلىكىسىنى كۈتۈۋالدى.

تاڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ كەيىۋەن 29 - يىلى (741 - يىلى)

تېلېلارنىڭ تارشى قەبىلىسى قوزغىلىپ، قاراتاغدىن غەربكە يۈرۈش قىلىپ، سۇياب قەلئەسىگە ھۇجۇم قىلدى. شۇەنزۇڭ خان سۇلى باسقاۋۇلىنى قول ئاستىدىكى سانغۇنى گاۋ شيەنجىگە قوشۇن باشلاتقۇزۇپ، تارشى قەبىلىسىنى تارمار قىلدۇرۇشقا بۇيرۇدى.

توقماقنىڭ شەرقىي جەنۇبىدا). ئىككىنچى ئوغۇلچاق ئورۇنباسار قاغان بولۇپ، ئۆزىنى «بۇغراخان» دەپ ئاتاپ، تالاستا تۇردى. ئۇزاق ئۆتمەي، ئوتتۇرا ئاسىيادىكى سامانىيلار خانلىقىنىڭ قاغانى ئىسمائىل بىننى مەھمۇدنىڭ قوشۇنى قاراخانىيلار خانلىقىغا ھۇجۇم قىلىپ، تالاس قورغىنىنى بېسىۋالدى. ئوغۇلچاق قالدۇق لەشكەرلىرىنى باشلاپ كۆكئارتتىن ئۆتۈپ، قەشقەرگە چېكىنىپ كېلىپ، بۇ يەرنى خانلىق پايتەختى قىلدى.

تاڭ سۇلالىسى خانى جاۋزۇڭ زامانىنىڭ تەيەنفۇ 4 - يىلى (904 - يىلى)

ئوغۇلچاق قەشقەردىن قوشۇن تارتىپ، سامانىيلار خانلىقىغا ھۇجۇم قىلىپ غەلبە قىلالمىدى.

تاڭ سۇلالىسى خانى يۈەنىدى زامانىنىڭ تەيەنيۇ 4 - يىلى (907 - يىلى)

سامانىيلار خانلىقىنىڭ ئىچكى قىسمىدا ئىناقسىزلىق پەيدا بولۇپ، خان جەمەتىدىن ناسىر بىننى مەنسۇر قەشقەرگە قېچىپ كەلدى، ئوغۇلچاق ئۇنى ئالاھىدە كۈتۈۋېلىپ، ئۇنىڭ ئاتۇشتا مەسچىت سېلىشىغا رۇخسەت قىلدى. شۇنىڭدىن كېيىن، ئوغۇلچاقنىڭ جىيەنى سۇتۇق بىلەن ناسىرنىڭ باردى - كەلدىسى قويۇقلاشتى، سۇتۇق ئىسلامغا كىردى، شۇنىڭ بىلەن تاغىسى بىلەن بولغان زىددىيەت ئۆتكۈرلىشىپ كەتتى.

كېيىنكى لىياڭ سۇلالىسى خانى مودى زامانىنىڭ جېنمىڭ 1 - يىلى (915 - يىلى)

سۇتۇق سىياسىي ئۆزگىرىش قىلىپ، ئوغۇلچاقنى ئۆلتۈردى، ئۆزىنى خان قىلىپ تىكلەپ، «بۇغراخان» دەپ جاكارلىدى. سۇتۇق خان بولغاندىن كېيىن خانلىقتا ئىسلام دىنىنى كۈچەپ يولغا قويدى.

تاڭ سۇلالىسى خانى شىيەنزۇڭ زامانىنىڭ يۈەنخې 6 - يىلى (811 - يىلى)نىڭ ئالدى - كەينىدە

ئۇيغۇرلارنىڭ ئادالەت قۇچقان خاقانى غەربكە يۈرۈش قىلىپ، تۇبۇتلەر بىلەن قارلۇقلارنىڭ بىرلەشمە قوشۇنىنى مەغلۇپ قىلىپ فەرغانىگىچە كېڭەيدى، سۇلى ئۇيغۇر خانلىقىنىڭ ئىلكىگە ئۆتۈپ كەتتى.

تاڭ سۇلالىسى خانى شىيەنزۇڭ زامانىنىڭ يۈەنخې 15 - يىلى (820 - يىلى)

چاڭئەن شىمىڭ ئىبادەتخانىسىنىڭ راھىبى سۇلىلىق خۇيلىن (737 - يىلى تۇغۇلغان) چاڭئەندە ئۆلدى. خۇيلىن 13 يىل سەرپ قىلىپ، يۈەنخې 5 - يىلى (810 - يىلى) «نوملار شەرھى» دېگەن 100 جىلدلىق كىتابنى يېزىپ پۈتكۈزدى. بۇ كىتاب ئىلىم ساھەسىدە ناھايىتى يۇقىرى قىممەتكە ئىگە.

تاڭ سۇلالىسى خانى ۋېنزۇڭ زامانىنىڭ كەيچېڭ 5 - يىلى (840 - يىلى)

ئۇيغۇر خانلىقى قىرغىزلارنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچراپ، تەرەپ - تەرەپكە تاراپ كەتتى. ئۇلارنىڭ بىر قىسمى غەربكە كۆچۈپ، بۈگۈنكى قەشقەر تەۋەسىدە ئولتۇراقلاشتى. قاراخانىيلار خانلىقى قۇرۇلغاندا، بۇ دائىرە خانلىقنىڭ شەرقىي تەرىپىدىكى مۇھىم جاي بولۇپ قالدى.

تاڭ سۇلالىسى خانى جاۋزۇڭ زامانىنىڭ جىڭفۇ 2 - يىلى (893 - يىلى)

قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ چوڭ قاغانى بىلگە كۆل قادىرخان ئۆلدى. چوڭ ئوغلى بازىرخان خانلىققا ۋارىسلىق قىلىپ، ئۆزىنى «ئارسلانخان» دەپ ئاتاپ، بالاساغۇندا تۇردى (قىرغىزىستاندىكى

ئۇنىڭ چوڭ ئوغلى مۇسا بىننى ئابدۇكېرىم (ئەسلىي ئىسمى بايتاش) خانلىققا ۋارىسلىق قىلىپ، ئۆزىنى «ئارسلانخان» دەپ ئاتىدى.

قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ ئوردا تېۋىپى ئىمامىدىن قەشقەرى «شەرھى ئەلقانۇن»نى يېزىپ چىقتى.

كېيىنكى تاڭ سۇلالىسى خانى مىڭزۇڭ زامانىنىڭ تىيەنچېڭ 5 - يىلى (930 - يىلى)

سۇتۇق بۇغراخان قەشقەردىن لەشكەر تارتىپ بېرىپ، سامانىيلار خانلىقىدىن كونا پايتەختى تالاسنى تارتىۋالدى. كېيىن قەشقەر شەھىرىنىڭ ئوتتۇرىسىدا «ساچىيە» (نۇرلۇق) مەدرىسەسىنى سالدۇرۇپ، مۇدەررىس، تالىپ ۋە تېۋىپلارنى تەربىيىلىدى.

كېيىنكى تاڭ سۇلالىسى خانى مىڭزۇڭ زامانىنىڭ چاڭشىن 4 - يىلى (933 - يىلى)

6 - ئايدا سۇتۇق بۇغراخان ئەلچى ئەۋەتىپ قىتان (لياۋ) خانلىقىغا ئولپان تاپشۇردى.

كېيىنكى جىن سۇلالىسى خانى گاۋزۇ زامانىنىڭ تىيەنفۇ 5 - يىلى (940 - يىلى)

2 - ئايدا قىتانلار قاراخانىيلار خانلىقىغا ئەۋەتكەن ئەلچىلەر ئۆمىكى قەشقەرگە كېلىپ، ۋەزىپىسىنى تۈگىتىپ دۆلىتىگە قايتتى.

كېيىنكى جىن سۇلالىسى خانى گاۋزۇ زامانىنىڭ تىيەنفۇ 7 - يىلى (942 - يىلى)

سۇتۇق بۇغراخان قەشقەردىن لەشكەر تارتىپ قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ بالاساغۇندىكى ھۆكۈمرانلىرىغا ھۇجۇم قىلدى. بالاساغۇن قاغانى ئوتتۇرا تۈزلەڭلىك ھاكىمىيىتىدىن يىراقلاپ قېلىپ قىلغاندا تەلىپى ئىشقا ئاشمىدى. سۇتۇق بۇغراخان بالاساغۇننى ئىگىلىدى.

كېيىنكى جۇ سۇلالىسى خانى شىزۇڭ زامانىنىڭ شىيەندې 2 - ، 3 - يىللىرى (955 - ، 956 - يىللىرى)

سۇتۇق بۇغراخان ئالەمدىن ئۆتۈپ، ئاتۇشقا دەپنە قىلىندى.

شمالىي سۇك سۇلالىسى خانى تەيزۇ زامانىنىڭ كەيباۋ 6 - يىلى (973 - يىلى)

5 - ئايدا مۇسا ئارسلانخان قىتان ئوردىسىغا ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

مۇسا ئارسلانخان قەشقەردە ئالەمدىن ئۆتتى. چوڭ ئوغلى ئوبۇل ھەسەن ئەلى خانلىققا ۋارىسلىق قىلدى ھەم ئۆزىنى «ئارسلانخان» دەپ ئاتىدى.

شمالىي سۇك سۇلالىسى خانى تەيزۇڭ زامانىنىڭ تەيپىڭ شىڭگو 3 - يىلى (978 - يىلى)

5 - ئايدا قاراخانىيلار خانلىقى ئەلچى ئەۋەتىپ قىتان ئوردىسىغا ئولپان تاپشۇردى.

شۇ يىلى ئۇدۇن بەگلىكى قاراخانىيلار خانلىقىغا ھۇجۇم قىلدى. ئەلى ئارسلانخان لەشكەر تارتىپ چىقىپ، قەشقەر سېپىلى ئاستىدا دۇشمەنلەرنى تىرىپىرەن قىلىپ، ھازىرقى قاغىلىق ناھىيىسىنىڭ كۆكيار دېگەن يېرىگىچە قوغلاپ زەربە بەردى. ئىككى تەرەپ يەتتە كېچە - كۈندۈز جەڭ قىلىپ قايتىپ كەتتى.

شمالىي سۇك سۇلالىسى خانى تەيزۇڭ زامانىنىڭ چۇنخۇا 1 - يىلى (990 - يىلى)

6 - ئايدا قاراخانىيلار خانلىقى ئەلچى ئەۋەتىپ قىتان ئوردىسىغا ئولپان تاپشۇردى.

شمالىي سۇك سۇلالىسى خانى تەيزۇڭ زامانىنىڭ چۇنخۇا 2 - يىلى (991 - يىلى)

ئەلى ئارسلانخان قەشقەردىن خانلىقنىڭ ئاساسىي كۈچىنى باشلاپ ئوتتۇرا ئاسىيادىكى ماۋارائۇننەھر رايونىغا ھۇجۇم قىلدى. ئۇنىڭ نەۋرە ئىنىسى ھەسەن بۇغراخانمۇ بالاساغۇندىن لەشكەر تارتىپ ماسلىشىپ، سامانىيلار خانلىقىنىڭ پايتەختى بۇخارا ھەمدە داڭلىق شەھەر سەمەرقەندنى ئىشغال قىلدى.

سۇك، يۇەن سۇلالىلىرى دەۋرى

(مىلادىيە 960 _ 1368 - يىلىغىچە)

شىمالىي سۇك سۇلالىسى خانى تەيزۇ زامانىنىڭ جيەنلۇك 1 - يىلى (960 - يىلى)

قاراخانىيلارنىڭ خانى مۇسا ئارسلانخان ئىسلام دىنىنى دۆلەت دىنى دەپ جاكارلىدى. خۇراسانلىق ئىسلام دىنىنى تارقاتقۇچى دىندار ئوبۇل ھەسەن مۇھەممەد كارامەتى قەشقەرگە كېلىپ، خانغا يارەملىشىپ خانلىق تەۋەسىدە دىن تارقاتتى. شۇ يىلىلا 200 مىڭ تۇتۇنلۇك تۇرك كۆچمەن چارۋىچىلىرى ئەسلىي دىنىدىن ۋاز كېچىپ، ئىسلام دىنىغا كىردى. ئىككىنچى يىلى قەشقەرنىڭ مەركىزىدە تۇنجى خانلىق مەدرىسە ۋە خانلىق قىرائەتخانا قۇرۇلدى.

شىمالىي سۇك سۇلالىسى خانى تەيزۇ زامانىنىڭ كەيياۋ 4 - يىلى (971 - يىلى)

2 - ئايدا قىتانلار فېڭ ئېنى قاراخانىيلار خانلىقىغا ئەلچىلىككە ئەۋەتتى.

قاراخانىيلار خانلىقى بىلەن ئۇدۇن لى جەمەتى خانلىقى ئوتتۇرىسىدا ئۇرۇش پارتلىدى. شۇ يىلى ئۇدۇن بەگلىكىنىڭ راھىبى جىشياڭ ئۇدۇن خانلىقىنىڭ مەكتۇپىنى ئېلىپ سۇك ئوردىسىغا بارغاندا، «قەشقەرنى تارمار قىلغاندا ئوسۇل ئوينىيالايدىغان بىر پىل قولغا چۈشتى، بۇ پىلنى خانغا تەقدىم قىلماقچى بولۇۋاتىمىز» دېدى.

شىمالىي سۇك سۇلالىسى خانى جېنزۇك زامانىنىڭ جىڭدې
1 - يىلى (1004 - يىلى)
يۈسۈپ قادىرخان توغانخان Iنى بالاساغۇنغا ھەيدەۋېتىپ، ئۆزى قەشقەرنى تىزگىنلەۋالدى.

شىمالىي سۇك سۇلالىسى خانى جېنزۇك زامانىنىڭ جىڭدې
2 - يىلى (1005 - يىلى)
4 - ئايدا قاراخانىيلار خانلىقى قىتانلارغا ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى. 7 - ئايدا يەنە ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

شىمالىي سۇك سۇلالىسى خانى جېنزۇك زامانىنىڭ جىڭدې
3 - يىلى (1006 - يىلى)
يۈسۈپ قادىرخان قەشقەردىن لەشكەر تارتىپ، جەنۇبقا بېرىپ، ئۇدۇن بەگلىكىنى يوقاتتى. ئىسلام دىنىنى تارىم ئويمانلىقىنىڭ غەربىي جەنۇبىغىچە تارقاتتى.

شىمالىي سۇك سۇلالىسى خانى جېنزۇك زامانىنىڭ داجۇك شياڭفۇ 2 - يىلى (1009 - يىلى)
3 - ئايدا ئۇدۇن خانى (قاراخانىيلار خاقانى) بويلاساغۇن قاتارلىقلارنى سۇك سۇلالىسىگە تارتۇق قىلىشقا ئەلچىلىككە ئەۋەتتى ھەم سۇك سۇلالىسىدىن ئۇدۇنغا ئەلچى ئەۋەتىشنى ئۆمىد قىلدى. شۇنىڭدىن تارتىپ قاراخانىيلار خانلىقى ئۇدۇنىنىڭ نامىدا ئەلچى ئەۋەتىپ شىمالىي سۇك سۇلالىسىگە ئۆزۈلدۈرمەي ئولپان تاپشۇرۇپ تۇردى.

شىمالىي سۇك سۇلالىسى خانى رېنزۇك زامانىنىڭ تىيەنشېك
3 - يىلى (1025 - يىلى)
12 - ئاينىك 4 - كۈنى قاراخانىيلار خانلىقى ئەلچى

شمالي سۇك سۇلالىسى خانى تەيزۇك زامانىنىڭ جىداۋ 2 - يىلى (996 - يىلى)

قەشقەردىكى بۇددا مۇرىتلىرى ئۇدۇن بەگلىكىنىڭ قوللىشى بىلەن قوراللىق توپىلاڭ كۆتۈرۈپ قەشقەرنى ئىگىلىدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئەلى ئارسلانخان ماۋارائۇننەھرده تۇرۇۋاتقان ئاساسىي كۈچىنى يۆتكەپ توپىلاڭنى تىنچىتتى. بىر قىسىم بۇددا مۇرىتلىرى ئۇدۇنغا قېچىپ كەتتى.

11 - ئايدا ئەلى ئارسلانخان قىتانلارغا ئەلچى ئەۋەتىپ، ئوغلى ئۈچۈن قۇدىلىشىشنى تەلەپ قىلدى. قىتان خانى يوللىغ لۇڭشۇ قوشۇلمىدى.

شمالي سۇك سۇلالىسى خانى جېنزۇك زامانىنىڭ شىيەنپىڭ 1 - يىلى (998 - يىلى)

ئۇدۇن بەگلىكى قاراخانىيلار لەشكەرلىرىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىيادا ئۇرۇش قىلىۋاتقان پەيتىدىن پايدىلىنىپ، قەشقەرنى ئىشغال قىلىۋالدى. كېيىن قاراخانىيلار لەشكەرلىرى شەھەرنى قايتۇرۇۋالدى. ئىككى تەرەپ بۇگۇنكى يېڭىسارنىڭ شەرقىي شىمالىدىكى ئوردام ئەتراپىدا كەسكىن جەڭ قىلىشتى. ئەلى ئارسلانخان بۇ ئۇرۇشتا ئۆلدى، ئۇنىڭ ئوغلى ئەھمەد بىننى ئەلى خانلىققا ۋارىسلىق قىلىپ، ئۆزىنى «توغانخان I» دەپ جاكارلىدى. ئۇدۇن لەشكەرلىرى قەشقەرنى يەنە ئىگىلىدى.

شمالي سۇك سۇلالىسى خانى جېنزۇك زامانىنىڭ شىيەنپىڭ 2 - يىلى (999 - يىلى)

قاراخانىيلارنىڭ ئورۇنباسار خاقانى ھەسەن بۇغراخانىنىڭ ئوغلى يۈسۈپ قادىرخان ئوتتۇرا ئاسىيادا سامانىيلار خانلىقىنىڭ ئاساسلىق كۈچىنى بىتچىت قىلغاندىن كېيىن، 140 مىڭ لەشكەر توپلاپ، ئۇدۇنلۇقلارغا ھۇجۇم قىلىپ، قەشقەرنى قايتۇرۇۋالدى.

خانلىق قەشقەرنى مەركەز قىلدى. خانلىققا ھەسەن جەمەتىنىڭ ئەۋلادلىرى ھۆكۈمرانلىق قىلدى. قەشقەر، تالاس، ئىسپىجاپ، تاشقورغان، فەرغانىنىڭ شەرقىي قىسمى، يەتتەسۇ ۋادىسى قاتارلىق جايلارنى ئۆز تەۋەلىكىگە ئالدى. غەربىي قاراخانىيلارغا ئەلى جەمەتىنىڭ ئەۋلادلىرى ھۆكۈمرانلىق قىلدى، بۇخارانى پايتەخت قىلىپ، ئامۇ دەريا سى رايونى ۋە فەرغانىنىڭ غەربىي قىسىملىرىنى ئۆز تەۋەلىكىگە ئالدى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ چىڭلى 3 - يىلى (1043 - يىلى)

شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىدىن سۇلايمان ئارسلانخان قەشقەردە كېڭەش چاقىرىپ، ئۆزىنىڭ قەشقەر ۋە بالاساغۇن رايونىغا بىۋاسىتە ھۆكۈمرانلىق قىلىدىغانلىقىنى، ئىنىسى ياغان تېكىنىڭ تالاس ۋە ئىسپىجاپ شەھىرىنى، ئۇچىنچى ئىنىسى ئارسلان ئىلكىنىڭ پامىرنىڭ غەربىي رايونلىرىنى، تاغىسىنىڭ فەرغانە رايونىنى باشقۇرىدىغانلىقىنى بېكىتتى.

شۇ يىلى تەخمىنەن 10 مىڭ چېدىرلىق قىتان قاراخانىيلار خانلىقى تەۋەسىگە كۆچۈپ كەلدى. ئۇلار پات - پات كېچىدە قەشقەر ۋە بالاساغۇن رايونلىرىغا تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلدى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ چىڭلى 5 - يىلى (1045 - يىلى)

11 - ئايدا شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى قىتانلارغا ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ خۇاڭيۇ 4 - يىلى (1052 - يىلى)

11 - ئايدا شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى قىتانلارغا ئەلچى ئەۋەتىپ، داڭلىق ئات، يىلپىز سوۋغا قىلدى. كېيىنكى يىلى 2 -

لومیەنگەندو، ئورۇنباسار ئەلچی ئەندۇ، باش نازىر جاۋدولارنى سۇك سۇلالىسىگە ئەۋەتىپ، قاشتېشى ئېگەر، قايچا، تاۋار - دۇردۇن، ئىپار، نۆشۇدۇر، نارتۆگە قاتارلىقلارنى تەقدىم قىلدى. سۇك سۇلالىسى قاراخانىيلار خانلىقىغا جەك كىيىمى، ئالتۇن كەمەر، 100 سەر كۇموش، 200 قۇر كىيىم - كېچەك ئىنئام قىلدى. لومیەنگەندوغا ئالتۇن كەمەر ھەدىيە قىلدى.

شمالىي سۇك سۇلالىسى خانى رېنزۇك زامانىنىك تېخنشېك 7 - يىلى 1029 - يىلى)

يۇسۇپ قادىرخان قەشقەردىن لەشكەر تارتىپ چىقىپ، توغان خاقان IIنى مەغلۇپ قىلىپ بالاساغۇننى ئىگىلەپ، قاراخانىيلار خانلىقىنىك خاقانى بولدى.

شمالىي سۇك سۇلالىسى خانى رېنزۇك زامانىنىك مۇخداۋ 1 - يىلى (1032 - يىلى)

قىشتا يۇسۇپ قادىرخان قەشقەردە ئالەمدىن ئۆتتى، چوك ئوغلى سۇلايمان بىننى يۇسۇپ تەختكە ۋارىسلىق قىلىپ، ئۆزىنى «ئارسلانخان» دەپ ئاتىدى.

شمالىي سۇك سۇلالىسى خانى رېنزۇك زامانىنىك كاشدىك 1 - يىلىدىن چىڭلى 1 - يىلىغچە (1040 - ، 1041 - يىللىرى)

قاراخانىيلار خانلىقىنىك ئامۇ دەرياسى رايونىدىكى ھۆكۈمرانى ئىبراھىم ئىبنى ناسىر شەرقىي قىسمىدىكى خاقانىنىك ھۆكۈمرانلىقىدىن ئايرىلىپ چىقىپ، ئۆزىنى «تابغاچ بۇغرا قاراخان» دەپ ئاتىدى. ئۇزاق ئۆتمەي، ئىبراھىم لەشكەر چىقىرىپ بۇخارانى ئىشغال قىلىپ، غەربىي قاراخانىيلار خانلىقىنى شەكىللەندۇردى، شۇنىك بىلەن قاراخانىيلار خانلىقى شەرقىي خانلىق ۋە غەربىي خانلىق دەپ ئىككىگە بۆلۈنۈپ كەتتى. شەرقىي

شىمالىي سۇك سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جىيايۇ 8 - يىلى (1063 - يىلى)

8 - ئايدا شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى بويلاساغۇننى ئەلچى قىلىپ، سۇڭ سۇلالىسىگە ئولپان تاپشۇردى.

11 - ئايدا سۇڭ سۇلالىسى ئوردىسى توغرۇل قاراخان مەھمۇدقا «سادىق، ئىتائەتمەن قاراخان» دەپ نام بەردى. ئىككىنچى يىلى 3 - ئايدا بويلاساغۇن ئېلىگە قايتىش چېغىدا سۇڭ سۇلالىسى ئوردىسى تاۋار - دۇردۇن قاتارلىقلارنى ئىنئام قىلدى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ شىنىڭ 1 - يىلى (1068 - يىلى)

4 - ئايدا قاراخانىيلار خانلىقى ئەلچى ئەۋەتىپ سۇڭ سۇلالىسى ئوردىسىغا ئولپان تاپشۇردى.

غەربىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ خاقانى ئىبراھىم تابغاچ بۇغراخان ئالەمدىن ئۆتتى. چوڭ ئوغلى ناسىر بىننى ئىبراھىم تەختكە ۋارىسلىق قىلدى. شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ خاقانى توغرۇل قاراخان مەھمۇد ناسىر خانغا ھۇجۇم قىلدى. كېيىن، ئىككىسى تەرەپ ئوتتۇرا ئاسىيادىكى خوجەنتنى پاسىل قىلدى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ شىنىڭ 2 - يىلى (1069 - يىلى)

يۈسۈپ خاس ھاجىپ قەشقەردە 18 ئاي ۋاقىت سەرپ قىلىپ، «قۇتادغۇبىلىك» داستانىنى يېزىپ پۈتكۈزۈپ، ئۇنى خانلىقنىڭ ئورۇنباسار خانى ھەسەن بىننى سۇلايمان بۇغراخانغا تەقدىم قىلدى. خان ئۇنىڭغا «خاس ھاجىپ» مەرتىۋىسىنى بەردى. «قۇتادغۇبىلىك» داستانى جەمئىي 85 باب، 13 مىڭ 290 مىسرا بولۇپ، ئۇنىڭدا ھەققانىيەتنى ياقلايدىغان، بەختكە ئىنتىلىدىغان،

ئايدا قوشنا ئەللەر تاجاۋۇز قىلغانلىقتىن، ئەلچى ئەۋەتىپ ياردەم سورىدى.

شىمالىي سۇك سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جىايۇ 2 - يىلى (1057 - يىلى)

شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ خاقانى سۇلايمان ئارسلانخان بىلەن ئىنىسى مۇھەممەد بىننى يۈسۈپ ئوتتۇرىسىدا ئۇرۇش بولدى. سۇلايمان يېڭىلىپ ئەسىرگە ئېلىندى. مۇھەممەد بىننى يۈسۈپ قەشقەردە تەختكە ئولتۇرۇپ، ئۆزىنى «بۇغراخان» دەپ ئاتىدى.

شىمالىي سۇك سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جىايۇ 3 - يىلى (1058 - يىلى)

شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ بۇغراخانى مۇھەممەد تەختنى چوڭ ئوغلى ھۈسەينگە ئۆتكۈزۈپ بەردى. خوتۇنى كىچىك ئوغلى ئىبراھىمنى تەختكە ئولتۇرغۇزۇش ئۈچۈن، بۇغراخان ۋە ئۇنىڭ جەمەتىدىكى نۇرغۇن ئادەمنى قەستلەپ ئۆلتۈردى. ھۈسەينىنىڭ ئوغلى مەھمۇد كاشغەرىي ئۆلۈمدىن قۇتۇلۇپ قېلىپ، ئوتتۇرا ئاسىيادا سەرگەردان بولۇپ يۈردى.

شىمالىي سۇك سۇلالىسىنىڭ خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جىايۇ 4 - 5 - يىللىرى (1059 - 1060 - يىللىرى)

شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ خاقانى ئىبراھىم ئانىسىنىڭ كۈشكۈرتۈشى بىلەن بارسخان قەلئەسىگە ھۇجۇم قىلدى، بۇ قەلئەنىڭ ھۆكۈمرانى ئىنال تېكىن ئۇنى ئەسىرگە ئېلىپ ئۆلتۈرۈۋەتتى. ئىبراھىمنىڭ ئۇچىنچى تاغىسى مەھمۇد بىننى يۈسۈپ تەختكە ۋارىسلىق قىلىپ، ئۆزىنى «توغرۇل قاراخان» دەپ ئاتىدى.

خاتىرىلەنگەن. ئۇنىڭغا يەنە ئۇيغۇرلارنىڭ 200 نەچچە كۇپلىت قەدىمىي شېئىر - قوشاقى كىرگۈزۈلگەن. ئۇ ئەينى چاغدىكى ئوتتۇرا ئاسىيادىكى تۈركىي تىللىق مىللەتلەرنى ئەكس ئەتتۈرىدىغان قامۇس خاراكتېرىدىكى ئەسەردۇر.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ شىنىڭ 6 - يىلى (1073 - يىلى)

12 - ئاينىڭ 26 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار سۇلالىسى سۇڭ سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ، قاشتېشى، تاۋار - دۇردۇن، مەستىكى رۇمى، قۇستە، دېڭىز ئىتى چۈسى، گۇللۇك رەخت قاتارلىق نەرسىلەرنى سوۋغا قىلدى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ شىنىڭ 7 - يىلى (1074 - يىلى)

3 - ئاينىڭ 3 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ ئەلچىسى ئاتان ئىنان سۇڭ سۇلالىسى ئوردىسىغا بېرىپ، قاشتېشى، مەستىكى رۇمى، سىماب، تۇز، ئىسرىق، نۇشۇدۇر، كەھرىۋا قاتارلىق نەرسىلەرنى سوۋغا قىلدى.

شۇ يىلى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ توغرۇل قاراخانى مەھمۇد ئالەمدىن ئۆتتى، ئوغلى توغرۇل تېكىن ئۈمەر بىننى مەھمۇد تەختكە ۋارىسلىق قىلغىنىغا ئىككى ئاي بولغاندا، ئورۇنباسار قاغان ھەسەن بىننى سۇلايمان بۇغراخان ئۇنىڭ ئورنىنى ئىگىلەپ، ئۆزىنى «تابغاچ بۇغراخان» دەپ ئاتىدى. ئۇ تەختتە ئولتۇرغان مەزگىللەردە قەشقەرنى مەركەز قىلغان شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى ئىقتىساد، مەدەنىيەت قاتارلىق جەھەتلەردە مىسلىسىز گۈللەندى.

شۇ يىلى شەرقىي، غەربىي قاراخانىيلار خانلىقلىرى ئوتتۇرىسىدا ئۇرۇش بولدى. ئۇرۇشتىن كېيىن فەرغانىنىڭ شەرقى قاراخانىيلار خانلىقىغا قارايدىغانلىقى توغرىسىدا كېلىشىم ئىمزالاندى.

ئەقىل - پاراسەتلىك، قانائەتچان تۆت پېرسوناژنىڭ ئالىيجانابلىق پەزىلىتى بايان قىلىنغان. ئۇ پەلسەپە، لوگىكا، ئەخلاق، ئېستېتىكا، سىياسىي، قانۇن، جەمئىيەتشۇناسلىق قاتارلىق مەزمۇنلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ شىنىڭ 4 - يىلى (1071 - يىلى)

3 - ئاينىڭ 18 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى ئۇدۇن خانلىقىنىڭ نامىدا باش سەردار چۈجىننى ئەلچى قىلىپ سۇڭ سۇلالىسىگە ئەۋەتىپ، ئۇنچە - مەرۋايىت، پىل چىشى، مەستىكى رۇمى، مارجان، گۈللۈك رەخت، نۆشۈدۇر، تۇز، دورا ماتېرىياللىرى، تۆمۈر ساۋۇت - دۇبۇلغا، ئات قاتارلىقلارنى سۇۋغا قىلدى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ شىنىڭ 5 - يىلى (1072 - يىلى)

قىشتا شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى سۇڭ سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتتى، ئەلچى 44 مىڭ تىزىق قىممەتلىكى 31 مىڭ جىڭدىن كۆپرەك مەستىكى رۇمىنى ئېلىپ بېرىپ، 3000 تىزىق تۆۋەنلىتىپ دۆلەت خەزىنىسىگە سېتىپ بېرىشنى تەلەپ قىلغاندا تەلىپى ئورۇندالدى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ شىنىڭ 5 - يىلىدىن 7 - يىلىغىچە (1072 _ 1074 - يىلىغىچە)

مەھمۇد كاشغەرىي باغدادتا ئەرەب تىلىدا «تۈركىي تىللار دىۋانى»نى يېزىپ چىقىپ، ئابباسىيلار خانلىقىنىڭ خەلىپىسى مۇقتەدىگە تەقدىم قىلدى. «دىۋان»دا ئىلى دەريا‌سى ۋادىسىدىن ئامۇ دەريا‌سى، سىر دەريا‌سىغىچە بولغان ئارىلىقتىكى تۈركىي تىللاردا سۆزلىشىدىغان قەبىلىلەرنىڭ تىللىرى ۋە شېۋىلىرى

ئەلچىلىككە كەلگەنلەر چاي سېتىۋالسا باجنى كەچۈرۈم قىلىۋېتىشكە بولىدۇ. ئۇلارنىڭ باج پۇلى يىللىق پۇلدىن چىقىرىۋېلىنسا بولىدۇ» دەپ پەرمان چۈشۈردى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ يۈەنفېڭ 2 - يىلى (1079 - يىلى)

10 - ئاينىڭ 13 - كۈنى سۇڭ سۇلالىسى دەۋردە يېزىلغان «دەريا - يوللار تەپسىراتى» دا قىسقىچە مۇنداق دېيىلگەن: «ئۇدۇن (شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى)دىن ئېلىپ كېلىنگەن ئولپانلاردا خانلىقنىڭ مۆھۈرى بېسىلمىغان بولسا قوبۇل قىلماي، يارلىق بىلەن ئەلچىلەردىن قايتۇرۇۋېتىلىدۇ. ئەگەر خانلىق جەزمەن ئولپان تاپشۇراتتۇق دەپ تۇرۇۋالسا، ئۇنىڭغا يول قويساق بولىدۇ.»

10 - ئاينىڭ 28 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى سۇڭ ئوردىسىغا ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ يۈەنفېڭ 4 - يىلى (1081 - يىلى)

1 - ئايدا شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى ئەلچى ئەۋەتىپ سۇڭ سۇلالىسىگە ئولپان تاپشۇردى.

7 - ئايدا شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ خاقانى ھەسەن بىننى سۇلايمان بۇغراخان قەبىلە سەردارى ئاسمىدىن سۇڭ سۇلالىسىگە خەت ئەۋەتتى، خەت مۇنداق باشلانغان: «جانابلىرىنىڭ كەمىنىنى بەخت - سائادەتلىك، قۇدرەتلىك، بىلىملىك قاراخان دەپ ئاتىغانلىقلىرى ئۈچۈن بەختلىكمەن. بۇ خەتنى كۈنچىقىشتىكى دۇنيانىڭ ئۇلۇغ خوجىسى خەنزۇ ئاغا ئۆزلىرىگە يازدىم». خەتتە ئارىلىقىمىز يىراق بولسىمۇ رىشتىمىز چوڭقۇر باغلانغان، ئىلگىرى ئۇچ قېتىم سۇلالىرىگە ئەلچى ئەۋەتكەن بولساقمۇ ئەلچى قايتىپ كەلمىدى، دېيىلگەن. شېنزۇڭ خان بۇ ھەقتە يارلىق چۈشۈرۈپ

شمالي سۇك سۇلالىسى خانى شېنزۇك زامانىنىك شىنىڭ 10 - يىلى (1077 - يىلى)

4 - ئاينىك 8 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ خاقانى بويلاسىغنان ساغۇننى سۇك سۇلالىسىگە ئەلچىلىككە ئەۋەتىپ، قاشتېشى، تاۋار - دۇردۇن، ئېگەر - جابدۇق، ئات، مەستىكى رۇمى، قۇستە، مەرۋايىت، ئىسرىق، تۇز، مامىرانچىن قاتارلىقلارنى تەقدىم قىلدى.

شمالي سۇك سۇلالىسى خانى شېنزۇك زامانىنىك شىنىڭ يىللىرى (1068 _ 1077 - يىلىغىچە)

شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى ئاز بولغاندا بىر - ئىككى يىلدا، كۆپ بولغاندا بىر يىلدا بىرقانچە نۆۋەت سۇك سۇلالىسىگە ئولپان تاپشۇرۇپ تۇردى. تاپشۇرغان نەرسىلىرى قاشتېشى، مەرۋايىت، مارجان، پىل چىشى، مەستىكى رۇمى، قۇستە، گۈللۈك رەخت، كىمخاب، نۆشۈدۇر، تۇز، ئات، دېڭىز ئىتى چۈسى، سىماب قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئولپان تاپشۇرغىلى كەلگەنلەر قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ يارلىقى بويىچە كەلگەنلەر بولمىسىمۇ، سۇك ئوردىسى ئۇلارغا ئالتۇن كەمەر، پۇل، يىپەك بۇيۇملارنى سوۋغا قىلاتتى. ئولپان تاپشۇرغىلى بارغانلار بۇلاردىن سىرت مەستىكى رۇمى قاتارلىقلاردىن كۆپلەپ ئالغاچ بېرىپ، ئىچكىرىدىكى سودىگەرلەرگە ساتاتتى ياكى ھۆكۈمەتكە، ھۆكۈمەت ئەمەلدارلىرىغا يۇقىرى باھادا ساتاتتى. بۇنداق قىلىش ئارقىلىق كۆپ نەپ ئالغىلى بولغاچقا، «ئولپان تاپشۇرغۇچىلار» بارغانسېرى كۆپەيىپ كەتتى.

شمالي سۇك سۇلالىسى خانى شېنزۇك زامانىنىك يۈەنفېڭ 1 - يىلى (1078 - يىلى)

6 - ئاينىك 9 - كۈنى شېنزۇك خان چاي باشقۇرۇش مەھكىمىسىگە: «ئۇدۇن (شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى) دىن

شمالي سۇك سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ يۈەنفېڭ 7 - يىلى (1084 - يىلى)

11 - ئاينىڭ 12 - كۈنى شەرقي قاراخانىيلار خانلىقى سۇڭ سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ ئات تەقدىم قىلدى. شېنزۇڭ خان يارلىق چۈشۈرۈپ، 1 مىليون 200 مىڭ تىزىق پۇل ئىنئام قىلدى.

12 - ئاينىڭ 2 - كۈنى سۇڭ سۇلالىسى ئوردىسى قاراخانىيلار خانلىقى تەقدىم قىلغان شىر ئۇچۇن كۈمۈش، شايى - دۇردۇن ئىنئام قىلدى.

شمالي سۇڭ سۇلالىسى خانى جېنزۇڭ زامانىنىڭ يۈەنيۇ 2 - يىلى (1087 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 12 - كۈنى جېنزۇڭ خان مۇنداق يارلىق چۈشۈردى: قاراخان (شەرقي قاراخانىيلار خانلىقى) تاپشۇرغان ئولپان ئۇچۇن، بۇرۇنقى قائىدە بويىچە ئىنئام بېرىلىدۇ، مەيلى سوۋغا تەقدىم قىلسۇن - قىلمىسۇن، ئوخشاشلا 300 مىڭ تىزىق پۇل ئىنئام قىلىنىدۇ.

8 - ئاينىڭ 16 - كۈنى جېنزۇڭ خان شەرقي قاراخانىيلار خاقانىغا ماددي بۇيۇم ئىنئام قىلىش توغرىسىدىكى چارىنى بېكىتىش ھەققىدە پەرمان چۈشۈردى.

10 - ئاينىڭ 13 - كۈنى جېنزۇڭ خان: شەرقي قاراخانىيلار خانلىقى ئەۋەتكەن ئەلچىلەر خانلىقىنىڭ دەستىكى بىلەن سۇڭ سۇلالىسىگە يىل ئاتلاپ بىر قېتىم ئولپان تاپشۇرسا بولىدۇ، قالغان ۋاقىتلاردا شىجۇ، چىنجۇ ئايماقلىرىدا ئەركىن سودا قىلسا بولىدۇ، دەپ يارلىق چۈشۈردى.

شمالي سۇڭ سۇلالىسى خانى جېنزۇڭ زامانىنىڭ يۈەنيۇ 4 - يىلى (1089 - يىلى)

شەرقي قاراخانىيلار خانلىقى سۇڭ سۇلالىسىگە كۆپ قېتىم

تەكشۈرۈپ، كەلگەن ئەلچىلەرنىڭ ئىنئاملارنى ئېلىپ ئۆز ئىلىگە قايتىپ كەتكەنلىكىدىن خەۋەر تاپقان. يەنە ئاسمىدىن يول ئاربلىقى، قانچە كۈن كېتىدىغانلىقى، ئوغرى - قاراقچىلارنىڭ بار - يوقلۇقىنى سۈرۈشتۈرۈپ، ئۇنىڭدىن غەربىي يۈرتتىكى بەگلىكلەر بىلەن سۇڭ سۇلالىسى ئوتتۇرىسىدىكى يوللارنىڭ خەرىتىسىنى سىزىپ بېرىشنى تەلەپ قىلغان.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ يۈەنفېڭ 5 - يىلى (1082 - يىلى)

شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىدىكى داڭلىق ئەدىب ئابدۇل غاپپار بىننى ھۈسەيىن قەشقەرى ئالەمدىن ئۆتتى. ئۇنىڭ «ئۇستازلار ماكانى» ۋە «تاۋارىخى كاشغەر» دېگەن مەشھۇر ئەسەرلىرى بار. «تاۋارىخى كاشغەر» يوقلىپ كېتىپ بىرقانچە ئابزاسلا جامال قارشىنىڭ «سۇررا ھۇغىتىگە تولۇقلىما» دېگەن ئەسىرىدە ساقلىنىپ قالغان. ئۇنىڭدا قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ ئەڭ دەسلەپكى تارىخىغا ئائىت بەزى ئىشلار خاتىرىلەنگەن.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ يۈەنفېڭ 6 - يىلى (1083 - يىلى)

تاڭغۇتلار لەنجۇغا ھۇجۇم قىلغاندا، سۇڭ سۇلالىسى يالليۇالغان شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ ئوت - چۆپ، ئاشلىق توشۇيدىغان ئادەملىرى بىلەن تۆگىلىرىنى بۇلاڭ - تالاڭ قىلدى. شېنزۇڭ خان بۇلاڭ - تالاڭ قىلىنغۇچىلارغا ئالاھىدە ئېتىبار بېرىش ھەققىدە يارلىق چۈشۈردى.

5 - ئايدا شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى سۇڭ سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

شۇ يىلى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ داڭلىق ئوردا تېۋىپى مۇھەممەد بىننى رەشىد بىننى ئەلى قەشقەرى قەشقەردە ئالەمدىن ئۆتتى. ئۇ ئاقكېسەل، ئەرلىك جىنسىي ئاجىزلىق، كۆز كېسەللىكلىرىنى داۋالاش بىلەن تونۇلغانىدى.

تاپشۇرغىلى كەلگەن ئەلچىلەرگە قايتىشىدا يارلىق چۈشۈرۈپ جاۋاب قايتۇرىدىغانلىقىنى تەكىتلىدى.

7 - ئاينىڭ 14 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى سۇڭ سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

11 - ئاينىڭ 5 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى سۇڭ سۇلالىسى ئوردىسىغا ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

11 - ئاينىڭ 11 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى سۇڭ سۇلالىسى ئوردىسىغا ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى جېنزۇڭ زامانىنىڭ شاۋشېڭ 4 - يىلى (1097 - يىلى)

ئۇدۇن شاھزادىسى ئابدۇل مەجىت سۇڭ ئوردىسىغا مەكتۇپ يوللاپ، تاڭغۇتلار تەۋەسىدىكى كەنجۇ، شاجۇ ئايماقلىرىغا ئەسكەر چىقىرىپ ھۇجۇم قىلغانلىقىنى مەلۇم قىلدى. سۇڭ خانى قوللايدىغانلىقىنى، ناۋادا ئۇچ قەلئەنى ئالالايدىغان بولسا، ئۇنى ئالاھىدە تارتۇقلايدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

شۇ يىلى سۇڭ سۇلالىسى ئۇدۇن (شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى)، ئەرەب، فەرەڭ ئەللىرىنىڭ سۇڭ سۇلالىسىگە يىل ئاتلاپ ئولپان تاپشۇرۇشىنى بىكار قىلدى.

5 - ئاينىڭ 16 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى سۇڭ سۇلالىسى ئوردىسىغا ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى جېنزۇڭ زامانىنىڭ يۈەنفۇ 1 - يىلى (1098 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 13 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى سۇڭ سۇلالىسى ئوردىسىغا ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى خۇيزۇڭ زامانىنىڭ چۈڭنىڭ 2 - يىلى (1103 - يىلى)

4 - ئايدا شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى سۇڭ سۇلالىسى ئوردىسىغا ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى. سۇڭ سۇلالىسى ئوردىسىمۇ قاراخانىيلار خانلىقى ئەلچىلىرىنىڭ سۇڭ سۇلالىسى تەۋەسىدە تۇرىدىغان ۋاقتىنىڭ 100 كۈندىن ئېشىپ كەتمەسلىكىنى بەلگىلىدى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى جېنزۇڭ زامانىنىڭ يۈەنيۇ 7 - يىلى (1092 - يىلى)

2 - ئاينىڭ 28 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ ئىككى تۈركۈم ئەلچىلىرى سۇڭ سۇلالىسى چېگرىسىغا يېتىپ كەلگەندە، ئۇلارنىڭ شىجۇ، چىنجۇ ئايماقلىرىدا سودا قىلىشىغا رۇخسەت قىلىندى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى جېنزۇڭ زامانىنىڭ شاۋشېڭ 3 - يىلى (1096 - يىلى)

ئۇدۇن (شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى) ئولپان تاپشۇرۇش ئۈچۈن سۇڭ سۇلالىسىگە ئەۋەتكەن ئەلچى لوخۇرۇلىنمەي شاھزادە ئابدۇل مەجىتنىڭ مەكتۇپىنى ئېلىپ باردى. مەكتۇپتا بەلگىلىمە بويىچە ئولپان تاپشۇرۇش ۋاقتى بولمىغان بولسىمۇ، ساداقەتمەنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئالاھىدە ئەلچى ئەۋەتتىم، دېيىلگەن. سۇڭ ئوردىسى لوخۇرۇلىنمەي قاتارلىقلارنىڭ پايتەختكە كىرىشىگە رۇخسەت قىلدى، ئۇلار بىرگە ئېلىپ كەلگەن ئادەم ۋە ئۇلاغنىڭ سانىغا چەك قويمىدى. ئولپان تاپشۇرغۇچى بىلەن بىرگە كەلگەنلەرنىڭ ئوردىغا كىرمەي، شىجۇ ئايمىقىدا سودا قىلىشىغا رۇخسەت قىلدى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئۇدۇن (شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى) خانلىقىنىڭ ھەر ئىككى يىلدا بىر قېتىم خانىنىڭ مەكتۇپى بىلەن ئولپان تاپشۇرۇشقا كېلىشىنى، ئەگەر شىجۇ، چىنجۇ ئايماقلىرىدىلا سودا بىلەن شۇغۇللانسا، ۋاقىتنى چەكلىمەيدىغانلىقىنى، ئىش تۈگىگەندىن كېيىن قايتىپ كېتىشىنى، سۇڭ سۇلالىسى بەلگىلىمە بويىچە ئولپان

جەنۇبىي سۇك سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ جيەنيەن 2 - يىلى (1128 - يىلى)

قىتان ئاقسۆڭكى يوللىغ تاشىن سانغۇنى ئەل ئاۋار (يەكچەشمە)نى قىتان قوشۇنلىرىنى باشلاپ قەشقەرگە ھۇجۇم قىلىشقا ئەۋەتتى. شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى قوشۇنى قەشقەرنىڭ شەرقىدىكى بىرقانچە كۇنلۇك جايدا قىتان قوشۇنلىرىنى چېكىندۈرۈپ، ئەل ئاۋارنى ئەسىرگە ئالدى.

شۇ يىلى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ خاقانى ئەھمەد ھەسەن ئارسلانخان قەشقەردە ئالەمدىن ئۆتتى، ئوغلى ئىبراھىم بىننى ئەھمەد خانلىققا ۋارىسلىق قىلدى.

جەنۇبىي سۇك سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ شاۋشىڭ 4 - يىلى (1134 - يىلى)

شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ خاقانى ئىبراھىم قارلۇق، قاڭقىل قەبىلىلىرى بىلەن توقۇنۇشۇپ قېلىپ، قىتانلاردىن ياردەم سورىدى. گۇرخان يوللىغ تاشىن بۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ قوشۇن باشلاپ بالاساغۇننى ئىگىلىۋالدى. شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى ئۇنىڭغا بېقىندى. يوللىغ تاشىن ئىبراھىمنىڭ قاغان دېگەن نامىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، ئۇنىڭغا «تۇركمەن ئىلىكخان» (تۇركمەن قاغان) دېگەن ئاتاقنى بەردى. ئىبراھىم خان يەنىلا قەشقەردە قېلىپ، قەشقەر، ئۇدۇن قاتارلىق جايلارنى باشقۇرۇش ھوقۇقىنى ساقلاپ قېلىپ، قىتانلار ئۇچۇن باج يىغىشقا مەسئۇل بولدى. قىتانلار قەشقەرگە كەنجى باسقاق ۋە چارلىغۇچى ئەسكەرلەرنى ئەۋەتتى.

جەنۇبىي سۇك سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ شاۋشىڭ 28 - يىلى (1158 - يىلى)

غەربىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ خاقانى چاغرىخان ئەلى قارلۇقلارنىڭ سەردارىغا ھۇجۇم قىلغاندا، خارەزىم بەگلىكى قوشۇن چىقىرىپ قارلۇقلارغا ياردەم بەردى. شەرقىي قاراخانىيلارنىڭ

شۇ يىلى شەرقىي قاراخانىيلار خاقانى ھەسەن بىننى سۇلايمان بۇغراخان قەشقەردە ئالەمدىن ئۆتتى. ئوغلى ئەھمەد ھەسەن تەختكە ۋارىسلىق قىلىپ، ئۆزىنى «ئارسلانخان» دەپ ئاتىدى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى خۇيزۇڭ زامانىنىڭ داگۇەن 1 - يىلى (1107 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 24 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىدىن سۇڭ ئوردىسىغا تەبرىكلەشكە ماڭغان ئەلچىلەر فېڭشياڭ مەھكىمىسى تەۋەسىدىن ئۆتكەندە، ۋالىي ۋاڭ جىيۇ ئەتراپلىق كۈتمىگەن. خان بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، بۇ ئىشنى تەكشۈرۈپ ۋاڭ جىيۇنى ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلاش توغرىسىدا پەرمان چۈشۈردى.

2 - يىلى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى سۇڭ سۇلالىسى ئوردىسىغا ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى خۇيزۇڭ زامانىنىڭ جېڭخې 7 - يىلى (1117 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قاراخانىيلار خانلىقى تارتۇقچى ئەلچى ئەۋەتىپ سۇڭ سۇلالىسىگە ئولپان تاپشۇردى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى خۇيزۇڭ زامانىنىڭ جېڭخې 8 - يىلى (1118 - يىلى)

8 - ئاينىڭ 8 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى ئەلچى ئەۋەتىپ سۇڭ سۇلالىسىگە ئولپان تاپشۇردى. كېيىنكى يىلىمۇ ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

شىمالىي سۇڭ سۇلالىسى خانى خۇيزۇڭ زامانىنىڭ شۇەنخې 6 - يىلى (1124 - يىلى)

9 - ئاينىڭ 27 - كۈنى شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى سۇڭ سۇلالىسى ئوردىسىغا ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

چۈرۈقنى بالاساغۇندا «شاھىنشاھ» لىققا كۆتۈرۈپ، قىتانلار ھاكىمىيىتىنى تارتىۋالدى. كۈچلۈك مۇھەممەد بىننى يۈسۈپنى زىندانىدىن ئېلىپ چىقىپ، ئۇنىڭ بىلەن ئىتتىپاق تۈزدى ھەمدە ئۇنى مۇھاپىزەت قىلىپ قەشقەرگىچە ئاپىرىپ قويدى. مۇھەممەد بىننى يۈسۈپ شەھەرگە كىرىش ۋاقتىدا شەھەردىكى ئاقسۆڭەكلەر تەرىپىدىن شەھەر قوۋۇقىدا ئۆلتۈرۈلدى، شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقى شۇنىڭ بىلەن يوقالدى.

چىڭگىزخان زامانىنىڭ 8 - يىلى (1213 - يىلى)

كۈزدە كۈچلۈك شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ ئىلگىرىكى خاقانى مۇھەممەد ئۇچۇن ئىنتىقام ئېلىش نىيىتىدە لەشكەر تارتىپ كېلىپ، قەشقەرگە ھۇجۇم قىلدى.

چىڭگىزخان زامانىنىڭ 10 - يىلى (1215 - يىلى)

كۈزدە كۈچلۈك زور ئەسكىرىي كۈچ بىلەن قەشقەر شەھىرىنى ئىگىلىۋالدى. ئۇزاق ئۆتمەي، ئۇ شەھەردىكى مۇسۇلمانلارنى ئېتىقادى ۋە كىيىنىشىنى ئۆزگەرتىشكە مەجبۇرلىدى ھەم قەشقەردىن لەشكەر باشلاپ جەنۇبقا يۈرۈش قىلىپ، خوتەنگە ھۇجۇم قىلدى.

چىڭگىزخان زامانىنىڭ 12 - يىلى (1218 - يىلى)

چىڭگىزخان سانغۇنى جەبۇنوياننى قەشقەرگە ھۇجۇم قىلىشقا ئەۋەتتى. شەھەر ئىچىدىكى پۇقرالار قوۋۇقنى ئېچىپ قارشى ئالدى. كۈچلۈك ئۇرۇش قىلمايلا قېچىپ كېتىپ، ئاخىرىدا ۋاخان دەرياسىنىڭ شەرقىدىكى تالاس تېغى جىلغىسىدا ئۆلتۈرۈۋېتىلدى. چىڭگىزخان قەشقەرگە بىر داروغاچ ئەۋەتتى. قەشقەر شۇنىڭدىن ئېتىبارەن موڭغۇل خانلىقىنىڭ تەۋەلىكىگە ئۆتتى. كېيىن چىڭگىزخان ئوتتۇرا ئاسىيا ئۆرگەنچ شەھىرىدىكى كاتتا سودىگەر مەھمۇد يالۋاچنى قەشقەرنى باشقۇرۇشقا قويدى.

تۇركمەن ئىلىكخانى ئىبراھىم قوشۇن چىقىرىپ غەربىي قاراخانىيلار خانلىقىغا يارەم قىلدى. كېيىن ئىككى تەرەپ تىنچلىق كېلىشىمى ئىمزالاشتى.

شۇ يىلنىڭ ئاخىرلىرىدا ئىبراھىم قەشقەردە ئالەمدىن ئۆتتى. ئوغلى ئەھمەد بىننى ئىبراھىم تەختكە ۋارىسلىق قىلدى. قىتانلار ئۇنىڭغا شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ ئەسلىي قاغانلىق نامىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ بەردى.

جەنۇبىي سۇڭ سۇلالىسى خانى شاۋزۇڭ زامانىنىڭ لۇڭشىن 1 - يىلىدىن چىققاندىن 4 - يىلىغىچە (1163 - 1168 - يىلىغىچە)

غەربىي قاراخانىيلار خانلىقى قىتانلارنىڭ پەرمانى بويىچە سەمەرقەند رايونىدىكى قارلۇقلارنى قەشقەرگە بېرىپ دېھقانچىلىق قىلىشقا مەجبۇرلىغاندا، قارلۇقلارنىڭ قوراللىق قارشىلىقىغا ئۇچرىدى. كېيىن قارلۇقلارنىڭ قارشىلىق كۈرسىتىش ھەرىكىتى باستۇرۇلدى.

XII ئەسرىنىڭ ئاخىرىدىن XIII ئەسرىنىڭ باشلىرىغىچە

ئەما شائىر ئەھمەد بىننى مەھمۇد يۈكنەكى ئەينى چاغدىكى قەشقەر تىلى بىلەن دىداكتىك داستان «ئەتەبەتۈلھەقايىق»نى يېزىپ چىقتى.

چىڭگىزخان زامانىنىڭ 1 - يىلى (1206 - يىلى)

شەرقىي قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ خاقانى مۇھەممەد بىننى يۈسۈپ قوشۇنلىرى بىلەن قىتانلارغا قارشى چىقتى. قىتان خانى گۇرخان مۇھەممەد خاننى ئەسىر ئېلىپ، ئۇنى بالاساغۇنغا ئېلىپ بېرىپ نەزەربەند قىلدى.

چىڭگىزخان زامانىنىڭ 6 - يىلى (1211 - يىلى)

نايمان قەبىلىسىنىڭ ئاقساقىلى كۈچلۈك قىتان خانى

مۆڭكۈخان زامانىنىڭ 5 - يىلى (1255 - يىلى)
مەسئۇد دىۋان ژازارىتىنى سەمەرقەندكە يۆتكەپ كەتتى. قەشقەر ئۇنىڭ 3 - ئوغلىنىڭ باشقۇرۇشىغا تاپشۇرۇپ بېرىلدى.

يۈەن سۇلالىسى خانى قۇبلاي زامانىنىڭ جۇڭتۇڭ 1 - يىلى (1260 - يىلى)
چاغاتاي خانلىقىنىڭ نەۋرىسى ئارغۇ تەختتە ئولتۇردى. ئارغۇ قەشقەردە 150 مىڭ ئاتلىق ئەسكەر توپلاپ، چاغاتايلىقنىڭ نەۋرىسى قاراھىلاكۈنىڭ خوتۇنى ئۆرەگىنەنى قوغلاپ چىقاردى.

يۈەن سۇلالىسى خانى قۇبلاي زامانىنىڭ جۇڭتۇڭ 4 - يىلى (1262 - يىلى)
5 - ئايلاردا ئارىغ بۇقا ئادەم ئەۋەتىپ، ئارغۇنىڭ تەۋەلىكىدىن قوشۇنغا لازىملىق مادداي ئەشيالارنى يىغىپ يۆتكىدى. ئارىغ بۇقا ئۇلارنىڭ ئەلچىلىرىنى تۇتۇپ قالدى. ئىككى تەرەپ جەڭ قىلدى. ئارغۇ كېيىن غەلىبە قىلدى. ئارىغ بۇقا زور قوشۇن بىلەن ئارغۇنىڭ ئىلىدىكى تۇرالغۇسىنى تارتىۋالدى. ئىككىنچى يىلىنىڭ باشلىرىدا ئارغۇ قەشقەرگە چېكىنىپ كەلدى. 4 - ئايلاردا ئارىغ بۇقا قوشۇنى قەشقەرگە ھۇجۇم قىلدى. ئارغۇ ئۇرۇشتا يېڭىلىپ خوتەنگە چېكىنىپ كەتتى.

يۈەن سۇلالىسى خانى قۇبلاي زامانىنىڭ جۇڭتۇڭ 6 - يىلى (1264 - يىلى)
قىشتا تەڭرىتېغىنىڭ غەربىدە كۆچمەن چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان جەتە قوۋمى قەشقەرگە كەڭ كۆلەمدە ھۇجۇم قىلىپ، نۇرغۇنلىغان ئاھالىنى ئۆلتۈرۈپ، 5000 دەك بالىنى ۋە بارلىق تېرىلغۇ كالىلىرىنى بۇلاپ كېتىپ، شەھەرنى خارابىلىككە ئايلاندۇرۇۋەتتى.

چىڭگىزخان زامانىنىڭ 20 - يىلىدىن يۇەن سۇلالىسى خانى قۇبىلاي زامانىنىڭ جۇڭتۇڭ يىللىرىغىچە (1225 - 1264 - يىلىغىچە)

نېستۇرى مەزھىپىدىكى خرىستىئان دىندارلىرى غەربتە ئەرمەنىيە، پېرسىيە قولتۇقىدىن، شەرقتە خانبالىق (بېيجىڭ) قىچە بولغان رايونلاردا دىن تارقاتتى. قەشقەر بۇ دىنىنىڭ 19 - رايونى قىلىنىدى. شەھەردە باش دىندار ۋە چېركاۋلار بولدى.

ئوگىدايخان زامانىنىڭ 1 - يىلى (1229 - يىلى)

ئوگىدايخان يوللىغ چۇساينىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلىپ، قەشقەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان غەربىي يۇرتتىكى تېرىقچىلىق رايونلىرىدا ئادەم بېشىغا باج ئېلىش تۈزۈمىنى يولغا قويۇپ، ھەربىر ئادەمدىن يىلىغا ئىككى دەندىن ئاشلىق يىغىۋالدى.

ئوگىدايخان زامانىنىڭ 6 - يىلى (1234 - يىلى)

قەشقەر قاتارلىق جايلار مەھمۇد يالۋاچنىڭ ئوغلى مەسئۇدنىڭ باشقۇرۇشىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىلدى.

كۆيۈكخان زامانىنىڭ 1 - يىلى (1246 - يىلى)

كۆيۈكخان موڭغۇل خانلىقىغا ۋارىسلىق قىلدى، مەسئۇدنىڭ قەشقەردىكى مەمۇرىي باشقۇرۇش ھوقۇقى ئوخشاش ئېتىراپ قىلىندى. شۇ يىلنىڭ ئالدى - كەينىدە مەسئۇد قەشقەردە مەسئۇدىيە مەدرىسەسىنى تەسىس قىلدى، تالىپى 1000 غا يەتتى.

مۆڭكۈخان زامانىنىڭ 1 - يىلى (1251 - يىلى)

6 - ئايدا موڭغۇل خانلىقى بېشىبالىق قاتارلىق جايلاردا دىۋان ۋازارىتى تەسىس قىلىپ، مەسئۇد قاتارلىقلارنى دىۋان ۋازارىتىدە ۋەزىپىگە قويدى. شەرقتە ئۇيغۇرلار زېمىنىدىن ئامۇ دەرياسىغىچە بولغان كەڭ جايلار ھەمدە قەشقەر ئۇلارنىڭ باشقۇرۇشىدا بولدى.

قىلىدىكەن، بولۇپمۇ توقۇمىچىلىق ئىنتايىن راۋاجلانغانكەن. ئۇلاردا گۈزەل گۈللۈك باغ ۋە ئۈزۈمزارلىق بار ئىكەن، پاختا - كەندىر مەھسۇلاتىمۇ ناھايىتى مول ئىكەن، بۇلارنى دۆلەت ئىچىدىكى سودىگەرلەر دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىغا يۆتكەپ ساتىدىكەن» دەپ خاتىرىلەنگەن.

يۇەن سۇلالىسى خانى قۇبلاي زامانىنىڭ جىيۇەن 15 - يىلى (1278 - يىلى)

يۇەن سۇلالىسىنىڭ پايتەختىدىكى ئۇيغۇر نېستۇرى مۇرتى رابىان سائۇما بىلەن ماركوس ئېرۇسالىمغا ماڭغاندا قەشقەردىن ئۆتتى.

يۇەن سۇلالىسى خانى قۇبلاي زامانىنىڭ جىيۇەن 25 - يىلى (1288 - يىلى)

11 - ئايدا گەنسۇ - شەنشى بوز يەر ئۆزلەشتۇرۇش دارۇغاچى خوتەن، قەشقەرلەردە 50 ئائىلىلىك ئۇستىكارنىڭ بوز يەر ئۆزلەشتۇرۇشىگە نازارەتچىلىك قىلدى.

يۇەن سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ يەنيۇ 5 - يىلى (1318 - يىلى)

شەرقىي چاغاتاي خانلىقىنىڭ قاغانى ئېسەن بۇقا پايتەختىنى ئالمالىق (ھازىرقى قورغاس ناھىيىسىنىڭ غەربىدە) قا يۆتكەپ، دوغلات قەبىلىسىنىڭ باشلىقى تۇلەكنى قەشقەرگە بەگ قىلىپ ئەۋەتتى. خوتەندىن بەدەخشانغىچە بولغان جايلار ئۇنىڭغا قارىدى. تۇلەكنىڭ ئىنىسى ئاقسۇ ۋە ئاقسۇنىڭ شەرقىدىكى رايونلارنى باشقۇردى. دوغلاتنىڭ بەگ بوۋىسى ئورتۇپ چىڭگىزخان دەۋرىدە ئۇرۇش قىلىپ خىزمەت كۆرسەتكەچكە يەتتە خىل ئىمتىيازدىن بەھرىمەن قىلىنغانىدى. تۇلەك ئاكا - ئۆكىلارمۇ بۇنىڭدىن ئوخشاشلا بەھرىمەن بولۇۋەردى.

يۇەن سۇلالىسى خانى قۇبلاي زامانىنىڭ جىيۇەن 6 - يىلى (1269 - يىلى)

ئوگىداي خانلىقىدىن قايدۇ باشچىلىقىدىكى يۇەن سۇلالىسىگە ئاسىي كۆچلەر تالاستا قۇرۇلتاي چاقىرىپ، قۇبلايغا قارشى ئىتتىپاق قۇردى. ئۇزاق ئۆتمەي، ئاسىيلار قوشۇنى غەربىي يۇرتتىكى خاقانىنىڭ كونترول‌لۇقىدىكى رايونغا ھۇجۇم قىلدى، قەشقەر قاتارلىق جايلار بۇلاڭ - تالاڭ قىلىندى.

يۇەن سۇلالىسى خانى قۇبلاي زامانىنىڭ جىيۇەن 8 - يىلى (1271 - يىلى) دىن كېيىن

يۇەن سۇلالىسى قەشقەر قاتارلىق غەربىي يۇرتتىكى دېھقانچىلىق رايونلىرىدا مو بېشىغا قاراپ باج ئېلىش تۈزۈمىنى يۇرگۈزۈپ، ھەر مو يەر ئۈچۈن ئۈچ شىڭ ئاشلىق يىغدى.

يۇەن سۇلالىسى خانى قۇبلاي زامانىنىڭ جىيۇەن 11 - يىلى (1274 - يىلى)

1 - ئايدا يۇەن سۇلالىسى خوتەندىن ياركەنتكىچە 13 ئۆتەڭ تەسىس قىلدى.

4 - ئايدا قۇبلايخانىنىڭ پەرمانى بويىچە خوتەن، ياركەنت، قەشقەرلەر تىنچلاندۇرۇلدى.

يۇەن سۇلالىسى خانى قۇبلاي زامانىنىڭ جىيۇەن 12 - يىلى (1275 - يىلى)

ئىتالىيىنىڭ ۋېنتسىيە شەھىرىدىن كەلگەن ساياھەتچى ماركوپولو تاغىسى بىلەن جەنۇبىي يېپەك يولى ئارقىلىق قەشقەر، خوتەن قاتارلىق جايلاردىن ئۆتۈپ، يۇەن سۇلالىسى پايتەختى بېيجىڭغا باردى. ماركوپولونىڭ داڭلىق ئەسىرى «شەرقتە كۆرگەن - ئاڭلىغانلىرىم» (ماركوپولو ساياھەت خاتىرىسى)دە «قەشقەردە كىشىلەر سودا ۋە قول ھۈنەرۋەنچىلىك بىلەن جاھاندارچىلىق

مىڭ سۇلالىسى دەۋرى

(مىلادىيە 1368 ـ 1644 ـ يىلىغىچە)

مىڭ سۇلالىسى خانى تەيزۇ زامانىنىڭ خۇڭۋۇ 8 ـ يىلى (1375 ـ يىلى)

دوغلات ئەمىرى خۇدايداد ئىشەنچلىك ئادەمدىن 21 كىشىنى ئەۋەتىپ، 12 ياشلىق خىزىر خوجىنى قەشقەردىن باشقا جايغا مۇھاپىزەت قىلىپ ئاپىرىپ، زىيانكەشلىكتىن ساقلاپ قالدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى تەيزۇ زامانىنىڭ خۇڭۋۇ 8 ـ يىلىدىن 12 ـ يىلىغىچە (1375 ـ 1379 ـ يىلىغىچە)

قەمىرىدىن تەختكە چىققاندىن كېيىن، ئوتتۇرا ئاسىيا ھەم تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇب ـ شىمالىدىكى موڭغۇل قەبىلىلىرىنىڭ كۈچلۈك قارشىلىقىغا ئۇچرىدى. ئوتتۇرا ئاسىيادىكى بارلاس ئەمىرى تۆمۈرلەڭ ماۋارائۇننەھر رايونىدىكى ھۆكۈمرانلىقىنى مۇستەھكەملىگەندىن كېيىن، قەمىرىدىنگە قايتا ـ قايتا ھۇجۇم قىلىپ قايتا ـ قايتا يېڭىلدى. ئەڭ ئاخىرقى قېتىم تۆمۈرلەڭ بىۋاستە شىمالىي سەپ قوشۇنىنى باشلاپ، تەڭرىتېغىنىڭ شىمالىدىكى رايونلارغا ھۇجۇم قىلدى. ئۇنىڭ ئوغلى جاھانگىر جەنۇبىي سەپ قوشۇنىنى باشلاپ، قەشقەرگە ھۇجۇم قىلدى. بۇ قېتىمقى ئۇرۇشتا قەمىرىدىن مەغلۇپ بولۇپ، بەدەخشانغا قېچىپ كەتتى، كېيىن ئۇنىڭ قانداق بولغانلىقى نامەلۇم. شەرقىي چاغاتاي خانلىقىنىڭ كۆپ قىسىم زېمىنى بىرمەھەل تۆمۈرلەڭنىڭ تىزگىنلىشىدە بولدى.

يۇەن سۇلالىسى خانى يىڭزۇڭ زامانىنىڭ جەجى 1 - يىلى (1321 - يىلى)

چاغاتاي خانلىقىدىن دۇۋانىڭ ئوغلى ئېسەن بۇقاغا «قەشقەر، ياركەنت، ئاقسۇ، شۇنداقلا موغۇلستانىنىڭ خانى» دەپ نام بېرىلدى.

يۇەن سۇلالىسى خانى خۇيزۇڭ زامانىنىڭ جەجىڭ 6 - يىلى (1346 - يىلى)

چاغاتاي خانلىقىدىن غازان خانىنى بارلاس ئەمىرى قاسانخان ئۆلتۈرۈۋەتتى. دوغلات ئەمىرى بۇلاجى تۇغلۇق تۆمۈرنى ئاقسۇدا خانلىققا كۆتۈردى، شۇنىڭ بىلەن شەرقىي چاغاتاي خانلىقى قۇرۇلدى. شۇ يىلى بۇلاجى ئۆلدى. ئۇنىڭ يەتتە ياشلىق ئوغلى خۇدايداد تەختكە ۋارىسلىق قىلدى، ئۇنىڭ تاغىسى تۇلەك ئۇنى قەشقەرگە ئېلىپ كېلىپ باقتى.

يۇەن سۇلالىسى خانى خۇيزۇڭ زامانىنىڭ جەجىڭ 9 - يىلى (1349 - يىلى)

قەشقەردە تۇرۇۋاتقان دوغلات قەبىلىسىنىڭ ئەمىرى تۇلەك ئىسلامغا كىردى. ئۇنىڭدىن كېيىن تۇغلۇق تۆمۈر خان ئىسلام دىنىغا كىرگەنلىكىنى ئېلان قىلدى. ئۇنىڭ مەجبۇرلىشى بىلەن خانلىقتىكى 160 مىڭ موڭغۇل ئىسلام دىنىغا كىردى.

يۇەن سۇلالىسى خانى خۇيزۇڭ زامانىنىڭ جەجىڭ 23 - يىلى (1363 - يىلى)

تۇغلۇق تۆمۈر خان ئۆلدى، ئۇنىڭ تەۋەلىكى قالايمىقانلاشتى. ئوردىدىكىلەر بىلەن ئاداۋىتى بولغان دوغلات ئەمىرىدىن قوشۇنلىرى بىلەن توپلاڭ كۆتۈرۈپ، بىر كېچىدىلا تۇغلۇق تۆمۈر خانىنىڭ 18 ئوغلىنى ئۆلتۈرۈپ، ئۆزىنى «خان» دەپ ئاتىدى. تۇغلۇق تۆمۈر خانىنىڭ ئەڭ كىچىك ئوغلى خىزىر خوجىلا ئەمىر خۇدايدادنىڭ ئانىسىنىڭ قەشقەرگە يوشۇرۇپ قويۇشى بىلەن زىيانكەشلىكتىن قۇتۇلۇپ قالدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى چېڭزۇ زامانىنىڭ يۈزلۈ 6 - يىلى (1408 - يىلى)

چېڭزۇ خان ئىچكى ئىشلار ئەمەلدارى ماتەي، لى دا قاتارلىقلارنى بەدەخشان، قەشقەرلەرگە يوللارنى راۋانلاشتۇرۇش ئۈچۈن ئەۋەتتى، بۇنىڭ بىلەن ئەلچىلەرنىڭ، سودا - ساياھەتچىلەرنىڭ بېرىپ كېلىشىگە قولايلىق يارىتىلدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى چېڭزۇ زامانىنىڭ يۈزلۈ 11 - يىلى (1413 - يىلى)

يازدا قەشقەر ئەلچىسى قوچۇ بۇيۇرغىسى بەگ ئالچىتاي بىلەن بىرگە مىڭ سۇلالىسى ئوردىسىغا ئولپان تاپشۇردى.

كۈزدە ئوتتۇرا ئاسىيادىكى سەمەرقەند ھۆكۈمرانى ئۇلۇغبەگ فەرغانە ھۆكۈمرانى ئەھمەدنى مەغلۇپ قىلدى. ئەھمەد قەشقەرگە چېكىنىپ كەلدى. ئىككى يىلدىن كېيىن، ئوتتۇرا ئاسىيادىكى ھىرات ۋە خۇراسانىنىڭ ۋالىيسى ـ ئۇلۇغبەگنىڭ دادىسى شاھرۇخ ئەھمەدنى قەشقەردىن ھىراتقا ئالداپ ئېلىپ چىقىپ قاماپ قويدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى چېڭزۇ زامانىنىڭ يۈزلۈ 14 - يىلى (1416 - يىلى)

ئەھمەد قاماپ قويۇلغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ قەشقەردىكى نازارەتچى بېگى شاھ توغاي سەمەرقەندكە ئۇلۇغبەگ بىلەن سۆھبەتلەشكىلى بارغاندا، ئۇلۇغبەگ تەرىپىدىن قاماپ قويۇلدى. ئۇلۇغبەگ ئۆزبېكنىڭ يېقىنى سىدىق بىلەن ئەلى ئىككىسىنى قەشقەرنى باشقۇرۇشقا ئەۋەتتى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ شۇەندې 4 - يىلى (1429 - يىلى)

چاغاتاي خانىنىڭ ئەۋلادى ساتۇقخان ئۇلۇغبەگنىڭ قوللىشى

مىڭ سۇلالىسى خانى تەيزۇ زامانىنىڭ خۇشۇ 21 - يىلى (1388 - يىلى)

دوغلات ئەمىرى خۇدايداد باشقا جايدىن خىزىر خوجىنى قەشقەرگە ئېلىپ كېلىپ، ئۇنى شەرقىي چاغاتاي خانلىقىنىڭ خانى قىلىپ تىكلىدى. خۇدايداد خانىنى ھىمايە قىلىشتا خىزمەت كۆرسەتكەچكە، ئۇنىڭغا 11 تۈرلۈك ئىمتىياز بېرىلدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى تەيزۇ زامانىنىڭ خۇشۇ 22 - يىلى (1389 - يىلى)

خۇدايداد خىزىر خوجا خان بىلەن بىرگە بېشبالىقتا بېرىپ، خانلىقنىڭ ھەربىي، مەمۇرىي ئىشلىرىغا يارەملەشتى. ئۇنىڭ چوڭ ئوغلى سەيىد ئەھمەد قەشقەردە نازارەتچى بەگ بولدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى تەيزۇ زامانىنىڭ خۇشۇ 25 - يىلى (1392 - يىلى)

قەشقەرنىڭ شەيخۇلئىسلامى، كاتتا ئاقسۆڭەك خوجا مۇھەممەد شېرىپ بىلەن ئوتتۇرا ئاسىيادىكى تۆمۇرلەڭنىڭ نەۋرىسى، سەمەرقەندنىڭ سەردارى مىرزا ئۇلۇغبەگ نازارەتچى ئەۋەتىپ، قەشقەرنى بىرلىكتە باشقۇردى.

مىڭ سۇلالىسى خانى چېڭزۇ زامانىنىڭ يۇڭلې 1 - يىلى (1403 - يىلى)

شەرقىي چاغاتاي خانلىقىنىڭ خانى خىزىر خوجا ئۆلدى. ئۇنىڭ پەرزەنتلىرى تەخت تالاشتى، ئوغلى شەمشى جاھان تەختكە چىقتى، تۆمۇرلەڭ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، نەۋرىسى — فەرغانىنىڭ نازارەتچى بېگى ئىسكەندەرنى ئىسكەر باشلاپ بېرىپ قەشقەرگە كىرىشكە ۋە ياركەنت بىلەن ئاقسۇنى تالان - تاراج قىلىشقا ئەۋەتتى.

مىرزا قەشقەردە مەسچىت سالدۇردى (بۇگۈنكى ھېيتگاھ جامەسىنىڭ ئەڭ دەسلەپكى قۇرۇلۇشى).

مىڭ سۇلالىسى خانى يىڭزۇڭ زامانىنىڭ جىڭتەي 7 - يىلى (1456 - يىلى)

يۇنۇس قوشۇن تارتىپ قەشقەرگە ھۇجۇم قىلدى، سەيىد ئەلى شەرقىي چاغاتاي خانى ئىسەن بۇقا خان بىلەن بىرگە قوشۇن چىقىرىپ يۇنۇس قوشۇنىنى چېكىندۇردى.

مىڭ سۇلالىسى خانى يىڭزۇڭ زامانىنىڭ تيەنشۇن 1 - يىلى (1457 - يىلى)

سەيىد ئەلى قەشقەردە ئۆلدى، چوڭ ئوغلى سانسىز مىرزا دوغلات قەبىلىسىنىڭ ئەمىرى بولۇپ، پايتەختنى ياركەنتكە يۆتكەپ، ئىنىسى مۇھەممەد ھەيدەر مىرزىنى قەشقەردە قالدۇرۇپ قويۇشقا بۇيرۇدى، كېيىن مۇھەممەد ھەيدەر سانسىز مىرزا بىلەن زىددىيەتلىشىپ قالغاچقا، قەشقەردىن قېچىپ كەتتى.

مىڭ سۇلالىسى خانى يىڭزۇڭ زامانىنىڭ تيەنشۇن 7 - يىلى (1463 - يىلى)

قەشقەر مىڭ سۇلالىسىگە ۋاقتىدا ئولپان تاپشۇرمىغاچقا، يىڭزۇڭ خان لىيۇفۇ، پۇشىيەن قاتارلىقلارنى قەشقەرگە ئەلچى قىلىپ ئەۋەتىپ ھال سورىدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى يىڭزۇڭ زامانىنىڭ تيەنشۇن 8 - يىلى (1464 - يىلى)

دوغلات ئەمىرى سانسىز مىرزا ئۇۋغا چىققاندا بىخەستەلىكتىن ئاتتىن يىقىلىپ چۈشۈپ ئۆلۈپ كەتتى. شەرقىي چاغاتاي خانى دوست مۇھەممەد قەشقەرگە كېلىپ، سانسىز مىرزىنىڭ خوتۇنىنى ئەمرىگە ئالدى ھەمدە ئۇنىڭ ئوغلى ئاباباكرىنى بىرگە ئېلىپ كەتتى.

بىلەن شەرقىي چاغاتاي خانلىقىنىڭ قوشۇنىنى مەغلۇپ قىلىپ، ئۇۋەيسىخاننى ئۆلتۈردى. خانلىقتىكى ھەرقايسى قەبىلىلەر بۇنىڭغا قايىل بولمىدى. ساتۇقخان نائىلاج قەشقەرگە چېكىنىپ كەلگەندە، خۇدايدادنىڭ نەۋرىسى قاراقۇل ئەھمەد مىرزا تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلدى. ئۇزاق ئۆتمەي ئۇلۇغبەگ قوشۇن چىقىرىپ قەشقەرنى ئىشغال قىلىپ، قاراقۇل ئەھمەد مىرزىنى ئەسىرگە ئېلىپ، سەمەرقەندكە ئېلىپ بېرىپ بېلىدىن چېپىپ ئۆلتۈرۈۋەتتى.

شۇ يىلى ئۇۋەيسىخاننىڭ ئوغلى يۇنۇس بىلەن ئىسەن بۇقا II خانلىق تالاشتى، يۇنۇس ئۇلۇغبەگنىڭ قوينىغا ئۆزىنى ئاتتى، ئىسەن بۇقا شەرقىي چاغاتاي خانلىقىنىڭ خانى بولدى. خۇدايدادنىڭ نەۋرىسى سەيىد ئەھمەدنىڭ ئوغلى سەيىد ئەلىنى ئاقسۇ تەرەپنى ئىداره قىلىشقا ئەۋەتتى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ شۇەندې 8 - يىلى (1433 - يىلى)

كۇزده سەيىد ئەلى دوغلات قەبىلىسىنىڭ قەدىمىي ماكانى قەشقەرنى قايتۇرۇۋېلىش ئۈچۈن، ئىسەن بۇقانىڭ قوللىشى بىلەن ئاقسۇدىن قوشۇن باشلاپ كېلىپ، قەشقەرنى ساقلاپ تۇرۇۋاتقان ئۇلۇغبەگ قوشۇنلىرىغا ھۇجۇم قىلدى. ئىككىنچى يىلى كۇزده يەنه ھۇجۇم قىلىپ بۇلاڭ - تالاڭ قىلىپ قايتىپ كەتتى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ شۇەندې 10 - يىلى (1435 - يىلى)

كۇزده سەيىد ئەلى ئاقسۇدىن قوشۇن تارتىپ قەشقەرگە يەنه بىر قېتىم ھۇجۇم قىلىپ غەلىبە قىلدى. قەشقەر يەنه دوغلات قەبىلىسى ھۆكۈمرانلىقىنىڭ مەركىزى بولۇپ قالدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى يىڭزۇڭ زامانىنىڭ جېڭتۇڭ 7 - يىلى (1442 - يىلى)

سەيىد ئەلىنىڭ ئوغلى، قەشقەرنىڭ نازارەتچى بېگى سانسىز

باشلاپ، ئاباباكرىگە ھۇجۇم قىلىپ يەنە مەغلۇپ بولۇپ، يۇنۇس خاندىن ياردەم تەلەپ قىلدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شىيەنزۇڭ زامانىنىڭ چېڭخۇا 15 - يىلى (1479 - يىلى)

يۇنۇس خان بىلەن ھەيدەر مىرزا بىرلىشىپ قوشۇن باشلاپ، ئاباباكرىگە ھۇجۇم قىلدى. ئاباباكرى ياركەنتكە چېكىنىپ، بىرلەشمە قوشۇننى تارمار قىلدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شىيەنزۇڭ زامانىنىڭ چېڭخۇا 16 - يىلى (1480 - يىلى)

كۇزدە يۇنۇس خان بىلەن ھەيدەر مىرزا يەنە بىر قېتىم بىرلەشمە قوشۇن بىلەن ئاباباكرىگە ھۇجۇم قىلدى. ئاباباكرى بىرلەشمە قوشۇننى قاتتىق مەغلۇپ قىلىپ، قەشقەرنى ئىشغال قىلدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئاباباكرى قەشقەردە ئۆزىنى «سۇلتان» دەپ ئاتىدى. شەرقىي چاغاتاي خانلىقىنىڭ تەۋەلىكىدىن ئايرىلىپ، قەشقەر، ياركەنتنى مەركەز قىلىپ ھاكىمىيەت قۇردى. «تارىخى رەشىدي»دە بۇ ھاكىمىيەت «قەشقەر خانلىقى» دېيىلگەن.

مىڭ سۇلالىسى خانى شياۋزۇڭ زامانىنىڭ خۇڭجى 13 - يىلى (1500 - يىلى)

شەرقىي چاغاتاي خانى سۇلتان ئەھمەد قوشۇن باشلاپ كېلىپ قەشقەرگە ھۇجۇم قىلدى. ئاباباكرى ياركەنتتە تۇرۇپ قول ئاستىدىكىلەرگە قايتۇرما زەربە بېرىشكە بۇيرۇق قىلدى، ئەمما يېڭىلمىدى. ئەھمەد خان قەشقەرنى ئىشغال قىلدى ۋە قەشقەردە قىشلىدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شياۋزۇڭ زامانىنىڭ خۇڭجى 14 - يىلى (1501 - يىلى)

سۇلتان ئەھمەد قەشقەردىن قوشۇن تارتىپ ياركەنتكە قورشاپ

مىڭ سۇلالىسى خانى شىيەنزۇڭ زامانىنىڭ چېڭخۇا 1 - يىلى (1465 - يىلى)

قەشقەرلىك شائىر لۇتفى (1366 – 1465 - يىلىغىچە) ئوتتۇرا ئاسىيادىكى خۇراساندا ئالەمدىن ئۆتتى. ئۇنىڭ «گۈل ۋە نەۋرۇز» ناملىق ئېپىك داستانى بار. ئۇنىڭ ئوتتۇرا ئاسىيا ئەدەبىيات سەھنىسىدە «سەنئەت ئۇستازى»، «تىل پادىشاھى» دېگەن ناملىرى بار.

مىڭ سۇلالىسى خانى شىيەنزۇڭ زامانىنىڭ چېڭخۇا 2 - يىلى (1466 - يىلى)

مۇھەممەد ھەيدەر مىرزا قەشقەرگە كېلىپ ئۇزاق ئولتۇرمەي، ئاكىسى سانسىز مىرزىنىڭ ئورنىغا ۋارىسلىق قىلدى. لېكىن ئۇ دوست مۇھەممەد خان بىلەن پىكىرده بىرلىككە كېلەلمەي قارشىلىشىپ قېلىپ، غەربىي چاغاتاي خانلىقىنىڭ خانى يۇنۇس تەرەپكە كەتتى.

قەشقەرلىك ئالىم مۇھەممەد بىننى رەشىد ئەلى ئەرەبىستاندىكى مەككە شەھىرىدە ۋاپات بولدى. ئۇ ئىلگىرى ئەرەبلەردىكى تۆت چوڭ دانىشمەننىڭ ئەسەرلىرىنى تۈزىتىپ، ئەرەب دۇنياسىدا داڭق چىقارغان.

مىڭ سۇلالىسى خانى شىيەنزۇڭ زامانىنىڭ چېڭخۇا 7 - يىلىدىن 14 - يىلىغىچە (1471 – 1478 - يىلىغىچە)

سانسىز مىرزىنىڭ ئوغلى مىرزا ئابابەكرى ئاقسۇدىن قەشقەرگە قېچىپ كېلىپ، تاغىسى مۇھەممەد ھەيدەر مىرزىغا قوشۇلدى. كېيىن يەنە ياركەنتكە بېرىپ ئۆزى خان بولۇۋالدى. چېڭخۇا 7 - يىلى (1471 - يىلى)دىن باشلاپ ياركەنتتىن قوشۇن تارتىپ يېڭىسارغا يۈرۈش قىلدى. مۇھەممەد ھەيدەر مىرزا ئابدۇل قۇددۇسنى سەركەردە قىلىپ، قوشۇن باشلاپ بېرىپ ئېلىشىپ مەغلۇپ بولدى. مۇھەممەد ھەيدەر مىرزا ئۆزى بىۋاستە قوشۇن

مۇداپىئەگە ئۆتتى. سەئىد خان بىرقانچە قېتىم ھۇجۇم قىلىپمۇ قورغاننى ئالالمايى، قوشۇنلىرىنى باشلاپ يېڭىسار شەھىرىنى ئالدى. قەشقەر قورغىنىنى ساقلاۋاتقان ئەسكەرلەر بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ شەھەرنى تاشلاپ قېچىشتى.

8 - ئاينىڭ ئاخىرلىرىدا سەئىد خان قوشۇننى باشلاپ ياركەنت شەھىرىگە ھۇجۇم قىلدى. ئاباباكرى قېچىپ كەتكەندىن كېيىن ئۆلتۈرۈلدى، ئۇنىڭ ھاكىمىيىتى تېزلىكتە يىمىرىلدى.

9 - ئاينىڭ 3 - كۈنى سەئىد خان ياركەنت شەھىرىگە كىرىپ، خانلىق تەختىگە چىقىپ ياركەنت خانلىقىنى قۇردى. ھازىرقى قەشقەر ۋىلايىتى تەۋەسى خانلىقنىڭ مۇھىم جايلىرىدىن بولۇپ قالدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى ۋۇزۇڭ زامانىنىڭ جېڭدې 11 - يىلى (1516 - يىلى)

سەئىد خان بىلەن ئاكىسى - شەرقىي چاغاتاي خانلىقىنىڭ خانى مەنسۇر ئاقسۇنىڭ شەرقىدىكى ئاۋاتتا ئۇچراشتى، سەئىد خان مەنسۇر خانغا مايىل بولغانلىقىنى بىلدۈردى، شۇنىڭ بىلەن ئىككى تەرەپ يارىشىپ، سودا يوللىرىنى ئېچىشتى.

شۇ يىلى ياركەنت خانلىقى مىس پۇل قۇيدۇردى. مىس يارماق قېلىن، تۆشۈكى يوق، كىچىكرەك ئىدى. ئۇستىگە خانلىقنىڭ ھۆكۈمرانلىق قىلغان يىلى ئويۇلدى. ھەر 50 يارماق بىر تەڭگە ھېسابلاندى. سەئىد خان ياركەنت، قەشقەر ئەتراپىدا 10 يىلغىچە دېھقانچىلىق بېجى ئالماسلىقنى، قەشقەردىكى بىرقىسىم دېھقانلارنى ئاقسۇدا تېرىقچىلىق قىلىشقا كۆچۈرۈشنى جاكارلىدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شىزۇڭ زامانىنىڭ جياجىڭ 11 - يىلى (1532 - يىلى)

قەشقەرنىڭ ۋالىيسى مىرزا مۇھەممەد ھەيدەر تۇرشاۋۇل بولۇپ، ياركەنت خانلىقىنىڭ خانى سەئىد بىلەن بىرگە تىبەتنىڭ

هۇجۇم قىلدى، ئاباباكرى ئۇنى مەغلۇپ قىلدى ۋە قەشقەرنى قايتۇرۇۋالدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شياۋزۇڭ زامانىنىڭ خۇجىچى 18 - يىلىدىن ۋۇزۇڭ خان زامانىنىڭ جېڭدې 6 - يىلىغىچە (1505 — 1511 - يىلىغىچە)

ئاباباكرى كۆمۈپ قويۇلغان «ئالتۇن - كۈموش»لەرنى تېپىپ چىقىش ئۈچۈن، خوتەن، يارکەنت ۋە قەشقەر سېپىلى ئىچىنى ۋەيران قىلىۋەتتى. قەشقەر قورغىنىنى ھازىرقى تۈمەن دەرياسىنىڭ جەنۇبىغا يۆتكەپ قۇردى. بۇ مەزگىلدە شەھەر ئاھالىسى قاتتىق ئېزىلگەچكە يۇرتىنى تاشلاپ چىقىپ كەتتى. ئاباباكرى پۇقرالارنىڭ ئاغزىنى ئېتىش ئۈچۈن، «بۇيرۇققا خىلاپلىق قىلىپ كۆچتى» دېگەن جىنايى نام بىلەن 3000 كىشىنىڭ پۇتىنى كېسىپ تاشلىدى، يەنە ئۆزىنىڭ ئىككى ئوغلى بىلەن نەۋرە ئىنىسىنى ئۆلتۈردى.

مىڭ سۇلالىسى خانى ۋۇزۇڭ زامانىنىڭ جېڭدې 9 - يىلى (1514 - يىلى)

ئەتىيازدا شەرقىي چاغاتاي خانلىقىنىڭ سۇلتانى ئەھمەدنىڭ ئوغلى سەئىد ئۆزبېكلەرنىڭ ھۇجۇمىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن، شەھەرنى تاشلاپ، قول ئاستىدىكىلەرنى باشلاپ قەشقەر قاتارلىق شەھەرلەرگە ھۇجۇم قىلدى. ئاباباكرى ئۇرۇشقا تەييارلىق قىلىش ئۈچۈن، قەشقەر شەھىرى ۋە شەھەر ئەتراپىدىكى ئاۋامنىڭ ئۆيلىرىنى ۋەيران قىلىۋېتىشنى بۇيرۇدى، ئاھالىلەرنى يارکەنتكە كۆچۈردى، شۇنىڭ بىلەن تەڭ تۈمەن دەرياسى بويلىرىغا قورغان ياستىپ، 1000 ئەسكەر تۇرغۇزدى، بىرنەچچە يىللىق ئاشلىق، ئوتۇن زاپىسى تەييارلاتتى.

يازدا سەئىد خان 4700 دىن كۆپرەك ئادىمى بىلەن قەشقەرگە كىردى. ئىككى تەرەپ قوشۇنى دەريا بويىدا كەسكىن جەڭ قىلدى. ئاباباكرى قوشۇنى تەڭ كېلەلمەي، قورغان ئىچىگە چېكىنىپ

بىلەن يارکەنت خانلىقىنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىرىدىكى تارىخىنى ئەكس ئەتتۈرىدىغان داڭلىق ئەسەر «تارىخى رەشىدي»نى يېزىپ چىقتى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شىزۇڭ زامانىنىڭ جياجىڭ 35 - يىلى (1556 - يىلى)

ئابدۇرەشىد خانىنىڭ خانىشى ئاماننىساخان بىلەن قېدىرخان رەتلىگەن ئۇيغۇر كلاسسىك مۇزىكىسى – «ئون ئىككى مۇقام» دۇنياغا كەلدى. شۇ يىلى كۇزده ئاماننىساخان ئالەمدىن ئۆتتى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شىزۇڭ زامانىنىڭ جياجىڭ 38 - ، 39 - يىللىرى (1559 - ، 1560 - يىللىرى)

ئابدۇرەشىد خان سايامەت قىلىپ خوتەننىڭ جامەدار دېگەن يېرىگە بارغاندا ئالەمدىن ئۆتتى. ئوغلى ئابدۇكېرىم تەختكە ئولتۇردى.

مىڭ سۇلالىسى خانى مۇزۇڭ زامانىنىڭ لۇڭچىڭ 4 - يىلى (1570 - يىلى)

ئابدۇكېرىم خان قوشۇن ئەۋەتىپ تۇرپاننى بېسىۋېلىپ، ئۇنى شەرقىي چاغاتاي خانلىقىغا قوشۇۋەتتى، ئىنىسى مۇھەممەد سۇلتاننى تۇرپاننىڭ ۋالىيلىقىغا تەينىلىدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ ۋەنلى يىللىرى (XVI ئەسىرنىڭ 70 - ، 80 - يىللىرى)

ماۋارائۇننەھردىكى نەقشىبەندىيە مەزھىپىدىن خوجا ئىسھاق ۋەلى (قارا تاغلىقلارنىڭ بوۋىسى) يارکەنت خانلىقىغا كېلىپ، قەشقەر، يارکەنت قاتارلىق جايلاردا تەرىقەت تارقاتتى، ئەمما شۇ يەردىكى دىنىي ئۆلىمالارنىڭ قارشىلىقىغا ئۇچرىغانلىقتىن، ماۋارائۇننەھرگە قايتىپ كەتتى.

لاداخ رايونىغا يۈرۈش قىلدى. ئىككىنچى يىلى كەشمىر رايونىغا يۈرۈش قىلدى.

سەئىد خان لاداخقا ھۇجۇم قىلىپ، قاراقۇرۇم تېغىدىن ئۆتۈۋاتقاندا، ھاۋا شالاڭ بولغانلىقتىن بىتاب بولۇپ قالدى ۋە ئىككىنچى يىلى 7 - ئاينىڭ 9 - كۈنى سەپ بىلەن قايتىشىدا، يولدا قازا قىلدى.

مىڭ سۈلالىسى خانى شىزۇڭ زامانىنىڭ جياجىڭ 12 - يىلى (1533 - يىلى)

سەئىد خانىنىڭ چوڭ ئوغلى ئابدۇرەشىد خانلىققا ئولتۇرغاندىن كېيىن، ئوردىدىكى مەرتىۋىلىك ۋەزىر سەيىد مۇھەممەد مىرزىنى ئۆلتۈردى، بىر تۈركۈم مىراسخور ئاقسۆڭەكلەرنى سۈرگۈن قىلىپ، خانلىق ھوقۇقىنى مۇستەھكەملىدى. سەيىد مۇھەممەد مىرزىنىڭ جىيەنى مىرزا مۇھەممەد ھەيدەر بابۇرنىڭ ئوغلى ھۇمايۇننىڭ قېشىغا پاناھ ئىزدەپ باردى، كېيىن كەشمىرنىڭ ھۆكۈمرانى بولدى.

مىڭ سۈلالىسى خانى شىزۇڭ زامانىنىڭ جياجىڭ 13 - يىلى (1534 - يىلى)

شەرقىي چاغاتاي خانلىقىنىڭ خانى مەنسۇر سەئىد خانىنىڭ قازا قىلغانلىقىدىن خەۋەر تېپىپ، ئەسكەر چىقىرىپ ئاقسۇغا ھۇجۇم قىلدى. ئابدۇرەشىد خان قوشۇنلىرىنى باشلاپ جەڭنى كۈتتى، مەنسۇر خان يېڭەلمەي قايتىپ كەتتى. شۇنىڭدىن كېيىن ئىككى تەرەپ ئوتتۇرىسىدا توختىماي ئۇرۇش بولۇپ تۇردى. ياركەنت خانلىقى غەلبە قىلدى، شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ياركەنت خانلىقى شەرقىي چاغاتاي خانلىقىنىڭ بېقىندىلىقىدىن قۇتۇلدى.

مىڭ سۈلالىسى خانى شىزۇڭ زامانىنىڭ جياجىڭ 20 - يىلىدىن 26 - يىلىغىچە (1541 - 1547 - يىلىغىچە)

مىرزا مۇھەممەد ھەيدەر كەشمىرده شەرقىي چاغاتاي خانلىقى

كېلىپ تەرىقەت تارقاتتى. شۇنىڭدىن كېيىن، ئاق تاغلىقلار بىلەن قارا تاغلىقلار ئوتتۇرىسىدا جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ دىنىي ھوقۇقىنى تالىشىش كۈرىشى باشلىنىپ كەتتى. ئىككى تەرەپ ئۆزلىرىنىڭ سىياسىي كۈچىنى يېتىلدۈرۈپ، كەسكىن كۈرەش قىلىشتى.

مىڭ سۇلالىسى خانى سىزۇڭ زامانىنىڭ چۈڭجېن 11 - ، 12 - يىللىرى (1638 - ، 1639 - يىللىرى)

شەرقىي ياركەنت خانلىقىنىڭ خانى ئابدۇللا قوشۇن باشلاپ قەشقەرگە ھۇجۇم قىلدى. ئۇزاق ئۆتمەي، ياركەنتكە كىرىپ خانلىق ئورنىغا ئولتۇردى. ياركەنت خانلىقى بىرلىككە كەلدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ ۋەنلى 24 - يىلى (1596 - يىلى)

يارکەنت خانى مۇھەممەد خوجا ئىسھاق ۋەلىنىڭ ئوغلى مۇھەممەد يەھيا خوجا (خوجا شادى)نى يارکەنتکە چىللاپ کېلىپ، ئۇنى پىر قىلدى، شۇنىڭ بىلەن قارا تاغلىقلار مەزھىپىدىکى خوجىلارنىڭ تەسىر کۈچى جەنۇبىي شىنجاڭدا کۈنسايىن کۈچەيدى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ ۋەنلى 31 - يىلى (1603 - يىلى)

11 - ئاينىڭ 7 - کۈنى پورتۇگالىيە ئەيسا مۇخلىسلىرى جەمئىيىتىدىن دىن تارقاتقۇچى بېنوئىت دېگويس ئوتتۇرا ئاسىيادىن يارکەنت شەھىرىگە کەلدى. ئۇ بۇ يەردە بىر يىل تۇرغاندىن کېيىن، گەنسۇدىکى سۇجۇ ئايمىقىغا کەتتى. ئۇ ئەينى چاغدىکى يارکەنت شەھىرىنى «سودا - سېتىقتا روناق تاپقان، گەز مالىلار توپلانغان، کۆزگە کۆرۈنگەن سودا سورۇنى ئىکەن» دەپ خاتىرىلىگەن.

مىڭ سۇلالىسى خانى شېنزۇڭ زامانىنىڭ ۋەنلى 37 - ، 38 - يىللىرى (1069 - ، 1610 - يىللىرى)

يارکەنت خانلىقىنىڭ چالىش (قاراشەھەر ئويمانلىقى) تىکى ھۆکۈمرانى مۇھەممەد قاسىم تۇرپاننىڭ باش ۋالىيسى ئابدۇللاخان بىلەن بىرلىکتە ئىسيان کۆتۈرۈپ، ئەھمەدخانغا قارشى تۇردى. يارکەنت خانلىقى شەرقىي، غەربىي خانلىققا بۆلۈنۈپ کەتتى.

مىڭ سۇلالىسى خانى شىزۇڭ زامانىنىڭ تىەنچى يىللىرى (1621 - 1627 - يىلىغچە)

ماۋارائۇننەھردىکى نەقشىبەندىيە تەرىقىتىدىن خوجا مۇھەممەد يۈسۈپ (ئاق تاغلىقلار بوۋىسى) يارکەنت خانلىقىغا

چىڭ سۇلالىسى ھۆكۈمىتى ئەلچىلەرنى مول سوۋغا - سالام بىلەن قايتۇردى. ئەلچىلەرنىڭ تۆت نار تۆگىسىگە 12 توپ دۇردۇن، 1000 جىڭ قاشتېشىغا 200 توپ دۇردۇن قايتۇردى. ئۇلاردىن باشقا، ئابدۇللا خان ئۇچۇنلا 338 توپ تاۋار، 720 توپ دۇردۇن سوۋغا قىلدى، شۇنداقلا ھەر بەش يىلدا بىر قېتىم ئولپان تاپشۇرۇش ھەققىدە كېلىشتى، يەنە ئەلچىلەرنىڭ بىرگە ئىلىپ كەلگەن باشقا مالىلىرىنى بېيجىڭدىكى «خۇيتۇڭ» سارىيىدا بازارغا سېلىشقا قوشۇلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شېڭزۇ زامانىنىڭ كاڭشى 1 - يىلى (1662 - يىلى)

ياركەنت خانى ئابدۇللا چوڭ ئوغلى يولۋاسنى قەشقەرگە ئەۋەتىپ قەشقەرنىڭ ۋالىيلىقىغا قويۇپ، ئۇنى خانلىقنىڭ يادرولۇق ھوقۇق دائىرىسىدىن چىقىرىۋەتتى. يولۋاس ئاق تاغلىق خوجا ھىدايىتۇللانىڭ كۈچىگە تايىنىپ دادىسى بىلەن قارشىلاشتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شېڭزۇ زامانىنىڭ كاڭشى 6 - ، 7 - يىللىرى (1667 - ، 1668 - يىلى)

يولۋاس جۇڭغارلارنىڭ ياردەم قىلىشى بىلەن دادىسى ئابدۇللا خاننى ياركەنتتىن ئايرىلىپ، ھەج تاۋاپ قىلىشقا مەجبۇر قىلدى. ئۇزاق ئۆتمەي، يولۋاس ياركەنتته خانلىققا ئولتۇردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شېڭزۇ زامانىنىڭ كاڭشى 9 - يىلى (1670 - يىلى)

يولۋاس خان جۇڭغار زەڭگىسى ئوردىنى «قوغداش»قا ئەۋەتكەن ئېركەبەگ تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلدى. ئۇزاق ئۆتمەي ئىسمائىل ياركەنتتىكى قاراتاغلىقلارنىڭ قوللىشى بىلەن خانلىق ئورنىغا چىقتى، شۇنىڭ بىلەن قاراتاغلىقلار قايتىدىن كۈچىيىشكە

چىڭ سۇلالىسى دەۋرى

(مىلادىيە 1644 ـ 1911 - يىلىغىچە)

چىڭ سۇلالىسى خانى شىزۇ زامانىنىڭ شۇەنجى 6 - يىلى (1649 - يىلى)

گەنسۇنىڭ خېشى رايونىدىكى خۇيزۇلار قۇمۇل، تۇرپاندىكىلەر بىلەن بىرلىشىپ، چىڭ سۇلالىسىگە قارشى چىقتى. چىڭ سۇلالىسى ھۆكۈمىتى چېگرىنى تاقاپ، ئولپاننى توختىتىش سىياسىتىنى قوللىنىپ، ياركەنت خانلىقى بىلەن بولغان بېرىش - كېلىشنى توختىتىۋەتتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شىزۇ زامانىنىڭ شۇەنجى 12 - يىلى (1655 - يىلى)

ياركەنت خانلىقىنىڭ خانى ئابدۇللا قۇمۇل، تۇرپانلاردا تالان - تاراج قىلىنغان خەنزۇلارنى قايتۇرۇۋەتتى ھەم قۇمۇلدىكى باباخاننى قاماپ قويدى، شۇنىڭ بىلەن چىڭ سۇلالىسى بىلەن ياركەنت خانلىقى ئوتتۇرىسىدىكى ئولپان تاپشۇرۇش، سودىلىشىش ئىشلىرى ئەسلىگە كەلدى. ئابدۇللا خان ئەلچى ئەۋەتىپ خانغا مەكتۇپ يوللاپ، چىڭ سۇلالىسى بىلەن مۇناسىۋەت ئورناتتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شىزۇ زامانىنىڭ شۇەنجى 13 - يىلى (1656 - يىلى)

ئابدۇللا خان پايتەختكە 30 ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شېڭزۇ زامانىنىڭ كاڭشى 35 - يىلى (1696 - يىلى)

شاھ مەھمۇد جۇراس پارس تىلىدا «ئەنىسەتتالىبىن» (ھەقىقەت ئىزدىگۈچىلەر دوستى)نى يېزىپ پۈتكۈزدى. بۇ كىتابتا ياركەنت خانلىقىدىكى ئىسلام دىنى ئۆلىمالىرىنىڭ ئىش ئىزلىرى ۋە قارا تاغلىقلار بىلەن ئاق تاغلىقلار ئوتتۇرىسىدىكى كۈرەش جەريانى خاتىرىلەنگەن، ئۇ XVII ئەسىردىكى شىنجاڭ تارىخىنى تەتقىق قىلىشتىكى قىممەتلىك ماتېرىيال.

چىڭ سۇلالىسى خانى شېڭزۇ زامانىنىڭ كاڭشى 54 - يىلى (1715 - يىلى)

جۇڭغار خانى ئولپان تاپشۇرۇشنى ئۈزۈپ قويدى دېگەننى باھانە قىلىپ، قوشۇن تارتىپ قەشقەرگە ھۇجۇم قىلدى. ئاپاق خوجىنىڭ نەۋرىسى ئەخمەتخان خوجىنى ئائىلىسى بىلەن ئەسىرگە ئېلىپ، ئىلىغا ئاپىرىپ نەزەربەند قىلدى. ئەخمەتخان ئىلىدا ئىككى ئوغۇللۇق بولدى، چوڭىنىڭ ئىسمى بۇرھانىدىن خوجا، كىچىكىنىڭ ئىسمى خوجا جاھان بولۇپ، ئۇلار تارىختا «چوڭ خوجا ۋە كىچىك خوجا» دەپ ئاتالدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شېڭزۇ زامانىنىڭ كاڭشى 57 - يىلى (1718 - يىلى)

موللامۇھەممەد تۇمۇر قەشقەرى ھىندىستانلىق ھەكىم بەدباي بىراھمىنىڭ پەلسەپىۋى ئەسىرى «كەلىلە ۋە دەمنە»نى پارس تىلىدىن ئۇيغۇرچە (چاغاتايچە) گە تەرجىمە قىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شېڭزۇ زامانىنىڭ كاڭشى 60 - يىلى (1721 - يىلى)

جۇڭغار خانلىقى ياركەنتتىكى قاراتاغلىق خوجىلاردىن بولغان دانىيال خوجىنى قەشقەر، ياركەنت، ئاقسۇ، خوتەننىڭ پادىشاھلىقىغا

باشلىدى. ئىسمائىل خان ئاق تاغلىقلار بىلەن خوجا ھىدايىتۇللانى قەشقەردىن قوغلاپ چىقاردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شېڭزۇ زامانىنىڭ كاڭشى 16 - يىلى (1677 - يىلى)

ئاق تاغلىقلاردىن خوجا ھىدايىتۇللا تىبەتكە بېرىپ، دالاي لاما V نىڭ ئۆز قولى بىلەن يازغان مەكتۇپىنى ئېلىپ، جۇڭغار قەبىلىسىنىڭ ھۆكۈمرانى غالداننىڭ قېشىغا سالامغا باردى. غالدان ھىدايىتۇللانى يولباشلىغۇچى قىلىپ، ياركەنت خانلىقىغا يۈرۈش قىلدى. ئاق تاغلىقلارنىڭ ماسلىشىشى بىلەن جۇڭغارلار قوشۇنى قەشقەر، ياركەنە تلەرنى ئىگىلىدى ھەم ئىسمائىل خاننى تۇتۇۋېلىپ ئىلىغا ئاپىرىۋەتتى، ياركەنت خانلىقى يوقالدى.

غالدان ھىدايىتۇللانى ۋاكالەتچى قىلىپ تەيىنلەپ، مۇسۇلمانلار يۇرتىنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرۇشقا، جۇڭغارلارنى ئاڭچىلىققا تەيىنلەپ، مەخسۇس جەنۇبىي شىنجاڭدىكى شەھەرلەرنىڭ باج - سېلىقلىرىنى يىغىشقا قويدى. ھىدايىتۇللا ئۆزىنى «ئاپاق خوجا» ۋە قەشقەر، ياركەنتنىڭ «پادىشاھى» دەپ جاكارلىدى. ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش داۋامىدا، ئۇ جۇڭغار خانلىقىنىڭ نامى بېسىلغان پۇللارنى زور مىقداردا قۇيدۇرۇپ، ھەر يىلى جۇڭغار خانلىقىغا 200 مىڭ تەڭگە ھېسابىدا پۇل - پۇچەك ۋە مال تاپشۇرۇپ تۇردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شېڭزۇ زامانىنىڭ كاڭشى 34 - يىلى (1695 - يىلى)

ھىدايىتۇللا خوجا قەشقەردە ئۆلدى. ئۇ ھازىرقى قەشقەر شەھىرىنىڭ شەرقىگە 5 كىلومېتىر كېلىدىغان قوغان كەنتىدە دەپنە قىلىندى، بۇ يەر ئاپاق خوجا مازىرى دېيىلدى. ئۇنىڭ خوتۇنى خانىم پادىشاھ تەخت ۋارىسى بولۇپ، ھىدايىتۇللا خوجىنىڭ چوڭ ئوغلى يەھيانى ئۆلتۈردى.

جەنۇبىي شىنجاڭغا قايتۇرۇپ، شەھەرلەردىكى ئۇيغۇرلارنى ئەل بولۇشقا دالالەت قىلدى. ئۇزاق ئۆتمەي، بۇرھانىدىن خوجا ئاق تاغلىقلارنىڭ قوللىشى بىلەن قەشقەر، ئاقسۇ، خوتەن، ياركەنتلەرنى تىزگىنلىدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىەنلۇڭ 21 - يىلى (1756 - يىلى)

5 - ئايدا خوجا جاھان بۇرھانىدىن خوجىنى بىرلىكتە چىڭ سۇلالىسىگە ئاسىيلىق قىلىشقا قۇتراتتى. خوجا جاھان ئۆزىنى «باتۇرخان» دەپ ئاتاپ، ياركەنتنى ئىگىلەپ، قەشقەرنى بېسىپ ياتقان بۇرھانىدىن خوجا بىلەن بىرلەشتى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، شەھەردىكى بەگ، ئاخۇنلار بىلەن ئاق تاغلىقلار مۇخلىسلىرىغا ئات - ئۇلاغ تەييارلاپ، سېپىل - قەلئەلەرنى مۇستەھكەملەش توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈرۈپ، چىڭ سۇلالىسى قوشۇنىغا تاقابىل تۇرۇشقا تەييارلىق كۆردى. خوجا جاھانىنىڭ تاغىسى ھۈسەين خوجا بىلەن پەرسا خوجا، نەۋرە ئىنىسى تۇردى قاتارلىقلار ئاسىيلىق قىلىشنى خالىماي قىرغىزلار تەۋەسىگە قېچىپ بېرىپ پاناھلاندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىەنلۇڭ 23 - يىلى (1758 - يىلى)

2 - ئايدا چىڭ سۇلالىسى يارخاشەننى «ئاسىيلارنى تىنچىتىش سانغۇنى» قىلىپ، 10 نەچچە مىڭ كىشىلىك قوشۇن باشلاپ، ھادىنى يولباشلىغۇچى قىلىپ توپىلاڭنى تىنچىتىشقا بۇيرۇدى. چوڭ - كىچىك خوجىلارمۇ بۇنىڭدىن خەۋەر تېپىپ قەشقەر، ياركەنتتىن قوشۇن باشلاپ كۈچاغا كەلدى.

8 - ئايدا چىڭ سۇلالىسى قوشۇنى كۈچانى ھۇجۇم بىلەن ئالدى. خوجا جاھان ياركەنتكە، بۇرھانىدىن خوجا قەشقەرگە قېچىپ كەتتى. چىڭ سۇلالىسى قورشاپ يوقىتىش تەلتۆكۈس

تەيىنلىدى. دانىيالنىڭ ئۇچىنچى ئوغلى يۈسۈپ قەشقەرنىڭ باش ۋالىيسى بولۇپ، ئۇزاق ئۆتمەي ئىلىدا نەزەربەند قىلىندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شىزۇڭ زامانىنىڭ يۈكۈجىڭ 2 - يىلى (1724 - يىلى)

ئۇيغۇر شائىرى خىرقىتى (1634 – 1724 - يىلىغچە ئالەمدىن ئۆتتى. ئۇنىڭ ۋەكىللىك ئەسىرىدىن مەسنەۋى شەكىلدە يېزىلغان داستانى «مۇھەببەتنامە ۋە مېھنەتكام» دېگەن ئەسىرى بار.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىيەنلۇڭ 15 - يىلى (1750 - يىلى)

قەشقەرلىك ئەدىب ھاجى ئاشۇر خەلىپە XVI ئەسىردە ياشىغان قەشقەرلىك تارىخشۇناس مىرزا مۇھەممەد ھەيدەرنىڭ «تارىخى رەشىدي» دېگەن ئەسىرىنى پارسچىدىن ئۇيغۇرچە (چاغاتايچە) گە تەرجىمە قىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىيەنلۇڭ 17 - يىلى (1752 - يىلى)

جۇڭغارلار تەرىپىدىن ئىلىدا نەزەربەند قىلىنغان قاراتاغلىقلاردىن بولغان قەشقەرنىڭ باش ۋالىيسى يۈسۈپ تۇرلۇك چارە - ئامالىلار بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭغا قېچىپ كېلىپ، قەشقەر، ياركەنت قاتارلىق جايلارنى قايتىدىن سوردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىيەنلۇڭ 20 - يىلى (1755 - يىلى)

6 - ئايدا چىڭ سۇلالىسى جۇڭغارلارنى تىنچىتقاندىن كېيىن، شىمالنى تىنچلاندۇرغۇچى سانغۇن جۇڭغارلار تەرىپىدىن ئىلىدا تۇتۇپ تۇرۇلۇۋاتقان ئاق تاغلىق خوجا بۇرھانىددىنى

7 - ئاينىڭ 11 - كۈنى چىڭ سۇلالىسى قوشۇنى قەشقەر بىلەن يارکەنتنى ئالدى ھەمدە چوڭ - كىچىك خوجىلار قوشۇنىنى بەدەخشان چېگرىسىدىكى يېشىلكۆلگىچە قوغلاپ بېرىپ، ئۇلار بىلەن كەسكىن ئېلىشتى. ئاسىيلار قوشۇنىدىن 10 نەچچە مىڭ ئادەم ئۆلدى ياكى تەسلىم بولدى. چوڭ - كىچىك خوجىلار خوتۇن - بالا - چاقىسى، يېقىنلىرىدىن 300 دەك ئادىمى بىلەن بەدەخشانغا قېچىپ كەتتى.

7 - ئاينىڭ 28 - كۈنى بەدەخشان خەلپىلىكىنىڭ سۇلتانشاھى چوڭ - كىچىك خوجىنى تۇتۇپ ئۆلتۈردى، شۇنىڭ بىلەن بىر چاغدا چىڭ سۇلالىسىگە ئەلچى ئەۋەتىپ بېقىنىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. شۇنىڭدىن كېيىن، چىڭ سۇلالىسى قوشۇنى چوڭ - كىچىك خوجىلار توپىلىڭىنى بېسىقتۇردى. چىڭ سۇلالىسى ھۆكۈمىتى بۇ ئىشنى خاتىرىلەش ئۈچۈن، بەدەخشاندا «يېشىلكۆل مۇسۇلمانلار يۇرتىنى تىنچىتىش تۇغىپە تېشى» تۇرغۇزدى.

8 - ئايدا چىڭ سۇلالىسى مەسلىھەتچى ئامبال شۇ خېدېنى يارکەنتكە ئىش بېجىرىشكە ئەۋەتتى.

شۇ يىلى چىڭ سۇلالىسى مەسلىھەتچى ئامبال تەسىس قىلىپ، تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇبىدىكى سەككىز شەھەرنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇردى، شۇنىڭ بىلەن بىر چاغدا، بىر ئاغلاقچى ئامبال، بىر يارەمچى ئامبال قويۇپ، قەشقەر، يېڭىسارنىڭ ئىشلىرىنى بىر تەرەپ قىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چېنلۇڭ 25 - يىلى (1760 - يىلى)

2 - ئايدا قەشقەردىكى خوجىلار جەمەتىدىن چوڭ - كىچىك خوجىلار توپىلىڭىنى تىنچىتىشتا خىزمەت كۆرسەتكەن تۇردىنىڭ سىڭلىسى ئىپارخان چېنلۇڭ ئوردىسىغا تاللاپ ئاپىرىلدى. 6 -

بولماپتۇ دەپ، دوتەي ما دېشېڭنىڭ كاللىسىنى ئالدى يارخاشەننى ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلىدى.

10 - ئاينىڭ 6 - كۈنى چېگرىنى تىنچلاندۇرغۇچى سانغۇر جاۋ خۇي چىڭ سۇلالىسى قوشۇنىنى باشلاپ، يارکەنت شەھ ئەتراپىدا ئاسىيلار قوشۇنى بىلەن كەسكىن جەڭ قىلدى. ئۇچ قېتىم ھۇجۇم قىلىپ، ئۇچ قېتىم غەلىبە قىلدى. ئاسىيلار قوشۇنى سېپىل ئىچىگە چېكىنىپ كىرىۋالدى. چوڭ خوجا بۇرھانىدىن قەشقەردىن 5000 كىشىلىك ئاسىيلار قوشۇنىنى باشلاپ يارکەنتكە يارەمگە كەلدى. جاۋ خۇي شەھەرنىڭ شەرقىدىكى يارکەنت دەرياسىنىڭ شەرقي قىرغىقىغا جايلىشىپ مۇداپىئەدە تۇردى. بۇ دەريا قاراسۇ دەرياسى دەپ ئاتالغاچقا، ئۇ يەردە تۇرۇۋاتقان جاۋ خۇي گازارمىسى قاراسۇ گازارمىسى دەپ ئاتالغان. چوڭ - كىچىك خوجىلار قوشۇنى قاراسۇ گازارمىسىغا ئۇچ ئايدىن ئارتۇق قورشاپ ھۇجۇم قىلدى. قاراسۇ گازارمىسىنى مۇھاسىرىدىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن، چىڭ سۇلالىسى ئىلگىرى - كېيىن ئۇچ قېتىم يارەمچى قوشۇن ئەۋەتتى. ئىككىنچى يىلى (1759 - يىلى) 1 - ئايدا قاراسۇ گازارمىسى مۇھاسىرىدىن قۇتۇلدى. جاۋ خۇي قوشۇنى بىلەن يارەمچى قوشۇن قوشۇلغاندىن كېيىن، ئاقسۇغا چېكىنىپ ئۆزىنى ئوڭلۇۋېلىشقا كىرىشتى. شۇ ئارىلىقتا خوجا جاھاننىڭ نەۋرە ئىنىسى تۇردى چىڭ سۇلالىسىگە يارەم بېرىش ئۈچۈن، قىرغىزلاردىن تەشكىللەنگەن ئاتلىق قوشۇنىنى باشلاپ قەشقەردىكى بۇرھانىدىن خوجىغا ھۇجۇم قىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چېگىنلۇڭ 24 - يىلى (1759 - يىلى)

6 - ئايدا جاۋ خۇي ئۈچتۇرپاندىن 15 مىڭ كىشىلىك قوشۇنىنى باشلاپ قەشقەرگە ھۇجۇم قىلدى. چوڭ - كىچىك خوجىلار يەرلىك ھەر مىللەت خەلقىنىڭ مال - مۈلكى ۋە ئۇلاغلىرىنى غالجىرلارچە بۇلىغاندىن كېيىن، بەدەخشانغا قېچىپ كەتتى.

خادىمى قىلدى، شۇنىڭ بىلەن بىرگە ھەر دەرىجىلىك بەگلەرنىڭ «پاكلىق پۇلى»، «پاكلىق يېرى»، «يانچى» لىرىنىڭ سانىنى، ۋەزىپىسىدىن ئايرىلغاندا بۇ خىل تەمىناتنىڭ دەرھال توختايدىغانلىقىنى بەلگىلىدى. بەگلەرگە ئۆزىنى يانغا ئېلىش تۈزۈمىنى يولغا قويۇپ، بەگلەر بىلەن ئاخۇنلارنىڭ قوشۇمچە ۋەزىپە ئۆتەشىگە بولمايدىغانلىقىنى بەلگىلىدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىەنلۇڭ 26 - يىلى (1761 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 27 - كۈنى پادىشاھ جەمەتىدىن گۈڭ رۈسۈڭ قەشقەر، ياركەنت قاتارلىق جايلاردىكى 6 - دەرىجىدىن يۇقىرى بەگلەرنى باشلاپ بېيجىڭغا بېرىپ، شىنخۇا دەرۋازىسى سىرتىدا خانغا سالام بەردى.

شۇ ئايدا يۇڭ گۈي سول قول تەپتىش بېگى قىلىنىپ، قەشقەرنىڭ ئىشلىرىنى بېجىرىشكە ئەۋەتىلدى.

2 - ئايدا خەي مىڭ ئاقسۇغا، شۇ خېدې قەشقەرگە ئىش بېجىرىشكە ئەۋەتىلدى.

4 - ئايدا قەشقەرگە خانئامبال قويۇلدى، ئېلىتۇ يۇڭ گۈيگە يارەملىشىشكە بۇيرۇلدى.

شۇ يىلى ياركەنتتە تەڭگە ئىدارىسى تەسىس قىلىندى، يارەمچى تۇساڭئا، مىڭبېشى دەي پېڭلار پۇل قۇيۇشقا مەسئۇل بولدى. قۇيۇلغان پۇللارنىڭ ئوڭ يۈزىگە خەنزۇچە «چىەنلۇڭ تۇڭباۋ» دېگەن تۆت خەت، ئارقا يۈزىگە ئۇيغۇرچە ۋە مانجۇچە «ياركەنت» دېگەن خەت چۇشۇرۇلگەن، شۇنىڭ بىلەن بىرگە كونا - يېڭى پۇل ئىككىدە بىر ھەسسە ئالماشتۇرۇلدى.

يېڭى پۇل بىلەن كۈمۈش پۇلنىڭ سېلىشتۇرما باھاسى دەسلەپتە 50 يارماق بىر سەر كۈمۈشكە تەڭ بولغان بولسا، كېيىنچە ئۆرلەپ 160 – 170 يارماق بىر سەر كۈمۈشكە تەڭ بولۇپ قالدى.

ئايدا، ئىپارخانغا «ئېسىلزادە خانىش» دەپ نام بېرىلدى. كېيىن «ساھىبجامال خانىش» دەپ نام بېرىلدى (چىيەنلوڭ 53 - يىلى ئالەمدىن ئۆتكەندە زۇنخۇادىكى چىڭ سۇلالىسىنىڭ شەرق قەبرىگاھىغا قويۇلغان).

4 - ئايدا گادامەت قەشقەرنىڭ ھاكىمبەگلىكىگە تەينىلەندى. ئۇ ۋەزىپە ئۆتىگەن مەزگىلدە خەير - ساخاۋەت سېخى سېلىشنى، ئىنشائاتى قۇرۇلۇشى بىلەن شۇغۇللىنىشنى تەشەببۇس قىلدى.

7 - ئاينىڭ 12 - كۈنى چىڭ سۇلالىسى ئوردىسى قەشقەردىكى ئاپاق خوجا مازىرىنى مۇھاپىزەت قىلىشقا مەخسۇس ئادەم ئەۋەتتى.

8 - ئايدا قەشقەر بەشكېرەمدە موللام نىياز ۋەقەسى چىقىپ چىڭ سۇلالىسى سانغۇنى ئارگۇن تەرىپىدىن تىنچىتىلدى. يەنە نەچچە قەشقەرنىڭ ياساۋۇلبەگلىكىگە تەينىلەندى. خەي مىللىتىدىن قەشقەرنىڭ ئىشلىرىنى بىرتەرەپ قىلىشقا ئەۋەتىلدى.

شۇ يىلدىن باشلاپ چىڭ سۇلالىسى ھەر يىلى قەشقەردىن 3650 جىڭ زاراڭزا، 14 مىڭ 30 جىڭ پاختا غەللە - پاراق ئالدى. يەرلىك ئاھالىلەردىن ئولپان ئۈچۈن 10 سەر ئالتۇن ئالدى. 000 جىڭ ئۈزۈمنىڭ ئورنىغا 80 تەڭگە پۇل ئالدى. 405 مىڭ جىڭ بېدە ئالۇنى سالدى، شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئوردىغا ۋەخپە قىلىنغان 42 باغدىن 33 نى شۇ يەردىكى پۇقرالارغا ئىجارىگە بېرىپ، ئۆز قەرىلىدە ئىجارە پۇلى يىغدى.

شۇ يىلى چىڭ سۇلالىسى بەگلىك باقمۇندىلىك تۈزۈمىنى ئەمەلدىن قالدۇردى، ئۇرۇپ - ئادەت قاتارلىقلارنى كۆزدە تۇتۇپ مۇسۇلمانلارنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرۇشقا يەنىلا بەگلەرنى ئەۋەتتى. ھەربىر شەھەرگە ھاكىمبەگ قويۇپ، شۇ شەھەرنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇردى. ئۇنىڭ ئاستىدا ئاشلىق، ئەدلىيە، سۇچىلىق ئەمىنلىك، دىن، باغۋەنچىلىك، سودا قاتارلىقلارنى باشقۇرىدىغان بەگ قويدى. چىڭ سۇلالىسى ھۆكۈمىتى ھەر دەرىجىلىك بەگلەرگە 3 - دەرىجىدىن 7 - دەرىجىگىچە مەنسەپ بېكىتىپ، بىرلىككە كەلگەن مۇھۇر تارقىتىپ بېرىپ، ئۇلارنى ئوردىنىڭ رەسمىي

شۇ يىلى ئاق تاغلىقلارنىڭ ئىلگىرىكى كاتتىۋېشى، قەشقەرلىك ئىسھاق بەگ ئابدۇرېھىم قوقەندلىكلەر بىلەن تىل بىرىكتۈرگەنلىكى ئۈچۈن ئۆلتۈرۈۋېتىلدى. چىەنلۇڭ خان بىۋاستە يارلىق چۈشۈرۈپ قوقەند دائىرىلىرىنى ئاگاھلاندۇردى.

شۇ يىلى چىڭ سۇلالىسى ئەينى چاغدا قەشقەرنى ئېلىشتا خىزمەت كۆرسەتكەن تۇردىغا «نايىپبەگ» دەپ نام بەردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىەنلۇڭ 28 - يىلى (1763 - يىلى)

1 - ئايدا ھۇنەر - كەسىپ مەھكىمىسىنىڭ ياندىش بېگى ناشتۇڭ مەسلىھەتچى ئامبال قىلىپ تەينىلەندى، ئۇ قەشقەر يېڭىشەھەردە تۇرۇپ، مۇسۇلمانلار يۇرتى (قەشقەر، يېڭىسار، ياركەنت، خوتەن، ئاقسۇ، ئۈچتۇرپان، كۇچا، قاراشەھەر) ئىشلىرىنى باشقۇردى.

2 - ئاينىڭ 24 - كۈنى چىەنلۇڭ باباشىك باشچىلىقىدىكى قوقەند تاۋاپ قىلىش ئۆمىكى ئارقىلىق قوقەند بېگى ئېردىنىغا يارلىق ئەۋەتىپ: «سىزگە كۆپ ئىلتىپات كۆرسەتتىم، قانۇنغا رىئايە قىلىپ، خەلقىڭىزنى ياخشى باشقۇرۇڭ، قوشنىلار بىلەن ئىناق ئۆتۈپ، يارلىق ئىشلاردا قەشقەر، ياركەنتتە تۇرۇشلۇق ئامبالىلارنىڭ نازارىتىنى قوبۇل قىلىڭ» دەپ تەنبىھ بەردى.

3 - ئايدا ئورۇنباسار باش ئامبال ئېرگۈئا ياركەنتكە ئىش بېجىرىشكە ئەۋەتىلدى.

7 - ئايدا ياركەنتنىڭ ئىلگىرىكى خانئامبىلى شىنجۇ بەگسالىنى بەدەخشانغا ئۇلار ئىگىلىۋالغان چىترال ۋە ئۇ يەردىكى ئاھالىنى قايتۇرۇۋېلىشقا ئەۋەتىپ مۇۋەپپەقىيەت قازاندى. بەگسالى ئاقسۇنىڭ ئىشكىئاغا بېگى قىلىپ تەينىلەندى.

شۇ يىلى قارادۇاڭ تۇزگەن «بەگلەرگە قوشۇمچە يارەدەم بېرىش بەلگىلىمىسى»گە ئاساسەن، مۇسۇلمانلار يۇرتىغا ھەر دەرىجىلىك بەگدىن 289 ى قويۇلدى. بۇنىڭ ئىچىدە قەشقەر، ياركەنت قاتارلىق توققۇز شەھەرنىڭ ھاكىمبېگى 3 - دەرىجىلىك، يېڭىسار

شۇ يىلى چىڭ سۇلالىسى يارکەنت، قەشقەر، ئاقسۇ، ئۇچتۇرپ
قاتارلىق شەھەرلەردە مۇسۇلمانلارنى كەڭ كۆلەمدە دېھقانچىلى
بىلەن شۇغۇللاندۇردى، شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئەسكەر سانىن
قىسقارتتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىەنلۇڭ 27
يىلى (1762 - يىلى)
2 - ئايدا يارکەنت ھاكىمبېگى قاتارلىقلار 130 ئائىلىلى
ئۇيغۇرنى ئىلىغا بوز يەر ئۆزلەشتۇرۇشكە كۆچۈرگەنلىكى ئۈچۈ
ئىنئام ئالدى. شۇ يىلى، يارکەنت قاتارلىق شەھەرلەردىن يەنە 14
ئائىلىلىك ئۇيغۇر بوز يەر ئۆزلەشتۇرۇش ئۈچۈن ئىلىغا كۆچۈرۈلدى
3 - ئايدا قەشقەردىكى سول قول تەپتىش بېگى يۇڭ گۇ
ئوردىغا مەكتۇپ سۇنۇپ، قەشقەر كونا سېپىلىنىڭ غەربى
شىمالىغا ئىككى چاقىرىم كېلىدىغان جايغا شەھەر ياساپ، چى
سۇلالىسىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق مەھكىمىسى قىلىشنى
ئىلتىماس قىلىپ ئىجازەت ئالدى. شەھەر قۇرۇلۇشى 4 - ئاي
باشلىنىپ 8 - ئايدا ئاياغلاشتى (1771 - يىلى چىەنلۇڭ خا
يارلىق چۈشۈرۈپ ئۇنىڭغا لەينىڭ شەھىرى دەپ نام بەردى).
7 - ئايدا قوقەندلىكلەر ئېدىگەي ھاجىبەگ بۇيرۇتىل
ئىلكىدىكى ئوش قاتارلىق جايلارنى ئىگىلىۋالدى. چى
سۇلالىسى يۇڭ گۇيغا جازا يۈرۈشى قىلىپ قايتۇرۇۋېلىشنى
بۇيرۇدى.
12 - ئاينىڭ 1 - كۈنى چىڭ سۇلالىسى ھۆكۈمىتى ئىلى
جانجۈن مەھكىمىسى تەسىس قىلدى، ئۇ تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇب
ۋە شىمالىدىكى ھەربىي قىسىملارنى ۋە شۇ دائىرىدىكى مەمۇرى
ئىشلارنى بىر تۇتاش باشقۇرىدىغان بولدى. مۇسۇلمانلار يۇرتىنى
ئىشلىرىنى باشقۇرىدىغان مەسلىھەتچى ئامبال ئۇنىڭ باشقۇرۇشى
بولدى، شۇنىڭ بىلەن بىرگە قەشقەرگە يارەمچى ئامبال قويۇلدى
بۇلارنىڭ ھەممىسى مەسلىھەتچى ئامبالغا قارىدى.

تەيىنلەندى.
3 - ئايدا ئۇچتۇرپان خەلقى چاك سۇلالىسىگە قارشى ئىسيان كۆتۇردى. ناشتۇك، كاتاخەيلەر ئەمەلىي ئەھۋالنى يوشۇرغانلىقى ئۈچۈن مال - مۇلكى مۇسادىرە قىلىندى. يۇك گۇي قەشقەرنىڭ خانئامبالىلىقىغا تەيىنلەندى. ئىلى جاڭجۇنى مىڭ رۇي بىلەن قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى ئىرجىڭئا ئۇچتۇرپاننىڭ ھەربىي ئىشلىرىنى باشقۇرۇشقا، قوشۇن چىقىرىپ قوزغىلاڭنى باستۇرۇشقا بۇيرۇلدى. 9 - ئايدا قوزغىلاك مەغلۇپ بولدى.

چاك سۇلالىسى خانى گاۋزۇك زامانىنىڭ چىەنلۇك 31 - يىلى (1766 - يىلى)
مۇسۇلمانلار يۇرتىدىكى ئىشلارنى باشقۇرىدىغان مەسلىھەتچى ئامبال ئۇچتۇرپانغا يۆتكىلىپ مەسلىھەتچى ئامبال بولدى. قەشقەرنى خانئامبال جوكتو باشقۇردى. يېڭسار ئاغلاقچى خانئامبىلى يەنىلا قەشقەر خانئامبىلىغا قارىدى.

چاك سۇلالىسى خانى گاۋزۇك زامانىنىڭ چىەنلۇك 32 - يىلى (1767 - يىلى)
4 - ئاينىڭ 23 - كۈنى چاك ھۆكۈمىتى چاك جۇنگە ئۆز خىراجىتى بىلەن قەشقەرگە بېرىپ، جوكتوغا ياردەملىشىشنى بۇيرۇدى.

چاك سۇلالىسى خانى گاۋزۇك زامانىنىڭ چىەنلۇك 33 - يىلى (1768 - يىلى)
2 - ئاينىڭ 9 - كۈنى قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى بىلەن قوقەندنىڭ بېگى ئىردەنبەگ بېيجىڭغا ئەلچى ئەۋەتىپ، شىنخۇا دەرۋازىسى سىرتىدا سالام بەردى.
5 - ئاينىڭ 3 - كۈنى قەشقەر خانئامبىلى ئىلتۇ ئىلى جاڭجۇن مەھكىمىسىگە جاڭجۇنلىككە يۆتكەلدى. چاخار باش بۇغى

قاتارلىق يەتتە شەھەرنىڭ 4 - دەرىجىلىك بولىدى. 5 - دەرىجىلىكتىن يۇقىرى بەگلەرنى جايلار ئالدى بىلەن ئەمەلىي بەگ ساننىڭ تۆت ھەسسىسى بويىچە نامزات كۆرسىتىپ، ئەڭ ئاخىرىدا خاننىڭ تاللاپ تەستىقلىشىغا يوللىدى. قالغان ھەر دەرىجىلىك بەگلەرنى قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى بىلەن ھەرقايسى شەھەرلەردىكى ئامبالار نامزات ئىسىملىكىنى بېكىتىپ، قارا دىۋاننىڭ تاللاپ تەستىقلىشىغا يوللىدى.

شۇ يىلى قەشقەردىن 300 ئائىلىلىك، ياركەنت، خوتەندىن 400 ئائىلىلىك ئىلىغا بىنەم ئېچىشقا كۆچۈرۈلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىيەنلۇڭ 29 - يىلى (1764 - يىلى)

5 - ئايدا ياركەنتنىڭ ھاكىمبېگى ھادى ئىلگىرى ئۇرۇش مالىمانچىلىقىدا چېقىپ كەتكەن 73 ئائىلىلىكنىڭ ياركەنتكە قايتىپ كېلىشى توغرىسىدا يوللىغان مەكتۇپ تەستىقلاندى، ئۇلارغا يەر، ئۇرۇق بېرىلدى، ئۇلاردىن ئېلىنىدىغان ئىجارە بېجى كېچىكتۈرۈپ ئېلىنىدىغان بولدى.

6 - ئايدا ياركەنتلىك 220 سودىگەر قايتىپ كېلىپ ئۆز سودىسى بىلەن شۇغۇللاندى. خانئامبال ئېرجىڭئا ئىلگىرى بېكىتىلگەن يىلدا تاپشۇرۇلىدىغان 2000 تەڭگىنى 1500 تەڭگىگە ئازايتىش توغرىسىدا مەكتۇپ يوللىدى.

10 - ئايدا بەدەخشان سەردارى سۇلتانشاھ چىڭ سۇلالىسىدىن چىترالنى تەقدىم قىلىشنى تەلەپ قىلغاندا، ئۇنىڭ تەلىپىگە تەنبىھ بېرىلدى، شۇنىڭ بىلەن سۇلتانشاھ ياركەنت خانئامبىلى ئېرجىڭئاغا ئەلچى ئەۋەتىپ خاتالىقىنى تونۇدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىيەنلۇڭ 30 - يىلى (1765 - يىلى)

2 - ئايدا ئېرجىڭئا قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا

9 - ئايدا يارکەنتىنىڭ ھاکىمىيەتىگى سېتىۋالدى گاۋ پۇنىڭ ئۆز ئالدىغا قاشتېشى قېزىپ، سودىگەرلەر بىلەن تىل بىرىكتۈرۈپ، قاشتېشىنى ئېچكىرىگە ئاپىرىپ ساتقانلىقىنى شىكايەت قىلدى. چىڭ ئوردىسى قەشقەرنىڭ خانئامبىلى يۇڭ گۇينى دەرھال تەكشۈرۈپ بىرتەرەپ قىلىشقا بۇيرۇدى ھەمدە فۇ شىننى يارکەنتنىڭ خانئامبالللىقىغا، چىڭ فۇنى بىللە بېرىپ ھەمكارلىشىشقا ئەۋەتتى.

10 - ئايدا يۇڭ گۇي يارلىققا بىنائەن يارکەنتکە بېرىپ، يارکەنتنىڭ خانئامبىلى گاۋ پۇ ۋە ئۇنىڭ شېرىكلىرىنى يارکەنت شەھىرىنىڭ سىرتىدا قانۇن بويىچە جازالىدى.

11 - ئايدا قەشقەرنىڭ خانئامبىلى يۇڭ گۇي چىپان، شىخو قاتارلىق قاشتېشى چىقىدىغان ئورۇنغا ئەسكەر تۇرغۇزۇپ، خالىغانچە قاشتېشى كولاشنى قاتتىق مەنئى قىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىەنلۇڭ 45 - يىلى (1780 - يىلى)

8 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قەشقەرنىڭ 4 - دەرىجىلىك خەزىنىچى بېگى ھەيدەرنىڭ ئوغلى ئۇلۇغ قاتارلىق ئۇچ كىشى بېيجىڭغا سالامغا باردى.

شۇ يىلى بۇرھانىددىننىڭ ئوغلى سامساق خوجا توختى سوپى قاتارلىق ئۇچ كىشىدىن قەشقەردىكى موللا سەپەر، پەرھاد سوپى، موللا نەزەر قاتارلىق بەش كىشىگە ھەم يېڭىسارنىڭ ھاکىمىيەتىگى ئالىملارغا خەت ئەۋەتىپ، قەشقەرنىڭ ئەھۋالىنى ئۇقۇشتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىەنلۇڭ 47 - يىلى (1782 - يىلى)

4 - ئايدا قەشقەرنىڭ خانئامبىلى ئايىڭ يارکەنتنىڭ خانئامبالللىقىغا يۆتكەلدى. فۇ شىن بېيجىڭغا قايتۇرۇلدى.

ئەنتەي قەشقەرنىڭ خانئامباللىقىغا تەيىنلەندى.

شۇ يىلى قەشقەرلىك داڭلىق ئەدىب مۇھەممەد سادىق قەشقەرى «تەزكىرەئى خوجىگان»نى يېزىپ پۈتكۈزدى. ئۇنىڭدا XVII ئەسىردىن بۇيان سوپىزم سەركەردىلىرىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىيادىن تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇبىغا كېلىپ ئىسلام دىنىنى تارقاتقانلىق جەريانى بايان قىلىنغان. ئۇنىڭ يەنە «تەزكىرەئى بۇغراخان» دېگەن ئەسىرى بار.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىيەنلۇڭ 35 - يىلى (1770 - يىلى)

8 - ئايدا قوقەندتە ناربوتابەگ تەختكە چىقتى. چىڭ ئوردىسى قوقەندكە: «ھەممە ئىشتا قەشقەر، ياركەنت خانئامباللىرىنىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنۇش كېرەك» دەپ يەنە بىر قېتىم يارلىق چۈشۈردى.

شۇ يىلى قەشقەرلىك ئەدىب ئاخۇن موللاكالان پارسچە پەلسەپىۋى داستان «رىيازۇل مۇزەككىرىن»نى يېزىپ پۈتكۈزدى. بۇ ئەسەر 1790 - يىلى ياركەنتلىك موللا مۇھەممەد ئەيسا تەرىپىدىن ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىنىدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىيەنلۇڭ 41 - يىلى (1776 - يىلى)

10 - ئايدا گاۋ پۇ ياركەنتنىڭ خانئامباللىقىغا تەيىنلەندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىيەنلۇڭ 43 - يىلى (1778 - يىلى)

3 - ئايدا ياركەنتنىڭ ھاكىمبېگى ھادى كېسەل بىلەن ئۆلدى. قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى سېتىۋالدى ياركەنتكە بېرىپ ۋەزىپىگە ئولتۇردى. ئوسمان قەشقەرنىڭ ھاكىمبەگلىكىگە تەيىنلەندى.

ئۇچتۇرپانلاردا بىرقانچە قېتىم يەر تەۋرىدى. ئاپەت ئانچە ئېغىر بولمىدى، ئۆي، سېپىللارمۇ ئۆرۈلۈپ كەتمىدى.

11 - ئاينىڭ 21 - كۈندىن 12 - ئاينىڭ 20 - كۈنگىچە قەشقەردە ۋابا تارقالدى، 240 تىن كۆپرەك ئات ئۆلتۈرۈۋېتىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چېگىنلۇڭ 52 - يىلى (1787 - يىلى)

2 - ئايدا قەشقەرنىڭ خانئامبىلى يا دېنىڭ فۇجېيەندە ۋەزىپە ئۆتىگەن چاغدا شەخسىي مەنپەئەتىنى دەپ قانۇنغا خىلاپلىق قىلغانلىق مەسىلىسى تەكشۈرۈلدى ھەمدە قولغا ئېلىندى.

شۇ يىلى مۇسۇلمانلار يۇرتىنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى ئۇچتۇرپاندىن قەشقەرگە قايتىپ كېلىپ، يەنىلا قەشقەر مەسلىھەتچى ئامبىلى دەپ ئاتالدى. مىڭ لياڭ مەسلىھەتچى ئامبالىققا، يادىڭ قەشقەرنىڭ خانئامبالىققا قويۇلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چېگىنلۇڭ 53 - يىلى (1788 - يىلى)

1 - ئايدا قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى ئوسمان كېسەل بولۇپ ئۆلدى. تۇرپان ئىنانچىخانى ئىسكەندەر يۆتكەپ كېلىندى.

شۇ يىلى چىڭ ھۆكۈمىتى قوقەند دائىرىلىرىگە بىرقانچە رەت نوتا يوللاپ، بۇرھانىددىننىڭ ئوغلى سامساقنى ئۆتكۈزۈپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چېگىنلۇڭ 55 - يىلى (1790 - يىلى)

قەشقەر، ياركەنت قاتارلىق جايلاردىكى بەگلەر بىرگە بېيجىڭغا بېرىپ، شىنخۇا دەرۋازىسى سىرتىدا خانغا سالام بەردى.

شۇ يىلى قەشقەرنىڭ ئاتۇش كەنتىدىكى مۇھەممەد سىدىق بەرشىدى 44 بابلىق دىداكتىك، پەلسەپىۋى ئەسەر «سىدىقنامە»نى يېزىپ چىقتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىەنلۇڭ 49 - يىلى (1784 - يىلى)

5 - ئايدا قەشقەرنىڭ خانئامبىلى دۇن فۇ خىزمەتتىكە مەسئۇلىيەتسىزلىك قىلغانلىقتىن ئىلىغا سۈرگۈن قىلىندى. باۋ چېڭ قەشقەرنىڭ خانئامباللىقىغا قويۇلدى.

شۇ ئايدا قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى ئوسمانغا بۇرھانىدىننىڭ ئوغلى سامساق بىلەن خۇپىيانە ئالاقىلەشتى دەپ بوھتان چاپلىدى. قەشقەرنىڭ خانئامبىلى يارکەنتنىڭ خانئامبىلىغا ساريقولدا تۇرۇۋاتقان ھاشىمنىڭ ئىنىسىنى تەكشۈرۈپ تۇتۇشنى بۇيرۇدى.

شۇ يىلى قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى ئوسمان خانئامبال باۋ چېڭغا سامساقنىڭ مۇرتىلىرىنىڭ قەشقەردە ھەربىكەتلىنىۋاتقانلىقىنى پاش قىلدى. چىڭ ئوردىسى ئوسمانغا يارلىق ئەۋەتىپ، ئۇنىڭدىن ئامال قىلىپ سەمەرقەندتە تۇرۇۋاتقان سامساقنى ئالداپ قەشقەرگە كەلتۈرۈشنى تاپىلىدى. ئوسمان شۇ بويىچە ئىش قىلغان بولسىمۇ نەتىجىسى بولمىدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىەنلۇڭ 50 - يىلى (1785 - يىلى)

1 - ئايدا قەشقەرگە قاراشلىق يېڭىسارنىڭ ھاكىمبېگى ئالىم سامساق بىلەن خۇپىيانە ئالاقە قىلغانلىقى ئۈچۈن قەتلى قىلىندى.

10 - ئاينىڭ 27 - كۈنى قەشقەرنىڭ 4 - دەرىجىلىك ئىشىكئاغا بېگى ھەيدەرگە 3 - دەرىجىلىك پۈپۈكلۈك بۆك ئىنئام قىلىندى.

11 - ئايدا قەشقەرنىڭ خانئامبىلى دا فۇ يارکەنتنىڭ خانئامباللىقىغا قويۇلدى. ئاياق بېيجىڭغا قايتۇرۇلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىەنلۇڭ 51 - يىلى (1786 - يىلى)

5 - ئاينىڭ 24 كۈنىدىن 27 - كۈنىگىچە قەشقەر،

قەبىلىلەر تەرەپكە سودىغا چىقماقچى بولغانلارغا گۇۋاھنامە بېرىلمەيدۇ، خىلاپلىق قىلغۇچىلار تۇتۇپ كېلىنىپ، باشقا يەرگە پالىۋېتىلىدۇ، دېيىلگەن.

شۇ يىلى قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى يۇك باۋ يۇمىلاقشەھەر دەرۋازىسى سىرتىدا دۇكانلارنى سېلىپ، ئىچكىرىدىن سودىگەرلەرنى يۆتكەپ كېلىپ تىجارەت قىلدۇردى. شۇ يىلى يۇمىلاقشەھەر ئاھالىسى 10 مىڭغا يەتتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 1 - يىلى (1796 - يىلى)

1 - ئايدا قەشقەر قاتارلىق شەھەرلەردىكى ئامبالالارنىڭ ئىشنى ئادىل بېجىرىشى، شۇ جايدىكى پۇقرالارغا يۇز كېلەلەيدىغان بولۇشى ھەققىدە يارلىق چۈشتى.

4 - ئايدا چاڭ لىڭ قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا يۆتكەپ كېلىندى.

5 - ئاينىڭ 22 - كۈنى قەشقەر، ياركەنتلەردىن ئوردىغا ئات تاپشۇرۇش توختىتىلدى. ئات چۆچەك، ئىلى، ئالتايلاردىن ئېلىنمىدىغان بولدى.

يىل بېشىدا قەشقەر شەھىرىنىڭ ئىچى - سىرتىدىكى ھۆكۈمەتنىڭ 150 ئېغىز ئۆيى پۇقرالارغا ئىجارىگە بېرىلدى، يىللىق ئىجارىسى ۋە ئۆي ئورنى پۇلى بولۇپ 39 مىڭ يارماق يىغۇۋېلىندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 2 - يىلى (1797 - يىلى)

7 - ئايدا قەشقەر، يېڭىسارلارنىڭ ئاشلىق توپلاپ قەھەتچىلىكنىڭ ئالدىنى ئېلىشى توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈرۈلدى.

8 - ئايدا سامساق بىلەن ئوبۇلھەسەن قاراتېكىن قەبىلىسىدىن بولغان تاغلىق بۇيرۇت (قىرغىز) لار بىلەن

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىەنلۇڭ 56 - يىلى (1791 - يىلى)

12 - ئايدا يارکەنت خانئامبىلى مىڭ شىن قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا يۆتكەلدى. قۇمۇل خانئامبىلى لاڭ گەن يارکەنتكە خانئامبال بولدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىەنلۇڭ 58 - يىلى (1793 - يىلى)

2 - ئايدا چىڭ ئوردىسى قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى بۇنىڭدىن كېيىن قەشقەرنىڭ يارەمچى ئامبالىلىقىنى قوشۇمچە ئۆتەيدۇ، دەپ پەرمان چۈشۈردى.

6 - ئايدا مەسلىھەتچى ئامبال مىڭ شىن ئۇيغۇرلارنى قوقەند قاتارلىق جايلارغا چەت ئەللىكلەرگە چېتىشلىق ئىشلارنى بېجىرىشكە ئەۋەتكەنلىكىنى چىڭ ھۆكۈمىتىگە يوللىمىغانلىقتىن، ئۇنىڭ ۋەزىپىسى ئېلىۋېتىلدى، يۇڭ باۋ قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا يۆتكەپ قويۇلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى گاۋزۇڭ زامانىنىڭ چىەنلۇڭ 59 - يىلى (1794 - يىلى)

چىڭ ھۆكۈمىتى قەشقەردىكى سودىگەرلەرنىڭ باشقا ئەللەرگە چىقىش سودا ئېغىزلىرىنى بېكىتىپ بەردى ھەمدە ئۇلارغا سودا ئېغىزىدىن چىقىش گۇۋاھنامىسى تارقىتىپ بەردى. خىلاپلىق قىلغۇچىلار جازاغا تارتىلدى.

شۇ يىلى چىڭ ھۆكۈمىتى مۇسۇلمانلارنىڭ سودا ئېغىزىدىن چىقىپ سودا قىلىش نىزامنامىسىنى بېكىتتى. ئۇنىڭدا قەشقەردىن سودا قىلىدىغان مۇسۇلمانلار ناۋادا ئىدىگەي، ساربۇغىش، بۇغۇ، چىلەك قاتارلىق جايلارغا سودىغا بارسا، ئۇلارغا ئېغىزدىن چىقىش گۇۋاھنامىسى بېرىشكە بولىدۇ. يىراقراق

قوشۇنىنىڭ ئورۇنباسار باش بۇغى شېن باۋ يېڭىسارنىڭ ئاغلاقچى ئامباللىقىغا يۆتكەپ كېلىندى.

شۇ يىلى قەشقەرلىك قاسىمى ئىپەك داستانى «تەزكىرەئى ئارسلانخان»نى يېزىپ پۈتكۈزدى. ئۇ جەمئىي 2112 مىسرا بولۇپ، قاراخانىيلار خانلىقىنىڭ خاقانى ئارسلانخاننىڭ خوتەن بىلەن جەڭ قىلغانلىقى بايان قىلىنغان.

شۇ يىلى قەشقەر قوغاندىن ئەمىر ھۈسەيىن سەبۈرىنىڭ غەزەل مەسنەۋىلەر توپلىمى پۈتكۈزۈلدى، بۇلار ئۇيغۇر كلاسسىك مۇزىكىسى «ئون ئىككى مۇقام»غا تېكىست قىلىندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 6 - يىلى (1801 - يىلى)

11 - ئاينىڭ 4 - كۈنى قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى فۇ جۇن قاتارلىقلار مۇسۇلمانلار يۇرتىنىڭ پۇل قىممىتىنى بېكىتىپ بېرىش توغرىسىدا خانغا مەكتۇپ يوللىدى. بىر سەرنى 260 يارماقتا سۇندۇرۇشقا بولىدىغان بولدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 8 - يىلى (1803 - يىلى)

12 - ئاينىڭ 10 - كۈنى تو جىن ۋەزىپىسىدىن ئايرىلدى. ياركەنتنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبىلى خې نىڭ قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى. خې نىڭ ۋەزىپە ئۆتىگەن مەزگىللەردە ئۆزبېكنىڭ كۆرگەن - ئاڭلىغانلىرىنى رەتلەپ «مۇسۇلمانلار يۇرتىنىڭ ئومۇمىي تەزكىرىسى» دېگەن 12 جىلدلىق كىتابنى يازدى. باش ياساۋۇل، ئامبار ياداشبېگى دا چىڭ ياركەنتنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامباللىقىغا قويۇلدى.

12 - ئاينىڭ 23 - كۈنى چېنچىڭ قوۋۇقىنىڭ ياساۋۇلى لۇڭ فۇ قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامباللىقىغا يۆتكەپ كېلىندى.

ئۇچرىشىپ، قوشۇن باشلاپ كېلىپ قەشقەرنى پاراكەندە قىلماقچى بولدى.

11 - ئايدا قوقەندلىك ناربوتابەگ قەشقەرنى پاراكەندە قىلغان سامساقنى يوقىتىشقا يارەملەشكەنلىكتىن، چىڭ ئوردىسى ئۇنىڭغا مارجان، دۇردۇن قاتارلىق مىللارنى ئىنئام قىلدى.

شۇ يىلى ئاقسۇغا خانئامبال قويۇلدى، ئۇ قەشقەر مەسلىھەتچى ئامبىلىغا قارىدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 3 - يىلى (1798 - يىلى)

سامساق قوقەندتىن كاتىپى مەمەت نىياز ئارقىلىق چىڭ ئوردىسىغا مەكتۇپ يوللاپ، ئالدىنقى يىلى قەشقەرنى پاراكەندە قىلغانلىقىنى ئىزاھلىدى ھەمدە ئوغلىنىڭ بېيجىڭغا سالامغا بېرىشىغا، ئۆزىنىڭمۇ قەشقەرگە قايتىپ بېرىپ ئولتۇراقلىشىشىغا ئىجازەت بېرىشنى سورىدى، چىڭ ئوردىسى ئىجازەت بەرمىدى.

شۇ يىلى يېڭىسارلىق گۇلرەنا پاكىستانغا بېرىش يولىدا قەشقەردە كېسەل بولەن قازا قىلدى، كىشىلەر ئۇنىڭ سەپەر ئۇچۇن جۇغلىغان ئىنتايىن كۆپ پۇلى بولەن ھېيتگاھ جامەسىنى كېڭەيتىپ قۇردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 4 - يىلى (1799 - يىلى)

6 - ئاينىڭ 20 - كۇنى فۇمىڭئا ئورۇنباسار باش بۇغلۇق سالاھىيىتى بولەن قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبالىلىقىغا تەينىلەندى.

9 - ئايدا چاڭ لىڭ ۋەزىپىسىدىن ئايرىلدى. فۇ جۇن قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا تەينىلەندى.

10 - ئاينىڭ 26 - كۇنى ئاق جىيەكلىك خەنزۇلار

11 - ئاينىڭ 29 - كۈنى خەنزۇ قوشۇننىڭ ئورۇنباسار باش بۇغى جالخانبۇ يېڭىسارنىڭ ئاغلاقچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 12 - يىلى (1807 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 29 - كۈنى قەشقەرنىڭ 4 - دەرىجىلىك بېگى قاتارلىق 16 كىشى بېيجىڭغا بېرىپ، شىنۇڭمېن دەرۋازىسى سىرتىدا خانغا سالام بەردى.

6 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قەشقەرنىڭ خانئامبىلى ئەيشىڭئا تارباغاتاينىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا يۆتكەلدى. ئۇرۇمچىنىڭ ئاغلاقچى ئامبىلى ئېن مىڭ قەشقەرنىڭ يارده‌مچى نازارەتچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى.

11 - ئاينىڭ 11 - كۈنى قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى جىن چاڭ ئۇلاستايغا جاڭجۈن بولۇپ يۆتكەلدى. ئۇچتۇرپاننىڭ خانئامبىلى فەن جيەنفېڭ قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى بولدى. ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلىنىپ، ئۇرۇمچىنى قوغداشقا ئەۋەتىلگەن ئىلى ئاغلاقچى ئامبىلى چېڭ لىن قەشقەرنىڭ يارده‌مچى نازارەتچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 13 - يىلى (1808 - يىلى)

8 - ئاينىڭ 30 - كۈنى قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى فەن جيەنفېڭ گۇناھ سادىر قىلغانلىقتىن، ۋەزىپىسى ئېلىپ تاشلىنىپ سۈرگۈن قىلىندى. جى ناكەن قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا قويۇلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 14 - يىلى (1809 - يىلى)

5 - ئايدا جى ناكەن ۋەزىپىسىدىن ئايرىلدى، سۇڭ جۇن

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 9 - يىلى (1804 - يىلى)

1 - ئايدا ياركەنتنىڭ يارده‌مچى نازاره‌تچى ئامبىلى دا چىڭ خانئامبالىلىققا تەينىلەندى.

2 - ئايدا ئىلى ئاغلاقچى ئامبىلى ناچىتاي يارکەنتنىڭ يارده‌مچى نازاره‌تچى ئامبالىلىققا يۆتكەپ كېلىندى.

6 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ئورگانىڭ خانئامبىلى ئارتاشىدى قەشقەرنىڭ يارده‌مچى نازاره‌تچى ئامبالىلىققا يۆتكەپ كېلىندى.

8 - ئايدا ياركەنتكە قاراشلىق شەرقىي يولدىكى 13 ھەربىي رابات 6 - ئايدىن كېيىن كەلگەن قىيانىنىڭ بۇزغۇنچىلىقىغا ئۇچرىدى. ھەربىي رابا تتىن نۇرغۇن ئۆي ئۆرۈلۈپ چۈشتى. خانئامبال بۇ ئىشنى يۇقىرىغا يوللاپ راسخوت ئېلىپ رېمونت قىلدۇردى. ياركەنتنىڭ بارچۇق قاتارلىق كەنتلىرىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ ئېتىز - ئېرىقلىرىدىن ئېلىنىدىغان زاكات كەچۈرۈم قىلىندى.

شۇ يىلى قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى ئىسكەندەر قەشقەر مۇسۇلمانلار شەھىرىنىڭ جەنۇبىي دەرۋازىسى سىرتىدا ئۆزى ئۈچۈن چوڭ گۈمبەزلىك قەبرە ياساشقا كىرىشتى (ھازىرقى ئاق مازار)، بۇ قەبرە 1809 - يىلى پۈتتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 11 - يىلى (1806 - يىلى)

2 - ئاينىڭ 9 - كۈنى قەشقەرنىڭ 3 - دەرىجىلىك ھاكىمبېگى، دولو ئىنانچىخانى ئىسكەندەر قاتارلىق تۆت كىشى بىرگە بېيجىڭغا بېرىپ، شۇەنمېن دەرۋازىسى سىرتىدا خانغا سالام بەردى.

3 - ئاينىڭ 3 - كۈنى خې نىڭ ۋەزىپىسىدىن ئايرىلدى ئۇچتۇرپاننىڭ خانئامبىلى جىن چاڭ قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىققا تەينىلەندى.

ئامبىلى خاپىگىنا ئىلىنىڭ باش بۇغى قىلىپ يۆتكەلدى. گۈچۈگىنىڭ ئاغلاقچى ئامبىلى چىڭ گې قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامباللىقىغا قويۇلدى.

شۇ يىلى قەشقەردىكى مۇسۇلمانلار مەھەللىلىرىدە يەر بېجى كەچۈرۈم قىلىندى. قەشقەرنىڭ ئەسلىدىكى ھاكىمبېگى ئىنانچىخان ئىسكەندەر ئۆلگەندە ئەسلىي يۇرتى تۇرپاننىڭ لۈكچۇنگە ئېلىپ كېلىنىپ قويۇلدى. ئوغلى يۇنۇس ئىنانچىخان بولۇپ، قەشقەرنىڭ ھاكىمبەگلىكىگە تەينىلەندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جىياچىڭ 17 - يىلى (1812 - يىلى)

7 - ئاينىڭ 24 - كۈنى چىڭ گې بۇاستە قاراشلىق تەپتىش قىلىپ يۆتكەلدى. 3 - دەرىجىلىك ياساۋۇل لىڭ باۋ قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى.

8 - ئايدا فەن جيەنفېڭ بەزى ئىشلار تۇپەيلىدىن ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلاندى. ئېن چاڭ قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى.

11 - ئاينىڭ 22 - كۈنى لىڭ باۋ ۋەزىپىسى تۇۋەنلىتىپ يۆتكەپ كېتىلدى. قۇمۇلنىڭ خانئامبىلى يۇ فۇ قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جىياچىڭ 18 - يىلى (1813 - يىلى)

قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى يۇنۇس ئىنانچىخان قوقەندنىڭ خانى ئۆمەرخان بىلەن مەخپىي ئالاقىلەشتى، ئۆمەرخان بۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، قەشقەردە قوقەندنىڭ قازى بېگى ـ سودا ئىشلىرىنى ۋاكالىتەن باشقۇرغۇچى قويۇشنى تەلەپ قىلدى. چىڭ ھۆكۈمىتى بۇنى قاتتىق چەكلىدى. يۇنۇس يەنە جەمەتىدىكىلەرنىڭ ئاشلىقىنى بېسىۋېلىپ يۇقىرى باھادا سېتىشىغا يول قويدى. ئۇلار زورلۇق -

1 - دەربجىلىك ياساۋۇللۇق مەنسىپى بىلەن قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا قويۇلدى.

7 - ئاينىڭ 30 - كۈنى سۇڭ جۇن شەنشى - گەنسۇنىڭ باش ۋالىيلىقىغا ئۆستۈرۈلدى. ياركەنتنىڭ خانئامبىلى نايەنچېڭ قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا قويۇلدى.

11 - ئاينىڭ 22 - كۈنى قاراشەھەرنىڭ خانئامبىلى خافېڭئا قەشقەرنىڭ يارده‌مچى نازارەتچى ئامبالىلىقىغا يۆتكەلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 15 - يىلى (1810 - يىلى)

1 - ئايدا ياركەنتنىڭ خانئامبىلى يىكېڭئا نايەنچېڭنىڭ ئورنىغا قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا قويۇلدى.

8 - ئايدا يىكېڭئا بەزى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇلدى. تېيې باۋ قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىنى ئۆتكۈزۈۋالدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 16 - يىلى (1811 - يىلى)

9 - ئايدا تېيې باۋ سامساق بىلەن يوشۇرۇن ئالاقە قىلىشقان قەشقەر ئاق تاغلىقلار مۇرىتى نەزەر قاتارلىقلارنى قولغا چۈشۈرگەنلىكتىن، ئۇنىڭغا ئورۇنباسار باش بۇغلۇق مەنسىپى بېرىلدى. قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى ئىنانچېخان يۇنۇسقا 7 - دەربجىلىك بەگلىك مەنسىپى بېرىلدى ھەمده ئىككى يېرىم توپ تاۋار - دۇردۇن، ئىككى توپ يىپەك ئىنئام قىلىندى. مىڭبېگى ئابدۇللاغا 5 - دەربجىلىك پۆپۈكلۈك بۆك ئىنئام قىلىندى.

11 - ئاينىڭ 5 - كۈنى تېيې باۋ جېجياڭغا باش مۇپەتتىش بولۇپ يۆتكەلدى. ئاقسۇنىڭ خانئامبىلى فەن جيەنفېڭ يەنە قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا قويۇلدى.

11 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قەشقەرنىڭ يارده‌مچى نازارەتچى

ئورۇنباسار باش بۇغ چېكى نىڭ قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا قويۇلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جىياچىڭ 20 - يىلى (1815 - يىلى)

9 - ئايدا قەشقەر تاشمىلىق كەنتىدىكى زىياۋۇدۇن بىلەن تاغلىق قىرغىزلارنىڭ سەردارى تۇردى ئادەم باشلاپ توپىلاڭ كۆتۈرۈپ، چىڭ سۇلالىسى قوشۇنىنىڭ ئاتخانىسىنى كۆيدۈرۈۋەتتى. يارەمچى نازارەتچى ئامبال يۇڭ چىڭ قوشۇن چىقىرىپ بېسىقتۇردى، زىياۋۇدۇننى ئۆلتۈرۈۋەتتى، تۇردىنى پارچىلاپ ئۆلتۈرۈۋەتتى.

10 - ئاينىڭ 11 - كۈنى تارباغاتاينىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى سۇڭ فۇ قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا يۆتكەلدى. خوتەننىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبىلى گۈڭچۈبوزاق قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبالىلىقىغا تەينىلەندى، چېكى نىڭ يارلىقىغا ئاساسەن بېيجىڭغا قايتتى.

12 - ئاينىڭ 6 - كۈنى زىياۋۇدۇننىڭ توپىلىڭىنى سېزىلمىگەنلىكى سەۋەبىدىن، ئەسلىدە ۋاسسالار مەھكىمىسىگە ئوڭ قول يانداش بەگلىككە ئۆستۈرۈلمەكچى بولغان چېكى نىڭ 3 - دەرىجىلىك ياساۋۇللۇققا چۈشۈرۈلۈپ، ئۇچتۇرپانغا ئامبال قىلىندى. يۇڭ چىڭ 3 - دەرىجىلىك ياساۋۇللۇققا چۈشۈرۈلۈپ، قاراشەھەرنىڭ خانئامبالىلىقىغا قويۇلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جىياچىڭ 21 - يىلى (1816 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 26 - كۈنى زىياۋۇدۇن توپىلىڭىنى بېسىقتۇرۇشتا كۈچ چىقارغان قەشقەرنىڭ 4 - دەرىجىلىك بېگى باباق، 5 - دەرىجىلىك بېگى پولات بىلەن ئىبراھىملارغا پۆپۈكلۈك بۇك، باباقا كۆك پۆپۈكلۈك بۇك ئىنئام قىلىندى ھەمدە ئۇلارنىڭ

زومبۇلۇق، قاقتى - سوقتى قىلىپ، تۆت ئادەمنىڭ جېنىغا زامىن بولدى. ئۇيغۇر پۇقرالار بۇنىڭ دەردىنى يەتكۈچە تارتتى.

4 - ئاينىڭ 20 - كۈنى قەشقەردە قۇرغاقچىلىق ئاپىتىگە ئۇچرىغان ئاھالىلەرگە قەرز ھېسابىدا ئۇرۇق تارقىتىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 19 - يىلى (1814 - يىلى)

3 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبىلى يۈ فۇ سېرىق خوشۇندىكى موڭغۇللارغا ئورۇنباسار باش بۇغ بولدى.

شۇ ئايدا قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى، ئىنانچىخان يۈنۈس ئالدىنقى يىلى موللاسوپى، نىيازسوپى قاتارلىق تۆت كىشىگە سامساق بىلەن تىل بىرىكتۈردى دەپ ئۇۋال قىلىپ، ئۇلارنىڭ ئۆلۈشىگە سەۋەبچى بولغانلىقى ئۈچۈن، چىڭ ھۆكۈمىتى يۈنۈسنى ئىلىغا سۈرگۈن قىلىپ مەڭگۈلۈك رېجىمغا ئالدى(بۇ ئىسىنىڭ خىزمەت كۆرسەتكەنلىكىنى كۆزدە تۇتۇپ، ئۇنىڭغا كەڭچىلىك قىلىپ ئۆلۈمدىن كەچۈرۈم قىلدى). خېيلۇڭجياڭغا سۈرگۈن قىلىنغان، تۆھمەت قىلىنىپ ئۆلتۈرۈلگەن تۆت كىشىنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىنىڭ نامى ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈپ، قەشقەرگە قايتۇرۇپ كېلىندى. قەشقەرنىڭ يېڭىدىن تەينىلەنگەن ھاكىمبېگى ئىسھاق ئىلى جاڭجۈنى سۇڭ جۈن بىلەن بىرگە بۇ دېلونى ئەستايىدىل تەكشۈرۈپ، ئۇلارنىڭ نامىنى ئەسلىگە كەلتۈرگەچكە، ئالاھىدە بىر توپ تاۋار - دۇردۇن بىلەن مۇكاپاتلاندى.

4 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبىلى ئۇرچىڭئا قاراشەھەرگە خانئامبال قىلىپ يۆتكەلدى. قاراشەھەر خانئامبىلى يۇڭ چىڭ قەشقەرگە يارەمچى نازارەتچى قىلىپ تەينىلەندى.

11 - ئاينىڭ 26 - كۈنى ئېن چاڭنىڭ بېيجىڭغا قايتىشىغا بۇيرۇق بېرىلدى. قۇمۇلنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبىلى،

تاشلاپ هەيۋە قىلدى. ئىلى جاڭجۇنى چىڭ شياڭ يارلىققا بىنائەن تەكشۈرۈشكە كەلدى. مەسئۇلىيەتنى بىر جىڭنىڭ قول ئاستىدىكى جاڭ دېڤۇ، شۇ شەنلەرگە دوڭگەپ، بىر جىڭنى ئاقلىدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 25 - يىلى (1820 - يىلى)

3 - ئاينىڭ 17 - كۈنى قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبىلى سۈناغا باش ياساۋۇللۇق، شىنجىڭنىڭ خانئامبالىلىقى بېرىلدى. 3 - دەرىجىلىك ياساۋۇل سېپىۋجىڭئا قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبالىلىقىغا قويۇلدى.

8 - ئايدا بۇرھانىددىننىڭ نەۋرىسى سامساق ئۆلگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئىككىنچى ئوغلى جاھانگىر خوجا 300 ئادەمنى توپلاپ تۇنجى قېتىم قوقەندتىن كىرىپ مالىمانچىلىق تۇغدۇردى. سېپىۋجىڭئا قوشۇن باشلاپ بېرىپ، جاھانگىر خوجىنىڭ ئاسىي قوشۇنىنى توسۇپ كۆپىنچىسىنى يوقاتتى. جاھانگىر خوجا قالغان 20 — 30 ئادىمىنى باشلاپ قېچىپ كەتتى. ئىلى جاڭجۇنى چىڭ شياڭ شۇئان قەشقەرگە كېلىپ ۋەقەنىڭ سەۋەبىنى تەكشۈردى ۋە ئاۋامنى تىنچلاندۇردى.

12 - ئاينىڭ 18 - كۈنى فۇجيەننىڭ تەيۋەن قورغىنىدا ھەربىي باش بۇغ بولغان ۋۇلۇڭئاغا ئورۇنباسار باش بۇغلۇق مەنسەپى بېرىلىپ، قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا تەينىلەندى. 3 - دەرىجىلىك ياساۋۇلبەگ، قۇمۇلنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبىلى شېۋ كۇن قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبالىلىقىغا تەينىلەندى.

شۇ ئايدا چىڭ شياڭ بىر جىڭ، شۇ شەن قاتارلىق كىشىلەرنىڭ قىلمىشى دۇرۇس ئەمەس، دەپ مەلۇمات بەردى. چىڭ ھۆكۈمىتى قاتتىق تەكشۈرۈپ، ئۇلارنىڭ ئەمىلىنى ئېلىپ تاشلاپ، قاتتىق سوراق قىلىشنى بۇيرۇدى.

مەنسىپى ئۆستۈرۈلدى.

شۇ ئايدا ئىلى جاڭجۈنى سۇڭ جۈن قەشقەردىكى زىياۋۇدۇن توپىلىڭىنى تەكشۈرۈپ بىرتەرەپ قىلىشتا يۇقىرىنىڭ ئىجازىتىنى ئالماي، تۈردى بىلەن زىياۋۇدۇننى ئۆلتۈرگەچكە، ۋەلىئەھدى مۇشاۋىرلىق مەنسىپى ئېلىپ تاشلىنىپ، بىرتەرەپ قىلىشقا تاپشۇرۇلدى.

12 - ئاينىڭ 2 - كۈنى قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبىلى گۈڭچۈبوزاققا 2 - دەرىجىلىك ياساۋۇللۇق ئىنئام قىلىنىپ، تارباغاتاينىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا تەينىلەندى. لەشكىرى پىرقىنىڭ ئاقساقىلى سۇناغا 3 - دەرىجىلىك ياساۋۇللۇق ئىنئام قىلىنىپ، قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبالىلىقىغا تەينىلەندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 23 - يىلى (1818 - يىلى)

11 - ئاينىڭ 14 - كۈنى سۇڭ فۇ يارلىق بويىچە بېيجىڭغا قايتتى. 2 - دەرىجىلىك ياساۋۇل، ياركەنتنىڭ خانئامبىلى بىن جىڭ قەشقەرگە مەسلىھەتچى ئامبالىلىققا تەينىلەندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى رېنزۇڭ زامانىنىڭ جياچىڭ 24 - يىلى (1819 - يىلى)

11 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى بىن جىڭ سىبرىق قوشۇن موڭغۇللىرىنىڭ ئورۇنباسار باش بۇغى بولدى.

شۇ يىلى قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى بىن جىڭ قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى يۇنۇسنىڭ بېغىدا قوقەندلىك سودىگەر سالىجاننىڭ قىزىنى ئۈچرىتىپ قېلىپ، ئۇنى يامۇلغا ئېلىپ كېتىپ نومۇسىغا تەگدى. سالىجان غەزەپلەنگەنلىكىدىن قىزىنى ئۆلتۈرۈپ، ئۇنىڭ كاللىسىنى بىن جىڭنىڭ يامۇلى قورۇسىغا

مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا تەيىنلەندى. ئۇچتۇرپاننىڭ خانئامبىلى شۇ كۇن قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامباللىقىغا يۆتكەپ كېلىندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 3 - يىلى (1823 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 10 - كۇنى شۇ كۇن خوتەننىڭ خانئامباللىقىغا يۆتكەلدى، ئىلى ئاغلاقچى ئامبىلى بۇيەنتەيگە باش ياساۋۇللۇق مەرتىۋىسى بېرىلىپ، قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا قويۇلدى.

1 - ئاينىڭ 25 - كۇنى بۇيەنتەي قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامباللىقىغا چۇشۇرۇلدى. قاراشەھەر خانئامبىلى يۇڭ چىن قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا يۆتكەلدى. ئىلگىرىكى يارەمچى نازارەتچى ئامبال شۇ كۇن قاراشەھەرنىڭ خانئامباللىقىغا يۆتكەلدى.

2 - ئاينىڭ 2 - كۇنى قەشقەرنىڭ 6 - دەرىجىلىك مىڭبېگى قاتارلىق 16 كىشى بىرگە بېيجىڭغا بېرىپ، شىنۇڭمېن دەرۋازىسىنىڭ سىرتىدا خانغا سالام بەردى.

12 - ئاينىڭ 3 - كۇنى بۇيەنتەينىڭ بېيجىڭغا قايتىشى ھەققىدە بۇيرۇق چۇشتى، سېرىق جىيەكلىك قوشۇننىڭ مۇھاپىزەتچى چېرىكچىسى بايەنباتۇر قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامباللىقىغا يۆتكەپ كېلىندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 4 - يىلى (1824 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 22 - كۇنى قەشقەرنىڭ مىراببېگى بۇبا قاتارلىق ئىككى كىشى بېيجىڭغا بېرىپ، شىنۇڭمېن دەرۋازىسىنىڭ سىرتىدا خانغا سالام بەردى.

9 - ئايدا بايەنباتۇر چىڭ سۇلالىسى قوشۇنىدىن 300 نەچچە

شۇ يىلدىن باشلاپ ئەنگلىيە تاجاۋۇزچىلىق قولىنى شىنجاڭغا ئۇزاتتى. كەشمىر، بەدەخشان، ھىندىستان، قوقەند قاتارلىق دۆلەت ۋە رايونلاردىن شىنجاڭغا زور مىقداردا ئەپيۇن كىرگۈزدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 1 - يىلى (1821 - يىلى)

3 - ئايدا قەشقەرنىڭ ئىلگىرىكى مەسلىھەتچى ئامبىلى بىن جىڭ قول ئاستىدىكىلەرنىڭ پۇقرالارنى قاقتى - سوقتى قىلغانلىقىنى تەكشۈرمىگەنلىكى، قىلمىشىنىڭ دۇرۇس بولمىغانلىقى سەۋەبىدىن ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇپ؛ خېيلۇڭجىياڭغا سۈرگۈن قىلىندى. جاڭ جىڭ، سۇي شەنلەرنىڭ قىلمىشى ئىنتايىن قەبىھ بولغاچقا بىر يىل تاقاق سېلىنىپ، ئىلىغا سۈرگۈن قىلىندى.

10 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەرگە يېڭىدىن تەيىنلەنگەن ھاكىمبەگ مەمەت سىيىتنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىنى كۆچۈرۈشكە كۈمۈش ئىنئام قىلىندى.

12 - ئايدا ئەنگلىيە سودىگەرلىرى ياركەنتنىڭ ھاكىمبېگىگە ئالاقە ئەۋەتىپ، سودا قىلىشقا ئىجازەت بېرىشنى سورىدى. چىڭ ھۆكۈمىتى قەشقەر، ياركەنتلەرنى مۇھىم چېگرا جاي دەپ قاراپ، قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى ۋۇلۇڭئىغا ئەنگلىيىلىكلەرنىڭ كېلىش مۇددىئاسىنى ھەقىقىي ئىگىلەپ، يۇقىرىغا ئەينەن يوللاشنى بۇيرۇدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 2 - يىلى (1822 - يىلى)

10 - ئاينىڭ 19 - كۈنى ۋۇلۇڭئا شىنىڭنىڭ خانئامبالىلىقىغا يۆتكەلدى. قەشقەرنىڭ يارده‌مچى نازارەتچى ئامبىلى شيۇ كۈنگە 3 - دەرىجىلىك ياساۋۇلبەگلىك مەرتىۋىسى ئىنئام قىلىنىپ، قەشقەرنىڭ

دەرۋازىسى سىرتىدا خانغا سالام بەردى.

3 - ئاينىك 12 - كۈنى ئۈرۈمچىدىكى يېشىل تۈغلۇق قوشۇننىڭ 500 ئەسكىرىدىن چېرىكى مۇداپىئەنى كۈچەيتىش ئۈچۈن 500 ئات بىلەن قەشقەرگە يۆتكەپ كېلىندى.

4 - ئاينىك 9 - كۈنى چىڭ شىياڭنىڭ ئىلتىجاسىغا ئاساسەن، ئاقسۇنىڭ بەيسى ھاكىمبېگى مەھمۇد ھادى، 5 - دەرىجىلىك خەزىنىچىبەگ سىدىق ۋە ياركەنتنىڭ 4 - دەرىجىلىك ئىشىكئاغا بېگى مۇھەممەد شېرىپ، خوتەن يۈزۈڭقاشنىڭ 4 - دەرىجىلىك ھاكىمبېگى ئابدۇللانىڭ قەشقەرگە كېلىپ ۋەزىپە ئۆتىشىگە رۇخسەت قىلىندى.

6 - ئايدا جاھانگىر خوجا قوقەندلىكلەر ۋە قىرغىزلاردىن بولۇپ 500 قوراللىق كىشىنى توپلاپ، ئۈچىنچى قېتىم چېگىرىدىن كىرىپ، قەشقەرگە 80 نەچچە چاقىرىم كېلىدىغان ئاتوش كەنتىدە تۇنجى تايانچ بازىسىنى قۇرۇپ، كەڭ كۆلەمدە پاراكەندىچىلىك سېلىشقا باشلىدى. قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى چىڭ شىياڭ 1000 كىشىلىك قوشۇننى قورشاپ يوقىتىشقا ئەۋەتتى. جاھانگىر خوجا دىنىي ئەسەبىيلىكتىن پايدىلىنىپ، ئاق تاغلىقلار مۇرتلىرىدىن 10 مىڭدەك ئادەمنى قۇترىتىپ ۋە مەجبۇرلاپ، قەشقەر يېڭىشەھەرگە ھۇجۇم قىلدى. ئەمما، چىڭ سۇلالىسى قوشۇننىڭ مۇداپىئەسى ناھايىتى چىڭ بولغاچقا، ئۇنى بۆسۈپ ئۆتەلمىدى، شۇنىڭ بىلەن جاھانگىر خوجا قوقەندتىن يارەدەم سورىدى ھەمدە «ئەگەر قەشقەر كونىشەھەرنى ئالمىغان بولسام، سېنىڭ ھەممىتىڭنى ساھىبجامال، قاشتېشى، تاۋار - دۇردۇنلاردىن تەڭ بەھرىمەن بولۇش، قەشقەرنى سىلەرگە ئايرىپ بېرىش ئارقىلىق قايتۇرىمەن» دەپ ۋەدە بەردى. قوقەندلىك مەدەلىخان 300 ئادەمنى باشلاپ قەشقەرگە يېتىپ كېلىپ جاھانگىر خوجىغا يارەدەم بەردى، لېكىن ئۇزاققىچە ئالالمىدى. مەدەلىخان چېكىنىدىغان چاغدا جاھانگىر خوجا ئۇنىڭ ئەسكەرلىرىنى قوشۇۋېلىپ، 3000 كىشىلىك قوشۇن تەشكىللىدى.

لەشكەرنى باشلاپ، جاھانگىر خوجا باندىتلىرىنى يوقاتماقچى بولۇپ پامىرغا باردى، ئەمما ھېچقانداق نەتىجىگە ئېرىشەلمىدى. بايەنباتۇر بۇيرۇتلار جاھانگىر خوجىنى يوشۇرۇپ قويدى، دېگەننى باھانە قىلىپ، قوشۇنلىرىنى مەيلىگە قويۇۋېتىپ، ئۇلارنىڭ 100 دىن كۆپرەك ئايال ۋە بالىلىرىنى ئۆلتۈردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 5 - يىلى (1825 - يىلى)

2 - ئاينىڭ 13 - كۈنى قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى يۈڭ چىنغا «سېرىق جىيەكلىك خەنزۇ قوشۇنلىرىنىڭ باش بۇغى» دېگەن مەنسەپ بېرىلدى.

9 - ئايدا ئالدىنقى يىلى چىڭ سۇلالىسى قوشۇنى جاھانگىر خوجىنى يوقىتىشقا بارغاندا بىگۇناھ كىشىلەرنى قالايمىقان ئۆلتۈرگەنلىكتىن، بۇيرۇتلارنىڭ سەركەردىسى تىلەك قەبىلىسىدىكىلەرنى باشلاپ كېلىپ، بايەنباتۇرنى قەشقەردە قورشىۋالدى. ئىلى جانجۇنى چىڭ شياڭ ئاغلاقچى ئامبال مۇكىدىڭبۇنى قوشۇن باشلاپ يارەمگە بېرىشقا بۇيرۇدى.

10 - ئايدا يۈڭ چىن ئۆلدى.

11 - ئايدا چىڭ شياڭ قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىق ۋەزىپىسىنى ۋاكالىتەن ئۆتەپ تۇرۇشقا بۇيرۇلدى. ئۇزاق ئۆتمەي چىڭ شياڭ قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا، قوشۇمچە سېرىق جىيەكلىك خەنزۇ قوشۇنىنىڭ باش بۇغلۇقىغا قويۇلدى. ئۇ ۋەزىپىنى تاپشۇرۇۋالغۇچە قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىنى مۇكىدىڭبۇ ۋاكالىتەن ئۆتەپ تۇردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 6 - يىلى (1826 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 29 - كۈنى قەشقەرنىڭ 4 - دەرىجىلىك سودا بېگى ھولات قاتارلىق بەش كىشى بېيجىڭغا بېرىپ، شىنۇۋمېن

3 - ئاينىك 22 - كۇنى چاك سۇلالىسى قوشۇنلىرى قەشقەرنىڭ شەرقىگە 150 چاقىرىم كېلىدىغان شاپتۇلدا جاھانگىر خوجىنىڭ ئاساسىي كۈچىدىن 100 مىڭدىن ئارتۇق ئادەمنى تارمار قىلىپ، قەشقەر شەھىرىگە يېقىنلاپ كەلدى.

3 - ئاينىك 26 - كۇنى كەچتە چاڭ سۇلالىسى قوشۇنى ئۈچ يولغا بۆلۈنۈپ قەشقەرگە ئومۇمىي ھۇجۇم قىلدى. ئىككىنچى كۇنى سەھەردە، قەشقەر يېڭىشەھەر بىلەن قەشقەر كونىشەھەر ئارقا - ئارقىدىن ئىگىلەندى. جاھانگىر خوجا ۋە ئۇنىڭ يېقىنلىرىدىن نەچچە 10 ئادەم قېچىپ كەتتى. قەشقەر ئۇرۇشى غەلىبىسىدىن كېيىن، چاڭ سۇلالىسى قوشۇنى غەلىبىسىنى ئىلگىرىلەپ، يېڭىسار، ياركەنتلەرنى ئالدى.

4 - ئاينىك 24 - كۇنى چاڭ سۇلالىسى قوشۇنى خوتەنگە كىردى، شۇنىڭ بىلەن تارىم ئويمانلىقىنىڭ جەنۇبىدىكى جايلارنىڭ ھەممىسى قايتۇرۇۋېلىندى. جاھانگىر خوجا پامىر ئېگىزلىكىدىكى تاغلار ئارىسىغا قېچىپ كىرىۋالغاندىن كېيىن، چاڭ سۇلالىسى ھۆكۈمىتى ئالدىنقى سەپ قوماندانى چاڭ لىڭ قاتارلىقلارغا بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا جاھانگىر خوجىنى تىرىك تۇتۇپ، كېيىنكى ئاپەتنى تەلتۆكۈس توگىتىش ھەققىدە قاتتىق بۇيرۇق چۈشۈردى.

5 - ئايدا چاڭ سۇلالىسى قەشقەر، ياركەنت قاتارلىق جەنۇبىي شىنجاڭدىكى سەككىز شەھەرنىڭ يېڭى - كونا سېلىقىنى كەچۈرۈم قىلدى.

9 - ئاينىك 11 - كۇنى شەندۇڭلۇق باش مۇپەتتىش ۋۇلۇڭئا قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا تەينىلەندى. چاڭ رۇي، سۇچىڭئالار قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبالىلىقىغا تەينىلەندى. كۇچا بەيسىبېگى ھادىنىڭ نەۋرىسى ئىسھاق جاھانگىر خوجىنى يوقىتىشتا خىزمەت كۆرسەتكەنلىكتىن، قەشقەرنىڭ ھاكىمبەگلىكىگە تەينىلىنىپ، ئىنانچىخانلىق مەرتىۋىسى بېرىلدى ۋە ۋاقتىنچە قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى

7 - ئايدا جاھانگىر خوجا قەشقەر مۇسۇلمانلار شەھىرىنى ھۇجۇم بىلەن ئالدى. ھاكىمبەگ مۇھەممەد سىيىت بىلەن قايتىدىن ۋەزىپىگە قويۇلغان قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى ئىنانچىخان يۇنۇس جەڭدە تەڭ ئۆلدى، يۇنۇسنىڭ ئوغلى زوھۇرىدىن ئەسىرگە ئېلىندى.

8 - ئاينىڭ 25 - كۈنى جاھانگىر خوجىنىڭ باندىت قوشۇنى قەشقەر يېڭىشەھەرنى ئىشغال قىلدى. مەسلىھەتچى ئامبال چىڭ شياڭ، يارەمچى نازارەتچى ئامبال شۇرخاشەنلەر ئۆلدى. جاھانگىر خوجا ئۆزىنى «سەيىد جاھانگىر خوجا سۇلتان» دەپ ئاتىدى. ئۇزاق ئۆتمەي، يېڭىسار، ياركەنت، خوتەن قاتارلىق جايلارمۇ ئارقا - ئارقىدىن ئۇنىڭ قولىغا ئۆتتى. جاھانگىر خوجا قەشقەرنى ئىشغال قىلغاندىن كېيىن، ئەنگلىيە 20 نەچچە جاسۇسىنى قەشقەرگە ئەۋەتىپ، جاھانگىر خوجىغا مەسلىھەتچى قىلىپ، ئەسكەرلىرىنى مەشىقلەندۈرۈپ، ياردەم قىلدى.

شۇ ئايدا چىڭ ھۆكۈمىتى ئىلى جاڭجۈنى چاڭ يىڭغا «سۇر - ھەيۋەتلىك سانغۇن» دەپ نام بېرىپ، ئالدىنقى سەپتە قوماندانلىق قىلىشقا مەسئۇل قىلدى. شەنشى - گەنسۇ باش ۋالىيسى ياڭ يۈچۈن شەندۇڭنىڭ باش مۇپەتتىشى ۋۇلۇڭئالارنى مەسلىھەتچى قىلىپ، چىڭ قوشۇنىدىن 36 مىڭدىن كۆپرەك ئادەمنى توپلاپ، ئاقسۇ ئەتراپىغا يىغىپ، جاھانگىر خوجىنى قورشاپ يوقىتىش جېڭىنى باشلىدى.

10 - ئايدا قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى چىڭ شياڭغا «ۋەلىئەھدى مۇشاۋىرى» لىق مەرتىۋىسى بېرىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 7 - يىلى (1827 - يىلى)

2 - ئايدا چىڭ سۇلالىسى قوشۇنىنىڭ 22 مىڭدىن ئارتۇقراق ئادەمدىن شەكىللەنگەن غوللۇق كۈچى ئاقسۇدىن يولغا چىقىپ مارالبېشىنى ئىگىلىدى.

10 - ئاينىك 5 - كۈنى يۈملاقشەھەر ئالدىنقى يىلى ژەيران قىلىۋېتىلگەنىدى، سۇر - ھەيۋەتلىك جاڭجۈن چاك لىك قەشقەرنىك شەرقىي جەنۇبىغا 20 چاقىرىم كېلىدىغان جايغا خەنزۇ شەھىرى (ھازىرقى يېڭىشەھەر) سېلىش توغرىسىدا ئىلتىماس سۇندى. بۇ شەھەر پۈتكەندىن كېيىن، داۋگۇاك خان «恢武» دېگەن نامنى بېرىپ، مانجۇ، موڭغۇل، خەنزۇ، ئۇيغۇر يېزىقلىرىدا ئېلان قىلدى.

12 - ئاينىك 13 - كۈنى قەشقەر، ياركەنت، يېڭىسار، خوتەن شەھەرلىرىدە تۇرۇشلۇق مۇداپىئە سانغۇنى، چارلىغۇچى، باش دېۋان، بەگلەرگە سەپەر خەرىتىسى تارقىتىپ بېرىلدى.

شۇ يىلى بىۋاستە قاراشلىق باش ۋالىي، قەشقەردە تۇرۇشلۇق خان مۇبەتتىشى نايەنچېك قەشقەر، ياركەنت، ئاقسۇ شەھىرىدىكى ئامبال يامۇلىدا خەزىنە تەسىس قىلىشنى تەستىقلاتتى.

شۇ يىلى نايەنچېك تەستىق ئارقىلىق قەشقەر قاتارلىق شەھەرلەردە تۇرۇۋاتقىنىغا 10 يىل ياكى 10 يىلدىن ئارتۇق بولغان، چاي، رەۋەن بىسۋالغان قوقەندلىك مۇھاجىرلار ئائىلىسىدىن 289 نى چېگرىدىن قوغلاپ چىقاردى، قوغلاپ چىقىرىلمىغانلىرىنىك سودا قىلىشىغا رۇخسەت قىلمىدى، ئۇلارنىك شۇ يەردىكى ئۇيغۇرلار بىلەن نىكاھلىنىشىنى مەنئى قىلدى.

چىك سۇلالىسى خانى شۇەنزۇك زامانىنىك داۋگۇاك 9 - يىلى (1829 - يىلى)

3 - ئاينىك 1 - كۈنى ياركەنتنىك خانئامبىلى جالۇڭئاغا ئورۇنباسار باش بۇغلۇق مەرتىۋىسى بېرىلىپ، قەشقەرنىك مۇۋەققەت مەسلىھەتچى ئامبالللىقىغا قويۇلدى. ئۇچتۇرپاننىك خانئامبىلى بۇيەنتەي قەشقەرنىك چېگرا مۇداپىئە باش بۇغلۇقىغا يۆتكەلدى.

3 - ئاينىك 6 - كۈنى ئىسھاق چىك سۇلالىسىنىك

ئامباللىقنىغا قويۇلدى. ئۇ ۋەزىپە ئۆتىگەن مەزگىللەردە نامراتلارنى يېغىپ قەشقەر دەريا سىي بويىدا بىنەم ئۆزلەشتۈردى، قىزىل دەريا كۆۋرۈكى قەلئەسىنى ياساتتى.

12 - ئاينىڭ 21 - كۈنى كۆچا خانىمبىلى نايەنباۋ ئورۇنباسار باش بۇغلۇق مەرتىۋىسى بىلەن قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقنىغا تەينىلەندى (ۋەزىپىگە ئولتۇرمىدى).

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 8 - يىلى (1828 - يىلى)

يىل بېشىدا جاھانگىر خوجا چىڭ سۇلالىسى قوشۇنى چاغاندا مۇداپىئەنى بوشاشتۇرۇپ قويغان پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، يەنە 500 دىن كۆپرەك ئادەمنى توپلاپ، چېگرىدىن ئۆتۈپ قەشقەرگە ھۇجۇم قىلدى. چىڭ سۇلالىسى قوشۇنى ئۇنى مەغلۇپ قىلىپ قارا تېكە تېغىغىچە چېكىندۈردى. كەسكىن جەڭ قىلىشقاندىن كېيىن، ئورۇنباسار سانغۇن خۇ چاۋ، باش دىۋان دۇەن يۈڭفۇلار ئۇنى تىرىك تۇتتى.

6 - ئاينىڭ 22 - كۈنى جاھانگىر خوجا بېيجىڭغا يالاپ ئېلىپ بېرىلىپ، ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنىپ كاللىسى ئېلىندى. يالاپ ئېلىپ بارغان ئەمەلدارلار ئىچىدىن 4 - دەرىجىلىك تاج كىيگەن كۆچالىق 5 - دەرىجىلىك سودا بېگى سىدىققا 3 - دەرىجىلىك پۆپۈكلۈك بۆك، بەش پۆپۈكلۈك تاج تاقىغان قەشقەرنىڭ 6 - دەرىجىلىك مىراببېگى مامۇتقا 4 - دەرىجىلىك پۆپۈكلۈك بۆك ئىنئام قىلىندى.

6 - ئاينىڭ 30 - كۈنى جاھانگىر خوجا توپىلىڭنى تىنچىتىشتىكى 40 تۆھپىكارنىڭ سۈرتىنى جۇڭنەنخەيدىكى زىگۈاڭگې زالىغا سىزىش بۇيرۇلدى.

7 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبىلى سۈچىڭئا موڭغۇل كۆك خوشۇننىڭ ئورۇنباسار باش بۇغى قىلىپ تەينىلەندى.

7 - ئايدا قوقەند مەدەلىخان قوشۇنىدىكىلەر جاھانگىر خوجىنىڭ ئىنىسى يۈسۈپىنى ئۇنىمىغىنىغا قارىماي ئېلىپ كېلىپ پاراكەندىچىلىك سالدى ۋە بۇلاڭ - تالاڭ قىلدى.

9 - ئايدا قوقەند قوشۇنى قەشقەر، يېڭىسار شەھەرلىرىنى قورشىۋالدى، 10 - ئايدا قەشقەر ۋە يېڭىسارنى ئىگىلىۋالدى. قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبىلى تاسقا جەڭدە ئۆلدى. قوقەند قوشۇنلىرى بۆلۈنۈپ ياركەنتكە ھۇجۇم قىلدى.

10 - ئاينىڭ 11 - كۈنى قوقەند قوشۇنىدىن 10 مىڭدىن ئارتۇق ئادەم يەركەنت شەھىرىگە يېتىپ كەلدى ۋە ياركەنت شەھىرىنى قورشۇۋېلىپ، سىرت بىلەن بولغان ئالاقىسىنى ئۈزۈپ تاشلىدى. ياركەنتنىڭ خانئامبىلى بى چاڭ 1200 دىن كۆپرەك چىڭ سۇلالىسى ئەسكەرلىرىنى باشلاپ، ياركەنتنىڭ ھاكىمبېگى ئابدۇراخمان باشچىلىقىدىكى ئۇيغۇر ئەسكەرلەر بىلەن ھەمكارلىشىپ جەڭ قىلىپ، شەھەرنى قوغداپ دۈشمەننىڭ ھۇجۇمىنى بىرقانچە قېتىم بەربات قىلدى.

11 - ئاينىڭ 4 - كۈنى ئۇرۇمچىنىڭ ياساۋۇلبېگى خافېڭئا، ئىلى ئاغلاقچى ئامبىلى شىياۋ شۇندەي 3500 نەپەر چىڭ سۇلالىسى ئەسكىرىنى باشلاپ ياركەنتكە قاراپ ئاتلاندى، ئۇلار شەھەرنىڭ جەنۇبىغا 40 چاقىرىم كېلىدىغان دەريا كۆۋرۈكىدە دۈشمەن بىلەن توقۇشتى، دۈشمەنلەردىن نەچچە ئوننى تىرىك قولغا چۈشۈرۈپ، ياركەنتنى قورشاۋدىن قوتۇلدۇردى.

12 - ئايدا خان مۇپەتتىشى چاڭ لىڭ چىڭ سۇلالىسى قوشۇنىدىن 40 مىڭ ئادەمنى باشلاپ جەنۇبىي شىنجاڭدىكى توپىلاڭنى تىنچىتىشقا كەلدى. قوقەند قوشۇنى ئالدىراپ - تېنەپ يېڭىسار ۋە قەشقەرنى تاشلاپ قاچتى. قاچقان چاغدا يول بويى تالان - تاراج قىلىپ، 12 مىڭ ئادەمنى قوقەندكە بۇلاپ كەتتى، سوغۇق، ئاچلىق سەۋەبىدىن نۇرغۇن كىشى ئۆلدى. يېڭىسارنىڭ ئوجمەچاغرا كەنتىدىن 69 ئۇيغۇر دېھقان باتۇرلۇق بىلەن قارشىلىق كۆرسىتىپ، قاراۋۇللارنى ئۆلتۈرۈپ يۇرتىغا قايتىپ كەلدى. يۈسۈپ قوقەندكە قېچىپ كېلىپ ئۇزاق ئۆتمەي ئۆلدى.

توپىلاڭنى تىنچىتىشىدا خىزمەت كۆرسەتكەنلىكى ئۈچۈن، ئۇنىڭغا «ئىنانچىخان، تەرتىپ ئامبىلى، قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى، تەدبىرلىك باتۇر» دېگەن مەرتىۋىلەر بېرىلدى. ئۇنىڭ ئوغلى ئاقسۇنىڭ ھاكىمبېگى ئەھمەد چىەنچېكمېن ياساۋۇللۇقىغا تەينىلەندى.

7 - ئاينىڭ 5 - كۈنى بۇيەنتەي كېسەللىك سەۋەبىدىن ۋەزىپىسىدىن بوشىتىلدى، يېڭىسارنىڭ ئاغلاقچى ئامبىلى دولۇڭۇ قەشقەرنىڭ چېگرا مۇداپىئە باش بۇغلۇقىغا يۆتكەپ كېلىندى.

8 - ئاينىڭ 22 - كۈنى جالۇڭئا قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى.

10 - ئاينىڭ 19 - كۈنى خەنزۇ سېرىق خوشۇنىنىڭ ئورۇنباسار باش بۇغى، قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى جالۇڭئا موڭغۇل قىزىل خوشۇنىنىڭ ئورۇنباسار باش بۇغلۇقىغا تەينىلەندى.

10 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەر قىزىل دەريا سى كۆۋرۈكى قەلئەسىنىڭ قۇرۇلۇشى پۈتكەنلىكتىن، ھاكىمبەگ، ئىنانچىخان ئىسھاققا تاۋار - دۇردۇن ئىنئام قىلىندى.

شۇ يىلى قەشقەردە باج ئىدارىسىنىڭ چاي بېجى يىغىشىنى توختىتىش ھەققىدە بۇيرۇق چۈشتى. توختىتىلغان كۈنگە قەدەر قەشقەر باج ئىدارىسى چاي بېجى ئۈچۈن جەمئىي 6315 سەر كۈمۈش يىغىۋالدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 10 - يىلى (1830 - يىلى)

4 - ئاينىڭ 24 - كۈنى ئىلى ئاغلاقچى ئامبىلى تاسقا قەشقەرنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامباللىقىغا يۆتكەپ كېلىندى. ئەسلىدىكى يارەمچى نازارەتچى ئامبال ئېرگولۇن ئىلىنىڭ ئاغلاقچى ئامباللىقىغا يۆتكەلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 12 - يىلى (1832 - يىلى)

6 - ئايدا قوقەند خانلىقى چىڭ سۇلالىسى ھۆكۈمىتىگە ئەلچى ئەۋەتىپ ئولپان تاپشۇردى. ئالدىنقى يىلى بۇلاپ كەتكەن قەشقەرلىك ئۇيغۇر پۇقرالارنى قايتۇرۇپ بەردى ھەم 100 نەچچە كىشىلىك سودا قوشۇنىنى قەشقەردە سودا قىلىشقا ئەۋەتتى.

چىڭ ھۆكۈمىتى سودا بېجىنى زور دەرىجىدە تەڭشىدى. قەشقەر، ياركەنتنىڭ سىرتىدىكى قەبىلىلەردىن ياكى بۇيرۇتلاردىن شەھەرگە كىرىپ سودا قىلغۇچىلار بولسا، ئۇلاردىن باج ئېلىش بىردەك كەچۈرۈم قىلىندى.

شۇ يىلى بارچۇق قەلئەسى سېلىندى، ئاشلىق ساقلىغۇچى قويۇلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 13 - يىلى (1833 - يىلى)

3 - ئاينىڭ 13 - كۈنى ياركەنتنىڭ ئاغلاقچى ئامبىلى ۋۇ جېنتەي قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامبالىلىقىغا تەينىلەندى.

3 - ئاينىڭ 18 - كۈنى ئىلىنىڭ ئاغلاقچى ئامبىلى شىلاڭئا قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامبالىلىقىغا يۆتكەپ كېلىندى.

4 - ئايدا قەشقەر، ياركەنتلەرنىڭ داۋگۇاڭ 11 - ، 12 - يىللىرىدىكى ئولپانلىرى كەچۈرۈم قىلىندى.

12 - ئاينىڭ 11 - كۈنى شەنشى - گەنسۇ باش ۋالىيسى يىڭ يۈچۈن 78 مىڭ 913 سەر كۈمۈش ئاجرىتىپ، قەشقەر، يېڭىسارلارنىڭ داۋگۇاڭ 14 - يىللىق خىراجىتىنى تەييارلىدى.

شۇ يىلى چىڭ سۇلالىسى قوقەند خانلىقىنىڭ قەشقەردە ئاقساقال (سودىگەرلەر باشلىقى) تۇرغۇزۇپ، ئەنجان سودىگەرلىرىنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرۇشىغا ماقۇل بولدى.

چىكى سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 11 - يىلى (1831 - يىلى)

2 - ئايدا جالۇڭئا ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇلدى. خالياڭئا، ياڭ فاڭلار قەشقەرنى قوغدىغۇچى مەسلىھەتچى ئامبالىلىققا، ۋۇ جېنتەي قەشقەرنىڭ مۇۋەققەت ئاغلاقچى ئامبالىلىققا تەينىلەندى.

4 - ئاينىڭ 7 - كۈنى ياركەنتنىڭ خانئامبىلى بى چاڭ قەشقەرنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىنى ئۆتكۈزۈۋالدى. باش ياساۋۇل، ئورۇنباسار باش بۇغ شۇلىڭئاغا قەشقەرنىڭ يارده‌مچى نازارەتچى ئامبالىلىقى بېرىلدى.

6 - ئايدا چاڭ لىڭ قەشقەرگە بېرىپ باندىتلارنى تازىلاش ۋە كېيىنكى ئىشلارنى بىر تەرەپ قىلىشقا بۇيرۇلدى.

7 - ئايدا جالۇڭئا قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى ئىنانچىخان ئىسھاقنى ئاسىيلار بىلەن تىل بىرىكتۈردى دەپ تۆھمەت قىلغانلىقتىن، جالۇڭئانىڭ كاللىسى ئېلىندى. مۇسۇلمانلار يۇرتىنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرىدىغان مەسلىھەتچى ئامبال قەشقەردىن ياركەنتكە كۆچۈرۈلدى، ئۇ «ياركەنت مەسلىھەتچى ئامبىلى» دەپ ئاتالدى.

10 - ئايدا قەشقەرنىڭ يارده‌مچى نازارەتچى ئامبىلى ئاغلاقچى ئامبالىلىققا ئۆزگەرتىلدى.

11 - ئاينىڭ 14 - كۈنى ئىلى ئاغلاقچى ئامبىلى ئېرگولۇن قەشقەرگە ئاغلاقچى ئامبالىلىققا، گەنسۇ لياڭجۇ ئايمىقىنىڭ يارده‌مچى ئورۇنباسار سانغۇنى جۇ يۆشىڭ باش بۇغلۇق مەرتىۋىسى بىلەن قەشقەرنىڭ چېگرا مۇھاپىزەت مۇۋەققەت باش بۇغلۇقىغا قويۇلدى. يۇنۇسنىڭ ئوغلى زوھۇرىدىن قەشقەرنىڭ ھاكىمبەگلىكىگە تەينىلەندى.

يىل ئاخىرىدا چىڭ ھۆكۈمىتى قوقەندلىكلەرنىڭ قەشقەردە سودا قىلىشىغا يول قويدى.

داستانی «رابىيە - سەئىدىن» يېزىپ پۈتكۈزۈلدى.
شۇ يىلى ئۈيغۇر تېئاتىر مۇختەر بۇلاق قەشقەردە «داۋالاش ۋە كۆتۈش» دېگەن ئەسىرنى يېزىپ تۈگەتتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 16 - يىلى (1836 - يىلى)
2 - ئاينىڭ 9 - كۈنى قەشقەرنىڭ 5 - دەرىجىلىك ھاكىمبېگى ھەبىبۇللا قاتارلىق ئىككى كىشى بېيجىڭغا بېرىپ، شىيۇەنمېن دەرۋازىسى سىرتىدا خانغا سالام بەردى.
11 - ئاينىڭ 3 - كۈنى شۇ چاڭ بىلەن مۇداپىئە باش بۇغى لىيۇ يۈنجۇڭ سەۋەنلىك تۇپەيلىدىن ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇلدى. گەنسۇ قورغىنىنىڭ باش بۇغى فۇشىڭئاغا موڭغۇل كۆك خوشۇنىنىڭ ئورۇنباسار باش بۇغلۇق مەرتىۋىسى ئېلىپ بېرىلىپ، قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامبالىلىقىغا قويۇلدى. ئىلىنىڭ مۇداپىئە باش بۇغى قەشقەرنىڭ مۇداپىئە باش بۇغلۇقىغا تەينىلەندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 17 - يىلى (1837 - يىلى)
1 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ياركەنتنىڭ ئاغلاقچى ئامبىلى ۋۇجىنتەي قەشقەرنىڭ مۇۋەققەت ئاغلاقچى ئامبالىلىقىغا يۆتكەپ كېلىندى. گەنسۇدىكى جىنتاسى بارگاھىنىڭ ئورۇنباسار سانغۇنى خالجىيېخۇ قەشقەرنىڭ چېگرا مۇداپىئە باش بۇغى بولدى.
1 - ئاينىڭ 29 - كۈنى قەشقەر تاشمىلىقنىڭ 5 - دەرىجىلىك ھاكىمبېگى ئابدۇرەشىد قاتارلىق ئىككى كىشى بېيجىڭغا بېرىپ شىيۇەنمېن دەرۋازىسى سىرتىدا خانغا سالام بەردى.
1 - ئاينىڭ 30 - كۈنى ئابدۇرەشىدكە 4 - دەرىجىلىك پۈپۈكلۈك بۆك ئىنئام قىلىندى.
2 - ئاينىڭ 25 - كۈنى گەنسۇ سۇجۇ قورغىنىنىڭ باش بۇغى دۇ دې قەشقەرنىڭ مۇداپىئە باش بۇغلۇقىغا يۆتكەلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 14 - يىلى (1834 - يىلى)

2 - ئايدا بارچۇقنىڭ مۇداپىئە باش بۇغى ئورۇنباسار سانغۇنلۇققا ئۆزگەرتىلدى.

3 - ئايدا يارکەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى چاڭ چىڭ ئۇرۇمچىنىڭ باش بۇغلۇقىغا تەينىلەندى، يارکەنتنىڭ يارده‌مچى نازارەتچى ئامبىلى سىن دېغا ئورۇنباسار ياساۋۇلبېگلىك مەرتىۋىسى بېرىلىپ، يارکەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىققا قويۇلدى.

6 - ئايدا يارکەنت قاتارلىق ئوچ شەھەردىكى پۇقرالارنىڭ ئاشلىق تاپشۇرۇشى كەچۈرۈم قىلىندى ياكى كېچىكتۈرۈلدى.

7 - ئايدا سۇچېكىنا بارچۇق ۋە قەشقەرلەرنىڭ بىنەم ئېچىش ئەھۋالىنى تەكشۈرۈشكە بۇيرۇلدى.

شۇ يىلى شەنشى - گەنسۇ باش ۋالىيسى ياڭ يۈچۈن 10 مىڭ 300 سەر كۈمۈش ئاجرىتىپ، قەشقەر، يېڭىسار شەھەرلىرىنىڭ داۋگۇاڭ 15 - يىللىق خىراجىتىنى تەييارلىدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 15 - يىلى (1835 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەرنىڭ 4 - دەرىجىلىك سودا بېگى مىرقاسىم قاتارلىق ئىككى كىشى بېيجىڭغا بېرىپ، شىيۇەنمېن دەرۋازىسى سىرتىدا خانغا سالام بەردى.

8 - ئاينىڭ 24 - كۈنى شەنشى - گەنسۇ باش ۋالىيسى خۇسۇڭئا 85 مىڭ 903 سەر كۈمۈش ئاجرىتىپ، قەشقەر، يېڭىسار شەھەرلىرىنىڭ داۋگۇاڭ 16 - يىللىق خىراجىتىنى تەييارلىدى.

12 - ئاينىڭ 13 - كۈنى شىلاڭئا بېيجىڭغا قايتۇرۇپ كېتىلدى. ئىلىنىڭ ئاغلاقچى ئامبىلى شۇ چاڭ قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامبالىققا يۆتكەپ كېلىندى.

شۇ يىلى قەشقەرلىك شائىر ئابدۇرېھىم نىزارىنىڭ تارىخىي

بېگى ياقۇپ قاتارلىق تۆت كىشى بېيجىڭغا بېرىپ، شىيۇەنمېن دەرۋازىسىنىڭ سىرتىدا خانغا سالام بەردى.

2 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى، 2 - دەرىجىلىك تەيجى زوھۇرىدىن بوز يەر ئېچىپ يەر ئۆزلەشتۈرگەنلىكى، مۇسۇلمانلار شەھىرىنى رېمونت قىلىشتا كۈچ چىقارغانلىقى ئۈچۈن، تەرتىپ ئامبىلى مەرتىۋىسى بېرىلدى.

9 - ئاينىڭ 28 - كۈنى شەنشى - گەنسۇ باش ۋالىيسى خۇسۈڭئا 95 مىڭ 116 سەر كۈمۈش ئاجرىتىپ، قەشقەر، يېڭىسارنىڭ داۋگۇاڭ 20 - يىللىق خىراجىتىنى تەييارلىدى.

قىش قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامبىلى فۇشىڭئا ئەپيۇنكەشلەرنى قاتتىق تەكشۈرۈپ، تۈتۈپ بىرتەرەپ قىلىش توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈردى. ئەپيۇن چېكىش دېلوسىدىن يەتتىسى پاش قىلىندى، 400 سەردىن كۆپرەك ئەپيۇن، ئالتە چىلىمدان قولغا چۈشۈرۈلدى ھەمدە جامائەت ئالدىدا كۆيدۈرۈلدى، ئەپيۇنكەشلەر جازالاندى. بىر تۈركۈم جىنايەتچىلەر ژەزىيەتنىڭ قىستىشى بىلەن ئۆزىنى مەلۇم قىلىپ، 870 سەردىن كۆپرەك ئەپيۇننى تاپشۇردى. فۇشىڭئا بىر تەرەپتىن ھاكىمبېگنى چېگرا سىرتىدىكى مۇناسىۋەتلىك سودا ئورۇنلىرى بىلەن كەسكىن سۆزلىشىشكە ئورۇنلاشتۇردى، يەنە بىر تەرەپتىن چېگرا ئىچىدىكى چەت ئەللىك سودىگەرلەرنى قاتتىق تەكشۈرۈپ، بىر بۆلەك چەت ئەللىك سودىگەرلەرنىڭ 2666 سەر ئەپيۇنىنى تاپشۇرغۇزدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 20 - يىلى (1840 - يىلى)

ياركەنت مەسلىھەتچى ئامبىلى ئېنتېخېڭئا چىڭ ھۆكۈمىتىگە مەكتۇپ يوللاپ: «چۈەن تەيشياڭ»، «چۈەن خېشياڭ» دەيدىغان سودا نامى بار ما دېگۈي، فېڭ يۈسەي قاتارلىق ئەپيۇنكەشلەرنى ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ قولغا چۈشۈردۇق، ئۇلار كۆپ يىللاردىن بۇيان ئەپيۇنكەشلىك قىلىپ يۈرگەن رۇڭ جىشياڭ، فېڭ

5 - ئايدا ئاشلىق توشۇغۇچى باش ۋالىي ئىنتىخبكۈمىغا باش بۇغلۇق مەرتىۋىسى بېرىلىپ، يارکەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى.

11 - ئاينىڭ 4 - كۈنى دۇ دې كېسەل سەۋەبىدىن ۋەزىپىسىدىن بوشىتىلدى. شەنشى خېجۇ قورغىنىنىڭ باش بۇغى شۇ خۇاچىڭ قەشقەرنىڭ مۇداپىئە باش بۇغلۇقىغا قويۇلدى.

شۇ يىلى يارکەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى ئىنتىخبكۈمى ئېلان چىقىرىپ، ئەپيۇن ئېلىپ ساتقان، چەككەنلەرنى تەكشۈرۈپ تۇرۇش ھەققىدە بۇيرۇق چۈشۈردى. ئۇ قاتتىق قىيىن - قىستاقتا ئېلىپ ئېغىر جازالىغاچقا ئەپيۇن چەكلەش دەسلەپكى قەدەمدە ئۇنۇم بەردى. يارکەنتنىڭ تەسىرى بىلەن كونىشەھەر، يېڭىشەھەرلەردىمۇ ئەپيۇن چەكلەش ھەرىكىتى قانات يايدۇرۇلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 18 - يىلى (1838 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 18 - كۈنى قەشقەرنىڭ 4 - دەرىجىلىك بېگى مەمەت ربهىم قاتارلىق تۆت كىشى بېيجىڭغا بېرىپ، شىيۇەنمېن دەرۋازىسى سىرتىدا خانغا سالام بەردى.

10 - ئاينىڭ 28 - كۈنى شەنشى - گەنسۇ باش ۋالىيسى خۇسۇڭئا 81 مىڭ 800 سەر كۈمۈش ئاجرىتىپ، قەشقەر، يېڭىسارلارنىڭ داۋگۇاڭ 19 - يىللىق خراجىتىنى تەييارلىدى.

شۇ يىلى قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى زوھۇرىدىن قەشقەر مۇسۇلمانلار شەھىرىنىڭ غەربىي شىمال تەرىپىدىكى يۇمىلاقشەھەرنى كېڭەيتتى، شەھەر ئىچىنى ئوڭلاپ مۇھىتنى گۈزەللەشتۈردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 19 - يىلى (1839 - يىلى)

2 - ئاينىڭ 6 - كۈنى قەشقەرنىڭ 4 - دەرىجىلىك سودا

كۆيدۈرۈشكه نازارەتچىلىك قىلىشىنى بۇيرۇدى.

8 - ئاينىڭ 16 - كۈنى فۇشىڭئا ئىلىنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا ئۆستۈرۈلدى. تارباغاتاينىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى خوا شەنتەي قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامبالىلىقىغا تەينىلەندى.

9 - ئاينىڭ 28 - كۈنى شەنشى - گەنسۇ باش ۋالىيسى خۇسۇڭئا يارکەنت، بارچۇقلارغا 64 مىڭ 900 سەر، قەشقەر، يېڭىسارلارغا 73 مىڭ سەر كۈموش ئاجرىتىپ، داۋگۇاڭ 21 - يىللىق خىراجىتىنى تەييارلاشقا بۇيرۇدى.

10 - ئاينىڭ 30 - كۈنى گەنسۇ سۇمۇ قورغىنىنىڭ باش بۇغى جۇ كېدىڭ قەشقەرنىڭ مۇداپىئە ئىشلىرىنى باشقۇرۇشقا ئەۋەتىلدى.

12 - ئايدا يارکەنتنىڭ باش دىۋانبېگى لۇ جېنخۇڭ، مىڭبېشى جۇ گۇاڭسەيلەر قول ئاستىدىكىلىرىنىڭ ئەپيۇن ئېلىپ - سېتىش، چېكىش ئىشىنى تەكشۈرۈشته مەسئۇلىيەتسىزلىك قىلغانلىقى سەۋەبىدىن ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇلدى.

شۇ ئايدا يارکەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى ئېنتېخېڭئا شەنشى - گەنسۇ باش ۋالىيسىغا قارىدى. يارکەنتنىڭ يارده‌مچى نازارەتچى ئامبىلى تۇمىڭئاغا ياساۋۇلبېگى مەرتىۋىسى بېرىلىپ، مەسلىھەتچى ئامبالىلىققا تەينىلەندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 21 - يىلى (1841 - يىلى)

2 - ئاينىڭ 2 - كۈنى قەشقەرنىڭ 5 - دەرىجىلىك هاكىمبېگى ئابدۇسەيت قاتارلىق ئىككى كىشى بېيجىڭغا بېرىپ، جۇڭجېڭدىيەن سارىيىدا خانغا سالام بەردى.

6 - ئاينىڭ 10 - كۈنى ئوتتۇرا ئاسىيادىكى بۇخارا خانلىقىدىن نەسرۇللا بەگ ئىبراھىم، پەرسا خوجا قاتارلىق ئىككى ئەلچىدىن قەشقەرگه خەت ئەۋەتىپ، ئۆزىنىڭ 3 - ئاينىڭ 31 - كۈنى قوقەند خانلىقىنى ئىگىلىگەنلىكىنى ئۇقتۇردى. يارکەنتنىڭ

يۇشيۇلارنى پاش قىلدى. بىز ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى قاتتىق سوتلاۋاتىمىز. چەت ئەللىك ئەپيۇنكەشلەر خۇپيانە ساقلاۋاتقان 263 مىڭ 839 سەر ئەپيۇننى تاپشۇردى» دېدى. ئېنتىخبىكۇمىنى يەنە ياركەنتنىڭ ھاكىمبېگى ئىسمائىلغا ياركەنتنىڭ ئەپيۇن چەكلەش ئىشلىرىغا ئىگە بولۇش ھەققىدە بۇيرۇق بېرىپ، ئۇنىڭغا خۇدايداد (چەت ئەللىك سودىگەرلەرنىڭ كاتتىۋېشى) قا ئەگەر يەنە زەھەرلىك چېكىملىكلەرنى ئېلىپ كىرىدىغان بولسا، ئۇنى جازالايدىغانلىقىنى يەتكۈزۈپ قويۇش ھەققىدە كۆرسەتمە بەردى ھەمدە ئۇنىڭ ئۆزىنىمۇ نازارەت قىلىشتا مەسئۇلىيەتسىزلىك قىلدى دەپ بىر تەرەپ قىلىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى.

2 - ئاينىڭ 22 - كۈنى ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى ئېنتىخبىكۇمنىڭ چىڭ ھۆكۈمىتىنىڭ يارلىقىغا ئاساسەن، مۇسۇلمانلار يۇرتىدىكى شەھەرلەردىن يىغىۋېلىنغان 100 مىڭ سەردىن ئارتۇق ئەپيۇننىڭ ھەممىسىنى ياركەنت شەھىرىنىڭ سىرتىدىكى ئوچۇقچىلىقتا چەت ئەللىك سودىگەرلەر ۋە يىغىلغان جامائەتكە قارىتىپ تۇرۇپ كۆيدۈرۈۋەتتى. ئەپيۇن ئوچ كېچە - كۈندۈز كۆيدى. تارىختا بۇ «ياركەنتتە ئەپيۇن كۆيدۈرۈش» دەپ ئاتالدى.

شۇ ئىلدا قەشقەردە ئەنگلىيە، رۇسىيە سودىگەرلىرىدىن تەكشۈرۈپ ئېلىنغان 2260 سەر ئەپيۇن يۇقىرىغا تاپشۇرۇلدى.

4 - ئاينىڭ 26 - كۈنى ياركەنتنىڭ ھاكىمبېگى ئىسمائىل قەبىلىلەردە تۇرۇۋاتقان چەت ئەللىكلەرنىڭ ئەپيۇنچىلىك بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقانلىقىدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، چەت ئەللىك سودىگەرلەر، جۈملىدىن ئەنگلىيىلىك، رۇسىيىلىك ئەپيۇنكەشلەرنىڭ 100 مىڭ سەر ئەپيۇننى تاپشۇرغۇزۇپ كۆيدۈرۈۋەتتى ۋە ئۇلارنى توۋا قىلدۇردى.

1 - ئايدىن 4 - ئايغىچە قەشقەردە 268 مىڭ 900 سەر ئەپيۇن كۆيدۈرۈلدى. چىڭ ھۆكۈمىتى تەكرىتبىغىنىڭ جەنۇبىدىكى شەھەرلەردە يىغىۋېلىنغان ئەپيۇنلارنىڭ ھەممىسىنى ياركەنتكە ئېلىپ بېرىشنى، ياركەنت مەسلىھەتچى ئامبىلىنىڭ ئۇنى

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 25 - يىلى (1845 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 30 - كۈنى قەشقەرنىڭ 4 - دەرىجىلىك ئىشىكئاغا بېگى ئابدۇخالىق قاتارلىقلار پايتەختكە بېرىپ، جۇڭجېڭدىيەن ساريىدا خانغا سالام بەردى. ئەتىسى جۇڭخۇاگۇڭ ساريىدا ئۇلارغا تاماق بېرىلدى.

4 - ئاينىڭ 24 - كۈندىن 5 - ئاينىڭ 3 - كۈنگىچە لىن زېشۇ قەشقەرگە كېلىپ، بوز يەر ئۆزلەشتۇرۇش ئىشلىرىنى تەكشۈردى. شۇ يەردىكى ئاخۇن هامۇت قاتارلىق كىشىلەرنى چاقىرتىپ كېلىپ، باشقا ئەللەرنىڭ جۇغراپىيىلىك ئەهۋالى ۋە ئۆرپ - ئادەتلىرىنى ئىگىلىدى. لىن زېشۇ خاتىرىسىگە: «قەشقەر قەلئەسى كېسەكتىن سوقۇلغان بولسىمۇ، تولىمۇ هەيۋەتلىك ئىكەن، مۇسۇلمانلار يۇرتىدىكى شەهەرلەر ئىچىدە ئالدىنقى قاتاردا تۇرىدىكەن» دەپ يازغان.

5 - ئايدا ياركەنتلىك قۇۋان دېگەن كىشى جاهانگىر خوجىنىڭ ئوغلى بۇزۇرۇكخاننىڭ قىيابېتىگە كىرىۋېلىپ، قەشقەرلىك تۆمۈرچى هاۋاز بىلەن بىرلىكتە چېگرا سىرتىدىكى بۇيرۇت (قىرغىز) لار بىلەن بىرلىشىپ يېڭىسارغا هۇجۇم قىلدى. يېڭىسار بېگى ئۇيغۇر سەرۋازلىرىنى باشلاپ چىقىپ ئۇلارنى چېكىندۈردى. قۇۋان ئەسىرگە چۈشتى، هاۋازغا ئوق تېگىپ ئۆلدى.

12 - ئايدا ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى لىن كۇي كېسەل سەۋەبىدىن ۋەزىپىسىدىن ئايرىلدى، ياركەنتنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبىلى سەيشىيالىتەي مەسلىھەتچى ئامبالىققا تەيىنلەندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 26 - يىلى (1846 - يىلى)

7 - ئايدا قۇۋان دېلوسى ئەينەن تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلىنمىدى. قۇۋاننىڭ ئەسلى ئىسمى شەمشىدىن بولۇپ،

مەسلىھەتچى ئامبىلى تۇمىكىنا ئەلچىلەرگە زىياپەت بەردى ۋە سوۋغا - سالام يوللىدى. 7 - ئاينىڭ 4 - كۈنى بۇخارا خانلىقىنىڭ ئىككى ئەلچىسى قەشقەردىن ئايرىلىپ دۆلىتىگە قايتتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 23 - يىلى (1843 - يىلى)

3 - ئايدا ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى تۇمىكىنا بۇيرۇق بويىچە بېيجىڭغا قايتىپ كەتتى. قاراشەھەرنىڭ خانئامبىلى لىەن شۇن ئورۇنباسار باش بۇغلۇق مەرتىۋىسى بېرىلىپ، ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى.

8 - ئايدا كەيمىكىنا خۇا شەنتەينىڭ ئورنىغا چىقىپ، قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى.

10 - ئايدا ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى لىەن شۇن بىلەن خوتەننىڭ خانئامبىلى دامىكىنا بىر - بىرى ئۇستىدىن مەلۇمات يوللىدى. بۇ ئىش ئىلى جائجۇنى يەن تەينىڭ تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلىشىغا تاپشۇرۇلدى. ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇلغان ياركەنت ياردەمچى نازارەتچى ئامبىلى يى جىڭغا 2 - دەرىجىلىك ياساۋۇللۇق مەرتىۋىسى بېرىلىپ، ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا قويۇلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 24 - يىلى (1844 - يىلى)

10 - ئايدا ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى يى جىڭ ئىلىنىڭ ئاغلاقچى ئامبالىلىقىغا تەينىلەندى. ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇلغان شىغاۋۇل پىرقىسىنىڭ دۇئانبېگى لىن كۈيگە 3 - دەرىجىلىك ياساۋۇللۇق مەرتىۋىسى بېرىلىپ، ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى.

12 - ئايدا لىن زېشۇ بۇيرۇقنا ئاساسەن قەشقەر، ياركەنتكە كېلىپ، بوز يەر ئېچىش ئەھۋالىنى تەكشۈردى.

بولغان سودا ئالاقىسىنى يولغا قويۇش توغرىسىدىكى تەلىپىنى رەت قىلدى.

8 - ئايدا يارىكەنتىنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى سەيشىيالىتەي ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالدى، يېڭە شەنگە ياساۋۇلبەگلىك مەرتىۋىسى بېرىلىپ، مەسلىھەتچى ئامبالللىققا تەينىلەندى.

شۇ ئايدا يەتتە خوجىنىڭ توپىلاڭچى قوشۇنى قەشقەر كونىشەھەرنى تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلىپ ئىگىلىۋالدى. قەشقەر يېڭىشەھەرگە شىددەتلىك ھۇجۇم قىلدى. ئارقىدىنلا يارىكەنت، يېڭىسارلارغا ھۇجۇم قىلدى.

9 - ئايدا توپىلاڭچى قوشۇن لايلىق، مانات، ھالانگىر قاتارلىق ئۆتەڭلەرنى كۆيدۈرۈپ، ئۆتەڭدىكى ئەسكەرلەرنى ئۆلتۈرۈپ، ئاتلارنى بۇلاپ كەتتى، خەت - ئالاقە بىر مەھەل ئۈزۈلۈپ قالدى.

10 - ئايدا چىڭ سۇلالىسى قوشۇنى بارچۇقنى قايتۇرۇۋالغاندىن كېيىن، ئۆتەڭلەردە قاچقۇن دۇشمەننى قورشاپ يوقىتىپ، يولنى راۋانلاشتۇردى. يارىكەنتتىن بارچۇققا باردىغان يولمۇ راۋانلاشتى.

شۇ ئايدا يارىكەنتىنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى يېشەن يېڭىسارىدىن يۇرۇش قىلىپ كۆكراباتقىچە بېرىپ، توپىلاڭچى قوشۇن بىلەن جەڭ قىلىپ غەلىبە قىلدى. ئۇزاق ئۆتمەي يەتتە خوجا توپىلىڭى تىنچىتىلدى.

شۇ يىلى چارروسىيە قانۇنسىز ھالدا تاشقورغاندا قورغان سالدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 28 - يىلى (1848 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 17 - كۈنى قوقەند خانلىقىدىن مىڭبېشى مۇسۇلمانقۇل قەشقەرگە ئەلچى ئەۋەتىپ، ئۆزىنىڭ مەكتۇبىنى چىڭ سۇلالىسى ھۆكۈمىتىگە يەتكۈزۈپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى.

شۇ ئايدا قەشقەردىكى ئاھالىلەرنىڭ تۇرلۇك سېلىقلىرى كەچۈرۈم قىلىندى.

«بۇزۇرۇكخان» ئەمەس، ھەتتا قارشىلىشىش قىلمىشىمۇ بولمىغان، پەقەت ھاراق ـ شاراب ئىچىش، قىمار ئويناش، باشقىلارغا تۆھمەت قىلىش، ئايالىلارنىڭ ئىپپىتىگە تېگىش، ئالداپ ئېلىپ كېتىش قاتارلىق ئىشلار بىلەنلا شۇغۇللانغان دەپ، ئەسكەرلىككە تۇتۇپ بېرىلگەن.

شۇ ئايدا قوقەندنىڭ نائىب خانى مۇسۇلمانقۇل چىڭ ھۆكۈمىتىدىن تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇبىدىكى شەھەرلەر ۋە بەدەخشان، كەشمىر قاتارلىق جايلاردىكى چەت ئەللىك سودىگەرلەردىن ئېلىنىدىغان باجغا خۇدايدادنىڭ ئىگە بولۇشىنى، سېرىقيارداا باج يىغىش ئۈچۈن قاراۋۇلخانا تەسىس قىلىشنى تەلەپ قىلدى، خۇدايداد چىڭ ھۆكۈمىتىنىڭ جاۋابىنى كۈتمەيلا سېرىقيارغا ئادەم ئەۋەتىپ قاراۋۇلخانا قۇردى ھەمدە بۇيرۇتلار ئاقساقاللىرىنى چىڭ سۇلالىسى ئىنئام قىلغان پۈپۈكلۈك بۆكنى قايتۇرۇپ بېرىشكە قىستىدى. ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى سەيشىيالىتەي ئۇنى قايىل قىلىپ قاتتىق سۆكتى. خۇدايداد قايىل بولۇپ، ئۆز ئالدىغا قۇرۇۋالغان باج يىغىش قاراۋۇلخانىسىنى ئەمەلدىن قالدۇردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 27 - يىلى (1847 - يىلى)

ئەتىيازدا جاھانگىر خوجىنىڭ ئىنىسى يۈسۈپ ۋە باھاۋۇدۇنلارنىڭ يەتتە ئوغلى ئۆزلىرىنى «يەتتە خوجا» دەپ ئاتاشتى. يۈسۈپنىڭ چوڭ ئوغلى مەمەتئىمىن (كاتتا تۆرە دەپمۇ ئاتىلىدۇ) باش بولۇپ، باھاۋۇدۇننىڭ چوڭ ئوغلى تەۋەككۇل بىلەن ئىككىنچى ئوغلى ۋەلىخان ئورۇنباسار بولۇپ، نەچچە مىڭ ئەسكەر بىلەن قوقەندقا چېگرىسىغا كېلىپ، قەشقەرگە باستۇرۇپ كىرىشكە پۈرسەت كۈتۈپ تۇردى.

7 - ئاينىڭ 17 - كۈنى چىڭ سۇلالىسىنىڭ ۋاسسالار مەھكىمىسى چارۇسىينىڭ تارباغاتاي، ئىلى، قەشقەرلەر بىلەن

مەسلىھەتچى ئامبال بولدى.
6 - ئاينىڭ 5 - كۈنى دې لىڭ ياساۋۇلبېگى مەرتىۋىسى بىلەن يارکەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 30 - يىلى (1850 - يىلى)
5 - ئاينىڭ 14 - كۈنى چىڭ سۇلالىسى چارروسىيىنىڭ ئىلى، تارباغاتايلاردا سودا قىلىشىنى تەستىقلىدى، قەشقەردە سودا قىلىشقا قوشۇلمىدى.
شۇ يىلى تېكېشىكئا شرابۇنىڭ ئورنىغا قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامبىلى بولدى. لىن زېشۇ بوز يەر ئۆزلەشتۇرۇش ئەھۋالىنى تەكشۈرگەندىن تارتىپ شۇ چاغقىچە قەشقەردە 83 مىڭ 298 مو يەر ئۆزلەشتۇرۇلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى ۋېنزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنفېڭ 1 - يىلى (1851 - يىلى)
5 - ئايدا چىڭ ھۆكۈمىتى چارروسىيىنىڭ قەشقەردە سودا ئېغىزى ئېچىش تەلىپىنى يەنە بىر قېتىم رەت قىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى ۋېنزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنفېڭ 2 - يىلى (1852 - يىلى)
7 - ئايدا يارکەنت ھاكىمبېگى ئىنانچېخان ئەھمەد شۇ يىلى بېيجىڭغا باردىغانلىقىنى سەۋەب قىلىپ، يول راسخوتى ئۈچۈن ھەرقايسى كەنتلەردىن 1000 يامبۇ، 2000 دانە قوزا تېرىسىنى قاقتى - سوقتى قىلغانلىقتىن، ئەمەلدىن ئېلىپ تاشلاندى.
6 - ئايدىن 8 - ئايغىچە جاھانگىر خوجىنىڭ ئىنىسى باھاۋۇددىنىڭ چوڭ ئوغلى تەۋەككۈل بىلەن ئىككىنچى ئوغلى ۋەلىخان قاتارلىقلار 100 گە يېقىن ئادەمنى باشلاپ، ئىلگىرى - كېيىن تۆت قېتىم قەشقەر، ئۈچتۇرپان قاتارلىق جايلاردىكى

3 - ئايدا يارکەنتىنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى يى شەن ئىلىنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا يۆتكەلدى. يارکەنتىنىڭ يارده‌مچى نازىرەتچى ئامبىلى جى مىڭ مەسلىھەتچى ئامبال قىلىپ ئۆستۈرۈلدى.

4 - ئاينىڭ 9 - كۈنى چىڭ ھۆكۈمىتى قوقەندلىكلەرنىڭ سودا بېجىنى بۇرۇنقىغا ئوخشاش كەچۈرۈم قىلىشنى، خۇدايدادنى قويۇپ بېرىشنى تەستىقلىدى. يى شەننى ئىلىغا يۆتكىدى. جى مىڭنى يارکەنتىنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا تەينىلىدى.

5 - ئاينىڭ 29 - كۈنى قوقەندلىكلەرنىڭ يېڭىدىن تەينىلەنگەن ئەمەلدارى 19 كىشىنى باشلاپ مال ئېلىپ قەشقەرگە كەلدى ھەمدە ئالدىنقى يىلى قەشقەر قاتارلىق جايلاردىن تەھدىت سېلىپ ئېلىپ كەتكەن 18 مىڭ 280 ئادەمنى ئارقا - ئارقىدىن قايتۇرۇپ بەردى.

شۇ يىلى قەشقەردىكى ئاھالىلەرنىڭ بارلىق بېجى كەچۈرۈم قىلىندى.

شۇ يىلى ئۇيغۇر شائىرى، قەشقەر بۇلاقبېشىلىق ئابدۇرېھىم نىزارى (1776 – 1848 - يىلىغىچە) ئالەمدىن ئۆتتى. ئۇنىڭ 33 مىڭ مىسرالىق «مۇھەببەت داستانلىرى» قاتارلىق شېئىرلار توپلىمى بار، ئۇنىڭ ئىچىدىكى «رابىيە - سەئىدىن» دېگەن ئەسىرى ۋەكىللىك خاراكتېرگە ئىگە.

چىڭ سۇلالىسى خانى شۇەنزۇڭ زامانىنىڭ داۋگۇاڭ 29 - يىلى (1849 - يىلى)

2 - ، 3 - ئايلاردا قوقەندكە مەكتۇپ ئېلىپ بارغان قەشقەرلىك بەگ قوقەندنىڭ ئوش شەھىرىدە سەرگەردان بولۇپ يۈرگەن قەشقەر، يېڭىسارلىق 1000 دىن ئارتۇق پۇقرانى قايتۇرۇپ كەلدى. 226 قوقەندلىك سودىگەر 647 ئات، 870 توپ مال ئېلىپ سودا قىلىش ئۈچۈن قەشقەرگە كەلدى.

4 - ئايدا يارکەنتىنىڭ يارده‌مچى نازارەتچى ئامبىلى دې لىڭ

يەردىن قوبۇل قىلدى.

3 - ئايدا ياركەنت، قەشقەرلەرنىڭ داۋگۇاڭ 27 - يىللىق ئولپىنى كەچۈرۈم قىلىندى.

8 - ئايدا قەشقەر خانئېرىقلىق شاھمۇمىن ئۆزىنى جاھانگىر خوجىنىڭ ئەۋلادى دېۋىلىپ، قورالىلىق توپىلاڭ كۆتۈرۈپ، ئېچىتقۇ دېگەن يەردىكى ھەربىي رابات‌نى، ئۆيلەرنى كۆيدۈرۈپ، ئەسكەرلەرنى ۋە پۇقرالارنى ئۆلتۈردى. مەسلىھەتچى ئامبال چاڭ قەشقەرنىڭ 3 - دەرىجىلىك ھاكىمبېگى مامۇت بىلەن ياركەنتنىڭ 3 - دەرىجىلىك ھاكىمبېگى ئاقلايدۇلارنى ئەسكەر باشلاپ بېرىپ، تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلىشقا ئەۋەتتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى ۋېنزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنفېڭ 5 - يىلى (1855 - يىلى)

2 - ، 3 - ئايلاردا قەشقەردە 100 يارماقلىق، 50 يارماقلىق، 10 يارماقلىق پۇللار قۇيۇلدى. 100 يارماقلىق پۇلنىڭ ئېغىرلىقى 6.5 مىسقال، 50 يارماقلىق پۇلنىڭ ئېغىرلىقى 4.2 مىسقال، 10 يارماقلىق پۇلنىڭ ئېغىرلىقى 1.5 مىسقال ئىدى. بۇ پۇللار شىيەنفېڭ 9 - يىلى (1859 - يىلى) غىچە ئىشلىتىلدى.

3 - ئاينىڭ 23 - كۈنى ياركەنت تەۋەسىدە ۋە ئۇچتۇرپان، قەشقەرلەردە مىس كان بايقالدى. كانلارنى ئېچىپ، ھەرخىل داۋچەن پۇللارنى قۇيۇپ، نىسبەت بويىچە ھەربىي تەمىناتقا ئىشلىتىپ، كۈموشنىڭ قىسلىقىنى تولۇقلاش توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشتى.

7 - ئاينىڭ 18 - كۈنى جاھانگىر خوجىنىڭ ئەۋلادىدىن ھۈسەن خوجا ئىشان قاتارلىق 13 كىشى قەشقەرنىڭ ئۈستۈن ئاتۇش دېگەن يېرىگە سوقۇنۇپ كېرىپ، پاراكەندىچىلىك تۇغدۇرماقچى بولدى. ئونبېشى ھېزىمبەگ ئۇلارنى پەم بىلەن قولغا چۈشۈرۈپ، يالاپ قەشقەرگە ئاپىرىپ بەردى.

8 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ۋەلىخان 50 – 60 ئادەمنى باشلاپ، نۆشۈكتاش ئارقىلىق ئۈستۈن ئاتۇشقا كەلگەندە، ئەسكەرلەر توسۇپ زەربە بەرگەچكە تۆشۈكتاشقا قېچىپ كەتتى. ئەتىسى تەۋەككۈل 400

قاراۋۇلخانا ۋە كەنتلەرنى بۇلاپ، ئاممىنىڭ قاتتىق نەپرىتىنى قوزغىدى. چىڭ سۇلالىسى قوشۇنىنىڭ زەربە بېرىشى بىلەن ئۇلار چېگرا سىرتىغا قېچىپ كەتتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى ۋېنزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنفېڭ 3 - يىلى (1853 - يىلى)

3 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى دې لىڭ، يارده‌مچى نازارەتچى ئامبال ۋېي رېنفېڭلار ئەمەدنىڭ سېلىق چېچىش، پارا ئېلىش ئىشىدىن خەۋەر تېپىپمۇ سۇرۇشتە قىلمىغانلىقى ئۈچۈن، جازا پىرقىسىنىڭ قاتتىق بىر تەرەپ قىلىشىغا تاپشۇرۇلدى. تارباغاتاينىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى فېڭ شېن ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىنى ئۆتكۈزۈۋالدى.

3 - ئاينىڭ 6 - كۈنى ئىلىنىڭ ھەربىي قوشۇنى قەشقەرگە كېلىپ، قەشقەرنىڭ ئىشلىرىنى ئۆتكۈزۈۋالدى. قەشقەردىكى كونا قىسىملارنىڭ يازغىچە قەشقەردىن ئايرىلىشى توغرىسىدا بۇيرۇق بېرىلدى.

10 - ئايدا تېكېشىگىنا ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇلۇپ، چىڭ چىڭ قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامباللىق ۋەزىپىسىنى ئۆتكۈزۈۋالدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى ۋېنزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنفېڭ 4 - يىلى (1854 - يىلى)

1 - ئايدا قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامبىلى چاڭ چىڭ ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىغا تەينىلەندى. جالىپىنتاي قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامباللىقىغا يۆتكەپ كېلىندى.

2 - ئاينىڭ 17 - كۈنى تەكشۈرتىپغىنىڭ جەنۇبىدىكى ھەربىي مۇداپىئە تۈزۈمىدە ئۆزگىرىش بولدى. ياركەنت، قەشقەر قاتارلىق جايلاردىكى مۇداپىئە قىسمىدىن 1062 ئەسكەر قىسقارتىلدى. بۇنىڭدىن كېلىپ چىققان بوشلۇقنى قىسقارتىلغانلار ۋە قېلىشنى خالايدىغانلار ئىچىدىن تولۇقلىدى، بىر قىسمىنى شۇ

بېگى يۇسۇپ ۋە ئۇنىڭ ئوغلى مۇھەممەد رېھىم پايتەختكە بېرىپ، ۋۇمېن دەرۋازىسىنىڭ سىرتىدا خانغا سالام بەردى.

6 - ئاينىڭ 5 - كۈنى ۋەلىخان قوقەندلىك تۆت - بەش مىڭ سودىگەرنىڭ يارىمى بىلەن قوقەندتىن قەشقەرگە كەردى، ئىككىنچى كۈنى قەشقەر كونىشەھەرنى ئىشغال قىلىۋالدى. يۇ رۇي بىلەن باش بۇغ يىجىنئا قەشقەر يېڭىشەھەرگە چېكىندى، باندىتلار قەشقەر يېڭىشەھەرنى سۇغا باستۇرۇۋەتتى ۋە ھۇجۇم قىلدى. 6 - ئاينىڭ 20 - كۈنى يەنە بۆلۈنۈپ بارچۇق (مارالبېشى)قا ھۇجۇم قىلدى. جەنۇبتا ياركەنتكە قورشاپ ھۇجۇم قىلدى. ۋەلىخان قەشقەر قاتارلىق جايلارنى ئىگىلىگەندىن كېيىن، ئىچ پۇشۇقىنى چىقىرىش ئۈچۈن كۈنىگە بىگۈناھ پۇقرادىن نەچچە ئوننى ئۆلتۈردى.

9 - ئايدا چىڭ سۇلالىسى ئىلى، ئۈرۈمچىدىن 8600 ئەسكەر يۆتكەپ كېلىپ، خوجىلارنىڭ توپىلاڭچى قوشۇنىغا قارشى جەڭ قىلىپ، قەشقەر يېڭىشەھەرنى مۇھاسىرىدىن قۇتۇلدۇرۇپ، قەشقەرنى ئىگىلىدى. ۋەلىخان 18 مىڭدەك ئادەم، 1000 تۆگە ۋە مال - مۈلۈكلەرنى ئېلىپ قوقەندكە قېچىپ كەتتى.

10 - ئايدا چىڭ سۇلالىسى قوقەند خانى خۇدايارخانغا ئۆلتىماتۇم تاپشۇرۇپ، ۋەلىخان قاتارلىق كىشىلەرنى تاپشۇرۇپ بېرىشنى ئۇقتۇردى. باخاشەن، يىجىنئا قاتارلىق ئەمەلدارلار قەشقەر شەھىرىنى مۇھاپىزەت قىلالمىغانلىقى ئۈچۈن ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلاندى. قەشقەردە سودا - سېتىق قىلىۋاتقان قوقەندلىك سودىگەرلەرنىڭ قەشقەردە سودا قىلىۋېرىشىگە، باشقۇرۇشقا ئوڭاي بولسۇن ئۈچۈن، قەشقەر كونىشەھەر سېپىلىنىڭ سىرتىغا 2 - 3 چاقىرىم كېلىدىغان جايلاردىن ئۆيلۈك يەر تاللاپ، ئۆي سېلىپ ئولتۇراقلىشىشقا رۇخسەت قىلىندى.

شۇ يىلى قەشقەرنىڭ ئىلگىرىكى ھاكىمبېگى ئىنانچىخان ئىسھاقنىڭ ئوغلى ئەھمەد قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى بولغان مەزگىلىدە ۋەلىخاننىڭ قىسىملىرىغا قارشىتىلىق كۆرسىتىشتە

نەچچە ئادەمنى باشلاپ كېلىپ، ئوپالئارتتىكى قاراۋۇلخانىغا ھۇجۇم قىلدى. قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامبىلى ۋېيشىنخۇيبۇ زاۋاس قىسىمدىكى تېيې شاۋئېننى 400 ئەسكەر بىلەن ئەۋەتىپ ئۇلارنى چېكىندۈردى.

8 - ئاينىڭ 6 - كۈنى قەشقەرنىڭ باش بۇغى مۇتئېنتاي ئۇستۇن ئاتۇشنىڭ بەيساق، سەيلىئاتا دېگەن جايلىرىدا ۋەلىخان ۋە تەۋەككۈلنى چېكىندۈرگەندىن كېيىن، شۇ جايدا ئەسكەر تۇرغۇزدى.

10 - ئايدا يارکەنت مەسلىھەتچى ئامبىلى چاڭ چىڭ ئىلىنىڭ جاڭجۇنلۇكىگە قويۇلدى. قۇمۇلنىڭ خانئامبىلى چىڭ يىڭگە ياساۋۇلبېگىلىك مەرتىۋىسى بېرىلىپ، يارکەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا قويۇلدى.

11 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ۋېيشىنخۇيبۇ ئۇرۇمچىنىڭ باش بۇغلۇقىغا يۆتكەلدى. چېن خېڭ قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامبالىلىقىنى ئۆتكۈزۈۋېلىپ، 12 - ئايدا يۆتكەپ كېتىلدى، ئۇنىڭ ۋەزىپىسىنى ۋېن يۈەن ئۆتكۈزۈۋالدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى ۋېنزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنفېڭ 6 - يىلى (1856 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 19 - كۈنى شىيەنفېڭ خان ھەربىي ۋەزىر قاتارلىقلارغا: «ئەگەر قوقەند خانى خۇدايارخان ۋەلىخان قاتارلىقلارنى چىڭ ھۆكۈمىتىنىڭ جازالىشىغا تاپشۇرۇپ بەرسە، ئۇلار كەڭچىلىككە ئېرىشىدۇ ھەم ئالدىنقى يىلى قەشقەردە پاراكەندىچىلىك قىلىپ قولغا چۈشكەن ھەسەن خوجا ئىشان قاتارلىقلار قويۇپ بېرىلىدۇ» دەپ يارلىق چۈشۈردى.

12 - ئايدا يۇ رۇي ۋېن يۈەندىن قەشقەرنىڭ ئاغلاقچى ئامبالىلىقىنى ئۆتكۈزۈۋالدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى ۋېنزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنفېڭ 7 - يىلى (1857 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 24 - كۈنى قەشقەرنىڭ 4 - دەرىجىلىك سودا

8 - ئايدا قوقەند خانلىقى ئەلچى ئەۋەتتى ھەمدە قەشقەردىن قوقەندكە قېچىپ كەتكەن 500 دىن ئارتۇق مۇساپىرنى قەشقەرگە ئەكېلىپ قويۇپ، دوستانە سودا مۇناسىۋىتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى خالايدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى چىڭ ھۆكۈمىتى قوقەندلىكلەر بىلەن سودا قىلىشقا قوشۇلدى. چارروسىيىلىك چۇقان ۋەلىخانوف سودا كارۋانلىرى بىلەن قەشقەرگە سوقۇنۇپ كىرىۋېلىپ ئاخبارات توپلىدى.

شۇ ئايدا ياركەنتتىكى پاراكەندىچىلىككە ئۇچرىغان جايلاردىن ماتا بېجى ئېلىش كەچۈرۈم قىلىندى.

11 - ئاينىڭ 24 - كۈنى قەشقەرنىڭ خانئامبىلى يۈ رۇيگە ئورۇنباسار باش بۇغلۇق مەرتىۋىسى بېرىلىپ، ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبالىلىقىغا قويۇلدى. گۇ چىڭ قەشقەرنىڭ خانئامبالىلىقىنى ئۆتكۈزۈۋالدى.

باش قىشتا قەشقەردە يېڭىدىن بوز يەر ئۆزلەشتۈرگەن دېھقانلار ئاشلىق تاپشۇرۇشقا قارشى تۇرۇپ، توپلىشىپ ماجىرا تۇغدۇردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى ۋېنزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنفېڭ 9 - يىلى (1859 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قەشقەردە چاي، مىلىچمالىلارغا باج ئېلىش تەستىقلاندى.

7 - ئاينىڭ 19 - كۈنى چارروسىيە ئەلچىسى ئىگناتىيېف «جۇڭگو - چارروسىيە بېيجىڭ شەرتنامىسى» نىڭ مادداىلىرىنى چۈشەندۈرۈپ، قەشقەردە چارروسىيە كونسۇلخانىسى قۇرۇشنىڭ تولىمۇ زۆرۈرلۈكىنى ئوتتۇرىغا قويدى.

8 - ئايدا كۇي يىڭ گۇ چىڭنىڭ خانئامبالىلىق ۋەزىپىسىنى ئۆنكۈزۈۋالدى.

كۇزدە قەشقەردە داچەن پۇل ئىشلىتىش توختىتىلدى.

12 - ئايدا ياركەنتنىڭ يارەمچى نازارەتچى ئامبىلى يىڭ يۈن مەسلىھەتچى ئامبالىلىققا تەينىلەندى. شۇ ئايدا، خانلىق

يېڭىلىپ قالغانلىقى ئۈچۈن، ھاكىمبەگلىك دەرىجىسى تۆۋەنلىتىلىپ ئاقسۇغا مۇۋەققەت ھاكىمبەگ قىلىپ يۆتكەلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى ۋېنزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنفېڭ 8 - يىلى (1858 - يىلى)

1 - ئايدا قوقەند خانلىقى نەجمىددىننى قەشقەرگە ئەلچىلىككە ئەۋەتىپ، ۋەلىخاننى شەرىئەت بويىچە جازالاشقا قوشۇلىدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

3 - ئاينىڭ 1 - كۈنى چېگرا مۇداپىئەسىنى كۈچەيتىش ئۈچۈن، ياركەنت، قەشقەر، يېڭىسار، ئۈچتۇرپان شەھەرلىرىنى مانجۇ - خەنزۇ ئەسكەرلەر بىرلىكتە قوغدايدىغان بولدى. ھەربىي خىراجەتنى تېجەش ئۈچۈن، چېگرا مۇداپىئە قىسىملىرى ئالتە يىلدا ئالماشتۇرۇلىدىغان بولدى.

5 - ئاينىڭ 27 - كۈنى چىڭ ھۆكۈمىتى ئىلىنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى خافۇلى ئوتتۇرغا قويغان مۇسۇلمانلار يۇرتىدىكى كېيىنكى ئىشلارنى بىر تەرەپ قىلىش توغرىسىدىكى ئالتە ماددىلىق نىزامغا قوشۇلدى: (1) قەشقەر ئاغلاقچى ئامبىلىنى خانئامبال قىلىش: (2) بەگلەرنى تاللاشتا ئېھتىياتچان بولۇش، قاتتىق تەكشۈرۈش: (3) ئەتىياز ۋە كۈزدە ئەمەلدارلارنى ئاجرىتىپ، قەشقەر ۋە يېڭىسارغا تەۋە چېگرا قاراۋۇلخانىلىرىنى تەكشۈرۈش: (4) شۇ جايدىن 700 مىللىي ئەسكەر ئەۋەتىپ، قەشقەر كونىشەھەرنى مۇداپىئە قىلىش: (5) ئاتۇشتىكى مىس كانىنى مەڭگۈلۈك پېچەتلىۋېتىش: (6) ماتا بېجى ئارقىلىق مىس بېجىنى تولۇقلاش، شۇنىڭ بىلەن بىرگە قەشقەردە ئالدىنقى يىلدىن بۇيان يىغىۋالالمىغان كونا - يېڭى باج - سېلىق ۋە ئاشلىق، ئوت - چۆپلەرنى كەچۈرۈم قىلىۋېتىش.

7 - ئايدا قەشقەر باندىتلار تەرىپىدىن تالان - تاراج قىلىنغان مەزگىلدە يەرلىكتىكى ئۇيغۇر دېھقانلارنىڭ تاپشۇرۇپ بولالمىغان كونا - يېڭى بېجى ۋە ئاشلىقى كەچۈرۈم قىلىندى.

خانلىقى دەۋرىدىكى ئارسلانخاننىڭ قەبرىسىنى كېڭەيتىپ ياساپ چىقتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى مۇزۇڭ زامانىنىڭ تۆتىنچى يىلى - يىلى (1862 - يىلى)

3 - ئايدا چارروسىيە سودىگەرلىرى قەشقەرنى تىنچ ئەمەسكەن دەپ قاراپ، چارروسىيىنىڭ ئىلىدا تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسى ئارقىلىق ئىلى جاڭجۈنى چاڭ چىڭغا قەشقەردە سودا قىلىشنى ئاقسۇغا ئۆزگەرتىپ بېرىشنى ئوتتۇرىغا قويدى. چىڭ ھۆكۈمىتى قوشۇلمىدى.

4 - ئايدا ياركەنت ھاكىمبېگى ئاقلايدۇ ئۆز ئالدىغا سېلىق سېلىپ، پۇقرالارنى قىينىدى ھەمدە يىڭ يۈن بىلەن تىل بىرىكتۈرۈپ خىيانەتچىلىك قىلدى. يىڭ يۈن جازالاندى. ئاقلايدۇنىڭ ئىنانچىخانلىق مەرتىۋىسى ئېلىپ تاشلاندى. جىڭ لىيەن ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامباللىقىنى ئۆتكۈزۈۋالدى.

6 - ئاينىڭ 19 - كۈنى قوقەندكە يوشۇرۇنۇۋالغان ۋەلىخان نەچچە 10 كىشىنى باشلاپ مىڭيول قاراۋۇلخانىسىنىڭ سىرتىدا ئاتلارنى بۇلاپ كەتتى. قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى قۇتلۇق قوشۇن تارتىپ زەربە بەردى. ئەتىسى ۋەلىخان 100 دىن ئارتۇق كىشىنى باشلاپ كېلىپ، قەشقەرنىڭ ئەتراپىدىكى سەمەنگە ھۇجۇم قىلدى ھەمدە ئەسكەرلىرىنى ئىككى يولغا بۆلۈپ، قاراڭغۇلۇق قاراۋۇلخانىسى بىلەن مىڭيول قاراۋۇلخانىسىغا ھۇجۇم قىلدى. 12 - كۈنى ۋەلىخان 500 - 600 دەك ئەسكەر توپلاپ، قەشقەر كونىشەھەرگە ھۇجۇم قىلدى، قەشقەرنىڭ چېگرا مۇداپىئە باش بۇغى فۇجۇلىڭئا قىزىلنىڭ كۆڭرۇكىدە ۋەلىخاننىڭ ئاتلىق قىسىملىرىنى مەغلۇپ قىلدى. قۇتلۇق ئەسكەرلىرىنى باشلاپ شەھەرنى قوغدىدى. ۋەلىخان قالدۇق قىسىملىرى بىلەن چېگرا سىرتىغا قېچىپ كەتتى.

6 - ئاينىڭ 24 - كۈنى قوقەند خانلىقىنىڭ قەشقەردىكى باش خۇدايىدادى يېڭىسارنىڭ ياركەنتتە نەزەربەند قىلىپ قويۇلغان

مەدرىسەسىدە ئوقۇۋاتقان يىل چىلى يارکەنتىنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى بولدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى ۋېنزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنفېڭ 10 - يىلى (1860 - يىلى)

11 - ئايدا چىڭ سۇلالىسى چارروسىيە بىلەن «جۇڭگو - چارروسىيە - بېيجىڭ شەرتنامىسى» (داۋامى) نى ئىمزالىدى. ئۇنىڭدا چارروسىيە قەشقەردە سودا بىلەن شۇغوللانسا بولىدۇ، دەپ بەلگىلەندى.

شۇ يىلى يارکەنتکە تەۋە توققۇز ئۆي يۇرتىدىكى ئۇيغۇر دېھقانلىرى ئاشلىق بېجى تاپشۇرۇشقا قارشى چىقتى.

شۇ يىلى يارکەنتىنىڭ ھاكىمبېگى قاتارلىقلار سىلىق چاچقانلىقتىن، ئابدۇساتتار قاتارلىق كىشىلەر ئادەم توپلاپ قارشى تۇرغاچقا، ئېغىر ۋەقە كۆرۈلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى ۋېنزۇڭ زامانىنىڭ شىيەنفېڭ 11 - يىلى (1861 - يىلى)

3 - ئاينىڭ 24 - كۈنى يارکەنتىنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى يىڭ يۈن بۇيرۇققا بىنائەن قەشقەرگە بېرىپ، قەشقەرنىڭ خانئامبىلى كۇي يىڭ بىلەن بىرگە جۇڭگو - چارروسىيە سودا ئىشلىرىنى بېجىردى.

4 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەردە جۇڭگو - چارروسىيە سودىسى باشلاندى.

6 - ئايدا باندىتلار قەشقەرنى پاراكەندە قىلدى. ئىلىنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى جىڭ لىيەنگە ئاقسۇغا بېرىپ ھۇجۇمنىڭ ئالدىنى ئېلىش بۇيرۇقى بېرىلدى.

8 - ئايدا جىڭ لىيەنگە يارکەنتکە بېرىپ، يارکەنتىنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى يىڭ يۈننىڭ پۇلنى دەپ ئادەم ئۆلتۈرگەنلىك قىلمىشىنى بىر تەرەپ قىلىش بۇيرۇقى چۈشتى.

شۇ يىلى قەشقەرلىك مۇسۇلمانلار ئىئانە توپلاپ قاراخانىيلار

تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلىشى بىلەن ئەسلىدىكى مەسلىھەتچى ئامبالنىڭ بارچىۇقتا ئالۋان - ياساقنى ئاشۇرۇپ ئېلىشى ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى، يارىكەتنىڭ ئارتۇق قوشۇۋالغان بېجىنى ئازايتىلدى ھەمدە ئەمەلدار ئەۋەتىپ تەپسىلىي نىزامنامە بېكىتىلدى.

10 - ئايدا يارىكەنت قوشۇنلىرىنىڭ تەمىناتى ئۈچۈن ئىنئام بېرىلىپ، ۋەزىپىسى ئېلىپ تاشلانغان جاساق ئىنانچىخان ئاقلايدۇغا مۇكاپات تەرىقىسىدە قايتۇرۇپ بېرىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى مۇزۇڭ زامانىنىڭ تۇڭجى 3 - يىلى (1864 - يىلى)

5 - ئايدا قوقەند خانى موللائالىم قۇلىخان مۇسۇلمانلار يۇرتىنىڭ ھەربىي، مەمۇرىي مەخپىيەتلىكى ۋە ۋەزىيىتىنى ئىگىلەش ئۈچۈن يۇنۇسنى قەشقەرگە زىيارەتكە ئەۋەتتى.

6 - ئاينىڭ 23 - كۈنى ئاقسۇ قاتارلىق جايلاردىكى خەلق ئاممىسى يارىكەنتكە يۈرۈش قىلىپ، شەھەرنى ئىگىلىدى. يارىكەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى كۇي دۇڭنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئۆلدى. 5 - دەرىجىلىك بەگ ناسىر، ئەۋلادمۇئەۋلاد دىنىي ھوقۇق تۇتۇپ كەلگەن ئەلەم ئاخۇن ئەمەتشاھ قاتارلىقلارمۇ ئۆلدى.

شۇ ئايدا كۇچادا دېھقانلار قوزغىلىڭچى پارتىلىدى، قوزغىلاڭچى قوشۇن كۇچا شەھىرىنى ھۇجۇم قىلىپ ئالدى. ئۇزاق ئۆتمەي، قوزغىلاڭ دولقۇنى تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇبى ۋە شىمالىغا تۇتىشىپ، بەش قوزغىلاڭ مەركىزىنى شەكىللەندۈردى، قەشقەرمۇ شۇلارنىڭ بىرى.

7 - ئاينىڭ 29 - كۈنى يېڭىسارداىكى يېشىل تۇغلۇق خوشۇندىكى لەن چۇنفا، قەشقەردىكى يۈزبېشى ۋاڭ دېچۇن قاتارلىقلار شۇ جايدىكى مۇسۇلمان قوزغىلاڭچىلىرى بىلەن بىرلەشتى. قەشقەردىكى ئاق تاغلىقلاردىن توختى مامۇت پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ قەشقەر كونىشەھەرنى ئىگىلەپ، ئۆزىنى

ئەسلىدىكى خۇدايىدادىنى قويۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى.

شۇ ئايدا خانئامبال كۇي يىلى قەشقەردىكى بەزى بەگلەرنىڭ قول ئاستىدىكىلەرنى خالىغانچە قاقتى - سوقتى قىلىپ پارا ئالغانلىقى، يۇقىرىنىڭ ئادەم ئەۋەتىپ تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلىشى توغرىسىدا مەلۇمات يوللىدى.

7 - ئاينىڭ 19 - كۈنى قۇتلۇق باندىتلارنى تازىلاشتا خىزمەت كۆرسەتكەنلىكتىن، ئۇنىڭغا 1 - دەرىجىلىك قوش پۆپۈكلۈك بۆك ئىنئام قىلىنىدى ھەم تەرتىپ ئامبىلى مەرتىۋىسى بېرىلدى.

8 - ئاينىڭ 3 - كۈنىدىن 10 - كۈنىگىچە ۋەلىخان 1000 دىن ئارتۇق ئادەمنى باشلاپ يەنە بىر قېتىم قەشقەرگە پاراكەندىچىلىك سالدى. ۋەلىخاننىڭ 526 ئادىمى ئۆلدى، ۋەلىخان قېچىپ كەتتى، ئۇنىڭ شېرىكى ئۆلتۈرۈلدى.

شۇ يىلى ياركەنتنىڭ مەسلىھەتچى ئامبىلى چىڭ سۇلالىسى ھۆكۈمىتىگە ئەمەل سېتىش سىياسىتىنى يولغا قويۇش تەكلىپىنى بەردى. چىڭ ھۆكۈمىتى ئىنكار قىلماستىن، «مۇسۇلمانلار يۇرتىدا ئىنئام قىلىش، مۇكاپاتلاش بەلگىلىمىسى» چىقىرىپ، ھەر دەرىجىلىك ئەمەلدارنىڭ باھاسىنى بېكىتتى، بۇنىڭ بىلەن ھۆكۈمرانلار تېخىمۇ چىرىكلىشىشكە، ئەمەلدارلارنىڭ ساپاسى تېخىمۇ تۆۋەنلەشكە يۈزلەندى، شۇنىڭ بىلەن بىر چاغدا، ئوردا ۋەزىپىگە تەيىنلىگەن ئەمەلدارلار چېگرا رايونلارنىڭ جاپالىق ئىكەنلىكىدىن قورقۇپ، ۋاقتىدا ۋەزىپىسىگە ئولتۇرمىغاچقا، چىڭ ھۆكۈمىتى شىنجاڭغا ۋەزىپە بىلەن باردىغان ئەمەلدارلارنىڭ يولغا چىقىش ۋاقتى ۋە ئاخىرقى چېكىنى بېكىتىشكە مەجبۇر بولدى. مۇسۇلمانلار يۇرتىدىكى ئەمەلدارلارنىڭ رۇخسەت سوراش ئىشلىرىغا ياركەنت مەسلىھەتچى ئامبىلى مەسئۇل بولدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى مۇزۇڭ زامانىنىڭ تۆتىنچى 2 - يىلى (1863 - يىلى)

2 - ئايدا ياركەنت مەسلىھەتچى ئامبىلى جىڭ لىيەننىڭ

بۇرھانىدىن قاتارلىقلارنى غەربكە يۈرۈش قىلىشقا بۇيرۇدى، شۇ ئاردا كۈچا قوشۇنى قەشقەرگە يېتىپ كېلىپ، سىدىق بىلەن بىر - بىرىنىڭ ئىشلىرىغا ئارىلاشماسلىق كېلىشىمنامىسى ئىمزالىدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى مۇزۇڭ زامانىنىڭ تۆتىنچى 4 - يىلى (1865 - يىلى)

1 - ئايدا ياقۇبېگ جىن شياڭيىنىنىڭ يولباشلىشى بىلەن بۇزۇرۇكنى زورمۇزور ئېلىپ مېڭىپ، يول بويى ھەرخىل ئادەملەرنى ئۆزىگە قوشۇۋېلىپ، تاجاۋۇزچى قوشۇنىنى كېڭەيتتى. قەشقەرگە يېتىپ كەلگەندە ئۇنىڭ قوشۇنى خېلى چوڭ كۆلەمگە ئىگە بولدى. ياقۇبېگ قەشقەر مۇسۇلمانلار شەھىرى ۋە ئەتراپتىكى جايلارنى ئىشغال قىلىپ، ئۆزىنى «باش قوماندان» دەپ ئاتىدى، بۇزۇرۇكنى قورچاق قىلدى. قەشقەر مۇسۇلمانلار شەھىرىنى بازا قىلىپ تۇرۇپ، ئەسكىرىي كۈچىنى 6000 دىن ئاشۇرۇپ، تەرەپ - تەرەپكە تاجاۋۇز قىلىشقا باشلىدى.

ئەتىيازدا راشىدىنىڭ چوڭ ئوغلى شەيخ نەزەر 7000 كىشىلىك كۈچا قوشۇنىنى باشلاپ ياركەنتكە يۈرۈش قىلدى.

5 - ئايدا ياقۇبېگ قوشۇن باشلاپ بېرىپ، ياركەنتكە تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلدى. يارکەنتتىكى ئارمىيە - خەلق «ئەنجانلىقلارنى ئۆلتۈرەيلى» دەپ شوئار توۋلاپ، قانلىق كۈرەش قىلدى. ياقۇبېگ قوشۇنى مەغلۇپ بولۇپ چېكىندى، لېكىن چېكىنىپ يېڭىسارغا بارغاندا، بۇ شەھەرنى ئوڭۇشلۇق ئىشغال قىلمۇالدى. ياركەنت خەلقى ياقۇبېگنى تارمار قىلغاندىن كېيىن، قوقەندلىك ئەسكەر ۋە جەڭ ئولجىلىرىنى كۈچالىق راشىدىن ھاكىمىيىتىگە تاپشۇرۇپ، راشىدىندىن ياقۇبېگكە قىستاپ زەربە بېرىشنى تەلەپ قىلدى. كۈچانىڭ 10 مىڭ كىشىلىك قوشۇنى قەشقەرگە يېتىپ كەلگەندىن كېيىن، خانىبېرقتا بىر مەيدان جىددىي جەڭ قىلىپ، ياقۇبېگ قوشۇنىغا قاتتىق زەربە بەردى.

«خان» دەپ ئېلان قىلدى ۋە قەشقەر يېڭىشەھەرگە ھۇجۇم قىلىپ، ئۇ يەرنىمۇ ئىگىلىدى.

يازدا قەشقەر پەيزاۋاتلىق خۇيزۇ مۇشتۇمزور جىن شياڭيىن ما يۈەن ئاخۇن بىلەن شېرىكلىشىپ ئاقتۇغا بېرىپ، قىرغىزلارنىڭ بېگى سىدىقنى چىڭ سۇلالىسىگە قارشى قوزغىلاڭ كۆتۈرۈشكە قۇتراتتى. سىدىق جىن شياڭيىن، ما يۈەن ئىككىسى بىلەن ناھايىتى تېزلا قوشۇن تەشكىللەپ، قەشقەرنىڭ خانئامبىلى كۇي يىڭ قورشاپ يوقىتىشقا ئەۋەتكەن قوشۇننى بىتچىت قىلدى. ئۇزاق ئۆتمەي، ئۇلار شەھەرگە يوپۇرۇلۇپ كىردى، جىن شياڭيىن بىلەن ما يۈەنلەر ئۆزلىرىنى ۋەزىر قىلىپ تەينىلىشىپ، سىدىقنى «قەشقەر خانى» قىلىپ تىكلىدى. يېرىم يىلدىن كېيىن، سىدىق خەلقنىڭ مايىل ئەمەسلىكىنى، تەختنىڭ مۇقىم ئەمەسلىكىنى چوڭقۇر ھېس قىلىپ، قوقەندتە تۇرۇپ قالغان جاھانگىر خوجىنىڭ ئوغلى بۇزۇرۇكنى تەكلىپ قىلىپ، «خوجىلار ئەۋلادى» دېگەن نام بىلەن ئۇنى قورچاق قىلماقچى بولدى، شۇنىڭ بىلەن جىن شياڭيىن باشچىلىقىدىكى ئەلچىلەر ئۆمىكىنى قوقەندكە ئەۋەتىپ، قوقەندتىن بۇزۇرۇكنى قويۇۋېتىشنى تەلەپ قىلدى. مۇللا ئالىم قۇلىخان بۇنى قەشقەرنى ئېلىش، كۈچنى كېڭەيتىشنىڭ ئىنتايىن ياخشى پۇرسىتى دەپ بىلدى ۋە بۇزۇرۇكنى تىزگىنلەش ئۈچۈن، قول ئاستىدىكى سەركەردىسى ياقۇپبەگنى 50 ئاتلىق ئەسكەر ۋە ئون نەچچە مۇلكىي ئەمەلدارنى بۇزۇرۇككە ھەمراھ قىلىپ، جىن شياڭيىن بىلەن بىرگە قەشقەرگە ئەۋەتتى.

9 - ئايدا «جۇڭگو - چارروسىيە غەربىي شىمال چېگرىسىنى تەكشۈرۈپ ئايرىش كېلىشىمى» ئىمزالاندى. كېلىشىمنىڭ 3 - ماددىسىدا: جۇڭگو - چارروسىيە چېگرىسى «كۆكئارتتىن قوقەند چېگرىسىغىچە تۇتىشىدۇ» دېيىلىپ، پامىر جۇڭگو چېگرىسى ئىچىگە ئايرىلغانىدى.

11 - ئايدا كۇچا قوشۇنىنىڭ سەركەردىسى راشىدىن خوجا

شەھەرلەرنىڭ مۇسۇلمانلار قوغدىنىش قوشۇنى كۆچا قوشۇنلىرىنىڭ نىياز قاتارلىقلار بىلەن بىرلىشىپ، كېچىدە دۈشمەنگە تۈيۇقسىز ھۇجۇم قىلىش تەكلىپىنى بەردى. ئويلىمىغان يەردىن نىياز ئادەم ئەۋەتىپ ياقۇبەگكە مەخپىيەتلىكنى ئاشكارىلىدى. بىرلەشمە قوشۇن پىستىرمىغا ئۇچراپ ئېغىر تالاپەت تارتتى. ئىسھاق بىلەن خەنزۇ شەھەرلەرنىڭ مۇسۇلمانلار قوشۇنىنىڭ كاتتۇبىشى دۈشمەنگە تەسلىم بولدى. ياقۇبەگ يارکەنتنى ئىگىلەپ ئۇزاق ئۆتمەي، خوتەنگە ھۇجۇم قىلدى.

شۇ يىلى بۇزۇرۇك ياقۇبەگنىڭ قىيىن - قىستاقتا ئېلىشىدىن ئەنسىرەپ، بىر قىسىم كىشىلەر بىلەن بىرلىشىپ قەشقەر يېڭىشەھەرنى ئىگىلەپ، ياقۇبەگدىن قۇتۇلماقچى بولدى، بىراق ئۇنى ياقۇبەگ قوقەندكە قوغلىۋەتتى. ياقۇبەگ ئاپاق خوجىنىڭ ئەۋلادى دېگەن دەستەكتىن پايدىلىنىپ ئالدامچىلىق قىلىش ئۈچۈن، قوقەندتىن جاھانگىر خوجىنىڭ جىيەنى مەمەتئىمىننى قورچاق قىلىۋالدى. مەمەتئىمىن ياقۇبەگنىڭ رايىغا باقمىغانلىقتىن، تەختكە چىقىپ تۆت ئاي بولار - بولمايلا ياقۇبەگ تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلدى.

شۇ يىلى ياقۇبەگ ھىندىستان تەۋەلىكىدىكى كەشمىرگە ئەلچىلەر ئۆمىكى ئەۋەتتى. ئەمەلىيەتتە ئەنگلىيەنىڭ قورال - ياراغلىرىغا ئېرىشىشنى مەقسەت قىلغان ئىككى تەرەپ سودا ئالاقىسىنى ئىلگىرى سۈرۈشنى مەسلىھەتلەشتى.

شۇ يىلى چارروسىيە قوشۇنى چېگرىغا يېقىن جايدىكى نارىنغا يېتىپ كېلىپ، ياقۇبەگ ھاكىمىيىتى بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى. ئىككى تەرەپ بىر - بىرىنىڭ ئىشلىرىغا ئارىلاشماسلىق كېلىشىمى ئىمزالىدى، بۇ ئەمەلىيەتتە چارروسىيىنىڭ ياقۇبەگنىڭ تەخرىتىبغىنىڭ جەنۇبىغا تاجاۋۇز قىلغانلىقىنى ئاستىرتتىن ئېتىراپ قىلغانلىقى ئىدى. ئۇلارنىڭ ھىممىتىگە ياقۇبەگ چارروسىيە بىلەن سودا مۇناسىۋىتى ئورنىتىشقا قوشۇلدى.

ياقۇپبەگ ئېغىر يارىلاندى. لېكىن، قوماندانلىقتا سەۋەنلىك كۆرۈلگەچكە، يەنە كېلىپ كۇچا يارەمچى قوشۇنى يېتىپ كېلەلمىگەچكە ياقۇپبەگ ئۆلۈمدىن قۇتۇلۇپ قېچىپ كەتتى.

9 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ياقۇپبەگ قەشقەر يېڭىشەھەرگە قورشاپ ھۇجۇم قىلدى، يېشىل تۇغلۇق قوشۇننىڭ باشلىقى خې بويۇن تەسلىم بولدى. قەشقەرنىڭ خانئامبىلى كۇي يىڭ، يارەمچى نازارەتچى ئامبىلى فۇجۇلىڭئا ئۆزىنى پارتلىتىپ ئۆلۈۋالدى. ياقۇپبەگ قەشقەر يېڭىشەھەرنى ئىشغال قىلىپ يەتتە كۈن تالان - تاراج قىلدى.

شۇ يىلى چارروسىيە قوقەندنى ئۆزىگە قوشۇۋالدى، قوقەندنىڭ 7000 دىن ئارتۇق قالدۇق ئەسكىرى قەشقەرگە قېچىپ كېلىپ ياقۇپبەگكە قوشۇلدى.

يىل ئاخىرىدا ياقۇپبەگ ياركەنتكە ئىككىنچى قېتىم ھۇجۇم قىلدى، ياركەنت ئارمىيە - خەلقى ياقۇپبەگنى قاتتىق مەغلۇپ قىلدى.

قىشتا ياقۇپبەگ قىسمىدىكى قىرغىزلار بۇزۇرۇكنىڭ قەشقەر يېڭىشەھەرنى ئىگىلەپ، ياقۇپبەگدىن يۈز ئۆرۈشىنى ھىمايە قىلدى. ياقۇپبەگ ياركەنتتىن قايتىپ كېلىپ 41 كۈن جەڭ قىلىپ قەشقەر يېڭىشەھەرنى ئىشغال قىلدى، بۇزۇرۇكنىڭ ئەگەشكۈچىسى ۋەلىخاننى ئۆلتۈردى ھەمدە بۇزۇرۇكنى يېڭىساردا نەزەربەند قىلىپ قويدى.

چىڭ سۇلالىسى خانىۋۇزۇڭ زامانىنىڭ تۆتىنچى 5 - يىلى (1866 - يىلى)

6 - ئايدا ياقۇپبەگ قوشۇن باشلاپ بېرىپ، ياركەنتكە ئۈچىنچى قېتىم ھۇجۇم قىلدى. شۇ چاغدا ئىسھاق باشچىلىقىدىكى كۇچا قوشۇنى ياركەنتتە ئاللىبۇرۇن مۇداپىئەدە تۇرغان، مۇسۇلمانلار شەھىرى بىلەن خەنزۇ شەھىرىدە 20 نەچچە مىڭ كىشىلىك قوشۇن جەڭگە تەييارلانغانىدى. خەنزۇ

چىڭ سۇلالىسى خانى مۇزۇڭ زامانىنىڭ تۆتىنچى 8 - يىلى (1869 - يىلى)

شۇ يىلى ياقۇبېگ مىرزاشادىنى ھىندىستانغا بېرىپ، ئەنگلىيە بىلەن ئالاقىلىشىشقە ئەۋەتتى. ئەنگلىيىنىڭ ھىندىستاندا تۇرۇشلۇق باش ۋالىيسى ئۇنى قوبۇل قىلدى ھەمدە قورال - ياراغ، ئوق - دورا ۋە قورال - ياراغلارنى رىمونت قىلىش - ياساش ئۈسكۇنىلىرىنى بەردى، يەنە ئۇنىڭ ئۈستىلارنى قەشقەرگە ئاپىرىپ، قەشقەردە قورال - ياراغ زاۋۇتى قۇرۇشىغا رۇخسەت قىلدى.

شۇ يىلى قەشقەرنىڭ جەنۇبىدىكى قىزىل دەريا‌غا كەلكۇن كەلدى، كەلكۇننىڭ ئەڭ يۇقىرى ئېقىن مىقدارى 1060 كۇب مېتىر بولدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى مۇزۇڭ زامانىنىڭ تۆتىنچى 9 - يىلى (1870 - يىلى)

شۇ يىلى ياقۇبېگ تۇرپان، ئۈرۈمچى قاتارلىق جايلارنى ئارقا - ئارقىدىن ئىگىلىدى.

شۇ يىلى ياقۇبېگ نۇرغۇن ئۈستا - ھۈنەرۋەنلەرنى يۆتكەپ، نۇرغۇن پۇل ئاجرىتىپ، ھېيتگاھ جامەسى ۋە ئاپاق خوجا مازىرىنى رىمونت قىلدۇردى. ھېيتگاھ جامەسى 1872 - يىلى رىمونت قىلىنىپ بولدى. ئاپاق خوجا مازىرى 1874 - يىلى رىمونت قىلىنىپ ھازىرقى ھالىتى شەكىللەندى.

شۇ يىلى ئەنگلىيىلىك گراف فورسىس روبېرت شاۋنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كەلدى. بۇ چاغدا ياقۇبېگ تۇرپاندا جەڭ قىلىۋاتاتتى، ئۇ ئىككىسى قەشقەردە بىرقانچە ئاي تۇرۇپ، 9 - ئايدا ھىندىستانغا قايتىپ كەتتى.

شۇ يىلى چارروسىيە قوقەندنىڭ ئەسلىدىكى خانى خۇدايارخانغا قەشقەرگە ئادەم ئەۋەتىپ، ياقۇبېگنى چارروسىيىگە ئەل بولۇشقا كۆندۈرۈش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى.

چىكى سۇلالىسى خانى مۇزۇكى زامانىنىكى تۇڭجى 6 - يىلى (1867 - يىلى)

2 - ئايدا ياقۇبەگ «خوجا ئەۋلادى» دېگەننى چۈرۈپ تاشلاپ، قەشقەردە ئۆزىنى «ئاتالمىش غازى بەدۆلەت» دەپ ئاتاپ، «يەتتە شەھەر» قورچاق ھاكىمىيىتىنى تىكلىدى.

5 - ئايدا ياقۇبەگ قەشقەردىن زور قوشۇن بىلەن چىقىپ، ئاقسۇ، باي قاتارلىق جايلارنى ئىشغال قىلىپ، كۇچا راشىدىن ھاكىمىيىتىنى يوقاتتى.

چىكى سۇلالىسى خانى مۇزۇكى زامانىنىكى تۇڭجى 7 - يىلى (1868 - يىلى)

باش يازدا ياقۇبەگ مۇھەممەد نەزەرنى ئەنگلىيە ھامىيلىقىدىكى ھىندىستانىنىكى پەنجاپقا ئەلچىلىككە ئەۋەتتى. ئەنگلىيىلىك روبېرت شاۋ ئەنگلىيە ھۆكۈمىتىنىكى قوللىشى بىلەن قەشقەرگە كەلدى. ياقۇبەگ روبېرت شاۋنى كۆپ قېتىم قوبۇل قىلىپ، ئۆزىنىكى ئەنگلىيە ئىيال پادىشاھلىقىنىكى ھامىيلىقىغا ئۆتۈشنى خالايدىغانلىقىنى بىلدۈردى. روبېرت شاۋ دۆلىتىگە قايتقاندىن كېيىن «قەشقەرگە سەپەر» ناملىق ئەسەرنى يازدى.

شۇ يىلى ئەنگلىيە ھامىيلىقىدىكى ھىندىستان ئەمەلدارى خوۋورد، قەشقەرگە ياركەنتلەردە پائالىيەت ئېلىپ باردى. شۇ جەريانداً ياركەنت دەرياسىنىكى مەنبەسىنى مۇقىملاشتۇردى، قۇياشقا قاراپ مېڭىدىغانىنى ئۆلچەم قىلىپ، قەشقەر ۋە ياركەنت شەھىرىنىكى ئورنىنى بېكىتتى.

شۇ يىلى چارروسىيىلىك كرودوف، رېينتال قاتارلىقلار قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى. بۇ ئارىلىقتا رېينتال كىلىماتقا قاراپ ئۆلچەش ئۇسۇلىنى قوللىنىپ، قەشقەرنىكى دېڭىز يۈزىدىن قانچىلىك ئېگىز ئىكەنلىكىنى بېكىتتى.

ياقۇپبەگنىڭ قوشۇنلىرىنى تەربىيىلەپ بېرىشكە، زامانىۋىلاشقان ياقۇپبەگنىڭ سىياسىي مەسلىھەتچىلىكىگە ئۇيغۇرلار ئىچىدىن دۆلەت بايرىقىنى ئاسىدۇ، سۇلتاننىڭ باش سۈرىتى ۋە ئىسمى چوشۇرۇلگەن پۇللارنى تارقىتىدۇ.

سەيىد ياقۇپخان قايتىش سەپىرىدە ئەنگلىيەنىڭ ھىندىستانداكى ئۆزاق مۇددەت تۇرۇپ، ئەنگلىيەنىڭ ياقۇپبەگنى قوللىشىنى، «يەتتە شەھەر» نى ئۆز ھىمايىلىقىدىكى دۆلەتلەر تىزىملىكىگە كىرگۈزۈشنى قولغا كەلتۈرۈشكە ئۇرۇندى.

چىڭ سۇلالىسى خانى مۇزۇڭ زامانىنىڭ تۆتىنچى 12 - يىلى (1873 - يىلى)

11 - ئاينىڭ 28 - كۈنى ئەنگلىيىلىك فورىس 350 نەچچە كىشىلىك ئەلچىلەر ئۆمىكىنى باشلاپ ئىككىنچى قېتىم قەشقەرگە كەلدى. ئىككىنچى يىلى 3 - ئايدا ھىندىستانغا قايتتى. شۇ ئۆمەك بىلەن قەشقەرگە كەلگەن گېدىن ئۆلچەش ئەترىتى تورغات پورتى قاتارلىق جايلارنى ئۆلچەپ چىقتى. فورىسنىڭ «قۇمغا كۆمۈلگەن شەھەر» دېگەن دوكلاتىدا، ھىندىستانىنىڭ شىمالىي قىسمىدىكى تاغ ئېغىزى ھەربىي قىسىملارنىڭ خوتەن، ياركەنتلەرگە بېرىشىدىكى چوڭ توسالغۇ ئەمەس دېيىلگەن. ئۆمەكنىڭ باشقا ئەزالىرى يەنە قەشقەر ئەترابىنىڭ ئەھۋالى ھەمدە قورغان - قەلئە، قەدىمكى ئىزلارنى تەكشۈردى. ئەنگلىيەنىڭ ھەربىي دوختۇرى بېللىۇ قەشقەر ئەترابىدىكى دولانلىقلار ئۈستىدە ئىجتىمائىي تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى.

شۇ يىلى ۋېنگرىيىلىك بولو قەشقەرگە زىيارەتكە كەلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى مۇزۇڭ زامانىنىڭ تۆتىنچى 13 - يىلى (1874 - يىلى)

2 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ياقۇپبەگ ئەنگلىيە ئەلچىسى

چىڭ سۇلالىسى خانى مۇزۇڭ زامانىنىڭ تۆتىنچى 10 - يىلى (1871 - يىلى)

7 - ئايدا چارۋىسىيە ئەسكەر چىقىرىپ ئىلىنى بېسىۋالغاندىن كېيىن، ياقۇبېگ ۋەزىيەتنىڭ جىددىيلىكىنى ھېس قىلىپ، جىيەنى شادى مىرزىدىن ئەنگلىيە ھامىيلىقىدىكى ھىندىستان ۋالىيسى ۋە ئەنگلىيە ئايال پادىشاھىغا خەت ئەۋەتىپ، ئەنگلىيەدىن ياردەم سورىدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى مۇزۇڭ زامانىنىڭ تۆتىنچى 11 - يىلى (1872 - يىلى)

5 - ئايدا چارۋىسىيە باش شتاب ستارىشى لېيتىنانتى كولبارس بارۇن باشچىلىقىدىكى ئەلچىلەر ئۆمىكىنى قەشقەرگە زىيارەتكە ئەۋەتتى. ئىككى تەرەپ بەس - مۇنازىرە قىلىش ئارقىلىق، چارۋىسىيە «يەتتە شەھەر ھاكىمىيىتى» نىڭ قانۇنىيلىقى ۋە ياقۇبېگنىڭ «يەتتە شەھەرنىڭ خانى» ئىكەنلىكى ئورنىنى ئېتىراپ قىلدى؛ ئۇنىڭ بەدىلىگە ياقۇبېگ چارۋىسىيە سودىگەرلىرىنىڭ تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇبىدا سودا قىلىشىغا، ئۆتەڭ - ساراي، سودا بانكىسى قۇرۇشىغا قوشۇلدى؛ چارۋىسىيە سودىگەرلىرىنىڭ چېگرا بېجى 2.5% قىلىپ بېكىتىلدى. ئىككى تەرەپ 6 - ئاينىڭ 2 - كۈنى «چارۋىسىيە - قەشقەر شەرتنامىسى» گە ئىمزا قويدى. ئۇنىڭدىن كېيىن، ياقۇبېگنىڭ سىڭلىسىنىڭ ئوغلى سەيىد ياقۇبخان چارۋىسىيىدە زىيارەتتە بولدى. سەيىد ياقۇبخان چارۋىسىينى زىيارەت قىلىپ بولغاندىن كېيىن كونستانتىنوپولغا باردى. مەخپىي سۆزلىشىش ئارقىلىق كېلىشىم ھاسىل قىلىندى: ياقۇبېگ «يەتتە شەھەر» ھاكىمىيىتىنىڭ ئوسمان ئىمپېرىيىسىنىڭ ھامىيسى ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىدۇ، سۇلتان ئوسمان ياقۇبېگكە «ئەمىر» دەپ نام بېرىدۇ ھەمدە ئەلچىلەر ئۆمىكىگە 200 دانە مىلتىق ۋە ئوچ دانە توپ بېرىدۇ. يەنە 10 نەچچە تۈرك ھەربىي ئەمەلدارنى قەشقەرگە بېرىپ

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈڭشۇ 1 - يىلى (1875 - يىلى)

2 - ئايدا قەشقەرلىك سودىگەر بەختى قاتارلىقلار تەكرىتېغىدىكى داۋانلاردىن ئۆتۈپ چۆچەككە كېلىپ، چىڭ سۇلالىسىنىڭ مۇۋەققەت ئىلى جاڭجۈنى رۇڭ چۈەن بىلەن كۆرۈشتى. ۋە «قەشقەر مۇسۇلمان بەگلىرى» نىڭ مەكتۇبىنى تاپشۇرۇپ، چىڭ سۇلالىسىدىن قوشۇن چىقىرىپ، ياقۇبېگنى يوقىتىپ، قولدىن كەتكەن زېمىننى قايتۇرۇۋېلىشنى تەلەپ قىلدى ھەمدە ئۆزلىرىنىڭ بۇنىڭغا ھەمكارلىشىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈشتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈڭشۇ 2 - يىلى (1876 - يىلى)

11 - ئاينىڭ 6 - كۈنى چارىزىمىنىڭ تۈركىستان ۋالىيسى فون كائوفمان مايۇر كوروپاتكىن باشچىلىقىدىكى ۋەكىللەر ئۆمىكىنى ئەۋەتتى. ئۇلار ئوتتۇرا ئاسىيادىكى ئوش شەھىرىدىن يولغا چىقىپ، تېرەك داۋىنىدىن ئۆتۈپ، ئاتلىق 18 كۈندە، 400 كىلومېتىرچە يول بېسىپ قەشقەرگە كەلدى. ياقۇبېگنىڭ ئىككىنچى ئوغلى بەگقۇلىبەگ ئۇلارنى كۈتۈۋالدى. ئۇلار قەشقەردە بىر ئاي تۇرۇپ، 12 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ياقۇبېگ بىلەن كۆرۈشۇش ئۈچۈن قەشقەردىن كورلىغا ماڭدى. شۇ مەزگىلدە كوروپاتكىن قەشقەر كونىشەھەر بىلەن قەشقەر يېڭىشەھەرنىڭ مۇداپىئەسى، ھەربىي ئىشلار، ئىقتىساد قاتارلىق ئەھۋاللىرىنى نۇقتىلىق تەكشۈردى ھەمدە 1897 - يىلى چارىزىمىيدە «قەشقەرىيە» دېگەن كىتابنى نەشر قىلدۇردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈڭشۇ 3 - يىلى (1877 - يىلى)

يىل بېشىدا ئەنگلىيە ھۆكۈمىتى جۇڭگونىڭ ئەنگلىيىدە تۇرۇشلۇق ئەلچىسى گو سۇڭتاۋ ئارقىلىق چىڭ قوشۇنلىرىنىڭ

دوگلاس فورسس بىلەن «ئەنگلىيە - قەشقەر شەرتنامىسى» (جەمئىي 12 ماددا) ئىمزالىدى. شەرتنامىنىڭ مۇھىم نۇقتىلىرى مۇنداق: ئەنگلىيە ھۆكۈمىتى ياقۇبېگنىڭ تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇبىنىڭ ئەمىرى ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىدۇ؛ ئەنگلىيىنىڭ ھەمدە ئۇنىڭ بېقىندى دۆلەتلىرىنىڭ سودىگەرلىرى تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇبىدا ئەركىن سودا قىلسا، ئولتۇراقلاشسا بولىدۇ؛ ئەنگلىيە مالىلىرىنىڭ تاموژنا بېجى 2.5% تىن ئېشىپ كەتمەيدۇ؛ ئەنگلىيىلىكلەرنىڭ تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇبىدا يەر، ئۆي، سارايلارنى سېتىۋېلىشىغا يول قويۇلىدۇ؛ ئەنگلىيە تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇبىدا باش ئەلچى دەرىجىلىك ۋەكىل ۋە كونسۇل دەرىجىلىك سودا ۋاكالەتچىسى تۇرغۇزسا بولىدۇ، ۋەھاكازالار.

5 - ئايدا ئەنگلىيە روبېرت شاۋنى قەشقەردە تۇرۇشلۇق تۇنجى دائىمىي ۋەكىلى قىلىپ ئەۋەتتى. ۋەكىلنىڭ ياقۇبېگكە مۇناسىۋەتلىك ئەھۋاللانى تونۇشتۇرۇپ تۇرۇشى ھەمدە مۇۋاپىق تەكلىپ بېرىشى بەلگىلەندى، شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئەنگلىيىنىڭ قورال - ياراغلىرى قەشقەرگە ئەۋەتىلىپ تۇردى.

شۇ يىلى چارروسىيە پولكوۋنىك رېينتال باشچىلىقىدىكى ۋەكىللەر ئۆمىكىنى قەشقەرگە ئەۋەتىپ، «ئەنگلىيە - قەشقەر شەرتنامىسى»نى باھانە قىلىپ، رېينتالنى چارروسىيىنىڭ قەشقەردە دائىمىي تۇرۇشلۇق ۋەكىلى قىلىپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى. ئىككى تەرەپ بىرقانچە قېتىم سۆھبەتلىشىپمۇ نەتىجىگە ئېرىشەلمىدى. چارروسىيە ھەربىي كۈچ ئارقىلىق ياقۇبېگنى باش ئەگدۈرمەكچى بولدى. شۇ يىلنىڭ كېيىنكى يېرىمىدا چارروسىيە ناربن دەريالىسى بويىغا 20 مىڭدىن ئارتۇقراق ئەسكەر توپلاپ ياقۇبېگكە جازا يۈرۈشى قىلىشقا تەييارلاندى. ئىككىنچى يىلى ئەتىيازدا قوقەندلىكلەر چارروسىيىگە قارشى كەڭ كۆلەملىك قوزغىلاڭ كۆتۈرگەچكە 20 مىڭ كىشىلىك چارروسىيە قوشۇنى قوقەندكە بېرىشقا مەجبۇر بولۇپ، بۇ ئىش ئەملگە ئاشماي قالدى.

هاكىمىيەتى نىياز «ھەقىقەتكە قايتقانلىقى» نى جاكارلىدى. بەگقۇلىبەگ ئەسكەر تارتىپ خوتەنگە يۈرۈش قىلدى.

11 - ئايدا يېشىل تۇغلۇق خوشۇننىڭ سەرداری خې بۇيۇن بەگقۇلىبەگنىڭ خوتەنگە يۈرۈش قىلىۋاتقانلىقىدىن پايدىلىنىپ، قەشقەر يېڭىشەھەرنى ئىگىلەپ، «ھەقىقەتكە قايتقانلىقى» نى جاكارلىدى. ياقۇبېگنىڭ كونا سەركەردىسى دەرھال قەشقەر كونىشەھەرنى قوغداپ قالدى ھەمدە ياقۇبېگكە تەسلىم بولغان بەي يەنخۇ قىسمىدىكى يۇ شياۋخۇلار بىلەن كېلىشىپ، قەشقەر يېڭىشەھەرگە ھۇجۇم قىلدى. خې بۇيۇ بەرداشلىق بېرەلمەي، لىيۇ جىنتاڭغا خەت يېزىپ ياردەم سورىدى.

12 - ئاينىڭ 6 - كۈنى بەگقۇلىبەگ بىلەن بەي يەنخۇ بىرلىشىپ قەشقەر يېڭىشەھەردىكى خې بۇيۇن قىسمىلىرىغا قايتا - قايتا ھۇجۇم قىلدى، ئەمما شەھەرنى ئالالمىدى.

12 - ئاينىڭ 17 - كۈنى چىڭ سۇلالىسى قوشۇنىدىن يۇ خۇئېن، خۇاڭ ۋەنپىڭ قىسمىلىرى قەشقەر كونىشەھەرنى ئېلىپ، قەشقەر يېڭىشەھەرنى مۇھاسىرىدىن قۇتۇلدۇردى. ئەتىسى يۇ خۇئېن غەربكە يۈرۈش قىلىپ، بەگقۇلىبەگنى ھەم يۇ شياۋخۇلارنى قوغلىدى. خۇاڭ ۋەنپىڭ غەربىي شىمالغا يۈرۈش قىلىپ، بەي يەنخۇ قىسمىلىرىنى قوغلىدى. 19 - كۈنى يۇ خۇئېن مىڭيولدا يۇ شياۋخۇنى تىرىك تۇتتى.

12 - ئاينىڭ 21 - كۈنى چىڭ سۇلالىسى قوشۇنىدىن لىيۇ جىنتاڭ قىسمىلىرى يارکەنتنى ھۇجۇم قىلىپ ئالدى. 26 - كۈنى لىيۇ جىنتاڭ قىسمىلىرى قەشقەرگە يېتىپ كېلىپ، جىن شياڭيىن ئاتا - بالا، يۇ شياۋخۇ ۋە قورچاق سەركەردە ما يۈەنلەرنىڭ كاللىسىنى ئېلىپ سازايى قىلدى، شۇنىڭ بىلەن بىرگە، قەشقەرگە يوشۇرۇنۇۋالغان ئەنگلىيە، ھىندىستان، تۈركىيىلەرنىڭ ياقۇبېگ ئۇچۇن خىزمەت قىلىدىغان ھەربىي ئەمەلدارى ۋە مەسلىھەتچىلىرىدىن كۆپلىگەن كىشىلەرنى قولغا ئالدى.

غەربكە جازا يۈرۈشى قىلىشىنى توختىتىشىنى، ياقۇپبەگ هاكىمىيىتىنى «بېقىندى دۆلەت قىلىپ خەرىتىگىلا كىرگۈزۈشنى، ئولپان تاپشۇرغۇزماسلىق» نى تەلەپ قىلدى، چىڭ هۆكۈمىتى بۇنى قاتتىق رەت قىلدى.

5 - ئاينىڭ 29 - كۈنى شىنجاڭنى 13 يىلدىن كۆپرەك ئاياغ ئاستى قىلغان ياقۇپبەگ كورلىدا ئۇشتۇمتوت ئۆلدى.

6 - ئاينىڭ 6 - كۈنى ياقۇپبەگنىڭ كىچىك ئوغلى هەققۇلبەگ ياقۇپبەگنىڭ جەسىتىنى كورلىدىن قەشقەرگە ئېلىپ ماڭدى. ئەتىسى ياقۇپبەگنىڭ قالدۇق قىسىملىرى كورلىدا بۇزۇرۇكنىڭ جىيەنى هېكمىخان تۆرىنى خان قىلغانلىقىنى جاكارلىدى.

6 - ئاينىڭ 23 - كۈنى هەققۇلبەگ ياقۇپبەگنىڭ جەسىتىنى قەشقەر مۇسۇلمانلار شەهىرىنىڭ شەرقىي شىمالىغا 30 نەچچە كىلومېتىر كېلىدىغان قىزىل دەريا سىنىڭ كۆۋرۈكىگە ئەكەلگەندە ئىنىسى بەگقۇلبەگ قارشى ئېلىشقا چىقارغان پانسات مۇهەممەد زىيا ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتتى.

8 - ئاينىڭ 13 - كۈنى بەگقۇلبەگ قەشقەردىن ئاقسۇغا ئەسكەر تارتىپ، هېكمىخان تۆرىنى مەغلۇپ قىلىپ ئاقسۇنى ئالدى. هېكمىخان تۆرە چارۇسىيىگە قېچىپ كەتتى. 9 - ئاينىڭ 5 - كۈنى بەگقۇلبەگ ئاقسۇدىن قەشقەرگە قايتىپ كېلىپ قوشۇنلىرىنى تەرتىپكە سالدى.

9 - ئاينىڭ 3 - كۈنى چىڭ سۇلالىسىنىڭ ئەنگلىيەدە تۇرۇشلۇق ئەلچىسى گو سۇڭتاۋ ئەنگلىيە تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىقىغا نوتا تاپشۇرۇپ، روبېرتنى قەشقەردە تۇرۇشلۇق ئەلچى قىلىپ ئەۋەتىش توغرىسىدىكى قارارنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشنى ئوتتۇرىغا قويدى هەمدە ئەنگلىيىنىڭ بۇنداق قىلغانلىقى ئەمەلىيەتتە ياقۇپبەگنىڭ جۇڭگونى پارچىلىشىغا يارەم بەرگەنلىكى، دەپ كۆرسەتتى.

10 - ئاينىڭ 4 - كۈنى ياقۇپبەگنىڭ خوتەندە تۇرۇشلۇق

قالدى ئىشلار ئىدارىسى تەسىس قىلدى، مارالبېشىدا قالدى ئىشلار شۆبە ئىدارىسى تەسىس قىلدى. قەشقەردە قالدى ئىشلار باش ئىدارىسىنى تەسىس قىلىپ، تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇبىدىكى مۇسۇلمانلار شەھىرىنىڭ قالدى ئىشلىرىنى ئومۇمىي جەھەتتىن ئىگىلىدى. قالدى ئىشلار ئىدارىلىرى يەنە باۋ - جياغا ئايرىش، غەللە - پاراق ئېلىش ئىشلىرىغا مەسئۇل بولدى. جامائەتنى چاقىرتىپ دېھقانچىلىق سايمانلىرى، ئۇرۇقلۇق تارقىتىپ بەردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 5 - يىلى (1879 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 5 - كۈنى چارۇسىيىگە ئەل بولغان بۇزۇرۇكنىڭ جىيەنى ھېكمخان 1000 غا يېقىن ئادەمنى باشلاپ، ئەنجاندىن يولغا چىقىپ ئۇلۇغچات قاراۋۇلخانىسىدىن ئۆتۈپ، ئاھالىلەرنى بۇلاپ كەتتى، يەنە ئەسكەرلىرىنى بۆلۈپ مىڭيول، بوستانتېرەكلەرگە كەلدى.

1 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ھېكمخان 1000 دەك ئادەمنى باشلاپ بەلتوقايغا كەلدى. 1 - ئاينىڭ 24 - كۈنى لىيۇ جىنتاڭ ياساۋۇلبېگى تەن شىندىيەن، فاڭ يۈشىڭلارنى ئەۋەتىپ زەربە بەردى. 1 - ئاينىڭ 30 - كۈنى لىيۇ جىنتاڭ 1860 ئاتلىق ئەسكەرنى باشلاپ، قەشقەر يېڭىشەھەردىن بوستانتېرەككە ھۇجۇم قىلدى. ھېكمخان چارۇسىيىگە قېچىپ كەتتى.

8 - ئاينىڭ 4 - كۈنى ھېكمخان قاتارلىقلار «چارۇسىيىنىڭ ‹بۇ قېتىم چوقۇم قەشقەرنى ئېلىش كېرەك، بولمىسا چارۇسىيە چېگرىسى ئىچىگە كىرمەسۇن› دېگەن بۇيرۇقىغا ئەمەل قىلمىمىز ھەم چارۇسىيىنىڭ بۇيرۇقى بويىچە قەشقەر، يېڭىسار شەھەرلىرىنى ئالىمىز» دەپ داۋراڭ سېلىشتى. ھېكمخاننىڭ قىسىملىرىدا چارۇسىيە تارقاتقان يول خېتى بار ئىدى. ئۇلار ئۇلۇغچاتقىچە كەلدى، كېيىن تاشقورغانغا تاجاۋۇز قىلدى.

9 - ئاينىڭ 12 - كۈنى لىيۇ جىنتاڭ 2000 دىن ئارتۇق

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈلگۈشۇ 4 - يىلى (1878 - يىلى)

2 - ئايدا لىيۇ جىنتاڭ قەشقەردە چارروسىيىنىڭ تاشكەنت باش ۋالىيسى كائوفمان بىلەن يەتتەسۇ ئۆلكىسىنىڭ مەمۇرىي ئەمەلدارى كولپاكوۋسكىغا نوتا تاپشۇرۇپ، بەي يەنخۇنى تاپشۇرۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى.

3 - ئاينىڭ 15 - كۈنى قەشقەردە يېشىل تۇغلۇق خوشۇننىڭ سەردارى خي بۇيۇن قاتارلىق 16 كىشىدە ئىلگىرى دۇشمەنگە تەسلىم بولۇش ھەرىكىتى بولغانلىقى ئۈچۈن، بۇيرۇق بىلەن ۋەزىپىسى ئېلىپ تاشلاندى. كېيىن ھەقىقەتكە قايتىپ خىزمەت كۆرسەتكەنلىكى ئۈچۈن گۇناھى كەچۈرۈم قىلىندى.

4 - ئاينىڭ 13 - كۈنى لىيۇ جىنتاڭ قەشقەردە كولپاكوۋسكىنىڭ نوتىسىنى تاپشۇرۇۋالدى. ئۇنىڭدا بەي يەنخۇ قاتارلىقلار «مۇساپىر» ھېسابلىنىدۇ، ئۇلارنى تاپشۇرۇشقا بولمايدۇ، جۇڭگو كۇمۇش تۆلىشى كېرەك، دېيىلگەن.

11 - ئاينىڭ 7 - كۈنى بەگقۇلىبەگ قالدۇق قىسىملىرىدىن ئالداش 300 دىن ئارتۇق ئادەمنى باشلاپ، ئوتتۇرا ئاسىيادىكى ئەنجاندىن يولغا چىقىپ، قەشقەرنىڭ تاشمىلىق كەنتىگە ھۇجۇم قىلدى.

11 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ئالداشنىڭ قىسىملىرى ئوپالغا كېلىپ، مازاردا قۇرئان - تىلاۋەت قىلىۋاتقاندا، ياقۇبېبەگ قىسىملىرىنىڭ ئايىغى تەگكەن يەرلەردىن باج - سېلىق ئېلىنمايدۇ، دەپ جار سالدى. لىيۇ جىنتاڭ مەھكىمە ئەزاسى لو چاڭيۇ، ياساۋۇلبېگى جاڭ جۇن قاتارلىقلارنى باشلاپ ئالداشقا زەربە بەردى.

11 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قىرغىزلارنىڭ نايمان قەبىلىسى چىڭ سۇلالىسى قوشۇنلىرىغا ياردەملىشىپ، ئالداشنى ئېتىپ ئۆلتۈردى.

شۇ يىلى چىڭ سۇلالىسى ياركەنت، قەشقەر، يېڭىسارلاردا

مادده‌سىدا، كونا كېلىشىم بويىچە قەشقەر قاتارلىق جايلاردا «ئۆز ئالدىغا كونسۇلخانا قۇرۇش» قا بولىدۇ، دېيىلگەن.

4 - ئايدا چارروسىيە قەشقەر كونىشەھەر يارباغ دەرۋازىسىدا كونسۇلخانا قۇرۇپ، ئۇزاق مۇددەت كونسۇل تۇرغۇزماقچى بولدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 8 - يىلى (1882 - يىلى)

9 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەرگە دوتەي قويۇلدى.

11 - ئاينىڭ 29 - كۈنى چارروسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسىنىڭ تۇنجى كونسۇلى پېتروۋسكي قەشقەرگە كېلىپ ۋەزىپىگە ئولتۇردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 10 - يىلى (1884 - يىلى)

6 - ئاينىڭ 3 - كۈنى «جۇڭگو - چارروسىيە ئىلى شەرتنامىسى» نىڭ قوشۇمچىسى - «قەشقەر چېگرىسىنى داۋاملىق تەكشۈرۈش كېلىشىمى» ئىمزالاندى. بۇ كېلىشىمدە، چارروسىيە سىزىپ چىققان چېگرا خەرىتىسى بويىچە، جۇڭگو بىلەن چارروسىيىنىڭ پامىردىكى چېگرىسىنىڭ باشلىنىش نۇقتىسى ئالدىنقى پامىرنىڭ شىمالىدىكى ئالاي چوققىسىدىن شەرقىي شىمالىدىكى ئۆزبېلتاغ ئېغىزىغا يۆتكەلگەن، بۇنىڭ بىلەن چارروسىيە جۇڭگونىڭ ئىلگىرىكى چېگرىسى ئىچىدىكى ئالاي جىلغىسى بىلەن قوش قورۇق پامىرنى ئىگىلىۋالدى. ئۆزبېلتاغ ئېغىزىنىڭ جەنۇبىدىكى چېگرا كېلىشىمىدىكى بەلگىلىمىلەر بويىچە، چارروسىيىنىڭ چېگرىسى شۇ يەردىن غەربىي جەنۇبقا قايرىلغان، جۇڭگونىڭ چېگرىسى دەل جەنۇبقا سوزۇلغان. مۇشۇنداق بولغاندا، ئىككى چېگرا ئوتتۇرىسىدا 45° لۇق «كېلىشىم بولالمىغان رايون» شەكىللەنگەنىدى. بۇ رايون «جۇڭگو باشقۇرۇۋاتقان چېگرا ئىچىدە» بولۇپ، چىڭ سۇلالىسى

ئاتلىق ئەسكەرنى باشلاپ تاشقورغانغا يۈرۈش قىلىپ، 9 - ئاينىڭ 24 - كۈنىگىچە ھېكمىخاننىڭ 2000 دىن ئارتۇق قالدۇق قوشۇننىنى يوقاتتى. دۈشمەن كاتتىۋاشلىرىدىن 63 كىشىنى تۇتۇۋالدى. قورال - ياراغ، تۇغ - ئەلەملەردىن 1000 نەچچىنى، ئات، كالا، قويدىن نەچچە مىڭنى ئولجا ئالدى.

شۇ يىلى خې بۇيۇن قەشقەر يېڭىشەھەر شىمالىي دەرۋازىسىنىڭ سىرتىغا ياساتقان مەسچىت ئۇرۇشتا بۇزۇلۇپ كەتتى. قوشۇندىكى مۇسۇلمانلارنىڭ نامىز ئوقۇشىغا قولايلىق بولسۇن ئۈچۈن، لىيۇ جىنتاڭ جەنۇبىي دەرۋازىنىڭ سىرتىغا چوڭ مەسچىت سېلىشنى بۇيرۇدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈلگۈشۇ 7 - يىلى (1881 - يىلى)

2 - ئاينىڭ 24 - كۈنى چىڭ ھۆكۈمىتى چارروسىيە بىلەن دۆلەتكە ئار - نومۇس كەلتۈرىدىغان «ئىلى شەرتنامىسى»، «قۇرۇقلۇقتىكى سودا يوللىرىنى ئۆزگەرتىش نىزامنامىسى» ۋە ئۇلارنىڭ قوشۇمچىلىرىنى تۈزدى. «ئىلى شەرتنامىسى» جەمئىي 20 ماددا بولۇپ، ئاساسىي مەزمۇنى يەر بۆلۈپ بېرىش، سودا ئىشلىرىغا يول قويۇش، كونسۇلخانا تەسىس قىلىش، تۆلەم بېرىشتىن ئىبارەت. «يەر بۆلۈپ بېرىش» دېگەن ماددىسىدا، قەشقەر رايونى چارروسىيىنىڭ دېگىنى بويىچە «ھازىرقى چېگرىسىنى تەكشۈرۈپ بېكىتىدۇ» دېيىلگەن. بۇ چارروسىيىنىڭ تېخىمۇ كۆپ جۇڭگو زېمىنىنى ئىگىلىۋالغان ئەھۋالدا، يەنە تېخىمۇ كۆپ جۇڭگو زېمىنىنى ئىگىلىۋېلىشى ئۈچۈن تۇرغۇزغان دەستىكى: «سودا ئىشلىرىغا يول قويۇش» دېگەن ماددىسىدا، چارروسىيە سودىگەرلىرى تەڭرىتېغىنىڭ جەنۇبى ۋە شىمالىدا سودا قىلغاندا باج ئېلىنمايدۇ، چارروسىيە سودىگەرلىرى جۇڭگوغا كەلگەندە، ئۇلارنىڭ شىنجاڭنىڭ چېگرا بويلىرىدىكى 35 قاراۋۇلخانىدىن كىرىپ چىقىشىغا رۇخسەت قىلىنىدۇ، دېيىلگەن. «كونسۇلخانا تەسىس قىلىش» دېگەن

تەيىنلەندى، بىراق ئۇ كەلمىدى.

9 - ئاينىڭ 5 - كۈنى ئەنگلىيىلىك ئىلياس جۈڭگو ھۆكۈمىتى بىلەن جۈڭگو - ھىندىستان سودا كېلىشىمى ئىمزالاش، سودا ۋەكىلى ئەۋەتىپ قەشقەردە تۇرغۇزۇش ئۈچۈن، ئۈچىنچى قېتىم جەنۇبىي شىنجاڭغا كەلدى، لېكىن مەقسىتىگە يېتەلمەي 10 - ئايدا قايتىپ كەتتى.

10 - ئاينىڭ 30 - كۈنى قەشقەردە پېتىراپ يۈرگەن جاڭ دافا، يىراقنى تىنچىتقۇچى سول تۇغلۇق قوشۇندىن گۇ دېشەن قاتارلىق 10 كىشى يۈرتىغا قايتىش راسخوتى توپلاش ئۈچۈن، سودا دۇكانلىرىنى بۇلىدى. بۇ ئىشتىين كېيىن ئۇلار باشچىلىقىدىكى 16 كىشى ئۆلتۈرۈۋېتىلدى.

شۇ يىلى 10.3% بويىچە سودا بېجى ئېلىش باشلاندى. جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا ئۆتەڭ - رابات‌لار قۇرۇلدى.

شۇ يىلى چارروسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلى پېتروۋىسكىي چارروسىيە تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىقىغا قۇرۇمتاغدىكى ئالتۇن ئىشلەپچىقىرىش ئەھۋالىنى دوكلات قىلدى. چارروسىيىلىك گرومبوچىۋسكىي بۇيرۇققا بىنائەن فەرغانە ئۆلكىسى بىلەن قەشقەرنىڭ چېگرىسىنى بېكىتىش ئۈچۈن كېلىپ، قەشقەردىن لاداخقىچە، فەرغانىدىن كەشمىرنىڭ شىمالىي چېگرىسىغىچە بولغان يوللارنى ئۆلچىدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 12 - يىلى (1886 - يىلى)

5 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قەشقەردە تۇرۇشلۇق چىڭ سۇلالىسى قوشۇنىنىڭ ياساۋۇلبېگى دۇڭ فۇشياڭ ئاقسۇغا يۆتكىلىپ، مۇۋەققەت باش بوغ بولدى.

6 - ئاينىڭ 3 - كۈنى ئۇرۇمچىنىڭ ياساۋۇلبېگى تەن شاڭلىيەن قەشقەرنىڭ تۇنجى ياساۋۇلبېگى بولدى. ئۇ قەشقەر

قوشۇنى قاراۋۇلخانا قۇرۇپ قوغدىدى.

11 - ئاينىڭ 16 - كۈنى لىيۇ جىنتاڭنىڭ مەكتۇپ يوللىشى بىلەن ئۇرۇمچىنىڭ ياساۋۇلبېگى قەشقەرگە يۆتكەلدى، قەشقەرنىڭ چېگرا مۇداپىئە باش بۇغى ئاقسۇغا يۆتكەلدى.

شۇ يىلى چىڭ سۇلالىسى شىنجاڭدا ئۆلكە تەسىس قىلىپ، بىر باش مۇپەتتىش، بىر پەرمانبەردار قويدى. جەنۇبىي شىمالىي شىنجاڭدىكى باش بۇغ مەسلىھەتچى ئامبال، خانئامبال، ئاغلاقچى ئامبال قاتارلىق ئەمەلدارنى بىكار قىلدى. ھاكىمبەگ، ئىشكئاغا بەگلەرنىڭ ئورنى ئىنتايىن مۇھىم بولغاچقا، ئۇلارنىڭ مەرتىۋىسىنى ساقلاپ قالغاندىن باشقا، قالغان بەگلەرنىڭ ھەممىسىنى بىكار قىلدى. قەشقەردە ۋىلايەت تەسىس قىلدى، ئۇنىڭغا سۇلى بىۋاستە قاراشلىق ئايماق (ئايماق مەركىزى قەشقەر خەنزۇ شەھىرى، يەنى ھازىرقى قەشقەر يېڭىشەھەر بولدى)، كونىشەھەر ناھىيىسى (ناھىيە مەركىزى قەشقەر مۇسۇلمانلار شەھىرى، يەنى ھازىرقى قەشقەر شەھىرىدە بولدى) قاردى. ياركەنت بىۋاستە قاراشلىق ئايماق قىلىندى، ئۇنىڭغا قاغىلىق ناھىيىسى قاردى: يېڭىسار، مارالبېشى بىۋاستە قاراشلىق ۋازارەت قىلىندى: خوتەن بىۋاستە قاراشلىق ئايماق قىلىنىپ، ئىككى ناھىيىنى باشقۇردى. قەشقەر دوتەي يامۇلى قەشقەر كونىشەھەردە ئىدى.

شۇ يىلى قەشقەردە پىلىچىلىك ئىدارىسى تەسىس قىلىندى. ئىچكى ئۆلكىلەردىن 100 مىڭ تۇپ ئوجمە كۆچمىتى يۆتكەپ كېلىندى، يىپەك تارتىش، توقۇش ئۇستىلىرى قەشقەرگە كېلىپ، پىلە بېقىش، يىپەك تارتىش، بويىاش ھۇنەرلىرىنى ئۆگەتتى، كېيىن قەشقەردە يىپەك تارتىش ماشىنىسى ياسالدى، چەت ئەلدىن توقۇش ماشىنىسى كىرگۈزۈلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 11 - يىلى (1885 - يىلى)

5 - ئاينىڭ 25 - كۈنى خۇاڭ گۈاڭدا قەشقەرگە دوتەيلىككە

باشلاپ كېلىپ پامىرغا سوقۇنۇپ كىردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈڭشۇ 14 - يىلى (1888 - يىلى)

يۇەن ياۋلىڭ چىڭ ھۆكۈمىتىگە قەشقەردە ھۆكۈمەت پۇلى ئىدارىسى قۇرۇش توغرىسىدا ئادەم ئەۋەتىش، خۇاپياۋنى سىناق تەرىقىسىدە ئىشلىتىش، خەزىنە زاپىسىدىن 5000 سەر كۈمۈش قەرز ئېلىپ تۇرۇش توغرىسىدا مەكتۇپ يوللىدى. قىش كىرگەندە، پۇل قۇيۇشقا ئادەم ئەۋەتىش، بىر تەرىپىدە «光绪通宝» دېگەن خەت، يەنە بىر تەرىپىدە خەنزۇچە «喀什»، ئۇيغۇرچە «كاشغەر» دېگەن خەت بولغان پۇل قېلىپىنى ياساپ چىقىش توغرىسىدا يەنە مەكتۇپ يوللىدى. پۇلنىڭ ئېغىرلىقى 1.3 مىسقال بولدى، 500 داچەن بىرسەر كۈمۈشكە تەڭ كېلەتتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈڭشۇ 15 - يىلى (1889 - يىلى)

2 - ئاينىڭ 6 - كۈنى گەنسۇ شىنىڭ قورغىنىنىڭ باش بۇغى تەن شاڭلىيەنگە قەشقەرنىڭ ياساۋۇلبېگىلىك مەرتىۋىسى بېرىلدى.

7 - ئايدا چارۇسىيىلىك پولكوۋنىك پېۋسوف تەكشۈرۈش ئەترىتى گرومبوچېۋسكىينى ئوتتۇرا ئاسىيادىكى ئوشتىن چىقىپ، پامىر ئارقىلىق قەشقەر قاتارلىق جايلارغا كېلىپ «تەكشۈرۈش» كە ئەۋەتتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈڭشۇ 16 - يىلى (1890 - يىلى)

6 - ئاينىڭ 7 - كۈنى ياساۋۇلبېگى تەن شاڭلىيەن قەشقەردە كېسەل بىلەن ئۆلدى. ئاقسۇ قورغىنىنىڭ باش بۇغى دۇڭ فۇشياڭ قەشقەرگە ياساۋۇلبېگى بولۇپ كەلدى. قەشقەردىكى

دوتىيى بىلەن بىرلىكتە غەربتىكى تۆت شەھەر ۋە چېگرا رايونىنىڭ مۇداپىئە ئىشلىرىنى باشقۇرىدىغان بولدى.

7 - ئايدا ئەنگلىيىلىك ياڭخازبەند (رۇڭ خېپېڭ) قەشقەرگە كېلىپ، چارروسىيە كونسۇلى پېتروۋسكىي ۋە بېلگىيىلىك مىسسىئونېر ھېنرىك بىلەن كۆرۈشتى ھەم 8 - ئاينىڭ 29 - كۈنى ياركەنتكە باردى.

شۇ يىلى چارروسىيىلىك گروم - گىرژىمايلو ئوتتۇرا ئاسىيادىن قەشقەرگىچە بولغان ئارىلىقتىكى ھايۋانلارنى تەكشۈردى.

شۇ يىلى باۋۇدۇنھاجى ئاتۇشتا يېڭىچە مەكتەپ ئاچتى ۋە ئىسلام ئەپەندى، ھەسەن ئەپەندى، تۇرسۇن ئەپەندى، مەمتىلى ئەپەندى قاتارلىق 10نەچچە كىشىنى چەت ئەلگە بىلىم ئاشۇرۇشقا ئەۋەتتى.

شۇ يىلى قەشقەردە ۋابا كېسىلى تارقالدى. چارروسىيە ۋابا كېسىلىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىيادىكى يەتتەسۇ ۋادىسىغا ۋە فەرغانىگە تارقىلىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، زىلاندنى قەشقەرگە ئەۋەتتى. زىلاند ئالمۇتىدىن يولغا چىقىپ، نارىن ئارقىلىق قەشقەرگە كەلدى. ئۇنىڭ «قەشقەر ۋە تەڭرىتاغ تىزمىسىدىكى تاغ ئېغىزلىرى» دېگەن ئەسىرى بار.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 13 - يىلى (1887 - يىلى)

5 - ئايدا يۈەن ياۋلىڭ قەشقەرنىڭ دوتەيلىكىگە تەيىنلەندى.

8 - ئايدا شىنجاڭنىڭ باش مۇپەتتىشى لىيۇ جىنتاڭنىڭ شىنجاڭدا تاماملانغان شەھەر مەھكىمە قۇرۇلۇشىنى مۇكاپاتلاش توغرىسىدىكى مەكتۇپىدا، ياركەنت قاتارلىق شەھەرلەرنىڭ مەھكىمە قۇرۇلۇشى تاماملاندى، دېيىلگەن.

شۇ يىلى «شىنجاڭدا بىنەم ئېچىپ، يەر ئۆزلەشتۈرۈش نىزامنامىسى» تۈرغۈزۈلدى.

شۇ يىلى چارروسىيە ئوفىتسېرى گرومبوچېۋسكىي قوشۇن

رازۋېدكا ئەترىتى پولكوۋنىك يانۇفنىڭ باشلامچىلىقىدا ئوۋ ئوۋلاشنى باھانە قىلىپ پامىرغا باستۇرۇپ كىردى. ئۇلار يول بويى جۇڭگو قاراۋۇلخانىلىرىنىڭ توسۇشىغا پىسەنت قىلماي، زورلۇق بىلەن ئالغا ئىلگىرىلەپ، پامىر رايونىدىكى يوللار ھەمدە چىڭ سۇلالىسى قوشۇنىنىڭ مۇداپىئە ئەھۋالىنى رازۋېدكا قىلدى، شۇنداقلا سۇمانتاشتىكى چىەنلۇڭ خان تۆھپە خاتىرە تېشىنى ئوغرىلاپ كەتتى. چىڭ ھۆكۈمىتى بۇنىڭغا قاتتىق نارازىلىق بىلدۈردى.

8 - ئايدا چارروسىيە تۈركىستان باش ۋالىيسى فېلىۋسكىي ئاشكارا ھالدا «جۇڭگو - چارروسىيە قەشقەر چېگرىسىنى داۋاملىق تەكشۈرۈش كېلىشىمى» دىكى پامىرنىڭ چېگرىسىنى بېكىتىشكە مۇناسىۋەتلىك بەلگىلىمىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، چارروسىيە ساربقول بويلىرىدىن مۇزتاغقىچە بولغان ئارىلىقنى چېگرا قىلىدۇ، پۈتكۈل پامىرنى ئىگىلەيدۇ، دەپ جار سالدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈڭشۇ 18 - يىلى (1892 - يىلى)

2 - ئاينىڭ 10 - كۈنى گەنسۇ - شىنجاڭنىڭ باش مۇپەتتىشى ۋېي گۈڭتاۋنىڭ قەشقەردە سودا ئىدارىسى قۇرۇش ھەمدە چېگرىدا قاراۋۇلخانا قۇرۇش توغرىسىدىكى تەكلىپى تەستىقلاندى.

6 - ئاينىڭ 2 - كۈنى چارروسىيىنىڭ ھەربىي ئەمەلدارى يانوف ئالاھىدە قوشۇننى باشلاپ پامىرغا تاجاۋۇز قىلىپ كىرىپ، «قەشقەر چېگرىسىنى داۋاملىق تەكشۈرۈش كېلىشىمى» دە بەلگىلەنگەن «كېلىشىپ بولالمىغان رايون» نى ھەمدە كېلىشىمدە بەلگىلەنگەن جۇڭگوغا تەۋە پامىرنى ئىگىلىۋالدى. 10 - ئايغىچە چارروسىيە قوشۇنى ساربقولنىڭ غەربىدىكى 20 مىڭ كۋادرات كىلومېتىر كېلىدىغان جۇڭگو پامىر زېمىنىنى ئىگىلىۋالدى.

تۆت شەھەرنىڭ ئەسلىدىكى يارەمچى ئورۇنباسار سانغۇنى خۇاڭ ۋەنپىڭ ئاقسۇ قورغىنىنىڭ باش بۇغى بولدى.

يازدا ئالچور ئەنگلىيە قورچاق قوشۇنىنى پامىرنىڭ ئوتتۇرا قىسمىدىكى يېشىلنۇر كۆلى ئەتراپىغا تاجاۋۇز قىلدۇرۇپ، «بۇ جايلار ئەنگلىيىنىڭ زېمىنى» دېۋالدى ھەمدە قوراللىق كۈچ بىلەن جۇڭگونىڭ سۇمانتاش قاراۋۇلخانىسىنى ئىگىلىۋالدى.

8 - ئايدا ئەنگلىيە چىڭ ھۆكۈمىتى بىلەن جۇڭگو - ئافغانىستانىنىڭ پامىردىكى چېگرىسىنى ئايرىش ھەققىدە سۆھبەت ئېلىپ بېرىشنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، چىڭ ھۆكۈمىتىنى سۇمانتاش رايونىنى بۆلۈپ بېرىشكە قىستاپ، ئەنگلىيە كۈچلىرىنى جۇڭگو چېگرىسىغا ئېلىپ كېلىش غەرىزىگە يەتمەكچى بولدى. چىڭ ھۆكۈمىتى «پامىر جۇڭگونىڭ زېمىنى» دەپ بايانات ئېلان قىلىپ، ئۇلار بىلەن چېگرا ئايرىش مەسىلىسى ئۈستىدە قايتا سۆھبەتلىشىشنى رەت قىلدى ھەمدە ئەنگلىيىنىڭ قورچاق قوشۇنىنىڭ سۇمانتاش رايونىدىن چېقىپ كېتىشىنى تەلەپ قىلدى.

12 - ئايدا شۆبتسىيىلىك سۆھبەن ھېيدن ئوتتۇرا ئاسىيانىڭ ئوش رايونىدىن قەشقەرگە كېلىپ، ياڭخازبەند بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن قايتىپ كەتتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۈ 17 - يىلى (1891 - يىلى)

6 - ئاينىڭ 18 - كۈنى چارروسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلى دوتەي شياڭ باڭجۇغا نوتا تاپشۇرۇپ، تاشكەنتنىڭ باش ۋالىيسى چېگرا تەكشۈرۈپ پامىرغا كېلىدىغانلىقىنى ئېيتتى. شياڭ باڭجۇ كونسۇلغا نوتا تاپشۇرۇپ، چوڭ - كىچىك پامىرنىڭ ھەممىسى جۇڭگو زېمىنى، باش ۋالىي بەقەت چېگرالانغان جايغىچە بارسا بولىدۇ، دېدى.

7 - ئايدا چارروسىيە ھۆكۈمىتى ئەۋەتكەن 120 كىشىلىك

5 - ئاينىڭ 26 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەرنى قوغداپ تۇرغان بىر توپچى قىسىم سارىقولغا بېرىپ ئورۇنلاشتى؛ 24 - كۈنى، پىيادىلەر قىسمى كونىشەھەردىن گەز قاراۋۇلخانىسىغا يۆتكەلدى.

6 - ئاينىڭ 6 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەردىن يۆتكەلگەن سول تۈغلۇق ئاتلىق قوشۇن چارلۇڭغا ئورۇنلاشتى.

قەشقەردە كانچىلىق - پۈل قۇيۇش ئىدارىسى قۇرۇلۇپ (1895 - يىلى كانچىلىق ئىدارىسى بىلەن پۈل قۇيۇش ئىدارىسى ئايرىلدى)، بەش مىسقاللىق، تۆت مىسقاللىق، ئۈچ مىسقاللىق، ئىككى مىسقاللىق، بىر مىسقاللىق پۇللار قۇيۇلۇشقا باشلىدى.

يىل ئاخىرىدا ياركەنت قاتارلىق ئايماق، ناھىيىلەردە كەلكۈن ئاپىتى بولغانلىقى تۈپەيلىدىن، ئاشلىق، ئوت - چۆپ، ئىجارە ھەققى كەچۈرۈم قىلىندى ھەمدە ئۇرۇقلۇق بېرىپ تۇرۇلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 20 - يىلى (1894 - يىلى)

شۇ يىلى خۇاڭ ۋەنپىڭ قەشقەرگە مۇۋەققەت ياساۋۇلبېگى بولدى.

شۇ يىلى چارروسىيىنىڭ توسالغۇلۇق قىلىشى تۈپەيلىدىن، پامىر چېگرىسىنى ئايرىش سۆھبىتى داۋاملىشالمىدى. چىڭ ھۆكۈمىتى چارروسىيە تەرەپكە نوتا تاپشۇرۇپ، «1884 - يىلىدىكى كېلىشىمدىكى ھوقۇقىمىزنى تا رازى بولغۇدەك چۈشەنچە ھاسىل قىلغۇچە ساقلاپ قالىمىز» دېدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 21 - يىلى (1895 - يىلى)

2 - ئايدا شىنجاڭنىڭ باش مۇپەتتىشى تاۋ مونىڭ تەستىقلىشى بىلەن ھۆكۈمەت پۈل چىقىرىپ، ئەنگلىيە ھامىيلىقىدىكى ھىندىستان قەشقەر، ياركەنت، خوتەن قاتارلىق جايلاردىن سېتىۋالغان قۇللارنى قايتۇرۇۋالدى.

شۇ ئايدا چىڭ ھۆكۈمىتى پامىر چېگرىسىنى ئايرىش ئۈچۈن، پامىردا تۈرۈشلۇق ئاتلىق قوشۇن ۋە ئوچ گازارما، قاراۋۇلخانىلارنى ۋاقتىنچە ساربقولنىڭ شەرقىگە چېكىندۈردى.

11 - ئايدا ياركەنت سۇ ئاپىتىگە ئۇچرىغانلىقتىن قۇتقۇزۇش بېرىلدى.

12 - ئاينىڭ 26 - كۈنى بىۋاسىتە قاراشلىق باش ۋالىي لى خۇڭجاڭنىڭ تەستىقلىشى بىلەن ئۈرۈمچىدىن قەشقەرگە تېلېگراف سىمى تارتىشقا باشلىدى، بۇ لىنىيە گۇاڭشۇ 21 - يىلى (1895 - يىلى) 4 - ئايدا تۈتاشتۇرۇلدى.

يىل ئاخىرىدا ياركەنت، قاغىلىقلاردىكى ئۇششۇك، مۆلدۈر، كەلكۈن، قۇرغاقچىلىق ئاپىتىگە ئۇچرىغان يەرلەردىن غەللە - پاراق ئېلىش كەچۈرۈم قىلىندى.

شۇ يىلى چەت ئەللىك دىن تارقاتقۇچى لەنسدىل قەشقەرگە كەلدى، ئۇنىڭ «جۇڭگودىكى ئوتتۇرا ئاسىيا ـ كىچىك شىزاڭغا سەپەر» دېگەن كىتابى بار. شۇبۇتسىيە كاتولىك دىنى جەمئىيىتى دىن تارقىتىش ئۈچۈن قەشقەرگە ئادەم ئەۋەتتى، ئۇلار قەشقەرنى مەركەز قىلىپ ياركەنت، قەشقەر يېڭىشەھەر، يېڭىسار، ھەتتا ئۈرۈمچىگىچە دىن تارقاتتى.

شۇ يىلى چارروسىيە ئوفىتسېرى يانوف يەنە پامىرغا تاجاۋۇز قىلىپ، جۇڭگو قاراۋۇلخانىسىنى ئىگىلىۋالدى. جۇڭگو بىلەن چارروسىيە پامىر چېگرىسى مەسىلىسى ئوستىدە سۆھبەتلەشتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۇاڭشۇ 19 - يىلى (1893 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 19 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەردە تۈرۈشلۇق يارەمچى سول تۇغلۇق ئاتلىق قوشۇننىڭ بىر تارمىقى بۇلۇڭكۆلگە يۆتكەلدى. 1 - ئاينىڭ 25 - كۈنى يەنە قەشقەر كونىشەھەرنى قوغداپ تۈرۈۋاتقان ئاتلىق قوشۇننىڭ بىر تارمىقى سۇباشقا يۆتكەلدى.

8 - ئاينىك 9 - كۈنى قەشقەردىن ساربقولغا ئەۋەتىلگەن توپچى قىسىم قەشقەر كونىشەھەرگە قايتۇرۇپ كېلىندى.

11 - ئاينىك 1 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەردە يەر تەۋرىدى، شەھەر - يېزىلاردىكى كەنت - مەھەللىلەردە يەر تەۋرەش تۈپەيلىدىن 73 ئېغىز ئۆي ئۆرۈلۈپ چۈشتى، يەتتە ئادەم ئۆلدى، بەش ئادەم يارىلاندى.

شۇ يىلى چارۋىسىيە سودىگەرلىرى قەشقەردىكى قاراۋاۋلخانىلاردىن 420 مىڭ 220 سەر كۈمۈش قىممىتىدە مال كىرگۈزدى، 530 مىڭ 185 سەر كۈمۈش قىممىتىدە مال يۆتكەپ چىقىپ كەتتى.

شۇ يىلى جۇڭگو - چارۋىسىيە داۋشېڭ بانكىسى ئۈرۈمچى، ئىلى، قەشقەرلەردە شۆبە بانكا قۇردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 23 - يىلى (1897 - يىلى)

1 - ئاينىك 3 - كۈنى لوپنۇردا تۈرۈشلۇق پىيادىلەر قىسمىنىڭ بىر تارمىقى قەشقەرگە قايتۇرۇپ كېلىندى.

5 - ئاينىك 18 - 21 - كۈنلىرى چارۋىسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق مۇئاۋىن كونسۇلى بىرمۇنچە ئەسكەرنى باشلاپ، سودىگەر ماسلىنىڭ دۇكىنىغا كىرىپ، 24 بولاق نەشنى تېپىپ ئېلىپ كەتتى.

8 - ئاينىك 7 - كۈنى قەشقەرنىڭ شەرقىدە كەلكۈن كېلىپ، كۆۋرۈك ۋە ئۆتەڭلەرنى ئېقىتىپ كەتتى. ئىچكىرىگە باندىتلارنى تازىلاشقا يارەمگە كەتكەن قەشقەرنىڭ مۇداپىئە ئاتلىق قىسمىنىڭ بىر تارمىقى قەشقەرگە قايتىپ كەلدى.

10 - ئايدا ئەنگلىيىلىك دىش قەشقەر قاتارلىق جايلارغا كېلىپ يەرلەرنى كەڭ دائىرىدە ئۆلچەپ چىقتى. شۇ يىلى ئەنگلىيە تاشقورغاندا پوچتا پونكىتى تەسىس قىلدى. بۇ پونكىت ئەنگلىيە جاسۇسلىرىنىڭ پائالىيەت مەركىزى بولۇپ، ئەنگلىيىنىڭ قەشقەردە

4 - ئايدا جاڭ جۇن قەشقەرگە مۇۋەققەت ياساۋۇلبېگى بولدى.

5 - ئاينىڭ 10 - كۈنى ئەنگلىيە سودا مۇخبىرى بېگۇم ئوتتۇرا ئاسىيادىكى ئوش ئارقىلىق قەشقەرگە كېلىپ، چارروسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلى پېتروۋسكىي ۋە ئەنگلىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق سەيلە - سایاھەت ئىشلىرى ئەمەلدارى ماكارتنىنى زىيارەت قىلدى. ئۇنىڭ «غەربىي ئاسىياغا زىيارەت» دېگەن ئەسىرى بار.

شۇ ئايدا جەنۇبىي شىنجاڭ تېلېگراف لىنىيىسى تۇرپان، كۇچا، ئاقسۇ، قەشقەرلەرگە تۇتاشتۇرۇلدى، بۇ لىنىيىنىڭ ئومۇمىي ئۇزۇنلۇقى 4000 چاقىرىمدىن ئارتۇقراق بولۇپ، بۇ قۇرۇلۇشقا ئىككى يىل ۋاقىت، 140 مىڭ سەر كۈمۈش سەرپ قىلىندى.

7 - ئايدا سىملىق تېلېگراف لىنىيىسى قەشقەردىن جۇڭگو - چارروسىيىنىڭ چېگرىسىدىكى ئەركەشتام قاراۋۇلخانىسىغا تۇتاشتۇرۇلۇپ، چارروسىيىنىڭ تېلېگراف لىنىيىسىگە ئۇلاندى.

8 - ئايدا ساربقولدا يەر تەۋرىدى.

شۇ يىلى ئۇرۇمچىدە جۇڭگو چارروسىيە سودا باش ئىدارىسى قۇرۇلۇپ، ئۇرۇمچى ۋىلايىتى تەۋەسىدىكى سودا ئىشلىرىنى باشقۇردى. قەشقەردىمۇ جۇڭگو - چارروسىيە شۆبە سودا ئىدارىسى قۇرۇلۇپ، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ سودا ئىشلىرىنى باشقۇردى. بۇلار شىنجاڭ باش مۇپەتتىشىنىڭ باشقۇرۇشىدا بولدى.

شۇ يىلى چارروسىيە، ئەنگلىيە ئىككى دۆلەت ئالاقە ئالماشتۇرۇپ، جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە ئۇقتۇرماي، ئۆز ئالدىغىلا جۇڭگوغا تەۋە پامىر رايونىنى بۆلۈشۈۋالدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 22 - يىلى (1896 - يىلى)

4 - ئاينىڭ 13 - كۈنى گەز قاراۋۇلخانىسىغا ئەۋەتىلگەن قەشقەر پىيادىلەر قىسمىنىڭ بىر تارمىقى لوپنۇرغا يۆتكەلدى.

7 ـ 9 ـ ئايلاردا قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىگە قاراشلىق ئۇستۇن ئاتۇش، ئارغۇ قاتارلىق جايلاردا سۇ ئاپىتى يۈز بېرىپ، 3392 مو يەرنى ۋەيران قىلىۋەتتى، 254 نامرات ئائىلىلىك ئاپەتكە ئۇچرىدى.

شۇ يىلى گېرمانىيىلىك گېئولوگ فېتفور بىلەن خولدېلبېر قەشقەرگە كېلىپ تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى. ئۇلارنىڭ «بىز بېسىپ ئۆتكەن ئاسىيا» دېگەن ئەسىرى بار.

شۇ يىلى ئۇيغۇر شائىرى تەجەللى (1850 ـ 1930 ـ يىلىغچە) ئەرەب، پارس، ئۇيغۇر تىللىرىدا «بەرق تەجەللى ۋە سەبەق مۇجەللى» دېگەن ئەسىرىنى يازدى. كېيىن بۇ كىتاب قەشقەردە تاش باسمىدا بېسىپ تارقىتىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 26 ـ يىلى (1900 ـ يىلى)

4 ـ ئايدا تېيەنجىننىڭ بىۋاستە قاراشلىق باش بۇغى لو رۇڭگۇاڭ قەشقەرگە ياساۋۇلبېگى بولۇپ كەلدى.

7 ـ ئايدا قەشقەر كونىشەھەر، باي قاتارلىق ئاپەتكە ئۇچرىغان جايلاردىن باج كەچۈرۈم قىلىندى.

11 ـ ئايدا ئىلىنىڭ باش بۇغى جياۋ داجۇ قەشقەرگە ياساۋۇلبېگى بولۇپ كەلدى.

شۇ يىلى ئەنگلىيە تەۋەلىكىدىكى ۋېنگېرىيىلىك ئالىم ستەين كەشمىردىن قەشقەرگە كېلىپ، شىنجاڭدىكى ئېكسپېدىتسىيە پائالىيىتىنى باشلىدى. چارروسىيە سودىگەرلىرى قەشقەردىكى قارۇللاردىن 2 مىليون 572 مىڭ 303 رۇبلىلىق مال چىقاردى، 1 مىليون 726 مىڭ 479 رۇبلىلىق مال كىرگۈزدى.

يىل ئاخىرىدا چارروسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلى پېتروۋسكىي چارروسىيىنىڭ سارىقول ئۆتىكىدىكىلەر قوغلاپ چىقىرىلدى، دېگەننى باھانە قىلىپ، قەشقەرنىڭ ياساۋۇلبېگىنى سارىقول لەشكەر بېشى دەي فۇچېننى ئالماشتۇرۇۋېتىشكە مەجبۇرلىدى.

تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسىغا ۋە تاشقورغاندا تۇرۇشلۇق ۋاكالەت باشقارمىسىغا تەۋە ئاپپارات ئىدى.

شۇ يىلى چىلك سۇلالىسى قوشۇنىنىڭ قەشقەردىكى يارەمچى ئورۇنباسار سانغۇنى ياڭ دېجۇن كونىشەھەرنىڭ قۇمدەرۋازا سىرتىدىكى ئەسلىدىكى گۇلباغ شەھىرىنىڭ ئورنىغا يۇمىلاقشەھەرنى ياسىتىپ، بۇنىڭ بىلەن مۇسۇلمانلار شەھىرى (كونىشەھەر) سېپىلىنىڭ ئايلانمىسى 12.7 چاقىرىمغا يېتىپ، شىنجاڭ بويىچە ئەڭ چوڭ شەھەر بولدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 24 - يىلى (1898 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 20 - كۈنى جاڭ جۇن قەشقەردىن يۆتكىلىپ كەتتى، جاڭ زۇڭبېن مۇۋەققەت ياساۋۇلبېگى بولدى.

4 - ئاينىڭ 2 - كۈندىن 4 - كۈنگىچە قەشقەردە ھەربىي كۆرەك ئۆتكۈزۈلۈپ، ئاتلىق قىسىملار پاراتتىن ئۆتتى، ئۇلارنىڭ ھەربىي ماھارىتى، قارىغا ئېتىش مەشىقلىرى كۆزدىن كەچۈرۈلدى.

6 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەردە قاتتىق يەر تەۋرىدى، 425 ئېغىز ئۆي ئۇرۇلۇپ چۈشتى، 47 ئادەم ئۆلدى، 85 ئادەم يارىلاندى. ئىككىنچى كۈنى يەنە يەر تەۋرەپ 34 ئادەم ئۆلدى، يەر تەۋرىگەن رايوندىكى ئۆيلەر پۈتۈنلەي ۋەيران بولدى.

10 - ئايدا قەشقەر كونىشەھەردە يەر تەۋرەش، مۆلدۈر ئاپىتى كۆرۈلدى.

شۇ يىلى ياركەنت شەھىرى كېڭەيتىپ ياسالدى، تۆت بۇلۇڭغا راۋاق سېلىندى، ئىككى دەرۋازا ياسالدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 25 - يىلى (1899 - يىلى)

4 - ئاينىڭ 22 - ، 23 - كۈنلىرى قەشقەردە قاتتىق بوران چىقىپ، 80 دىن ئارتۇق ستولبىنى ئۇرۇۋەتتى.

5 - ئايدا سۆهبن هبدىن يەنە بىر قېتىم قەشقەرگە كەلدى.

8 - ئاينىڭ 22 - كۈنى چۈشتىن بۇرۇن سائەت 8 دە قەشقەردە قاتتىق يەر تەۋرىدى، يەر قاتتىق تەۋرىگەن جايلاردا 10 بالدىن ئېشىپ، 1.5 مىنۇت داۋاملاشتى. تاغلار گۈمۈرۈلۈپ كەتتى، يەرلەر يېرىلدى، 10 مىڭ ئېغىز ئۆيۈ ئۆرۈلۈپ چۈشتى، 1000 غا يېقىن ئادەم ئۆلدى. ھېيتگاھ جامەسىنىڭ دەرۋازىسى بۇزۇلدى، ئىككى تەرەپتىكى مۇنارنىڭ ئۈستى ئۆرۈلۈپ چۈشتى، تاملىرى يېرىلدى. شۇ ئاينىڭ 30 - كۈنى ۋە 9 - ئاينىڭ 3 - كۈنى يەر يەنە تەۋرىدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئىككى يىلغىچە ئانچە - مۇنچە يەر تەۋرەش بولۇپ تۇردى.

9 - ئايدا قەشقەر يېڭىشەھەر، يەكەن بۇاستە قاراشلىق ئايماقلىرى مەھكىمە قىلىندى. مەھكىمە ئورنى ئەسلىي جايىدا بولۇۋەردى، بارچۇق ۋازارىتى مارالبېشى ئايمىقىغا ئۆزگەرتىلىپ، يەكەن مەھكىمىسىگە قارايدىغان بولدى.

شۇ يىلى ئىككىسۇدىكى ھەرقايسى مەھەللىلەر (جاڭزا) بىرلەشتۇرۇپ، پوسكام ناھىيىسى قۇرۇلدى، ئۇ يەكەن مەھكىمىسىگە قارىدى. كېيىن مەھكىمە ئورنى گۈمبغا يۆتكىلىپ، گۈما ناھىيىسىگە ئۆزگەرتىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 29 - يىلى (1903 - يىلى)

2 - ئايدا قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىدە يەر تەۋرەش ئاپىتى يۈز بەردى، يەرلىكتىن ئېلىنىدىغان ئاشلىق، ئوت - چۆپ كەچۈرۈم قىلىندى.

8 - ئايدا لاۋروۋسكىي چارروسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇللۇقىغا تەينىلەندى.

9 - ئاينىڭ 10 - كۈنى شىنجاڭنىڭ باش مۇپەتتىشى فەن شياۋسۇ قەشقەر پۇل قۇيۇش ئىدارىسىنى كۈمۈش پۇل قۇيۇشقا بۇيرۇدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈڭشۇ 27 - يىلى (1901 - يىلى)

4 - ئاينىڭ 28 - كۈنى ستەيىن ئېكسپېدىتسىيە قىلىپ قەشقەرگە قايتىپ كەلدى، ئاندىن 12 سانداق يادىكارلىقنى ئېلىپ ئوتتۇرا ئاسىيا ئارقىلىق دۆلىتىگە قايتتى. قايتىپ بارغاندىن كېيىن «جۇڭگو تۈركستانىدا ئېلىپ بېرىلغان ئارخېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈش ۋە يەر شەكلىنى تەكشۈرۈشتىن دەسلەپكى دوكلات» نى ۋە ئىككى تومۇق «قەدىمكى خوتەن، جۇڭگو تۈركستانىدا ئېلىپ بېرىلغان ئارخېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈشتىن تەپسىلىي دوكلات» دېگەن كىتابنى يازدى.

يىل ئاخىرىدا مارالبېشى، كۇچا مۆلدۈر، سۇ ئاپىتىگە ئۇچرىغانلىقتىن يەر بېجى كەچۈرۈم قىلىندى.

شۇ يىلى چارروسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلى پېتروۋسكىي جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ قەشقەرنىڭ يەرلىك ئەمەلدارىنى تەينىلەش ئىشىغا ئاشكارا ئارىلاشتى. چارروسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسىنىڭ ئالاقىچىسى شۇ يەرلىك بىر ئايالنى دەپسەندە قىلغانلىقى ئۈچۈن، قەشقەردىكى ھەر ساھە كىشىلىرىدىن 2000 دىن ئارتۇق كىشى يىغىلىش ئۆتكۈزۈپ نارازىلىق بىلدۈردى، ئۇلار پاجىئەلىك باستۇرۇلدى. قەشقەرنىڭ مۇۋەققەت ياساۋۇلبېگى جاڭ زۇڭبېن نامايىش قىلغان ئاممىنى ئاشكارا قوللىدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈڭشۇ 28 - يىلى (1902 - يىلى)

2 - ئاينىڭ 5 - كۈنى چارروسىيىنىڭ بېسىمى ئارقىسىدا، چىڭ سۇلالىسى قەشقەرنىڭ مۇۋەققەت ياساۋۇلبېگى جاڭ زۇڭبېننىڭ مەرتىۋىسىنى تۆۋەنلىتىپ، ئاقسۇ قورغىنىنىڭ باش بۇغلۇقىغا قويدى. جياۋ داجۇنى دەرھال قەشقەرگە بېرىپ ياساۋۇلبېگىلىك ۋەزىپىسىگە ئولتۇرۇشقا بۇيرۇدى.

تۇرباندا ئارخېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈش ئېلىپ بارغاندىن كېيىن قەشقەرگە كېلىپ، 12 - ئاينىڭ 6 - كۈنى بۇ يەردە گرونۇبىدىل بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن يەنە تۇرپانغا كەتتى. ئۇلارنىڭ «جۇڭگو تۈركىستانىنىڭ يەر ئاستى بايلىقلىرى» دېگەن ئەسىرى بار.

قىشتا يېڭىسىاردا كەلكۈن ئاپىتى، مۇلدۇر ئاپىتى يۈز بەرگەنلىكتىن ياردەم بېرىلدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۈ 32 - يىلى (1906 - يىلى)

4 - ئايدا ئالدىنقى يىلى ئاپەتكە ئۇچرىغان يېڭىسار ۋازارىتىنىڭ ئاشلىق، يەم - خەشەك بېجى كەچۈرۈم قىلىندى.

6 - ئاينىڭ 8 - كۈنى ستەيىن كەشمىر ئارقىلىق يەنە قەشقەرگە كېلىپ، 6 - ئاينىڭ 23 - كۈنى ئىنسانشۇناسلىق توغرىسىدا تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىش ئۈچۈن خوتەنگە يۈرۈپ كەتتى.

يازدا يەكەن قاتارلىق جايلاردا بوز يەر ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈۋاتقاچقا، ئۇلاردىن ئېلىنمىدىغان باج كەچۈرۈم قىلىندى.

8 - ئايدا فرانسىيىلىك پائۇل پىللىئوت باشچىلىقىدىكى ئېكسپېدىتسىيە ئەترىتى چارروسىيە ئارقىلىق قەشقەرگە كېلىپ، تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى. ئۇ ئۇچ مەرتىۋان بۇددا خارابىسىنى ئېكسكۇرسىيە قىلدى ھەمدە تامغا خەت يېزىپ خاتىرە قالدۇردى. قەشقەردىكى نۇرغۇن شەھەر ئىزلىرىنى تەكشىلىك خەرىتىسىگە چۈشۈردى.

9 - ئايدا چارروسىيە جۇڭگو - چارروسىيە داۋشېك بانكىسى ئارقىلىق قەشقەرنىڭ دوتىيى يۈەن خۇڭيۈگە 20 مىڭ روبلى قەرز پۇل بەردى، بۇ پۇل تورغات ئېغىزىدىن قەشقەرگىچە بولغان يولنى ياساشقا ئىشلىتىلدى، بۇ قەرز پۇل يول بېجى ئارقىلىق قايتۇرۇلمىدىغان بولدى.

شۇ يىلى ئەنگلىيىنىڭ سىياسىي ۋاكالەتچىسى خۇلبېزىي قاراقۇرۇم تاغلىرىدىن ئۆتۈپ قەشقەرگە كەلدى.

شۇ يىلى ئامېرىكىلىق گېئولوگ پامبولى، داۋىس، خونتېگتونلار ئوشتىن قەشقەرگە كېلىپ، تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى.

شۇ يىلى شىنجاڭ ئۇلكىلىك باش باج ئىدارىسىنىڭ قەشقەر كونىشەھەر شۆبىسى قۇرۇلۇپ، شەرقىي شىمال تەرەپتىكى يوللار ئارقىلىق قەشقەرگە كىرىدىغان مالليردىن، شۇنىڭدەك بۇ يوللاردىن چىقىرىلىدىغان ۋە چەتكە توشۇلىدىغان مالليردىن باج ئېلىش باشلاندى.

شۇ يىلى پەيزاۋاتتىكى كەنتلەر بىرلەشتۇرۇلۇپ پەيزاۋات ناھىيىسى قۇرۇلدى، ئۇ قەشقەر يېڭىشەھەر مەھكىمىسىگە قارىدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 30 - يىلى (1904 - يىلى)

7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى چىڭ ھۆكۈمىتى جۇڭگو بىلەن چارروسىيە ئوتتۇرىسىدا يىغىلىپ قالغان 1609 ئىشنى چارروسىيە ۋەكىلى بىلەن بىرلىكتە ھەل قىلىش ئۈچۈن، جى رۇيىنى چارروسىيە ئارقىلىق قەشقەرگە ئەۋەتتى.

شۇ يىلى لانروكونوف چارروسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلى بولدى.

شۇ يىلى قەشقەر بايلىرىدىن تۇردىباي بىلەن كېرەمباي ئاكا - ئۇكا ئىككىيلەن پۇل چىقىرىپ، يەر تەۋرەشتە بۇزۇلۇپ كەتكەن ھېيتگاھ جامەسىنى رېمونت قىلدۇرۇپ، ئەسلىگە كەلتۈردى.

شۇ يىلى شۆبتسىيىلىك يەتتە مىسسىيونېر قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ يارباغ دەرۋازىسى (ھازىرقى سەمەن يولى) دا بىر چېركاۋ سالدى. شەھەر ئىچىدە خىرىستىئان دىنىغا ئېتىقاد قىلىدىغانلار 20 دىن ئاشاتتى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۇ 31 - يىلى (1905 - يىلى)

10 - ئايدا گېرمانىيىلىك ئېكسپېدىتسىيىچى لېكوك

چارۇسىيە مالىلىرى ئىكەنلىكىنى خاتىرىلىگەن.
شۇ يىلى شياڭگاڭلىق ئەمەلدار كېلىمبېنت ئوتتۇرا ئاسىيادىكى ئەنجان ئارقىلىق قەشقەرگە كېلىپ، ئاسترونومىيىلىك تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈڭشۇ 34 - يىلى (1908 - يىلى)

2 - ئايدا شىنجاڭنىڭ «تۇرلۇك مىللاردىن بىر تۇتاش سېتىش بېجى ئېلىش نىزامنامىسى» تۈزۈلدى. ئۇرۇمچىدە باش ئىدارە، قەشقەر قاتارلىق جايلاردا ئىدارە تەسىس قىلىندى. 240 جىڭ مال بىر دەن ھېسابلاندى، ھەرقايسى ئىدارىلار بىردەك ھۆكۈمەت گىرى ئىشلىتىپ باج ئالدى. باج ئېلىنىپ بولغان مىللار باشقا جايلارغا ئېلىپ بېرىلسا، قايتا باج ئېلىنمايدىغان بولدى.

8 - ئاينىڭ 25 - كۈنى ئەنگلىيە قەشقەردە باش كونسۇلخانا قۇردى. ئىلگىرىكى سەيلە - سایاھەت ئىشلىرى ئەمەلدارى باش كونسۇللۇققا ئۆستۈرۈلدى، ئۇ ئەنگلىيىنىڭ شىنجاڭدىكى ئىشلىرىنى بىر تۇتاش باشقۇرىدىغان بولدى. شۇ دېخۇا باش كونسۇللۇققا تەينىلەندى.

10 - ئايدا پاۋلوۋ چارۇسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلى بولدى.

شۇ يىلى قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ئامبىلى چىن بىڭخۇەن قاتارلىقلار قەشقەر كونىشەھەر ھۆكۈمەت باشقۇرۇشىدىكى شۆتاڭدىن ئىككىنى قۇردى.

شۇ يىلى ئەنگلىيىنىڭ ھەربىي ئەمەلدارى، پولكوۋنىك مەنھەيمۇ قەشقەر قاتارلىق جايلارغا كېلىپ، ئىنسانشۇناسلىق بويىچە تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى. ئۇنىڭ «ئاسىيانى غەربتىن شەرققە كېسىپ ئۆتۈش» دېگەن كىتابى بار.

شۇ يىلى قەشقەردىن چارۋىسىيگە چىقىرىلغان مالنىڭ ئومۇمىي قىممىتى 6 مىليون 270 مىڭ مارك، چارۋىسىيدىن كىرگۈزۈلگەن مالنىڭ ئومۇمىي قىممىتى 6 مىليون 300 مىڭ مارك؛ قەشقەردىن ھىندىستانغا چىقىرىلغان مالنىڭ ئومۇمىي قىممىتى 2 مىليون 103 مىڭ مارك، ئەنگلىيە ھامىيلىقىدىكى ھىندىستاندىن كىرگۈزۈلگەن مالنىڭ ئومۇمىي قىممىتى 1 مىليون 500 مىڭ مارك بولدى.

چىڭ سۇلالىسى خانى دېزۇڭ زامانىنىڭ گۈاڭشۈ 33 - يىلى (1907 - يىلى)

6 - ئايدا چارۋىسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسى ئۆز دۆلىتىنىڭ خەت - ئالاقىسى ۋە پۇل پېرىۋوت ئىشلىرىنى بېجىرىش ئۈچۈن، قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسى ئىچىدە پوچتا ئىدارىسى قۇردى. بۇ پوچتىخانا يوللانمىلارنى تۆت كۈن ئىچىدە ئەركەشتامدىكى چارۋىسىيە پوچتا بېكىتىگە يەتكۈزۈپ بېرەلەيدىغان بولدى.

8 - ئاينىڭ 7 - كۈنى ياپونىيە مەسلىھەتچىلەر ژازارىتىنىڭ مەخپىي بۈيرۇقىغا بىنائەن، شىنجاڭنى كۆزدىن كەچۈرۈشكە كەلگەن ياپونىيىلىك شاۋزو خىنوتىتسومو ئىلىنىڭ ئورۇنباسار باش بۇغىنىڭ ئەسكەر چىقىرىپ قوغدىشى بىلەن قەشقەرگە يېتىپ كېلىپ، 8 - ئاينىڭ 25 - كۈنى قەشقەردىن ئايرىلدى. ئۇ قەشقەردە تۇرغان مەزگىلدە ئەنگلىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق سەيلە - سایاھەت ئىشلىرى ئەمەلدارى ماكارتنى، قەشقەر كونىشەھەرنىڭ ئامبىلى چېيەن بىڭخۇەن، يانداش ئامبال يىڭ دېجۇن ۋە چارۋىسىيە كونسۇلى لانزوكونوفلار بىلەن كۆرۈشتى. خىنوتىتسومو قەشقەر كونىشەھەردە 6500 ئائىلە، 40 مىڭدىن ئارتۇق نوپۇس بارلىقىنى، چارۋىسىيە مۇھاجىرلىرىنىڭ 500 دىن ئاشىدىغانلىقىنى، ھىندىستان سودىگەرلىرىنىڭ 300 دىن ئاشىدىغانلىقىنى، بازاردىكى مالالارنىڭ يېرىمىدىن كۆپرەكى

بىلەن ئەنگلىيىلىك سودىگەرلەر ئاز - تولا ھوشىنى يىغدى.
شۇ يىللىق ستاتىستىكىدىن قارىغاندا، چارۋىسىيىلىكلەر قەشقەردە جەشىياڭيۇك، دېخى، دېشىك قاتارلىق بانكىلارنى قۇرغان. شۇ چاغدا چارۋىسىيىدىن قەشقەرگە كېلىپ ئولتۇراقلاشقانلار 112 ئائىلە، 302 ئادەم (بۇنىڭدىن 195 ئەر، 107 ئايال) بولۇپ، بۇلارغا چارۋىسىيە تەرەپتىن بىر شاڭيو قويۇلغان.

چىك سۇلالىسى شۇەنتۇك 2 - يىلى (1910 - يىلى)
6 - ئاينىك 7 - كۇنىدىن 8 - ئاينىك ياشلىرىغچە
قەشقەرنىڭ دوتىيى يۇەن خۇڭيۇ جاك يىڭشۇەننى چارۋىسىيىنىڭ سىياسى پىرىكوپوۋ، كونسۇلى سوكوۋ بىلەن كۆرۈشۈشكە ئەۋەتتى، ئۇلار تويۇن قاراۋۇلخانىسى بىلەن قەشقەردە يىغىلىپ قالغان كونا - يېڭى دېلودىن 2887 نى تېز بىر تەرەپ قىلدى.
قىشتا يۇەن خۇڭيۇ بۇيرۇق چۈشۈرۈپ، ئۇيغۇن ئېكسپورت قىلىشنى چەكلىدى. چارۋىسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلى سوكوۋ باھانە تېپىپ قوشۇلمىدى ھەمدە ئورۇنسىز ھالدا بۇ بۇيرۇقنى بىكار قىلىشنى تەلەپ قىلدى.
شۇ يىلى يەكەندە ھۆكۈمەت باشقۇرۇشىدىكى باشلانغۇچ يېزا ئىگىلىك مەكتىپى قۇرۇلدى.

چىك سۇلالىسى شۇەنتۇك 3 - يىلى (1911 — يىلى)
8 - ئاينىك 8 - كۈنى جۇڭگو - چارۋىسىيە سودا ئىدارىسىنىڭ قەشقەر شۆبىسى قەشقەر ئالاقە شۆبە ئىدارىسىگە ئۆزگەرتىلدى.
شۇ يىلى شىنجاڭ پوچتا باش ئىدارىسى يەكەندە شۆبە ئىدارە قۇردى.
شۇ يىلى چارۋىسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق مۇئاۋىن كونسۇلى بېرىنس ئوچۇق - ئاشكارا تىزىملاش - سودا چېكى سېتىش شەكلى ئارقىلىق جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا قانۇنسىز ھالدا «چارۋىسىيە مۇھاجىرى» نى كۆپەيتتى،

چىڭ سۇلالىسى شۇەنتۇڭ 1 - يىلى (1909 - يىلى)

2 - ئايدا ماكارتنى ئەنگلىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق باش كونسۇلى بولدى.

4 - ئايدا چېكەتكە، مۆلدۇر، كەلكۇن ئاپىتىگە ئۇچرىغان يەكەن قاتارلىق مەھكىمە، ۋازارەت، ناھىيىلەرنىڭ بېجى كەچۈرۈم قىلىندى.

7 - ئاينىڭ 6 - كۈنى ياپونىيىنىڭ ئېكسپېدىتسىيە ئەترىتىدىن تاچىبانا تۇرپاندىن قەشقەرگە كېلىپ، يېسۈن رۇڭ سەنلاڭ بىلەن ئۇچراشقاندىن كېيىن، ئۇنىڭ بىلەن بىللە يەكەنگە تەكشۈرۈشكە كەتتى.

8 - ئايدا چارروسىيىنىڭ ئولدېنبورگ باشچىلىقىدىكى تەكشۈرۈش ئەترىتى پېتىربورگتىن قەشقەرگە كېلىپ، مەسچىت، ئۆڭكۈرلەرنى بىر ئايدىن ئارتۇق تەكشۈردى، كېيىن قەشقەردىن ئايرىلىپ تۇرپانغا كەتتى.

شۇ يىلى قەشقەر كونسۇلخانا ھۆكۈمەت باشقۇرۇشىدىكى خەنزۇچە شۆتاك «千字文» (مىڭ خەتلىك دەستۇر)، «百家姓» (ئوچ سۆزلۈك دەستۇر) «三字经» (فامىلىلەر)، «四字韵语» (تۆت خەتلىك قاپىيىداش سۆزلەر) دېگەندەك ئاقارتىش خاراكتېرىدىكى دەرسلىكلەرنى تارقاتتى. دەرسنى يامۇل بېكىتكەن ئوقۇتقۇچى ئۆتتى.

يىل ئاخىرىدا سوكۇۋ چارروسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇللۇقىغا، بىلونس مۇئاۋىن كونسۇللۇققا تەينىلەندى.

شۇ يىلى ئەنگلىيىلىك لېيتىنانت ئايسدون قەشقەرگە كېلىپ جۇغراپىيىلىك تەكشۈرۈشتە بولدى.

شۇ يىلى قەشقەردە شۆبە پوچتا ئىدارىسى قۇرۇلدى.

شۇ يىلى ئەنگلىيىلىك سودىگەرلەر يەكەن قاتارلىق جايلاردا جازانسىزلاندۇرۇق قىلىپ خەلقنى شىلدى، ئۇيغۇر نامرات دېھقانلار يامۇلغا ئەرز قىلدى. يەكەن ئامبىلى ۋاڭ بۇدۇەننىڭ رىياسەتچىلىكىدە 8 ماددىلىق نىزامنامە تۈزۈپ چىقىلدى، بۇنىڭ

جۇڭخۇا مىنگو دەۋرى

(1912 ــــ 1949 - يىلنامچە)

مىنگونىڭ 1 - يىلى (1912 - يىلى)

3 - ئاينىڭ 8 - كۈنى چىڭ سۇلالىسى مەزگىلىدىكى شىنجاڭنىڭ باش مۇپەتتىشى يۈەن داخۇا بېيجىڭغا تېلېگراممامما يوللاپ، جۇمھۇرىيەت تۈزۈمىنى ئېتىراپ قىلدى ھەمدە ۋەزىپىسىدىن ئىستېپا سوراپ، ئۆزىنىڭ ۋەزىپىسىنى ئۆتكۈزۈۋېلىشقا قەشقەر دوتىيى يۈەن خۈڭيۈنى يوشۇرۇن تەۋسىيە قىلدى.

3 - ئاينىڭ 15 - كۈنى بېيجىڭ ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتى تېلېگراممامما بۈيرۇقى چۈشۈرۈپ، شىنجاڭ باش مۇپەتتىشىنى تۈتۈۋقا ئۆزگەرتتى.

4 - ئاينىڭ 25 - كۈنى بېيجىڭ ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتى يۈەن داخۇانىڭ ئىستېپاسىنى تەستىقلاپ، قەشقەرنىڭ دوتىيى يۈەن خۈڭيۈنى شىنجاڭنىڭ تۈتۈقلۇقىغا تەينىلىدى.

5 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قەشقەر گېلاۋخۇي جەمئىيىتىنىڭ كاتتىۋېشى بېيەن يۈڭفۇ، ۋېي دېشىلار كۆپچىلىكنى باشلاپ ۋەقە تۈغدۇرۇپ، سەپەرگە ئاتلىنىش ئالدىدا تۇرغان شىنجاڭنىڭ تۈتۈقى يۈەن خۈڭيۈ ۋە ئۇنىڭ خوتۇنىنى، شۇنداقلا يۈەن خۈڭيۈنىڭ مەسلىھەتچى سەركەردىسى تاڭ دېيەنخېك، قەشقەر يېڭىشەھەرنىڭ ئامبىلى جاڭ بېڭدو، جاڭ شۇئې قاتارلىقلارنى ئۆلتۈرۈۋەتتى.

5 - ئاينىڭ 18 - كۈنى ياڭ زېڭشىن شىنجاڭنىڭ تۈتۈقلۇقىغا، قوشۇمچە ئاۋام ئىشلىرى ئورنىنىڭ باشلىقلىقىغا، ۋاڭ شۆزېك قەشقەرنىڭ دوتەيلىكىگە، جۇ جىدې قەشقەر كونسۇلىغا ناھىيىسىنىڭ ئامباللىقىغا تەينىلەندى.

كونسۇل سوكوۋ مۇشۇ مۇناسىۋەت بىلەن 2000 پارچە چاررۇسىيە «ئىسپات قەغىزى» تارقاتتى.

شۇ يىلى ياپونىيىنىڭ ئوتانى ئېكسپېدىتسىيە ئەترىتى 3 - قېتىم جەنۇبىي شىنجاڭغا كېلىپ «ئېكسپېدىتسىيە» قىلدى. ئوتانىنىڭ ئەنگلىيىلىك خىزمەتچىسى خوبوسقا چېچەك چىقىپ قەشقەردە ئۆلدى. تاچىبانا كۇچادىن قەشقەرگە كېلىپ، خوبوسنى دەپنە قىلىپ، خوتەنگە يۇرۇپ كەتتى.

ئەۋەتىپ، چارروسىيە تەرەپ بىلەن قاتتىق سۆزلىشىشنى تەلەپ قىلدى. چارروسىيە تەرەپ ھېچنېمىگە پەرۋا قىلماي، قەشقەرگە يەنە 500 ئەسكەر كۆپەيتتى. توپ، پىلىموتلارنى دوتەي يامۇلىغا بەتلەپ قويۇپ، ئاشكارا تەھدىت سالدى. 15 - كۈنى چارروسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلى سوكوۋ چارروسىيىنىڭ بېيجىڭدا تۇرۇشلۇق ئەلچىسى ئارقىلىق يۇەن شكەينى «چىرا ۋەقەسى»دىكى «قاتىلنى قاتتىق جازالاش» قا، بۇنىڭ ئۈچۈن ناماقۇل بولۇشقا، زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچىلارغا نەپىقە بېرىشكە قىستىدى.

ئاي ئاخىرىدا ۋاڭ بىڭكۈن قەشقەرگە دوتەي بولدى.

8 - ئاينىڭ 8 - كۈنى ياڭ زېڭشىن بېيجىڭغا تېلېگرامما يوللاش ئارقىلىق چارروسىيە ئەلچىسىگە نوتا تاپشۇرۇپ: «قەشقەرگە ئەسكەر ئەۋەتىش جۇڭگونىڭ ئىچكى ئىشى ئىكەنلىكىنى، چەت ئەللەر بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى يوقلۇقى» نى، «ئېلىمىزنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىغا دەخلى - تەرۇز يەتكۈزىدىغان بولسا، تاشقى مۇناسىۋەتكە تەسىر يېتىدىغانلىقى» نى بىلدۈردى.

8 - ئاينىڭ 27 - كۈنى چارروسىيە قوشۇنى مۇھاجىر سودىگەرلەرنى قوغداشنى باھانە قىلىپ، قەشقەر كونىشەھەر يارباغ دەرۋازىسىنى پارتلىتىپ كۆيدۈرۈۋەتتى، دەل شۇ چاغدا ئۈشتۇمتۇت قاتتىق يامغۇر يېغىپ ئوتنى ئۆچۈرۈۋەتتى. چارروسىيە قوشۇنى شىددەت بىلەن شەھەرگە كىرىپ ئىغۋاگەرچىلىك قىلدى. قەشقەردىكى ھەر ساھە گېلاۋخۇينى ئامانلىق ساقلاش بويىچە ئوڭ، سول ئىككى ئامانلىق ساقلاش باتالىيونى تەشكىللەپ، بېيىن يۇڭفۇ، ۋېيدېشىلارنى باش بولۇشقا كۆرسەتتى. بۇنىڭدىن چۆچۈگەن چارروسىيە قوشۇنى قەشقەرگە يەنە 1000 ئەسكەر يۆتكىدى. قەشقەرنىڭ ياساۋۇلبېگى جيا داجۇ ياڭ زېڭشىننىڭ بۇيرۇقى بويىچە چارروسىيىلىكلەرگە ناماقۇل بولدى ھەمدە چىرا كەنتىدە يۈز بەرگەن ئىشنى بىر تەرەپ قىلغان جۇڭگو تەرەپ ئەمەلدارىنى تەكشۈرۈپ جازالىدى.

5 ـ ئاينىك 22 ـ كۈنى چارروسىيە ئەلچىسى شىنجاڭ قەشقەرنىڭ ئەنسىزچىلىكى تۈپەيلىدىن جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە نوتا تاپشۇرۇپ، بۇ جاينىڭ يەرلىك ئەمەلدارلىرى چارروسىيە سودىگەرلىرىنىڭ مال ـ مۈلكىنى قوغدىيالمىغانلىقى ئۈچۈن چارروسىيە تەرەپ نائىلاج ئەسكەر ئەۋەتىشكە مەجبۇر بولدى، ۋەھاكازا دېدى. 5 ـ ئاينىڭ 24 ـ كۈنى شاڭخەي «مىنلىباۋ» گېزىتى يۇقىرىقى خەۋەرنى تارقاتتى.

6 ـ ئاينىڭ 9 ـ كۈنى جۇڭگو تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىقى چارروسىيە ئەلچىسى بىلەن سۆزلىشىپ، چارروسىيىنىڭ قەشقەردىكى كونسۇلخانىسىنىڭ ئەسكەر تۇرغۇزۇشىغا دائىر بەلگىلىمە يوقلۇقىنى، ئەگەر قوغداش ئەترىتى كېلىدىغان بولسا بۇ يەرنىڭ تىنچلىقى ئۈچۈن دەرھال چېكىنىپ چىقىپ كېتىشى كېرەكلىكىنى ئۇقتۇردى. چارروسىيە كونسۇلى بۇنىڭغا پەرۋا قىلماي، ئەسكەر ئەۋەتىش مەيدانىدا چىڭ تۇردى.

6 ـ ئاينىڭ 13 ـ كۈنى قەشقەر كونىشەھەردىكى گېلاۋخۇي جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى جېڭ كۈنشەن قاتارلىقلار ئادەم توپلاپ يەرلىك ئەمەلدارلارنى ئۆلتۈرۈشكە ئۇرۇندى. بۇ ئىش يۈز بەرگەندە جېڭ كۈنشەن قولغا ئېلىنىپ ئۆلتۈرۈلدى.

6 ـ ئاينىڭ 22 ـ كۈنى 840 كىشىلىك چارروسىيە قوشۇنى توپ، پىلىموت، جەڭ ئېتى، ماشىنا قاتارلىق نەرسىلەرنى ئېلىپ، مىڭيول قازاۋۇلخانىسىدىن قەشقەرگە كىرىپ، يەتتە جايغا بۆلۈنۈپ كونىشەھەرنىڭ يارباغ دەرۋازىسى (ھازىرقى قەشقەر شەھىرىنىڭ يارباغ كۆۋرۈكىنىڭ جەنۇبى) غا كېلىپ ئورۇنلاشتى. ياڭ زېڭشىن قەشقەرنىڭ ياساۋۇلبېگى بىلەن دوتىيىگە تېلېگراممىما بېرىپ: «چارروسىيە ئارمىيىسى چېگرىدىن كىرگەن بولسا، بىز تەرەپتىن ئەسكەر كۆپەيتىشنىڭ ھاجىتى يوق، ئىچكى قىسمىنى تەرتىپكە سېلىشقا ھەقلىق ئەھمىيەت بېرىش لازىم، ئىچكى قىسىم ياخشىلانسا، سىرتقى ئاپەت ئۆزلۈكىدىن توگەيدۇ» دېدى.

7 ـ ئايدا ياڭ زېڭشىن تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىقىغا ئالاقە

كېلىپ، «قۇرۇقلۇق ئارمىيە گېنېرال لېيېتېنانتى» دېگەن ھەربىي ئۇنۋان بىلەن قەشقەرنىڭ ياساۋۇلىغى، تاشقى ئىشلار ۋاكالەتچىسى بولدى.

1 - ئاينىڭ 30 - كۈنى چارروسىيە قوشۇنىنىڭ گېنېرالى 1000 كىشىلىك كازاك ئاتلىق قوشۇنى ۋە 500 كىشىلىك توپچى قوشۇننى باشلاپ يەنە قەشقەرگە كەلدى. ئاي ئاخىرىغىچە چارروسىيىنىڭ قەشقەردىكى ئەسكەرلىرىنىڭ سانى 3000 دىن ئاشتى. قەشقەرنىڭ دوتىيى ۋاڭ بىڭكۈن چارروسىيە تەرەپ بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، ئۇلارنى ئەسكەرلىرىنى چېكىندۈرۈپ چىقىپ كېتىشكە دەۋەت قىلدى ھەمدە ئۇلارنى يول بويى جۇڭگو قىسىملىرى قوغداپ ئاپىرىپ قويىدىغان بولدى.

3 - ئاينىڭ 5 - كۈنى ۋاڭ بىڭكۈن قەشقەرنىڭ كۆزەتكۈچىلىكىگە تەيىنلەندى. چارروسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلى ۋاڭ بىڭكۈنگە نوتا تاپشۇرۇپ: «چارروسىيە داۋشېك بانكىسى قىممىتى ئوخشاش بولمىغان بەش خىل تىللا قۇيۇۋاتىدۇ. ئومۇمىي سانى تەخمىنەن 8 مىليون سەردىن 9 مىليون سەرگىچە بولىدۇ. شۇ يىلنىڭ بېشىدىن باشلاپ ئىشلىتىلىدۇ، جۇڭگو ئەمەلدارلىرى، سودىگەرلىرى قەشقەر، ئىلى، تارباغاتاي شۆبە بانكىلىرىدا كۈمۈشكە تىللا ئالماشتۇرۇپ ئىشلەتسە بولىدۇ» دېدى. ياڭ زېڭشىن تېلېگرامما ئارقىلىق خەۋەر قىلغاندىن كېيىن، مەركىزىي ھۆكۈمەت رۇخسەت قىلمىدى.

4 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قاتناش مىنىستىرلىقى مەملىكەت بويىچە تېلېگراف ئىدارىلىرىنىڭ دەرىجىسىنى بېكىتتى. قەشقەر تېلېگراف ئىدارىسى 2 - خىلدىكى «ب» دەرىجىلىك تېلېگراف ئىدارىسى بولدى، قەشقەر كونىشەھەر تېلېگراف ئىدارىسى 3 - خىلدىكى «ب» دەرىجىلىك تېلېگراف ئىدارىسى بولدى.

شۇ ئايدا قەشقەر يېڭىشەھەر، يەكەن مەھكىمىلىرى ناھىيە قىلىپ ئۆزگەرتىلدى، ئەسلىي تەۋەلىكىدىكى ناھىيىلەر قوشۇلۇپ قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ باشقۇرۇشىدا بولدى.

9 - ئاينىڭ 25 - كۈنى چارروسىيە قوشۇنى يەنە بىر قېتىم قەشقەر كونىشەھەرنىڭ ياباغ دەرۋازىسىنى پارتلىتىپ، شەھەرگە كىرىپ ئىغۋاگەرچىلىك قىلدى. ئىككىنچى يىلى 10 - ئايدا چارروسىيە قوشۇنى چېكىنىپ چىقىپ كەتتى، پارتلىتىۋېتىلگەن قەشقەر كونىشەھەر ياباغ دەرۋازىسىنى چارروسىيە تەرەپ ئەسلىگە كەلتۈردى.

10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ھەرقايسى ئايماق، ناھىيىلەرگە بېرىلىدىغان ھۆكۈمەت خىراجىتى بەلگىلەپ بېرىلدى. يەكەن، قەشقەر يېڭىشەھەر 1 - دەرىجە قىلىنىپ، ئايلىق ھۆكۈمەت خىراجىتى 600 سەر، كونىشەھەر قاتارلىق ناھىيىلەر 2 - دەرىجە قىلىنىپ، ئايلىق ھۆكۈمەت خىراجىتى 500 سەر قىلىپ بېكىتىلدى. بۇنىڭدىن باشقا، دائىملىق چىقىملار بۇرۇنقى بويىچە بولدى. بۇرۇن كەم بېرىلگەن مەھكىمە مۇراسىمى راسخونى، يېقىلغۇ سەرپىياتى، سېبلىق، قوشۇمچە يارەم قاتارلىقلار شۇ كۈندىن باشلاپ بىرەڭ كەچۈرۈم قىلىندى، چىڭ سۇلالىسى ۋاقتىدا بېكىتىلگەن ھۆكۈمەت راسخوتىدىن بېرىلىدىغان پاكلىق پۇلى توختىتىلدى.

10 - ئاينىڭ 5 - كۈنى ما جەنكۇي قەشقەر كونىشەھەردىكى يارەمچى باتالىيوننىڭ ئورۇنباسار سانغۇنلۇقىغا قويۇلدى.

10 - ئاينىڭ 29 - كۈنى ياڭ زەنشۇ قەشقەر كونىشەھەرنىڭ ياساۋۇلبەگلىكىگە تەينىلەندى، ئۇ ۋەزىپىگە ئولتۇرغۇچە بولغان مەزگىلدە بۇ ۋەزىپىنى قەشقەر كونىشەھەرنىڭ يارەمچى ئورۇنباسار سانغۇنى ياڭ دېڭشىن ئۆتەپ تۇرىدىغان بولدى.

شۇ يىلى قەشقەر ۋىلايىتىدە بەزىلەر گومىنداڭ پارتىيىسى تەشكىلاتىنى قۇرۇشنى تەشەببۇس قىلدى. ياڭ دېڭشىن بۇنى كەسكىن رەت قىلدى ۋە ئەمەلدىن قالدۇرۇش ھەققىدە بۇيرۇق چۈشۈردى.

مىنگونىڭ 2 - يىلى (1913 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 28 - كۈنى ياڭ زەنشۇ ئىلىدىن قەشقەرگە

شۇ يىلى قەشقەر كونىشەھەردە چارروسىيەنىڭ 2000 چە ئەسكىرى، 10 توپى، ھىندىستانىنىڭ 1000 ئەسكىرى بار ئىدى.

شۇ يىلى قەشقەرنىڭ مال ئېكسپورت قىممىتى 2 مىليون 870 مىڭ يۈەن، ئىمپورت قىممىتى 2 مىليون 830 مىڭ يۈەن بولدى.

شۇ يىلى ياڭ زېڭشىن كەندىر ئۇرۇقىنى قاتتىق مەنئى قىلىش، خەلق ئارىسىغا تارقىلىپ كەتكەن كۆكنار ئۇرۇقىنى تولۇق يەغمۇلىپ، قورۇپ ياغ تارتىپ، توپ مەنبەسىدىن يوقىتىش ھەققىدە بۇيرۇق چۈشۈردى. قەشقەرنىڭ ۋالىيسى چاڭ يۈچىن بۇيرۇقنى ۋاقتىدا ناھىيىلەرگە يوللاپ، ئىجرا قىلىشقا بۇيرۇدى.

مىنگونىڭ 4 - يىلى (1915 - يىلى)

5 - ئاينىڭ 28 - كۈنى قەشقەرنىڭ ياساۋۇلبېگى ياڭ دېشېڭنىڭ ھەربىي ئۇنۋانى لېيېتېنات گېنېرالللىقىغا ئۆستۈرۈلدى.

شۇ يىلى 8 - ئاينىڭ 8 - كۈنى چارروسىيەنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلىنىڭ چارروسىيە ھۆكۈمىتىنىڭ بۇيرۇقىغا بىنائەن ياڭ دېشىڭغا ئوردىن تەقدىم قىلىشىغا رۇخسەت قىلىندى.

5 - ئاينىڭ 31 - كۈنى ستەيىن تۇرپاندىن قەشقەر كونىشەھەرگە قايتىپ كەلدى، 7 - ئاينىڭ 6 - كۈنى ئېلىپ كەلگەن 182 ساندۇق مەدەنىيەت يادىكارلىقىنى ئۇلۇغچات ئارقىلىق دۆلىتىگە ئېلىپ كەتتى.

8 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ياڭ زېڭشىن قەشقەرنىڭ دوتىمىنى جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا تۇرۇشلۇق چەت ئەللىكلەرنىڭ ئوغرىلىقچە ئەپيۇن تېرىشىغا يول قويماسلىق توغرىسىدا ئەنگلىيە، چارروسىيە كونسۇللىرى بىلەن كۆرۈشۈشكە بۇيرۇدى.

9 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىگە قاراشلىق تۇركىمىيلىك ئوقۇتقۇچى ئەخمەتنى ئۈستۈن ئاتۇش كەنتى مەكتىپى

12 - ئاينىڭ 20 - كۈنى بېيجىڭ ھۆكۈمىتىنىڭ قاتناش باشلىقى جۇ زىچى چاررۇسىيىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق ئەلچىسى كومىسكىي بىلەن بېيجىڭدا «ئەركەشتامدا جۇڭگو - چاررۇسىيە تېلېگراف سىملىرىنى تۈتاشتۇرۇش شەرتنامىسى» ئىمزالاپ، بۇ ئىككى دۆلەتنىڭ چېگرىسىدىكى تېلېگراف سىملىرىنى ئۇلاپ، چاررۇسىيە بىلەن جۇڭگو قەشقەرنىڭ تېلېگراف ئالاقىسىگە قۇلايلىق يارىتىلدى.

شۇ يىلى قەشقەرنىڭ كۆزەتكۈچىسى بىلەن ئەنگلىيەنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق باش كونسۇلى چىڭ ھۆكۈمىتىگە ھەمكارلىشىپ چېگرا ئىچىدە تۇرۇۋاتقان ئەنگلىيە مۇھاجىرلىرىنى ئېنىقلىدى، شەرتكە ئۇيغۇن كېلىدىغانلىرىغا گۇۋاھنامە تارقىتىپ بەردى ھەمدە ئۇلارنى تىزىمغا ئالدى؛ پاسپورتى بولمىغان ھەم جۇڭگو تەرەپتىن چېگرىدىن كىرىش ئىسپات قەغىزى قىلىپ بېرىلمىگەنلەر تىزىملانمىدى.

مىنگونىڭ 3 - يىلى (1914 - يىلى)

5 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قەشقەرنىڭ كۆزەتكۈچىسى يەنە دوتەي قىلىپ ئۆزگەرتىلدى. چاڭ يۈڭچىڭ مۇۋەققەت دوتەيلىككە تەينىلىنىپ، 6 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قەشقەرگە دوتەي بولدى.

7 - ئايدا ئەنگلىيەنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق باش كونسۇلى ماكارتنى جايلاردىن قەشقەرگە كەلگەن 651 جۇڭگولۇقنى ئالداپ، قانۇنسىز ھالدا ئەنگلىيە تەۋەلىكىگە كىرگۈزۈۋالدى.

10 - ئاينىڭ 17 - كۈنى قۇرۇقلۇق ئارمىيە گېنېرالى مايور ياڭ دېشېڭ قەشقەرنىڭ ياساۋۇلبەگلىككە، قوشۇمچە قەشقەر قۇرۇقلۇق ئارمىيە بىرىگادىرلىقىغا تەينىلەندى.

11 - ئاينىڭ 11 - كۈنى ياڭ زېڭشىن قەشقەرنىڭ دوتەيىنى چاررۇسىيە ئەلچىسىگە ئوتلاقلاردا مال - چارۋا بېقىۋاتقان مۇھاجىرلاردىن ئىلىنىدىغان ئوتلاق بېجىنى تولۇق تاپشۇرۇشنى يەتكۈزۈپ قويۇش توغرىسىدا نوتا تاپشۇرۇشقا بۇيرۇدى.

خەلقلىرى ئەسكەر قوبۇل قىلىشقا قارشى قوزغىلاڭ كۆتۈردى. 10 مىڭدىن ئارتۇق كىشى قەشقەرگە قېچىپ كەلدى.

10 - ئايدا چارروسىيە قوشۇنى قەشقەرگە تاجاۋۇز قىلىپ، 500 دىن ئارتۇق ئۇيغۇر پۇقرانى ئۆلتۈرۈۋەتتى.

مىنگونىڭ 6 - يىلى (1917 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 8 - كۈنى ئەنگلىيەنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق باش كونسۇلى ماكارتنى پوچتا بېكەتلىرىنى قوغداشنى باھانە قىلىپ، كانجۇت كاتتىۋېشىنى 15 كىشىنى باشلاپ جۇڭگونىڭ قاراۋۇلخانىسىغا ئوچۇق - ئاشكارا كىرىشكە ئەۋەتتى. ياڭ زېڭشىن تېلېگرامما بېرىپ ئەسكەر چېكىندۈرۈشنى بۇيرۇدى.

1 - ئاينىڭ 13 - كۈنى جۇ رۇيچى قەشقەرنىڭ دوتەيى بولدى.

2 - ئاينىڭ 10 - كۈنى ئالدىنقى يىلى قەشقەرگە قېچىپ كەلگەن چارروسىيىلىك 1100 ئائىلىلىك مۇساپىر، 20 مىڭدەك ئادەم ھەم 200 نەچچە چارۋا پۇتونلەي دۆلىتىگە قايتۇرۇلدى. ياڭ زېڭشىن تېلېگرامما بېرىپ، ئىشلاردا ئادىل بولغان چارروسىيە كونسۇلى مېسكىنغا 2 - دەرىجىلىك «جياخي» ئوردېنى بېرىشنى تەلەپ قىلدى.

7 - ئاينىڭ 23 - كۈنى ما چۈنرۇڭ قەشقەر كونىشەھەرنىڭ ئوڭ قانات قاراۋۇل مىڭبېشىلىككە تەينىلەندى.

شۇ يىلى قەشقەرلىك كاتتا باي ئۆمەر باي يارباغ دەرۋازىسىنىڭ سىرتىدا پاختا زاۋۇتى قۇرۇپ، چارروسىيىلىك تېخنىكىتىن بىرنى يالالاپ ئىشلەتتى: بۇ زاۋۇتتا سۇ كۈچى بىلەن ھەربىر كەلەندۈرۈلىدىغان تۆت ماشىنا بولۇپ، ھەربىر ماشىنا كۈنىگە 6000 كىلوگرام پاختا چىقىراتتى.

شۇ يىلى گېرمانىيىلىك سودىگەر شېمېر ئاچقان «شۇنفا» بانكىسى قەشقەر كونىشەھەردە دۇكان قۇرۇپ، تېرە، يۇڭ، ئۇچەي قاتارلىقلارنى پىششىقلاپ ئىشلەپ، يېرىم تەييار مەھسۇلاتقا

«قۇرئان»، قوشۇمچە دوختۇرلۇق ۋە ھېساب دەرسى ئۆتۈشكە تەكلىپ قىلغانلىقى ئۇچۇن، ياك زېكشىن بۇنىڭدىن كېيىن دەرس ئۆتۈشكە جۇڭگو ئوقۇتقۇچىلىرىنىلا تەكلىپ قىلىش، چەت ئەللىكلەرنى تەكلىپ قىلماسلىق ھەققىدە بۇيرۇق چۇشۇردى.

12 - ئاينىك 2 - كۇنى ياك زېكشىنىك ئىشەنچلىك ئادىمى، خۇيزۇ قوشۇنىنىك سەرداری ما فۇشىن بۇيرۇققا بىنائەن 20 نەچچە باتالىيون ئەسكەرنى باشلاپ قەشقەرگە كىردى.

12 - ئاينىك 16 - كۇنى ئىلگىرىكى ياساۋۇلبېگى ياك دېشىك ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇلدى، ما فۇشىك قەشقەرنىك ياساۋۇلبېگى بولدى، ئوغلى ما جىۋۇ يارده‌مچى دوتەي بولدى. ياك زېكشىن ئۆزىنىك ئىنىسى ياك زېكبېكنى قەشقەرنىك مۇۋەققەت دوتەيلىكىگە قويۇش توغرىسىدا بۇيرۇق چۇشۇردى.

شۇ يىلى يەكەندىكى بىر ئەنگلىيە مۇھاجىرى خەنزۇ لىۋ چۇنتاڭغا ئەپيۇن سېتىپ بەردى. بۇ ئىشتىن كېيىن، ياك زېكشىن يەكەن ئامبىلىغا ئەپيۇننى مۇسادىرە قىلىپ، قەشقەر دوتەينىك كۆيدۇرۇۋېتىشىگە تاپشۇرۇپ بېرىش، جىنايەتچىنى ئايرىم - ئايرىم ھالدا يەرلىك دائىرىلەر ۋە ئەنگلىيە كونسۇلخانىسىنىك جازالاپ بىر تەرەپ قىلىشىغا تاپشۇرۇش توغرىسىدا بۇاستە تېلېگراما بۇيرۇقى چۇشۇردى.

مىنگونىك 5 - يىلى (1916 - يىلى)

2 - ئاينىك 6 - كۇنى ۋاك مىنچۇەن ياك شىڭۇنىك ئورنىغا قەشقەر كونىشەھەرنىك يارده‌مچى مۇھاپىزەتچى سەرداری بولدى. ئىككىنچى يىلى 9 - ئايدا ما شاۋشېك ئۇنىك ئورنىغا ئولتۇردى.

3 - ئاينىك 17 - كۇنى سابىق شىنجاك مەۋرىي ئىشلار نازارىتىنىك نازىرى شۇ چيەن چاك يۇڭچىڭنىك مۇۋەققەت دوتەيلىك ۋەزىپىسىنى ئۆتكۇزۇۋالدى.

8 - ئايدا چارروسىيە تەۋەلىكىدىكى ئوتتۇرا ئاسىيا

ئەھۋالنى يوللاپ تۇرۇشنى بۇيرۇدى.

مىنگونىڭ 7 - يىلى (1918 - يىلى)

2 - ئاينىڭ 4 - كۈنى ياڭ زېڭشىن قەشقەر ۋىلايىتىگە قاراشلىق جايلارغا بۇيرۇق چۈشۈرۈپ، «يىپەك ئىشلەش تېخنىكىسى» دېگەن قوللانمىنى خەنزۇچە - ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىپ ئېلان قىلىشنى ۋە قوللانما بويىچە مەشغۇلات قىلىشنى ئورۇنلاشتۇردى. بۇ قوللانمىدا ئەتىيازلىق، يازلىق ۋە كۈزلۈك يىپەك ئىشلەپچىقىرىشتىكى ئىككى خىل ئۇسۇل تونۇشتۇرۇلغان.

2 - ئاينىڭ 18 - كۈنى ياڭ زېڭشىن بېيجىڭغا تېلېگراممما بېرىپ، چارۋىسىيىدىن قەشقەرگە كېلىدىغانلارغا بېرىلىدىغان پاسپورتنى بىرەك توختىتىشقا ئىجازەت بېرىشنى ئىلتىماس قىلدى.

6 - ئاينىڭ 27 - كۈنى ئەنگلىيىلىك بېرلى 30 ئەسكەرنىڭ مۇھاپىزىتىدە 28 ئادەمنى باشلاپ، ئاساسلىقى ھەربىي كىيىم - كېچەك قاچىلانغان 80 تۆگە مالنى ئېلىپ، قەشقەرگە كەلمەكچى بولدى. ياڭ زېڭشىن تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىقىغا تېلېگراممما بېرىپ، ئۇلارنى توسۇشنى ئىلتىماس قىلدى.

8 - ئاينىڭ 8 - كۈنى ئەنگلىيە ھىندىستان ئارقىلىق بىر مۇھاپىزەتچىلەر ئەترىتى ئەۋەتكۈزۈپ، ئەنگلىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسىدا تۇرغۇزۇدى، بېيجىڭدا تۇرۇشلۇق ئەنگلىيە ئەلچىسى جۇڭگو تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىقىغا جاۋاب بېرىپ «قەشقەر تىنچلانغان ھامان مۇھاپىزەت ئەترىتى چېقىپ كېتىدۇ» دېدى.

8 - ئاينىڭ 12 - كۈنى ياڭ زېڭشىن قەشقەر شەھىرىدىكى چارۋىسىيە مۇھاجىرى ئۇيغۇر تاھىرخانىڭ قەشقەر شەھىرىدە خانىقا سالدۇرغانلىقىنى، ئەمەت خەلپىنىڭ يېڭىشەھەردە خانىقا سالدۇرغانلىقىنى، ئۇنى چەكلىگەن بولسىمۇ، كېيىن يەنە ئېچىۋالغانلىقى، شاھ ھەزرەتنىڭ قەشقەر شەھىرىدە 1500 -

ئايلاندۇرۇپ گېرمانىيىگە ئېلىپ كەتتى، گېرمانىيىدىن مىلىچمال قاتارلىقلارنى ئەكېلىپ ساتتى.

شۇ يىلى شىنجاڭ ئۆلكىسى قەشقەر كونىشەھەردىن ئەركەشتام قاراۋۇلخانىسىغا تېلېفون، تېلېگراممۇ سىمى تارتىلدى، شۇنىڭ بىلەن جۇڭگو قەشقەر بىلەن چارۋىسىيە ئارىسىدىكى تېلېگراف ئالاقىسى بۇزۇلۇپ كەتكەن بولدى.

شۇ يىلى قەشقەرنىڭ دوتىيى جۇ رۇيچى «بۇيۇك زۇڭتۇڭ» نىڭ زەھەر چەكلەش توغرىسىدىكى بۇيرۇقىنى ۋە ئۆلكىلىك ھۆكۈمەت تارقاتقان «ئەپيۇن چەكلەش قوللانمىسى»نى ناھىيىلەرگە تارقىتىش، ئۇنى كۆچۈرۈپ تاملارغا چاپلاش ۋە ھەر ۋاقىت تەشۋىق قىلىش ھەققىدە يولىيورۇق بەردى.

شۇ يىلى قەشقەرنىڭ دوتىيى جۇ رۇيچى ئىبراھىم ئاخۇننى تاشكەنتتىكى ئالاقىچى قىلىپ، ئەنجاندا تۇرۇشلۇق جۇڭگو سودىگەرلەر باشلىقى ئابدۇللا، ئوشتا تۇرۇشلۇق سودىگەرلەر باشلىقى مادات، ناربندا تۇرۇشلۇق سودىگەرلەر باشلىقى مىرياقۇپ ھەمدە تۇركىستاننىڭ تەكشۈرگۈچىسى، قوشۇمچە دوتەي ياموللىنىڭ باش تىلماچى لەي خاۋ قاتارلىقلار بىلەن ئوتتۇرا ئاسىيادىكى چارۋىسىيىگە تەۋە شەھەرلەرگە بېرىپ، جۇڭگو مۇھاجىرلىرىنىڭ زىيانكەشلىككە ئۇچراش ئەھۋالىنى تەكشۈرۈشكە ئەۋەتتى. ئۇلار چارۋىسىيە تەرەپكە پاكىت - ئاساسلارنى كۆرسىتىپ، جۇڭگو مۇھاجىرلىرىنىڭ چارۋىسىيىدىكى مەنپەئىتىنى قوغدىدى، چارۋىسىيە تەرەپنى خاتالىقىنى تونۇپ، زىيانىنى تۆلەپ بېرىشكە مەجبۇر قىلدى. يىلى زېكشىن تېلېگرامما بېرىپ ئىبراھىم ئاخۇننى 7 - دەرىجىلىك «جياڭ» ئوردېنى بىلەن مۇكاپاتلىدى، باشقا ئەمەلدارلارنىمۇ مۇكاپاتلىدى: يەنە قەشقەرنىڭ دوتىيى جۇ رۇيچىغا چارۋىسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلىغا نوتا تاپشۇرۇپ، مەسئۇلىيىتىنى سۇرۇشتە قىلىپ، زىيانىنى تۆلىتىۋېلىشنى ھەمدە چارۋىسىيىنىڭ بېيجىڭدا تۇرۇشلۇق ئەلچىسى بىلەن كەسكىن سۆزلىشىشكە قۇلايلىق بولسۇن ئۈچۈن،

قايتۇرۇپ كېتىلدى، مەيلى كونا پارتىيە بولسۇن ياكى يېڭى پارتىيە بولسۇن، بېيجىڭ ھۆكۈمىتى ئېتىراپ قىلمىسا، ئېتىراپ قىلىشقا بولمايدىغان بولدى.

10 - ئاينىڭ 25 - كۈنى مۇخانۇپ مەغلۇپ بولغان نەچچە يۈز ئەسكەرنى باشلاپ، زورلۇق قىلىپ قاراۋۇلخانىدىن ئۆتتى. ياڭ زېڭشىن تېلېگراممىا بېرىپ، خەلقئارا ئورتاق قانۇن بويىچە ئۇلارنى قوراللىزلاندۇرۇپ، چېگرىدىن ئۆتكۈزۈپ ئورۇنلاشتۇرۇشقا بۇيرۇق بەردى ھەمدە رۇسىيە تەرەپ بىلەن بەش ماددىلىق كېلىشىم ئىمزالىغاندىن كېيىن مېڭىشقا رۇخسەت قىلىندى.

شۇ يىلى رۇسىيىگە تەۋە ئوتۇ، ئەنجانلاردا 1500 – 1600 چە ئۇيغۇر جۇڭگو مۇھاجىرلىرى ئاچ - يالىڭاچ قالغاچقا، ياڭ زېڭشىن جۇ رۇيچىنى 500 سەر كۈمۈش بىلەن ئادەم ئەۋەتىپ ئۇلارنى قۇتقۇزۇشقا بۇيرۇدى. ئۇلار 500 دىن ئارتۇق مۇھاجىرنى ئېلىپ ئەركەشتامغا كەلگەندە، رۇسىيە تەرەپ ئۇلارنى خالىغانچە ئاختۇرۇپ قىيىن - قىستاققا ئالدى.

شۇ يىلى ئەنگلىيە قەشقەرگە «ئالاھىدە ئەلچىلەر ئۆمىكى» ئەۋەتىپ، جەنۇبىي شىنجاڭنى ئەنگلىيىنىڭ ھامىيلىقىدىكى ھىندىستاننىڭ تەۋەلىكىگە قوشۇۋېلىش مۇمكىنچىلىكى ئۈستىدە ئىزدەندى.

مىنگونىڭ 9 - يىلى (1920 - يىلى)

ئەتىيازدا سوۋېت ئىتتىپاقى ئەۋەتكەن ۋەكىللەر ئۆمىكى قەشقەر، ئىلى چېگرىسىغا كېلىپ، شىنجاڭ بىلەن «سوۋېت ئىتتىپاقى - شىنجاڭ ۋاقىتلىق سودا كېلىشىمى» ئىمزالىدى. كېلىشىمدە مۇنداق بەلگىلەندى: سودا ئىشلىرى ئىلى بىلەنلا چەكلىنىدۇ، قەشقەر چېتىلمايدۇ؛ قەشقەر بىلەن تاشكەنت ئوتتۇرىسىدا ۋاقىتلىق سودا ئىشلىرى خادىمى ۋە ئالاقىچى قويۇش ئىشى ۋاقتىنچە كېچىكتۇرۇلىدۇ.

4 - ئاينىڭ 8 - كۈنى خوتەن قاتارلىق شەھەرلەر قەشقەر

1600 كىشىلىك خانىقا سالدۇرغانلىقى، جانقۇۋاننىڭ قەشقەر شەھىرىدە 700 ـ 800 كىشىلىك خانىقا سالدۇرغانلىقى، خانىقالارغا ئەنگلىيە، چارروسىيە، تۈركىيە ۋە باشقا دۆلەت تەۋەلىكىدىكى كىشىلەر كىرىپ تۇرىدىغانلىقىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، تەكشۈرۈپ پىچەتلەشنى بۇيرۇدى.

10 ـ ئاينىڭ 9 ـ كۈنى قاتناش مىنىستىرلىقى ئەنگلىيە ماكىنى سىمسىز تېلېگراف چەكلىك شىركىتى بىلەن لەنجۇ، ئۈرۈمچى، قەشقەرلەردە سىمسىز تېلېگراف ئىستانسىسىنى قۇرۇش توختامىغا ئىمزا قويدى. بۇ قۇرۇلۇش يىل ئاخىردا باشلانماقچى بولدى.

مىنگونىڭ 8 ـ يىلى (1919 ـ يىلى)

2 ـ ئاينىڭ 14 ـ كۈنى ياڭ زېڭشىن جۇ رۇيچىغا تېلېگرامما بېرىپ، «ئەگەر سوۋېت رۇسىيە يېڭى پارتىيىسى (كوممۇنىستىك پارتىيە) ئادەم ئەۋەتىپ، قەشقەر بىلەن سودا قىلىشنى تەلەپ قىلسا، ئۇلارنىڭ ئۈرۈشتا مەغلۇپ بولغان ئاق ئورۇس ئەسكەرلەرنى ۋە مۇساپىرلارنى چېگرىدىن كىرگۈزمەسلىكنى تەلەپ قىلىش كېرەك» دېدى.

6 ـ ئاينىڭ 11 ـ كۈنى قەشقەرلىك ئۇيغۇر سودىگەر مۇختار قاتارلىق 11 ئاتلىق كىشى سەككىز تۆگە مالنى ئېلىپ، تېكەسكە ئاپىرىپ ساتماقچى بولۇپ، ئىلى دەرياسىنىڭ جەنۇبىدىكى خونىقاي دېگەن يەرگە كەلگەندە، ئاق ئورۇس قىسىملىرىدىن پاۋېلىۋسكىينىڭ قول ئاستىدىكىلەر تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلدى، مال ـ مۈلۈكلىرى بۇلاپ كېتىلدى.

7 ـ ئاينىڭ 2 ـ كۈنى ياڭ زېڭشىن ما فۇشىڭغا تېلېگرامما بېرىپ، مەيلى ئۈرۈشتا يېڭىلگەن ئاق ئورۇس ئەسكەرلىرى بولسۇن ياكى ئۆزلىرىنى مۇساپىر دېۋالغانلار بولسۇن، ئۇلارنى بىردەك توسۇپ، چېگرىدىن كىرگۈزمەسلىك كېرەك، دەپ بۇيرۇق قىلدى. يەنە چارروسىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلى

پۈتتى. ما فۇشىڭنىڭ جەجيالىقلىق خوتۇنى تۇغقان يوقلاپ بەيجىڭغا بارغاندا، مىللىتارىست ساۋ كۇن ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈپ، ما فۇشىڭغا يەتتە قىرلىق شەمشەر، بىر قۇر گېنېرال پولكوۋنىك كىيىمى تەقدىم قىلدى. بۇنىڭ بىلەن ياڭ زېڭشىندا ما فۇشىڭنى ئۆلتۈرۈۋېتىش نىيىتى پەيدا بولدى.

10 - ئايدا ياڭ زېڭشىن تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىقى ۋە جۇڭگو ئەپيۇن چەكلەش باش ئۇيۇشمىسىدىن ئەنگلىيە، رۇسىيە ئەپيۇن ئەتكەسچىلىرىنىڭ شىنجاڭغا كىرىشىنى توسۇشنى ئىلتىماس قىلىش بىلەن بىر ۋاقىتتا، تاشقورغان ئامبىلىغا بۇيرۇق بېرىپ، تاشقورغاندىكى قاراۋۇلخانىلارنىڭ ئەپيۇن يۆتكەپ ساتقۇچىلارنى ئەستايىدىل تەكشۈرۈپ قولغا چۈشۈرۈشىنى، بولۇپمۇ بوستان، تاغارما، بۇجاش، كەيىن قاتارلىق پەسىللىك قاراۋۇلخانىلارغا ئەسكەر ئەۋەتىپ، ئافغانىستان، بەدەخشان قاتارلىق جايلاردىكى ئەپيۇن ئېلىپ ساتقۇچىلارنىڭ چېگرىدىن كىرىشىدىن قاتتىق مۇداپىئە كۆرۈشنى تەلەپ قىلدى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن تاشقورغاندىكى قاراۋۇلخانىلارنىڭ ئىلگىرىكى ئۆز مەيلىگە قويۇۋېتىش ھالىتى ئۆزگەرتىلىپ، ئەپيۇن ئەتكەسچىلىرى ئەستايىدىل تەكشۈرۈلىدىغان بولدى. تاشقورغاندىكى قاراۋۇلخانىلاردىن كىرگۈزۈلىدىغان ئەپيۇن توسۇۋېتىلدى.

مىنگونىڭ 13 - يىلى (1924 - يىلى)

يىل بېشىدا ما فۇشىڭ ياڭ زېڭشىننىڭ ئۆزىنى قەستلىشىدىن ئەنسىرەپ، قەشقەر يېڭىشەھەر، قەشقەر كونىشەھەرلەردىن 3000 ئەسكەر ئالدى. ياڭ زېڭشىن ئۇچتۇرپان ئامبىلى ما شاۋۇنى ئۇرۇمچىگە چاقىرتىپ كېلىپ، سۇيىقەست پىلانلىدى ھەم ئۇنى قەشقەرگە ئەسكەر باشلاپ بېرىپ مافۇشىڭنى يوقىتىشقا بۇيرۇدى. يەنە باش قوماندان ئې يىڭ، شتاب باشلىقى جاڭ زىچىڭلارنى 12 باتالىيون ئەسكەر ئېلىپ، ما شاۋۇغا ياردەملىشىشكە بۇيرۇدى.

ۋىلايىتىمىزنىڭ ئايرىم چىقىلىپ، خوتەن ۋىلايىتى تەسىس قىلىنىدى. گۇما، قاغىلىق، خوتەن، كېرىيە، لوپ، قاراقاش، چىرا ناھىيىلىرى خوتەن ۋىلايىتىگە قارىدى.

مىنگونىڭ 10 - يىلى (1921 - يىلى)

3 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ياڭ زىڭشىن قەشقەرنىڭ دوتىيىگە تېلېگراممۇ بېرىپ، «4 - ئاينىڭ 1 - كۈنىدىن ئېتىبارەن شىنجاڭدىكى بارلىق ئەنگلىيە سودىگەرلىرىدىن رۇسىيە سودىگەرلىرىگە ئوخشاش ئىمپورت - ئېكسپورت بېجى ئېلىش، تاموژنا بېجىنىڭ نىسبىتىنى جاڭجىياكوىنىڭ سوۋېت مېلىدىن ئالىدىغان بېجى بىلەن ئوخشاش ئېلىپ، ئۇنى شىنجاڭ ئۆلكىسىنىڭ چېگرا مۇداپىئە قوشۇنىنىڭ راسخوتى قىلىش، ئېشىپ قالغان قىسمىنى شىنجاڭ ئۆلكىسى تارقاتقان قەغەز پۇلنى يىغىۋېلىشقا ئىشلىتىش كېرەك» دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى.

11 - ئايدا پوسكام قاغىلىق ناھىيىسىدىن ئايرىلىپ چىقىپ ناھىيە بولدى.

شۇ يىلى قەشقەر پوچتا ئىدارىسى 1 - دەرىجىلىك پوچتا ئىدارىسى قىلىپ ئۆزگەرتىلىپ، جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ پوچتا ئىشلىرىنى باشقۇرىدىغان مەركەزگە ئايلاندى.

مىنگونىڭ 11 - يىلى (1922 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 3 - كۈنى تۇ گۇڭچيۇ قەشقەر كونسۇلخانىسىنىڭ ئامبالللىقىغا يۆتكەپ كېلىندى.

5 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ۋېي چېڭياۋ تۇ گۇڭچيۇنىڭ ئورنىغا قەشقەر كونسۇلخانىسىنىڭ ئامبىلى بولدى.

مىنگونىڭ 12 - يىلى (1923 - يىلى)

ما فۇشىڭ قەشقەر يېڭىشەھەر ياساۋۇلبېگى يامۇلدا سەككىز يىل ۋاقىت سەرپ قىلىپ سالدۇرغان كاتتا خۇيزۇ مەسچىتى

بولمىدى.

شۇ يىلى قەشقەر تەۋەسىدە باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتكۈزگەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ يېقىن ئەتراپتا مەكتەپكە چىقىشىغا قولايلىق بولسۇن ئۈچۈن، يېڭى زېكشىن قەشقەردە بىر ئولگىلىك ئالىي باشلانغۇچ مەكتەپ قۇرۇشنى، ئۇنىڭ خىراجىتىنى قەشقەر ئەھلدارلىرىغا تەۋە ئوتلاق، يەرلەردىن ئېلىنغان ئىجارە ھەققىدىن ھەل قىلىشنى ئىلتىماس قىلدى.

مىنگونىڭ 15 - يىلى (1926 - يىلى)

3 - ئاينىڭ 1 - كۈنى دېڭ زۈەنشيەن چېن رۈڭبىڭنىڭ ئورنىغا قەشقەر كونسۇلى ھەمىيسىنىڭ ئامبىلى بولدى.

مىنگونىڭ 16 - يىلى (1927 - يىلى)

5 - ئايدا ئاتوش ئېكساق پۈتبول كوماندىسى قەشقەردە ئەنگلىيەنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانا پۈتبول كوماندىسى بىلەن مۇسابىقىلىشىپ ئۇلارنى يېڭىۋالدى.

6 - ئايدا ئامبىركىلىق شەرقشۇناس، موڭغۇل تارىخى ۋە ئىچكى قۇرۇقلۇق ئاسىيا تارىخى بويىچە نوپۇزلۇق ئەرباب ئۇۋىن لاتتىمور بىلەن ئۇنىڭ ئايالى ئېلىننا شىنجاڭنى تەكشۈرۈشكە كېلىپ قەشقەرگە چۈشتى.

شۇ يىلى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىيادىكى فەرغانە ئەتراپىدا توپىلاڭ بولدى. جانبەك غازى، قاسىم خوجا، قادىر، ھېيىت مۇبارەك باشچىلىقىدىكى باندىتلار قالدۇقى چېگرىدىن ئۆتۈپ، قەشقەرگە قېچىپ كېلىشتى.

مىنگونىڭ 17 - يىلى (1928 - يىلى)

5 - ئايدا بېيجىڭ ھۆكۈمىتى يەكەن مۇسۇلمانلار شەھىرىدە زەرەپشان ناھىيىسى تەسىس قىلىشنى تەستىقلىدى.

شۇ يىلى ئۇلۇغچات ئەتراپىدا ئولتۇراقلاشقان قىرغىز

4 - ئاينىك 29 - كۈنى ما شاۋۈ قىسىملىرى پەيزاۋاتقا كەلگەندە ئىككىگە بۆلۈندى. بىر بۆلىكى قەشقەر كونىشەھەرگە ھۇجۇم قىلىپ، ما فۇشىڭنىڭ ئوغلى ما جىۋۈنى ئېتىپ ئۆلتۈردى؛ يەنە بىر بۆلىكىنى ما شاۋۈ ئۆزى باشلاپ يېڭىشەھەرگە يۈرۈش قىلىپ ما فۇشىڭنى تىرىك تۇتتى.

4 - ئاينىك 30 - كۈنى ما شاۋۈ ما فۇشىڭنى يېڭىشەھەرنىڭ شىمالىي دەرۋازىسى سىرتىغا يالاپ ئېلىپ چىقىپ، ئېتىپ ئۆلتۈردى.

6 - ئاينىك 10 - كۈنى ياڭ زېڭشىن قەشقەرنىڭ ياساۋۇلبېگى ما فۇشىڭنىڭ ئۆلۈم خەۋىرىنى تېلېگرامما ئارقىلىق بېيجىڭ ھۆكۈمىتىگە مەلۇم قىلدى.

شۇ يىلى ياڭ زېڭشىن قەشقەرگە ياساۋۇلبېگى قويۇشنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، ھەربىي مەمۇرىي چوڭ ھوقۇقنى قەشقەرنىڭ دوتىيىگە تۇتقۇزدى. ما شاۋۈ قەشقەرنىڭ دوتىيى بولدى.

شۇ يىلى شىنجاڭ دائىرىلىرى بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى تەڭ دەرىجىلىك كونسۇلخانىلارنى قۇرۇش كېلىشىمى ئىمزالىدى. سوۋېت ئىتتىپاقى تەرەپ ئۇرۇمچىدە باش كونسۇلخانا، قەشقەر قاتارلىق تۆت شەھەردە كونسۇلخانا قۇردى. ئومۇمەن، كونسۇلخانا قۇرۇلغان شەھەرلەردە بىردەك قارشى تەرەپنىڭ سودا ئىشلىرىغا يول قويىدىغان بولدى. ئىككىنچى يىلى جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقى مۇناسىۋىتى ئەسلىگە كەلدى. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەشقەردە كونسۇلخانا قۇرۇشىغا يول قويۇلدى، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ كونسۇلخانىسى ئەسلىدىكى چارروسىيىنىڭ قەشقەردىكى كونسۇلخانىسىنىڭ ئورنىدا بولدى.

مىنگونىڭ 14 - يىلى (1925 - يىلى)

قىشتا ئەنگلىيە ماكىنى سىمىز تېلېگراف شىركىتى قەشقەردە قۇراشتۇرغان سىمسىز تېلېگراف ئاپپاراتلىرى سىناق تەرىقىسىدە ئىشقا كىرىشتۈرۈلدى، لېكىن ئۇنۇمى ياخشى

شۇ يىلى ما جۇڭيىڭ قىسىملىرى بىلەن جەن شۇرېن قىسىملىرى بىرىنچى قېتىم شىنجاڭغا كىردى. جەن شۇرېن قەشقەردە تۇرۇشلۇق قۇرۇقلۇق ئارمىيە 2 - دىۋىزىيىسىنىڭ باشلىقى ئې يىڭغا ئۇرۇمچىگە قايتىپ كېلىش، ئىنىسى جەن شۇجىننى دىۋىزىيە باشلىقلىقىغا تەيىنلەش توغرىسىدا بۇيرۇق بەردى.

شۇ يىلى سەمەن رايونىنىڭ خىلۋاپ كەنتىدە چۇما كېسىلى تارقىلىپ، قەشقەر كونىشەھەرگە خەۋپ سالدى. قەشقەردە تۇرۇشلۇق قىسىملار كېسەللىك رايونىنى قامال قىلدى، «ھىلال - ئەھمەر» دوختۇرخانىسى بىلەن «ساۋسىنتورگ» ئامبۇلاتورىيىسى پۈتۈن كۈچى بىلەن ئاتلىنىپ، كېسەللىكنىڭ يامراپ كېتىشىنى تىزگىنلىدى.

مىنگونىڭ 21 - يىلى (1932 - يىلى)

5 - ئايدا ستەيىن تۆتىنچى قېتىم شىنجاڭغا كېلىپ تەكشۈرۈش ئېلىپ بارىدى، ئۇلار ئېكسپېدىتسىيە ئەترىتىنىڭ يەنە بىر گۇرۇپپىسى بىلەن قەشقەردە ئۇچراشتى، ئاي ئاخىردا قەشقەردىن ئايرىلىپ تاشقورغانغا بارىدى. خوتەندىن قېزىۋالغان سانسكرىت يېزىقىدىكى يادىكارلىقلار ۋە خەنزۇچە يېزىقتىكى تارىخا پۈتۈكلەر بىز تەرەپتىن تۇتۇپ قېلىندى.

مىنگونىڭ 22 - يىلى (1933 - يىلى)

2 - ئاينىڭ 5 - كۈنى ما جۇڭيىڭ سەركەردىسى ما شىمىڭنى شىنجاڭغا ئەۋەتتى. ئۇ كۈچادىكى قوزغىلاڭچىلارنىڭ باشلىقى تۆمۈر ئەلى بىلەن بىرلىكتە جەن شۇرېنغا قارشى تۇرۇپ، ئاقسۇغا ھۇجۇم قىلدى. ئاقسۇنىڭ مەمۇرىي باشلىقى شۇ يىشەن قەشقەردىكى جەن شۇجىنغا جىددىي تېلېگراممىا ئەۋەتتى. جەن شۇجەن پولك باشلىقى ياڭ چىڭمىڭنى يارەمگە ئەۋەتتى. ئۇزاق ئۆتمەي يارەمگە ماڭغان قىسىم مارالبېشىدا تىرىپىرەن قىلىۋېتىلدى، جەن شۇجەن ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالدى. جەن شۇرېن

ياشلىرىدىن ئىسھاقبېك، ماتى، شابدا قاتارلىق كىشىلەر سوۋېت ئىتتىپاقىغا ھەربىي ئىشلارنى ئۆگىنىشكە ماڭدى.

شۇ يىلى مارالبېشىنىڭ مەكىت قاتارلىق كەنتلىرى مەكىت ناھىيىسى قىلىندى.

شۇ يىلى مىللىي ھۆكۈمەت دوتەيلىك تۈزۈمىنى بىكار قىلغانلىقىنى جاكارلىدى. شۇنىڭدىن كېيىن، قەشقەر ۋىلايىتى مەمۇرىي رايونغا ئۆزگەرتىلىپ، شىنجاڭنىڭ 3 - مەمۇرىي رايونى (قەشقەر مەمۇرىي رايونى) بولدى، مەمۇرىي مەھكىمە قەشقەر كونىشەھەردە بولدى، ما شاۋژۇ قەشقەرنىڭ مەمۇرىي باشلىقى بولدى، ناھىيە ئامبالىرى ھاكىمغا ئۆزگەرتىلدى.

مىنگونىڭ 18 - يىلى (1929 - يىلى)

سوۋېت ئىتتىپاقى مۇھاجىرى ئېركى بىلەن تاشقى موڭغۇلىيىدىن قەشقەرگە كەلگەن نامان ئەپەندى قاتارلىقلار بىرلىشىپ، قەشقەردە غەربچە داۋالاش بويىچە تۇنجى دوختۇرخانا ئاچتى، دوختۇرخانا ئورنى ئۆمەر باينىڭ قورۇسىدا بولدى. دوختۇرخانىنىڭ ئىسمى «ھىلال - ئەھمەر» دوختۇرخانىسى دەپ ئاتالدى.

شۇ يىلى شىنجاڭ پۇل ئىدارىسى ئىشتىن توختىتىلدى. ئۇزاق ئۆتمەي يەكەن پۇل ئىدارىسىمۇ ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى.

مىنگونىڭ 20 - يىلى (1931 - يىلى)

8 - ئايدا جۇ مىنيى بىلەن قادىر باشچىلىقىدىكى جۇڭگو - فرانسىيە ئىلمىي تەكشۈرۈش ئۆمىكى شىنجاڭغا كېلىپ قەشقەردە ئۇچراشتى.

10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى جىن شۇرېن «سوۋېت ئىتتىپاقى - شىنجاڭ ۋاقىتلىق سودا كېلىشىمى» نى تەستىقلاپ، سوۋېت ئىتتىپاقى سودىگەرلىرىنىڭ قەشقەردە ئەركىن سودا قىلىشىغا، قەشقەردە مالىيە ئورنى قۇرۇشىغا رۇخسەت قىلدى.

داموللا ئۆزى «دۆلەت ئىشلىرى زۇڭلىسى» بولدى. خوجانىياز هاجى ئاقسۇدا تۇرۇۋاتقاچقا، «زۇڭتۇڭ» لۇق ئورنى قويۇپ قويۇلدى. يىغىندىن كېيىن، شەھەر ئىچىدە نامايىش قىلىندى.

11 - ئاينىڭ 15 - كۈنى سابىت داموللا قۇتلۇق هاجىنى باش مۇھەررىر قىلىپ، شۇبتسىيە خرىستئان دىنىي جەمئىيىتىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق ۋاكالەتخانىسىدا «شەرقىي تۈركىستان ھەپتىلىك گېزىتى»نى (بەزىلەر «ئەركىن هايات گېزىتى» دەيدۇ) چىقاردى؛ يېرىم ئايدىن كېيىن «ئىستقلالىيەت» ئايلىق ژۇرنىلىنى چىقىرىپ، قورچاق هاكىمىيەت رەھبەرلىرىنىڭ ئىسملىكى ۋە مۇھىم هۆججەتلەرنى بېسىپ، كەڭ كۆلەمدە جامائەت پىكرى پەيدا قىلدى.

12 - ئايدا ئەنگلىيە قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسى ئارقىلىق سابىت داموللىغا 10 مىڭدىن ئارتۇق قورال - ياراغ يارەم قىلدى.

شۇ يىلى قەشقەردە قەغەز پۇل، رەخت پۇل بېسىلدى، «شەرقىي تۈركىستان» دېگەن خەتلەر چۇشۇرۇلگەن داچەن قۇيۇلدى، شىنجاڭ ئۆلكىسىنىڭ بۇرۇن تارقاتقان پۇلى تەڭ قىممەتتە ئالماشتۇرۇلدى.

يىل ئاخىردا خوجانىيازهاجى ئاقسۇنى بېسىپ ياتتى. ئۇ سابىت داموللىنىڭ قەشقەردىن ئەۋەتكەن «زۇڭتۇڭ» بولۇش توغرىسىدىكى تەكلىپىگە سوغۇق مۇئامىلە قىلدى، ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسىنىڭ هەربىي ياردەمگە ئېرىشكەندىن كېيىن، قىسملىرىنى باشلاپ قەشقەرگە يۇرۇش قىلدى.

مىنگونىڭ 23 - يىلى (1934 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 13 - كۈنى خوجانىياز هاجى 3000 – 4000 كىشىلىك قوشۇننى باشلاپ قەشقەر كونىشەھەرگە كىردى.

2 - ئاينىڭ 6 - كۈنى ما جۇڭيىڭنىڭ قىسملىرىدىكى ما

قەشقەرنىڭ مەمۇرىي باشلىقى ما شاۋژۇنى جەنۇبىي شىنجاڭ باندىت تازىلاش قوماندانلىقىنىڭ مۇئاۋىن قوماندانلىقىغا تەيىنلىدى.

2 - ئاينىڭ 15 - كۈنى مۇھەممەد ئىمىن سابىت دامولا بىلەن تىل بىرىكتۈرۈپ قاراقاشتا قوراللىق توبىلاڭ كۆتۈردى، ئارقىدىنلا لوپ، خوتەن، قاغىلىق، يەكەن قاتارلىق جايلارنى ھۇجۇم بىلەن ئېلىپ «خوتەن ئىسلام دۆلىتى»نى قۇردى، ئۆزىنى «خوتەن ئەمىرى» دەپ ئاتاپ، سابىت دامولىلىنى دىنىي داھىيلىققا كۆرسەتتى. كېيىن سابىت دامولا قوشۇن باشلاپ غەربكە يۈرۈش قىلىپ، گۇما، قاغىلىق، يەكەنلەردىن ئۆتۈپ قەشقەرگە كەلدى.

5 - ئاينىڭ 20 - كۈنى ئۆلكە قوشۇنىدىكى قىرغىز باتالىيونىنىڭ باشلىقى ئوسمان ئەلى يۈز ئۆرۈپ، تۇمۇر ئەلى قوشۇنلىرى بىلەن بىرلىشىپ، قەشقەر كونىشەھەرنى ھۇجۇم بىلەن ئالدى. ما جۇڭيىڭنىڭ ئادىمى ما جەنسىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ باندىت تازىلاش قوماندانلىق شتابىنىڭ قوماندانى ما شاۋژۇ بىلەن بىرگە قەشقەر يېڭىشەھەرنى ئىگىلىدى.

ئەنگلىيە ھىندىستان ئارقىلىق زور بىر تۈركۈم جاسۇسلارنى قەشقەرگە ئەۋەتتى، تەشۋىقات راسخوتى ئۈچۈن 510 مىڭ رۇبلى ئاجرىتىپ، ئادەم تەشكىللەپ «پانتۈركىزم» ۋە «پانئىسلامىزم» ئىدىيىسىنى تەرغىب قىلدى.

11 - ئاينىڭ 12 - كۈنى كېچىدە سابىت دامولا، مۇھەممەد ئىمىن قاتارلىق مىللىي بۆلگۈنچىلەر ئاشكارا ھالدا قەشقەر كونىشەھەردە قورچاق «شەرقىي تۈركىستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتى» قۇردى ھەم «تەشكىلىي پروگراممىا» قاتارلىق ھۆججەتلەرنى ماقۇللىدى. ئەتىسى چۈشتىن بۇرۇن قورچاق ھۆكۈمەت قەشقەر كونىشەھەرنىڭ تۆمەن دەريا كۆۋرۈكى بويىدا 20 مىڭ كىشىلىك يىغىن ئېچىپ، «بايراق چىقىرىش مۇراسىمى» ئۆتكۈزۈپ، قورچاق ھاكىمىيەت ئەزالىرىنىڭ ئىسىملىكىنى ئېلان قىلدى. سابىت

باشلىقى مەھمۇت مۇھىتىلار قەشقەر كونىشەھەردە ھىندىستانغا قېچىپ كەتكەن كاتتا باي ئابدۇرېھىمنىڭ قورۇسىدا ھەربىي دوختۇرخانا ئاچتى (بۈگۈنكى قەشقەر ۋىلايەتلىك خەلق دوختۇرخانىسى)، بۇ دوختۇرخانىغا ھەسەن ھاجى مۇدىر، ئابلا ئاخۇن مۇئاۋىن مۇدىر بولدى. ئەينى چاغدىكى دوختۇرخانىنىڭ قۇرۇلۇش كۆلىمى 1361 كۋادرات مېتىر بولۇپ، 21 دوختۇر - سېستراسى، 30 كارىۋىتى بار ئىدى، بۆلۈم تەسىس قىلىنماي، پەقەت ئامبۇلاتورىيە ۋە كېسەلخانا دەپلا ئايرىلغانىدى. ئابدۇرېھىمبايىنىڭ يەنە بىر ئىسمى كېرەم بولغانلىقتىن بۇ دوختۇرخانا كېرەمباغ دوختۇرخانىسى دەپمۇ ئاتالغان.

شۇ يىلى شېڭ شىسەي بۈيرۇق چۈشۈرۈپ، تاشقورغاندىن لاداخقا ئۆتىدىغان ئېغىزنى قامال قىلىپ، ئەنگلىيە تەۋەلىكىدىكى ئادەم ۋە ئەنگلىيە مالىرىنىڭ چېگرىدىن كىرىشىنى توستى. ئەنگلىيەنىڭ بېيجىڭدا تۇرۇشلۇق ئەلچىخانىسىنىڭ مەسلىھەتچىسى دېگمان ئۇرۇمچىگە كېلىپ يالۋۇردى. شېڭ شىسەي ئۇنى رەت قىلغاندىن كېيىن، ئەنگلىيەلىكلەر، ھىندىستانلىقلار ۋە ئۇلارنىڭ مالىرىنىڭ چېگرىدىن كىرىشىنى قاتتىق كونترول قىلىش توغرىسىدا يەنە بۈيرۇق چۈشۈردى ۋە ئەنگلىيەنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسىنىڭ تېلېگرامما ئاپپاراتىنى بىكار قىلدى. تاشقورغان بىلەن قەشقەر ئارىلىقىدىكى ئەنگلىيە پوچتىسىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، شىنجاڭ، ھىندىستان پوچتا يوللانمىلىرىنى چېگرىدا ئالماشتۇرۇشنى بەلگىلىدى.

مىنگونىڭ 24 - يىلى (1935 - يىلى)

1 - ئايدا شىنجاڭ ئۆلكىلىك ئامانلىق ساقلاش باش ئىدارىسىنىڭ قەشقەر شۆبە ئىدارىسى قۇرۇلدى، ئۇ ئاساسلىقى ھەرخىل ئاخباراتلارنى توپلاشقا مەسئۇل بولدى.

3 - ئايدا شېڭ شىسەي ئادەم ئەۋەتىپ 6 - دىۋىزىيىنىڭ

شىمىك، ما جەنسائىلار ما شاۋۇ قىسىملىرى بىلەن بىرلىشىپ قەشقەر كونىشەھەرنى ئىگىلىدى. قورچاق «شەرقىي تۈركىستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتى» نىڭ يوقىتىلغانلىقى جاكارلاندى. سابىت دامۇللا تاشقورغان چېگرا رايونىغا قېچىپ كەتتى، مۇھەممەدئىمىن خوتەنگە بېرىۋالدى. شۇ يىلى 5 - ئايدا سابىت دامۇللا ئاقسۇنىڭ قاراتال دېگەن يېرىگە بارغاندا خوجانىياز ھاجى تەرىپىدىن تۇتۇۋېلىندى، ئۇنى ئۆلكە ئارمىيىسى ئۈرۈمچىگە ئېلىپ كەتتى، كېيىن تۇرمىدە ئۆلدى.

4 - ئاينىڭ 11 - كۈنى 10 مىڭ كىشىلىك ئۆلكە قوشۇنى قەشقەرگە كىردى: سوۋېت ئىتتىپاقى قىرغىزىستانىنىڭ ئاتلىق قىسىملىرى ئەركەشتامدىن ئۆتۈپ چېگرىمىزغا كىرىپ، ئۇلۇغچاتتىكى ئىسھاقبېگنىڭ ئاتلىق پولكى بىلەن بىرلىشىپ ھەربىكەت قىلىپ، ما جۇڭيىڭنىڭ ئاساسلىق قىسمىنى تارمار قىلدى، ما جۇڭيىڭنىڭ قوشۇنى يەكەن، خوتەنگە قاراپ چېكىندى.

8 - ئاينىڭ 1 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭدىكى ئۇرۇش - مالىمانچىلىقلار ئىياغلاشتى، شېڭ شىسەي بۇ كۈنىنى «شىنجاڭنىڭ تىنچ بىرلىككە كەلتۈرۈلگەن خاتىرە كۈنى» قىلىپ بېكىتتى.

ئاي ئاخىرىدا شېڭ شىسەي لىيۇ بىڭنى قەشقەر گارنىزونىنىڭ قوماندانلىقىغا، مەھمۇت مۇھىتنى قەشقەر 6 - دىۋىزىيىسىنىڭ باشلىقلىقىغا تەينىلىدى، ما شاۋۇ قەشقەرنىڭ مەمۇرىي باشلىقلىقىنى داۋاملىق ئۈتىدى.

10 - ئايدا ما جۇڭيىڭنىڭ قىسىملىرىدىن ما خۇسەن قوشۇن باشلاپ خوتەنگە بېرىپ، مۇھەممەدئىمىننىڭ ئىنىسى مەنسۇرنى ئېتىپ ئۆلتۈردى، «خوتەن ئىسلام دۆلىتى» يوقىتىلدى. مۇھەممەدئىمىن ھىندىستانغا قېچىپ بېرىۋېلىپ، داۋاملىق ۋەتەننىڭ بىرلىكىنى پارچىلاش ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللاندى.

شۇ يىلى قەشقەر گارنىزونىنىڭ قوماندانى لىيۇ بىڭ بىلەن قەشقەردە تۇرۇشلۇق ئۆلكە ئارمىيىسى 6 - دىۋىزىيىسىنىڭ

شۇ يىلى شېكى شىسەي شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا ھەربىي رايون تەسىس قىلىدى. قەشقەر 10 - ھەربىي رايون قىلىنىپ، گارنىزون قوماندانلىق شتابى تەسىس قىلىندى، رايون تەۋەلىكىدىكى بارلىق قىسىملار گارنىزوننىڭ باشقۇرۇشىدا بولدى. مەھمۇت مۇھىتى قۇرۇقلۇق ئارمىيە 7 - دىۋىزىيىسىنىڭ باشلىقلىقىغا ئۆزگەرتىپ قويۇلدى.

شۇ يىلى قەشقەرنىڭ مەمۇرىي باشلىقى ما شاۋۇ ما فۇشىڭنىڭ قالدۇقلىرى تەرىپىدىن ئېتىپ يارىلاندۇرۇلغاندىن كېيىن، داۋالىنىش ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقىغا يۇرۇپ كەتتى. ۋاڭ باۋچېەن قەشقەرنىڭ مەمۇرىي باشلىقلىقىنى ئۆتكۈزۈۋالدى.

شۇ يىلى جەنۇبىي شىنجاڭدىكى تۇنجى ئوتتۇرا تېخنىكوم قەشقەر دارىلمۇئەللىمىن قەشقەر كونىشەھەر ئوردا ئىشىك يولىدا قۇرۇلدى، تۇركىيىدە ئوقۇپ كەلگەن ھېسامىدىن بۇ مەكتەپنىڭ تۇنجى مۇدىرلىقىنى ئۆتىدى.

شۇ يىلى كېرەمباغ دوختۇرخانىسى بىلەن «ھىلال - ئەھمەر» دوختۇرخانىسى بىرلەشتۇرۇۋېتىلدى، نامان ئەپەندى دوختۇرخانا باشلىقى بولدى.

شۇ يىلى قەشقەر 7 - دىۋىزىيىسىنىڭ باشلىقى مەھمۇت مۇھىتى ئادەم ئەۋەتىپ ھېيتگاھ جامەسىنى رېمونت قىلدۇردى.

مىنگونىڭ 25 - يىلى (1936 - يىلى)

5 - ئايدا شېكى شىسەي قەشقەرنىڭ مەمۇرىي باشلىقى ۋاڭ باۋچېەنگە تېلېگرامما بېرىپ، قەشقەر ئۇيغۇر ئۇيۇشمىسىنىڭ مۇدىرى غوپۇر دامواللىنى ئۇرۇمچىگە بېرىپ، «كەسپىي تەكشۈرۈش ئۆمىكى»گە قاتنىشىپ، سوۋېت ئىتتىپاقىدا ئېكسكۇرسىيە ۋە زىيارەتتە بولۇشقا تەكلىپ قىلماقچى بولدى. لېكىن، مەھمۇت مۇھىتى توسقۇنلۇق قىلغانلىقتىن ئىشقا ئاشمىدى.

5 - ئاينىڭ 12 - كۈنى مەھمۇت مۇھىتى ئادەم ئەۋەتىپ،

باشلىقى مەھمۇت مۇھىتى قەشقەر كونىشەھەرده چىقىرىۋاتقان «يېڭى ھايات گېزىتى» نى ئۆتكۈرۈۋالدى.

4 - ئاينىڭ 27 - كۈنى كونىشەھەر ناھىيىسىدە ئۇيغۇر مەدەنىي ئاقارتىش جەمئىيىتى (ئۇيغۇر ئۇيۇشمىسى) قۇرۇلدى. قەشقەر دىنىي ساھەسىنىڭ مۆتىۋىرى غوپۇر دامولا ئۇيغۇر ئۇيۇشمىسىنىڭ مۇدىر ھەيئىتى بولۇپ سايلاندى ھەم ئۇرۇمچىدە چاقىرىلغان شىنجاڭ بويىچە ئىككىنچى قېتىملىق خەلق كېڭىشىگە قاتناشتى. قەشقەرگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، شېڭ شىسەينىڭ «6 بۇيۇك سىياسەت» نى زور كۈچ بىلەن تەشۋىق قىلدى. مەھمۇت مۇھىتىنىڭ خەلق ئىچىدىن يېغىدىغان دەپنە ئىشلىرى ئىئانىسىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، ئۇنىڭ دىنىي جەمئىيەتلەرنى تەشكىللەپ، ۋەخپە مۇلۇكلەرنى زورلۇق بىلەن تارتىۋېلىشنى توستى. كېيىن، كەندىرنى ئىلمىي ئاساستا تېرىش، قەشقەرنىڭ توقۇمىچىلىق ئىشلىرىنى راۋاجلاندۇرۇشنى تەشەببۇس قىلدى.

شۇ *ئايدا* ھۆكۈمەت دائىرىلىرى جىددىي ھەربىكتەپ، ھىندىستانلىق سودىگەرلەر تاشقورغان چېگرىسىدىن ئوغرىلىقچە ئېلىپ كىرگەن 3000 سەر بەدەخشان ئەپيۇنىنى تەكشۈرۈپ قولغا چۈشۈردى. ئەپيۇن جىنايەتچىلىرى جازالاندى.

شۇ *ئايدا* كونىشەھەر ناھىيىسى ھىندىستانلىق سودىگەرلەرنىڭ ئەتراپتىكى ناھىيىلەردىن سېتىۋالغان 4000 سەردىن ئارتۇق نەشىسىنى بىر يولىلا تەكشۈرۈپ پېچەتلىدى.

9 - ئاينىڭ 20 - كۈنى قەشقەردە يەر تەۋرىدى.

شۇ يىلى 6 - دۈزىيىنىڭ باشلىقى مەھمۇت مۇھىتى يېقىنلىرىدىن ئىمىن ۋاھىت، ئىمىن ئاخۇن ئىككى كىشىنى «ۋەكىل قىلىپ» نەنجىڭگە ئەۋەتتى، ئۇلار شىنجاڭنىڭ سىياسىي ساھەسىدىكى يۇقىرى قاتلام ئۆكتىچىلەردىن مەسئۇد، ئەيسا ھەمدە گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنىڭ مۇھىم ئەمەلدارلىرى بىلەن كۆرۈشۈپ، شېڭ شىسەينىڭ ئەملىنى ئېلىپ تاشلاشنى تەلەپ قىلدى.

يەتكۈزدى.

3 - ئايدا شېكى شىسەي ئۆلكە بويىچە 3 - نۆۋەتلىك ئاۋام ۋەكىللىرى يىغىنى ئېچىشنى باھانە قىلىپ، مەھمۇت مۇھىتىنى ئۇرۇمچىگە تەكلىپ قىلدى، مەھمۇت مۇھىتى قورقۇپ بېرىشنى رەت قىلدى.

4 - ئاينىڭ 2 - كۈنى مەھمۇت مۇھىتى ئاقتۇغا ئۇۋۇ ئۇۋلاشقا بېرىشنى باھانە قىلىپ، ئاز ساندىكى ئەمەلدار ۋە ئەسكىرى بىلەن قەشقەر كونىشەھەرىدىن ئايرىلىپ، يېڭىسار ئارقىلىق يەكەنگە بارغاندىن كېيىن، ئاشكارا ھالدا قوراللىق توپىلاڭ كۆتۈردى. زەرەپشان ناھىيىسىنىڭ ھاكىمىنى ئۆلتۈرۈپ، پوسكام، مەكىت قاتارلىق ناھىيىلەرنى ھۇجۇم بىلەن ئىشغال قىلىپ، چىپان تاغلىرىدىن ئايلىنىپ، لاداخ، كەشمىر ئارقىلىق ھىندىستانغا قېچىپ كەتتى. مەھمۇت مۇھىتى قەشقەردىن ئايرىلىشتىن ئىلگىرى قىسىملىرىنى ئابدۇنىياز كامالنىڭ ۋاكالىتەن باشقۇرۇشىغا تاپشۇردى. ئابدۇنىياز مەھمۇت مۇھىتى قاچقان كۈنى قوشۇننى باشلاپ توپىلاڭ كۆتۈرۈپ، قەشقەردە تۇرۇشلۇق ئۆلكە ئارمىيىسىگە ھۇجۇم قىلدى. مەغلۇپ بولغاندىن كېيىن يەكەنگە قېچىپ بېرىۋېلىپ، ئۆزىنى «دىۋىزىيە كوماندىرى» دەپ جاكارلىدى. خوتەنده تۇرۇشلۇق ما خۇسەن قىسىملىرى بىلەن ئالاقىلىشىپ قەشقەرگە بىرلىكتە ھۇجۇم قىلدى، شۇنىڭ بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭدا يەنە ئۇرۇش مالمانچىلىقى كۆتۈرۈلدى.

4 - ئاينىڭ 11 - كۈنى ما خۇسەن قىسىملىرى قەشقەر كونىشەھەرنى ئىشغال قىلىپ، ئۆلكە ئەمەلدارلىرىنى نەزەربەند قىلدى.

4 - ئاينىڭ 12 - كۈنى ما خۇسەن يېڭىشەھەر ئايرودرومىنى ئىگىلەپ، يېڭىشەھەرنى قورشۇۋېلىپ، ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتكە قارشى ئوچۇق بايانات ئېلان قىلدى.

ئاي ئاخىرىدا ئابدۇنىياز كامال قىسىملىرى پەيزاۋات، مارالبېشى، مەكىت، ئۇچتۇرپان قاتارلىق ناھىيىلەرنى

غوپۇر دامولللىنى كېچىدە قەشقەر كونىشەھەرنىڭ ئۆتۈك بازىرىدا قەستلەپ ئۆلتۈرگۈزدى. ئەتىسى ئۇ يەنە ئادەم ئەۋەتىپ ئۆلۈم نامىزىغا قاتناشتۇردى.

12 - ئايدا مەھمۇت مۇھىتى قەشقەردە قوراللىق قوزغىلاڭ كۆتۈرۈشىنى مەخپىي پىلانلىدى. 1 - پولكنىڭ پولكوۋنىكى خەمىت بۇ ئىشنى ھەربىي رايوننىڭ قوماندانى لیۇ بىڭ ۋە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسىغا مەخپىي دوكلات قىلدى.

شۇ يىلى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمە مائارىپ ئىدارىسى قۇرۇلدى: قەشقەر ئامانلىق ساقلاش شۆبە ئىدارىسى قەشقەر رايونلۇق جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىغا ئۆزگەرتىلدى، ناھىيىلەردىكى جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىلىرى ئۇنىڭغا قارىدى. قەشقەردىكى تۇنجى ھۆكۈمەت باشقۇرۇشىدىكى چارۋا مال دوختۇرخانىسى كونىشەھەردە قۇرۇلدى. شىنجاڭ چېگرا ئىشلىرى باشقارمىسىنىڭ قەشقەر ئىش بېجىرىش باشقارمىسى قۇرۇلدى، ئۇ ئۇچىنچى ئىنتېرناتسىئونال ئاخبارات ئىدارىسىنىڭ شىنجاڭدا تۇرۇشلۇق ھەربىي ئاخبارات ئورگىنى بولۇپ، مەخسۇس شىنجاڭ ۋە شىنجاڭنىڭ ئەتراپىدىكى رايونلارنىڭ ئاخباراتىنى ئىگىلەيتتى.

شۇ يىلى قەشقەر كونىشەھەردىكى مەدرىس - مەسچىتلەرنى باشقۇرۇش - رېمونت قىلىش ھەيئىتى ئىئانە توپلاپ، ھېيتگاھ جامەسىنى يەنە بىر قېتىم كېڭەيتىپ رېمونت قىلدى.

شۇ يىلى كېرەمباغ دوختۇرخانىسى يېڭىشەھەردىكى ياڭ جەمەتىنىڭ بېغىدا شۆبە دوختۇرخانا قۇردى.

مىنگونىڭ 26 - يىلى (1937 - يىلى)

2 - ئايدا مەھمۇت مۇھىتى توپىلاڭ كۆتۈرۈش ئۇچۇن، ئىككىنچى قېتىم يىغىن چاقىردى. يىغىندا 7 - دىۋىزىيىنىڭ شتاب باشلىقى قۇربان سەئىدى قارشى تۇردى، پولك باشلىقى كىچىك ئاخۇن قەشقەر گارنىزونىنىڭ قوماندانى لیۇ بىڭغا مەخپىي

قېچىپ كەتتى، قەشقەردىكى ئۇرۇش مالىمانچىلىقى تىنچىتىلدى. سوۋېت ئارمىيىسىنىڭ قىرغىز ئاتلىق پولكىنىڭ بىر قىسمى بىلەن ئىسھاقبېكنىڭ ئاتلىق ئەسكەرلەر پولكى قەشقەر كونىشەھەرنى ساقلىدى. سوۋېت ئارمىيىسىنىڭ شاكىر پولكى خوتەننى مۇداپىئە قىلدى.

10 ـ 12 ـ ئايغىچە شېك شىسەي: «ئومۇمەن، ئىلگىرى تۆمۈر ئەلى، ئوسمان ئەلى، سابىت داموللا، ما خۇسەن، مەھمۇت مۇھىتلارغا ئەگىشىپ پاراكەندىچىلىك قىلغانلار ۋە ئەنگلىيىلىك، ھىندىستانلىق سودىگەرلەر بىردەك قولغا ئېلىنىپ تازىلىنىدۇ» دەپ جاكارلىدى. قەشقەر رايونلۇق جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى بۇيرۇققا ئاساسەن قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ باشلىقى ۋەن شيەنتىك، يېڭىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ھاكىمى سۇك شياۋبو، قەشقەر گارنىزونى ھەربىي تەمىنات باشقارمىسىنىڭ باشلىقى ۋاك رۇشەن، قەشقەر يەرلىك سوتىنىڭ سوراقچىسى شۇ خۇڭيۇ قاتارلىق زور بىر تۈركۈم يەرلىك ئورگانلاردىكى ئەمەلدارلار بىلەن ئوقۇتقۇچى، زىيالىيلاردىن بولۇپ 5000 دىن كۆپرەك ئادەمنى قولغا ئالدى. سوۋېت قىزىل ئارمىيىسىدىن پولكوۋنىك شاكىر (بۇ چاغدا قەشقەرنى قوغداشقا يۆتكەپ كېلىنگەن) ھەربىي سوت كوللېگىيىسىنىڭ مەسلىھەتچىسى بولۇپ، سوراق قىلىشقا رىياسەتچىلىك قىلدى.

12 ـ ئاينىڭ 17 ـ كۈنى قەشقەر رايونىدا خائىنلار مۇلكىنى ئېنىقلاش ھەيئىتى قۇرۇلدى. شۇ ئاينىڭ 23 ـ كۈنىگىچە خائىنلار مۇلكىنى ئېنىقلاش ھەيئىتىنىڭ ئىسىملىكى ئېلان قىلىندى. قەشقەر گارنىزونىنىڭ قوماندانى جياك يۈفېن ھەيئەت باشلىقى، قەشقەرنىڭ مۇۋەققەت مەمۇرىي باشلىقى ئابدۇۋايىت قاتارلىق 9 كىشى مۇئاۋىن ھەيئەت باشلىقى بولدى. 12 ئەزا قويۇلدى، بۇ ھەيئەتنىڭ ئورنى كونىشەھەر ناھىيىلىك سودا ـ سانائەت ئۇيۇشمىسىنىڭ ئىش بېجىرىش ئورنىدا بولدى.

شۇ يىلى كونىشەھەر ناھىيىسىكى نەشە ساتقۇچى مۇھەممەد

ئىگىلىۋالدى.

5 - ئاينىڭ 25 - كۈنى تاشقى ئىشلار مەھكىمىسىنىڭ باشلىقى، قوشۇمچە «شىنجاڭ گېزىتى» ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ۋەن شىيەنتىڭ ۋاڭ باۋچيەننىڭ ئورنىغا قەشقەرنىڭ مەمۇرىي باشلىقى بولدى. قەشقەر گارنىزون شتابىنىڭ شتاب باشلىقى جياڭ يۈفېن لېيۇ بىڭنىڭ ئورنىنى ئېلىپ، قەشقەر گارنىزون قوماندانى بولدى. قەشقەردە خىزمەتلەرنى تەكشۈرۈۋاتقان ئۆلكىلىك مالىيە نازارىتىنىڭ نازىرى خۇ شۇكاڭ قوشۇمچە تىنچلىق كېڭىشىنىڭ ھەيئەتلىكىگە تەيىنلەندى ھەمدە قۇربان سەئىدى قەشقەر 7 - دۈنيىسىنىڭ دۈنيە باشلىقلىقىغا تەيىنلەندى. ئۇلار قەشقەردە ھەربىي ئۆزگىرىش ئىشلىرىنى ئورتاق بىر تەرەپ قىلىدىغان بولدى.

ئاي ئاخىرىدا شېڭ شىسەي ئۆلكە ئارمىيىسىدىن 5000 كىشىنى قەشقەرگە يۆتكىدى.

6 - ئايدا شېڭ شىسەي لېيۇ جېڭشىننى باش قوماندان قىلىپ، ئۆلكە ئارمىيىسىنى باشلاپ، جەنۇبىي شىنجاڭدىكى توپىلاڭچى قوشۇنغا جازا يۈرۈشى قىلىشقا ئەۋەتتى.

9 - ئاينىڭ باشلىرىدا كونستانتىنوف باش قوماندان، شاكىر پولك باشلىقى بولغان سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسى شېڭ شىسەينىڭ تەكلىپىگە ئاساسەن، تورغات ئېغىزى ئارقىلىق چېگرىدىن ئۆتۈپ، مەۋلانوف قوماندانلىقىدىكى قىرغىز ئاتلىق پولكى ۋە ئۇلۇغچاتتىكى ئىسھاقبېك قوماندانلىقىدىكى قىرغىز ئاتلىق پولكى بىلەن بىرلىشىپ، ئۆلكە ئارمىيىسىگە ماسلىشىپ، قەشقەرنىڭ ھەرقايسى جايلىرىغا ھۇجۇم قىلدى. ئاي ئاخىرىدا قەشقەر كونىشەھەر، يېڭىشەھەرلەرنى قايتۇرۇۋالدى.

10 - ئاينىڭ باشلىرىدا سوۋېت ئىتتىپاقى قىزىل ئارمىيىسى يەكەننى ئىگىلىدى، ما شىكۈي يېڭىشەھەردىن تېلېگراممما بېرىپ، تەسلىم بولغانلىقىنى بىلدۈردى، ما خۇسەن مال - دۇنيالىرىنى ئېلىپ، خوتەن ئارقىلىق ھىندىستانغا

تۇرۇشلۇق ئاتلىق ئەسكەرلەر 35 - پولكىنىڭ ئىككى لىنىيە ئەنگىلىيە جاسۇسى سادىرنىڭ قوتۇرتىشى ۋە ئەنگلىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسى تاشقورغان ۋاكالىتەن ئىش بېجىرىش باشقارمىسىنىڭ سۈيىقەست قىلىپ پىلانلىشى بىلەن توپىلاڭ كۆتۈردى. ئاتلىق ئەسكەرلەر 48 - پولكى، 31 - پولكى ۋە تاشقورغان چېگرا قاراۋۇل چوڭ ئەترىتى بۈيرۇققا بىنائەن توپىلاڭنى بېسىقتۇردى.

6 - ئاينىڭ 30 - كۈنى نەققارى كونىشەھەر ناھىيىسىگە ھاكىم بولدى.

شۇ ئايدا ئامبرىكىنىڭ ماشىنا - ئۇسكۇنىلىرى ئىشلىتىلگەن، ھۆكۈمەت باشقۇرۇشىدىكى قەشقەر باسمىخانىسى قۇرۇلدى.

9 - ، 10 - ئايلاردا قەشقەر كونىشەھەردە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسى، ئەنگلىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسى بىلەن چېتىشلىقى بولغان ئاتالمىش «قەشقەردە تۇرۇشلۇق ئاتلىق ئەسكەرلەر 31 - پولكى قوزغىلاڭ كۆتۈرۈش قەستىدە بولدى» دېگەن خەلقئارا خاراكتېرنى ئالغان سىياسىي ناھەق دېلو كۆرۈلدى. 31 - پولكنىڭ باشلىقى ئابدۇقادىر قاتارلىق ئون نەچچە ئۇيغۇر، خەنزۇ ئوفىتسېر قولغا ئېلىندى. ئۆلكىلىك جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسى باشقۇرۇش باشقارمىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى قۇربان نىياز قاتارلىق كىشىلەر بۇ دېلوغا قول تىقتى، شېڭ شىسەي ئىككى قېتىم تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى ئەۋەتىپ دېلونى تەكشۈردى.

10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى كونىشەھەر ناھىيىسىدە تۇنجى ئىشچىلار ھەمكارلىق كوپېراتىپى قۇرۇلدى.

12 - ئايدا ئۆلكىلىك مالىيە نازارىتىنىڭ نازىرى جۇ بىن (ماۋزېمىن) بىرلىككە كەلگەن باج ئېلىش قائىدە - نىزامنى ئىزچىللاشتۇرۇش ئۇچۇن، قەشقەردە جەنۇبىي شىنجاڭ باج خىزمىتى يىغىنىنى ئاچتى.

شۇ يىلى قەشقەردىكى ۋەتەنپەرۋەر زات، مۇۋەققەت ۋالىي

قولغا ئېلىنىپ، 26 جىڭ نەشە قولغا چۈشۈرۈلدى. كونىشەھەر ناھىيىسىكى ئەپيۇنكەش ما دياۋشۇ ئەنگلىيە سودىگەرلىرى بىلەن ئۇچرىشىپ ئەپيۇن ئالماشتۇرۇۋاتقاندا، نەق مەيداندا قولغا چۈشتى.

شۇ يىلى قەشقەردىكى سابىق «يېڭى ھايات گېزىتى»نىڭ ئاساسىدا «شىنجاڭ گېزىتى» نىڭ قەشقەر شۆبىسى قۇرۇلدى، ئۆلكە تەرەپ لى تەييۇنى گېزىتخانا باشلىقلىقىغا ئەۋەتتى، تۇراق ھاجى باش مۇھەررىر، سوۋېتتە ئوقۇپ كەلگەن خەلپەت، سۇزۇك ھاجى قاتارلىق كىشىلەر مۇھەررىر بولدى. ئۇلار «قەشقەر شىنجاڭ گېزىتى» نىڭ ئۇيغۇرچىسىنى مىخ مەتبەدە، خەنزۇچىسىنى شاپىگرافتا بېسىپ چىقاردى، راسخوتىنى قەشقەر ئۇيغۇر ئۇيۇشمىسى تەمىنلىدى.

مىنگونىڭ 27 - يىلى (1938 - يىلى)

1 - ئاينىڭ 29 - كۈندىن 2 - ئاينىڭ 26 - كۈنگىچە قەشقەردە 1 - قېتىملىق ۋە 2 - قېتىملىق ھەيئەتلەر يىغىنى چاقىرىلدى، يىغىندا شىنجاڭ خەلقى ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى تۇرۇش، ۋەتەننى قۇتقۇزۇش ئارقا سەپ يارەدەم جەمئىيىتى قەشقەر شۆبىسىنى قۇرۇش قارار قىلىندى، ئۇنىڭ ئورنى قەشقەر كونىشەھەر خەلق بىرلەشمىسىنىڭ قورۇسىدا بولدى؛ سابىت باشلىقلىقىغا، گۇەن چىجۇن، ئەبىش مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا قويۇلدى. شۇ يىلى قەشقەر پۇلىغا سۇندۇرغاندا 22 مىليون 268 مىڭ 744 سەر، يەنى 91 مىڭ 996 يۈەنلىك مال - مۇلۇك ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇشىنىڭ ئالدىنقى سەپىگە يەتكۈزۈپ بېرىلدى.

2 - ئايدا جۇڭگو كومپارتىيەسىنىڭ ئەزالىرىدىن جۇ چۇنلىن، زېڭ يۇلياڭلار قەشقەردىكى ئاتلىق ئەسكەرلەر 48 - پولكىنىڭ مايور دەرىجىلىك لەيەنجاڭلىقىغا تەينىلەندى.

5 - ئاينىڭ 12 - كۈنى كەچتە قەشقەر كونىشەھەردە

ئۆستۈرۈلۈپ، ئۇلۇغچات ناھىيىسى تەسىس قىلىندى، ناھىيە ئورنى قىزىلۇۋۇي تۈزلەڭلىكىگە يۆتكەلدى؛ پەيزاۋات ناھىيىسى، قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىدىن ئاتۇش مەمۇرىي باشقۇرۇش ئىدارىسى ئايرىپ چىقىلدى، ئۇنىڭ ئورنى مەشئەت كەنتىدە بولدى.

شۇ يىلى شېڭ شىسەينىڭ تەكلىپىگە ئاساسەن، جۇڭگو كومپارتىيىسى گاۋ دېڭباڭ، لى يۇنياڭ، ۋۇ نەيىن، جېڭ يىشېڭ، شۇ لياڭ، چىەن پىڭ، چېن چىڭيۈەن، جۇ چۈنلىن، خۇ جيەن، چېن جيۇكې، لو نەيتاڭ، ۋاڭ مو، جاۋ خەيفېڭ، زېڭ يۈلياڭ قاتارلىق 14 كومپارتىيە ئەزاسىنى ئىلگىرى - كېيىن قەشقەردە ئىشلەشكە ئەۋەتتى. ئۇلار ھۆكۈمەت، مالىيە - باج، مائارىپ، ئاخبارات، ئارمىيە قاتارلىق تارماقلارغا تەقسىم قىلىنىپ ۋەزىپە ئۆتىدى. ئۇلار قەشقەردە ئىشلىگەن مەزگىللەردە، پارتىيە ئەزاسىلىق سالاھىيىتىنى ئاشكارىلىماي، ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى تۇرۇش تەشۋىقاتى ۋە باشقا ئىجتىمائىي پائالىيەتلەرنى قانات يايدۇرۇپ، جان - دىلى بىلەن ھەرمىللەت خەلقى ئۈچۈن خىزمەت قىلدى. بىرلىك سەپ بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىغاندىن كېيىن، بۇ 14 كومپارتىيە ئەزاسى ئىلگىرى - كېيىن قولغا ئېلىنىپ تۇرمىگە تاشلاندى، 1942 - يىل 9 - ئايدا قويۇپ بېرىلگەندىن كېيىن يەنىگە قايتىپ كەتتى.

مىنگونىڭ 28 - يىلى (1939 - يىلى)

1 - ئايدا گاۋ دېڭباڭ (كومپارتىيە ئەزاسى) قەشقەر رايونلۇق باج ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا، كومپارتىيە ئەزاسى لى يۇنياڭ (لى جېلياڭ) قەشقەر رايونلۇق مائارىپ ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا، كومپارتىيە ئەزاسى شۇ لياڭ تاشقورغان ناھىيىسىنىڭ مۇۋەققەت ھاكىملىقىغا تەينىلەندى.

2 - ئاينىڭ باشلىرىدا كومپارتىيە ئەزاسى چېن پىڭ يەكەن يەرلىك باج ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا، لو نەيتاڭ

ئابدۇكېرىمخان مەخسۇم سوۋېت ئىتتىپاقىنى زىيارەت قىلىپ، ستالىننىڭ قوبۇل قىلىشىغا ئېرىشتى ھەمدە خاتىرە سۈرەتكە چۈشتى.

شۇ يىلى كونىشەھەردە مىنگونىڭ 26 - يىلدىكى (1937 - يىلدىكى) توپىلاڭدىن پايدىلىنىپ، زور بىر تۈركۈم نەشىنى پوچتا ئارقىلىق چېگرىدىن ئۆتكۈزمەكچى بولغان ئەنگلىيىلىك سودىگەرنىڭ ئۇۋۇسىدىن بىرى پاچاقلىنىپ، 490 بولاق نەشە قولغا چۈشۈرۈلدى.

شۇ يىلى شىنجاڭ ئۆلكىلىك نەشە چەكلەش كومىتېتىنىڭ كۆرسەتمىسىگە ئاساسەن، قەشقەردىكى ھەرقايسى ناھىيىلەردە بەڭگىلەرنى تىزىملاش، مۆھلەت ئىچىدە تاشلاتقۇزۇش، بەڭگىلەرنى ئېنىقلاش، تاماكا تاشلاشقا نەسىھەت قىلىش ۋە مەجبۇرىي تاشلاتقۇزۇش خىزمىتى ئىشلەندى. تەكشۈرۈشتىن قارىغاندا، ئەينى چاغدا ئۇلۇغچاتتا ئەپيۇن چەككۈچىلەر يوقلۇقىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، قەشقەرنىڭ باشقا ناھىيىلىرىنىڭ ھەممىسىدە خۇمارى تۇتىدىغان بەڭگىلەر بار ئىكەن، كونىشەھەر ناھىيىسىدە ئەڭ كۆپ بولۇپ 107 كىشىگە يەتكەن. ئۇلار فاڭشىنمياۋ كوچىسى ۋە شىمالىي چوڭ كوچا ئەتراپىغا مەركەزلەشكەن. بۇنىڭدىن سىرت، مەكىت ناھىيىسىدە 32 كىشى، مارالبېشى ناھىيىسىدە 16 كىشى تىزىمغا ئېلىنغان. نەشىنى تاشلىتىش ئۈچۈن ھەرقايسى ناھىيە مەخسۇس خىراجەت، ئۆي، خادىم ئاجرىتىپ نەشە تاشلاتقۇزۇش ئورنى قۇرغان. نەشە تاشلاتقۇزۇش ئورنى قەشقەردىن دورا سېتىۋېلىپ، بەڭگىلەرنى بىر يەرگە يىغىپ دورا تارقىتىپ بېرىپ، ئۇلارنى دورىنى يەپ، خۇمارىنى تۇگىتىشكە بۇيرۇغان. ناھىيىلىك ھۆكۈمەتنىڭ خىزمەتچىلىرى نۆۋەت بىلەن بۇ ئورۇنلارغا بېرىپ، نەشە تاشلاش ئەھۋالىنى نازارەت قىلغان.

شۇ يىلى 3 - مەۋرىي رايون (قەشقەر رايونى) غا قاراشلىق ئۇلۇغچات مەۋرىي باشقۇرۇش ئىدارىسىنىڭ دەرىجىسى

شۇ يىلى قەشقەر كونىشەھەردىكى «كېرەمباغ» دوختۇرخانىسى ئۆلكىلىك ھۆكۈمەت بىۋاستە باشقۇرىدىغان دوختۇرخانا قىلىنىپ، نامى شىنجاڭ ئۇلكىلىك 3 - دوختۇرخانا قىلىپ بېكىتىلدى. بەي ۋېينىڭ دوختۇرخانا باشلىقى بولدى. شۇ يىلى بۇ دوختۇرخانا 21302 كېسەلنى داۋالىدى.

شۇ يىلى قەشقەر رايونىدا پۇل تۇزۇمى ئىسلاھاتى يولغا قويۇلۇپ، يېڭى پۇل تارقىتىلىپ، كونا پۇلغا ئالماشتۇرۇلدى. ئۇلكە پۇلىدىن 4000 سەرگە (كېيىن 6000 سەرگە) يېڭى پۇلدىن بىر يۈەن ئالماشتۇرۇپ بېرىلدى، كونا پۇل ئاممىا ئالدىدا كۆيدۈرۈۋېتىلدى.

شۇ يىلى شىنجاڭ سودا باش بانكىسى قەشقەر كونىشەھەردە شۆبە بانكا تەسىس قىلدى. قەشقەر رايونلۇق شۆبە چارۋىچىلىق ئىدارىسى، شۆبە مال دوختۇرلۇق باشقارمىسى، مال دوختۇرلۇق لابوراتورىيە پونكىتى تەسىس قىلىندى.

شۇ يىلى تاشقورغان چېگرا قاراۋۇل چوڭ ئەترىتى يەرلىك ھۆكۈمەتنىڭ ماسلىشىشى بىلەن ئەنگلىيىنىڭ جاسۇسلۇق تورىنى پاش قىلىپ قولغا چۈشۈرۈپ، ئەنگلىيە ۋاكالىتەن ئىش بېجىرىش ئورنىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، خادىملىرىنى چېگرىدىن قوغلاپ چىقىرىۋەتتى، تاشقورغاندا ئەنگلىيىنىڭ دۆلەت بايرىقىنى چۈشۈرۈۋەتتى.

شۇ يىلى يەكەن ناھىيىسى نەشە ساتقۇچى جىنايەتچى ئەمەتيار قاتارلىق تۆت كىشىنى قولغا ئېلىپ، 32 جىڭ نەشىنى يىغىۋالدى؛ پوسكام ناھىيىسى نەشە ساتقۇچى جىنايەتچى ئۆمەرنى قولغا ئېلىپ، ئالتە جىڭ نەشىنى يىغىۋالدى. مەلۇماتقا قارىغاندا، مىنگونىڭ 27 - يىلى 11 - ئايدىن 28 - يىلى 5 - ئايغىچە (1938 - يىل 11 - ئايدىن 1939 - يىل 5 - ئايغىچە) يەكەن ناھىيىسىدە جەمئىي 2180 جىڭ نەشە يىغىۋېلىندى؛ مىنگونىڭ 27 - يىلى 10 - ئايدىن 28 - يىلى 3 - ئايغىچە (1938 - يىلى 10 - ئايدىن 1939 - يىل 3 - ئايغىچە) مارالبېشى ناھىيىسىدە

مارالبېشى يەرلىك باج ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا تەيىنلەندى.

3 - ئايدا قەشقەر كونىشەھەردە 250 ۋاتلىق قەشقەر چىراغ زاۋۇتى قۇرۇلدى.

4 - ئاينىڭ 8 - كۈنى كونىشەھەر ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسى توپىلاڭ كۆتۈرۈشكە قۇتراتقۇلۇق قىلمۇاتقان ئەنگلىيە جاسۇسى نۇرئاخۇنىنى نەق مەيداندا قولغا ئالدى.

5 - ئايدا ئۆلكە بويىچە تاشيول يىغىنى ئېچىلدى. ئاقسۇدىن قەشقەرگىچە، قەشقەردىن خوتەنگىچە تۇتىشىدىغان تاشيولنى ياساش قارار قىلىندى.

شۇ ئايدا كونىشەھەردە قەھەتچىلىكنىڭ ئالدىنى ئېلىش - ئاشلىق توپلاش كوممۇنىسى قۇرۇلدى.

6 - ئايدا جۇڭگو كومپارتىيىسى قەشقەردە تۇنجى پارتىيە گۇرۇپپىسى قۇردى. لى يۇنياڭ گۇرۇپپا باشلىقلىقىنى، گاۋ دېڭباڭ، ۋۇ نەيىن، ۋاڭ مو، لو نەيتاڭ، شۇ لياڭ، چىەن پىڭلار ئەزالىقنى ئۆتىدى.

قىشتا قەشقەر رايونىدا ساۋاتسىزلىقنى تۈگىتىش خىزمىتى قانات يايدۇرۇلدى. ئەينى چاغدا ئۇ «قىشلىق ئۆگىنىش ھەرىكىتى» دەپ ئاتالدى.

قىشتا شېڭ شىسەي تاشقورغاندا 500 كىشىلىك چېگرا قاراۋۇل چوڭ ئەترىتى قۇردى. يېڭى ئەسكەرلەر باتالىيونى 4 - چوڭ ئەترىتىنىڭ سىياسىي كومىسسارى خۇ جيەن (كومپارتىيە ئەزاسى) چېگرا قاراۋۇل چوڭ ئەترىتىنىڭ باشلىقى بولدى. خۇ جيەن تاشقورغان چېگرا قاراۋۇل چوڭ ئەترىتىنىڭ كوماندىر، جەڭچىلىرى ۋە ئاۋامنى يېتەكلەپ جۇڭگو - ھىندىستان (ھازىر جۇڭگو - پاكىستان)، جۇڭگو - ئافغانىستان چېگرا لىنىيىلىرىدە خونجىراپ، پىيىك، دەفتەر، مىڭتېكە، لوپگەز، سۇ بۇلاق قاتارلىق قاراۋۇلخانىلارنى ياسىدى.

ئەتىيازدا شىنجاڭ ئۇلكىلىك مالىيە ئىدارىسى قەشقەر، ئاقسۇ، خوتەندىن ئىبارەت ئۈچ رايونغا ئۆسۈمسىز قەرز بېرىپ، دېھقانلار ئۈچۈن 30 تونىنا ئەلا سۈپەتلىك سورتلۇق چىگىت كىرگۈزۈپ، ئۈچ رايونلىنىڭ يېزا ئىگىلىك تەرەققىياتىغا يار - يۆلەك بولدى.

6 - ئاينىڭ 22 - كۈنى قەشقەردە ئۈچ كۈن قاتتىق يامغۇر ياغقانلىقتىن كەلكۈن ئاپىتى كۆرۈلدى. قەشقەر كونىشەھەر يارباغ دەرۋازىسى بىلەن تۆمەن دەريا كۆۋرۈكىنى ئېقىتىپ كەتتى، نۇرغۇن ئۆيلەر ئۆرۈلۈپ چۈشتى. يەكەن دەرياسىدىمۇ كەلكۈن شىددەت بىلەن ئۆرلىدى، دەريا ياقىلىرىدىكى ئېتىزلىقلار سۇ ئاستىدا قالدى. يەكەن، زەرەپشان ئىككى ناھىيە خەلق ئاممىسىنى ئاپەتتىن قۇتقۇزۇشقا سەپەرۋەر قىلدى.

شۇ ئايدا لى يۇنياڭ (كومپارتىيە ئەزاسى) مارالبېشى ناھىيىسىنىڭ ھاكىملىقىغا يۆتكەلدى.

7 - ئايدا شىنجاڭ ئۇلكىلىك مالىيە نازارىتىنىڭ يەر بېجىنى تولۇقلاش توغرىسىدىكى نىزامىغا ئاساسەن، قەشقەر رايونىدا يەر خېتىنى تەكشۈرۈش، ئېتىزلىقلارنى تەكشۈرۈش ھەيئىتى قۇرۇلۇپ، يەرلەرنى، يەر خېتىنى تەكشۈرۈش، يەر بېجىنى ئېنىقلاش خىزمىتى قانات يايدۇرۇلدى. بۇ خىزمەتتە يەرگە ئىگىدارچىلىق قىلغۇچىلارنىڭ قولىدىكى يەر سانى بىلەن گۇۋاھنامىسى سېلىشتۇرۇلۇپ، يۇقىرى، ئوتتۇراھال، تۆۋەن دەرىجىلىك دەپ ئۈچ دەرىجىگە ئايرىلدى ۋە دەرىجىلەر بويىچە يەر بېجى ئېلىندى.

يازدا چىن جيۇكې (كومپارتىيە ئەزاسى) چىەن پىڭنىڭ ئورنىغا يەكەن يەرلىك باج ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا تەينىلەندى.

10 - ئاينىڭ 6 - كۈنى شې جېگاڭنىڭ ئەلى داۋۇتنىڭ ئورنىغا قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىگە ھاكىم بولىدىغانلىقى ئۇقتۇرۇلدى.

شۇ يىلى قەشقەر ھاۋارايىنى كۆزىتىش ئورنى قۇرۇلۇپ، ئىش

نەشە دېلوسىدىن توققۇزى پاش قىلىنىپ، جەمئىي 29 جىك 7 سەر نەشە يىغۇېلىندى.

مىنگونىك 29 - يىلى (1940 - يىلى)

1 - ئايدا قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىدە قورال - ياراغ ئېنىقلاش ھەيئىتى قۇرۇلدى. ئومۇمەن خۇسۇسىي قورال - ياراغلىرى، ئوق - دورىلىرى بارلار بىردەك جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسىغا تاپشۇردى، قورال - ياراغقا باھاسى بويىچە پۇل قايتۇرۇلدى.

2 - ئاينىك 19 - كۈنى ئەلى داۋۇت قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىگە ھاكىم بولدى.

3 - ئاينىك 4 - كۈنى ۋاڭ مو (كومپارتىيە ئەزاسى) شىنجاڭ ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتنىك بۇيرۇقى بىلەن «شىنجاڭ گېزىتى» قەشقەر شۆبە ئىدارىسىنىڭ باش مۇھەررىرلىكىگە تەينىلەندى. 9 - ئايدا شىنجاڭ گېزىتى قەشقەر شۆبە ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىنى (مۇۋەققەت باشلىقلىقىنى) ئۈتكۈزۈۋالدى.

3 - ئاينىك 8 - كۈنى ۋۇ نەييىننىك تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى ئارقىسىدا قەشقەر رايونلۇق ئايالار جەمئىيىتى قەشقەر كونىشەھەرده قۇرۇلدى، گارنىزون قوماندانلىقىنىڭ ئايالى جياك يۈفېن مۇدىر بولدى، مائارىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى سابىتنىڭ ئايالى بىلەن ۋۇنەييىن مۇئاۋىن مۇدىر بولدى. بۇ جەمئىيەت قەشقەر تارىخىدا قۇرۇلغان تۇنجى ئايالار تەشكىلاتى بولدى.

5 - ئايدا ئۆلكىگە قاراشلىق 3 - دوختۇرخانا مۇددىتى بىر يىللىق تەبىبىي خادىملارنى تەربىيىلەش كۇرسى ئاچتى، كۇرسقا جەمئىي 62 كىشى قاتناشتى، قەشقەر كونىشەھەردىنلا 22 كىشى قاتناشتى. بۇ كىشىلەر كېيىن جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى غەربچە داۋالاش شىپاخانىلىرىدا تايانچلاردىن بولۇپ قالدى.

تۇرۇپ، ۋەتەننى قوغقۇزۇش تەشەببۇسىنى تەشۋىق قىلدى. بۇ قەشقەر رايونىدا ئەڭ بۇرۇن قۇرۇلغان ئىجتىمائىي پەنلەرنى تەتقىق قىلىدىغان تەشكىلات.

6 - ئايدا مەكتەت ناھىيىسىنىڭ ھاكىمى شۇ لياڭ (كومپارتىيە ئەزاسى) خەلق ئاممىسىنى يېتەكلەپ، توڭگۇزبار ئۆستىڭنى چاپتى. بۇ قۇرۇلۇش 11 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا تاماملاندى. ئۆستەڭنىڭ ئۇزۇنلۇقى 1905 كىلومېتىر، ئاستى كەڭلىكى 8.5 مېتىر، ئۈستى كەڭلىكى 18 مېتىر، چوڭقۇرلۇقى 1.72 مېتىر بولۇپ، سۇغىرىش كۆلىمى 300 مىڭ موغا يەتتى.

11 - ئاينىڭ 2 - كۈنى «شىنجاڭ گېزىتى» ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتنىڭ قۇرۇلۇش ئىشلىرى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان خادىملىرىنىڭ تەقدىرلەنگەنلىكىنى خەۋەر قىلدى. مارالبېشى ناھىيىسىنىڭ ھاكىمى لى يۈەنياڭ، مەكتەت ناھىيىسىنىڭ ھاكىمى شۇ لياڭ قاتارلىق كىشىلەر تەقدىرلەندى.

12 - ئاينىڭ 11 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسى سۇۋېت ئىتتىپاقىدىن ھەرخىل يېڭىچە دېھقانچىلىق ماشىنا - ئۈسكۈنىلىرىدىن 192نى كىرگۈزۈپ، قەشقەر كونىشەھەر ئەتراپىدىكى دېھقانلارغا 116نى سېتىپ بەردى.

شۇ يىلى شىنجاڭ ئۆلكىلىك 3 - دوختۇرخانا دوربىگەرلەرنى تەربىيىلەش كۇرسى ئاچتى. كۇرسقا 20 دىن ئارتۇق كىشى قاتناشتى. كۇرس ئاخىرلاشقاندىن كېيىن بىر قىسىم كىشىلەر تاللىنىپ، قەشقەر ھۆكۈمەت دوربىخانىسىغا ئورۇنلاشتۇرۇلدى. بۇ دوربىخانا ئۇزاق ئۆتمەي قەشقەر رايونلۇق دورا شىركىتىگە ئۆزگەرتىلدى، قالغانلار ھەرقايسى ناھىيىدىكى ساقلىقنى ساقلاش ئورنىغا ئەۋەتىلدى.

مىنگونىڭ 31 - يىلى (1942 - يىلى)

1 - ئايدا شى جىگاڭ قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىگە مۇۋەققەت ھاكىم بولدى. قەشقەر رايونىدا مىراس بېجى ئېلىش

باشلاش ئۇچۇن 150 يۈەن، خىزمەت راسخوتى ئۇچۇن 100 يۈەن ئاجرىتىپ بېرىلدى.

شۇ يىلى قەشقەر تېلېفون ئىدارىسى قۇرۇلۇپ، 80 تېلېفون ۋە بىردانە كوممۇتاتور ئاپپاراتى قۇراشتۇرۇلۇپ، مەخسۇس قەشقەر كونىشەھەر ئىچىدىكى تېلېفون ئالاقىسى ئۇچۇن ئىشلىتىلدى. تېلېفون ئىدارىسى قەشقەر ۋالىي مەھكىمىسى ئىچىدە تەسىس قىلىنىپ، بىرىنچى دەرىجىلىك ئىدارە قىلىپ بېكىتىلدى.

شۇ يىلى قەشقەر يېڭىشەھەر ناھىيىسىگە قاراشلىق يوپۇرغا، ئاچچىق قاتارلىق كەنتلەر بىلەن زەرەپشان ناھىيىسىگە قاراشلىق بىر قىسىم جايلار بىرلەشتۇرۇلۇپ، يوپۇرغا مەمۇرىي باشقۇرۇش ئىدارىسى قۇرۇلدى.

شۇ يىلى مارالبېشى ناھىيىسىنىڭ ھاكىمى لى يۈەنياڭ كۆپ قېتىم قەشقەر رايونىنىڭ ۋالىيسىغا ئالاقە ئەۋەتىپ «پاك ئەمەلدار بولۇش، 6 بۇيۇك سىياسەت»نى ئىجرا قىلىدىغان يېڭى مەمۇرلاردىن بولۇش» تۇرۇمىنى يۇرگۈزۈشنى ھەمدە مالىيە - باج ئىسلاھاتىنى يولغا قويۇپ، مەدەنىيەت، ئىقتىساد، مائارىپ، سانائەت ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتىنى تېزلىتىشنى تەلەپ قىلدى.

شۇ يىلى يەكەندە شىنجاڭ ئۆلكىلىك 10 - دوختۇرخانا قۇرۇلدى.

مىنگونىڭ 30 - يىلى (1941 - يىلى)

1 - ئايدا شىنجاڭدا قۇرۇلۇش زايومى رەسمىي تارقىتىلدى، قەشقەر رايونىدا زايوم سېتىش شۆبە ھەيئىتى قۇرۇلدى. شۇ يىلى 9 - ئاينىڭ 10 - كۈنىگىچە 221 مىڭ 461 يۈەنلىك زايوم سېتىپ چىقىرىلىپ، قەشقەر رايونى سېتىش سوممىسى جەھەتتە پۈتۈن شىنجاڭنىڭ ئەڭ ئالدىدا تۇردى.

5 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ۋاڭ مو، گاۋ دېڭباڭلار (كومپارتىيە ئەزالىرى) قەشقەر كونىشەھەردە «قەشقەر ئىجتىمائىي پەنلەر تەتقىقات گۇرۇپپىسى»نى قۇرۇپ، ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى

ناھىيىسىنىڭ مۇۋەققەت ھاكىملىقىغا تەيىنلەندى (ئىككىنچى يىلى 3 - ئاينىڭ 14 - كۈنى ئاندىن ۋەزىپىگە ئولتۇردى). شۇ يىلى ناھىيىلىك ھۆكۈمەت ئورگىنىدىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەر ۋە ھۆكۈمەت ئىشىنى قىلىدىغانلار 40 قا يەتتى.

9 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسى سودا - سانائەتچىلەر ئۇيۇشمىسى باشلىقلىرى، كوچا باشلىقلىرى، ئىش بېجىرىش ئورنى مۇدىرلىرى يىغىنى چاقىرىپ، سېپىلنىڭ كەمتۈك جايلىرىنى تولۇقلاش، رېمونت قىلىش قاتارلىق ئىشلارنى قارار قىلدى.

شۇ يىلى ئوقۇتۇش سۇبېتىنى ياخشىلاش ئۈچۈن، قەشقەر ئۇيغۇر ئۇيۇشمىسى قۇرغان قەشقەر ئادەتتىكى دارىلمۇئەللىمىن ھۆكۈمەت باشقۇرۇشىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىلدى.

شۇ يىلى ئۆلكىلىك ھۆكۈمەت ئۆلكىلىك 3 - دوختۇرخانىنىڭ ئىچكى كېسەللىكلەر بۆلۈمىنى كېڭەيتىپ قۇرۇش ئۈچۈن مەخسۇس پۇل بۇيرۇپ بەردى. دوختۇرخانا باشلىقى بەي ژېننىڭنىڭ ۋەزىپىسى ئېلىپ تاشلاندى. ئۇنىڭ ئورنىغا شۇ لىنجى دوختۇرخانا باشلىقى بولدى. دوختۇرخانىدىكى سۇبېت ئىتتىپاقىدىن كەلگەن بارلىق دوختۇرلار دۆلىتىگە قايتۇرۇلدى.

شۇ يىلى شېڭ شىسەي سۇبېت ئىتتىپاقىغا، كومپارتىيىگە قارشى تۇرۇشقا باشلىدى. يۇشىن سودا شىركىتى قەشقەر شۆبىسىنىڭ 12 تارماق شىركىتى ئارقا - ئارقىدىن ۋەيران بولدى. قەشقەردە مال باھاسى ئۆرلەپ، تۇرلۇك ماللار قىس بولۇپ كەتتى.

شۇ يىلى قەشقەردىن ئۇلۇغچاتقىچە بولغان يول ياسىلىشقا باشلىدى.

شۇ يىلى زەرەپشان ناھىيىسى ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇپ، ئۇنىڭ مەمۇرىي رايونلىرى يەكەن ناھىيىسىنىڭ باشقۇرۇشىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىلدى.

قەشقەر تېلېگىراف ئىدارىسى شىنجاڭ 7 - تېلېگىراف

يولغا قويۇلدى.

1 - ئاينىڭ 28 - كۈنى جېڭ يىشېڭ (كومپارتىيە ئەزاسى) قاغىلىق ناھىيىلىك باج ئىدارىسىنىڭ باشلىقلىقىغا تەيىنلەندى. 5 - ئايدا قاغىلىق ناھىيىلىك مەمۇرىيەت ھەيئىتى ئەزالىقىغا تەكلىپ قىلىندى.

2 - ئايدا ۋاڭ مو «شىنجاڭ گېزىتى» باش ئىدارىسىگە يۆتكەپ كېلىنىپ، باش مۇھەررىر بۆلۈمىنىڭ مۇھەررىرى بولدى. كومپارتىيە ئەزاسى چېن يۈەنچىڭ ئاقسۇدىن قەشقەر شۆبە گېزىتخانىسىنىڭ باشلىقلىقىغا يۆتكەپ كېلىندى.

شۇ ئايدا مارالبېشى ناھىيىسىنىڭ ھاكىمى لى يۈەنياڭ ھەر مىللەت ئاممىسىنى يېتەكلىشى بىلەن 1941 - يىل 10 - ئايدىن باشلاپ ياساشقا كىرىشكەن 170 نەچچە كىلومېتىرلىق مارالبېشى - قەشقەر تاشيولى پۈتكۈزۈلدى.

3 - ئايدا جۇ بىن (ماۋ زېمىن) خەلق ئىشلىرى نازارىتىدىكىلەرگە رەھبەرلىك قىلىپ، «رايون، كەنت» تۈزۈمى تەشكىلىي نىزامنامىسىنى سىناق تەرىقىسىدە يولغا قويدى ھەمدە خەلق ئىشلىرى نازارىتىنىڭ نامى بىلەن ئومۇمىي بۈيرۇق چىقىرىپ شىنجاڭ بويىچە ئىجرا قىلدى. قەشقەر رايونى شۇنىڭغا ئاساسلىنىپ، «شاڭيو» دېگەنگە ئوخشاش فېئودالىق تۈزۈملەرنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، رايون، كەنت باشلىقلىرىنى دېموكراتىك سايلاش خىزمىتىنى قانات يايدۇردى.

4 - ئاينىڭ 8 - كۈنى شى جىگاڭ ۋەزىپىسىدىن ئايرىلدى. بو يېچۈەن قەشقەر كونسۇلخانىسىنىڭ مۇۋەققەت ھاكىم بولدى.

شۇ ئايدا لى يۈەنياڭنىڭ ئاممىنى يېتەكلىشى بىلەن 1941 - يىل 4 - ئايدا ئىشلەشكە كىرىشكەن شورکۆل سۇ ئامبىرى پۈتكۈزۈلدى. بۇ ئامبارنىڭ قۇرۇلۇشىغا يېڭى پۇلدىن 800 مىڭ يۈەن سەرپ قىلىندى، بۇنىڭ بىلەن سۇغىرىش كۆلىمى 330 مىڭ مو كۆپەيتىلدى.

8 - ئاينىڭ 23 - كۈنى چىۋ گوجېن قەشقەر كونسۇلخانىسىدىن

شەھەرلەردىكى يېزا - بازار، باۋ - جيالارنىڭ نوپۇسىنى تەكشۈرۈش خىزمىتى ئىشلەندى. قەشقەر كونىشەھەردە يېزا تەسىس قىلىنمىغانلىقى، بازاردىن 13ى، باۋدىن 115ى، جيادىن 1299ى، ئائىلىدىن 10 مىڭ 948ى بارلىقى تەكشۈرۈپ چىقىلدى. ئۇ شىنجاڭ بويىچە 1 - دەرىجىلىك ناھىيىلەر قاتارىغا كىرگۈزۈلۈپ، قارىمىقىدا خەلق ئىشلىرى، مالىيە، قۇرۇلۇش، مائارىپتىن ئىبارەت تۆت بۆلۈم قۇرۇلدى.

شۇ يىلى جۇڭگو گومىنداڭ پارتىيىسىنىڭ قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىلىك پىرقىسى قۇرۇلدى. شېن لىجۈڭ تۇنجى شۇجىسى بولدى.

شۇ يىلى مال باھاسىنى تۇراقلاشتۇرۇش ئۇچۇن، قەشقەر ۋىلايىتى قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىدە بۇغداي، گۈرۈچ قاتارلىق توققۇز خىل ئاشلىقنىڭ باھاسىنى بېكىتتى.

شۇ يىلى قەشقەر كونىشەھەردە تولۇقسىز كەسپىي مەكتەپ قۇرۇلدى. ئىككىنچى يىلى توقۇمىچىلىق، يېزا ئىگىلىك، ئاكۇشېرلىق سىنىپلىرى ئېچىلدى.

شۇ يىلى ئاتۇش، يوپۇرغا مەۋرىي باشقۇرۇش ئىدارىلىرىنىڭ دەرىجىسى ئۆستۈرۈلۈپ ناھىيە قىلىندى، شۇنىڭ بىلەن قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ قارىمىقىدا قەشقەر كونىشەھەر، قەشقەر يېڭىشەھەر، ئاتۇش، پەيزاۋات، يوپۇرغا، مارالبېشى، يېڭىسار، ئۇلۇغچات، تاشقورغاندىن ئىبارەت توققۇز ناھىيە بار بولدى.

مىنگونىڭ 33 - يىلى (1944 - يىلى)

1 - ئايدا كونىشەھەر ناھىيىسىدە جەنۇبىي شىنجاڭ بويىچە تۇنجى مەركىزي بالىلار باغچىسى قۇرۇلۇپ، 125 بالا قوبۇل قىلىندى. قەشقەر رايونىدا ساۋاتسىزلىقنى تۈگىتىش بويىچە تەربىيىلەش كۇرسى ئېچىلدى. كونىشەھەر ناھىيىسىدە 1000 كىشىنىڭ ساۋاتى چىقىرىلدى.

2 - ئاينىڭ 1 - كۈنى شىنجاڭ بويىچە «ئىتتىپاق

ئىداريسى قىلىپ ئۆزگەرتىلىپ، دەرىجىسى 2 - دەرىجىلىك ئىدارە قىلىپ بېكىتىلدى.

شۇ يىلى 3 - مەمۇرىي رايون (قەشقەر رايونى)غا قاراشلىق يەكەن، پوسكام، مەكىت ئۇچ ناھىيە بىلەن 7 - رايون (خوتەن رايونى)غا قاراشلىق قاغىلىق ناھىيىسى بىرلەشتۈرۈلۈپ، شىنجاڭ 10 - مەمۇرىي رايونى تەسىس قىلىندى. مەھكىمە ئورنى يەكەن ناھىيە بازىرىدا بولدى.

مىنگونىڭ 32 - يىلى (1943 - يىلى)

2 - ئاينىڭ 15 - كۈنى ئۆلكە مەركىزى ئۈرۈمچىدە شىنجاڭ تاموژنىسى قۇرۇلدى. قەشقەر كونىشەھەرنىڭ تاش بازىرىدا قەشقەر شۆبە تاموژنىسى قۇرۇلدى. ئەركەشتام، تاشقورغان، يەكەن ئۇچ ئورۇندا ئۈنىڭ تارماق تاموژنىسى قۇرۇلدى.

5 - ئايدا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەشقەردە خىزمەت قىلىۋاتقان مەسلىھەتچىلىرى، مۇتەخەسسىسلىرى، كوماندىرلىرى، دوختۇرلىرى ئارقا - ئارقىدىن دۆلىتىگە قايتتى.

6 - ئايدا ئىسھاقبېك تاشقورغاندا «ئازادلىق تەشكىلاتى» پارتىزانلار ئەترىتى قۇرۇپ، شېڭ شىسەي ۋە گومىنداڭ ھۆكۈمرانلىقىغا قارشى كۈرەش قىلدى.

8 - ئايدا مىللىي ھۆكۈمەتنىڭ «ھەر قايسى ئۆلكىلەردىكى مەمۇرىي تەپتىش ۋالىلىرى ۋاقىتلىق نىزامى»غا بىنائەن، شىنجاڭدىكى مەمۇرىي رايونلار ۋىلايەت قىلىپ ئۆزگەرتىلدى. قەشقەر رايونى (3 - رايون)، يەكەن رايونى (10 - رايون) ۋىلايەت قىلىپ ئۆزگەرتىلدى، ھەممىسىدە مەمۇرىي تەپتىش ۋالىلىي مەھكىمىسى تەسىس قىلىندى. قەشقەر ۋالىلىي مەھكىمىسى يەنىلا قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىدە، يەكەن ۋالىلىي مەھكىمىسى يەكەن ناھىيە بازىرىدا تەسىس قىلىندى.

11 - ئايدىن 12 - ئاينىڭ 30 - كۈنىگىچە شىنجاڭ بويىچە 10 مەمۇرىي تەپتىش ۋالىلىي مەھكىمىسى تۈرۈشلۇق

كەتتى. قەشقەر سودا - سانائەتچىلەر ئۇيۇشمىسى، ئۇيغۇر ئۇيۇشمىسى قەشقەر كونىشەھەردە ئاشلىق ساتىدىغان ئورۇن تەييارلاپ، زور مىقداردا ئاشلىق سېتىپ خەلقنى قىينىچىلىقتىن قۇتۇلدۇردى، شۇنىڭ بىلەن ئاشلىق باھاسى چۈشتى. ھەربىر كۈرە بۇغداينىڭ باھاسى 30 يۈەندىن 26 يۈەنگە، كۆممىقوناقنىڭ 20 يۈەندىن 19 يۈەنگە، ئاق قوناقنىڭ 20 يۈەندىن 18 يۈەنگە، ئاق ئۈننىڭ بىر چاركى (16 جىڭ) 15 يۈەندىن 14 يۈەنگە چۈشتى.

4 - ئاينىڭ 13 - كۈنى جىلد بېگىمانىنىڭ ئورنىغا ئەنگلىيىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق باش كونسۇلى بولدى. ئۇ ۋەزىپىگە ئولتۇرغاندىن كېيىن، دەرھال ئالتە يىلدىن ئارتۇق يوشۇرۇنۇپ ياتقان جاسۇس رەخىم باينى قويۇپ بەردى. ئۇ قەشقەر كونىشەھەرنىڭ كوچا - رەستىلىرىدە ياپونىيە شىنجاڭغا ھۇجۇم قىلىدۇ، دېگەن ئىغۋالارنى تارقاتتى.

6 - ئاينىڭ 1 - كۈنى سۇڭ دېجى خەن يۈنچىڭنىڭ ئورنىغا قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىگە ھاكىم بولدى.

6 - ئاينىڭ 3 - كۈنى، يەنى مەملىكەت بويىچە چېكىملىك چەكلەش كۈنى چۈشتىن بۇرۇن سائەت 9 دا، قەشقەر كونىشەھەر ناھىيە بازىرىدا نەشە ۋە چىلىملەر كۆيدۈرۈلدى، قەشقەر ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمە خادىم ئەۋەتىپ نازارەت قىلدى.

6 - ئاينىڭ 18 - كۈنى ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتنىڭ «ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇشتا ياردار بولغان جەڭچىلەر بىلەن دوستلىشىش ھەرىكىتى» گە ئاۋاز قوشۇش ئۈچۈن، قەشقەر ۋىلايىتىدىكى قەشقەر كونىشەھەر قاتارلىق توققۇز ناھىيە جەمئىي 8309.5 يۈەن كۈمۈش تەڭگە ئىئانە قىلدى.

شۇ ئايدا تاشقورغان پارتىزانلىرى قوراللىق قوزغىلاڭ كۆتۈرۈپ، 10 - ئايدا تاشقورغان ناھىيىسىنىڭ تاغارما قاراۋۇلخانىسى بىلەن سۇباشقا ھۇجۇم قىلدى.

8 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەر ئۇيغۇر ئۇيۇشمىسى كۇلۇبى (ھازىرقى قەشقەر ھېيتگاھ كىنو - تىياتىرخانىسى) دا

غالىبىيەت زايومى» تارقىتىلدى، قەشقەر رايونىدا زايوم سېتىش ھەيئىتى قۇرۇلدى، ئەرلەر تەشۇبقات ئەترىتىدىن 10ى، ئاياللار تەشۇبق ئەترىتىدىن ئۇچى ئۆيمۇئۆي تەشۇبق قىلغاندىن سىرت، ئەرلەر تەشۇبقات ئەترىتىدىكىلەر كوچىلارغا چىقىپ تەشۇبق قىلدى. ھەر قايسى ئورگانلارغا سېتىۋېلىش ۋەزىپىسى تەقسىم قىلىنىدى، بۇنىڭ ئىچىدە قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسى جەمئىي 162 مىڭ 900 يۈەن (شىنجاڭ يېڭى پۇلى بويىچە) لىك زايوم سېتىۋالدى. ناھىيە بازىرىدىكى ساھەلەرلا 178 مىڭ 900 يۈەنلىك زايوم سېتىۋېلىپ، ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتنىڭ «ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇش جەزمەن غەلبە قىلىدۇ، شىنجاڭنى گۈللەندۈرۈش چوقۇم ئىشقا ئاشىدۇ» دېگەن چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشتى.

2 - ئاينىڭ 23 - كۈنى خەن يۇنچېڭ قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ھاكىملىقىغا تەينىلەندى.

3 - ئاينىڭ 4 - كۈنى قەشقەردە «پىلىچىلىكنى ياخشىلاش ھەيئىتى» قۇرۇلۇپ، «شىنجاڭ ئۆلكىلىك پىلىچىلىكنى ياخشىلاش ھەيئىتى 3 - رايون شۆبىسى» دەپ ئاتالدى. 3 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەردە 2 - قېتىملىق ئومۇمىي ھەيئەتلەر يىغىنى چاقىرىلدى.

3 - ئاينىڭ 19 - كۈنى قەشقەر ئات تەقدىم قىلىش كومىتېتى قۇرۇلۇپ، پۈتۈن ۋىلايەتتىكىلەرنىڭ ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇش ئۈچۈن ئات تەقدىم قىلىشى چاقىرىق قىلىنىدى. ئۆلكىلىك ھۆكۈمەت قەشقەر رايونىغا 1500 تۇياق ئات تەقدىم قىلىش ۋەزىپىسى چۈشۈردى (يېڭى پۇلغا سۇندۇرغاندا 1 مىليون 50 مىڭ يۈەن). بۇنىڭ ئىچىدە كونىشەھەر ناھىيىسىگە 460 تۇياق، يېڭى پۇلغا سۇندۇرغاندا 322 مىڭ يۈەن؛ ناھىيىدىكى ھەر ساھە زاتلىرىغىلا 180 تۇياق، يېڭى پۇلغا سۇندۇرغاندا 126 مىڭ يۈەن تەقسىم قىلىنىدى. شۇ يىلى 6 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا بۇلار يۇقىرىغا تولۇق تاپشۇرۇلدى.

شۇ ئايدا قەشقەردە ئاشلىق باھاسى ئۈچقاندەك ئۆرلەپ

يېڭىشەھەردىكى شۆبە دوختۇرخانا كۆچۈرۈپ كېلىندى. ئۆلكىلىك ھۆكۈمەت بۇ دوختۇرخانىنىڭ شتاتىنى 27 قېتىم مۇقىملاشتۇردى. بۇنىڭ ئىچىدە ئىچكى - تاشقى بۆلۈمنىڭ مەسئۇل دوختۇرلۇق شتاتى تۆت بولدى، تۇغۇت بۆلۈمى، تېرە كېسەللىكلىرى بۆلۈمى، بەش ئەزا بۆلۈملىرىنىڭ مەسئۇل دوختۇرلۇق خىزمىتى ۋە ئۇسكۇنە راسخوتى ئۈچۈن 15 مىڭ يۈەن ئاجرىتىپ بېرىلدى.

شۇ يىلى قەشقەر ۋىلايىتى ئېلېكترلەشكەن كىنو، پروېكتور، رادىئو ئارقىلىق ئوقۇتۇش ئېتىرتى ۋە سەييارە ئوقۇتۇش ئېتىرتى تەشكىللەپ، ھۆكۈمەت تەرەپ قويۇشقا رۇخسەت قىلغان نومۇرلارنى قويدى ھەمدە «ئېلېكترلەشكەن ئوقۇتۇش ۋە ئىجتىمائىي تەربىيە سەييارە خىزمەت ئېتىرتىنىڭ تەشكىلىي نىزامى» نى ئېلان قىلدى. قەشقەر ۋىلايىتىگە ئېھتىياجلىق كىنو ئاپپاراتى، فىلىم، پروېكسىيە پلیونكىسىنى ئۆلكىلىك مائارىپ نازارىتى تارقىتىپ بەردى.

مىنگونىڭ 34 - يىلى (1945 - يىلى)

3 - ئاينىڭ 6 - كۈنى شېن لىجۈڭ قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ھاكىملىقىغا تەيىنلىنىپ، 4 - ئاينىڭ 7 - كۈنى ۋەزىپىگە ئولتۇردى.

3 - ئاينىڭ 16 - كۈنى شىنجاڭ ئۆلكىلىك 3 - رايون (قەشقەر) مۇپەتتىش ۋالىي مەھكىمىسىگە يېڭى ئەمەلدار تەيىنلەندى، گۇڭ پېيلىي ۋالىي، جاڭ ئەيسۇڭ مۇئاۋىن ۋالىي بولدى.

4 - ئايدا ئاتۇشقا كەلكۈن كېلىپ قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ بەشكېرەم يېزىسىدىكى 8 كەنتنىڭ 12 يېرىنى، 82 مو بىنەم يەر، 284 مو تېرىلغۇ يەر، 189 مو زىغىر، 122 مو بېدە، ئۇرۇق سېلىنمىغان 66 مو يەر، 48 مىڭ 425 تۇپ مېۋىلىك ۋە مېۋىسىز دەرەخ، 18 ئېغىز ئۆي قاتارلىقلارنى ئېقىتىپ كەتتى.

5 - ئاينىڭ 22 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسى

قەشقەر خەلق مائارىپ يۇرتى قۇرۇلۇپ، ئۇنىڭ قارىمىقىدا تەشكىلات، مائارىپ، سەنئەتتىن ئىبارەت ئۈچ بۆلۈم تەسىس قىلىندى ھەم بۇ ئۈچ بۆلۈمنىڭ ئاستىدا خەلق مەكتىپى، كۇتۇپخانا، كۆڭۈل ئېچىش ئۆيى، تىياتىرخانا، ناخشا، مۇزىكا بۆلۈمى قاتارلىقلار قۇرۇلدى.

8 - ئاينىڭ 11 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسى يېڭىن ئېچىپ، «خەلق مائارىپى بويىچە مەجبۇرىي مەكتەپكە كىرگۈزۈش ھەيئىتى» تەشكىللىدى ھەمدە ناھىيە ئىچىدە بەش ئورۇندا بازارلىق ھەيئەت تەشكىللەپ، مەكتەپكە كىرمىگەن بالىلار ۋە ئوقۇشتىن قالغان چوڭلارنى تىزىملاپ، ئۇلارنىڭ مەكتەپكە كىرىپ ئوقۇش ئىشىنى بېجىردى.

8 - ئاينىڭ 14 - كۈنى «بىر ناھىيە بىر ئايروپىلان ئىئانە قىلىپ، ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇشقا ياردەم قىلىش» پائالىيىتى قانات يايدۇرۇلدى. قەشقەر ۋىلايىتى جەمئىي 12 ئايروپىلان ئىئانە قىلدى، ئۇنى پۇلغا سۇندۇرغاندا 48 مىليون 325 مىڭ 878 يۈەن بولدى. كونىشەھەر ناھىيىسىلا تۆت ئايروپىلان ئىئانە قىلدى، بۇلار «قەشقەر كونىشەھەر - 1»، «قەشقەر كونىشەھەر - 2»، «قەشقەر كونىشەھەر - 3»، «قەشقەر كونىشەھەر - 4» دەپ ئاتالدى.

9 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ئۇرۇمچىدىن قەشقەرگە يولۇچىلار نۆۋەتچى ئاپتوموبىلى قاتنىدى. ئاپتوموبىل ئايدا بىر قېتىم، ھەر قېتىمدا ئىككى ماشىنا قاتنىدى.

شۇ يىلى قەشقەر ۋىلايىتىدە گومىنداڭنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ گارنىزون شتابى قۇرۇلدى. ئورنى قەشقەر يېڭىشەھەردە بولدى، ئۇنىڭغا قاراشلىق 9 - ئاتلىق بريگادا قەشقەر كونىشەھەرگە ئورۇنلاشتى (ھازىرقى قەشقەر ۋىلايەتلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى باشقارمىسى قورۇسى ئىچىدە).

شۇ يىلى ئۆلكىلىك 3 - دوختۇرخانا ئىچكى كېسەللىكلەر كېسەلخانىسىنى كېڭەيتىپ ياساش قۇرۇلۇشى پۈتكۈزۈلۈپ، قەشقەر

شۇ يىلى قەشقەر پوچتا ئىدارىسىنىڭ دەرىجىسى ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈپ 1 - دەرىجىلىك پوچتا ئىدارىسى قىلىنىدى.

شۇ يىلى قەشقەر تېلېگراف ئىدارىسى قۇرۇلدى.

يىل ئاخىرىدا ئەنگلىيەنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسى ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇپ، كونسۇلخانا مۇلۇكلىرى ئەنگلىيەنىڭ ھامىيلىقىدىكى ھىندىستان بىلەن پاكىستانغا ئۆتكۈزۈپ بېرىلدى، كونسۇلخانا ھىندىستان، پاكىستاننىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسى قىلىپ ئۆزگەرتىلدى.

مىنگونىڭ 35 - يىلى (1946 - يىلى)

3 - ئايدا قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىدە يېزا - بازار خەلق ۋەكىللىرى يىغىنى چاقىرىلىپ، يېزا - بازارلار باشلىقى ئۆزگەرتىپ سايلاندى.

5 - ئايدا شىنجاڭ گارنىزونىنىڭ مۇئاۋىن باش قوماندانى جاۋ شىگۇاڭ جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ خىزمەتلىرىنى كۆزدىن كەچۈرۈپ قەشقەرگە كەلدى.

7 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىدىكى شەھەر كوچىلىرىنىڭ نامى ئۆزگەرتىلىپ يېڭىلاندى.

9 - ئاينىڭ 4 - كۈنى قەشقەر ۋالىي مەھكىمىسى «سابىق باش ۋالىي مەھكىمە، مۇسادىرە قىلىۋالغان خەلقنىڭ مال - مۇلكىنى ئېنىقلاشقا ئائىت يەتتە تۈرلۈك چارە» نى ئېلان قىلدى ھەمدە ھەرقايسى ناھىيىلەرگە مۇناسىپ ئاپپارات قۇرۇپ، ئېنىقلانغان مال - مۇلۇكلەرنى ئۆز ئىگىسىگە قايتۇرۇپ بېرىشنى تاپشۇردى.

9 - ئايدا ئابدۇكېرىمخان مەخسۇم قەشقەر ۋالىي مەھكىمىسىنىڭ ۋالىلىقىغا تەينىلەندى.

10 - ئاينىڭ 5 - كۈنى شىنجاڭ ئۆلكىلىك ھۆكۈمەت مائارىپ نازارىتىنىڭ نازىرى سەيپىدىن ئەزىزىنى قەشقەرنىڭ دېموكراتىك سايلام خىزمىتىنى نازارەت قىلىشقا ئەۋەتتى.

شەھەر ئىچىدىكى خام بازىرىدا ناھىيىلىك ئىشچىلار ئۈيۇشمىسى قۇردى، ئۇنىڭغا نۆرىەگ مەسئۇل بولدى.

8 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەر، قەشقەر يېڭىشەھەردىن نەچچە 10 مىڭ كىشى قىزىل دەريا بويىدىكى مەيدانغا يىغىلىپ، ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇشنىڭ غەلىبە قىلغانلىقىنى تەبرىكلىدى. قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ھاكىمى، قوشۇمچە گومىنداڭ ناھىيىلىك پىرقىسىنىڭ باش كاتىپى شېن لىجۇڭ يىغىندا ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇشقا ئاكتىپ ئىئانە بەرگەن ئورۇن ۋە شەخسلەرنى تەقدىرلىدى. يىغىن ئەتىگەن سائەت 8 دە باشلىنىپ، چۈشتىن كېيىن سائەت 7 گىچە داۋاملاشتى.

8 - ئاينىڭ 22 - كۈنى تاشقورغان پارتىزانلىرى تاشقورغان ناھىيە بازىرىنى ھۇجۇم بىلەن ئېلىپ، ئىنقىلابىي ھۆكۈمەت «تاشقورغان ۋالىي مەھكىمىسى» نى قۇردى. «ئۇچ ۋىلايەت» تەرەپ ئىسھاقبېگنى باش قوماندانلىققا ھەم بىر قىسىم مىللىي ئارمىيىنى يارەمگە ئەۋەتتى. ئۇلاپلا پارتىزانلار ئىككى يولغا بۆلۈنۈپ قەشقەر ۋە يەكەن قاتارلىق جايلارغا ھۇجۇم قىلدى. شۇ جايدا تۇرۇشلۇق قوشۇننىڭ ئەسكىرىي كۈچى ناھايىتى كۈچلۈك بولغانلىقتىن، ئىككى يولغا بۆلۈنگەن پارتىزانلار ئەترىتى ئىلگىرى - كېيىن مەغلۇپ بولۇپ تاشقورغانغا چېكىنىپ، قىسىملىرىنى تەرتىپكە سالدى.

10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر يەرلىك تىنچلاندۇرۇش ھەيئىتى قۇرۇلدى، قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ھاكىمى شېن لىجۇڭ مۇئاۋىن مۇدىر بولدى.

10 - ئاينىڭ 27 - كۈنى 31 ئەزادىن تەركىب تاپقان قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىلىك كېڭەش قۇرۇلدى، ئىبراھىم ھاجى كېڭەش باشلىقى بولدى.

12 - ئاينىڭ 9 - كۈنى رېن يىسەن شېن لىجۇڭنىڭ ئورنىغا قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ھاكىمى بولدى.

مىنگونىڭ 36 - يىلى (1947 - يىلى)

1 - ئايدا قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىلىك ھۆكۈمەتنىڭ خىزمەتچىسى 82 دىن 45 كە قىسقارتىلدى.

3 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ئۈرۈمچىدىكى «25 - فېۋرال قانلىق ۋەقەسى» قەشقەردىكى ھەر ساھەنىڭ ھەققانىي غەزەپ - نەپرىتىنى قوزغىدى. سودىگەرلەر، ئوقۇغۇچىلار بولۇپ 1000 دىن ئارتۇق كىشى كوچىغا چىقىپ كۈچ كۆرسىتىپ نامايىش قىلدى. 3 - ئاينىڭ 24 - كۈنى يەنە كوچىلارغا چىقىپ نامايىش قىلىپ، «گومىنداڭ ئارمىيىسى شىنجاڭدىن يوقالسۇن»، «قەغەز پۇلنى چەكلەيلى» دېگەنگە ئوخشاش شوئارلارنى توۋلاپ، «ئىنتېرناتسىئونال شېئىرى» نى جارانلىق ئېيتىپ، قەشقەردە تۇرۇشلۇق قىسمىنىڭ مۇداپىئە ئەسلىھەلىرىنى چاقتى ھەم ئەسكەرلەر بىلەن توقۇنۇشۇپ قالدى.

4 - ئاينىڭ 21 - كۈنى شىنجاڭ ئۆلكىلىك بىرلەشمە ھۆكۈمەتنىڭ باشلىقلىرىدىن جاڭ جىجۇڭ، ئەخمەتجان قاسىمى، مەسئۇد، ۋاڭ زېڭشەن، ئەيسا، چۇ ۋۇ، لىيۇ زېروڭ قاتارلىق 10 نەچچە كىشى خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈرۈش ئۈچۈن قەشقەرگە كەلدى. 4 - ئاينىڭ 22 - كۈنى جاڭ جىجۇڭ قەشقەردىكى ئاممىۋى يىغىلىشىنىڭ سۆھبەت يىغىندا، چەكتىن ئاشقان سۆزلەرنى ئىشلەتكەنلىكتىن ئاممىنىڭ غەزىپىنى قوزغاپ قويدى.

5 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قەشقەر كونىشەھەردىكى 5 – 6 مىڭ ئادەم جاڭ جىجۇڭ چۈشكەن ۋالىي مەھكىمىنى قورشىۋالدى. 42 - كورپۇسنىڭ باشلىقى جاۋ شىگۇاڭ بۇ ئىشتىن خەۋەر تېپىپ، جاڭ جىجۇڭنى قوتۇلدۇرۇپ ئارمىيە شتابىغا ئېلىپ كەتتى. ئەتىسى سەھەردە جاڭ جىجۇڭ قاتارلىقلار قەشقەر يېڭىشەھەرنىڭ جەنۇبىدىكى ئايرودرومدىن ئايروپىلانغا ئولتۇرۇپ ئۈرۈمچىگە قايتىپ كەتتى.

شۇ ئايدا قەشقەردە تۇرۇشلۇق 42 - كورپۇس رەتلىنىپ، 42 - دىۋىزىيىگە ئۆزگەرتىلدى، جاۋشىگۇاڭ دىۋىزىيە باشلىقلىقىنى قوشۇمچە ئۈستىگە ئالدى.

سەيپىدىن ئەزىزى قەشقەردە سايلام كومىتېتى قۇردى، 70% ھاكىم، ناھىيىلىك كېڭەش ئەزالىرى دېموكراتىك سايلام ئارقىلىق ۋۇجۇدقا كەلدى. كېيىن گومىنداڭنىڭ بۇزغۇنچىلىقى تۈپەيلىدىن، سايلام يېرىم يولدا بىكار بولدى. سايلاپ چىقىلغان ئەمەلدارلار يەرلىك دائىرىلەرنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچرىدى.

11 - ئاينىڭ 3 - كۈنى شىنجاڭ گارنىزونىنىڭ باش قوماندانى سۈڭ شىلىەن جاۋ شىگۇاڭنى جەنۇبىي شىنجاڭ گارنىزونىنىڭ قوماندانلىقىغا، قوشۇمچە قەشقەردە تۇرۇشلۇق 42 - كورپۇسنىڭ باشلىقلىقىغا ئەۋەتىپ، قەشقەر يېڭىشەھەردە تۇرغۇزدى: مەزكۇر كورپۇسنىڭ ئاتلىق ئەسكەرلەر 9 - بريگادىسى يەنىلا قەشقەر شەھىرىدە تۇرۇۋەردى، ئەينى چاغدا ما پىڭلىن بريگادا باشلىقى ئىدى.

شۇ يىلى جاڭ جىجۇڭ شىنجاڭغا كېلىپ «چېكىملىكنى، قىمارنى، پاھىشۋازلىقنى چەكلەش» تىن ئىبارەت «ئۇچ ئاپەتنى يوقىتىش» ھەرىكىتىنى تەشەببۇس قىلدى. قەشقەر تاموژنىسى ئىككىنچى يىلى 4 - ئايدا بۇيرۇققا بىنائەن «زەھەرلىك چېكىملىكنى چەكلەش، جەرىمانە قويۇشقا دائىر ئالتە ماددىلىق چارە» نى ئېلان قىلىپ، زەھەرلىك چېكىملىك ئەتكەسچىلىكىنى قاتتىق چەكلەشنى قايتا تەكىتلىدى. قەشقەردە زەھەرلىك چېكىملىك چەكلەش ئىشىدا كۆرۈنەرلىك ياخشىلىنىش بولۇپ، ئەپيۇن چەككۈچىلەر، نەشە ساتقان، تېرىغانلارغا بەلگىلىك دەرىجىدە زەربە بېرىلدى.

شۇ يىلى «شىنجاڭ گېزىتى» نىڭ قەشقەر شۆبىسى ئۆزگەرتىپ تەشكىللىنىپ، گېزىت نامى «ئۇيغىنىش گېزىتى» گە ئۆزگەرتىلدى. باش مۇھەررىرلىكنى ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ ئەھمەت زىيائى بىلەن ئالىم ئاخۇنلار ئۇستىگە ئالدى. ئىككىنچى يىلى «شىنجاڭ گېزىتى» دېگەن نامى ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈپ، ئەھمەت زىيائى گېزىتخانا باشلىقى بولدى.

ئېلىنىڭ ۋەزىپىسىنى ئېلىۋېتىپ، گومىنداڭ قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىلىك پىرقىسىنىڭ باش كاتىپى ئابدۇقادىرنى قوشۇمچە مۇۋەققەت ھاكىملىققا تەينىلىدى.

8 - ئاينىڭ 9 - كۈنى جاۋ شىگۇاڭ قەشقەردىن قاراشەھەرگە بېرىپ تاۋ سىيۈ بىلەن ئۇچرىشىپ، گومىنداڭ قىسىملىرىنىڭ تىنچلىق بىلەن ھەقتەكە قايتىش چوڭ پىلانى ھەققىدە مەخپىي مەسلىھەتلەشتى.

9 - ئاينىڭ 20 - كۈنى يەكەندە تۇرۇشلۇق 4 - ئاتلىق بىرىگادانىڭ تاڭ جىگرەن قىسمى 7 - پولكىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى خۇڭ يادۇڭ قىسىملىرىنى باشلاپ ھەربىي ئۆزگىرىش قىلدى.

9 - ئاينىڭ 21 - كۈنى تاۋ سىيۈ جاۋ شىگۇاڭغا مەخپىي تېلېگرامما بېرىپ، «تىنچلىق بىلەن ھەقتەكە قايتىشنىڭ ئۆكتىچىلىرى ما چېڭشياڭ (ئاتلىق 1 - دىۋىزىيىنىڭ باشلىقى)، لو شۇرېن (197 - بىرىگادانىڭ باشلىقى) بىلەن يې چېڭ (78 - دىۋىزىيىنىڭ باشلىقى) ھەربىي ھوقۇقىنى تاپشۇرۇشقا قوشۇلدى، ئۇلار جەنۇبىي شىنجاڭ ئارقىلىق ھىندىستانغا كەتمەكچى بولۇۋاتىدۇ، ھەقتەكە قايتىش چوڭ ۋەزىيىتىنى كۆزدە تۇتۇپ ئۇلارنىڭ چىقىپ كېتىشىگە يول قويۇلسا» دېدى.

9 - ئاينىڭ 25 - كۈنى تاۋسىيۈ پۈتۈن مەملىكەتكە تېلېگرامما ئەۋەتىپ، شىنجاڭدىكى گومىنداڭ ئارمىيىسىنىڭ تىنچلىق بىلەن ھەقتەكە قايتقانلىقىنى جاكارلىدى. قەشقەر كونىشەھەردە تۇرۇشلۇق ئاتلىق 9 - بىرىگادانىڭ بىر روتىسى توپىلاڭ كۆتۈرۈپ قاچتى، بىرىگادا باشلىقى ما پىڭلىن ئوفىتسېر جاڭ شىياۋنى ئەسكەر باشلاپ قوغلاپ تۇتۇشقا ئەۋەتتى. قاچقانلارنىڭ ھەممىسى تۇتۇپ كېلىنىپ تۇرمىگە قامالدى.

9 - ئاينىڭ 28 - كۈنى جاۋ شىگۇاڭ جۇڭگو كومپارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىغا جەنۇبىي شىنجاڭدىكى 2 مىليون ئارمىيە ۋە خەلقنى باشلاپ، كومپارتىيىنىڭ رەھبەرلىكىنى قوبۇل قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈش توغرىسىدا

مىنگونىڭ 37 - يىلى (1948 - يىلى)

9 - ئاينىڭ 3 - كۈنى قەشقەرگە ئۇزۇن يوللۇق تېلېفون سىمى تارتىلدى. ئۈرۈمچى، قۇمۇل، قاراشەھەرگە تېلېفون ئالغىلى بولىدىغان بولدى. لېكىن تېلېفون سىمىنىڭ قارشىلىقى كۆچۈك بولغاچقا، سۆزلىشىش قىيىن بولدى.

شۇ يىلى قەشقەر كونىشەھەرنىڭ كونا قۇمەرۋازا يولىنى كېڭەيتكەنلىكتىن، ھېيتگاھ جامەسىنىڭ جەنۇبىي تېمى سىرتىدىكى يولغا قارايدىغان 40 ئېغىز دۇكان چېقىپ تاشلاندى.

مىنگونىڭ 38 - يىلى (1949 - يىلى)

1 - ئايدا قەشقەر كونىشەھەردىكى چەت ئەل مۇھاجىرلىرى ستاتىستىكا قىلىندى: پاكىستانلىق 20 ئائىلە، 36 كىشى، ئافغانىستانلىق تۆت ئائىلە، ئالتە كىشى، ھىندىستانلىق 10 ئائىلە، 22 كىشى، سوۋېت ئىتتىپاقىلىق 146 ئائىلە، 597 كىشى.

4 - ئاينىڭ بېشىدا جەنۇبىي شىنجاڭ گارنىزونىنىڭ قوماندانى، قوشۇمچە 42 - دىۋىزىيىنىڭ باشلىقى جاۋ شىگۇاڭ ئۈرۈمچىگە بېرىپ، شىنجاڭ گارنىزونىنىڭ باش قوماندانى تاۋ سىيۈ چاقىرغان ھەربىي ئىشلار يىغىنىغا قاتناشتى. ئاي ئوتتۇرىسىدا جاۋ شىگۇاڭ قەشقەرگە قايتىپ كېلىپ، قەشقەر كونىشەھەردە تۈرۈشلۇق ئاتلىق 9 - بىرىگادانىڭ باشلىقى ما پۇلىنىنى دىۋىزىيە شتابىغا چاقىرتىپ، ئۇنىڭغا تىنچلىق بىلەن ھەقتەكە قايتىش مۇددىئاسىنى ئاشكارىلىدى.

6 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قەشقەردە قاتتىق يامغۇر يېغىپ، كەلكۈن كېلىپ، نۇرغۇن ئۆي ۋە زىرائەتلەرنى ئېقىتىپ كەتتى.

7 - ئاينىڭ 20 - كۈنى كونىشەھەر ناھىيە خەلقى كوچىغا چىقىپ نامايىش قىلدى، ھاكىم تۈرسۇن ئېلى قاتارلىقلار ئوق چىقىرىپ باستۇردى، ئامما بۇنىڭدىن قاتتىق غەزەپلەندى.

7 - ئاينىڭ 24 - كۈنى قەشقەر ۋالىي مەھكىمىسى تۈرسۇن

جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى دەۋرى

(مىلادىيە 1949 ـ 2000 ـ يىلىغىچە)

1949 ـ يىلى

10 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى شىنجاڭ گارنىزونىنىڭ مۇئاۋىن باش قوماندانى قوشۇمچە تەرتىپكە سېلىنغان 42 ـ دىۋىزىيىنىڭ باشلىقى جاۋ شىگۇاڭ مەركىزىي خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ رەئىسى ماۋ زېدۇڭغا تەبرىك تېلېگراممىسى ئەۋەتتى. 10 ـ ئاينىڭ 10 ـ كۈنى ماۋ زېدۇڭ جاۋ شىگۇاڭغا: «گېنېرال جاۋ شىگۇاڭ 1 ـ ئۆكتەبىر يوللىغان تېلېگراممىڭىزدىن خەۋەر تاپتىم، شىنجاڭنىڭ تىنچ يول بىلەن ئازاد بولۇشى پۈتۈن مەملىكەت خەلقىنى خۇشاللاندۇردى، مەن جەنۇبىي شىنجاڭدا تۇرۇشلۇق بارلىق ئوفىتسېر ـ ئەسكەرلەرنىڭ بىردەك ئىتتىپاقلىشىپ، ئۆزىنى ئۆزگەرتىپ، خەلق ئارمىيىسى بولۇش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىنى ئۈمىد قىلىمەن» دەپ جاۋاب تېلېگراممىسى يوللىدى.

10 ـ ئاينىڭ 5 ـ كۈنى ما چېڭشياڭ، لو شۇرېن، يې چېڭلار قەشقەرگە كەلدى. شۇ ئاينىڭ 7 ـ كۈنى سەھەردە جاۋ شىگۇاڭ ئادەم چىقىرىپ، ئۇ ئۈچەيلەننى ۋە ئۇلارنىڭ ئۇرۇق ـ تۇغقان، يېقىنلىرىنى ھىندىستانغا يولغا سېلىپ قويدى.

11 ـ ئاينىڭ 26 ـ كۈنى جاۋ شىگۇاڭ قەشقەردىكى ھەقىقەتكە قايتقان بارلىق ئوفىتسېر ـ ئەسكەرلەرنى باشلاپ، قەشقەرگە كىرگەن ئۇچ ۋىلايەت مىللىي ئارمىيىسىنىڭ ئىمنوف دىۋىزىيىسىدىكى بارلىق گېنېرال ـ جەڭچىلەر بىلەن بىرگە قەشقەر شەھىرىنىڭ يارباغ دەرۋازىسى سىرتىدىكى قوغان كەنتىگە كېلىپ، يولنىڭ ئىككى تەرىپىدە تۇرۇپ، قەشقەرگە كىرگەن جۇڭگو خەلق

تېلېگرامما تېكستنى تەييارلىدى. ئەتىسى سەھەردە تېلېگراممنى جاۋ شىگۇاڭنىڭ ئورۇنباسارى ۋاڭ فاڭ سۇئېت ئىتتىپاقىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق كونسۇلخانىسى ئارقىلىق ئالدى بىلەن موسكۋادىكى شىنخۇا ئاخبارات ئاگېنتلىقىغا ئەۋەتىپ، ئاندىن بېيجىڭغا يوللاپ، رەئىس ماۋ زېدۇڭ بىلەن باش قوماندان جۇ دېغا يەتكۈزدى.

ئەزادىن تەركىب تاپتى. شۇ كۈنى قەشقەردە ھەربىي ئىدارە قىلىش يولغا قويۇلدى.

1 - ئاينىك 9 - كۈنى قەشقەر رايونلىك ئىجتىمائىي تەرتىپىنى مۇستەھكەملەش، ئامانلىقنى قوغداش ئۈچۈن، ئازادلىق ئارمىيىلىك 4 - دىۋىزىيىسى قەشقەرنى قوغداش ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالدى. 4 - دىۋىزىيىلىك قوماندانلىق شتابى بىلەن سىياسىي بۆلۈمى قوشۇمچە ئامانلىق ساقلاش شتابى بىلەن سىياسىي بۆلۈملىك ۋەزىپىسىنى ئۆتىدى، ياك شيۇشەن ئامانلىق ساقلاش شتابىنىك قوماندانى، قوشۇمچە سىياسىي كومىسسار بولدى.

1 - ئاينىك 24 - كۈنى جۇڭگو كومپارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى خەلق ئازادلىق ئارمىيىسى 2 - جۇن پارتكومى ئاساسىدا جۇڭگو كومۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر رايونلۇق كومىتېتى (قىسقارتىلىپ قەشقەر رايونلۇق پارتكوم دەپ ئاتالدى) قۇرۇشنى تەستىقلىدى. 5 - ئاينىك 1 - كۈنى قەشقەر رايونلۇق پارتكوم ۋاك ئېنماۋ، گو پېك، زو چى، ياك شيۇشەن، شۇ گوشيەن، خې جياچەن، ۋۇ زىجيې، جاك شيەنكۈيدىن ئىبارەت سەككىز ئەزادىن تەركىب تاپتى، ۋاك ئېنماۋ شۇجى بولدى. شۇ يىلى 10 - ئايدا جۇڭگو كومۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىك تەستىقلىشى بىلەن مەمتىمىن ئىمىنوف، سەيدۇللا سەيپۇللايوف ئەزا قىلىندى. رايونلۇق پارتكومغا قەشقەر، ئاقسۇ، يەكەن، خوتەندىن ئىبارەت تۆت ۋىلايەتلىك پارتكوم قارىدى. گو پېك قەشقەر ھەربىي رايونىنىك قوماندانى، ۋاك ئېنماۋ سىياسىي كومىسسار، ياك شيۇشەن، مەمتىمىن ئىمىنوفلار مۇئاۋىن قوماندان، خې شېڭگۇي شتاب باشلىقى، زو چى سىياسىي بۆلۈمنىك مۇدىرى بولدى. كېيىنكى يىلى 2 - ئايدا قەشقەر رايونلۇق پارتكوم جۇڭگو كومۇنىستىك پارتىيىسى جەنۇبىي شىنجاك رايونلۇق كومىتېتى (قىسقارتىلىپ جەنۇبىي شىنجاك رايونلۇق پارتكوم دەپ ئاتالدى) قىلىپ ئۆزگەرتىلدى.

ئازادلىق ئارمىيىسى غەربىي شىمال 1 - دالا ئارمىيىسى 1 - بىكتۇەن 2 - جۇن 4 - دۈشمەنلەرنى كۈتۈۋالدى. 4 - دۈشمەنلەرنى بىۋاستە قاراشلىق ئورگانلار ھەمدە 10 - تۇەن قەشقەردە قالدى. 12 - تۇەن مارالبېشى، پەيزاۋات، يوپۇرغا ناھىيىلىرىگە، 11 - تۇەن يەكەن ناھىيىسىگە ئورۇنلاشتى.

12 - ئاينىك 1 - كۇنى 2 - جۇنىنىڭ جۇنجاڭنى گو پېڭ، سىياسىي كومىسسارى ۋاڭ ئېنماۋ ۋە 2 - جۇنىنىڭ شتابى قەشقەرگە يېتىپ كەلدى.

يەرلىكتىكى ھەر مىللەت خەلقى شەھەردىن چىقىپ، يېمەك - ئىچمەك تۇتۇپ، ئۇسسۇل ئويناپ، ناخشا ئېيتىپ، خەلق ئازادلىق ئارمىيىسىنى كۈتۈۋالدى.

12 - ئاينىك 13 - كۇنى 30 مىڭ ئارمىيە ۋە خەلق كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ قىزىل دەريا كۆۋرۈكى مەيدانىغا يىغىلىپ، قەشقەرنىڭ تىنچلىق بىلەن ئازاد بولغانلىقىنى تەبرىكلىدى ۋە خەلق ئازادلىق ئارمىيىسىنىڭ قەشقەرگە كىرگەنلىكىنى كۈتۈۋالدى.

12 - ئاينىك 14 - كۇنى گومىنداڭنىڭ ھەقىقەتكە قايتقان قىسمىنىڭ 42 - دۈشمەنلەرنى يېڭىشەھەردە يىغىن ئاچتى. ئازادلىق ئارمىيە 2 - جۇنىنىڭ باشلىقى گو پېڭ «ھەقىقەتكە قايتقان قىسىم ھەقىقىي، ئۇزۇل - كېسىل ئۆزگەرتىش ئېلىپ بېرىپ، ئىسمى - جىسمىغا لايىق خەلق ئازادلىق ئارمىيىسىدىن بولۇشى لازىم» دېگەن تېمىدا، 2 - جۇنىنىڭ سىياسىي كومىسسارى ۋاڭ ئېنماۋ «ھەقىقەتكە قايتىش مەسىلىسى توغرىسىدا» دېگەن تېمىدا سۆز قىلدى.

1950 - يىلى

1 - ئاينىك 3 - كۇنى قەشقەردە ھەربىي ئىدارە قىلىش كومىتېتى قۇرۇلدى، ۋاڭ ئېنماۋ مۇدىر، ئابدۇكېرىمخان مەخسۇم، مەتتىمىن ئىمىنوفلار مۇئاۋىن مۇدىر بولدى، كومىتېت 19

ئەزالىرى ئاساس قىلىنىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك يەرلىك كومىتېتى قۇرۇلدى: ئازادلىق ئارمىيە ئاتلىق ئەسكەرلەر 8 - دىۋىزىيىسى پارتكومىنىڭ ئەزالىرى ئاساس قىلىنىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى يەكەن ۋىلايەتلىك يەرلىك كومىتېتى قۇرۇلدى، بۇلار قەشقەر رايونلۇق پارتكومىنىڭ رەھبەرلىكىدە بولدى. قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومغا يېڭىدىن قۇرۇلغان كونىشەھەر، يېڭىشەھەر، يېڭىسار، پەيزاۋات، مارالبېشى، يوپۇرغا، ساربقول (تاشقورغان)، ئاتۇش، ئۇلۇغچاتتىن ئىبارەت توققۇز ناھىيىلىك پارتكوم قارىدى، زېڭ گۇاڭمىڭ ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىلىقىنى (1953 - يىل 1 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، فېڭ دا مۇئاۋىن شۇجىلىقىنى (1954 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى) ئۆتىدى. يەكەن ۋىلايەتلىك پارتكومغا يېڭىدىن قۇرۇلغان يەكەن، قاغىلىق، مەكىت، پوسكامدىن ئىبارەت تۆت ناھىيىلىك پارتكوم قارىدى، جاڭ شيەنكۇي ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىلىقىنى (1951 - يىل 4 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، شۆ يى (1954 - يىل 8 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، رېن چېن (1951 - يىل 9 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى) مۇئاۋىن شۇجىلىقىنى ئۆتىدى.

4 - ئاينىڭ 25 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى فېئودال باۋ - جيا تۈزۈمىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، يېزا، كەنت خەلق ھاكىمىيىتىنى قۇردى، ئەسلىدىكى يېزا - بازارلار رايونلۇق مەھكىمىگە، باۋلار يېزىلىق ھۆكۈمەتكە، شەھەردىكى باۋلار مەھەللە مەھكىمىسىگە ئۆزگەرتىلدى، شتاتى يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ شتاتى بىلەن ئوخشاش بولدى.

5 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى رايونلۇق پارتكومنىڭ ئورگان گېزىتى - «جەنۇبىي تەڭرىتاغ گېزىتى» (ئۇيغۇرچە) نەشر قىلىندى. 1953 - يىل 9 - ئاينىڭ 1 - كۈنى بۇ گېزىتنىڭ خەنزۇچىسىمۇ نەشر قىلىندى. 1956 - يىل 6 - ئاينىڭ 30 - كۈنى خەنزۇچە، ئۇيغۇرچە نەشرى توختىتىلدى.

2 - ئاينىك 19 - كۈنى يەكەن شۆبە ھەربىي رايونى قۇرۇلدى.

2 - ئاينىك 20 - كۈنى قەشقەر شۆبە ھەربىي رايونى تەشكىللىنىپ، شۆبە ھەربىي رايونىنىڭ ۋەزىپىسىنى 2 - جۈننىڭ 4 - دۈنيا ھەربىي قوشۇمچە ئۆتىدى، ئۇنى 2 - جۈن ۋاكالىتەن باشقۇردى. شۇ يىلى 5 - ئايدىن باشلاپ خىزمەتلەر قەشقەر ھەربىي رايونىنىڭ رەھبەرلىكىگە ئۆتكۈزۈپ بېرىلدى.

2 - ئاينىك 25 - كۈندىن 3 - ئاينىك 2 - كۈنگىچە قەشقەردە تۇنجى نۆۋەتلىك ھەر مىللەت - ھەر ساھە خەلق ۋەكىللىرى يىغىنى ئېچىلدى، يىغىنغا 259 ئادەم قاتناشتى. قەشقەر رايونلۇق پارتكومىنىڭ شۇجىسى ۋاڭ ئېنماۋ «ھەربىي ئىدارە قىلىش كومىتېتى قۇرۇلغان 50 كۈندىن بۇيانقى خىزمەتلەر ۋە بۇنىڭدىن كېيىنكى ۋەزىپىلەر» دېگەن تېمىدا دوكلات بەردى. رېن ياڭشەن يىغىنىنى خۇلاسىلىدى. ھەر مىللەت ۋەكىللىرى جۈڭگو كومپارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىكىدە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىپ، بىر نىيەتتە ھەمكارلىشىپ، ۋەتەنىمىزنى ئىناق، بەختلىك چوڭ ئائىلە قىلىپ قۇرۇپ چىقىمىز دېيىشتى. يىغىندا ئىشلەپچىقىرىشنى راۋاجلاندۇرۇش، باندىت، ئىشپىيونلارنى تازىلاش، باۋ - جيا تۈزۈمىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش، غەللە - پاراقنى ئورۇنداش، مائارىپنى ياخشىلاش قاتارلىقلار توغرىسىدا بېرىلگەن تەكلىپلەر ھەمدە شىنجاڭ ئازاد بولغاندىن بۇيانقى ئايالارنىڭ ئازادلىقىغا مۇناسىۋەتلىك تۇنجى قارار ماقۇللاندى.

3 - ئاينىك 17 - كۈنى ئازادلىق ئارمىيە 2 - جۈن پارتكومىنىڭ ئورگان گېزىتى - «خەلق ئارمىيىسى» نەشر قىلىندى، بۇ گېزىت جەمئىي 49 سان چىقىپ، 1954 - يىل 2 - ئاينىك 12 - كۈنى توختىتىلدى.

شۇ ئايدا جۈڭگو كومۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى ۋە شىنجاڭ شۆبە بيورۇسىنىڭ تەستىقلىشى بىلەن خەلق ئازادلىق ئارمىيىسى 4 - دۈنيا پارتكومىنىڭ

1951 - يىلى

3 - ئاينىڭ 5 - كۈنىدىن 15 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، ۋالىي مەھكىمە 1 - قېتىملىق ئۇچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى ئاچتى، يىغىنغا 260 كىشى قاتناشتى. يىغىندا ئاساسلىقى دېھقانچىلىق بىجى يىغىش خىزمىتىنى تەكشۈرۈش ۋە خۇلاسىلەش، 1951 - يىللىق ئىشلەپچىقىرىش ۋەزىپىسىنى ئورۇنلاشتۇرۇش ئىشى مۇھاكىمە قىلىندى.

4 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «ئەكسىلئىنقىلابچىلارنى باستۇرۇش توغرىسىدا يولىيورۇق» چىقاردى، شۇنىڭ بىلەن ۋىلايەت بويىچە 1 - قېتىملىق ئەكسىلئىنقىلابچىلارنى باستۇرۇش ھەرىكىتى قانات يايدۇرۇلدى.

شۇ ئايدا چى چېكىدە يەكەن ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىلىقىغا (1956 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، مېڭ شۇلىن مۇئاۋىن شۇجىلىققا (1956 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، سىدىق مۇسايوف يەكەننىڭ مۇئاۋىن ۋالىلىقىغا تەينىلەندى (1956 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

5 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر رايونلۇق پارتكوم «ئوتتۇرا قاتلام»، «ئىچكى قاتلام» نى تازىلاش ھەققىدە يولىيورۇق» چىقىرىپ، ھەر دەرىجىلىك پارتكوملاردىن ئەكسىلئىنقىلابچىلارنى باستۇرۇش ھەرىكىتىگە بىرلەشتۈرۈپ، كادىرلارنى ئېنىقلاش، ئورگان تەشكىلاتلىرىنى ساپلاشتۇرۇش خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەشنى تەلەپ قىلدى.

7 - ئاينىڭ 4 - كۈنى سەيدۇللا سەيپۇللايوف قەشقەر ۋالىي مەھكىمىسىنىڭ ۋالىلىقىغا تەينىلەندى (1953 - يىل 9 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

8 - ئايدا بەي يۈەنشىڭ يەكەن ۋالىي مەھكىمىسىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىلىقىغا تەينىلەندى (1955 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

7 - ئايدا قاسىمجان قەمبىرى يەكەن ۋىلايىتىنىڭ ۋالىيلىقىغا تەيىنلەندى.

8 - ئايدا مەمەت ئەيسا (قىرغىز) قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەيىنلەندى.

9 - ئاينىڭ 1 - كۈنى شىنجاڭ 3 - مەمۇرىي ۋالىي تەپتىش مەھكىمىسى شىنجاڭ قەشقەر رايونلۇق مەمۇرىي ۋالىي تەپتىش مەھكىمىسىگە، 10 - مەمۇرىي ۋالىي تەپتىش مەھكىمىسى يەكەن رايونلۇق مەمۇرىي ۋالىي تەپتىش مەھكىمىسىگە ئۆزگەرتىلدى. ئۇلار قىسقارتىلىپ قەشقەر ۋالىي مەھكىمىسى، يەكەن ۋالىي مەھكىمىسى، دەپ ئاتالدى. قەشقەر ۋالىي مەھكىمىسى قەشقەر شەھىرىگە، يەكەن ۋالىي مەھكىمىسى يەكەن ناھىيە بازىرىغا ئورۇنلاشتى، ئۇلار ئۆلكىلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ۋاكالەت ئورگىنى بولدى.

9 - ئاينىڭ 5 - كۈندىن 21 - كۈنگىچە قەشقەر رايونلۇق پارتكوم تۈنجى قېتىم تۇەن دەرىجىلىكتىن يۇقىرى كادىرلار يىغىنى ئاچتى، يىغىنغا 123 ئادەم قاتناشتى. يىغىندا شىنجاڭغا كىرگەندىن بۇيانقى خىزمەتلەر خۇلاسىلەندى، كۈچنى مەركەزلەشتۈرۈپ باندىت، ئىشپىيونلارنى داۋاملىق تازىلاش، جەمئىيەت ئامانلىقىنى مۇستەھكەملەش، ئاز سانلىق مىللەت كادىرلىرىنى تەربىيىلەشنى چىڭ تۇتۇش، پارتىيە رەھبەرلىكىنى كۈچەيتىشتىن ئىبارەت جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەت فاڭجېنى ۋە مەركىزىي ۋەزىپىسى بەلگىلەندى.

11 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قەشقەر رايونلۇق پارتكوم ئورگان ژۇرنىلى - «جەنۇبىي شىنجاڭ پارتىيە خەۋىرى» نى نەشر قىلىشنى قارار قىلدى. بۇ ژۇرنال ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ تەشۋىقات بۆلۈمى، تەتقىقات ئىشخانىسى ۋە ئىشخانىنىڭ مەسئۇللۇقىدا تەھرىرلىنىپ، جەمئىي 60 سان چىقىرىلىپ، 1955 - يىل 1 - ئاينىڭ 30 - كۈنى نەشردىن توختىدى.

1952 - يىلى

1 - ئاينىڭ 22 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكوم «خىيانەتچىلىككە، ئىسراپچىلىققا، بيۈروكراتلىققا قارشى تۇرۇش (ئۈچكە قارشى تۇرۇش) نى شىددەت بىلەن قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا يولىيورۇق» چىقىرىپ، ھەر دەرىجىلىك پارتكوملاردىن «ئۈچكە قارشى تۇرۇش» ھەرىكىتىنى نۆۋەتتىكى ئەڭ جىددىي مەركىزىي خىزمەت قاتارىدا ئىشلەشنى، بۇ كۈرەشنى ئىجارە ھەققىنى كېمەيتىش - زومىگەرلەرگە قارشى تۇرۇش كۈرىشى بىلەن بىرلەشتۈرۈشنى تەلەپ قىلدى. شۇ كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى «ئۈچكە قارشى تۇرۇش» ھەرىكىتى بويىچە سەپەرۋەرلىك يىغىنى چاقىرىپ، «ئۈچكە قارشى تۇرۇش» خىزمىتىگە سەپەرۋەر قىلدى ۋە ئۈنىڭغا دائىر خىزمەتلەرنى ئورۇنلاشتۇردى.

5 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر تېلېگراف ئىدارىسى قەشقەر - ئۈرۈمچى سىمسىز تېلېگراف لىنىيىسى بىلەن ئۈزۈن يوللۇق تېلېفون لىنىيىسىنى ئاچتى.

5 - ئاينىڭ 23 - كۈنى جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى مەمۇرىي كېڭىشىنىڭ تەستىقلىشى بىلەن كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ بازار رايونى ۋە ئۈنىڭ ئەتراپىدىكى يېزىلار ئاساسىدا قەشقەر شەھىرى قۇرۇلدى. شۇ يىلى 10 - ئاينىڭ 25 - كۈنى قەشقەر شەھەرلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ قۇرۇلغانلىقى جاكارلاندى ھەمدە قۇرۇلۇش يىغىنى ئېچىلدى.

8 - ئاينىڭ 10 - كۈندىن 21 - كۈنگىچە يېڭىدىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى شىنجاڭ شۆبە بيۈروسىنىڭ 1 - شۇجىلىقىغا سايلانغان ۋاڭ ئېنماۋ قەشقەرگە قايتىپ كېلىپ، جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكومنىڭ كېڭەيتىلگەن يىغىنىغا رىياسەتچىلىك قىلدى، يىغىندا شىنجاڭ 2 - قېتىملىق پارتىيە ۋەكىللىرى يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى، جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ئىككى يىلدىن كۆپرەك ۋاقىتتىن بۇيانقى خىزمىتى خۇلاسىلەندى. «شىنجاڭنىڭ پارتىيە ۋەكىللىرى يىغىنىنىڭ «شىنجاڭنىڭ

شۇ ئايدا قەشقەردىكى ھەر مىللەت خەلقى ئامېرىكىغا قارشى تۇرۇپ، چاۋشيەنگە ياردەم بېرىش ئالدىنقى سېپىگە ئۇچ كۆرەشچى ئايروپىلان، ئۇچ زەمبىرەك ئىئانە قىلدى.

9 - ئايدا قەشقەر، يەكەن ۋىلايەتلىرىدە ئىجارە ھەققىنى كېمەيتىش - زومىگەرلەرگە قارشى تۇرۇش خىزمىتى باشلاندى، بۇ خىزمەت كېيىنكى يىلى 4 - ئايغىچە يەتتە ئاي داۋاملاشتى. قەشقەر ۋىلايىتىدىكى يەتتە ناھىيە 350 يېزىدا 719 زومىگەر كۆرەش قىلىندى (76 سىگە ئۆلۈم جازاسى ھۆكۈم قىلىندى)، كۆرەش مېۋىسىنى بۇغدايغا سۇندۇرغاندا 11 مىليون 820 مىڭ 468.5 كىلوگرام بولۇپ، 131 مىڭ 505 ئائىلىلىك دېھقانغا تەقسىم قىلىپ بېرىلدى: دېھقانلار ئۈيۇشمىسىغا 208 مىڭ 351 ئەزا قوبۇل قىلىندى، 6840 رايون، يېزا - كەنت دەرىجىلىك كادىر تەربىيىلەندى ۋە ئۆستۇرۇلدى: يەكەن ۋىلايىتىدىكى تۆت ناھىيە، 28 رايون، 209 يېزىدا 904 زومىگەر كۆرەش قىلىندى، كۆرەش مېۋىسىنى بۇغدايغا سۇندۇرغاندا 16 مىليون 513 مىڭ 579.4 كىلوگرام بولۇپ، 116 مىڭ 591 ئائىلىلىك دېھقانغا بۆلۈپ بېرىلدى، دېھقانلار ئۈيۇشمىسىغا 1 مىليون 356 مىڭ 62 ئەزا قوبۇل قىلىندى. 3966 رايون، يېزا - كەنت دەرىجىلىك كادىر تەربىيىلىنىپ ئۆستۇرۇلدى.

10 - ئاينىڭ 26 - كۈنى مەركىزىي ھەربىي ئىشلار كومىتېتىنىڭ بۇيرۇقىغا بىنائەن، شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ قەشقەر ھەربىي رايونى شىنجاڭ ھەربىي رايونى جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى دەپ ئۆزگەرتىلدى، ئۇنىڭ ۋەزىپىسىنى يەنىلا 2 - جۇنىڭ قوماندانلىق شتابى قوشۇمچە ئۆتىدى. گو پېڭ باش قوماندانلىقىنى، ۋاڭ ئېنماۋ سىياسىي كومىسسارلىقىنى ئۈستىگە ئالدى.

11 - ئاينىڭ 16 - كۈنى يېڭىشەھەر ناھىيىسىدە نامىنى ئۆزگەرتىش يىغىنى ئېچىلدى.

قويۇش، مەملىكەت بويىچە چوڭ سايلامنى كۆتۈۋېلىش: (5) پارتىيە تەشكىلاتى قۇرۇش، مىللىي كادىرلارنى تەربىيىلەش: (6) مەدەنىيەت، تازىلىق ھەرىكىتىنى قانات يايدۇرۇش: (7) جەنۇبىي شىنجاڭدىكى قىسىملارنى تەرتىپكە سېلىشنى ياخشى ئىشلەش: (8) مىللىي دېموكراتىك بىرلىك سەپنى داۋاملىق كۆچەيتىش.

1 - ئايدا زو چى جەنۇبىي شىنجاڭ پارتكومىنىڭ 1 - شۆجىلىقىغا (1956 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، چى گو 2 - شۆجىلىقىغا (1956 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، مەتتىمىن ئىمىنوف شۆجىلىقىغا (1956 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى) تەينىلەندى: ژاڭ دېمىڭ قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۆجىلىقىغا تەينىلەندى (1954 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

2 - ئاينىڭ 20 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «ئىشلەپچىقىرىش خىزمىتىگە بولغان رەھبەرلىكنى كۈچەيتىش توغرىسىدا يولىيورۇق» چۈشۈردى.

3 - ئاينىڭ 17 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكوم «بيۇروكراتلىققا، بۈيرۇقۇازلىققا، قانۇن - ئىنتىزامغا خىلاپلىق قىلىشقا قارشى تۇرۇش ھەرىكىتىنى قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا يولىيورۇق» چۈشۈردى.

شۇ ئايدا ئازادلىق ئارمىيىسىنىڭ 2 - جۇن دېگەن نامى ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇپ، جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى دېگەن تۈزۈلمىسى ساقلاپ قېلىندى، 2 - جۇن پارتكومىمۇ جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايون پارتكومى دەپ ئۆزگەرتىلدى.

7 - ئاينىڭ 10 - كۈنى مارالبېشى ناھىيىسىنىڭ ئاچال ئەتراپىدا ئالتە بال يەر تەۋرىدى.

7 - ئاينىڭ 29 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئومۇمىي سايلامغا يېتەكچىلىك قىلىش ئىشخانىسى قۇرۇلدى، شۇنىڭ بىلەن ۋىلايەت بويىچە ئاساسىي قاتلام سايلام خىزمىتى قانات يايدۇرۇلدى.

دېھقانچىلىق رايونلىرىدا يەر ئىسلاھاتىنى يۈرگۈزۈش توغرىسىدىكى قارارى، نى ئىجرا قىلىش توغرىسىدىكى پىلانى» ۋە «چارۋىچىلىق رايونلىرى خىزمىتى توغرىسىدا يولىيورۇق» مۇزاكىرە قىلىپ ماقۇللاندى. يىغىندا يەنە سىرتتىن كەلگەن كادىرلار بىلەن يەرلىك مىللىي كادىرلارنىڭ ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىش مەسىلىسى مۇھاكىمە قىلىندى، جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ يەر ئىسلاھاتى ھەرىكىتىگە دائىر ئىشلار ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

8 - ئاينىڭ 30 - كۈنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ رەئىسى ماۋ زېدۇڭ كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ پاختەكلە يېزىسىدىكى بارلىق دېھقانلارغا جاۋاب خەت ئەۋەتتى. بۇ خەت يالغۇز پاختەكلە يېزىسىدىكى بارلىق دېھقانلارغا غايەت زور ئىلھام بولۇپلا قالماستىن، بەلكى شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقىگىمۇ ئىنتايىن زور ئىلھام بولدى.

9 - ئايدا قەشقەر ۋە يەكەن ۋىلايەتلىرىدە يەر ئىسلاھاتى خىزمىتى باشلىنىپ، ئىككىنچى يىلى 10 - ئايدا تاماملاندى. يەر ئىسلاھاتى خىزمىتى سىياسەتىنى تەشۋىق قىلىش، تەكشۈرۈپ چۈشىنىش، سىنىپلارغا ئايرىش، مۇسادىرە قىلىش، يىغىۋېلىش، يەرلەرنى تەقسىم قىلىش ۋە دېموكراتىك ھاكىمىيەت قۇرۇشتىن ئىبارەت بەش باسقۇچ بويىچە ئېلىپ بېرىلدى.

1953 - يىلى

1 - ئاينىڭ 27 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكوم «1953 - يىللىق خىزمەت پروگراممىسى» نى بېكىتتى. بۇ پروگراممىدا 1953 - يىللىق خىزمەت ۋەزىپىسى مۇنداق كۆرسىتىلدى: (1) ئامېرىكا جاھانگىرلىكىگە قارشى تۇرۇپ، چاۋشيەنگە ياردەم بېرىشنى قوللاش؛ (2) يەر ئىسلاھاتىنى تاماملاش؛ (3) ۋەتەنپەرۋەرلىك مەسئۇلات ئاشۇرۇش ھەرىكىتىنى قانات يايدۇرۇش؛ (4) مىللىي تېررىتورىيىلىك ئاپتونومىيىنى يولغا

«1954 - يىللىق خىزمەت پروگراممىسى» نى تۈزۈپ دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق مەركەز قىلىنغان تۈرلۈك ئىشلەپچىقىرىشنى راۋاجلاندۇرۇش بىلەن مىللىي تېررىتورىيىلىك ئاپتونومىيىنى يولغا قويۇشتىن ئىبارەت مەركىزىي ۋەزىپىنى تەكىتلىدى.

2 - ئاينىك 12 - كۈندىن 27 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، ۋالىي مەھكىمە ناھىيىلىك پارتكوم شۇجىلىرى، ھاكىملار، قۇرۇلۇش بۆلۈملىرىنىڭ باشلىقلىرى، ناھىيىلىك ئىتتىپاق كومىتېتى شۇجىلىرىنىڭ بىرلەشمە يىغىنىنى چاقىردى. يىغىندا 1953 - يىللىق دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشى ھەمدە دېھقانچىلىق بېجى ئېلىش ۋە ئاشلىق سېتىۋېلىش خىزمىتى خۇلاسىلىنىپ، 1954 - يىللىق ئىشلەپچىقىرىش ۋەزىپىسى ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

2 - ئاينىك 22 - كۈنى يەكەن ناھىيىسىنىڭ 6 - رايونى زەرەپشان تاجىك ئاپتونوم رايونى (يېزىسى) بولۇپ قۇرۇلدى.

3 - ئاينىك 12 - كۈنى قاغىلىق ناھىيىسىدە ئازادئاباد تاجىك ئاپتونوم رايونى (يېزىسى) قۇرۇلدى.

3 - ئاينىك 13 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ پارتكومى كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ سەمەن رايونىدا سىناق تەرىقىسىدە «ئاۋانگارت»، «نۇرلۇق» يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىش كوپېراتىپى قۇردى.

5 - ئاينىك 3 - كۈندىن 17 - كۈنگىچە جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكوم بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايون پارتكومى بىرلەشمە يىغىن ئاچتى، يىغىنغا 191 كىشى قاتناشتى. يىغىندا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 7 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 4 - ئومۇمىي يىغىنىنىڭ ۋە غەربىي شىمال بيۇروسى شىنجاڭ شۆبە بيۇروسى، شىنجاڭ ھەربىي رايونى (كېڭەيتىلگەن) يىغىنلىرىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى. يىغىندا جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىدىكى پارتىيىنىڭ ئىچكى

9 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى ئورگان كادىرلىرى ئارا پارتىيىنىڭ مىللەتلەر سىياسىتىنى ئۆگىنىش پائالىيىتىنى قانات يايدۇردى، جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكومىنىڭ شۇجىسى مەمتىمىن ئىمىنوف 1000 دىن ئارتۇق ئورگان كادىرنى ئۆگىنىشكە سەپەرۋەر قىلدى. بۇ پائالىيەت 1954 - يىل 2 - ئايدا ئاياغلاشتى.

10 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم ۋىلايەت، شەھەر دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى ئاچتى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى ۋاڭ دېمىڭ سۆز قىلىپ، مەسئۇلانىنى ئاشۇرۇش - ئىقتىسادچىللىق بىلەن ئىش كۆرۈش ھەرىكىتىنى قانات يايدۇرۇشقا سەپەرۋەر قىلدى.

11 - ئاينىڭ 20 - كۈنى شىنجاڭ ئۇلكىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئابدۇرېھىم لىتىپنى قەشقەر ۋالىي مەھكىمىسىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەيىنلىدى (1954 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

12 - ئاينىڭ 5 - كۈنى شىنجاڭ «1 - ئاۋغۇست» ئۇن زاۋۇتىنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ 1 - شۆبە زاۋۇتى پۈتۈپ ئىشقا كىرىشتۈرۈلدى. بۇ زاۋۇتنى قۇرۇشقا 1952 - يىل 8 - ئايدا تۈتۈش قىلىنغان بولۇپ، 1955 - يىل 3 - ئاينىڭ 4 - كۈنى يەرلىككە ئۆتكۈزۈپ بېرىلىپ، دۆلەت ئىلكىدىكى قەشقەر «1 - ئاۋغۇست» ئۇن زاۋۇتى دەپ ئۆزگەرتىلدى.

1954 - يىلى

1 - ئايدا قەشقەر شەھىرىدە 13 ئائىلىلىك قول ھۈنەرۋەندىن تەشكىللەنگەن، قەشقەر رايونى بويىچە تۇنجى قول سانائەت گۇرۇپپىسى تەشكىللەندى.

شۇ ئايدا ئاقتۇ ناھىيىسىنى قۇرۇشقا تەييارلىق كۆرۈش ھەيئىتى قەشقەر شەھىرىدە قۇرۇلدى.

2 - ئاينىڭ 14 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ پارتكومى

باشقۇرۇشىغا ئۆزگەرتىلدى.

9 - ئاينىڭ 8 - كۈنى ساڭرىقول ناھىيىسىنىڭ يەتتە يېزىسى، يېڭىسار ناھىيىسىنىڭ 19 يېزىسى، كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ئۈچ يېزىسى يېڭىدىن قۇرۇلغان ئاقتۇ ناھىيىسىگە ئايرىپ بېرىلىپ، قىزىلسۇ قىرغىز ئاپتونوم ئوبلاستىنىڭ باشقۇرۇشىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىلدى.

10 - ئاينىڭ 12 - كۈندىن **28** - كۈنگىچە جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكوم بىۋاستە قاراشلىق ناھىيىلەرنىڭ شۇجى، ھاكىملىرى بىرلەشمە يىغىنى چاقىردى. يىغىنغا 95 كىشى قاتناشتى. يىغىندا ھەمكارلىشىش مەركەز قىلىنغان مەسىۋلاتنى ئاشۇرۇش ھەرىكىتى ۋە ئاشلىق سېتىۋېلىش خىزمىتىگە دائىر تەجرىبىلەر يەكۈنلەندى ۋە ئالماشتۇرۇلدى. بۇنىڭدىن كېيىنكى ھەمكارلىشىش مەركەز قىلىنغان ئىشلەپچىقىرىش ھەرىكىتىگە دائىر ئىشلار مۇزاكىرە قىلىنىپ ئورۇنلاشتۇرۇلدى ھەمدە بەش يىللىق پىلان بېكىتىلدى. رايونلۇق پارتكومنىڭ 1 - شۇجىسى زو چى يىغىننى خۇلاسىلىدى.

1955 - يىلى

1 - ئاينىڭ 1 - كۈنى شىنجاڭ ھەربىي رايونى جەنۇبىي شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىشنى باشقۇرۇش باشقارمىسى قەشقەر شەھىرىدە قۇرغان ئوت ئېلېكتر ئىستانسىسى يۈرۈشتۇرۇلۇپ، توك تارقىتىشقا باشلىدى.

1 - ئاينىڭ 15 - كۈنى شىنجاڭ ئۇلكىلىك خەلق ھۆكۈمىتى سايىتوق مەخمۇدنى يەكەن ۋىلايىتىنىڭ ۋالىيلىقىغا تەينىلىدى (1956 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

3 - ئاينىڭ 16 - كۈندىن **25** - كۈنگىچە جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكوم بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭ مەمۇرىي بەھكىمە بىرلىشىپ، بىۋاستە قاراشلىق ناھىيە (شەھەر) لەرنىڭ شۇجى، ھاكىم، شەھەر باشلىقلىرى بىرلەشمە يىغىنى چاقىرىپ،

ئىتتىپاقلىقى مەسلىسى تەكشۈرۈلدى. جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكومىنىڭ 1 - شۇجىسى زو چى يىغىنىنى خۇلاسىلىگەندە، بۇنىڭدىن كېيىن پارتىيەنىڭ ئىتتىپاقلىقىغا ۋە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىغا پايدىلىق بولسۇن ئۈچۈن، بۇ قېتىمقى يىغىن ئارقىلىق پارتىيەنىڭ ئىدىيىۋى قۇرۇلۇشىنى ئەتراپلىق، سىستېمىلىق تەكشۈرۈش كېرەك، دەپ كۆرسەتتى.

7 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ باشقۇرۇشىدىكى ئاتوش، ئۇلۇغچات ناھىيىلىرىنىڭ ھەممە يېرى، ساربقول، يېڭىسار، قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىلىرىدىكى قىرغىزلار توپلىشىپ ئولتۇراقلاشقان بىر قىسىم جايلار يېڭىدىن قۇرۇلغان قىزىلسۇ قىرغىز ئاپتونوم رايونى (ئوبلاستى) نىڭ باشقۇرۇشىغا ئايرىپ بېرىلدى.

8 - ئاينىڭ 12 - كۈنىدىن 15 - كۈنىگىچە قەشقەر شەھەر رايونىغا سۇ باشلاش قۇرۇلۇشىغا ئىش باشلاندى.

8 - ئاينىڭ 21 - كۈنى شىنجاڭ ئۇيغۇر خەلق ھۆكۈمىتى جەنۇبىي شىنجاڭ مەمۇرىي مەھكىمىسى قۇرۇلدى. مەتتىمىن ئىمىنوف جەنۇبىي شىنجاڭ مەمۇرىي مەھكىمىسىنىڭ مۇدىرلىقىغا، تېمەن جۇڭ، قاسىمجان قەمبىرىلەر مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەينىلەندى. جەنۇبىي شىنجاڭ مەمۇرىي مەھكىمىسى ئۇيغۇر خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ۋاكالەت ئورگىنى بولۇپ، ئاقسۇ، يەكەن، خوتەن ۋىلايەتلىرى بىلەن قىزىلسۇ قىرغىز ئاپتونوم ئوبلاستى ئۈنىڭ باشقۇرۇشىدا بولدى. جەنۇبىي شىنجاڭ مەمۇرىي مەھكىمىسى قۇرۇلغاندىن كېيىن، قەشقەر ۋالىي مەھكىمىسى ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇپ، ئۈنىڭ باشقۇرۇشىدىكى ناھىيە (شەھەر) لەر ھەمدە ۋىلايەتكە بېۋاستە قاراشلىق ئورۇنلار جەنۇبىي شىنجاڭ مەمۇرىي مەھكىمىسىنىڭ بېۋاستە باشقۇرۇشىدا بولدى؛ شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىمۇ ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇپ، ئۈنىڭ باشقۇرۇشىدىكى ناھىيىلىك (شەھەرلىك) پارتكومىلارمۇ جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكومىنىڭ بېۋاستە

يايدۇرۇش توغرىسىدىكى پىلان بېكىتىلدى، نۆۋەتتىكى كومپىراتسىيە قۇرۇش، كومپىراتسىيىلەرنى تەرتىپكە سېلىش ۋە مالىيە - ئىقتىساد قاتارلىق خىزمەتلەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

12 - ئايدا جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكوم كاپىتالىستىك سودا - سانائەتنى ئۆزگەرتىش بەش كىشىلىك گۇرۇپپىسى ۋە خۇسۇسىي سودا - سانائەتنى ئۆزگەرتىش خىزمەت ئەترىتى (گۇرۇپپىسى) قۇرۇپ، خۇسۇسىي سودا - سانائەتكە بولغان سوتسىيالىستىك ئۆزگەرتىشنى باشلىدى.

1956 - يىلى

2 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قەشقەر شەھىرىنىڭ خۇسۇسىي سودا - سانائەت ساھەسى بويىچە 30 خىل كەسىپتىن 1682 ئائىلىگە ھۆكۈمەت بىلەن خۇسۇسىيلار شېرىكچىلىكى يولغا قويۇلدى. شۇ كۈنى قەشقەر شەھىرى كۆكۈل ئېچىش يىغىنى ئېچىپ، قەشقەر شەھىرىدە سوتسىيالىستىك ئۆزگەرتىش ۋەزىپىسىنىڭ تولۇق تاماملانغانلىقىنى تەبرىكلىدى.

3 - ئاينىڭ 3 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكومنىڭ ئەزاسى، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ 2 - مۇئاۋىن مۇدىرى قاسىمجان قەمبىرى جىددىي خاراكتېرلىك يۇرۇق تېلېگراممىسى كېسىلگە گىرىپتار بولۇپ، داۋالاش ئۈنۈم بەرمەي ۋاپات بولدى.

3 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قاغىلىق ناھىيىسىنىڭ شىمالىي تەرىپىدىكى شاخاپ ئەتراپىدا ئالتە بال يەر تەۋرىدى.

شۇ ئايدا شىنجاڭ - شىزاڭ تاشيولى قۇرۇلۇشىغا تۇتۇش قىلىندى. بۇ تاشيول قاغىلىق ناھىيىسىدىن باشلىنىپ شىزاڭنىڭ پۇلەن ناھىيىسىگىچە سوزۇلدى. ئومۇمىي ئۇزۇنلۇقى 1458 كىلومېتىر بولۇپ، قۇرۇلۇشقا شىنجاڭ ھەربىي رايونى لىشىلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش بىڭتۇەنى بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى قىسىملىرى قاتناشتى. 1957 - يىل 10 - ئايدا تاشيول پۈتۈپ ئاپتوموبىل قاتنىدى.

شىنجاڭ شۆبە بيۈروسى (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى، ئەتىيازلىق تېرىلغۇ ئىشلىرىنى ئورۇنلاشتۇرۇش، يېزا ئىگىلىك كوپېراتىپلىرىنى مۇستەھكەملەش، ھەمكارلىق گۇرۇپپىلىرىنى تەرتىپكە سېلىش، يېزا ئىقتىسادىي خىزمىتىنىڭ ئۇنۇمىنى ئۆستۈرۈش ئىشلىرىنى مۇزاكىرە قىلدى.

4 - ئايدا شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىشىنى باشقۇرۇش باشقارمىسى ئۆزىگە قاراشلىق قەشقەر دېھقانچىلىق سايمانلىرى زاۋۇتى، قەشقەر «1 - ئاۋغۇست» ئۇن زاۋۇتى، قەشقەر سۇ ئېلېكتر ئىستانسىسى (ياسىلىۋاتقان)، باسما زاۋۇتى، ئۇلۇغچات كۆمۈر كېنى ۋە قەشقەر چىنە زاۋۇتىنى جەنۇبىي شىنجاڭ مەمۇرىي مەھكىمىسىنىڭ باشقۇرۇشىغا ئۆتكۈزۈپ بەردى.

6 - ئاينىڭ 15 - كۈنى شىنجاڭ بيۈروسى مېڭ شۇلىنىنى يەكەن ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ 2 - شۇجىلىقىغا تەيىنلىدى (1956 - يىل 6 - ئايدا ۋىزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

9 - ئاينىڭ 6 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكوم بۇ يىل قىش، كېلەر يىل ئەتىيازلىق يېزا ئىگىلىك كوپېراتىپلىرىنى قۇرۇش توغرىسىدا يولىيورۇق تارقاتتى.

11 - ئاينىڭ 25 - كۈندىن 12 - ئاينىڭ 8 - كۈنىگىچە جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە، بىۋاستە قاراشلىق ناھىيىلەر ھەمدە قىزىلسۇ قىرغىز ئاپتونوم ئوبلاستىنىڭ يېزا دەرىجىلىكتىن يۇقىرى كادىرلىرى يىغىنى چاقىردى. يىغىنغا 1224 ئادەم قاتناشتى. يىغىندا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 7 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 6 - ئومۇمىي يىغىنىنىڭ يېزا ئىگىلىكىنى كوپېراتسىيەلەشتۇرۇش توغرىسىدىكى قارارى، شۇنداقلا شىنجاڭ شۆبە بيۈروسى 3 - نۆۋەتلىك پارتىيە ۋەكىللىرى يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى، كوپېراتسىيەلەشتۇرۇش مەركەز قىلىنغان خىزمەتلەر خۇلاسىلەندى، يېزا ئىگىلىكىنى كوپېراتسىيەلەشتۇرۇش ھەرىكىتىنى قانات

جەنۇبىي شىنجاڭ مەمۇرىي مەھكىمىسىنىڭ باشقۇرۇشىدىكى ئاقسۇ، خوتەن ۋىلايەتلىرى بىلەن قىزىلسۇ قىرغىز ئاپتونوم ئوبلاستى ۋە يېڭىدىن قۇرۇلغان قەشقەر ۋىلايىتى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق كومىتېتىنىڭ بىۋاستە رەھبەرلىكىگە ئۆتتى.

شۇ ئايدا مەركىزىي ھەربىي ئىشلار كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى يې جيەنيىڭ قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى ۋە خىزمەتكە يېتەكچىلىك قىلدى.

7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر يەرلىك كومىتېتى، قەشقەر ۋالىيى مەھكىمىسىنىڭ رەسمىي قۇرۇلغانلىقى جاكارلاندى. مېڭ شۇلىن قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ شۇجىلىقىغا، بەي يۈەنشىڭ، لى بو، جۇ باۋجيې، غوجائەخمەت ئابلايوف، لى چۈنفاڭلار مۇئاۋىن شۇجىلىققا تەيىنلەندى؛ ئابدۇرېھىم ئىمىنوف ۋالىيلىققا، نەن چىنمىن، قاسىموف توختى، ئىسمائىل رەھىملار مۇئاۋىن ۋالىيلىققا تەيىنلەندى.

شۇ كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ ئورگان گېزىتى - «قەشقەر گېزىتى» (خەنزۇچە، ئۇيغۇرچە نەشرى) «جەنۇبىي تەڭرىتاغ گېزىتى» ئاساسىدا نەشر قىلىندى.

شۇ ئايدا يەكەن دەرياسىغا كەلكۈن كېلىپ، 10 نەچچە كۈن داۋاملاشتى، دەريا بويىدىكى 950 مو تېرىلغۇ يەرنى سۇ بېسىپ كەتتى، كەلكۈن شورکۆل سۇ ئامبىرىنىمۇ بۇزغۇنچىلىققا ئۇچراتتى، 30 نەچچە ئادەم ئۆلدى. ۋىلايەت، ناھىيىنىڭ پارتىيە، ھۆكۈمەت رەھبەرلىرى نەق مەيدانغا بېرىپ، دېھقان ئىشلەمچىلەرنىڭ تۇغان توسۇپ، خەتەرنى تۇگىتىشىگە قوماندانلىق قىلدى.

10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭدىكى نۇقتىلىق سۇچىلىق قۇرۇلۇشى - يەكەن ناھىيە ئېگەرچى سۇ ئامبىرى قۇرۇلۇشى پۈتتى ھەمدە سۇ باشلاش مۇراسىمى داغدۇغىلىق ئۆتكۈزۈلدى. بۇ قۇرۇلۇشقا 1955 - يىل 8 - ئايدا تۇتۇش قىلىنغان بولۇپ، سىغىمى 62 مىليون كۇب مېتىر، ئېگىزلىكى

شۇ ئايدا جەنۇبىي شىنجاڭ مەمۇرىي مەھكىمىسىگە بىۋاستە قاراشلىق ناھىيە، شەھەرلەردىكى رايوندىن يۇقىرى كادىرلارنىڭ سىياسىي، تارىخىي مەسىلىلىرى تەكشۈرۈلۈپ، ئۇلارنىڭ تەكتى ئېنىقلىنىپ رەتكە تۇرغۇزۇلدى، تەكشۈرۈشتە 1344 كادىر تەكشۈرۈش ئوبيېكتى قىلىندى. بۇ خىزمەت 1958 - يىلى ئاياغلاشتى.

5 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدە جەنۇبىي شىنجاڭ بويىچە تۇنجى دۆلەت ئىلكىدىكى تراكتور پونكىتى - قەشقەر «1 - ئاۋغۇست» تراكتور پونكىتى قۇرۇلدى ھەم قۇرۇلۇش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

شۇ ئايدا يەكەن ئۆلايىتى يېزا ئىگىلىكىنى كوپېراتسىيىلەشتۈرۈش ۋەزىپىسىنى ئاساسىي جەھەتتىن تاماملىدى، يېزا ئىگىلىك كوپېراتىپىدىن 2272 سى قۇرۇلدى، 128 مىڭ 523 دېھقان ئائىلىسى كوپېراتسىيىگە كىردى، بۇ ئۆلايەت بويىچە دېھقان ئائىلىسىنىڭ 89% نى ئىگىلىدى. ئۇنىڭدىن سىرت، يەنە سىناق تەرىقىسىدە 74 ئالىي كوپېراتىپ قۇرۇلدى، 17 مىڭ 90 دېھقان ئائىلىسى كوپېراتىپقا كىردى، بۇلار ئۆلايەت بويىچە دېھقان ئائىلىسىنىڭ 10.5% نى ئىگىلىدى، 24 يېزا كوپېراتسىيىلىشىشنى تاماملىدى.

6 - ئاينىڭ 30 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق پارتكوم، جەنۇبىي شىنجاڭ مەمۇرىي مەھكىمىسى ۋە يەكەن ئۆلايەتلىك پارتكوم، يەكەن ئۆلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمە بىرلا ۋاقىتتا ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى. ئەسلىدىكى جەنۇبىي شىنجاڭ مەمۇرىي مەھكىمىسىگە بىۋاستە قاراشلىق كونىشەھەر، يېڭىشەھەر، پەيزاۋات، يوپۇرغا، مارالبېشى، يېڭىسارىدىن ئىبارەت ئالتە ناھىيە بىلەن تاشقۇرغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسى، شۇنداقلا ئەسلىدىكى يەكەن ئۆلايىتىگە قاراشلىق يەكەن، قاغىلىق، پوسكام، مەكىتتىن ئىبارت تۆت ناھىيە يېڭىدىن قۇرۇلغان قەشقەر ئۆلايىتىنىڭ باشقۇرۇشىغا ئۆتتى: ئەسلىدىكى

قىلىنغان «ئىستىل تۈزىتىش» ھەرىكىتى قانات يايدۇرۇلدى.

9 - ئاينىڭ 12 - كۈنى قەشقەر ئۆلايەتلىك پارتكومنىڭ ئىستىل تۈزىتىش رەھبەرلىك گۇرۇپپىسى «چوڭ سايراش، چوڭ ئېچىلىشنى قانات يايدۇرۇپ، ئوڭچىلارغا قارشى كۈرەشكە ئاكتىپ تەييارلىق كۆرۈش توغرىسىدا يولىورۇق» چىقاردى، شۇنىڭ بىلەن ۋىلايەت بويىچە «ئوڭچىلارغا قارشى تۈرۈش» كۈرىشى قانات يايدۇرۇلۇپ، 1958 - يىل 3 - ئايدا ئاياغلاشتى. شۇ ئاردا ۋىلايەت بويىچە 346 ئادەم «ئوڭچى» قىلىپ بېكىتىلدى.

9 - ئاينىڭ 17 - كۈندىن **26** - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم ناھىيىلىك پارتكوم شۇجىلىرى، ھاكىملار بىرلەشمە يىغىنى چاقىرىپ، يازلىق يىغىم، تەقسىمات تەييارلىقى، يازلىق ئاشلىقتىن غەللە - پاراق ئېلىش، ئاممىۋى تۇغدۇرغان ۋەقەلەرنى بىر تەرەپ قىلىش قاتارلىق خىزمەتلەرنى خۇلاسىلەپ، بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەرنى ئورۇنلاشتۇردى. ئاپتونوم رايونلۇق خەلق كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى يالقۇن ھېزا ئىگىلىك كوپېراتىپلىرىنى مۇستەھكەملەش ۋە ئىشلەپچىقىرىشنى كۆچەيتىش قاتارلىق مەسىلىلەر ھەققىدە سۆز قىلدى، ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى جۇ باۋجيې يىغىندىن خۇلاسە چىقاردى.

10 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدە يېڭىدىن سېلىنغان تۇرلۇك ماللار بىناسىدا رەسمىي تىجارەت باشلاندى.

10 - ئاينىڭ 14 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ياقۇپ ھاجىنى قەشقەر ۋالىي مەھكىمىسىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەينىلىدى.

11 - ئاينىڭ 25 - كۈنى قەشقەر ۋالىي مەھكىمىسى «قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ 1957 - يىللىق ھەر دەرىجىلىك مەمۇرىي ئاپپاراتلارنىڭ شتاتىنى قىسقارتىش، تەڭشەشتە ئىجرا قىلىدىغان لايىھىسى»نى بېكىتتى. ناھىيە (شەھەر)لەرنىڭ ئەسلىدىكى شتاتى قىسقارتىلمىدى، ۋىلايەتنىڭ بىر قىسىم شتاتى مۇۋاپىق

5.5 مېتىر، سۇغىرىش كۆلىمى 200 مىڭ مو كېلىدۇ.

1957 - يىلى

1 - ئاينىڭ 21 - كۈندىن 29 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، ۋالىي مەھكىمە، ناھىيىلىك پارتكوم شۇجىلىرى، ھاكىملار بىرلەشمە يىغىنى چاقىردى. يىغىندا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 8 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 2 - ئومۇمىي يىغىنىنىڭ ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم كېڭەيتىلگەن يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى، 1956 - يىللىق خىزمەتلەر خۇلاسىلەندى، 1957- يىللىق دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشىدىن ئىبارەت مەركىزىي خىزمەت مۇزاكىرە قىلىنىپ ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

2 - ئاينىڭ 18 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم يىغىن ئاچتى، ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى لى چۈنفاڭ «ۋىلايىتىمىزدە مەسۇلاتنى ئاشۇرۇش - ئىقتىسادچىللىق بىلەن ئىش كۆرۈش ھەرىكىتىنى كەڭ كۆلەمدە، چوڭقۇر، ئومۇمىيۈزلۈك قانات يايدۇرۇش ئۈچۈن تىرىشايلى» دېگەن تېمىدا سەپەرۋەرلىك سۆزى قىلدى، شۇنىڭ بىلەن ۋىلايەت تەۋەسىدە بۇ ھەرىكەت ئومۇمىيۈزلۈك قانات يايدۇرۇلدى.

4 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر ۋالىي مەھكىمىسى «قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ كونا يېزىقىنى ئىسلاھ قىلىپ، يېڭى يېزىقنى ئومۇملاشتۇرۇش توغرىسىدىكى ئالتە يىللىق پىلانى (لايىھىسى)»نى بېكىتتى، شۇنىڭ بىلەن ۋىلايەت بويىچە ئۇيغۇر يېڭى يېزىقىنى ئومۇملاشتۇرۇش خىزمىتى قانات يايدۇرۇلدى.

5 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ئابدۇرېھىم ئىمىنوف قەشقەر ۋالىي مەھكىمىسىنىڭ ۋالىيلىقىغا تەينىلەندى (1958 - يىل 8 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

6 - ئايدىن 8 - ئايغىچە قەشقەر ۋىلايىتىدە «خەلق ئىچىدىكى زىددىيەتنى توغرا ھەل قىلىش» ئاساسىي تېما

تەدبىرلىرى مۇزاكىرە قىلىندى. يىغىندا 2 - بەش يىللىق پىلان مەزگىلىدىكى مەركىزىي ۋەزىپە مۇنداق بېكىتىلدى: دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىقنى زور كۆچ بىلەن راۋاجلاندۇرۇش، دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق ھەمكارلىق كوپىراتىپلىرىنى مۇستەھكەملەش، دۆلەت ئىلكىدىكى دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق مەيدانلىرىنى پائال راۋاجلاندۇرۇش.

شۇ ئايدا جۇ جياشېك جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ سىياسىي كومىسسارلىقىغا تەيىنلەندى (1960 - يىل 8 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

2 - ئاينىڭ 27 - كۈنى قەشقەر سۇ ئىلېكتر ئىستانسىسى (3- دەرىجىلىك سۇ ئىلېكتر ئىستانسىسى) قۇرۇلۇشى كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ لەڭگەر يېزا سايى كەنتىدە باشلىنىپ، 1959 - يىل 7 - ئاينىڭ 11 - كۈنى پۈتتى. بۇ سۇ ئىلېكتر ئىستانسىسىغا قىزىل دەرياسىدىن سۇ باشلاندى، لايىھىدىكى گېنېراتورلارنىڭ سىغىمچانلىقى 3000×2 كىلوۋات بولۇپ، قۇرۇلۇشقا 10 مىليون 800 مىڭ يۈەن مەبلەغ سېلىندى. يىللىق توك تارقىتىش مىقدارى 10 مىليون كىلوۋات سائەت بولۇپ، ئاساسلىقى قەشقەر شەھرىنى توك بىلەن تەمىنلىدى.

3 - ئايدا پەيزاۋات ناھىيىسىدىكى شېكەركۆل سۇ ئامبىرىنى ياساشقا تۇتۇش قىلىندى، بۇ ئامبار شۇ يىلى 9 - ئاينىڭ 15 - كۈنى پۈتتى ھەم سۇ باشلاش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى. سۇ ئامبىرىغا قىزىل دەرياسىدىن سۇ باشلاندى، تۇغانىنىڭ ئېگىزلىكى 7.1 مېتىر، ئامبار سىغىمچانلىقى 97 مىليون 250 مىڭ كۇب مېتىر بولۇپ، سۇغىرىش كۆلىمى 130 مىڭ مو كېلىدۇ.

4 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قەشقەر، خوتەن، ئاقسۇ ۋىلايەتلىرى ھەم قىزىلسۇ قىرغىز ئاپتونوم ئوبلاستىنىڭ پارتىيە، ھۆكۈمەت رەھبەرلىرى قەشقەر شەھىرىدە سانائەت ۋە دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشى بويىچە ھەمكارلىق يىغىنى ئېچىپ، دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشى ۋە يەرلىك

ئىخچاملىنىپ، ناھىيە (شەھەر) لەردىكى ئاجىز ئاپپاراتلار كۈچەيتىلدى، ۋىلايەتنىڭ ئەسلىدىكى مەمۇرىي شتاتى 562 بولۇپ، 125 ى ئىخچاملاندى. كېيىنكى يىلى 3 - ئايدا ئاپپاراتلارنى ئىخچاملاش، خادىملارنى تۆۋەنگە چۈشۈرۈش خىزمىتى ئاياغلاشتى.

شۇ ئايدا زېڭ گۇاڭمىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ قوماندانلىقىغا (1962 - يىل 7 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، لىيۇ فاشيۇ مۇئاۋىن قوماندانلىققا تەينىلەندى (1960 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

12 - ئاينىڭ 29 - كۈنى يېڭىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ئاقساس سۇ ئامبىرىنى كېڭەيتىپ ياساش قۇرۇلۇشى پۈتۈپ، پۈتۈش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

1958 - يىلى

1 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشىنى ئالغا سىلجىتىش ۋە سوتسىيالىستىك تەلىم - تەربىيە ھەرىكىتىنى يۇقىرى دولقۇنغا كۆتۈرۈش توغرىسىدا يولىيورۇق» چىقىرىپ، زور كۈچ بىلەن ئېتىز - ئېرىق سۇ ئىنشائاتى قۇرۇلۇشى بىلەن شۇغۇللىنىپ، ۋىلايەت تەۋەسىدە ئىشلەپچىقىرىش يۇقىرى دولقۇنى قوزغاشنى، شۇنىڭ بىلەن بىرگە سوتسىيالىستىك تەلىم - تەربىيە ھەرىكىتىنى چوڭقۇر قانات يايدۇرۇشنى تەلەپ قىلدى.

1 - ئاينىڭ 20 - كۈندىن 31 - كۈنىگىچە قەشقەر ۋىلايىتى بويىچە ئىشلەپچىقىرىش يىغىنى ئېچىلدى، يىغىنغا 92 كىشى قاتناشتى. يىغىندا مەملىكەتلىك يېزا ئىگىلىكى يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى: 1 - بەش يىللىق پىلان مەزگىلىدىكى ئىشلەپچىقىرىش ئەھۋالى تەكشۈرۈپ يەكۈنلەندى: 2 - بەش يىللىق يېزا ئىگىلىك يىرىك پىلانى ھەم 1958 - يىللىق ئىشلەپچىقىرىش پىلانى تۈزۈلدى: 1958 - يىلى يېزا ئىگىلىكىدە «چوڭ سەكرەپ ئىلگىرىلەش»نى ئىشقا ئاشۇرۇشنىڭ كونكرېت

مىكدىن ئارتۇق ئادەم قاتناشقان مەدەنىي بولۇش، ساۋاتسىزلىقنى تۈگىتىش قەسەمياد يىغىنى ئېچىلدى.

8 - ئاينىك 26 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «ۋىلايەت بويىچە يېزا ئىگىلىك كوپېراتىپلىرىدا ‹مەھسۇلاتقا قاراپ ھەق ھېسابلاش، تۈزۈمىنى يولغا قويۇش توغرىسىدا يولىيورۇق» چىقىرىپ، يېزا ئىگىلىك كوپېراتىپلىرىدا كۈزگى بۇغداي تېرىلغۇسىدىن باشلاپ، «مەھسۇلاتقا قاراپ ھەق ھېسابلاش» تۈزۈمىنى ئومۇميۈزلۈك يولغا قويۇشنى تەلەپ قىلدى.

شۇ ئايدا ئىمىنوف ھامىت قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ ۋالىيلىقىغا تەينىلەندى.

9 - ئاينىك 12 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم دائىمىي ئەزالار (كېڭەيتىلگەن) يىغىنى ئېچىپ، مەركىزىي كومىتېت ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ خەلق گۇڭشېسى قۇرۇش توغرىسىدىكى جەددىي يولىيورۇقىنى يەتكۈزۈپ، 9 - ئاينىك ئاخىرىغا قەدەر ۋىلايەت بويىچە خەلق گۇڭشېسىنى ئاساسىي جەھەتتىن قۇرۇپ بولۇش مەسلىسىنى مۇزاكىرە قىلدى. يىغىندىن كېيىن، قەشقەر ۋىلايىتى بويىچە گۇڭشې قۇرۇش خىزمىتى تېزلىكتە قانات يايدۇرۇلۇپ، ئىككى ئايغا يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە 660 خەلق گۇڭشېسى قۇرۇلدى، كېيىن بۇلار 131 گە تەڭشەلدى.

9 - ئاينىك 19 - ، 20 - كۈنلىرى جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى جۇ دې قەشقەردە خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى.

9 - ئاينىك 29 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم يېڭىسار ناھىيىسىنىڭ ئېگىزيەر خەلق گۇڭشېسىدا نەق مەيدان يىغىنى ئېچىپ، پۈتۈن ۋىلايەتكە «يېڭىسارچە» يەرلىك پېچتا پولات تاۋلاش تەجرىبىسىنى كېڭەيتتى. يىغىندىن كېيىن، ۋىلايەت بويىچە «كەڭ كۆلەمدە پولات - تۆمۈر تاۋلاش» ھەرىكىتى قانات يايدۇرۇلدى. ئۇچ ئاي ئىچىدە جەمئىي 380 مىڭ ئادەم

سانائەتنى راۋاجلاندۇرۇشتا قانداق يارەملىشىش، بار - يوقىنى ئۆزئارا ئالماشتۇرۇش قاتارلىق مەسىلىلەردە كەڭ كۆلەملىك مۇزاكىرە ئېلىپ باردى. ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ شۇجىسى ۋۇ كەيجاڭ، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ياڭ خېتىڭلار يىغىنغا قاتناشتى ۋە سۆز قىلدى.

5 - ئاينىڭ 25 - كۈندىن 8 - ئاينىڭ 8 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم (كېڭەيتىلگەن) يىغىن ئاچتى، يىغىنغا 180 ئادەم قاتناشتى. يىغىن 75 كۈن داۋاملىشىپ 8 - ئاينىڭ 8 - كۈنى ئاياغلاشتى. يىغىنغا ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلۈپ ئىزچىللاشتۇرۇلدى، يەرلىك مىللەتچى ئۈنسۈرلار پاش قىلىندى ۋە تەنقىد قىلىندى. يىغىندا «ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم كېڭەيتىلگەن يىغىنىنىڭ ‹يەرلىك مىللەتچىلىككە قارشى تۇرۇش ۋە ئۇنى تۈگىتىش توغرىسىدىكى قارارى›نى ئىزچىللاشتۇرۇپ ئىجرا قىلىش توغرىسىدا قارار»ى مۇزاكىرە قىلىنىپ ماقۇللاندى. يىغىندىن كېيىن، ۋىلايەت بويىچە يەرلىك مىللەتچىلىككە قارشى تۇرۇش كۇرىشى قانات يايدۇرۇلۇپ، 232 يەرلىك مىللەتچى ئۈنسۈر تەنقىد قىلىندى.

5 - ئاينىڭ 26 - كۈنى ئۇرۇمچىدىن قەشقەرگە ئۇزۇن يوللۇق تېلېفون سىمى تارتىش قۇرۇلۇشى باشلاندى. بۇ لىنىيىنىڭ ئومۇمىي ئۇزۇنلۇقى 1410 كىلومېتىر بولۇپ، قۇرۇلۇش 1959 - يىل 4 - ئاينىڭ 17 - كۈنى تاماملىنىپ، قەشقەر - ئۇرۇمچى ئارىلىقىدا تېلېفونلىشىش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

5 - ئايدىن 8 - ئايغىچە قەشقەر ۋىلايىتى يېزا ئىگىلىك كوپېراتىپلىرىدا «ئۇچىنى ھۆددىگە بېرىش تۇزۇمى» (مەھسۇلاتنى، ئىشىنى، مالىيەنى ھۆددىگە بېرىش)نى يولغا قويۇپ، ئىشلەپچىقىرىشنى باشقۇرۇش ئۇسۇلىنى ياخشىلىدى.

8 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدىكى ھېيتگاھ مەيدانىدا قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ھەر مىللەت ئاممىسىدىن 15

3 - ئاينىڭ 21 - كۈنى ئەنخۇي ئۆلكىسىدىن چېگرا رايونىنىڭ سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇشىغا ياردەم بېرىدىغان تۈنجى تۈركۈمدىكى ياشلار ۋە ئوتتۇرا ياشلىقلار قەشقەرگە يېتىپ كەلدى، ئۇلارنى قەشقەردىكى ھەر مىللەت - ھەر ساھەدىن بولغان 30 مىڭدىن كۆپرەك كىشى قارشى ئالدى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايىتى رايون دەرىجىلىكتىن يۇقىرى 1017 دىنىي زاتنى يىغىپ، «ئىستىل تۈزىتىش» ھەرىكىتى ئېلىپ باردى.

4 - ئاينىڭ 3 - كۈنى خۇبېي ئۆلكىسىدىن چېگرا رايونىنىڭ سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇشىغا ياردەم بېرىدىغان بىرقىسىم ياشلار ۋە ئوتتۇرا ياشلىقلار قەشقەر شەھىرىگە يېتىپ كەلدى. 2000 دىن كۆپرەك كىشى ئۇلارنى قارشى ئالدى.

4 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم ناھىيىلىك پارتكوم شۇجىلىرى، ھاكىملار بىرلەشمە يىغىنى ئېچىپ، ئاپتونوم رايونلۇق سانائەت - قاتناش بۆلۈمى ئاچقان يەرلىك سانائەت بىلەن كەڭ تۈردە شۇغۇللىنىش سۆھبەت يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى. يىغىندا يەرلىك سانائەت بىلەن شۇغۇللىنىش فاكتىنى ھەمدە قانداق قىلىپ يوشۇرۇن كۈچلەرنى قېزىش ۋە مەبلەغ جۇغلاش قاتارلىق مەسىلىلەر مۇزاكىرە قىلىندى. يىغىندىن كېيىن، ۋىلايەت بويىچە يەرلىك سانائەت بىلەن شۇغۇللىنىش ئىشى كەڭ كۆلەمدە يولغا قويۇلۇپ، بىر ئايدىن ئارتۇقراق ۋاقىتتا 1004 زاۋۇت قۇرۇلدى. بۇ ئەسلىدىكى زاۋۇت قۇرۇش پىلانىدىكى ساندىن 5.39 ھەسسە كۆپ بولدى.

5 - ئاينىڭ 7 - كۈنىدىن 15 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، ۋالىي مەھكىمە ناھىيىلىك پارتكوم شۇجىلىرى، ھاكىملار بىرلەشمە يىغىنى ئېچىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 8 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 7 - ئومۇمىي يىغىنى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ 1959 -

ئاجرىتىلىپ، 2567 يەرلىك پىچ ياسىلىپ، 9470 توننا يەرلىك پولات، 2620 توننا تۆمۈر تاۋلاندى.

10 - ئاينىك 1 - كۇنى قەشقەردىن تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسىگىچە بولغان تاشيولدا ئاپتوموبىل قاتنىدى.

1959 - يىلى

1 - ئاينىك 6 - كۇنىدىن **16** - كۇنىگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پاتكوم دائىمىي ئەزالار (كېڭەيتىلگەن) يىغىنى ئېچىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 8 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 6 - ئومۇمىي يىغىنىنىڭ روھىنى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى، 1958 - يىللىق خىزمەتلەرنى خۇلاسىلەپ، خەلق گۇڭشېلىرىنى تەرتىپكە سېلىش، مۇستەھكەملەش مەركەز قىلىنغان ۋەزىپىلەرنى ئورۇنلاشتۇردى.

2 - ئايدا ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم شۇجىچۈسى قۇرۇشنى قارار قىلدى. ئەسلىدىكى ۋىلايەتلىك پارتكوم شۇجىسى شۇجىچۈنىڭ 1 - شۇجىلىقىغا، ئەسلىدىكى مۇئاۋىن شۇجىسى شۇجىچۈنىڭ شۇجىلىقىغا ئۆزگەرتىلدى. 1962 - يىل 9 - ئاينىڭ 7 - كۇنىگە كەلگەندە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ئۇقتۇرۇشنىڭ روھىغا ئاساسەن، قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم شۇجىچۈنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، ئەسلىدىكى ۋىلايەتلىك پارتكوم شۇجىسى، مۇئاۋىن شۇجىسى دېگەن نامنى ئەسلىگە كەلتۈردى.

3 - ئاينىك 2 - كۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم يىغىن ئاچتى، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ 1 - شۇجىسى ۋاڭ ئېنماۋ يىغىندا سۆز قىلىپ، گۇڭشېلارنى تەرتىپكە سېلىش ۋە يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشىنى مەركەز قىلىش، خىزمەتلەرنى ياخشى ئىشلەپ، ئىشلەپچىقىرىشنى راۋاجلاندۇرۇش ئاساسىدا خەلق تۇرمۇشىنى ياخشىلاشقا ئەھمىيەت بېرىشنى تەلەپ قىلدى.

ئىگە ئىشلەپچىقىرىش ئىقتىدارى شەكىللەندى.

10 - ئاينىڭ 24 - كۈنى قەشقەر سىمونت زاۋۇتىنىڭ باش زاۋۇت ئۆيىنى سېلىشقا تۇتۇش قىلىندى. كېيىنكى يىلى 2 - ئاينىڭ 25 - كۈنى پۈتۈپ، ئىشلەپچىقىرىشقا كىرىشتۈرۈش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى. ئىشلەپچىقىرىش ئىقتىدارى 32 مىڭ تونىنا بولدى.

12 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ۋالىي مەھكىمە ھەمدە ئۇنىڭغا تەۋە ناھىيە (شەھەر) لەردىكى بارلىق ئورگان، تەشكىلات، مەكتەپلەردە «ئوڭچىللىققا قارشى تۇرۇش» كۈرىشى ئومۇمىيۈزلۈك قانات يايدۇرۇلدى.

1960 - يىلى

2 - ئاينىڭ 13 - كۈندىن **17** - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم ناھىيىلىك پارتكوم شۇجىلىرى، دېھقانچىلىق مەيدانى پارتكوم شۇجىلىرى يىغىنى ئاچتى. يىغىندا ۋىلايەتنىڭ 1959 - يىلىدىكى ئاشلىق، پاختا، ياغلىق دان مەھسۇلاتى تەكشۈرۈلۈپ، 1960 - يىلىدىكى يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىش پىلان كۆرسەتكۈچلىرى بېكىتىلدى (تەكشۈرۈلۈپ بېكىتىلگەن مەھسۇلات ۋە پىلان كۆرسەتكۈچلەر ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن بولماي، يۇقىرى بولۇپ كەتكەن). يىغىندا يەنە قانداق قىلىپ پايدىلىق شارائىتلاردىن تولۇق پايدىلىنىپ، 1960 - يىللىق يېزا ئىگىلىكىدە مول ھوسۇل ئېلىشقا كاپالەتلىك قىلىش مەسىلىسى مۇزاكىرە قىلىندى.

4 - ئاينىڭ 2 - كۈنى يەكەن دەرياسى كۆۋرۈكىنى سېلىشقا تۇتۇش قىلىندى. بۇ كۆۋرۈك 1964 - يىلى پۈتۈپ قاتناش باشلاندى. بۇ كۆۋرۈك پولات چىۋىق - بېتون قۇرۇلمىلىق بولۇپ، ئومۇمىي ئۇزۇنلۇقى 540 مېتىر، كەڭلىكى 9 مېتىر، ئىككى سۈڭگۈچ، 23 تۈۋرۈكى بار. بۇ كۆۋرۈكنى شىنجاڭ قاتناش

يللىق خەلق ئىگىلىكى پىلانى ئىچىدىكى بەزى يۇقىرى كۆرسەتكۈچلەرنى تەڭشەش، چويۇن، كۆمۈر، ئاشلىق، پاختا جەھەتلەردىكى كۆرسەتكۈچلەرنى تۆۋەنلىتىشنى مۇزاكىرە قىلدى ۋە بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەرنى ئورۇنلاشتۇردى.

5 - ئاينىك 22 - كۈنى زۇلال ياقۇپ (تاجىك) قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەيىنلەندى (1964 - يىل 2 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

7 - ئاينىك 2 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدە يېڭىدىن ياسالغان 2 - سودا بىناسى - ئىلمە توقۇلما بۇيۇملار سودا سارىيىدا تىجارەت باشلاندى.

9 - ئاينىك 29 - كۈنى قەشقەر تەنتەربىيە مەيدانىنىڭ پۈتكەنلىك مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

10 - ئاينىك 7 - كۈندىن 11 - ئاينىك 19 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم (كېڭەيتىلگەن) يىغىن ئاچتى، يىغىنغا 110 ئادەم قاتناشتى. يىغىندا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 8 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 8 - ئومۇمىي يىغىنى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى، ۋالىي مەھكىمە ئورگىنىدىكى بىر قىسىم رەھبىرىي كادىرلاردا ساقلانغان «ئوڭچىللىق» ئىدىيىسى تەكشۈرۈلۈپ تەنقىد قىلىندى، بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

10 - ئاينىك 7 - كۈنى قەشقەر پاختا توقۇمىچىلىق - بويىقچىلىق بىرلەشمە فابرىكىسىنىڭ ئاساسىي فابرىكا ئۆيىنى سېلىشقا تۇتۇش قىلىندى. بۇ قۇرۇلۇش كېيىنكى يىلى 7 - ئاينىك 1 - كۈنى پۈتۈپ، توقۇمىچىلىق سېخىدا ماشىنىلارنى سىناش مۇراسىمى ۋە بويىاش فابرىكىسىنى قۇرۇشقا تۇتۇش قىلىش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى. 1965 - يىلى بويىاش فابرىكىسى پۈتۈپ، 30 مىڭ ئۇرچۇقلۇق، 1260 دانە توقۇش ماشىنىسى بولغان، يىلىغا 24 مىليون مېتىر رەختنى بويىاش ئىقتىدارىغا

8 - ئاينىڭ 19 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم ۋىلايەت، شەھەر دەرىجىلىك ئىدارە - ئورگان مەسئۇللىرى يىغىنى چاقىردى. يىغىندا ۋىلايەتلىك پارتكوم شۇجىچۈسىنىڭ شۇجىسى جۇ باۋجيې «ئاممىنى تېز، كەڭ كۆلەمدە، چوڭقۇر قوزغاپ، خىيانەتچىلىككە، ئىسراپچىلىققا، بيۇروكراتلىققا قارشى تۇرۇشتىن ئىبارەت ئاممىۋى خاراكتېرلىك «ئۈچكە قارشى تۇرۇش» ھەرىكىتىنى تېزلىكتە قوزغايلى» دېگەن تېمىدا سەپەرۋەرلىك سۆزى قىلىپ، ۋىلايەت تەۋەسىدىكى ئىدارە - ئورگانلاردا ئاممىنى كەڭ كۆلەمدە قوزغاپ، «ئۈچكە قارشى تۇرۇش» ھەرىكىتىنى قانات يايدۇرۇشنى تەلەپ قىلدى.

12 - ئايدا گۈاڭدۇڭ ھەربىي رايونىدىن كەسىپ ئالماشقان 28 كادىر، مەركىزىي كومىتېتتىن تۆۋەنگە چۈشۈرۈلگەن 23 كادىر قەشقەر ۋىلايىتىگە تەقسىملەندى.

1961 - يىلى

1 - ئايدا گەنسۇ ئۆلكىسىنىڭ يېزا ئىگىلىكى بەۋقۇلئاددە زور ئاپەتكە ئۇچرىغانلىقتىن، قەشقەر ۋىلايىتى گەنسۇ ئۆلكىسىگە 25 مىليون كىلوگرام ئاشلىق يارەم بەردى.

2 - ئاينىڭ 23 - كۈنىدىن 3 - ئاينىڭ 6 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم (كېڭەيتىلگەن) يىغىن چاقىرىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى خىزمەت يىغىنىنىڭ ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم خىزمەت يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى. يىغىندا قەشقەرنىڭ ۋەزىيىتى تەھلىل قىلىنىپ، خىزمەت ئىستىلى جەھەتتە ساقلانغان «مۇلۇكنى ئومۇمنىڭ قىلىۋېتىش شامىلى»، «مۇبالىغىچىلىك شامىلى» ۋە سانائەت، يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشىدا ساقلانغان مەسىلىلەر تەكشۈرۈلدى، بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەر مۇزاكىرە قىلىنىپ ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

4 - ئاينىڭ 1 - كۈنىدىن 12 - كۈنگىچە پەيزاۋات

نازارىتىنىڭ 308 - يول ياساش ئەترىتىنىڭ كۆۋرۈك سېلىش ئەترىتى سالدى. ئۇ خوتەن بىلەن قەشقەرنى تۇتاشتۇرىدىغان تۈگۈن.

4 - ئاينىڭ 20 - كۈندىن 6 - ئاينىڭ 30 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى تەۋەسىدىكى ھەرقايسى سىستېما، ئورۇنلاردىكى ئىشچى - خىزمەتچى، كادىرلار ئارىسىدا، شۇنداقلا شەھەر، يېزىلاردا ئاممىۋى ھەربىيەت ئېلىپ بېرىلىپ، خىيانەتچىلىككە قارشى تۇرۇش ھەربىيتى كەڭ كۆلەمدە، چوڭقۇر قانات يايدۇرۇلدى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايىتى 5 - تۈركۈم ئەسلىنقىلابچىلارنى تازىلاش ھەربىيتىنى قانات يايدۇردى. بۇ قېتىمقى ھەربىيەت 1961 يىل 12 - ئايدا ئاياغلاشتى، 1116 ئادەم تازىلاش، ئېنىقلاش ئوبيېكتى قىلىپ بېكىتىلىپ، تەكشۈرۈپ دېلو تۈرغۇزۇلدى.

6 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «يېزا ئاساسىي قاتلام كادىرلىرى ئارىسىدا ‹ئۇچكە قارشى تۇرۇش› (خىيانەتچىلىككە، ئىسراپچىلىققا، بيۇروكراتلىققا قارشى تۇرۇش) مەركەز قىلىنغان ئىستىل تۈزىتىش ھەربىيتىنى قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش» چىقاردى.

7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدە پولات - تۆمۈر، كۆمۈر جەھەتتە «كىچىك زامانىۋى، ئاممىۋى بولۇش» ئىشخانىسى قۇرۇلدى. شۇنىڭدىن باشلاپ قەشقەر ۋىلايىتىدە كۆمۈر، تۆمۈرنى كۆپلەپ ئىشلەپچىقىرىش، تىرانسپورت ئىشلىرىنى تېزلىتىش ئاساس قىلىنغان «كىچىك، زامانىۋى، ئاممىۋى بولۇش»، «كىچىك، مەھەللىۋى، ئاممىۋى بولۇش» ھەربىيتى قوزغالدى.

7 - ئاينىڭ 3 - كۈنىدىن 7 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم (كېڭەيتىلگەن) يىغىن چاقىردى. يىغىندا مەركىزىي كومىتېت سىياسىي بيۇروسى شاڭخەي يىغىنىنىڭ ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى، رەھبىرىي كادىرلارنىڭ ئىدىيە، ئىستىل مەسىلىلىرى نۇقتىلىق تەكشۈرۈلدى، كېيىنكى خىزمەت ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

10 - ئاينىڭ 19 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم ئالاھىدە رەھبەرلىك گۇرۇپپىسى ۋە ئېنىقلاش، ئايرىش ئىشخانىسى قۇرۇشنى قارار قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ۋىلايەت تەۋەسىدە ئېنىقلاپ رەتكە تۇرغۇزۇش خىزمىتى باشلىنىپ، 1958 - يىلىدىن بۇيانقى ئوڭچىللىققا قارشى تۇرۇش، «ئۇچكە قارشى تۇرۇش»، ئىستىل تۈزىتىش، گۇڭشېنى تەرتىپكە سېلىش ھەرىكىتىدە تەنقىد قىلىنغان ۋە جازا بېرىلگەن 2698 خادىم قايتا تەكشۈرۈلدى، ئۇلارنىڭ بىر قىسمى ئېنىقلىنىپ، نامى ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى.

12 - ئاينىڭ 4 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «مەركىزىي كومىتېت ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ ‹يېزىلاردا سوتسىيالىستىك تەربىيە ئېلىپ بېرىش توغرىسىدا يولىيورۇق›نى ئىزچىللاشتۇرۇش توغرىسىدا يولىيورۇق» تارقاتتى. شۇنىڭ بىلەن ۋىلايەت بويىچە يېزىلاردا سوتسىيالىستىك تەربىيە مەركەز قىلىنغان ئىستىل تۈزىتىش، گۇڭشېنى تەرتىپكە سېلىش ھەرىكىتى قانات يايدۇرۇلدى. بۇ ھەرىكەت 1962 - يىل 3 - ئايدا ئاساسىي جەھەتتىن ئاياغلاشتى.

يىل ئاخىرىدا قەشقەر ۋىلايىتى بويىچە پارتىيە - ھۆكۈمەت تەشكىلاتلىرىدا ئاپپاراتلارنى ئىخچاملاش، شەھەر - بازار ئاھالىسىنى قىسقارتىش خىزمىتى قانات يايدۇرۇپ، 1963 - يىلى ئاياغلاشتى. ۋىلايەت بويىچە 5282 ئىشچى - خىزمەتچى قىسقارتىلدى، 83 مىڭ 994 شەھەر - بازار ئاھالىسى ئازايتىلدى، شۇنىڭ بىلەن تاۋار ئاشلىق يەيدىغان 83 مىڭ 510 ئادەم ئازايدى، قىسقارتىلىپ تۇرۇۋاتقان چۈشۈرۈلگەن ئىشچى - خىزمەتچى ۋە شەھەر - بازار ئاھالىسىدىن 85 مىڭ 994 كىشى ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

1962 - يىلى

1 - ئاينىڭ 10 - كۈنى مەكىت ناھىيىسى يەكەن دەرياسىغا سالغان لەيلىمە كۆۋرۈكتە ئاپتوموبىل قاتنىدى.

ناھىيىسىنىڭ شەرقىي شىمال تەرىپىدە ئۇدا يەر تەۋرىدى، تەۋرەش دەرىجىسى ئەڭ يۇقىرى بولغاندا 6.8 بال بولدى، بەش بالدىن يۇقىرى تەۋرەش 10 قېتىم يۈز بەردى.

7 - ئاينىڭ 6 - كۈنى تىلۇۋالدى ئېلى قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەينىلەندى (1961- يىل 11 - ئايدا كېسەل سەۋەبىدىن ۋاپات بولدى).

7 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك 2 - خەلق دوختۇرخانىسىنىڭ ئېچىلىش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى. بۇ دوختۇرخانا 1958 - يىلى قۇرۇلۇشقا باشلىغان، 1964 - يىلى قەشقەر تېببىي مەكتەپ قارىمىقىدىكى دوختۇرخانا قىلىپ ئۆزگەرتىلدى.

8 - ئاينىڭ 2 - كۈندىن 23 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم (كېڭەيتىلگەن) يىغىن چاقىردى، يىغىنغا 103 ئادەم قاتناشتى. يىغىندا مەركىزىي كومىتېت خىزمەت يىغىنىنىڭ ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ئۇچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى: قەشقەرنىڭ سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇش جەھەتتىكى تەجرىبە - ساۋاقلىرى يەكۈنلەندى ۋە تەھلىل قىلىندى؛ تەنقىد ۋە ئۆزىنى تەنقىد قىلىش قانات يايدۇرۇلدى. يىغىن ئىشتىراكچىلىرى ۋىلايەتلىك پاتكومنىڭ رەھبەرلىك ئىستىلى ۋە خىزمەت ئۇسۇلىغا قارىتا بەزى تەنقىد ۋە تەكلىپلەرنى بەردى، ۋىلايەتلىك پارتكوم رەھبەرلىرى ئۆزى - ئۆزىنى تەنقىد قىلدى. يىغىندا يەنە سودىنى ئىخچاملاش، شەھەر ئاھالىلىرىنى قىسقارتىش قاتارلىق مەسىلىلەر مۇزاكىرە قىلىنىپ، بۇنىڭدىن كېيىنكى ۋەزىپىلەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

10 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومدا ئېنىقلاپ قايتۇرۇش ئىشخانىسى قۇرۇلدى، شۇنىڭ بىلەن ۋىلايەت بويىچە «بىرىنچىدىن تەڭشەش، ئىككىنچىدىن يۆتكەش» تەك «مۇلۇكنى ئومۇمنىڭ قىلىۋېتىش شامىلى» خاتالىقىنى تۈزىتىش قانات يايدۇرۇلۇپ، گۇڭشې كوللېكتىپى ۋە ئەزالارنىڭ ئىقتىسادىي زىيىنى ئېنىقلىنىپ قايتۇرۇلدى ۋە تۆلەپ بېرىلدى.

9 - ئاينىڭ 7 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ بويىچە تۇنجى ئالىي مەكتەپ - قەشقەر پېداگوگىكا ئالىي تېخنىكومى قۇرۇلدى ھەم ئوقۇش باشلاش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

11 - ئايدا قەشقەر ۋىلايىتىدە كادىرلارنى تەكشۈرۈش خىزمىتى قانات يايدۇرۇلۇپ، 32 مىڭ 30 كادىر تەكشۈرۈپ ئېنىقلاندى، تەكشۈرۈش ئوبيېكتى قاتارىغا كىرگۈزۈلگەن 648 كىشى تەكشۈرۈلدى ياكى مەخسۇس دېلو تۈرغۈزۈپ تەكشۈرۈلدى. بۇ خىزمەت 1963 - يىلى ئاياغلاشتى.

12 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ يېزىلاردا سوتسىيالىستىك تەربىيە ۋە ئۆتەنپەرۋەرلىك تەربىيىسىنى قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا يولىيورۇق»نى ئىزچىل ئىجرا قىلىش توغرىسىدا يولىيورۇق» تارقاتتى. شۇنىڭ بىلەن ۋىلايەت بويىچە يېزىلاردا سوتسىيالىستىك تەربىيە، ئۆتەنپەرۋەرلىك تەربىيىسى ۋە گۈڭشېلارنى تەرتىپكە سېلىش ھەرىكىتى قانات يايدۇرۇلۇپ، 1963 - يىل 10 - ئايدا ئاياغلاشتى.

1963 - يىلى

3 - ، 4 - ئايلاردا قەشقەر ۋىلايىتى يېزىلاردا كەمبەغەل دېھقان، تۆۋەن ئوتتۇرا دېھقانلار تەشكىلاتلىرىنى سىناق تەرىقىسىدە قۇردى. ئۇلاپلا ۋىلايەت بويىچە ئىشلەپچىقىرىش ئەترەتلىرىدە كەمبەغەل دېھقان، تۆۋەن ئوتتۇرا دېھقانلار گۇرۇپپىسى ياكى ۋەكىللەر گۇرۇپپىسى قۇرۇلدى: دادۇيلەردە كەمبەغەل دېھقان، تۆۋەن ئوتتۇرا دېھقانلار كومىتېتى ياكى ۋەكىللەر كومىتېتى قۇرۇلدى.

5 - ئاينىڭ 6 - كۈنى ئىمىنوف ھامىت قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ ۋالىيلىقىغا تەينىلەندى.

4 - ئايدىن 10 - ئايغىچە قەشقەر ۋىلايىتىدە مەسۇلاتنى ئاشۇرۇش، ئىقتىسادچىللىق بىلەن ئىش كۆرۈش، «بەشكە قارشى

3 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ئومۇمىي ئۇقتۇرۇش چىقىرىپ، پەيزاۋات ناھىيىسىنىڭ خەلق تۈرمۇشىنى ئورۇنلاشتۇرۇش جەھەتتە سادىر قىلغان ئېغىر خاتالىقىنى تەنقىد قىلدى. ئۇقتۇرۇشتا مۇنۇلار كۆرسىتىلدى: پەيزاۋات ناھىيىسى ئۈزۈقلۇق ئاشلىق ئۆلچىمىنى تۆۋەنلەتكەنلىكى، ئايرىم كادىرلارنىڭ ساختىلىق قىلغانلىقىدىن، ئاز ساندىكى ئاممىنىڭ كېسەل بولۇش، ئۆلۈپ كېتىش، سىرتقا كېتىشىدەك ئېغىر ۋەقە كېلىپ چىقتى. ھەر دەرىجىلىك پارتكوملار ئىلگىرىكى باي ناھىيىسى ۋەقەسى ۋە بۇ قېتىمقى پەيزاۋات ناھىيىسى ۋەقەسىدىكى ئاچچىق ساۋاقنى ئەستايىدىل قوبۇل قىلىپ، خەلق تۈرمۇشىنى ھەقىقىي ياخشى ئورۇنلاشتۇرۇپ، مۇشۇ خىل مەسىلىنىڭ سادىر بولۇشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشى كېرەك.

6 - ئاينىڭ 27 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم ۋە ۋالىي مەھكىمە «قوشۇنلارنى خىلالاپ، مەمۇرىي ئورۇنلارنى ئىخچاملاش» فاكتىنى ئىزچىللاشتۇرۇش ئۈچۈن، «قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ۋىلايەت دەرىجىلىك دۆلەت ئورگانلىرى، پارتىيە - گۇرۇھلار، خەلق تەشكىلاتلىرىنىڭ 1962 - يىللىق شتات لايىھىسى»نى بېكىتتى. ئەسلىدە ۋىلايەت دەرىجىلىك ئورۇنلارنىڭ مەمۇرىي شتاتى 483 بولۇپ، 133 مەمۇرىي شتات قىسقارتىلدى، 21 ئورۇن ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى ياكى قوشۇۋېتىلدى.

7 - ئاينىڭ 14 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «ئىشچى - خىزمەتچىلەرنى داۋاملىق ئىخچاملاش، شەھەر - بازار ئاھالىسىنى ئازايتىش توغرىسىدا قارار» چىقىرىپ، ۋىلايەت بويىچە يەنە 20 مىڭ شەھەر - بازار ئاھالىسىنى ئازايتىشنى، 7000 ئىشچى - خىزمەتچىنى قىسقارتىشنى تەلەپ قىلدى.

شۇ ئايدا خي جياچەن جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ قوماندانلىقىغا (1964 - يىل 4 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، ۋاڭ جىلىيەن مۇئاۋىن قوماندانلىقىغا، زىڭ گۇاڭمىڭ سىياسىي كومىسسارلىقىغا تەينىلەندى.

لىق يول ياساش قۇرۇلۇشى باشلىنىپ، مۇراسىم ئۆتكۈزۈلدى. بۇ يولنىڭ ئۇزۇنلۇقى 4.2 كىلومېتىر، كەڭلىكى 12 مېتىر.

5 - ئاينىڭ 4 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ 1 - شۇجىسى ۋاڭ ئېنماۋ قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ مەكىت ناھىيە قىزىلباياق گۈڭشېسىدا خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈرگەندە، جايلاردىكى خەلق گۈڭشېلىرىنى قىزىلباياق گۈڭشېسىدىن ئۆگىنىشكە، «بەشتە ياخشى» (ياخشى سالا ئېتىز، ياخشى ئېرىق - ئۆستەڭ، ياخشى ئورمان بەلۋېغى، ياخشى يول، ياخشى ئولتۇراق نۇقتىسى) ئۆلچىمى بويىچە تىرىشىپ سوتسىيالىستىك يېڭى يېزا قۇرۇشقا چاقىرىق قىلدى.

7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى مارالبېشى ناھىيىسىنىڭ تۇمشۇق رايونىدا «2 - نومۇرلۇق كېسەل» (خولېرا) بايقالدى، يۇقۇم ھەرقايسى ناھىيە (شەھەر) لەرگىچە تارقالدى. ھەر دەرىجىلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت رەھبەرلىرى شاڭخەي، شەنشى قاتارلىق جايلاردىن كەلگەن تېببىي خادىملارنىڭ ياردىمى بىلەن، شۇ يىلى 9 - ئايدا يۇقۇمنى ئاساسەن تىزگىنلىدى.

10 - ئاينىڭ 20 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى بويىچە نوپۇسنى ئومۇميۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتى ئاياغلاشتى. ستاتىستىكىدىن قارىغاندا، 9 - ئاينىڭ 30 - كۈنىگىچە، ۋىلايەت بويىچە 484 مىڭ 529 ئائىلە، 1 مىليون 723 مىڭ 854 نوپۇس بولغان، بۇنىڭ ئىچىدە ئۇيغۇر 1 مىليون 614 مىڭ 618، خەنزۇ 83 مىڭ 109، باشقا مىللەت 26 مىڭ 127.

12 - ئايدا مەملىكەت بويىچە ئەڭ چوڭ تۇزلەڭلىك سۇ ئامبىرى - شورکۆل سۇ ئامبىرىنىڭ 1 - قارارلىق قۇرۇلۇشى تاماملىنىپ، 250 مىليون كۇب مېتىر سۇ قاچىلاندى. بۇ سۇ ئامبىرىغا 1959 - يىل 10 - ئايدا ئىش باشلانغان بولۇپ، 1975 - يىلى 2 - قارارلىق، 1979 - يىلى 3 - قارارلىق قۇرۇلۇشلىرى پۈتكۈزۈلدى، ئامبارنىڭ لايىھىدىكى سىغىمچانلىقى 500 مىليون كۇب مېتىر.

تـــۇرۇش» (خىيانـــەتچىلىك - ئوغرىلىققـــا، ھايانكەشـــىلىككە، ئىسراپچىلىققا، تارقاقچىلىققا، بيۇروكراتلىققا قارشى تـۇرۇش) ھەرىكىتى قانات يايدۇرۇلدى.

6 - ئـــاينىك 27 - كۈنـــى تاشـــقورغان تـــاجىك ئاپـــتونوم ناھىيىســـىنىڭ شـەرقىي جـەنۇبىدىكى ئاراساي دېگـەن يـەردە ئالتـە بال يەر تەۋرىدى.

9 - ئـايدا قەشـقەر ۋىلايـــتى قەشـقەر يېڭىشـەھەر، مـەكىت، يەكەن، قاغىلىق، يوپۇرغا، مارالبېشى ناھىيىلىرىدە پاختا زاۋۇتى قۇردى.

12 - ئـــاينىك 9 - كۈنىدىـــن 26 - كۈنىگـــچە قەشـــقەر ۋىلايـەتلىك پارتكوم (كېڭەيتىلگـەن) يىغىـن ئاچتى، يىغىنغـا 50 نەچچە ئادەم قاتناشتى. يىغىندا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مـەركىزىي كومىتېتىنىڭ 9 - ئايدىكى خىزمـەت يىغىـنى بىلـەن ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ 11 - ئايدىكى خىزمەت يىغىنىنىڭ روھـى يـەتكۈزۈلدى، 1963 - يىللىـق خىزمەتلـەر خۇلاســلەندى، دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشـىنى ياخشى قىلىـپ، شەھەر - يېزىلاردا سوتسىيالىستىك ئىنقىلاب ھەرىكىتى («تۆتىنى ئېنىقلاش» ھەرىكىتى، يەنى سىياسـىنى ئېنىقلاش، ئىقتىسـادنى ئېنـىقلاش، تەشـكىلىنى ئېنـىقلاش، ئىدىيـىنى ئېنـىقلاش) ۋە «بەشكە قارشى تـۇرۇش» ھـەرىكىتىنى داۋاملىـق چوڭقـۇر قانـات يايدۇرۇش قاتارلىق خىزمەتلەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

1964 - يىلى

1 - ئاينىك 11 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، ۋالىي مەھكىمـە قەشـقەر شـەھىرىدىكى «1 - مـاي» تىياتىرخانىسـىدا قارشى ئېلىش كېچىلىكى ئۆتكۈزۈپ، تىەنجىن شەھىرىدىن تۇنجى تۇركۈمـدە چېگرا رايۇنىنىڭ سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇشـىغا يارەدەم بېرىش ئۈچۈن قەشقەرگە كەلگەن 75 زىيالىي ياشنى كۈتۈۋالدى.

4 - ئاينىك 28 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدە بېتون قۇرۇلمـە-

ئىستانسىنىڭ قۇرۇلۇشى باشلاندى ۋە ئىش باشلاش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى. 1966 - يىل 10 - ئايدا 1 - گېنېراتورلار گۇرۇپپىسى تۇك تارقاتتى، 1970 - يىلى 2 - گېنېراتورلار گۇرۇپپىسى ئىشلەپچىقىرىشقا كىرىشتۈرۈلدى. ئىككى گېنېراتورلار گۇرۇپپىسىنىڭ سىغىمچانلىقى 6000 كىلوۋات بولدى.

7 - ئاينىڭ 27 - كۈنى مارالبېشى ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسى ئوتتۇرا ئەترىتىنىڭ باشلىقى قادىر ھېزىم شورگۈل سۇ ئامبىرىدىكى كەلكۈنگە تاقابىل تۇرۇپ، خەتەرنى ئۆگىتىش كۇرىشىگە قاتنىشىۋاتقاندا سۇغا چۆكۈپ كەتكەن ئىككى ياشنى قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن بەختكە قارشى قۇربان بولدى. 12 - ئاينىڭ 29 - كۈنى دۆلەت مۇداپىئە مىنىستىرلىقى قادىر ھېزىمغا «خەلقنى سۆيۈش نەمۇنىسى» دەپ نام بەردى.

شۇ ئايدا ما رۇيشەن قەشقەر ئۇلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەينىلەندى (1979 - يىل 5 - ئايدا ئەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

8 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدە يەنە بىر يېڭىچە تۇرلۇك مالالار بىناسى ـ ھېيتگاھ سودا سارىيى پۈتۈپ تىجارەت باشلىدى. تىجارەت كۆلىمى 1500 كۋادرات مېتىردىن ئاشىدىغان ئىككى قەۋەتلىك بۇ سودا سارىيىنىڭ قۇرۇلۇشى 1964 - يىل 9 - ئايدا باشلانغانىدى.

9 - ئاينىڭ 22 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم قەشقەر ئۇلايىتىنىڭ مارالبېشى ۋە مەكىت ناھىيىلىرى تەۋەسىدە شىنجاڭ ھەربىي رايونى ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش بىڭتۇەننىڭ يېزا ئىگىلىك 3 - دىۋىزىيىسى قۇرۇشنى تەستىقلىدى. 1966 - يىل 1 - ئاينىڭ 7 - كۈنى شىنجاڭ ھەربىي رايونى ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش بىڭتۇەننىڭ يېزا ئىگىلىك 3 - دىۋىزىيىسى قۇرۇش توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈردى ھەمدە يېزا ئىگىلىك 1 - دىۋىزىيىسىنىڭ 4 - باشقۇرۇش رايونى، 2 - فېرما، قەشقەر ئۇلايەتلىك ئىتتىپاق دېھقانچىلىق مەيدانىنى

1965 - يىلى

3 - ئاينىڭ 2 - كۈنىدىن 14 - كۈنىگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم يېڭىسار ناھىيىسىدە ئوچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى ئاچتى، يىغىنغا 290 ئادەم قاتناشتى. يىغىندا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى سىياسىي بيۇروسى مەملىكەتلىك خىزمەت يىغىنىنىڭ مۇھىم خاتىرىسى بىلەن ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ 2 - ئايدىكى خىزمەت يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلۈپ ئىزچىللاشتۇرۇلدى: 1964 - يىللىق دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىش ئەھۋالى تەكشۈرۈلدى ۋە خۇلاسىلەندى: 1965 - يىللىق دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىش ۋەزىپىلىرىنى ئەمەلىيلەشتۇرۇش مۇزاكىرە قىلىندى. قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى مېڭ شۇلىن خىزمەت دوكلاتى بەردى، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم شۇجىچۇسىنىڭ شۇجىسى، ئاپتونوم رايونىنىڭ رەئىسى سەيپىدىن ئەزىزى يىغىندا سۆز قىلدى.

4 - ئايدىن 11 - ئايغىچە قەشقەر ۋىلايىتى بويىچە ئاساسىي قاتلاملاردا سايلام ئېلىپ بېرىلدى. ۋىلايەت بويىچە سايلامغا قاتنىشىشقا تېگىشلىك ئادەم 1 مىليون 1982 بولۇپ، ئەمەلىي قاتناشقىنى 839 مىڭ 446، گۇڭشې (بازار) غا ۋەكىل بولۇپ سايلانغىنى 12 مىڭ 46، ناھىيە (شەھەر)گە ۋەكىل بولۇپ سايلانغىنى 2443.

5 - ئاينىڭ 3 - كۈنى شىنجاڭ خەلق رادىئو ئىستانسىسىنىڭ قەشقەر ئۇلاپ تارقىتىش ئۇزىلى قۇرۇلدى.

7 - ئاينىڭ 2 - ، 3 - كۈنلىرى گۇۋۇيۈەن زۇڭلىسى جۇ ئېنلەي بىلەن مۇئاۋىن زۇڭلى چېن يىلار ئەرەب بىرلەشمە جۇمھۇرىيىتى (مىسىر) گە قىلغان دوستانە زىيارىتىنى ئاياغلاشتۇرغاندىن كېيىن، قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى.

7 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئوت ئېلېكتر

ۋىلايەتلىك پارتكوم، ۋالىي مەھكىمە بىرلىكتە ئەتىياز پەسىللىك ئۇچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى چاقىردى، يىغىنغا 344 ئادەم قاتناشتى. يىغىندا مەركىزىي كومىتېتنىڭ 1965 - يىل 9 - ئايدىكى خىزمەت يىغىنى بىلەن ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ 11 - ئايدىكى كېڭەيتىلگەن يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى: قەشقەرنىڭ 1965 - يىللىق خەلق ئىگىلىكى پىلانىنىڭ ئىجرا قىلىنىش ئەھۋالى تەكشۈرۈلدى ۋە خۇلاسىلەندى: قەشقەرنىڭ يېزا ئىگىلىك تەرەققىياتىنىڭ ئاستا بولۇشىدىكى سەۋەبلەر ئەمەلىيەتكە بىرلەشتۈرۈلگەن ھالدا تەھلىل قىلىندى، بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەت، ۋەزىپىلەر مۇزاكىرە قىلىندى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

2 - ئاينىڭ 28 - كۈندىن 3 - ئاينىڭ 6 - كۈنگىچە ۋۇخەن ھەربىي رايونىنىڭ ھەربىي سەپتىن قايتقان 1267 جەڭچىسى، بېيجىڭ ھەربىي رايونىنىڭ ھەربىي سەپتىن قايتقان 36 جەڭچىسى ۋە ئۇلارنىڭ ئائىلە تاۋابئاتلىرى بولۇپ 1098 كىشى چېگرا رايونىنىڭ قۇرۇلۇشىغا ياردەم بېرىش ئۈچۈن تۇرکۈمگە بۆلۈنۈپ، يېزا ئىگىلىك 3 - دىۋىزىيىسىگە قاراشلىق ھەرقايسى تۈەن - مەيدانلارغا كېلىپ ماكانلاشتى.

5 - ئاينىڭ 17 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى مېڭ شۇلىن ۋىلايەت (شەھەر) دەرىجىلىك ئورگانلاردىكى پارتىيە ئەزالىرى، ئىتتىپاق ئەزالىرى كادىرلىرى يىغىندا «پرولېتارىيات مەدەنىيەت زور ئىنقىلابىغا ئاكتىپ قاتنىشايلى» دېگەن تېمىدا سەپەرۋەرلىك سۆزى قىلدى، شۇنىڭ بىلەن قەشقەر ۋىلايىتىدە «مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى» ھەرىكىتى ئومۇميۈزلۈك باشلاندى.

7 - ئاينىڭ 5 - كۈندىن 8 - ئاينىڭ 6 - كۈنگىچە يېزا ئىگىلىك 3 - دىۋىزىيىسىنىڭ شاڭخەيدىن چېگرا رايونغا ياردەم بېرىشكە كەلگەن 4971 زىيالىينى ھەرقايسى تۈەن - مەيدانلارغا تۇرکۈمگە بۆلۈپ ئورۇنلاشتۇردى.

9 - ، 10 - ئايلاردا جەجياڭ ئۆلكىسىنىڭ ۋېنجۇ، نىڭبو،

يېزا ئىگىلىك 3 - دۆنزىيىسىگە ئايرىپ بەردى.

10 - ئاينىك 10 - ، 11 - كۈنلىرى مەركەز ۋەكىللەر ئۆمىكىنىڭ باشلىقى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېت سىياسىي بيۇروسىنىڭ ئەزاسى، گوۋۇيۈەننىڭ مۇئاۋىن زۇڭلىسى خې لۇڭ قاتارلىقلار ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ 1 - شۇجىسى ۋاڭ ئېنماۋ قاتارلىقلارنىڭ ھەمراھلىقىدا پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى، گوۋۇيۈەن ۋە مەركىزىي ھەربىي ئىشلار كومىتېتىغا ۋاكالىتەن قەشقەرگە كېلىپ ھەر مىللەت خەلقىدىن ھال سوردى.

11 - ئاينىك 28 - كۈنى بىكىتۈەن دۇ شيۈچۈەن (1975 - يىلى ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، خې يۈەنۇڭ (1968 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، لياڭ كېشۇن (1967 - يىل 3 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى) لەرنى يېزا ئىگىلىك 3 - دۆنزىيىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا، دۇڭ فۇ (1967 - يىلى ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)نى يېزا ئىگىلىك 3 - دۆنزىيىسىنىڭ مۇئاۋىن سىياسىي كوممىسسارلىقىغا تەينىلىدى.

12 - ئايدا يەن دىڭۈ قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەينىلەندى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ شۇجىسى مېڭ شۇلىن يېزا ئىگىلىك 3 - دۆنزىيىسىنىڭ سىياسىي كوممىسسارلىقى بىلەن پارتكومىنىڭ شۇجىلىقىنى قوشۇمچە ئۈتىدى (1967 - يىلى ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، چەي ئېنيۈەن يېزا ئىگىلىك 3 - دۆنزىيىسىنىڭ باشلىقلىقىغا، پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەينىلەندى (1975 - يىل 5 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

1966 - يىل

2 - ئاينىك 2 - كۈندىن 23 - كۈنگىچە قەشقەر

پارتىيە - ھۆكۈمەت ئورگانلىرى پالەچ ھالەتكە چۈشۈپ قالدى، بۇنىڭغا ئۇلاپلا قەشقەر ۋىلايىتىگە قاراشلىق ناھىيىلەردىمۇ «ھوقۇق تارتىۋېلىش» دولقۇنلىرى كۆتۈرۈلدى.

2 - ئايدا جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى كەينى - كەينىدىن 1000 دىن ئارتۇق كادىر، جەڭچى چىقىرىپ، ئۇلارنى «ئۈچ يارەم، ئىككى ھەربىي» (سولچىلارنى قوللاش، سانائەتكە ۋە يېزا ئىگىلىكىگە يارەم بېرىش، ھەربىي ئىدارە قىلىش، ھەربىي تەلىم - تەربىيە ئېلىپ بېرىش)گە قاتناشتۇردى.

3 - ئاينىڭ 17 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىشلەپچىقىرىش ئىشخانىسى قۇرۇلدى، ئىشخانا قارمىقىدا ئونىۋېرسال گۇرۇپپا، دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق گۇرۇپپىسى، سانائەت - قاتناش گۇرۇپپىسى، مالىيە - سودا گۇرۇپپىسى تەسىس قىلىنىپ، ۋىلايەت بويىچە سانائەت، دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشى ۋە باشقا ئىقتىسادىي خىزمەتلەرنى باشقۇردى. ئىشخانا مۇدىرلىقىنى قەشقەر شۆبە ھەربىي رايونىنىڭ قوماندانى شياۋ شېنشۇ قوشۇمچە ئۆتىدى. بۇ ئىشخانا 1969 - يىل 4 - ئايدا ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى.

3 - ئاينىڭ 25 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي ئالاقە - خەۋەرلىشىش يېتەكچى ئەترىتىنىڭ جەڭچىسى جاڭ جېنرۇڭ بەش ئۇيغۇر ئاممىنى قوغداش ئۈچۈن، ئۇرۇكۇپ كەتكەن ئاتنى توسۇپ بەختكە قارشى قۇربان بولدى. 5 - ئاينىڭ 6 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى ئۈتى 1 - دەرىجىلىك خىزمەت كۆرسەتتى دەپ ئەنگە ئالدى.

8 - ئاينىڭ 14 - كۈنى قەشقەردىكى ئاممىۋى تەشكىلاتلاردىن «جىلىەن» ۋە «گۇاڭزۇڭ» لار بىر قىسىم ھەقىقىي ئەھۋالنى چۈشەنمەيدىغان ئاممىنى قۇترىتىپ، قەشقەر شەھەرلىك پارتكوم، شەھەرلىك ھۆكۈمەت بىناسىدا تۇرۇۋاتقان يەنە بىر ئاممىۋى تەشكىلات «زوزۇڭ»غا ھۇجۇم قىلدى ھەم شەھەرلىك پارتكوم، شەھەرلىك ھۆكۈمەت بىناسىغا ئوت قويۇپ ئىقتىسادىي زىيان كەلتۈردى.

شاۋشىڭ دېگەن جايلىرىدىن چېگرا رايون قورۇلۇشىغا ياردەم بېرىشكە كەلگەن 3462 ياش تۇركۇمگە بۆلۈنۈپ، ھەرقايسى تۈەن - مەيدانلارغا ماكانلاشتى.

10 - ئايدا گۇۋاھنامىڭ مۇئاۋىن زۇڭلىسى، مەركىزىي ھەربىي ئىشلار كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى نيې رۇڭجېن قەشقەرگە كېلىپ ئېكسكۇرسىيە، تەكشۈرۈشتە بولدى.

10 - ئايدىن 12 - ئايغىچە قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ئالىي، ئوتتۇرا تېخنىكوملار بىلەن تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپ، باشلانغۇچ مەكتەپلەر ئارقا - ئارقىدىن دەرس توختىتىپ «ئىنقىلاب قىلدى»، ئوقۇغۇچىلار ئىچكىرىگە بېرىپ «ئىنقىلابىي كەڭ ئالاقە باغلىدى».

12 - ئاينىڭ 14 - كۈنىدىن 21 - كۈنىگىچە قەشقەردىكى 1000 غا يېقىن ئالىي مەكتەپ، ئوتتۇرا - باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم قورۇسىدا جەم ئولتۇرۇۋېلىپ ھەيۋە كۆرسەتتى ھەمدە 48 سائەت ئاچلىق ئېلان قىلىپ، مۇئاۋىن ۋالىي نەن چىمىننىڭ ۋەزىپىسىنى ئېلىپ تاشلاشنى تەلەپ قىلىشتى. ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ۋەزىيەتنىڭ مەجبۇرلىشى بىلەن تېلېگرامما ئارقىلىق نەن چىمىننىڭ پارتىيە ئىچى - سىرتىدىكى بارلىق ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇلغانلىقىنى ئېلان قىلدى.

يىل ئاخىرىدا يېزا ئىگىلىك 3 - دەۋرىيىسى بېيجىڭدىن كەلگەن جەمئىيەت ياشلىرىدىن 2100 كىشىنى ئورۇنلاشتۇردى.

1967 - يىلى

1 - ئاينىڭ 25 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدىكى «ئىسيانچى»لار «ئىنقىلابىي چوڭ بىرلىشىش»نى يولغا قويدى. شۇ كۈنى سائەت نۆلده «ئىسيانچى» لار قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، ۋالىي مەھكىمە، شەھەرلىك پارتكوم، شەھەرلىك ھۆكۈمەتنىڭ ھوقۇقىنى تارتىۋالدى، شۇنىڭدىن باشلاپ قەشقەر ۋىلايەتلىك، شەھەرلىك

يەتتە ئادەمنى تۇتۇپ كەتتى، ئىككى ئادەمنى ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈۋەتتى.

7 - ئايدىن 9 - ئايغىچە مارالبېشى ناھىيىسىدىكى ئايرىم رەھبەرلەر سېرىقبۇيىدا «قىستاپ ئىقرار قىلدۇرۇش، ئىقرارىغا ئىشىنىپ كېتىش» بىلەن شۇغۇللىنىپ، ئاتالمىش «ۋەتەنگە ئاسىيلىق قىلىپ، سوۋېتكە قېچىش گۇرۇھى» دېگەن يالغان دېلونى پەيدا قىلدى، بۇ ئىشقا 500 دىن ئارتۇق كادىر، ئاممىا چېتىلىپ ئەدەپلەندى، ئالتە ئادەم ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈلدى، يەتتە ئادەم مېيىپ قىلىۋېتىلدى.

9 - ئاينىڭ 23 - كۈنى بىڭتۈەن مۇستەقىل 3 - ئاپتوموبىل يىگىدىكى ئاممىۋى تەشكىلات «سىيې» قەشقەردىكى «سەنسۇ» بىلەن بىرلىشىپ، يەنە بىر ئاممىۋى تەشكىلات «خەلق ئارمىيىسى بوزيەر ئاچقۇچى»غا قورالىلىق ھۇجۇم قىلدى، ئىككى تەرەپتىن 16 ئادەم ئۆلۈپ، 17 ئادەم يارىلاندى.

10 - ئاينىڭ 19 - كۈنى تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسىنىڭ غەربىي تەرىپىدىكى چېگرا رايونىدا 5.5 بال يەر تەۋرىدى.

12 - ئاينىڭ 26 - كۈنى بىڭتۈەن پارتكومى، بىڭتۈەن ۋاقىتلىق «مەدەنىيەت ئىنقىلابى كومىتېتى» يېزا ئىگىلىك 3 - دېۋىزىيە «مەدەنىيەت ئىنقىلابى كومىتېتى» نىڭ قۇرۇلغانلىقىنى تەستىقلىدى، بۇ كومىتېتقا خې يۈەنۇۋ مۇدىر، خۇاڭ جىن، جاڭ شياۋلياڭ، خۇاڭ يىنجۇلار مۇئاۋىن مۇدىر بولدى.

1969 - يىلى

4 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېت رەسمىي قۇرۇلدى، لى شۇاڭشېڭ (ھەربىي ۋەكىل) ئىنقىلابىي كومىتېتنىڭ مۇدىرى بولدى.

4 - ئاينىڭ 17 - كۈندىن 19 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېت 1 - قېتىملىق ئومۇمىي ئەزالار يىغىنى چاقىرىپ، مەملىكەتلىك 9 - قېتىملىق پارتىيە

8 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قەشقەردىكى «سەنسۇ» ئاممىۋى تەشكىلاتىدىكى بەزى كىشىلەر قەشقەر يېڭىشەھەر ناھىيىسىدىكى «لىيەنژېي» بىلەن بىرلىكتە دېھقانلارنى تەشكىللەپ، ئاممىۋى تەشكىلات «سەنشىن» ساقلاۋاتقان قىزىل كۆۋرۈككە ھۇجۇم قىلىپ، ئىككى ئادەمنىڭ ئۆلۈشى، 40 نەچچە ئادەمنىڭ يارىلىنىشىنى كەلتۈرۈپ چىقاردى. ۋەقەدىن كېيىن، «سەنشىن» تەشكىلاتى قىزىل كۆۋرۈكنى توسۇۋەتتى. گوۋۇيۈەن زۇڭلىسى جۇ ئېنلەي بۇ ئىشنى سۈرۈشتە قىلىپ، ئەلەم كۈرىشىنى توختىتىپ، قاتناشنى قويۇۋېتىشنى تەلەپ قىلدى. 10 - ئاينىڭ 15 - كۈنى يولدىكى توسۇقلار ئېلىپ تاشلىنىپ، قەشقەرنىڭ جەنۇبتىن شىمالغا بولغان قاتنىشى ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى.

8 - ئاينىڭ 27 - كۈنى قەشقەردىكى قەلەم بىلەن ھۇجۇم قىلىپ، ئەلەم بىلەن قوغدىنىش قوماندانلىق شتابىغا قاراشلىق «سەنشىن»، «گۇڭدەي»، «خەلق ئارمىيىسى بوزىەر ئاچقۇچى تەشكىلاتى» قاتارلىق تەشكىلاتلار ھەقىقىي ئەھۋالنى چۈشەنمەيدىغان 1000دەك ئادەمنى قۇترىتىپ، دۆڭباغدا تۈرۈشلۇق يېزا ئىگىلىك 3 - دىۋىزىيىسى ئاساسىي قۇرۇلۇش ئەترىتىدىكى ئاممىۋى تەشكىلات «سىيي»غا قوراللىق ھۇجۇم قىلىپ، 24 ئادەمنىڭ ئۆلۈشى، 47 ئادەمنىڭ يارىلىنىشى، 172 ئادەمنىڭ تۇتۇپ ئۇرۇلۇشى، سەككىز ئادەمنىڭ مېيىپ بولۇپ قېلىشىنى كەلتۈرۈپ چىقاردى.

1968 - يىلى

6 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەردىكى «سەنسۇ» ئاممىۋى تەشكىلاتى قەشقەر شەھىرىدىكى خەلق مەيدانىدا چوڭ يىغىن ئېچىۋاتقاندا، يەنە بىر تەرەپ ئاممىۋى تەشكىلاتىدىن «گۇڭدەي» ۋە «سەنشىن» لار يىغىن مەيدانىدا پاراكەندىچىلىك قىلدى، ئىككى تەرەپ توقۇنۇشۇپ تۆت ئادەم ئۆلدى. شۇ كۈنى كەچقۇرۇن «سەنسۇ» تەشكىلاتى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومغا ئادەم ئەۋەتىپ،

رايونىنىڭ سىياسىي كومىسسارلىقىغا تەيىنلەندى (1981 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن ئايرىلدى).

12 - ئاينىڭ 8 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق ئىنقىلابىي كومىتېت لىيۇ چاڭلىننى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەيىنلىدى.

1970 - يىلى

1 - ئاينىڭ 22 - كۈنى قەشقەر ماۋزېدۇڭ ئىدىيىسى ئىشچىلار ئەترىتى قەشقەر شەھەرلىك 1 - ئوتتۇرا ۋە 2 - ئوتتۇرا مەكتەپلەرگە كىردى. ئۇزاق ئۆتمەي، قەشقەر ئىشچىلار تەشۋىقات ئەترەتلىرى ۋىلايەت تەۋەسىدىكى ناھىيە (شەھەر) لەردىكى مەكتەپلەرگە كىردى.

2 - ئاينىڭ 20 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدە «بىرگە زەربە بېرىش، ئۈچكە قارشى تۇرۇش» (نەق ئەكسىلئىنقىلابىي بۇزغۇنچىلىق ھەرىكەتلىرىگە زەربە بېرىش، خىيانەتچىلىككە، ئوغرىلىققا، ھايانكەشلىككە قارشى تۇرۇش) ۋە سىنىپىي قوشۇننى تازىلاش ھەرىكىتى باشلاندى.

3 - ئاينىڭ 13 - كۈنى مارالبېشى ناھىيىسىنىڭ غەربىي شىمال تەرىپىدە 5.5 بال يەر تەۋرىدى.

3 - ئىنىڭ 24 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ھەر مىللەت ئارمىيە - خەلق يىغىلىش ئۆتكۈزۈپ، ۋىلايەت بويىچە 12 ناھىيە (شەھەر) ھەمدە ۋىلايەت، شەھەر دەرىجىلىك ئىدارىلەرنىڭ ھەممىسىدە ئىنقىلابىي كومىتېت قۇرۇلغانلىقىنى تەبرىكلىدى.

7 - ئاينىڭ 9 - كۈنى شىنجاڭ ھەربىي رايونى پارتكومى يېزا ئىگىلىك 4 - دېۋىزىيىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى رەخمۇف ئابلىزنى يېزا ئىگىلىك 3 - دېۋىزىيىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا تەيىنلىدى (1975 - يىل 5 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

7 - ئاينىڭ 29 - كۈنى پەيزاۋات ناھىيىسىنىڭ ئۆردەكلىك

قوروٴلتىيى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق ئىنقىلابىي كومىتېتى، شىنجاڭ ھەربىي رايون تۆت دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنىنىڭ روھىنى ئۆگىنىپ ئىزچىللاشتۇردى، ۋىلايەتنىڭ پرولېتارىيات مەدەنىيىتى زور ئىنقىلابىنى قانات يايدۇرۇش تەجرىبىلىرىنى يەكۈنلىدى، بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەرنى مۇزاكىرە قىلىپ ئورۇنلاشتۇردى. يىغىندا «ماۋزېدۇڭ ئىدىيىسىنى جانلىق ئۆگىنىش، جانلىق ئىشلىتىش ئاممىۋى ھەرىكىتىنى تېخىمۇ كەڭ كۆلەمدە چوڭقۇر قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا قارار»، «ۋىلايىتىمىزنىڭ ھەممىلا يېرىنى تېزلىكتە قىزىللاشتۇرۇشنى ئىشقا ئاشۇرۇش توغرىسىدا قارار»، «مەركىزىي كومىتېتنىڭ «28 - ئاۋغۇست» بۇيرۇقىنى ئەملىيلەشتۇرۇش توغرىسىدا سەككىز ماددىلىق قارار»، «قوراللارنى دەرھال تەلتۆكۈس، تولۇق يۇقىرىغا تاپشۇرۇش توغرىسىدا قارار» ماقۇللاندى.

7 - ئاينىڭ 15 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدىن تۇنجى تۇركۈم زىيالىي ياشلار يېزىلارغا بېرىپ ماكانلاشتى.

شۇ ئايدا جېڭ جېنۇبىن جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ قوماندانلىقىغا تەينىلەندى (1978 - يىل 7 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن ئايرىلدى).

8 - ئاينىڭ 20 - كۈنى «شەرقىي تۈركىستان خەلق ئىنقىلابىي پارتىيىسى»نىڭ كۆڭۈل قويۇپ پىلانلىشى، مىللىي بۆلگۈنچى ئۇنسۇر ئاخۇنوفنىڭ باشلامچىلىق قىلىشى بىلەن شۇ كۈنى كېچە ھەقسىز ئەھۋالنى چۈشەنمەيدىغان بىر بۆلەك ئامما زور مىقداردا قورال - ياراغلارنى ئېلىپ ئىككى ئاپتوموبىلغا ئولتۇرۇپ، جۇڭگو - سوۋېت ئىتتىپاقى چېگرىسىغا يۆتكىلىپ بېرىپ، ئەكسىلئىنقىلابىي بازا قۇرۇشقا ئۇرۇندى. ئەتىسى ئۇلار ئاتۇشنىڭ سۇغۇن چارىسى ئەتراپىغا بارغاندا، ۋەقەدىن خەۋەر تېپىپ يېتىپ كەلگەن خەلق قوراللىق كۈچى تەرىپىدىن قورشاپ يوقىتىلىپ بېسىقتۇرۇلدى.

10 - ئايدا خۇاڭ رۇيشياڭ جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي

ئىتتىپاقلىق، غالىبىيەت تۇغىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، ماۋ جۇشىنىڭ ئىنقىلابىي لۇشىيەننىي بويلاپ، باتۇرلارچە ئالغا باسايلى» دېگەن تېمىدا خىزمەت دوكلاتى بەردى. يىغىنغا قاتناشقان ۋەكىللەر مۇزاكىرە قىلىش ئارقىلىق جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك 1 - نۆۋەتلىك كومىتېتىنى ۋۇجۇدقا كەلتۈردى. 1 - قېتىملىق ئومۇمىي ئەزالار يىغىنىنىڭ سايلىشى ھەمدە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ تەستىقلىشى بىلەن 10 دائىمىي ئەزا بارلىققا كەلدى. لى شۇاڭشېڭ شۇجىلىققا، لىيۇ شاۋجى، ۋاڭ جېنۇېن، شىي سەيشىيەن، ئىمىنوف ئېلاخۇنلار مۇئاۋىن شۇجىلىققا تەيىنلەندى.

7 - ئاينىڭ 11 - كۈنى شىنجاڭ بىڭتۈەن پارتكومى جاڭ شياۋلياڭنى يېزا ئىگىلىك 3 - دۆنزىيىسىنىڭ مۇئاۋىن سىياسىي كومىسسارلىقىغا تەيىنلىدى (1975 - يىل 5 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

7 - ئاينىڭ 26 - كۈنى پەيزاۋات ناھىيىسىنىڭ شېكەركۆل سۇ ئامبىرى رايونىدا ئالتە بال يەر تەۋرەپ، 1000 ئېغىزدىن كۆپرەك ئۆي بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىدى، ئىككى ئادەم ئۆلدى، 10 نەچچە ئادەم يارىلاندى. يەر تەۋرەش يۈز بەرگەندىن كېيىن، ھەر دەرىجىلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت رەھبەرلىرى ۋە مۇناسىۋەتلىك تارماقلار دەرھال خىزمەت گۇرۇپپىسى ۋە داۋالاش خادىملىرىنى ئاپەت رايونىغا ئەۋەتىپ يەر تەۋرەشكە تاقابىل تۇرۇش، خەتەردىن قۇتۇلدۇرۇش خىزمەتلىرىنى ئىشلىدى.

11 - ئاينىڭ 15 - كۈنى شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش بىڭتۈەن پارتكومى ۋاڭ چۈنجاۋنى يېزا ئىگىلىك 3 - دۆنزىيىسىنىڭ مۇئاۋىن سىياسىي كومىسسارلىقىغا تەيىنلىدى (1975 - يىل 5 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

1972 - يىلى

1 - ئاينىڭ 16 - كۈنى مارالبېشى ناھىيىسىنىڭ بىرئۆي رايونىدا 6.2 بال يەر تەۋرىدى.

يېزىسىنىڭ شىمالىدا 5.8 بال يەر تەۋرىدى.

8 - ئاينىڭ 29 - كۈنى ۋاڭ جېنۇېن قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەيىنلەندى (1974 - يىل 8 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

10 - ئاينىڭ 30 - كۈنى مەركىزىي ھەربىي ئىشلار كومىتېتى يېزا ئىگىلىك 7 - دىۋىزىيىسىنىڭ مۇئاۋىن سىياسىي كومىسسارى جاڭ شاۋجۇڭنى يېزا ئىگىلىك 3 - دىۋىزىيىسىنىڭ سىياسىي كومىسسارلىقىغا تەيىنلىدى (1975 - يىل 5 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

1971 - يىلى

3 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق ئىنقىلابىي كومىتېت شىيې سەيشىيەننى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەيىنلىدى.

5 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك «7 - ماي» كادىرلار مەكتىپى قۇرۇلدى. ھەمدە ئوقۇش باشلاش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى. شۇنىڭدىن باشلاپ قەشقەر ۋىلايىتىدىكى زور تۈركۈم ئورگان كادىرلىرى «7 - ماي» كادىرلار مەكتىپىگە ئۆگىنىش، ئەمگەككە ئەۋەتىلىپ، «كۆرەش قىلىش، تەنقىد قىلىش، ئۆزگەرتىش» ئىشى قانات يايدۇرۇلدى. 1972 - يىل 11 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «7 - ماي» كادىرلار مەكتىپىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم پارتىيە مەكتىپىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى قارار قىلدى.

6 - ئاينىڭ 6 - كۈندىن **9** - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم پارتىيە ئەزالىرى ۋەكىللىرى يىغىنى چاقىرىپ، ئاپتونوم رايونلۇق 2 - قېتىملىق پارتىيە ئەزالىرى ۋەكىللىرى يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى، ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېت قۇرۇلغاندىن بۇيانقى خىزمەتلەرنى خۇلاسىلىدى، كېيىنكى ۋەزىپىلەرنى ئورۇنلاشتۇردى. لى شۇاڭشېڭ «9 - قۇرۇلتاينىڭ

ۋىلايەتلىك پارتكوم ۋىلايەتكە بىۋاستە قاراشلىق ئىداربلەردىكى رەھبەرلىرى كادىرلار يىغىنى ئېچىپ، ئاپتونوم رايونلۇق «يېزا ئىگىلىكىدە داجەيدىن ئۆگىنىش» تەجرىبە ئالماشتۇرۇش يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى. قەشقەرنىڭ ئەمەلىيىتىگە ئاساسەن مۇناسىۋەتلىك تەدبىرلەرنى مۇھاكىمە قىلىپ بېكىتتى. يىغىن «لىن بياۋنى تەنقىدلەش، ئىستىل تۈزىتىش»نى چىڭ تۇتۇپ، پۈتۈن پارتىيە ھەربىرىتكە كېلىپ، يېزا ئىگىلىكى بىلەن كەڭ شۇغۇللىنىشنى تەلەپ قىلدى.

3 - ئاينىڭ 14 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم بەي يۈەنشىڭنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ئەزالىقىغا، ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەينىلىدى (1979 - يىل ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

5 - ئاينىڭ 14 - كۈنى ۋىلايەت، شەھەر بىرلىشىپ قەشقەر تەنتەربىيە مەيدانى، «1 - مايى» تىياتىرخانىسى، خەلق كىنوخانىسىدا 10 نەچچە مىڭ ئادەم قاتناشقان ئىنقىلابىي چوڭ تەنقىدلەش يىغىنى ئاچتى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى لى شۇاڭشېڭ سۆز قىلىپ «لىن بياۋنى تەنقىدلەش، ئىستىل تۈزىتىش» ھەرىكىتىنى يەنمۇ چوڭقۇر قانات يايدۇرۇشنى تەلەپ قىلدى.

5 - ئاينىڭ 15 - كۈنى شىنجاڭ بىڭتۈەن پارتكومى دۇڭ فۇنى يېزا ئىگىلىك 3 - دىۋىزىيىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا تەينىلىدى (1975 - يىل 5 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)

6 - ئاينىڭ 4 - كۈنى قەشقەر يېڭىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ھاراپ گۈڭشې 2 - دادۇيىدە خولېرا كېسىلى بايقالدى. كېيىن قىسقىغىنا 3 ئاي ئىچىدە ۋۇھسىدىكى ناھىيە (شەھەر)لەرگە تارقىلىپ، 1712 ئادەم يۇقۇملاندى، 93 ئادەم ئۆلدى. ۋىلايەتتىكى ھەر دەرىجىلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت رەھبەرلىرى رەھبەرلىكىنى كۈچەيتىپ، ئادەم كۈچى، ماددىي كۈچلەرنى كەڭ تۇردە سەپەرۋەر قىلىپ، جىددىي ئالدىنى ئېلىش، داۋالاش

5 - ئاينىڭ 24 - كۈندىن 6 - ئاينىڭ 8 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم بىلەن قەشقەر شۆبە ھەربىي رايونى بىرلەشمە كېڭەيتىلگەن يېغىن چاقىرىپ، پارتىيە 9 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 2 - ئومۇمىي يېغىنى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، شىنجاڭ ھەربىي رايونى پارتكومى كېڭەيتىلگەن يېغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى لى شۇڭشېڭ سۆز قىلىپ، جايلاردىن چوقۇم «لىن بياۋنى تەنقىد قىلىش، ئىستىل تۈزىتىش»، «ئىنقىلابنى تۇتۇپ، ئىشلەپچىقىرىشنى، خىزمەتنى، ئۇرۇش تەييارلىقىنى ئىلگىرى سۈرۈش» نى تەلەپ قىلدى.

11 - ئاينىڭ 13 - كۈنى تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسىنىڭ غەربىي شىمالىدىكى چېگرا رايوندا 5.9 بال يەر تەۋرىدى.

11 - ئاينىڭ 29 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم غوجائەخمەت ئابلايوفنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا، ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا (1974 - يىل 3 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، جۇ باۋجيېنى ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ئەزالىقىغا، ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا، ما رۇيشەننى ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ئەزالىقىغا، ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا (1976 - يىل 10 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، زۇلال ياقۇپ (تاجىك)نى ۋىلايەتلىك پاتكومنىڭ دائىمىي ئەزالىقىغا، ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا، قاسىموف توختىنى ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ئەزالىقىغا، ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا (1974 - يىل 4 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى) تەينىلىدى.

1973 - يىلى

3 - ئاينىڭ 12 - كۈندىن 15 - كۈنگىچە قەشقەر

ئىستانسىسىغا قىيىان كىلىپ، كىلكۈندىن مۇداپىئەلىنىش توسمىسى ۋە ئۆتۈشمە نورنى ئېقىتىپ كەتتى، ئۆستەڭ ئېتىلىپ قالدى. سۇ ئېلېكتر ئىستانسىسى توك تارقىتىشنى توختىتىشقا مەجبۇر بولدى. 7 - ئاينىڭ 2 - كۈنى سۇ ئېلېكتر ئىستانسىسى ئىشلەپچىقىرىشنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ، توك تارقىتىشقا باشلىدى.

7 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قەشقەر خەلق ئەسكەرلىرى قوماندانلىق شتابى قۇرۇلدى.

8 - ئاينىڭ 10 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ۋاڭ جېنۇبنىڭ قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ شۇجىلىقىغا (1978 - يىل 11 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، ئىمىن توختىنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پاتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا، ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا (1980 - يىل 10 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، جۇ باۋجېنى ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا (1980 - يىل 4 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، ما رۇيشەننى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا (1979 - يىل 5 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، نەن چىمىننى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا (1975 - يىل 4 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، تالىپ داۋۇتنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ دائىمىي ئەزالىقىغا، ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا (1979 - يىل 2 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، ساڭ باۋخېنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ دائىمىي ئەزالىقىغا، ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا (1974 - يىل 11 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، سەيدىخان باراتنى ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەينىلىدى (1979 - يىل 2 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

11 - ئاينىڭ 27 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم لۇ لىيەنكۈينى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا

خىزمەتىگە پۇتۇن كۈچى بىلەن ئاتلاندى. 9- ئايغا بارغاندا يۇقۇم تولۇق كونترول قىلىندى.

10 - ئاينىك 19 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم نەن چىمەننى ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ئەزالىقىغا، ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەيىنلىدى (1975 - يىل 4 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

11 - ئاينىك 14 - كۈندىن 20 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم يىغىن ئېچىپ، ئاپتونوم رايون چاقىرغان ئۇرۇشقا تەييارلىق قىلىش، تارقاقلاشتۇرۇش، چارۋىچىلىق رايونلىرى، يېزا - قىشلاقلارغا بارغان زىيالىي ياشلار يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزۈپ، لىن بياۋنى تەنقىدلەش، ئىستىل تۈزىتىش، پارتىيىنىڭ ئاساسىي لۇشيەنى تەربىيىسىنى ئېلىپ بېرىش تەجرىبىلىرىنى يەكۈنلىدى ۋە ئالماشتۇردى. پارتىيە 10 - قۇرۇلتىيىنىڭ روھىنى يەنمۇ ئىزچىللاشتۇرۇپ، «لىن بياۋنى تەنقىدلەش، ئىستىل تۈزىتىش» ھەرىكىتىنى چوڭقۇر قانات يايدۇرۇشقا ئائىت تەدبىرلەرنى مۇزاكىرە قىلدى. يىغىندا يەنە يېزىلاردا پارتىيىنىڭ ئاساسىي لۇشيەنى تەربىيىسىنى قانات يايدۇرۇش ۋە ۋىلايەتلىك خەلق ئىگىلىكى تەرەققىياتى پىلانىنى بېكىتىش مەسىلىسى نۇقتىلىق مۇزاكىرە قىلىندى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

1974 - يىلى

1 - ئايدا ۋاڭ گۇاڭزىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ سىياسىي كومىسسارلىقىغا تەيىنلەندى (1983 - يىل 5 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

2 - ئاينىك 5 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، شۆبە ھەربىي رايونى، قەشقەر شەھەرلىك پارتكوم بىرلىكتە «لىن بياۋنى، كۆڭزىنى تەنقىدلەش» سەپەرۋەرلىك يىغىنى چاقىردى.

6 - ئاينىك 24 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك سۇ ئېلېكتر

6 - ئاينىك 7 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم چې ئېنيۇەننى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ئەزالىقى ۋە مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا (1980 - يىل 3 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، دۇڭ فۇ (1982 - يىل 5 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى)، ۋاڭ چۈنجاۋلارنى ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ئەزالىقىغا، قوشۇمچە ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەينىلىدى.

9 - ئاينىك 22 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى قەشقەر شەھىرىدە يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغاندىن بۇيانقى مۇۋەپپەقىيەتلەر كۆرگەزمىسى ئاچتى.

10 - ئاينىك 4 - كۈندىن 7 - كۈنىگىچە مەركەز ۋەكىللەر ئۆمىكىنىڭ مۇئاۋىن ئۆمەك باشلىقى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى ئۇ لەنفۇ ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ شۇجىسى، شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ مۇئاۋىن سىياسىي كومىسسارى خې لىنجاۋ قاتارلىقلارنىڭ ھەمراھلىقىدا مەركەز ھال سوراش ئۆمىكىنىڭ بىر قىسىم ئەزالىرىنى باشلاپ قەشقەرگە كېلىپ، ھەر مىللەت خەلقىدىن ھال سورىدى.

شۇ ئايدا تۇراق ئىسمائىل جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ مۇئاۋىن قوماندانلىقىغا تەينىلەندى (1981 - يىل 6 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

11 - ئاينىك 20 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم 1300 دىن كۆپرەك ئادەم ئاجرىتىپ، داجەيچە ناھىيىلىرىنى ئومۇملاشتۇرۇش خىزمىتى ئۆمىكى (ئەترىتى) دىن 14 نى تەشكىللەپ، ھەرقايسى ناھىيە (شەھەر) لەر ۋە تۇەن - مەيدانلاردا خىزمەتلەرنى قانات يايدۇرۇشقا ئەۋەتتى.

11 - ئاينىك 26 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «پۈتۈن پارتىيە سەپەرۋەرلىككە كېلىپ، كەڭ كۆلەمدە يېزا

تەيىنلىدى (1983 - يىل 10 - ئايدا ۋەزىپىسىدىن يۆتكەلدى).

شۇ ئايدا جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى ئورگىنى، قەشقەر شۆبە ھەربىي رايونى، قەشقەر ۋىلايەتلىدىكى ناھىيە (شەھەر) لەردىكى قوراللىق بۆلۈملەر زور بىر تۈركۈم كادىرلارنى گۇڭشې، دادۇي، زاۋۇت، كان - كارخانىلارغا ئەۋەتىپ، يېزا ئىگىلىكىگە، سانائەتكە ياردەم بەردى.

شۇ يىلى قەشقەر ۋىلايىتى 1700 دىن كۆپرەك كادىر ئاجرىتىپ، يېزىلاردا پارتىيىنىڭ ئاساسىي لۇشيەنى تەربىيىسىنى ئېلىپ باردى.

1975 - يىلى

2 - ئاينىڭ 26 - كۈندىن 3 - ئاينىڭ 5 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتىدە «يېزا ئىگىلىكىدە داجەيدىن ئۆگىنىش»، «سانائەتتە داچىڭدىن ئۆگىنىش» تەجرىبە ئالماشتۇرۇش يىغىنى چاقىرىلدى.

5 - ئاينىڭ 4 - كۈندىن 9 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم بىلەن ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېت بىرلىكتە تۈنجى نۆۋەتلىك يېزا - قىشلاقلارغا بارغان زىيالىي ياشلار ئىلغار كوللېكتىپى، ئىلغار شەخسلەر ۋەكىللىرى يىغىنى ئاچتى.

5 - ئاينىڭ 20 - كۈندىن 25 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم بىلەن يېزا ئىگىلىك 3 - دۈنيە پارتكومى يېزا ئىگىلىك 3 - دۈنيىسى شتابىدا بىرلەشمە يىغىن ئېچىپ، يېزا ئىگىلىك 3 - دۈنيىسىنى قەشقەر ۋىلايىتىگە قوشۇۋېتىش مەسىلىسىنى مۇزاكىرە قىلدى. يىغىندىن كېيىن، يېزا ئىگىلىك 3 - دۈنيىسىنىڭ تەشكىلىي تۈزۈلۈشى بىكار قىلىندى، قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتى يېزا ئىگىلىك بوزىەر ئۆزلەشتۇرۇش ئىدارىسى قۇرۇلۇپ، ھەرقايسى دېھقانچىلىق تۈەن - مەيدانلىرىنى باشقۇرۇشقا مەسئۇل بولدى.

كومىتېتنىڭ جياڭ چىڭ ئەكسىلئىنقىلابىي گۇرۇھىنى بىر يولىلا تارمار قىلغانلىقىنىڭ ئۇلۇغ غەلىبىسى ۋە «مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى»نىڭ ئاياغلاشقانلىقىنى تەبرىكلىدى.

11 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ھەر مىللەت ئارمىيە - خەلقتىن 30 مىڭدىن ئارتۇق ئادەم قەشقەر شەھىرىدىكى «شەرق قىزارىدى» (ھېيتگاھ) مەيدانى ۋە ۋىلايەتلىك تەنتەربىيە مەيدانىدا لىن بياۋ، جياڭ چىڭ ئەكسىلئىنقىلابىي گۇرۇھىنىڭ پارتىيىدىن ھوقۇق تارتىۋېلىش جىنايىتىنى تەنقىدلىدى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايىتىدىن ئاجرىتىلغان 799 كادىر ۋىلايەتكە بىۋاسىتە قاراشلىق 85 ئورۇنغا بېرىپ ئورۇنلىشىپ، پارتىيىنىڭ ئاساسىي لۇشەنى تەربىيىسى ۋە «داچىڭدىن ئۆگىنىش» ھەرىكىتىنى قانات يايدۇردى.

12 - ئاينىڭ 7 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، ئىنقىلابىي كومىتېت بىرلەشمە ئۇقتۇرۇش تارقىتىپ، قەشقەر ۋىلايىتىگە قاراشلىق پەيزاۋات ناھىيىسى، پەيزاۋات باش مەيدانى قاتارلىقلارنى قىزىلسۇ قىرغىز ئاپتونوم ئوبلاستىنىڭ باشقۇرۇشىغا، قىزىلسۇ قىرغىز ئاپتونوم ئوبلاستىغا قاراشلىق ئاقتۇ ناھىيىسىنى قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ باشقۇرۇشىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىشنى، 1977 - يىل 1 - ئايدىن باشلاپ يېڭى تەۋەلىك مۇناسىۋەتنىڭ يۈرگۈزۈلىدىغانلىقىنى قارار قىلدى.

1977 - يىلى

1 - ئاينىڭ 10 - كۈندىن 21 - كۈنىگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم بىۋاسىتە قاراشلىق ئورۇنلار، تۈەن - مەيدانلار بويىچە مەملىكەتلىك 2 - قېتىملىق يېزا ئىگىلىكىدە داجەي روھىدىن ئۆگىنىش يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزۈش، ئىزچىللاشتۇرۇش يىغىنى چاقىرىپ، جايلاردىن يېزا ئىگىلىكىدە داجەيدىن ئۆگىنىش ئاممىۋى ھەرىكىتىنى چوڭقۇر قانات يايدۇرۇشنى تەلەپ قىلدى.

ئىگىلىكى بىلەن شۇغۇللىنىپ، داجەيچە ناھىيىلەرنى ئومۇملاشتۇرۇش ئۇچۇن يېڭى تۆھپە قوشايلى» دېگەن مەزمۇندا رادىئو قەسەمياد يىغىنى ئاچتى، 1 مىليوندىن ئارتۇق ئادەم رادىئودىن يىغىنىنىڭ ئەھۋالىنى ئاڭلىدى.

12 - ئاينىڭ 15 - ، 16 - كۇنلىرى قەشقەر ۋىلايىتى بىلەن خوتەن ۋىلايىتىنىڭ ئەدلىيە ئورگانلىرى پەيلو ئەمگەك بىلەن ئۆزگەرتىش دېھقانچىلىق مەيدانىدا بىرلەشمە يىغىن ئېچىپ، تۇرمىدە تۇرۇۋاتقان سابىق گومىنداڭنىڭ ناھىيە (تۇەن) دىن يۇقىرى دەرىجىلىك پارتىيە - ھۆكۇمەت، ئارمىيە خادىملىرى ۋە ئىشپىيۇنلىرىدىن 101 كىشىنى كەڭچىلىك بىلەن قويۇ- ۋەتكەنلىكىنى ئېلان قىلدى ھەمدە جازا مۇددىتى توشۇپ، ئىشقا ئورۇنلاشقان سابىق گومىنداڭنىڭ ناھىيە (تۇەن) دەرىجىلىكتىن يۇقىرى پارتىيە - ھۆكۇمەت، ئارمىيە خادىملىرى ۋە ئىشپىيۇنلىرىنى يېڭىۋاشتىن كەسىپ ئالماشتۇرغۇزۇپ ئورۇنلاشتۇردى.

1976 - يىلى

1 - ئاينىڭ 20 - كۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، ئىنقىلابىي كومىتېت «داجەيچە ئورۇن ۋە داجەيدىن ئۆگىنىشتىكى ئىلغار ئورۇنلارنى تەقدىرلەش توغرىسىدا قارار» چىقاردى.

2 - ئاينىڭ 29 - كۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم سۇن پېيلىننى قەشقەر ۋىلايەتلىك يېزا ئىگىلىك بوزىەر ئۆزلەشتۇرۇش ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا تەينىلىدى.

9 - ئاينىڭ 18 - كۇنى قەشقەر ۋىلايىتى ۋە قەشقەر شەھىرىدىكى ھەر مىللەت ئاممىسىدىن 100 مىڭ ئادەم قەشقەر شەھىرىدىكى خەلق مەيدانىدا ئۆتكۇزۇلگەن رەئىس ماۋ زېدۇڭغا تەزىيە بىلدۇرۇش يىغىنىغا قاتناشتى.

10 - ئاينىڭ 22 - كۇندىن 24 - كۇنىگىچە قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ھەر مىللەت ئارمىيە - خەلق بەس - بەستە چوڭ كۆلەملىك يىغىلىش ۋە نامايىش ئۆتكۇزۇپ، پارتىيە مەركىزىي

يېڭسار، مارالبېشى، يېڭىشەھەر قاتارلىق ناھىيىلەردە ئاز كۆرۈلىدىغان قارا يامغۇر، مۆلدۈر ئاپىتى يۈز بېرىپ، دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشى ۋە خەلقنىڭ مال - مۈلكىنى ئېغىر زىيانغا ئۇچراتتى.

8 - ئاينىڭ 5 - كۈنىدىن 15 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم ئومۇمىي (كېڭەيتىلگەن) يىغىن ئاچتى، يىغىنغا 149 ئادەم قاتناشتى. يىغىندا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتىنىڭ 3 - ئومۇمىي يىغىنى ۋە مەملىكەتلىك ئېتىز - ئېرىق ئاساسىي قۇرۇلۇشى يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى، ئاپىتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ «جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشىنى تېز تەرەققىي قىلدۇرۇپ، ئۇچ يىل جاپالىق كۈرەش قىلىپ، جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ قىياپىتىنى ئاساسىي جەھەتتىن ئۆزگەرتىش توغرىسىدىكى قارار»نى ئەملىيلەشتۈرۈش مۇزاكىرە قىلىندى، كېيىنكى خىزمەتلەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

10 - ئاينىڭ 25 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم 1 مىليون كىشىلىك داغدۇغىلىق رادىئو قەسەمياد چوڭ يىغىنى ئېچىپ، ۋىلايەتتىكى ھەر مىللەت خەلقىنى لىن بياۋ، جياڭ چىڭ ئەكسىلئىنقىلابىي گۇرۇھىنى داۋاملىق چوڭقۇر پاش قىلىپ ۋە تەنقىدلەپ، ئېتىز - ئېرىق ئاساسىي قۇرۇلۇشى بىلەن كەڭ شۇغۇللىنىشىنىڭ يۇقىرى دولقۇنىنى تېزلىكتە قوزغاشقا سەپەرۋەر قىلدى.

شۇ ئايدا مەكىت گېنېراتور سىغىمچانلىقى 335 كىلوۋات كېلىدىغان تۇزلەڭلىك سۇ ئامبىرى - قارادۆڭ سۇ ئامبىرىنى ياساپ پۈتكۈزدى.

11 - ئاينىڭ 1 - كۈنى يەكەن ناھىيىلىك خىمىيىۋى ئوغۇت زاۋۇتىنىڭ گەۋدە قۇرۇلۇشىدا ئىش باشلاش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

12 - ئاينىڭ 11 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم لىن

2 - ئاينىڭ 5 - كۈندىن 11 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى بويىچە 2 - قېتىم سانائەتتە داۋالىنىش ئۇگىنىش يىغىنى ئېچىلدى، 500 ئادەم يىغىنغا قاتناشتى. يىغىندا قەشقەردە سانائەتتە داۋالىنىش ئۇگىنىش تەجرىبىلىرى يەكۈنلەندى ۋە ئالماشتۇرۇلدى، سانائەتتە داۋالىنىش ئۇگىنىش ھەرىكىتىنى يەنىمۇ قانات يايدۇرۇش، تېزلىكتە داۋالىنىش كارخانىلارنى ئومۇملاشتۇرۇش پىلانى مۇزاكىرە قىلىندى ۋە بېكىتىلدى. يىغىندا يەنە داۋالىنىش ئورۇندىن سەككىزىگە نام بېرىلىپ، داۋالىنىش ئۇگىنىشتىكى ئىلغار ئورۇندىن 110 ى، داۋالىنىش ئۇگىنىش بايراقدارىدىن ئۈچى، داۋالىنىش ئۇگىنىش ئىلغارىدىن 151 ى تەقدىرلەندى.

4 - ئاينىڭ 18 - كۈندىن 28 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم بىلەن شۆبە ھەربىي رايون بىرلەشمە خىزمەت يىغىنى چاقىردى. 800 دىن كۆپرەك ئادەم يىغىنغا قاتناشتى. يىغىندا ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، شىنجاڭ ھەربىي رايونى پارتكومى خىزمەت يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى. ئەمەلىيەتكە بىرلەشتۇرۇپ لىن بياۋ، جياڭ چىڭ ئەكسىلئىنقىلابىي گۇرۇھىنى پاش قىلىش، تەنقىد قىلىش ھەرىكىتىنى چوڭقۇرلاشتۇرۇش، خەلق ئىگىلىكىنى قانداق يۈكسەلدۈرۈش قاتارلىق مەسىلىلەر مۇھاكىمە قىلىندى، كېيىنكى يېرىم يىللىق خىزمەتلەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

5 - ئاينىڭ 14 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، شەھەرلىك پارتكوم قەشقەر تەنتەربىيە مەيدانىدا بىرلەشمە چوڭ يىغىن ئېچىپ، ئەمەلىيەتكە بىرلەشتۇرۇپ لىن بياۋ، جياڭ چىڭ ئەكسىلئىنقىلابىي گۇرۇھىنى تەنقىدلىدى.

5 - ئاينىڭ 17 - كۈنى قاغىلىقنىڭ كۆكيار نېفىتلىكىدە ئېغىر دەرىجىدە قۇدۇقتىن ماي ئېتىلىپ چىقىش ۋەقەسى كۆرۈلدى.

6 - ئاينىڭ 13 - كۈندىن 16 - كۈنگىچە يوپۇرغا،

«قەشقەر ژىلايىتتىنىڭ 1978 - يىلىدىن 1985 - يىلىغىچە بولغان خەلق ئىگىلىكى تەرەققىياتىنىڭ دەسلەپكى تەسەۋۋۇرى» نى بېكىتىپ، 1985 - يىلىغا بارغاندا، ژىلايەتنى يۇقىرى، مۇقىم ھوسۇللۇق سوتسىيالىستىك يېزا ئىگىلىك بازىسى قىلىپ قۇرۇپ چىقىپ، يېزا ئىگىلىكىنى ماشىنىلاشتۇرۇش، ئاشلىق، ياغلىق دان، پاختا، چارۋا، ئورمانچىلىقتا ئومۇمىيۈزلۈك «پروگراممما» دىكىدىن ئىبشىپ كېتىشىنى ئاساسىي جەھەتتىن ئەمەلگە ئاشۇرۇپ، بەلگىلىك كۆلەمگە ئىگە يېزا ئىگىلىكىگە يارەم بېرىش سانائەت سىستېمىسىنى شەكىللەندۇرۇشنى، يەنى ئاشلىقنىڭ ئومۇمىي مەھسۇلاتىنى 1 مىليارد 50 مىليون كىلوگرامغا، پاختىنىڭ ئومۇمىي مەھسۇلاتىنى 800 مىڭ دەنگە، ياغلىق دانىنىڭ ئومۇمىي مەھسۇلاتىنى 20 مىليون كىلوگرامغا، چارۋا ئومۇمىي سانىنى 4 مىليون 200 مىڭ تۇياقتا، كۆمۈرنى 500 مىڭ تونىغا، توك تارقىتىش مىقدارىنى 250 مىليون كىلوۋاتقا، سېمونتنى 200 مىڭ تونىغا، خىمىيىۋى ئوغۇتنى 90 مىڭ تونىغا يەتكۈزۈشنى پىلانلىدى.

5 - ئاينىڭ 9 - كۈنى قەشقەر ژىلايەتلىك پارتكوم ژىلايەت بويىچە «ئۈچىلارنىڭ قالپىقىنى ئېلىۋېتىش» خىزمىتى ئىشخانىسىنى قۇرۇش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش تارقاتتى.

5 - ئاينىڭ 24 - ، 25 - كۈنلىرى قاغىلىق، پوسكام، يەكەن، مەكىت، يېڭىسار، يوپۇرغا قاتارلىق ناھىيىلەر قاتتىق بوراننىڭ ھوجۇمىغا ئۇچرىدى، بوران قاتتىق چىققان يەرلەردە شامال كۈچى 11 بالغا يېتىپ، 460 مىڭ مو يەردىكى زىرائەتنى زىيانغا ئۇچراتتى، 111 تۇياق چارۋا ئۆلدى.

6 - ئاينىڭ 18 - كۈندىن **23 -** كۈنگىچە قەشقەر ژىلايەتلىك پارتكوم قاغىلىق ناھىيىسىدە يېزا خىزمەت يىغىنى ئېچىپ، 1978 - يىللىق خىزمەتلەرنى خۇلاسىلىدى، «بىرنى تەنقىدلەش، ئىككىگە زەربە بېرىش» كۈرىشىنى ئەمەلىيلەشتۇرۇپ، 1978 - يىللىق يېزا ئىگىلىكىدىن مول ھوسۇل ئېلىش

بياۋ، جياك چىك ئەكسىلئىنقىلابىي گۇرۇھىنى پاش قىلىش، تەنقىدلەش، ئېنىقلاش ئىشخانىسى قۇرۇلدى.

12 - ئاينىك 19 - كۈنى پەيزاۋات ناھىيىسىنىك شېكەر-كۆل رايونىدا ئالتە بال يەر تەۋرەپ، 314 ئېغىز ئۆي ئۆرۈلۈپ چۈشتى، ئىككى ئادەم ئېغىر يارىلاندى، ئالتە ئادەم يېنىك يارىلاندى.

1978 - يىلى

2 - ئاينىك 22 كۈندىن 26 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتىگە بىۋاستە قاراشلىق ئورۇنلارنىك لىن بياۋ، جياك چىك ئەكسىلئىنقىلابىي گۇرۇھىنى پاش قىلىش، تەنقىدلەش، ئېنىقلاش خىزمىتى يىغىنى ئېچىلىپ، قەشقەردە تەكشۈرۈلىدىغان ئوبيېكتلارنىك دېلوسىنى بېكىتىشكە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر مۇزاكىرە قىلىنىپ، ئېنىقلاش خىزمىتى كونكرېت ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

2 - ئاينىك 27 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم چوك يىغىن ئېچىپ، داجەيچە ناھىيىلەرنى، داچىڭچە كارخانىلارنى ئومۇملاشتۇرۇشقا باردىغان خىزمەت ئۆمەكلىرى (ئەترەتلىرى)نى سانائەت، يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشىنىك 1 - سېپىگە قىزغىن ئۇزىتىپ قويدى.

3 - ئاينىك ئوتتۇرىلىرىدا قەشقەر ۋىلايىتىدە، بولۇپمۇ ئاقتۇ، قاغىلىق، يەكەن قاتارلىق ناھىيىلەردە ئۇدا قار يېغدى، بەزى جايلاردا ئۇدا 15 كۈن يېغدى، يىغىلىپ قالغان قارنىك قېلىنلىقى ئەك كۆپ بولغاندا 1 مېتىردىن كۆپ، ئادەتتىكىلىرى 50 – 60 سانتىمېتىر بولۇپ، خەلق تۇرمۇشى ۋە چارۋىلارنىك ئەتىيازدىن ئۆتۈشىگە ناھايىتى چوك قىيىنچىلىقلارنى كەلتۈردى.

4 - ئاينىك 4 - كۈنى قەشقەردە كادىرلار سىياسىتىنى ئەمەلىيلەشتۇرۇشكە رەھبەرلىك قىلىش گۇرۇپپىسى قۇرۇلدى.

4 - ئاينىك 15 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم

بىرلىشىپ ئۇيۇشتۇرغان «جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىنىڭ فوتو سەنئەت كۆرگەزمىسى» قەشقەر شەھەرلىك كۈتۈپخانىدا ئۆتكۈزۈلدى.

11 - ئاينىڭ 5 - كۈنى مارالبېشى ناھىيىلىك پارتكوم نامىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، ئاقلاش يىغىنى ئېچىپ، ئاشكارا ھالدا «ۋەتەنگە ئاسىيلىق قىلىپ، چەت ئەلگە قېچىش گۇرۇھى» دېگەن يالغان دېلوغا چېتىلغان 500 نەچچە كادىر ۋە ئاممىنى ئاقلىدى، شۇ دېلو تۇپەيلىدىن «ئەكسىلئىنقىلابچى» قىلىپ قويۇلغان ھەمدە زىيانكەشلىك قىلىنىپ، ئۆلۈپ كەتكەن ئالتە يولداشنىڭ نامىنى ئەسلىگە كەلتۈردى.

11 - ئاينىڭ 25 - كۈنىدىن 12 - ئاينىڭ 2 - كۈنلىرىگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم خىزمەت يىغىنى ئېچىپ، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ «لىن بياۋ، جيانگ چىڭ ئەكسىلئىنقىلابىي گۇرۇھىنى پاش قىلىش، تەنقىدلەشنى داۋاملىق چوڭقۇرلاشتۇرۇش»، «بىرنى تەنقىدلەش، ئىككىگە زەربە بېرىش كۈرىشىنى دەرھال قانات يايدۇرۇش توغرىسىدىكى يولىيورۇق»نى يەتكۈزدى ھەمدە قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ ئەمەلىيىتىگە بىرلەشتۇرۇپ، «بىرنى تەنقىدلەش، ئىككىگە زەربە بېرىش» كۈرىشىنى دەرھال قانات يايدۇرۇش مەسلىسىنى مۇزاكىرە قىلىپ ئەمەلىيلەشتۈردى.

12 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم لى دېڭجيېنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا، قوشۇمچە قەشقەر شەھەرلىك پارتكومنىڭ شۇجىلىقىغا تەيىنلىدى.

12 - ئاينىڭ باشلىرىدا مەكىت ناھىيىلىك پارتكوم يىغىن ئېچىپ، ئاشكارا ھالدا «چەت ئەلگە قېچىش گۇرۇھى» يالغان دېلوسىنى ئاقلاپ، زىيانكەشلىككە ئۇچرىغانلارنى ئاقلاپ ئۇلارنىڭ نامىنى ئەسلىگە كەلتۈردى.

12 - ئاينىڭ 22 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ئايمىخان تىلۋالدىنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي

قاتارلىق مەسىلىلەرنى مۇزاكىرە قىلدى. يىغىندا «ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ نۆۋەتتىكى يېزا ئىقتىسادىي سىياسەتلىرىگە مۇناسىۋەتلىك بىرقانچە مەسىلە توغرىسىدىكى بەلگىلىمىسى» نى ئەستايىدىل ئەمەلىيلەشتۈرۈش توغرىسىدا پىكىر» مۇزاكىرە قىلىنىپ ماقۇللاندى.

6 - ئاينىڭ 20 - كۈنىدىن 30 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم دائىمىي ئەزالار (كېڭەيتىلگەن) يىغىنى ئېچىپ، ئىستىل تۈزىتىشنى، لىن بياۋ، جياڭ چىڭ ئەكسىلئىنقىلابىي گۇرۇھىنىڭ تەسىرى ۋە بۈزغۇنچىلىقىدىن پەيدا بولغان ئىدىيە ساپ بولماسلىق، تەشكىل ساپ بولماسلىق، ئىستىل ساپ بولماسلىق مەسىلىلىرىنى ھەل قىلىشنى باشلىدى.

7 - ئايدا لى شۇاڭشېڭ جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ قوماندانلىقىغا، لۇ دېيى جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ مۇئاۋىن سىياسىي كومىسسارلىقىغا تەينىلەندى.

8 - ئاينىڭ 25 - كۈنى مائارىپ مىنىستىرلىقىنىڭ تەستىقلىشى بىلەن قەشقەر پېداگوگىكا ئالىي تېخنىكومى قەشقەر پېداگوگىكا ئىنستىتۇتىغا ئۆزگەرتىلىپ، ئوقۇش تۈرۈمى ئۇچ يىللىق مەخسۇس كۇرستىن تۆت يىللىق تولۇق كۇرس تۈرۈمىگە ئۆزگەرتىلدى.

9 - ئاينىڭ 15 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم ۋىلايەتلىك يېزا ئىگىلىك بوزىيەر ئۆزلەشتۈرۈش ئىدارىسى پارتكومىنىڭ ۋاك چۈنجاۋ قاتارلىق 19 كىشىدىن تەركىب تاپىدىغانلىقى، ۋاك چۈنجاۋنىڭ قوشۇمچە شۇجىلىقىنى، لياك خۇنچىڭنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىنى ئۆتەيدىغانلىقىنى قارار قىلدى.

10 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا جاك جۇڭتاۋ قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىلىقىغا تەينىلەندى.

11 - ئاينىڭ 3 - كۈنى قەشقەر، ئاقسۇ، خوتەن ۋىلايەتلىرى قىزىلسۇ قىرغىز ئاپتونوم ئوبلاستلىق تەشۋىقات بۆلۈمى بىلەن

شۇ ئايدا ئىمىنوف ھامىت قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيلىقىغا، لىيۇ جىڭشى، لى زۇڭيۈ، لياڭ خۇەنچىڭلار مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەينىلەندى.

4 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ھەر دەرىجىلىك سوت مەھكىمىلىرى قانۇندا بەلگىلەنگەن ئالاھىدە ئەھۋاللاردىن باشقا، جىنايى ئىشلارنى 1 - سوتتا سوتلاش، ھەق تەلەپ دېلولىرىنى بىردەك ئوچۇق سوت ئېچىپ، سوت قىلىشنى باشلىدى.

4 - ئاينىڭ 25 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «دۆلەت ئورگانلىرىدا پارتگۇرۇپپا قۇرۇش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش» تارقاتتى. ئۇقتۇرۇشتا قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمە ۋە ئۇنىڭغا قاراشلىق ھەرقايسى ئىدارە، كومىتېتلار، شۇنىڭدەك سوت مەھكىمىسى، تەپتىش مەھكىمىسى قاتارلىق ئورۇنلاردا پرىنسىپ جەھەتتە پارتگۇرۇپپا قۇرۇلۇشى، پارتكوم تەسىس قىلىنغان دۆلەت ئورگانلىرى بىردەك پارتگۇرۇپپىغا ئۆزگەرتىلىشى كېرەك، دەپ كۆرسىتىلدى.

5 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدىن قاغىلىق ناھىيىسىگىچە بولغان تاغلىق رايونلاردا ئايروپىلان بىلەن يامغۇر ياغدۇرۇش كاتالىزاتور مەشغۇلاتى ئېلىپ بېرىلدى.

6 - ئاينىڭ 20 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم دائىمىي ئەزلار يىغىنى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمە پارتگۇرۇپپىسى قۇرۇشنى قارار قىلدى. پارتگۇرۇپپا 13 كىشىدىن تەشكىل تاپتى، لىيۇ شېلىن، لى دېڭجيېلەر مۇئاۋىن شۇجى بولدى.

6 - ئاينىڭ 21 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم گو چېڭبىننى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ دائىمىي ئەزالىقىغا، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا، جاڭ چۈڭنى مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەينىلىدى.

شۇ ئايدا قەشقەردە تۇرۇشلۇق قىسىملار ئىلگىرى - كېيىن

كومىتېتنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەيىنلىدى.

شۇ ئايدا لىيۇ شېلىن ۋە ئىمىنوف ھامىتلار قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەيىنلەندى.

1979 - يىلى

2 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم لىيۇ چاڭلىننى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەيىنلىدى.

2 - ئاينىڭ 4 - كۈندىن 15 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم بىۋاستە قاراشلىق ئورگانلار مەسئۇللىرى يىغىنىنى ئاچتى، يىغىنغا 230 ئادەم قاتناشتى. يىغىندا جۇڭگو كومموئنستىك پارتىيىسى 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 - ئومۇمىي يىغىنى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ئۈچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى ۋە ئىزچىللاشتۇرۇلدى. تەنقىد ۋە ئۆزىنى تەنقىد قىلىش قانات يايدۇرۇلدى. قانداق قىلىپ ۋىلايىتىمىز خىزمىتىنىڭ مۇھىم نۇقتىسىنى سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىغا يۆتكەش مۇزاكىرە قىلىندى.

2 - ئاينىڭ 20 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېت قەشقەر ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمە قىلىپ ئۆزگەرتىلدى.

2 - ئاينىڭ 21 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم تىلىۋالدى توختىنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق تەپتىش مەھكىمىسى قەشقەر شۆبە تەپتىش مەھكىمىسىنىڭ باش تەپتىشلىكىگە تەيىنلىدى.

3 - ئاينىڭ 20 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، شۆبە ھەربىي رايون قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم خەلق قوراللىق كۈچلىرى كومىتېتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى قارار قىلدى.

2 - ئاينىڭ 14 - كۈنى قاغىلىق ناھىيىسىنىڭ جەنۇبىدا ئالتە بال يەر تەۋرىدى.

2 - ئاينىڭ 21 - كۈندىن 28 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتىدە ئۈچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى ئېچىلدى. 328 ئادەم يىغىنغا قاتناشتى. يىغىندا ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتى كېڭەيتىلگەن يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى، 1979-يىللىق خىزمەتلەر خۇلاسىلىنىپ، 1980 - يىللىق خىزمەتلەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

3 - ئاينىڭ 7 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى قەشقەر ۋىلايەتلىك خىمىيىۋى ئوغۇت زاۋۇتىنى ئىشلەپچىقىرىشتىن توختىتىشنى قارار قىلدى.

4 - ئاينىڭ 5 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم يىڭ جىيەنجاڭنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەيىنلىدى.

4 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «مىللەتلەر، دىن خىزمىتىنى يەنمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا ياخشى ئىشلەش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش» تارقاتتى.

4 - ئاينىڭ 10 - كۈنى «قەشقەر گېزىتى»: قەشقەر ۋىلايىتىدە «بەشنى بېكىتىش، بىرنى مۇكاپاتلاش» تەك ھەرخىل ئىشلەپچىقىرىش مەسئۇلىيىتە تۈزۈمى ئومۇميۈزلۈك يولغا قويۇلدى، مەھسۇلاتقا قاراپ ھەق ھېسابلاشنى يولغا قويغان ئىشلەپچىقىرىش ئەترەتلىرى ۋىلايەتتىكى ئىشلەپچىقىرىش ئەترەتلىرى ئومۇمىي سانىنىڭ 80% دىن كۆپرەكىنى ئىگىلىدى، دەپ خەۋەر قىلدى.

4 - ئاينىڭ 10 - كۈندىن 15 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى تۇنجى قېتىم پىلانلىق تۇغۇت خىزمىتە يىغىنى ئاچتى. مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيسى لىيۇ شېلىن سۆز قىلىپ، جايلاردىن پىلانلىق تۇغۇت خىزمىتىنىڭ مۇھىم نۇقتىسىنى خەنزۇلار ئىچىدە «بىر جۇپ ئەر - خوتۇن بىرلا پەرزەنت كۆرۈش» كە

سەييارە گۈرۈپپا چىقىرىپ، «مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى» مەزگىلىدە «ئۇچىنى قوللاش، ئىككى ھەربىي» (سولچىلارنى، ئىشچىلارنى، دېھقانلارنى قوللاش، ھەربىي ئىدارە قىلىش، ھەربىي تەلىم - تەربىيە) خىزمىتىدە پەيدا بولغان، تارىختا قېپقالغان مەسىلىلەرنى تەكشۈردى.

9 - ئاينىك 10 - كۈنى قەشقەر گاس - گاچىلار مەكتىپى قۇرۇلدى.

11 - ئاينىك 15 - كۈندىن 21 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى يىغىن ئېچىپ، قەشقەرنىڭ ئەمەلىيىتىگە بىرلەشتۈرۈپ، «ئەمەلىيەت ھەقىقەتنى سىناشنىڭ بىردىنبىر ئۆلچىمى» دېگەن مەسىلىنى مۇزاكىرە قىلدى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى جاڭ جۇڭتاۋ سۆز قىلىپ، ھەقىقەتنىڭ ئۆلچىمى مەسىلىسىنى ئۆگىنىش ۋە مۇزاكىرە قىلىشنى تېزلىكتە ھەرقايسى سەپ، تارماق ۋە ئاساسىي قاتلاملارغىچە كېڭەيتىشنى تەلەپ قىلدى.

12 - ئايدا قەشقەر ۋىلايىتىدە سوتسىيالىستىك قانۇن - تۈزۈم تەشۋىقاتى تەربىيىسى پائالىيىتى قانات يايدۇرۇلدى.

1980 - يىلى

1 - ئاينىك 14 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم گو گاڭنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەينىلىدى.

2 - ئاينىك 14 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ئەيسا شاكىرنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ئەزالىقىغا، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا، ئابلا ئىسمائىلنى مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا، لۇ جەنبىڭنى مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا، ۋاڭ ۋېنچى ۋە ياڭ جىيەنجاڭلارنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ئەزالىقىغا تەينىلىدى.

ئاپتونوم ناھىيىسىنىڭ باشقۇرۇشىغا، پەيزاۋات ناھىيىسىنى قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ باشقۇرۇشىغا ئايرىپ بېرىشنى قارار قىلدى.

7 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، شەھەرلىك پارتكوم بىرلىكتە «مىللەتلەر سىياسىتى تەشۋىقات ئېيى» پائالىيىتى سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى جاڭ جۇڭتاۋ سەپەرۋەرلىك دوكلاتى بېرىپ، ھەر مىللەت كادىر - ئاممىسىدىن پارتىيىنىڭ مىللەتلەر سىياسىتىنى ئەستايىدىل ئۆگىنىپ ۋە زور كۈچ بىلەن تەشۋىق قىلىپ، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى ئىلگىرى سۈرگۈچىلەردىن بولۇشنى تەلەپ قىلدى.

8 - ئاينىڭ 2 - كۈنى شۇ جايدا تۇرۇشلۇق مەلۇم لىيەن ئاممىنىڭ تېرىلغۇ كالىسىنى خاتا ئېتىپ قويغان، 204 - داۋېندىكى ئىشچىلار نارازى بولۇپ ھەربىي ئاپتوموبىلنى توسقان، جەڭچى گاۋ شۇ قالايمىقانچىلىقتا ئوق چىقىرىپ بىر ئىشچىنى ئېتىپ ئۆلتۈرۈپ قويغان. شۇ يىلى 9 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ئۈرۈمچى ھەربىي رايونى ھەربىي سوتىنىڭ جىنايى ئىشلار سوت كوللېگىيىسى جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىدا بۇ دېلونى سوت قىلىۋاتقاندا، توپلىشىۋالغان بىر بۆلەك ئازادلىق ئارمىيە جەڭچىلىرى بىلەن ئامما سوت زالىغا باستۇرۇپ كىرىپ، گاۋ شۇنى بۇلاپ كەتكەن، قىسىم رەھبەرلىرىگە قورشاپ ھۇجۇم قىلىپ، «گاۋ شۇ ۋەقەسى» نى پەيدا قىلغان.

9 - ئاينىڭ 1 - كۈنىدىن 8 - كۈنىگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم ۋىلايەتكە بىۋاستە قاراشلىق ئورۇنلاردىكى رەھبىرىي كادىرلار يىغىنى ئېچىپ، «مەركىزىي كومىتېت شۇجىچۇسىنىڭ شىنجاڭ خىزمىتىدىكى مەسىلىلەرنى مۇزاكىرە قىلغاندىكى مۇھىم خاتىرىسى» نى ئۆگەندى، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ئۈچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى ۋە ئىزچىللاشتۇردى، پارتىيىنىڭ مىللىي تېرىتورىيىلىك ئاپتونومىيە سىياسىتىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش، كادىرلارنى تەڭشەش ۋە خەنزۇ

يۆتكىشىنى تەلەپ قىلدى.

شۇ ئايدا قەشقەر مائارىپ ئىنستىتۇتى قۇرۇلدى. بۇ مەكتەپ ئالىي تېخنىكوم سىنىپلىرىنى تەسىس قىلىشنى ئاساس، ئوتتۇرا تېخنىكوم سىنىپلىرىنى تەسىس قىلىشنى قوشۇمچە قىلدى.

5- ئاينىك 15 - كۈنى يەكەن، يېڭىشەھەر، يېڭىسار، مارالبېشى، ئاقتۇ ناھىيىلىرى ئىلگىرى - كېيىن قارا بوران ۋە مۆلدۈرنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچراپ، 600 مىڭ مو يەردىكى زىرائەت ئاپەتكە ئۇچرىدى.

شۇ ئايدا ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت ئىدارىسىنىڭ ھاۋالىسىگە ئاساسەن، ۋىلايەتلىك ناخشا - ئۇسسۇل ئۆمىكى ئىچكى موڭغۇل، خېبېي، خېنەن، سەنشى، شەنشى قاتارلىق ئۆلكە، ئاپتونوم رايونلارغا بېرىپ سەييارە ئويۇن قويدى. ئۇچ ئايدىن كۆپرەك ۋاقىت ئىچىدە بۇ ئۆمەك 70 نەچچە مەيدان ئويۇن قويدى، 100 مىڭغا يېقىن كىشى ئويۇن كۆردى.

6 - ئاينىك 20 - كۈندىن 23 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم يىغىن چاقىرىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزي كومىتېتىنىڭ «شىزاڭ خىزمىتى سۆھبەت يىغىنىنىڭ مۇھىم خاتىرىسى» نى تارقىتىش توغرىسىدىكى ئۇقتۇرۇش»نى ئۆگەندى، ئاپتونوم رايون ئاچقان جەنۇبىي شىنجاڭ بۆلىكى يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى. پارتىيىنىڭ مىللەتلەر - دىن سىياسىەتلىرىنى يەنمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا ئەمەلىيلەشتۈرۈپ، تىنچ - ئىتتىپاق بولغان سىياسىي ۋەزىيەتنى تەرەققىي قىلدۇرۇپ، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ ئىقتىسادىي قۇرۇلۇش تەرەققىياتىنى تېزلىتىش قاتارلىق مەسىلىلەرنى مۇزاكىرە قىلدى ۋە ئورۇنلاشتۇردى.

7 - ئاينىك 3 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم بىلەن ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى ئاقتۇ ناھىيىسى بىلەن پەيزاۋات ناھىيىسىنىڭ ئەسلىي مەمۇرىي تەۋەلىكىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى، يەنى ئاقتۇ ناھىيىسىنى يەنىلا قىزىلسۇ قىرغىز

بەرگەندىن كېيىن قاغىلىق ناھىيىسىدە ھەربىي ھالەت يۈرگۈزۈلدى، كېيىن ۋەزىيەتنىڭ كەسكىنلىشىشىگە ئاساسەن، ۋەزىپە ئۆتەۋاتقان قىسىم ۋە جامائەت خەۋپسىزلىكى كادىر - ساقچىلىرى جېدەل قىلغۇچىلارنى مەجبۇرىي يىغىۋالدى، شۇنىڭ بىلەن قالايمىقانچىلىق تېزلىكتە تىنچىتىلدى.

2 - ئايدا قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ئەدەبىيات - سەنئەت ئىجادىيىتى ئىشخانىسىنىڭ باش مۇھەررىلىكىدە تۇرۇلگەن ئۇنۇۋېرسال پەسىللىك ژۇرنال - «قەشقەر» رەسمىي ئاشكارا تارقىتىلدى.

3 - ئاينىڭ 13 - كۈنى ۋىلايەتلىك ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى، ئىتتىپاق كومىتېتى، ئايالار بىرلەشمىسى قاتارلىق 8 ئورۇن بىرلىكتە ۋىلايەتلىك ئىشچىلار مەدەنىيەت سارىيىدا «بەش بولۇش، تۆت گۈزەل» پائالىيىتىنى قانات يايدۇرۇش سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى.

4 - ئاينىڭ 10 - كۈنى شىنجاڭ «1 - ئاۋغۇست» يېزا ئىگىلىك ئىنستىتوتى ماتېرىيال ئارقىلىق ئوقۇتۇش ئۇنۇۋېرسىتېتىنىڭ قەشقەر شۆبىسى رەسمىي دەرس باشلىدى.

4 - ئاينىڭ 30 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى داغدۇغىلىق ھالدا ھەربىي پارات، مۇراسىم ئۆتكۈزدى.

5 - ئاينىڭ 27 - كۈنى پەيزاۋات ناھىيىسىدىن ھەسەن ئىسمائىل باشچىلىقىدا «شەرقىي تۈركىستان يانغىن پارتىيىسى» ئەكسىلئىنقىلابىي قوراللىق توپىلاڭ قوزغاپ، 103 ئادەمنى توپلاپ ناھىيىلىك خەلق قوراللىق بۆلۈمىنىڭ ئوق - دورا ئامبىرىدىن 152 دانە مىلتىق، 80 گىرانات، 28 مىڭ پاي ئوقنى بۇلاپ چىقىپ، ناھىيىگە ھۇجۇم قىلماقچى بولدى. ھەر دەرىجىلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت، ئارمىيە رەھبەرلىرى كەسكىن تەدبىر قوللىنىپ، قوراللىق توسۇپ زەربە بېرىش ۋە قورشاش ئارقىلىق توپىلاڭچىلارنى قورالىنى تاپشۇرۇش، تەسلىم بولۇشقا مەجبۇر قىلدى.

كادىرلارنى «ئىچكىرىگە يۆتكەش» قاتارلىق مەسىلىلەرنى مۇزاكىرە قىلدى. يىغىندىن كېيىن، خەنزۇ كادىرلارنى مۇددەتكە، تۈركۈمگە ئايرىپ ئىچكىرىگە يۆتكەش سىياسىتىگە قارىتا، خەنزۇ كادىرلاردا ئەنسىزچىلىك پەيدا بولدى، ئاز سانلىق مىللەت كادىرلىرى، ئامما ئىچىدىمۇ ئىدىيىۋى قالايمىقانچىلىق كېلىپ چىقتى، ئىجتىمائىي تەرتىپتە مۇقىمسىزلىق ئالامەتلىرى كۆرۈلدى.

10 - ئاينىڭ 3 - كۈنى ئابلا ئىسمائىل قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيلىقىغا، تىلمۇئالدى توختى ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەيىنلەندى.

11 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر 1 - دەرىجىلىك سۇ ئېلېكتر ئىستانسىسى ئاساسىي جەھەتتىن پۈتتى ھەم سىناق تەرىقىسىدە توك تارقاتتى. بۇ ئىستانسا قۇرۇلۇشى 1977 - يىلى باشلانغان بولۇپ، ئومۇمىي گېنېراتور سىغىمچانلىقى 19 مىڭ 500 كىلوۋات.

1981 - يىلى

1 - ئاينىڭ 12 - كۈنى قەشقەر ئۇيغۇر ناھرىياتى رەسمىي قۇرۇلدى.

1 - ئاينىڭ 13 - كۈندىن 16 - كۈنگىچە قاغىلىق ناھىيىسىدىكى ئىنتايىن ئاز سانىدىكى سوللىي بۆلگۈنچى ئۇنسۇرلار قاغىلىق بازارلىق تۆگىچى كوچىسى (3 - مەھەللە) مەسچىتىگە ئوت كەتكەنلىكىدىن پايدىلىنىپ، ھەقىقىي ئەھۋالنى بىلمەيدىغان ئاممىنى جەھەل چىقىرىشقا قۇتراتىپ، ناھىيىلىك پارتكوم، ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى، جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى قاتارلىق پارتىيە - ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىغا باستۇرۇپ كىرىپ ۋە كوچىلارغا چىقىپ نامايىش قىلىپ، پارتىيە - ھۆكۈمەت رەھبەرلىرى، جامائەت خەۋپسىزلىكى كادىر - ساقچىلىرى ھەمدە بىگۇناھ ئاممىغا قورشاپ ھۇجۇم قىلدى ۋە ئۇلارنى ئۇردى. ۋەقە يۈز

11 - ئاينىڭ 18 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى قەشقەر ئوقۇتقۇچىلار بىلىم ئاشۇرۇش ئىنستىتۇتى قۇرۇشنى تەستىقلىدى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ئورۇمچى جەنۇبىي پويىز ئىستانسىسىغا يېقىن جايدا، يېڭىدىن سېلىنغان ئورۇمچىدە تۇرۇشلۇق ئىش بېجىرىش باشقارمىسى بىناسى ئىش باشلىدى.

12 - ئاينىڭ 9 - كۈنى شىنخۇا ئاگېنتلىقى خەۋىرى: يەكەن ناھىيىسىدىكى ئۇيغۇر كادىر سادىق جۈمە پارتىيىنىڭ 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 - ئومۇمىي يىغىنىدىن بۇيانقى سىياسەتلەرنى باشلامچىلىق بىلەن ئىجرا قىلىپ، خەلقنىڭ رايىنى گەۋدىلەندۈرگەنلىكتىن، خەلق ۋەكىللىرى ئۇنى ناھىيىنىڭ مۇئاۋىن ھاكىملىقىغا سايلىدى. نامزاتلار ئىچىدە ئۇنىڭ ئىسمى بولمىغانلىقتىن، ئامما ئۇنى «ساندۇقتىن چىققان مۇئاۋىن ھاكىم» دەپ ئاتاشتى.

1982 - يىلى

1 - ئاينىڭ 6 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم«قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ تىنچ، ئىتتىپاق بولغان سىياسىي ۋەزىيىتىنى مۇستەھكەملەش ۋە راۋاجلاندۇرۇش توغرىسىدا قارار» چىقاردى.

1 - ئاينىڭ 15 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك سۇغۇرتا مەركىزى شۆبە شىركىتى ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەنلىكتىن، قايتا قۇرۇش ۋە تىجارەت باشلاش سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى.

1 - ئاينىڭ 19 - كۈنى پەيزاۋات ناھىيىسى داغدۇغىلىق مۇكاپاتلاش يىغىنى ئېچىپ، جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىقى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى قاتارلىق يۇقىرى دەرىجىلىك ئورۇنلار تەستىقلاپ، «1 - دەرىجىلىك ئامانلىقنى ساقلاش نەمۇنىچىسى» دەپ نام بەرگەن قەمبەرگۈل قاتارلىق جەمئىيەت ئامانلىقىنى قوغداشتا خىزمەت كۆرسەتكەن

7 - ئاينىك 1 - كۈنى جۈگگو كومپارتىيىسى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 60 يىللىقىنى داغدۇغىلىق خاتىرلەش ئۈچۈن، ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى، مەمۇرىي مەھكىمە مەدەنىيەت باشقارمىسى، شەھەرلىك مەدەنىيەت يۇرتى بىرلىكتە كۈتۈپخانىدا ۋىلايەتلىك فوتو سۈرەت ئەسەرلىرى كۆرگەزمىسى ئۇيۇشتۇردى.

8 - ئاينىك 31 - كۈنى مەركىزىي رادىئو ئىستانسىسىنىڭ 1 - يۇرۇش رادىئو پروگراممىسى قەشقەر ۋىلايىتىدە ئوتتۇرا دولقۇن 981 كىلوگېرتسىتا ئاڭلىتىلىشقا باشلىدى.

10 - ئاينىك 30 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك يەرلىك مەھسۇلاتلار شىركىتى زىيالىي ياشلار ماگىزىنىدىن يېڭى شىن قاتارلىق كىشىلەر بىلەن قەشقەر شەھىرى قىزىلبايراق گۈڭشې (شامالباغ پېيزىسى) 2 - دادۇي 3 - شياۋدۇيدىن ئابدۇكېرىم قادىر قاتارلىق كىشىلەر ئوتتۇرىسىدا يۈندى ئېرىقىنى چېپىش سەۋەبى بىلەن ماجىرا تۇغۇلۇپ، يېڭى شىن ئوۋ مىللىتىقى بىلەن ئابدۇكېرىم قادىرنى ئېتىپ ئۆلتۈرۈۋەتكەن. مىللىي بۆلگۈنچى ئۇنسۇرلار بۇ جىنايى ئىشلار دېلوسىدىن پايدىلىنىپ، ھەقىقىي ئەھۋالنى چۈشەنمەيدىغان ئاممىنى جەسەتنى كۆتۈرۈپ نامايىش قىلىشقا قۇتراتىپ، ئادەم توپلاپ غوۋغا چىقىرىپ، ئىلگىرى - كېيىن شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسى، پېداگوگىكا مەكتىپى قاتارلىق ئالتە ئورۇنغا باستۇرۇپ كىرىپ، ماشىنىلارنى چاقتى، ئىداره، مەكتەپ ھەمدە ئاممىۋى سورۇنلارنىڭ مۇئەسسەسىلىرىنى بۇزدى، بىگۇناھ ئاممىدىن ئىككىنى ئۇرۇپ ئۆلتۈردى، 59 ئادەمنى ئېغىر يارىلاندۇردى، 570 دىن ئارتۇق ئادەمنى زەخمىلەندۇردى، بۇ ۋەقە «30 - ئۆكتەبىر ئۇرۇش، چېقىش، بۇلاش ۋەقەسى» دەپ ئاتالدى.

11 - ئاينىك 11 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە قەشقەر ئاماتلىق ساقلاش چوڭ ئەترىتى قۇرۇشنى قارار قىلدى.

ھەممىدىن ئاۋۋال قانات يايدۇرۇلغان «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى» پائالىيىتى ئاپتونوم رايون تەرىپىدىن مۇئەييەنلەشتۈرۈلدى ھەم شىنجاڭ بويىچە كېڭەيتىلدى.

5 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمە داغدۇغىلىق ھالدا «تەبىئىي پەنلەر تېخنىكا ئۇنۋانى گۇۋاھنامىسى» تارقىتىش يىغىنى ئاچتى. 501 پەن - تېخنىكا خادىمى تۇنجى قېتىم تېخنىكا ئۇنۋانىغا ئېرىشتى.

5 - ئاينىڭ 29 - كۈنى شياۋ خېگرۇي بىكتۇەننىڭ مۇئاۋىن شتاب باشلىقلىقىغا، قوشۇمچە يېزا ئىگىلىك 3 - دۈنزىيىسىنىڭ باشلىقلىقىغا، پارتكومنىڭ شۇجىلىقىغا تەينىلەندى. ۋاڭ چۈنجاۋ يېزا ئىگىلىك 3 - دۈنزىيىسىنىڭ سىياسىي كومىسسارلىقىغا تەينىلىنىپ، قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىنى ئۆتەۋەردى.

6 - ئاينىڭ 29 - كۈندىن 7 - ئاينىڭ 3 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم پاش قىلىش، تەنقىدلەش، ئېنىقلاش خىزمىتىنى ئاياغلاشتۇرۇش سۆھبەت يىغىنى ئاچتى، يىغىنغا 110 كىشى قاتناشتى. يىغىندا ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم چاقىرغان «ئىككى دېلو» نى تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلىش ۋە پاش قىلىش، تەنقىدلەش، ئېنىقلاش خىزمىتىنى ئاياغلاشتۇرۇش سۆھبەت يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى. قەشقەردە ئىشلەنگەن پاش قىلىش، تەنقىدلەش، ئېنىقلاش خىزمىتىنىڭ ئەھۋالى ۋە ساقلانغان مەسىلىلەر مۇزاكىرە قىلىندى. قەشقەر ۋىلايىتىدە پاش قىلىش، تەنقىدلەش، ئېنىقلاش خىزمىتى ئۈچ باسقۇچقا بۆلۈندى. بىرىنچى باسقۇچ 1977 - يىل 3 - ئايدىن 1978 - يىل 8 - ئايغىچە بولۇپ، نۇقتىلىق ھالدا لىن بياۋ، جياڭ چىڭ ئەكسىلئىنقىلابىي گۇرۇھىنىڭ پارتىيىدىن ھوقۇق تارتىۋېلىش ھەرىكىتى بىلەن چېتىشلىقى بار ئادەم ۋە ئىشلار، ئۇرۇش، چېقىش، بۇلاش ۋەقەلىرى ئېنىقلاندى؛ ئىككىنچى باسقۇچ 1978 - يىل 4 - ئايدىن 1979 - يىل 3 - ئايغىچە بولۇپ، مەركەزلىك

خادىملارنى مۇكاپاتلاپ تەقدىرلىدى.

3 - ئاينىك 8 - كۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم يىغىن ئېچىپ، پەيزاۋات ناھىيىسىدە ئۇزاقتىن بۇيان ئاھالىلەرنىڭ سۇ ئېچىش مەسىلىسىنىڭ ھەل قىلىنمىغانلىقىنى مەخسۇس مۇزاكىرە قىلىپ، ھەل قىلىش لايىھىسىنى بېكىتتى.

3 - ئاينىك 16 - كۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە چوڭ يىغىن ئېچىپ، قەشقەر شەھىرىدە يۇز بەرگەن «30 - ئۆكتەبىر» ۋەقەسىدە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى ھىمايە قىلىش، «تۆتنى زامانىۋىلاشتۇرۇش» قۇرۇلۇشى ۋە دۆلەتنىڭ مال - مۈلكىنى قوغداش يولىدا خىزمەت كۆرسەتكەن 105 شەخسنى ۋە بىر ئىلغار كوللېكتىپنى تەقدىرلىدى.

4 - ئاينىك 1 - كۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك بوزىەر ئۆزلەشتۇرۇش ئىدارىسى ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇپ، بىكىتۇەن يېزا ئىگىلىك 3 - دېۋىزىيىسى ئەسلىگە كەلتۇرۇلۇپ، سابىق يېزا ئىگىلىك بوزىەر ئۆزلەشتۇرۇش ئىدارىسى باشقۇرۇۋاتقان بارلىق دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق تۇەن - مەيدانلىرىنى ئۆتكۇزۇۋالغاندىن سىرت، يەنە قىزىلسۇ قىرغىز ئاپتونوم ئوبلاستلىق يېزا ئىگىلىك بوزىەر ئۆزلەشتۇرۇش ئىدارىسىنىڭ باشقۇرۇشىدىكى قىزىلباياق دېھقانچىلىق مەيدانى ۋە تورغات چارۋىچىلىق فېرمىسىنىمۇ قوشۇۋالدى.

4 - ئاينىك 30 - كۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، شەھەرلىك پارتكوم بىرلىكتە «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى» پائالىيىتى سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى. مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيسى ئابلا ئىسمائىل سەپەرۋەرلىك دوكلاتى بېرىپ، جايلاردىن 5 -، 6 - ئايلاردا قانات يايدۇرۇلىدىغان مىللىي سىياسەت، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى «قوش ئاي پائالىيىتى» گە ئاكتىپ قاتنىشىپ، تەنچ، ئىتتىپاق بولغان سىياسىي ۋەزىيەتنى مۇستەھكەملەش ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇشنى تەلەپ قىلدى. ئاپتونوم رايون بويىچە قەشقەر ۋىلايىتىدە

8 - ئاينىڭ 27 - كۈنى جۇڭگو، پاكىستان ئىككى دۆلەت ھۆكۈمىتى خونجىراپ تاغ ئېغىزىدا داغدۇغىلىق ھالدا خونجىراپ ئېغىزىنى ئېچىش مۇراسىمى ئۆتكۈزدى.

9 - ئايدا جاڭ چىڭيۈن قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىلىقىغا تەينىلەندى.

10 - ئاينىڭ 23 - كۈندىن 27 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى ۋىلايەتلىك ئىشچىلار مەدەنىيەت سارىيىدا مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىدىكى ئىلغار كوللېكتىپ، ئىلغار شەخسلەرنى تەقدىرلەش يىغىنى ئېچىپ، ناھىيە (شەھەر) لەر، ئورۇنلار ۋە تارماقلارنىڭ پارتىيەنىڭ مىللەتلەر سىياسىتىنى ئىزچىللاشتۇرۇش، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىش جەھەتتىكى تەجرىبىلىرىنى يەكۈنلىدى ۋە ئالماشتۇردى. پارتىيەنىڭ مىللەتلەر سىياسىتىنى داۋاملىق ئىزچىللاشتۇرۇش، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىشنىڭ ۋەزىپىلىرى ۋە تەدبىرلىرىنى مۇزاكىرە قىلدى. يىغىندا 75 ئىلغار كوللېكتىپ، 128 ئىلغار شەخس تەقدىرلەندى ھەمدە «ۋىلايىتىمىزدىكى ھەر مىللەت خەلقىگە چىقىرىلغان تەشەببۇسنامە» مۇزاكىرە قىلىپ ماقۇللاندى.

شۇ ئايدا مامۇتوف قۇربان قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيلىقىغا تەينىلەندى.

12 - ئاينىڭ 11 - كۈندىن 20 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئۇچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى ئاچتى، يىغىنغا 377 ئادەم قاتناشتى. يىغىندا مەملىكەتلىك يېزا ئىدىيىۋى - سىياسىي خىزمەت يىغىنى ۋە مەملىكەتلىك يېزا ئىگىلىكىنى باشقۇرىدىغان شۇجىلار يىغىنىنىڭ روھى يەكۈنلىدى. 1982 - يىللىق خىزمەتلەرنى خۇلاسىلەش ئاساسىدا، قانداق قىلىپ قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ يېزىلىرىدا سوتسىيالىزم قۇرۇشنىڭ يېڭى ۋەزىيىتىنى ئومۇمىيۈزلۈك يارىتىش مەسىلىسى مۇزاكىرە

هالدا ئۇرۇش، چېقىش، بۇلاش ۋەقەلىرى تەكشۈرۈلدى، «بىرنى تەنقىدلەش، ئىككىگە زەربە بېرىش» كۇرىشى قانات يايدۇرۇلدى: ئۇچىنچى باسقۇچ 1979 - يىل 4 - ئايدىن 1980 - يىل 12 - ئايغىچە بولۇپ، پاش قىلىش، تەنقىدلەش، ئېنىقلاش خىزمىتى قايتا تەكشۈرۈلۈپ ئاياغلاشتۇرۇلدى. شۇ ئارىلىقتا، 791 ئادەم تەكشۈرۈلۈپ، 226 سىگە ھەرخىل جازا بېرىلدى، 543 كىشىگە قارىتا پەقەت يەكۇن چىقىرىلىپ، جازا بېرىلمىدى ياكى يەكۇن چىقىرىلمىدى، خاتا ئايرىپ قويۇلغان 22 ئادەم ئاقلىنىپ تۇزىتىلدى.

شۇ ئايدا ۋىلايەت يەنە گومىنداڭنىڭ 20 نەپەر سابىق ناھىيە، تۇەن دەرىجىلىكتىن تۆۋەن پارتىيە - ھۆكۇمەت، ئارمىيە خادىمى ۋە ئىشپىيونىنى كەڭچىلىك بىلەن قويۇۋەتتى.

7 - ئاينىڭ 1 - كۇنى قەشقەر ۋىلايىتىدە نوپۇسنى ئۇچىنچى قېتىم ئومۇمىيۇلۇك تەكشۈرۈش خىزمىتى قانات يايدۇرۇلدى. ۋىلايەت بويىچە (بىڭتۇەن يېزا ئىگىلىك 3 - دىۋىزىيىسىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ) 591 مىڭ 482 ئائىلە، 2 مىليون 376 مىڭ 805 نوپۇس بارلىقى، بۇنىڭ ئىچىدە ئەر 1 مىليون 222 مىڭ 941، ئايال 1 مىليون 153 مىڭ 864؛ خەنزۇ 182 مىڭ 735، ئۇيغۇر 2 مىليون 157 مىڭ 645، باشقا مىللەت 36 مىڭ 425 بولغانلىقى ئېنىقلاندى.

شۇ ئايدا ئاممىۋى مەدەنىيەت سارىيى پۈتۈپ ئىشلىتىشكە تاپشۇرۇلدى.

8 - ئاينىڭ 6 - كۇنى مەمۇرىي مەھكىمە شىنجاڭ تېلېۋىزىيە ئۇنىۋېرسىتېتى قەشقەر شۆبىسىنى قۇرۇشنى تەستىقلىدى. بۇ مەكتەپ 9 - ئاينىڭ 2 - كۇنى رەسمىي قۇرۇلدى ھەمدە ئوقۇش باشلاش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

8 - ئاينىڭ 24 - كۇنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۇمىتى قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ سانجى ئاپتونوم ناھىيىسىدە پېشقەدەم كادىرلار دەم ئېلىش ئورنى قۇرۇشنى تەستىقلىدى.

«ئومۇمىي خەلق مەدەنىيەتلىك، ئەدەبىلىك بولۇش ئېيى» پائالىيىتىگە تېخىمۇ ئەستايىدىللىق بىلەن ئاكتىپ قاتنىشىپ، مەدەنىيەتلىك، گۈللەنگەن يېڭى قەشقەر قۇرۇش ئۈچۈن تۆھپە قوشۇشقا سەپەرۋەر قىلدى.

شۇ ئايدا جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى 487 مىڭ يۇەن مەخسۇس پۇل ئاجرىتىپ، يېڭىشەھەر ناھىيىلىك «1 - ئاۋغۇست» ئوتتۇرا مەكتىپى، 2 - باشلانغۇچ مەكتىپىگە يېڭىدىن سىنىپ، ياتاق سېلىپ بەردى.

4 - ئاينىڭ 27 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، شەھەرلىك پارتكوم ئىشچىلار مەدەنىيەت سارىيىدا قەشقەر شەھىرى بويىچە 2 - قېتىملىق «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى» پائالىيىتىگە سەپەرۋەر قىلىش يىغىنى چاقىردى.

شۇ ئايدا ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى جۇ گۇاڭخۇا سەھنە ئەسىرىنى يازغان، تەڭرىتاغ كىنو ستۇدىيىسى سۈرەتكە ئالغان رەڭلىك ھېكايە فىلىم «يىراق يۇرتقا مۇھەببەت» كۇچا ناھىيىسىدە سۈرەتكە ئېلىنىشقا باشلىدى.

5 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ۋىلايەتلىك تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى 9 - قانالدا تېلېۋىزىيە نومۇرى كۆرسىتىدىغان تېلېۋىزىيە تارقىتىش ئۇسكۇنىسى قۇراشتۇرۇلدى ھەمدە ئۇسكۇنە - ئاپپاراتلار سىناق قىلىندى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن، ۋىلايەتلىك تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى بىرلا ۋاقىتتا ئىككى يۈرۈش پروگراممىنى تارقىتالايدىغان بولدى.

5 - ئاينىڭ 12 - كۈنى يېزا ئىگىلىك 3 - دېۋىزىيىسى «شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش بىڭتۇەنى يېزا ئىگىلىك 3 - دېۋىزىيىسىنىڭ دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق تۇەن - مەيدانلىرىدا مەھسۇلاتقا بىرلەشتۇرۇپ ھۆددىگە بېرىش ئىقتىسادىي مەسئۇلىيەت تۈزۈمىنى مۇكەممەللەشتۈرۈش توغرىسىدىكى چارىسى (لايىھە)»نى بېسىپ تارقاتتى. شۇنىڭ بىلەن مەھسۇلاتقا بىرلەشتۇرۇپ ھۆددىگە

قىلىندى. يىغىندا مۇشۇ ئەسىرنىڭ ئاخىرىغا بارغاندا يېزا ئىگىلىك مەھسۇلاتىنى بىر قاتلاش پىلانى ۋە 6 - بەش يىللىق پىلان مەزگىلىدىكى خىزمەتلەر، شۇنىڭدەك 1983 - يىللىق يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىش پىلانى قاراپ چىقىلدى.

12 - ئاينىڭ 24 - كۈنىدىن 27 - كۈنگىچە مەمۇرىي مەھكىمە بىلەن قەشقەردە تۇرۇشلۇق قىسىملار بىرلىكتە ئارمىيىنى ھىمايە قىلىش، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا ئېتىبار بېرىش، ھۆكۈمەتنى ھىمايە قىلىش، خەلقنى سۆيۈش خىزمىتى بويىچە ئىلغار كوللېكتىپ، ئىلغار شەخسلەرنى تەقدىرلەش يىغىنى چاقىردى. يىغىندا «قوش ھىمايە قىلىش» خىزمىتى تەجرىبىلىرى يەكۈنلەندى ۋە ئالماشتۇرۇلدى، بۇنىڭدىن كېيىنكى «قوش ھىمايە قىلىش» خىزمىتىنى يەنىمۇ چوڭقۇر قانات يايدۇرۇش خىزمەت تەدبىرلىرى مۇزاكىرە قىلىندى. 119 ئىلغار كوللېكتىپ، 309 ئىلغار شەخس تەقدىرلەندى. يىغىندا يەنە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ھاۋالىسىگە ئاساسەن، يېڭىشەھەر ناھىيىسىگە «ئارمىيىنى ھىمايە قىلىش، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا ئېتىبار بېرىش بويىچە ئىلغار ناھىيە» دېگەن شەرەپلىك نام بېرىلدى.

1983 - يىلى

1 - ئاينىڭ 6 - كۈنى ئۇلايەتلىك پىلانلىق تۇغۇت تەشۋىقاتى رەھبەرلىك گۇرۇپپىسى سەپەرۋەرلىك يىغىنى چاقىرىپ، ئۇلايەتتىكى ھەر مىللەت خەلقىنى دۆلەتنىڭ مەنپەئىتى ۋە مىللەتنىڭ ئىستىقبالىنى چىقىش قىلىپ، ئائىلىق ھالدا پىلانلىق تۇغۇتنى يولغا قويۇشقا چاقىردى.

3 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ئۇلايەت، شەھەر بىرلىكتە 2 - قېتىملىق «ئومۇمىي خەلق مەدەنىيەتلىك، ئەدەپلىك بولۇش ئېيى» پائالىيىتى سەپەرۋەرلىك يىغىنىنى ئېچىپ، شەھەر رايونىدىكى ھەر مىللەت ئارمىيە، خەلقنى 2 - قېتىملىق

خاۋ جيەنشۇلار ئاپتونوم رايون رەھبەرلىرى ۋاڭ ئېنماۋ، ئىسمائىل ئەھمەد، چې گو، چېن شېلارنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى.

8 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قۇرۇقلۇق ئارمىيە 12 - دوختۇرخانىسى فىزىكىلىق داۋالاش بۆلۈمىنىڭ مۇدىر دوختۇرى جاڭ يۈخۋا ماشىنا ۋەقەسىگە ئۇچراپ، بەختكە قارشى قازا قىلدى. 1984 - يىل 5 - ئايدا ئۇرۇمچى ھەربىي رايونى، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى «يولداش جاڭ يۈخۋادىن ئۆگىنىش» توغرىسىدا ئايرىم - ئايرىم قارار چىقاردى. 7 - ئاينىڭ 25 - كۈنى ئۇرۇمچى ھەربىي رايونى بۈيرۇق چىقىرىپ، جاڭ يۈخۋاغا «چېگرا رايون خەلقى ئۈچۈن جان - دىلى بىلەن خىزمەت قىلغان ياخشى ھەربىي دوختۇر» دېگەن شەرەپلىك نامنى بەردى.

8 - ئاينىڭ 15 - كۈنىدىن 22 - كۈنىگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە «بەشتە ياخشى» بېزا (ياخشى سالا ئېتىمز، ياخشى يول، ياخشى ئېرىق - ئۆستەڭ، ياخشى ئورمان بەلۋېغى، ياخشى مەھەللە) قۇرۇلۇشى يىغىنى ئاچتى، يىغىنغا 272 ئادەم قاتناشتى. يىغىندا ئاپتونوم رايون خوتەنده چاقىرغان «بەشتە ياخشى» بېزا قۇرۇلۇشى يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى، قەشقەرنىڭ «بەشتە ياخشى» بېزا قۇرۇلۇشى خىزمىتى تەجرىبىلىرى يەكۈنلەندى ۋە ئالماشتۇرۇلدى، «بەشتە ياخشى» بېزا قۇرۇلۇشىنى يەنمۇ قانات يايدۇرۇش پىلانى ۋە تەدبىرلىرى مۇھاكىمە قىلىندى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

8 - ئاينىڭ 31 - كۈنىدىن 9 - ئاينىڭ 1 - كۈنىگىچە ۋىلايەتتىكى ھەر دەرىجىلىك سىياسىي قانۇن، جامائەت خەۋپسىزلىك ئورگانلىرى جىنايى ئىشلار جىنايى ھەرىكەتلىرىگە قاتتىق زەربە بېرىش كۈرۇشىنىڭ 1 - جېڭىنى قانات يايدۇردى. جىنايەتچىلەردىن 386 نى قانۇن بويىچە قولغا ئالدى، 443 نى يىغىۋېلىپ تەكشۈردى، جىنايەتچىلەر گۇرۇھىدىن 23 نى بىتچىت قىلدى. 1987 - يىل 1 - ئاينىڭ 20 - كۈنى «قاتتىق زەربە

بېرىش ئىقتىسادىي مەسئۇلىيەت تۈزۈمى يېزا ئىگىلىك 3 - دۈنيالىق سىستېمىسىدىكى دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق تۈۋەن - مەيدانلىرىدا ئومۇميۈزلۈك يولغا قويۇلدى.

5 - ئاينىڭ 14 - كۈنى قەشقەردىن پاكىستانغا قاتنايدىغان خەلقئارا يولۇچىلار ئايتوموبىلى قاتناشقا باشلىدى.

شۇ ئايدا ۋىلايەت كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ئوغۇساق، زەمىن، سايباغ گۈڭشېلىرىدا خەلق گۈڭشېسى تۈزۈلمىسىنى بىكار قىلىپ، چوڭ رايون، كىچىك يېزا قۇرۇش بويىچە نۆۋەتتىدا سىناق قىلىش خىزمىتىنى ئىشلىدى. 1984 - يىل 6 -ئايدىن باشلاپ ۋىلايەت بويىچە خەلق گۈڭشېسى تۈزۈلمىسىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش، يېزا (مىللىي يېزا) ۋە بازارلىق خەلق ھۆكۈمىتى قۇرۇش خىزمىتى ئومۇميۈزلۈك قانات يايدۇرۇلدى.

شۇ ئايدا گاۋ خۇەنچاڭ جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ قوماندانلىقىغا، تاڭ گۇاڭسەي سىياسىي كومىسسارلىقىغا، جاڭ گۇاڭخۇي، لو چۇەنيۈنلەر مۇئاۋىن قوماندانلىقىغا، يەن چاڭفا مۇئاۋىن سىياسىي كومىسسارلىقىغا تەينىلەندى.

6 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ۋىلايەتتىكى دۆلەت ئىلكىدىكى كارخانىلاردا «پايدىنى باجغا ئۆزگەرتىش» سىياسىتى يولغا قويۇلۇشقا باشلىدى.

شۇ ئايدا ئۇرۇمچىدىن قەشقەرگىچە تۇتىشىدىغان تاشيولنى ئۆزگەرتىپ ياساش قۇرۇلۇشى تاماملىنىپ، 1500 كىلومېتىرلىق تاشيول پۈتۈن لىنىيە بويىچە ئاسفالتلاشتۇرۇلدى، يول يۈزى 2 - دەرىجىلىك يول ئۆلچىمىگە يەتتى.

7 -ئايدا مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ خىزمەت بىناسى پۈتۈپ ئىشلىتىشكە تاپشۇرۇپ بېرىلدى.

8 - ئاينىڭ 9 - كۈندىن 11 - كۈنىگىچە گۇۋۇيۈەن زۇڭلىسى جاۋ زىياڭ ۋە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى شۇجىچۇسىنىڭ شۇجىسى خۇ چىلى، كاندىدات شۇجى

تارقاتتى. ئۇقتۇرۇشتا ۋىلايەتلىك پارتكومدا يەتتە خىزمەت تارمىقى تەسىس قىلىنىدۇ، ئۇنىڭدىن باشقا ۋىلايەتلىك ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتى تەسىس قىلىنىدۇ: مەمۇرىي مەھكىمىدە 24 خىزمەت تارمىقى تەسىس قىلىنىدۇ: خەلق تەشكىلاتلىرىدىن بەش تارماق تەسىس قىلىنىدۇ، دەپ بەلگىلەندى.

11 - ئاينىڭ 19 - كۈنى «قەشقەر گېزىتى»: ئۈدا 16 يىل ئاشلىقى يېتىشمەيدىغان، راسخوتى كەمچىل بولۇپ كېلىۋاتقان بىگتۇەن يېزا ئىگىلىك 3 - دېۋىزىيىسى 1983 - يىلى تۇنجى قېتىم ئاشلىقتا ئۆزىنى تەمىنلەپ ئېشىنىدىغان، مالىيەدە ئۆز - ئۆزىنى قامدىيالايدىغان، كىرىم - چىقىمى ئومۇمىي جەھەتتىن تەڭپۇڭ بولالايدىغان بولدى، دەپ خەۋەر بەردى.

12 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم «يولداش شۇ دېيەنۋېيدىن ئۆگىنىش توغرىسىدا قارار» چىقاردى.

12 - ئاينىڭ 27 - كۈندىن 29 - كۈنگىچە ۋىلايەت پەن - تېخنىكا نەتىجىلىرىنى تەقدىرلەش يىغىنى چاقىرىپ، 245 تۈرلۈك پەن - تېخنىكا نەتىجىسىنى مۇكاپاتلاپ تەقدىرلىدى.

1984 - يىلى

2 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ۋىلايەت، شەھەردىكى مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلار بىرلىكتە قەشقەر شەھىرىنىڭ خەلق مەيدانىدا تۇنجى قېتىم پانۇس بايرىمى ئۆتكۈزدى. خەلق مەيدانى پارات كۆرۈش سەھنىسىگە كىشىلەر كۆپ توپلىشىۋالغانلىقى ئۈچۈن ئۇلى ئولتۇرۇشۇپ، ئالدى تېمى يەكلىپ سەككىز ئادەم ئۆلۈش، 25 ئادەم يارىلىنىشتەك ئېغىر ۋەقە كۆرۈلدى.

2 - ئاينىڭ 20 - كۈنى شىنخۇا ئاگېنتلىقى گۇۋۇيۈەن قەشقەر شەھىرىنى سىرتقا ئېچىۋېتىلگەن شەھەر قىلىشنى قارار قىلدى، دەپ خەۋەر قىلدى.

2 - ئاينىڭ 28 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە، جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى پارتكومى، قەشقەر

بېرىش» ئايا غلاشتى، ئالدىنقى ۋە كېيىنكى ئوچ يىلدا مەركەزلىك هالدا توققۇز قېتىم هەربىر ئېلىپ بېرىلدى.

9 - ئاينىڭ 11 - كۈنىدىن 13 - كۈنىگىچە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، دۆلەت ئىشلىرى كومىسسارى كاك شېئېن نېفىت مىنىستىرلىقى ۋە ئاپتونوم رايون رەهبەرلىرى خۇاڭ كەي، سۇڭ خەنلياڭلارنىڭ هەمراهلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈردى.

9 - ئاينىڭ 21 - كۈنى شىنخۇا ئاگېنتلىقى مارالبېشى ناهىيىسى مەملىكەت بويىچە سانائەت، يېزا ئىگىلىك ئومۇمىي مەهسۇلات قىممىتى ياكى يىللىق يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىش قىممىتى بىر قاتلانغان 47 ناهىيىنىڭ بىرى بولدى، دەپ خەۋەر قىلدى. بۇ ناهىيىنىڭ 1982 - يىللىق يېزا ئىگىلىك ئومۇمىي مەهسۇلات قىممىتى 52 مىليون 850 مىڭ يۈەنگە يېتىپ، 1978 - يىلدىكى 26 مىليون يۈەنگە قارىغاندا بىر هەسسىدىن كۆپرەك ئېشىپ، شىنجاڭ بويىچە تۇنجى «قاتلاشنى ئىشقا ئاشۇرغان ناهىيە» گە ئايلاندى.

10 - ئاينىڭ 8 - كۈنى شياۋ فېڭرۇي بىكتۇەننىڭ مۇئاۋىن شتاب باشلىقلىقىغا، قوشۇمچە يېزا ئىگىلىك 3 - دېۋىزىيىسىنىڭ باشلىقلىقىغا، پاتكومنىڭ شۇجىلىقىغا تەينىلەندى: ۋاڭ چۇنجاۋ يېزا ئىگىلىك 3 - دېۋىزىيىسىنىڭ سىياسىي كومىسسارلىقىغا، پاتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ هەيئەتلىكىگە تەينىلەندى.

10 - ئاينىڭ 23 - كۈنى ۋىلايەتلىك پاتكوم «پەن - تېخنىكا ئارقىلىق قەشقەرنىڭ ئىقتىسادىنى راۋاجلاندۇرۇشقا ئائىت سەككىز مەسىلە توغرىسىدا قارار» چىقاردى.

11 - ئاينىڭ 4 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، خەلق هۆكۈمىتى «قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ پارتىيە، هۆكۈمەت ئاپپاراتلىرى ئىسلاهاتى لايىهىسىنى تەستىقلىغانلىق توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش»

پارتكوم بىرلىكتە ۋىلايەتلىك ئىشچىلار مەدەنىيەت ساريىدا 3 - قېتىملىق «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى» پائالىيىتى سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى.

5 - ئاينىك 8 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى بەنگۈتتىكى جۇڭگو - پاكىستان چېگرىسىدىكى جۇڭگو تەرەپ دائىرىسىدە كۆلىمى 15 مىڭ كۋادرات كىلومېتىر كېلىدىغان جايىنى تاشقورغان يۇاۋايى ھايۋانلار تەبىئىي مۇھاپىزەت رايونى قىلىپ قۇرۇپ چىقىشنى تەستىقلىدى.

5 - ئاينىك 22 - كۈنى ۋىلايەت بويىچە ناھىيە (شەھەر) لەردە خەلق قۇرۇلتايلىرىنىڭ نۆۋەتە ئالمىشىش سايلىمى خىزمىتى ئومۇميۈزلۈك ئېلىپ بېرىلدى. ناھىيە (شەھەر) ۋە يېزا (بازار) لار خەلق قۇرۇلتىيى چاقىرىپ، ھاكىم (شەھەر باشلىقى)، مۇئاۋىن ھاكىم (مۇئاۋىن شەھەر باشلىقى) ۋە يېزا (بازار) باشلىقى، مۇئاۋىن يېزا (بازار) باشلىقلىرىنى سايلاپ چىقتى.

6 - ئاينىك 29 - كۈنى ۋىلايەت ئەسلىدىكى قەشقەر ئوقۇتقۇچىلار بىلىم ئاشۇرۇش ئىنستىتۇتىدا يىغىن ئېچىپ، بۇ مەكتەپنىڭ دەرىجىسى ئۆستۈرۈلۈپ، قەشقەر مائارىپ ئىنستىتۇتىغا ئۆزگەرتىلگەنلىكىنى تەبرىكلىدى.

7 - ئاينىك 5 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم «ۋىلايەت بويىچە ھەر مىللەت كادىرلىرىنى ئۆزئارا تىل - يېزىق ئۆگىنىشكە تەشكىللەش توغرىسىدا قارار» چىقاردى.

8 - ئاينىك 1 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى بويىچە تۇنجى ئارمىيە - خەلق ئورتاق بەرپا قىلغان مەدەنىيەت پائالىيىتى مەركىزى يېڭىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ناھىيە بازىرىدا ياساپ پۈتكۈزۈلدى. بۇ مەركەزنىڭ ئىگىلىگەن يېرى 1080 كۋادرات مېتىر بولۇپ، ئىچىدە مەدەنىيەت ئۆگىنىش كەچلىك مەكتىپى، كىتاب، گېزىت كۆرۈش ئۆيى، تەنتەربىيە مەيدانى ۋە مەدەنىي كۆڭۈل ئېچىش سورۇنى تەسىس قىلىندى.

8 - ئاينىك 12 - ، 13 - كۈنلىرى جۇڭگو كومۇنىستىك

شۆبه هەربىي رايونى پارتكومى ۋە بىكتۇەن يېزا ئىگىلىك 3 - دىۋىزىيىسى پارتكومى بىرلىكتە «ئارمىيە - خەلق ئورتاق مەنىۋى مەدەنىيەت بەرپا قىلىش پائالىيىتىنى كەڭ، چوڭقۇر قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش» تارقاتتى. جايلار، قىسىملاردىن تەجرىبىلەرنى يەنمۇ يەكۈنلەپ، پەرقنى تېپىپ چىقىپ، تەدبىر بېكىتىپ، ئارمىيە - خەلق ئورتاق مەنىۋى مەدەنىيەت بەرپا قىلىش پائالىيىتىنى كەڭ، چوڭقۇر قانات يايدۇرۇشنى تەلەپ قىلدى.

3 - ئاينىڭ باشلىرىدا ۋىلايەتلىك پارتكوم پارتىيە تارىخى ماتېرىياللىرىنى توپلاش رەھبەرلىك گۇرۇپپىسى ھەم ئىشخانىسى قۇرۇلۇپ، ۋىلايەتلىك تەزكىرە كومىتېتى تەھرىر ئىشخانىسى بىلەن بىرگە ئىش بېجىردى. ئىشخانا ئورنى ۋىلايەتلىك پارتكوم ئورگىنىدا تەسىس قىلىنىپ، ۋىلايەتلىك پارتكوم ئورگىنىنىڭ رەھبەرلىكىدە بولىدىغان بولدى. لياڭ چاڭسۇڭ (1984 -يىل 4 - ئايدىن 1987 - يىل 10 - ئايغىچە)، لۇ پېيتيەن (1984 - يىل 3 - ئايدىن 1986 -يىل 8 - ئايغىچە) لەر مۇئاۋىن مۇدىر بولدى.

4 - ئاينىڭ 2 - كۈنى مائارىپ مىنىستىرلىقى قەشقەر پېداگوگىكا ئىنىستىتۇتىنىڭ ئىشتىن سىرتقى ئۇنىۋېرسىتېتى قۇرۇشنى تەكشۈرۈپ تەستىقلىدى.

4 - ئىينىڭ 5 - كۈنى ۋىلايەتلىك مىللەتلەر ئىشلىرى باشقارمىسى، ئەمگەك - كادىرلار باشقارمىسى، پەن - تېخنىكا جەمئىيىتى بىرلىكتە ۋىلايەتلىك پارتكوم زالىدا يىغىن ئېچىپ 85 ئىلغار پەن - تېخنىكا خىزمەتچىسىنى تەقدىرلىدى. قەشقەر ۋىلايىتىدە 20 يىلدىن ئارتۇق خىزمەت قىلغان 2777 پەن - تېخنىكا خىزمەتچىسىگە «ئاز سانلىق مىللەتلەر رايونىدىكى پەن - تېخنىكا خىزمەتچىسى شەرەپ گۇۋاھنامىسى» بەردى.

4 - ئاينىڭ 19 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم گو گائىنى ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ شۇجىلىقىغا تەينىلىدى.

4 - ئاينىڭ 28 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، شەھەرلىك

10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسىدە ئۇلاپ تارقىتىش تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىنىڭ تېلېۋىزىيە سىگنالىرىنى سىناق تەرىقىسىدە تارقىتىشى مۇۋەپپەقىيەتلىك بولدى، شۇنىڭ بىلەن ۋىلايەت بويىچە 12 ناھىيە (شەھەر) نىڭ ھەممىسىدە ئۇلاپ تارقىتىش تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى بار بولدى.

10 - ئاينىڭ 29 - كۈندىن 11 - ئاينىڭ 2 - كۈنگىچە ۋىلايەت تۈنجى قېتىم سىياسىي قانۇن سېپىدىكىلەرنى تەقدىرلەش يىغىنى ئېچىپ، 20 ئىلغار كوللېكتىپ ۋە 184 ئىلغار شەخسنى تەقدىرلىدى.

10 - ئاينىڭ 25 - كۈنى قەشقەر شەھىرى بىلەن لياۋنىڭ ئۆلكىسى دەندۇڭ شەھىرىنىڭ دوست شەھەر بولۇش كېلىشىمىگە ئىمزا قويۇش مۇراسىمى دەندۇڭ شەھىردە ئۆتكۈزۈلدى.

11 - ئاينىڭ 6 - كۈندىن 10 - كۈنگىچە ۋىلايەت 2 - قېتىملىق مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى بويىچە تەقدىرلەش يىغىنى ئېچىپ، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى ياخشىلاشتىكى تەجرىبىلەرنى يەكۈنلەپ ۋە ئالماشتۇرۇپ، بۇنىڭدىن كېيىنكى مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنىڭ يېڭى ۋەزىيىتىنى يارىتىش جەھەتتىكى تەدبىرلەرنى مۇزاكىرە قىلدى. يىغىندا 69 ئىلغار كوللېكتىپ، 129 ئىلغار شەخس مۇكاپاتلاندى.

11 - ئاينىڭ 14 - كۈنى قەشقەر ئايرودرومىنى كېڭەيتىش قۇرۇلۇشى پۈتتى.

11 - ئاينىڭ 15 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم خىزمەت بىناسىنىڭ پۈتكەنلىك مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى. بۇ قەشقەر تارىخىدا شۇ يىلى ئىش باشلاپ، شۇ يىلى پۈتكۈزۈلۈپ، شۇ يىلى ئىشلىتىلىشكە تاپشۇرۇپ بېرىلگەن تۇنجى چوڭ قۇرۇلۇش بولدى.

11 - ئاينىڭ 20 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم «ۋىلايەت بويىچە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىدىكى ئۆلگىلىك ئورۇن بەرپا قىلىش پائالىيىتىنى كەڭ كۆلەمدە قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا قارار» چىقاردى.

پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى سىياسىي بيۇروسىنىڭ ئەزاسى، دۆلەت ئىشلىرى كومىسسارى فاك يى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، ئاپتونوم رايونىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى سۇڭ خەنلياڭنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈردى.

9 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم كادىرلارنى باشقۇرۇش تۈزۈلمىسىنى ئىسلاھ قىلىش، كادىر باشقۇرۇش ھوقۇقىنى تۆۋەنگە چۈشۈرۈش، دەرىجىگە ئايرىپ باشقۇرۇش، قاتلاملار بويىچە مەسئۇل بولۇش ئۇسۇلىنى قوللىنىش توغرىسىدا قارار چىقاردى.

9 - ئاينىڭ 4 - كۈندىن 8 - كۈنگىچە مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى بەنچەن ئېردىنى چۈ جىجيەنزەن ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى بادەي قاتارلىقلارنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە زىيارەت، تەكشۈرۈشتە بولدى.

9 - ئاينىڭ 17 - كۈندىن 22 - كۈنگىچە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى يوپۇرغا ناھىيىسىدە ئاپتونوم رايون بويىچە باشلانغۇچ مەكتەپ مائارىپىنى ئومۇملاشتۇرۇش ۋە ساۋاتسىزلىقنى تۈگىتىشنى تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىش يىغىنى ئاچتى ھەمدە شىنجاڭ بويىچە تۇنجى بولۇپ باشلانغۇچ مەكتەپ مائارىپىنى ئومۇملاشتۇرغان ۋە ساۋاتسىزلىقنى تۈگەتكەن يوپۇرغا ناھىيىسىگە تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىش بويىچە لاياقەتلىك گۇۋاھنامىسى تارقىتىپ بەردى.

9 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەر شەھىرى بىلەن خۇبېي ئۆلكىسى شاشى شەھىرىنىڭ ئاچا - سىڭىل شەھەر بولۇشقا قول قويۇش مۇراسىمى شاشىدا ئۆتكۈزۈلدى.

شۇ ئايدا جۇڭگو - پاكىستان چېگرىسىدا يېڭىدىن ياسالغان كۆرۈشۈش پونكتى تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسىدىكى خونجىراپتا پۈتتى.

خەنزۇچە) نەشر قىلىنىپ تارقىتىلدى.

2 - ئايدا قەشقەر ئۆلايىتى بىلەن يوپۇرغا ناھىيىسى ئاپتونوم رايون تارقاتقان «ئىرادە ۋە ماھىيەت جەھەتتىن يار - يۆلەك بولۇش»، «نامراتلىقنى تۈگىتىپ بېيىش» لەۋھەسىگە ئېرىشتى.

3 - ئاينىڭ 6 - كۈنى پوسكام ناھىيىسىدە بۇيلۇق تاجىك مىللىي يېزىسى قۇرۇلدى.

3 - ئاينىڭ 10 - كۈنى پەيزاۋات ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى، جۇڭخۇا ئىجتىمائىي ئۇنىۋېرسىتېتى ۋە بېيجىڭ يېمەكلىك جەمئىيىتى بىرلىكتە بېيجىڭ مىللەتلەر مەدەنىيەت سارىيىدا «شىنجاڭ پەيزاۋات قوغۇنىنى تېتىپ باھالاش يىغىنى» ئاچتى.

3 - ئاينىڭ 21 - كۈنى مارالبېشى، مەكىت، يەكەندىن ئىبارەت ئۈچ ناھىيە بىرلىشىپ ياسايدىغان مارالبېشى - يەكەن تاشيولى قۇرۇلۇشىغا ئىش باشلاندى. بۇ تاشيولنىڭ ئومۇمىي ئۇزۇنلۇقى 239 كىلومېتىر بولۇپ، جەمئىي 100 مىليون يۈەن مەبلەغ سېلىنىدۇ.

4 - ئاينىڭ 9 - كۈندىن 13 - كۈنگىچە ئۆلايەت سىياسىي قانۇن خىزمىتى يىغىنى ئېچىپ، جىنايى ئىشلار جىنايەتچىلىرى ۋە ئىقتىسادىي جىنايەتچىلەرگە قاتتىق زەربە بېرىش كۈرىشىنى داۋاملىق، چوڭقۇر قانات يايدۇرۇش مەسلىسىنى مۇزاكىرە قىلدى.

4 - ئاينىڭ 25 - ، 26 - كۈنلىرى ئۆلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە قەشقەرنىڭ ئىقتىسادىنى جانلاندۇرۇش مۇزاكىرە يىغىنى ئېچىپ، ئومۇمىي ۋەزىيەتكە نەزەر تاشلاپ، قەشقەرنىڭ ئىقتىسادىنى گۈللەندۇرۇشنىڭ يېڭى يوللىرى ئۈستىدە ئىزدەندى.

5 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر خەلق رادىئو ئىستانسىسى ئاڭلىتىشنى باشلىدى، مەركىزىي رادىئو ئىستانسىسى ۋە شىنجاڭ خەلق رادىئو ئىستانسىسىنىڭ ئۇيغۇرچە پروگراممىلىرىنى ئۈلاپ

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايىتى جياڭسۇ ئۆلكىسىنىڭ نەنتۇڭ شەھىرى بىلەن ئىقتىساد - تېخنىكا ھەمكارلىق مۇناسىۋىتى ئورناتتى.

12 - ئاينىڭ 3 - كۈنى يەكەن ناھىيىسى قوزىمال يېزىسىنى زەرەپشان تاجىك مىللىي يېزىسى قىلىپ ئۆزگەرتتى.

12 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قەشقەر شەھەرلىك رادىئو ئىستانسىسى ئاڭلىتىشنى سىناق قىلىپ مۇۋەپپەقىيەت قازاندى.

12 - ئاينىڭ 18 - كۈنىدىن 26 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئۈچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى چاقىردى، يىغىنغا 450 ئادەم قاتناشتى. يىغىندا پارتىيە 12 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 - ئومۇمىي يىغىنى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق 3 - نۆۋەتلىك پارتىيە كومىتېتى 3 - ئومۇمىي (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى ۋە ئىزچىللاشتۇرۇلدى. 1984 - يىللىق خىزمەتلەر خۇلاسىلەندى، قەشقەرنى يەنمۇ گۈللەندۈرۈپ، ئىقتىسادىي خىزمەتتە يېڭى ۋەزىيەت يارىتىش قاتارلىق مەسىلىلەر مۇزاكىرە قىلىندى.

12 - ئاينىڭ 30 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم ۋىلايەتكە بىۋاسىتە قاراشلىق ناھىيە دەرىجىلىك ئورۇنلاردا پارتىيىنى تەرتىپكە سېلىش بويىچە سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى، شۇنىڭ بىلەن تەڭ ۋىلايەت تەۋەسىدە پارتىيىنى تەرتىپكە سېلىش خىزمىتى قانات يايدۇرۇلدى.

يىل ئاخىرىدا قەشقەر ۋىلايىتىدە تۇنجى قېتىم ئاشلىق سېتىۋېلىش - سېتىش تەڭپۇڭ بولۇش، ئۆزىنى تەمىنلەپ ئېشىنىش ئىشقا ئاشۇرۇلدى، سىرتتىن ئاشلىق يۆتكەپ كېلىش تارىخىغا خاتىمە بېرىلدى.

1985 - يىلى

1 - ئاينىڭ 1 - كۈنى بىڭتۇەن يېزا ئىگىلىك 3 - دېۋىزىيەسىنىڭ ئورگان گېزىتى - «زەرەپشان گېزىتى» (ئۇيغۇرچە،

بۇيرۇق چۈشۈردى. 1987 - يىل 10 - ئاينىڭ 15 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى ھەم قۇرۇلۇش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

6 - ئاينىڭ 25 - كۈنى ئۇلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ھاۋالىسىگە ئاساسەن مۇكاپاتلاش يىغىنى ئېچىپ، 44 مۇنەۋۋەر پەن - تېخنىكا خادىمىنى تەقدىرلەپ مۇكاپاتلىدى.

6 - ئاينىڭ 27 - كۈنى ئۇلايەتلىك پارتكوم «ئىدىيىۋى - سىياسىي خىزمەتنى كۈچەيتىش خىزمىتىگە ئائىت بىرقانچە مەسىلە توغرىسىدا قارار» چىقاردى.

شۇ ئايدا ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى قاغىلىق، بوسكام، يېڭىشەھەردىن ئىبارەت ئۈچ ناھىيىگە «باشلانغۇچ مەكتەپ مائارىپىنى ئومۇملاشتۇرۇش ۋە ساۋاتسىزلىقنى تۈگىتىش بويىچە لايىھەلىك گۇۋاھنامىسى» بەردى.

7 - ئاينىڭ 25 - كۈنىدىن 28 - كۈنگىچە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ باش شۇجىسى خۇ ياۋباڭ ئازادلىق ئارمىيىسىنىڭ مۇئاۋىن باش شتاب باشلىقى شۇ خۇيزى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ شۇجىسى، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇدىرى تۆمۈر داۋامەت قاتارلىقلارنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى.

7 - ئاينىڭ 29 - كۈنى تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسىنىڭ غەربىي جەنۇبىدا 7.1 بال يەر تەۋرىدى.

7 - ئاينىڭ 30 - كۈنى ئۇلايەت، شەھەر بىرلىكتە 4 - قېتىملىق «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى» پائالىيىتى سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى.

8 - ئاينىڭ 23 - كۈنى كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ئوپال يېزىسى بىلەن ئۇلۇغچات ناھىيىسىنىڭ چېگرىلىنىدىغان جايىدىكى تومۇلوتاغ چوققىسىنىڭ شەرقىي شىمالىدا 7.4 بال يەر

ئاڭلاتقاندىن باشقا، يەنە بىر يۇرۇش ئۆزى ئىشلىگەن ئۇيغۇرچە پروگراممىلارنىمۇ ئاڭلاتتى.

5 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم شۇ شياۋچېڭ، چېن دېمىنلارنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پاتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا، ئابدۇرېھىم قادىرنى ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ ھەيئەتلىكىگە، ياڭ جەنشى، زىننەت ئۆمەرلەرنى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەيىنلىدى.

5 - ئاينىڭ 14 - كۈندىن 17 - كۈنىگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم يېڭىشەھەر ناھىيىسىدە ئىدىيىۋى - سىياسىي خىزمەت يىغىنى ئاچتى، يىغىنغا 120 دىن كۆپرەك ئادەم قاتناشتى. يىغىندا ئىدىيىۋى - سىياسىي خىزمەتنى كۈچەيتىشنىڭ تەجرىبىلىرى يەكۈنلىنىپ ئالماشتۇرۇلدى، يېڭى تارىخىي دەۋردە قانداق قىلىپ ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشتىن ئىبارەت مەركەزنى دەۋر قىلىپ، قەشقەرنىڭ ئىدىيىۋى - سىياسىي خىزمىتىدە يېڭى ۋەزىيەت يارىتىش قاتارلىق مەسىلىلەر ئورتاق مۇھاكىمە قىلىندى، قەشقەرنىڭ مەدەنىيەتلىك ئورۇن بەرپا قىلىش پىلانى مۇزاكىرە قىلىندى، ۋىلايەتلىك ئىشچى - خىزمەتچىلەر ئىدىيىۋى - سىياسىي خىزمىتى تەتقىقات جەمئىيىتىنى قۇرۇش ئىشى مۇھاكىمە قىلىندى.

5 - ئاينىڭ 20 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ھەرقايسى تەرەپلەردىن شتات تەڭشەپ، ۋىلايەت بويىچە تەخمىنەن 400 نەچچە زىيالىيلار ئائىلە تاۋابئاتى ۋە پەرزەنتلىرىنىڭ ئىشقا ئورۇنلىشىش مەسىلىسىنى مەركەزلىك ھەل قىلىشنى قارار قىلدى.

6 - ئاينىڭ 14 - كۈنى مەركىزىي ھەربىي ئىشلار كومىتېتى جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش، 12 - ئاينىڭ 31 - كۈنى خىزمەت بېجىرىشنى توختىتىش، جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ كېيىنكى ئىشلىرىنى بىرتەرەپ قىلىش ئىشخانىسى قۇرۇش توغرىسىدا

9 - ئاينىك 27 - كۈنى ۋىلايەتلىك تەزكىرە تەھرىر ئىشخانىسى تەھرىرلەپ تۈزگەن «قەشقەر يىلنامىسى» (1985 - يىللىق) ئاشكارا تارقىتىلدى. 1988 - يىلىغا قەدەر 1986 -، 1987 - يىللىق «قەشقەر يىلنامىسى» نەشر قىلىندى.

9 - ئاينىك 28 - كۈنى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 30 يىللىقىنى تەبرىكلەش يۈزىسىدىن ئۆتكۈزۈلگەن قەشقەر مۇزەپپەلىيەتلىرى سۈرەت كۆرگەزمىسى قەشقەر ئاممىۋى مەدەنىيەت ساريىدا كۆرسىتىلدى.

10 - ئاينىك 1 - كۈنى تېلېۋىزىيە سۈنئىي ھەمراھىدىن تارقىتىلغان سىگنالنى يەر يۈزىدە قوبۇل قىلىش ئىستانسىسى قۇرۇلۇشى پۈتتى ۋە ئىشقا كىرىشتى.

10 - ئاينىك 8 -، 9 - كۈنلىرى مۇئاۋىن ئۆمەك باشلىقى جۇ ۋېنيۈەن باشچىلىقىدىكى 13 ئادەمدىن تەشكىل قىلىنغان مەركەز ھال سوراش ئۆمىكى پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى، گوۋۇيۈەننىڭ ھەرمىللەت خەلقىگە بولغان سەمىمىي غەمخورلۇقىنى ئېلىپ قەشقەرگە كېلىپ، ھەر مىللەت ئارمىيە، خەلقتىن ھال سوردى.

10 - ئاينىك 25 - كۈنى يېڭى تىپتىكى كۆپ خىل ئىقتىدارغا ئىگە ئۇنىۋېرسال تەنتەربىيە ساريى - قەشقەر تەنتەربىيە ساريىنىڭ قۇرۇلۇشى باشلاندى.

11 - ئاينىك 22 - كۈندىن 24 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە پەيزاۋات ناھىيىسىدە نەق مەيداندا ئىش بېجىرىش يىغىنى ئېچىپ، قاناداق قىلىپ پەيزاۋات ناھىيىسىنىڭ نامراتلىق قىياپىتىنى ئۆزگەرتىش مەسىلىسىنى مۇھاكىمە قىلدى.

12 - ئاينىك 19 - كۈنى ۋىلايەتلىك، شەھەرلىك بىرلىك سەپ بۆلۈملىرى يىغىن چاقىرىپ، گومىنداڭنىڭ 23نەپەر ھەقىقەتكە قايتقان خادىملىرىغا «ھەقىقەتكە قايتقانلىق گۈزاھنامىسى» تارقىتىپ بەردى، قالغان 800 دىن كۆپرەك

تەۋرىدى. 9 - ئاينىڭ 12 - كۈنى يەنە 6.9 بال يەر تەۋرىدى. 48 ئادەم ئۆلدى، 116 ئادەم ئېغىر يارىلاندى، ئىقتىسادىي زىيان 54 مىليون 170 مىڭ يۈەنگە يەتتى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزي كومىتېتى شۇجىچۈسىنىڭ شۇجىسى خۇ چىلى، گوۋۇيۈەننىڭ مۇئاۋىن زۇڭلىسى تيەن جيۈنلەر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ 1 - شۇجىسى ۋاڭ ئېنماۋ ۋە ۋىلايەتنىڭ پارتىيە، ھۆكۈمەت، ئارمىيە رەھبەرلىرى ئىلگىرى - كېيىن ئاپەت رايونىغا كېلىپ، ئاپەت رايونىدىكىلەردىن ھال سورىدى ۋە ئاپەتتىن قۇتۇلدۇرۇش خىزمىتىگە يېتەكچىلىك قىلدى. شۇ يىلى 10 - ئايدا ئۆي - ماكانىنى قايتا قۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ ئاساسىي گەۋدە قۇرۇلۇشى پۈتۈنلەي تۈگەپ، ئاپەت رايونىدىكىلەرنىڭ تۇرمۇشى نورمال ھالەتكە كەلدى.

شۇ كۈنى دۆلەتكە بېۋاستە قاراشلىق ئورگانلار لېكتورلار ئۆمىكى قەشقەرگە خىزمەتكە كەلدى.

9 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر سانائەت بۇيۇملىرى سودا مەركىزى بىناسىنى سېلىش قۇرۇلۇشىغا ئىش باشلاندى.

9 - ئاينىڭ 9 - كۈندىن 13 - كۈنگىچە مەركىزي كومىتېت ۋەكىللەر ئۆمىكى سەنئەت ئۆمىكىنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭغا بېرىپ ھال سوراش ئۆمىكى - مەركىزي مىللەتلەر ناخشا - ئۇسسۇل ئۆمىكى پارتىيە مەركىزي كومىتېتى، گوۋۇيۈەننىڭ چېگرا رايوندىكى ھەر مىللەت خەلقىگە بولغان غەمخورلۇقىنى يەتكۈزۈش يۈزىسىدىن يەكەن، يېڭىشەھەر ناھىيىلىرى ۋە قەشقەر شەھىرىدە ھال سوراش ئويۇنى قويدى.

9 - ئاينىڭ 21 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ھاۋالىسى بويىچە، ۋىلايەتلىك ئىشچىلار مەدەنىيەت ساريىدا چوڭ يىغىن ئېچىپ، شىنجاڭدا خىزمەت قىلغىنىغا 30 يىلدىن ئاشقان 2388 يولداشقا شەرەپ مېدالى ۋە گۇۋاھنامە بەردى.

4 - ئاينىك 16 - كۇنى ۋىلايەتلىك مالىيە خىزمىتى يىغىندا ۋىلايەت بويىچە مالىيەنى ھۆددىگە بېرىپ باشقۇرۇش تۈزۈلمىسىنى ئومۇميۈزلۈك يولغا قويۇش قارار قىلىندى ھەمدە كونكرېت يولغا قويۇش چارىسى بېكىتىلدى.

4 - ئاينىك 30 - كۇنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە «ۋىلايەت بويىچە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىدىكى ئۇلگىلىك ناھىيە - پوسكامدىن ئۆگىنىشنى كەڭ كۆلەمدە، چوڭقۇر قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا قارار» چىقاردى. 5 - ئاينىك 3 - كۇنى ۋىلايەتلىك پارتكوم مەمۇرىي مەھكىمە پوسكام ناھىيىسىدە ئاممىۋى يىغىن ئېچىپ، بۇ ناھىيىگە «ۋىلايەت بويىچە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىدىكى ئۇلگىلىك ناھىيە» دەپ نام بەردى. ئاپتونوم رايوننىڭ پارتىيە - ھۆكۈمەت، ئارمىيە رەھبەرلىرىدىن ۋاڭ ئېنماۋ، سۇڭ خەنلياڭ، تۆمۇر داۋامەت، تاڭ گۇاڭسەيلەر يىغىنغا قاتناشتى ھەم سۆز قىلدى.

5 - ئاينىك 1 - كۇنى پوسكام نېفىت خىمىيە سانائىتى زاۋۇتى قۇرۇلۇشىغا ئىش باشلاش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى. بۇ قۇرۇلۇش يىلىغا 150 مىڭ تونىنا ماي چەككىلەش سېخى، 60 مىڭ تونناىلىق بىرىكمە ئاممىياك ئىشلەپچىقىرىش سېخى قۇرۇلۇشى ۋە بىر يۈرۈش ياندۇرما قۇرۇلۇشلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. پوسكام نېفىت - خىمىيە سانائىتى زاۋۇتى 1989 - يىل 4 - ئاينىك 28 - كۇنى پۈتۈپ، سىناق تەرىقىسىدە ئىشلەپچىقىرىشقا كىرىشتۈرۈلدى. 1990 - يىل 4 - ئايدا بۇ قۇرۇلۇش شىنجاڭ نېفىت باشقۇرۇش ئىدارىسى پوسكام نېفىت - خىمىيە سانائىتى زاۋۇتى قۇرۇلۇشىنىڭ پۈتكەنلىكىنى تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىش ھەيئىتى تەرىپىدىن تەكشۈرۈلۈپ لاياقەتلىك بولدى.

شۇ كۇنى خونجىراپ ئېغىزى رەسمىي 3 - دۆلەتكە ئېچىۋېتىلدى.

5 - ئاينىك 12 - كۇنى قەشقەر پاختا توقۇمىچىلىق فابرىكىسى بوياقچىلىق سېخىنى كېڭەيتىپ ياساش - ئۆزگەرتىش

كىشىگە ھەرقايسى ناھىيە (تۇمەن - مەيدان) لار ئارقا - ئارقىدىن گۇۋاھنامە تارقىتىپ بەردى.

شۇ ئايدا كوممۇنىستىك ياشلار ئىتتىپاقى قەشقەر ۋىلايەتلىك، شەھەرلىك كومىتېتلىرى كەڭ ئىتتىپاق ئەزالىرى ۋە ياشلارغا باشلامچىلىق قىلىپ ياساپ چىققان «تۇمەنكۆل ياشلار كۆكەرتىش قۇرۇلۇشى» مەملىكەت بويىچە مۇنەۋۋەر ياشلار قۇرۇلۇشى بولۇپ باھالىنىپ، ئىتتىپاق مەركىزي كومىتېتىنىڭ تەقدىرلىشىگە سازاۋەر بولدى.

1986 - يىلى

1 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدە سانائەتنى ئومۇميۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتى رەسمىي، ئومۇميۈزلۈك قانات يايدۇرۇلدى.

1 - ئاينىڭ 10 - كۈندىن 17 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئۇچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى چاقىردى، يىغىنغا 700 دىن ئارتۇق ئادەم قاتناشتى. يىغىندا 1985 - يىللىق خىزمەتلەر خۇلاسىلىنىپ، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ 7 - بەش يىللىق پىلانى مۇزاكىرە قىلىنىپ ماقۇللاندى، قەشقەر شەھىرى، مارالبېشى، قاغىلىق، پوسكام ناھىيىلىرى ھەمدە 16 يېزا (بازار)، 19 كارخانا ئىقتىسادنى تەرەققىي قىلدۇرۇشتىكى ئىلغار ناھىيە (شەھەر)، يېزا (بازار)، كارخانا بولۇپ تەقدىرلەندى.

3 - ئايدا قەشقەردىن پاكىستانغا بارىدىغان تاشيولىنىڭ دۆلەت ئىچىدىكى قىسمىنى كېڭەيتىپ ياساش قۇرۇلۇشى باشلاندى. بۇ قۇرۇلۇش قەشقەر شەھىرىنىڭ كونىشەھەر يولى ئېغىزىدىن باشلىنىپ، خونجىراپتىكى جۇڭگو - پاكىستان ئىككى دۆلەت چېگرا پاسىلىغىچە بولۇپ، ئومۇمىي ئۇزۇنلۇقى 415.8 كىلومېتىر، سېلىنغان ئومۇمىي مەبلەغ 125 مىليون يۈەن. 1988 - يىل 10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى بۇ يولدا ئاپتوموبىل قاتنىدى ۋە ئاپتوموبىل قاتناش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

چىقاردى.

8 - ئاينىڭ 10 - كۈنى مەكتەت ناھىيىسىگە «مەملىكەتلىك ئاز سانلىق مىللەتلەر رايونى تەنتەربىيىسىدىكى ئىلغار ناھىيە» دېگەن شەرەپلىك نام بېرىلدى.

8 - ئاينىڭ 12 - ، 13 - كۈنلىرى جۇڭگو كومۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى سىياسىي بيۈروسىنىڭ ئەزاسى، گوۋۈيۈەننىڭ مۇئاۋىن زۇڭلىسى ۋەن لى قاتارلىقلار مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەشىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ۋاڭ ئېنمىاۋنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈردى.

8 - ئاينىڭ 27 - كۈندىن 31 - كۈنگىچە جۇڭگو ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسى ئاز سانلىق مىللەتلەر تەتقىقاتى ئورنى، جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىياتى بىرلەشمىسى، شىنجاڭ پەلسەپە - ئىجتىمائىي پەنلەر بىرلەشمىسى، شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسى ۋە قەشقەر مەدەنىيەت مەكتىپى شەھىرىدە مەملىكەتلىك تۇنجى نۆۋەتلىك «قۇتادغۇبىلىك» ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى ئۆتكۈزدى.

8 - ئاينىڭ 30 - كۈندىن 9 - ئاينىڭ 2 - كۈنگىچە دۆلەت ئىشلىرى كومىسسارى گۇ مۇ قاتارلىق توققۇز كىشى قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

9 - ئايدا كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ قوغان يېزىسىدا غەيرىي A، غەيرىي B تىپلىق جىگەر كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچىلاردىن 174 كىشى بايقالدى، كېسەللىك تەدرىجىي ھالدا ژىلايەتتىكى 12 ناھىيە (شەھەر) گە كېڭەيدى. 1987 - يىل 5 - ئايغا كەلگەندە ژىلايەت بويىچە يۇقۇملانغۇچىلار 7619 كىشىگە يېتىپ، 41 ئادەم ئۆلدى. يۇقۇملىنىش ئەھۋالى يۇز بەرگەندىن كېيىن، ھەر دەرىجىلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت رەھبەرلىرى تەببىي خادىملارنى كېسەللىكنىڭ ئالدىنى ئېلىپ داۋالاشقا پائال تەشكىللىدى. ناھىيە (شەھەر)، يېزىلار، باشقۇرۇش رايونلىرى، كەنتلەردە ئايرىپ داۋالاش نۇقتىلىرى تەسىس قىلىندى،

قۇرۇلۇشىغا ئىش باشلاش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى. بۇ قۇرۇلۇش 1990 - يىل 9 - ئاينىڭ 5 - كۈنى پۈتتى.

5 - ئاينىڭ 15 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم شەھەرلىك پارتكوم بىلەن بىرلىكتە 5 -قېتىملىق «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى» سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى.

6 - ئاينىڭ 12 - كۈنى ۋىلايەت 1983 - يىلىدىن 1985 - يىلىغىچە بولغان پەن -تېخنىكا تەرەققىياتى بويىچە مۇكاپاتلاش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا يەتتە تۈر ۋە 49 نەپەر پەن -تېخنىكا خادىمى تەقدىرلەندى.

6 - ئاينىڭ 25 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ۋىلايەتلىك ئىشچىلار مەدەنىيەت ساراىيىدا بىرلەشمە يىغىن ئاچتى. 3000دىن كۆپرەك ئادەم يىغىنغا قاتناشتى. يىغىندا 5 - ئاينىڭ 3 - كۈنى پەيزاۋات ناھىيىسىنىڭ شارقىراتما توسمىسىدا سۇغا چۈشۈپ كەتكەن ئۇيغۇر ئاممىنى قۇتقۇزۇۋېلىشتا ئىپادىسى گەۋدىلىك بولغان چى كەييۈەن قاتارلىق 12 ئىلغار شەخس تەقدىرلەندى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايىتىدە تۇنجى ناھىيە دەرىجىلىك تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى - يەكەن تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى قۇرۇلدى.

7 - ئاينىڭ 3 - كۈندىن 5 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە يېڭىسار ناھىيىسىدە نامراتلىقتىن قۇتۇلۇپ، بېيىش بويىچە نەق مەيدانda ئىش بېجىرىش يىغىنى ئېچىپ، بۇ ناھىيىنىڭ نامرات بولۇشدىكى سەۋەبلىرىنى مۇزاكىرە ۋە تەھلىل قىلىپ، ئەملىيەتكە بىرلەشتۇرۇپ، نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇپ بېيىتىش پىلانى ۋە تەدبىرلىرىنى مۇھاكىمە قىلىپ بېكىتتى.

7 - ئاينىڭ 19 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە «ئۈچ يىل ئىچىدە قەشقەرنى مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى بويىچە نەمۇنىچى ۋىلايەت قىلىپ قۇرۇپ چىقىش توغرىسىدا قارار»

2 - ئاينىك 10 - كۈنىدىن 12 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە قەشقەر مېھمانخانىسىدا تۈنجى قېتىملىق شەھەر خىزمىتى يىغىنى ئېچىپ، ئاپتونوم رايون بويىچە 16 شەھەردە قانات يايدۇرۇلغان «ئۈچتە ياخشى بولۇش، بىردىن ئۆگىنىش» بويىچە مەدەنىي شەھەر بەرپا قىلىش مۇسابىقىسى پائالىيىتىنى خۇلاسىلەش، تەقدىرلەش يىغىنىنىك روھىنى يەتكۈزدى ۋە ئۆگەندى، يېكى دەۋردە قانداق قىلىپ، شەھەرلەرنىك «مەركەزنىك يېتەكچىلىك» رولىنى جارى قىلدۇرۇپ، تاۋار ئىگىلىكىنىك تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرۈش، قانداق قىلىپ شەھەرلەرنى پىلانلاش، قۇرۇش، باشقۇرۇش مەسىلىسىنى مۇھاكىمە قىلدى. ۋىلايەتتىكى 12 ناھىيە (شەھەر) دە «ئۈچتە ياخشى بولۇشى، بىردىن ئۆگىنىش» بويىچە مەدەنىي شەھەر بەرپا قىلىش پائالىيىتىنى قانات يايدۇرۇشقا ئائىت ئىشلار قارار قىلىندى.

2 - ئاينىك 12 - كۈنى مەكىت ناھىيىسى مەركەز كۆكەرتىش كومىتېتى تەرىپىدىن «مەملىكەت بويىچە كۆكەرتىش خىزمىتىدىكى ئىلغار ئورۇن» بولۇپ باھالاندى.

3 - ئاينىك 15 - كۈنى قەشقەر - ئۈرۈمچى ئۈزۈن يوللۇق تېلېفونىنى يېرىم ئاپتوماتىك تۈتاشتۇرۇش مۇۋەپپەقىيەتلىك بولدى.

4 - ئاينىك 18 - كۈنى مەملىكەت بويىچە تەنتەربىيىدە ئىلغار ناھىيىلەرگە نام بېرىش يىغىندا، مارالبېشى ناھىيىسىگە «مەملىكەت بويىچە تەنتەربىيىدە ئىلغار ناھىيە» دېگەن شەرەپلىك نام بېرىلدى.

5 - ئاينىك 18 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم شۇ شىياۋچېكىنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پاتكومنىك شۇجىلىقىغا تەيىنلىدى.

شۇ ئايدا پوسكام ناھىيىسىنىك يىلىغا 28 مىڭ تونىنا سېمونت ئىشلەپچىقىرالايدىغان زاۋۇتى پۈتۈپ ئىشلەپچىقىرىشقا

يۇقۇملىنىش ئەھۋالى تەدرىجىي كونترول قىلىندى.

12 - ئاينىڭ 19 - كۈنىگىچە ۋىلايەت 3 - قېتىملىق مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى بويىچە تەقدىرلەش يىغىنى ئېچىپ، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنىڭ تەجرىبىلىرىنى يەكۈنلىدى ۋە ئالماشتۇردى، 88 ئىلغار كوللېكتىپ، 130 نەپەر ئىلغار شەخسنى تەقدىرلىدى.

1987 - يىلى

1 - ئاينىڭ 20 - كۈندىن 24 - كۈنىگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئۇچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى ئاچتى، 487 ئادەم يىغىنغا قاتناشتى. يىغىندا مەركەز ۋە ئاپتونوم رايونلۇق يېزا خىزمىتى يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلۈپ، 1986 - يىللىق خىزمەتلەر خۇلاسىلەندى، 1986 - يىلى ئىقتىسادىي خىزمەتتە ياخشى نەتىجىلەرگە ئېرىشكەن قەشقەر شەھىرى ۋە پوسكام، مەكىت، پەيزاۋات، يەكەندىن ئىبارەت تۆت ناھىيە، 23 ئىلغار يېزا (بازار)، شۇنىڭدەك 16 ئىلغار كارخانا تەقدىرلەندى، 1987 - يىللىق ئىككىي مەدەنىيلىك قۇرۇلۇشى خىزمىتى مۇھاكىمە قىلىنىپ ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

1 - ئاينىڭ 20 - كۈندىن 23 - كۈنىگىچە ۋىلايەت 2 - قېتىملىق يەرلىك سانائەت ۋە يېزا - بازار كارخانىلىرى مەسۇلاتلىرى كۆرگەزمىسى ئۇيۇشتۇردى.

2 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم ۋە مەمۇرىي مەھكىمە ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشكىلات بۆلۈمى، ۋىلايەتلىك ئىقتىساد كومىتېتى، ئەمگەك، كادىرلار باشقارمىسى، ئىقتىسادىي تەپتىش باشقارمىسىنىڭ «زاۋۇت باشلىقى (دىرېكتور) ۋەزىپىسىدىن ئايرىلغاندا، ئىقتىسادىي مەسئۇلىيىتىنى ئىقتىساد جەھەتتىن تەپتىش قىلىش توغرىسىدىكى سىناق تەرىقىسىدە يولغا قويۇش توغرىسىدىكى دوكلات» نى تەستىقلاپ تارقىتىپ، جايلارنىڭ ئىجرا قىلىشىنى تەلەپ قىلدى.

يانقۇزۇلغان، جەمئىي 134 مىليون 800 مىڭ يۇەن مەبلەغ سېلىنغان مارالبېشى - يەكەن تاشيولى پۈتتى.

9 - ئاينىڭ 10 - كۈنى ۋىلايەت، شەھەر بىرلىكتە خەلق كىنوخانىسىدا 2000 دەك ئادەم قاتناشقان ئوقۇتقۇچىلار بايرىمىنى تەبرىكلەش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا ئوقۇتقۇچىلارنى ھۆرمەتلەش، ماۋارىپقا ئەھمىيەت بېرىشتىكى 12 ئىلغار كوللېكتىپ، ساۋاتسىزلىقنى تۈگىتىش خىزمىتىدىكى بەش ئىلغار كوللېكتىپ ۋە 49 نەپەر مۇنەۋۋەر ماۋارىپ خىزمەتچىسى تەقدىرلەندى.

9 - ئاينىڭ 10 - كۈندىن 12 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئىقتىسادىي تۈزۈلمە ئىسلاھاتى خىزمىتى يىغىنى ئېچىپ، ئاپتونوم رايونلۇق ئىقتىسادىي تۈزۈلمە ئىسلاھاتى خىزمىتى يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى. قەشقەر ۋىلايىتىدە ھۆددىگەرلىك مەسئۇلىيەت تۈزۈمىنى يولغا قويۇش خىزمىتىنى ئورۇنلاشتۇردى.

9 - ئاينىڭ 15 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئىقتىسادىي تۈزۈلمە ئىسلاھاتى خىزمىتى يىغىنى ئېچىپ، ئاپتونوم رايونلۇق ئىقتىسادىي تۈزۈلمە ئىسلاھاتى خىزمىتى يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى. قەشقەر ۋىلايىتىدە ھۆددىگەرلىك مەسئۇلىيەت تۈزۈمىنى يولغا قويۇش خىزمىتىنى ئورۇنلاشتۇرۇدى.

شۇ كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە مارالبېشى ناھىيىسىدە يىغىن ئېچىپ، بۇ ناھىيىگە «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتى بويىچە ئۈلگىلىك ناھىيە» دەپ نام بەردى.

10 - ئاينىڭ 8 - كۈندىن 10 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم ناھىيە ۋە يېزىلارنىڭ نۆۋەت ئالماشتۇرۇش سايلىمى خىزمىتىنى خۇلاسىلەش يىغىنى ئاچتى.

10 - ئاينىڭ 14 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە دائىملىق ئاپپارات قاتارىغا كىرمەيدىغان 51 ئورۇننى

كىرىشتۇرۇلدى.

6 - ئاينىك 11 - كۈندىن 15 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى ئاپتونوم رايونلۇق پەن - تېخنىكا جەمئىيىتى، ئاپتونوم رايونلۇق يېزا ئىگىلىكىنى رايونلاشتۇرۇش كومىتېتى، ئاپتونوم رايونلۇق دۆلەت زېمىنىنى باشقۇرۇش، يېزا ئىگىلىكىنى رايونلاشتۇرۇش ئىدارىسى بىلەن بىرلىكتە، قەشقەر ئىقتىسادىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش ئىستراتېگىيىسى مۇھاكىمە يىغىنى ئېچىپ، قەشقەر ۋىلايىتىنىك ئىقتىسادي، ئىجتىمائىي تەرەققىياتى ئىستراتېگىيىلىك تەسەۋۋۇرى ۋە يەكەن دەريا سۇ ئېقىنلىرىنى تەكشۈرۈش دوكلاتىغا باھا بېرىپ ۋە ئۇنى مۇھاكىمە قىلىپ، قەشقەر ۋىلايىتىنىك يېزا ئىگىلىكىنى ئونۇبرسال رايونلاشتۇرۇشىنى تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋالدى.

7 - ئاينىك 3 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، شەھەرلىك پارتكوم بىرلىكتە ۋىلايەتلىك ئىشچىلار مەدەنىيەت سارىيىدا 6 - قېتىملىق «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى» سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى.

7 - ئاينىك 5 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە مەكتەپ ناھىيىسىدە يىغىن ئېچىپ، بۇ ناھىيىگە «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتىدىكى ئۈلگىلىك ناھىيە» دەپ نام بەردى.

8 - ئاينىك 3 - كۈنى پەيزاۋات ناھىيىسىدىكى بىنام دەريا سۈمىسىنى يامغۇر تۆپەيلىدىن 130 نەچچە مېتىر كەڭلىكتە يار ئېلىپ كەتتى. ھەر دەرىجىلىك پارتىيە، ھۆكۈمەت 2700 دىن ئارتۇق ئارمىيە - خەلقنى تەشكىللەپ، يەتتە كېچە - كۈندۈز تىرىشىپ جەڭ قىلىپ يارنى ئېتىپ، شېكەركۆل سۇ ئامبىرى ۋە ئاياغ ئېقىندىكى خەلقنىڭ ھاياتى، مال - مۈلكىنىڭ بىخەتەرلىكىگە ھەقىقىي كاپالەتلىك قىلدى.

شۇ ئايدا ئۇزۇنلۇقى 209 كىلومېتىر، يول ئۇل كەڭلىكى 12 مېتىر، يول يۈزىنىڭ كەڭلىكى يەتتە مېتىر بولغان ئاسفالت

جەنۇبىي شىنجاڭ كۆمۈر - ئېلېكتر سانائىتى شىركىتى قۇرۇشىنى قارار قىلدى. ئۇ قەشقەر، قىزىلسۇ قىرغىز ئاپتونوم ئوبلاستىدىكى ھازىر بار دۆلەت ئىلكىدىكى بارلىق كۆمۈر ۋە ئېلېكتر ئېنېرگىيە كارخانىلىرىنى بىۋاسىتە، بىر تۇتاش باشقۇرىدىغان بولدى.

2 - ئاينىڭ 27 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق كۆكەرتىش كومىتېتى، ئورمانچىلىق نازارىتى يېڭىسار، كونىشەھەر، يوپۇرغا، پەيزاۋاتتىن ئىبارەت تۆت ناھىيىنىڭ ئېتىز - ئېرىقلارنى ئورمان بىلەن تورلاشتۇرغانلىقىنى تەبرىكلىدى.

3 - ئاينىڭ 29 - كۈندىن 4 - ئاينىڭ 1 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە تۈنجى قېتىملىق نامرات رايونلارنىڭ ئىقتىسادىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش خىزمىتى يىغىنى ئاچتى، يىغىنغا 120 ئادەم قاتناشتى. يىغىندا نامرىتلارغا يار - يۆلەك بولۇش مەبلىغىنى تارقىتىش، باشقۇرۇش ۋە ئىشلىتىش قاتارلىق مەسىلىلەر مۇھاكىمە قىلىنىپ، نامراتلارغا يار - يۆلەك بولۇش خىزمىتى ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

3 - ئاينىڭ 29 - كۈندىن 31 - كۈنگىچە ۋىلايەت شتاتنى كونترول قىلىش ۋە كادىرلار قۇرۇلمىسىنى تەڭشەش خىزمىتى يىغىنى ئاچتى. يىغىندا ئاپتونوم رايونىنىڭ شتاتنى كونترول قىلىش، كادىرلار قۇرۇلمىسىنى تەڭشەش خىزمىتى يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى. مەمۇرىي، كەسپىي ئورۇنلاردىكى خادىملارنىڭ شتاتنى كونترول قىلىش ۋە قىسقارتىش مەسىلىسى مۇزاكىرە قىلىندى ھەمدە ۋىلايەتتىكى پارتىيە - ھۆكۈمەت، ئاممىۋى تەشكىلاتلار، كەسپىي ئورۇنلاردىن 800 دىن كۆپرەك كادىرنى تەڭشەپ، ئۇلارنى سىياسىي قانۇن، باج، سودا - سانائەتنى مەمۇرىي باشقۇرۇش قاتارلىق تارماقلارغا تولۇقلاپ، بۇ تارماقلارنىڭ خىزمىتىنى كۈچەيتىشنى قارار قىلدى.

4 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قاغىلىق ناھىيىسى چارباغ بازارلىق يېزا ئامانەت - قەرز كوپېراتىپىنىڭ بوغالتىرى تۇرغۇن قۇربانىنىياز ئامانەت قەرز كوپېراتىپى تىجارەت ئورنىدا دىجورنىلىك قىلمۇاتقاندا،

ئەمەلدىن قالدۇرۇشنى قارار قىلدى.

10 - ئاينىڭ 29 - كۈنى ئۇلايەتلىك پارتكوم مەجلىسخانىسىدا تۇنجى نۆۋەتلىك پەلسەپە - ئىجتىمائىي پەنلەر ئىلمىي جەمئىيەتلىرى بىرلەشمىسىنىڭ ۋەكىللەر يىغىنىنى ئاچتى. يىغىندا قەشقەر ئۇلايەتلىك پەلسەپە - ئىجتىمائىي پەنلەر ئىلمىي جەمئىيىتى بىرلەشمىسى قۇرۇلدى، چېن دېمىن بۇ بىرلەشمىنىڭ رەئىسلىكىگە سايلاندى.

10 - ئاينىڭ 31 - كۈنى «قەشقەر گېزىتى» دە: «قەشقەر ئۇلايىتىدە سىياسەتنى ئەمەلىيلەشتۇرۇش خىزمىتى ئاساسىي جەھەتتىن ئاياغلاشتى. ئۇلايەت بويىچە سىياسەتنى ئەمەلىيلەشتۇرۇش خىزمىتى 1978 - يىل 5 - ئايدا باشلانغان توققۇز يىلدىن بۇيان جەمئىي 29 مىڭ 463 دېلو قايتا تەكشۈرۈلۈپ ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى» دەپ خەۋەر بېرىلدى.

11 - ئاينىڭ 18 - كۈنى مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيسى ئەيسا شاكىر كېسەلگە گىرىپتار بولۇپ، داۋالاش ئۈنۈم بەرمەي، 58 يېشىدا ئۇرۇمچىدە بەختكە قارشى ۋاپات بولدى.

11 - ئاينىڭ 24 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق 2 - قېتىملىق مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى، تەرەققىياتى بويىچە تەقدىرلەش يىغىنىدا پوسكام ناھىيىسىگە «ئاپتونوم رايون بويىچە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتىدىكى ئۈلگىلىك ناھىيە» دەپ نام بېرىلدى.

1988 - يىلى

1 - ئاينىڭ 8 - كۈنى ئۇلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى شۇ شياۋچېڭ قوشۇمچە يېزا ئىگىلىك 3 - دۆنزىيىسىنىڭ 1 - سىياسىي كومىسسارلىقىغا، لىيۇ يۈچاڭ سىياسىي كومىسسارلىقىغا، جاۋ شەنجاڭ دۆنزىيە باشلىقلىقىغا تەينىلەندى.

1 - ئاينىڭ 29 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى

ۋىلايەتتىكى ھەر دەرىجىلىك پارتكوم ۋە ھۆكۈمەت كەڭ ئاممىنى يۇقۇملىنىشنى كونترول قىلىش، يوقىتىشقا پائال تەشكىللىدى.

7 - ئاينىڭ 7 - ، 8 - كۈنلىرى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى سىياسىي بيۇروسىنىڭ ئەزاسى، دۆلەت ئىشلىرى كومىسسارى، دۆلەت مائارىپ كومىتېتىنىڭ مۇدىرى لى تيېيىڭ قاتارلىقلار ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى جانابىلنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ تەكشۈرۈشتە بولدى.

9 - ئاينىڭ 10 - كۈنى 12 - 13 ياشلاردىكى ئۇيغۇر قىزى رىزۋانگۈل بەختكە قارشى قەشقەر شەھىرى يارباغ كوچا باشقارمىسى تەۋەسىدىكى 2 مېتىر چوڭقۇرلۇقتىكى سۇ يولى قۇدۇقىغا چۈشۈپ كەتكەنىدى. يې خەنخۇا، مەمەتيۇسۇپ تۇرسۇن قاتارلىق تۆت كىشى ئارقا - ئارقىدىن قۇدۇققا سەكرەپ چۈشۈپ ئۇنى قۇتقۇزۇۋالدى، لېكىن يې خەنخۇا بىلەن مەمەتيۇسۇپ تۇرسۇنلار بەختكە قارشى قۇربان بولدى. 10 - ئاينىڭ 29 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى ئۇلارغا ئىنقىلابىي قۇربان دەپ نام بەردى.

9 - ئاينىڭ 20 - كۈنىدىن 22 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم 15 - قېتىملىق ھەيئەت ئەزالىرى يىغىنى ئېچىپ، ۋەتەننىڭ بىرلىكىنى قوغداش، مىللىي بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش مەسىلىسىنى مەخسۇس مۇزاكىرە قىلدى.

10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ۋىلايەتلىك رادىئو - تېلېۋىزىيە ئىدارىسى تەھرىرلىكىدىكى «قەشقەر تېلېۋىزىيە گېزىتى» نەشر قىلىندى. بۇ گېزىت ئۇيغۇرچە، خەنزۇچە ئىككى خىل يېزىقتا بولۇپ، ھەپتىدە بىر سان چىقىرىلدى. 1990 - يىل 7 - ئايدا «قەشقەر تېلېۋىزىيىسى» گە ئۆزگەرتىلدى.

11 - ئاينىڭ 7 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم خې خۇڭيىڭ، ۋاڭ ئەيشەنلەرنى ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا، مەمتىمىن ھەلىمدىننى مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ

تىجارەت ئورنىغا سوقۇنۇپ كىرگەن بۇلاڭچىلار بىلەن قەيسىرانە ئېلىشىپ، ئۇچ يېرىگە ئوق تېگىپ باتۇرلارچە قۇربان بولدى. 1989 - يىل 7 - ئاينىڭ 26 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى قۇربان نىيازغا ئىنقىلابىي قۇربان دەپ نام بەردى.

4 - ئاينىڭ 30 - كۈنى ۋىلايەت، جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى، بىڭتۈەن يېزا ئىگىلىك 3 - دىۋىزىيىسى ۋە قەشقەر شەھىرى بىرلىكتە خەلق مەيدانىدا ئارمىيە - خەلق ئورتاق مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتىدىكى ئىلغار، ئۈلگىلىك ۋىلايەت بەرپا قىلىش سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى.

شۇ ئايدا مەملىكەتلىك مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتى بويىچە تەقدىرلەش يىغىنىدا پوسكام ناھىيىسى «مەملىكەت بويىچە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتىدىكى ئىلغار كوللېكتىپ» بولۇپ باھالاندى.

5 - ئاينىڭ 4 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتى مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى بويىچە ئۈلگىلىك ناھىيە بولغان پوسكام ناھىيىسىگە مائارىپ، سەھىيە ئىشلىرىنى راۋاجلاندۇرۇش ئۈچۈن 500 مىڭ يۈەن بېرىشنى قارار قىلدى.

5 - ئاينىڭ 12 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە يەكەن ناھىيىسىدە داغدۇغىلىق يىغىن ئېچىپ، يەكەن ناھىيىسىگە «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتىدىكى ئۈلگىلىك ناھىيە» دەپ نام بەردى.

5 - ئاينىڭ 14 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە يېڭىشەھەر ناھىيىسىدە داغدۇغىلىق يىغىن ئېچىپ، يېڭىشەھەر ناھىيىسىگە «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتىدىكى ئۈلگىلىك ناھىيە» دەپ نام بەردى.

6 - ئاينىڭ 26 - كۈنى يېڭىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ياندۇما يېزىسىدا تۇنجى خولۇرا كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى بايقالدى. بۇ كېسەللىك ۋىلايەت بويىچە 10 ناھىيە (شەھەر) گە تارقىلىپ، 116 كۈن داۋاملاشتى. 1456 كىشى يۇقۇملىنىپ، 27 ئادەم ئۆلدى.

ئىتتىپاقلىقنى قوغداش خىزمىتىنى ئورۇنلاشتۇردى.

شۇ ئايدا دېھقانچىلىق نازارىتى مۇھىم ئاساراش ئىشخانىسىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى بەي شاۋ قەشقەر ۋىلايىتىگە تۇنجى پەن - تېخنىكىغا مەسئۇل مۇئاۋىن ھاكىم قىلىپ ئەۋەتىلىپ، ئىككى يىللىق مۇھلەت بىلەن كونىشەھەر ناھىيىسىدە ۋەزىپە ئۆتىدى.

6 - ئاينىڭ 6 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ «ماشىنا تەقدىم قىلىپ، مائارىپقا ياردەم بېرىش» نىنى قارشى ئېلىش يىغىنى ئاچتى. جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى قەشقەرنىڭ مائارىپ ئىشلىرىغا يار - يۆلەك بولۇش ئۈچۈن سەككىز دانە ماشىنىنى ھەقسىز تەقدىم قىلدى.

6 - ئايدىن 7 - ئايغىچە ۋىلايەت، شەھەرنىڭ مائارىپ سىستېمىسىدا ئوقۇتقۇچىلارنىڭ يازلىق تەتىلىك ئۆگىنىش كۇرسى داۋاملىق ئۇيۇشتۇرۇلدى، 2000 دىن ئارتۇق كىشى كۇرسقا قاتناشتى، پارتىيە 13 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 4 - ئومۇمىي يىغىنىنىڭ روھى ئۆگىنىلدى ۋە ئۆزلەشتۇرۇلدى.

8 - ئاينىڭ 11 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە «باشلامچىلىق بىلەن پاك - دىيانەتلىك بولۇش، چىرىكلەشكەنلەرنى قەتئىي جازالاش توغرىسىدا سەككىز ماددىلىق بەلگىلىمە» تۇزدى.

8 - ئاينىڭ 21 - كۈندىن 23 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم يېزا (بازار) لارغا ۋەزىپە بىلەن ئەۋەتىلگەن كادىرلار خىزمىتى تەجرىبىلىرىنى ئالماشتۇرۇش سۆھبەت يىغىنى ئېچىپ، ھەر دەرىجىلىك پارتكوملاردىن تۆۋەنگە ئەۋەتىلگەن كادىرلار خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەشتە ئۇزاققىچە چىڭ تۇرۇپ، ئۇنۇم ھاسىل قىلىشنى تەلەپ قىلدى.

9 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ۋىلايەت قاتناش - ترانسپورت بازارلىرىنى تۇزەش، تەرتىپكە سېلىشنى باشلىدى.

مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەيىنلىدى.

11 - ئاينىڭ 8 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە كونىشەھەر ناھىيىسىدە چوڭ يىغىن ئېچىپ، بۇ ناھىيىگە «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتىدىكى ئۇلگىلىك ناھىيە» دەپ نام بەردى.

12 - ئاينىڭ 6 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە پارتىيە 13 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 - ئومۇمىي يىغىنىنىڭ روھىنى قەتئىي ئىزچىللاشتۇرۇش ئۈچۈن، پاك - دىيانەتلىك بولۇشقا ئائىت 12 ماددىلىق بەلگىلىمىنى تۈزۈپ چىقتى.

12 - ئاينىڭ 20 - كۈنى مەمۇرىي مەھكىمە «چەت ئەللىك مەبلەغ سالغۇچىلارغا ئېتىبار بېرىش چارىسى» نى تۈزۈپ چىقتى. ئۇ جەمئىي تۆت باب، 21 ماددا.

1989 - يىلى

1 - ئاينىڭ 30 - كۈنى قوراللىق ساقچى قىسىملىرىنىڭ قەشقەردە تۇرۇشلۇق قىسمى ساقچىلارغا ئۇنۇڤان بېرىش مۇراسىمى ئۆتكۈزدى.

4 - ئاينىڭ 25 - كۈنى مەمۇرىي مەھكىمە قەشقەر شەھىرى، يېڭىشەھەر، كونىشەھەر، يېڭىسار، قاغىلىق، پەيزاۋات، يوپۇرغا ۋە تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسىدىن ئىبارەت يەتتە ناھىيە، بىر شەھەرنى ۋىلايەت بويىچە نامرات ناھىيە (شەھەر) قىلىپ بېكىتىپ، سىستېمىلار بويىچە يار - يۆلەك بولۇشنى قارار قىلدى.

5 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ۋىلايەتكە بىۋاستە قاراشلىق ئورۇنلاردىكى پارتىيىلىك رەھبىرىي كادىرلار يىغىنى ئېچىپ، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ 1989 - يىللىق 8 - قېتىملىق «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى» پائالىيىتى ۋە توپىلاڭغا قارشى تۇرۇش، تىنچ -

مەيداندا قولغا ئالدى.

10 - ئاينىك 28 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە «سېرىق مەزمۇندىكى نەرسىلەرنى تازىلاش» سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئېچىپ، ھەرقايسى تارماقلاردىن كۈچلۈك تەدبىر قوللىنىپ، «سېرىق مەزمۇندىكى نەرسىلەرنى تازىلاش» خىزمىتىنى چوڭقۇر، ئۇزاققىچە قانات يايدۇرۇشنى تەلەپ قىلدى.

11 - ئاينىك 24 - كۈنى گۇۋۇيۈەن زۇڭلىسى لى پېڭ ۋە ئۇنىڭ رەپىقىسى جۇ لىن، تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىقىنىڭ مىنىستىرى چىەن چىچىن، جۇڭگو نېفىت - تەبىئىي گاز تەرەققىيات شىركىتىنىڭ باش دىرېكتورى ۋاڭ تاۋ قاتارلىقلار مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، ئاپتونوم رايونلۇق مەسلىھەتچىلەر كومىتېتىنىڭ مۇدىرى ۋاڭ ئېنماۋ، ئاپتونوم رايون رەھبەرلىرى سۇڭ خەنلياڭ قاتارلىقلارنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈردى.

شۇ ئايدا ۋىلايەت بويىچە ئۇيغۇر خەلق چوڭچەكلىرى، خەلق قوشاقلىرى ۋە ماقال - تەمسىللىرى 36 توپلام قىلىپ رەتلەپ نەشر قىلىندى.

شۇ ئاينىك 5 - كۈنى قەشقەر شەھەر رايونىدىكى ئاپتوماتىك تېلېفون مەملىكەتلىك ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوماتىك تېلېفون تورىغا كىرگۈزۈلدى، شۇنىڭدىن باشلاپ قەشقەر رايونىنىڭ تېلېفونى دۆلەت ئىچىدىكى ھەرقايسى ئوتتۇرا، چوڭ شەھەرلەرنىڭ تېلېفونىغا بىۋاستە ئۇلىنىدىغان بولدى.

12 - ئايدا ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىدىن جۇ گۈاڭخۇانىڭ ئەدەبىي ئاخباراتلار توپلىمى «ئاسمان - زېمىن ئارىلىقىدا»، ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىدىن چېن چىڭنىڭ شېئىرلار توپلىمى «ئىپارخان تۇغۇلغان جايدا»، «قەشقەر گېزىتى» دىن دەي دېپېينىڭ نەسرلەر توپلىمى «پامىرغا مۇھەببەت» ۋە ۋىلايەتلىك مەدەنىيەت باشقارمىسىدىن چۇ يۈنلياڭنىڭ ھېكايىلار توپلىمى

9 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ۋىلايەت ئوقۇتقۇچىلار بايرىمىنى تەبرىكلەش، تەقدىرلەش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا دۆلەت مائارىپ كومىتېتى، ئەمگەك - كادىرلار مىنىستىرلىقى ۋە مەملىكەتلىك مائارىپ ئىشچىلار ئۈيۈشمىسى تەرىپىدىن تەقدىرلەنگەن 47 كىشىنى، ئاپتونوم رايونلۇق تەقدىرلىشىگە ئېرىشكەن 68 كىشىنى تەقدىرلىدى. يەنە ۋىلايەت بويىچە ئوقۇتقۇچىلارنى ھۆرمەتلىگەن ۋە مائارىپقا ئەھمىيەت بەرگەن 13 ئىلغار كوللېكتىپ ۋە 15 ئىلغار شەخس تەقدىرلەندى.

شۇ ئايدا تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسىدىن ئەركە مۇسا، يەكەن ناھىيىسىدىن سەمەر سەمەت، قەشقەر پاختا توقۇمىچىلىق فابرىكىسىدىن نەجمە روزىلار مەملىكەتلىك ئەمگەك نەمۇنىچىلىرى ۋە ئىلغار خىزمەتچىلەرنى تەقدىرلەش يىغىنىدا «مەملىكەتلىك ئەمگەك نەمۇنىچىسى» دەپ باھالاندى.

شۇ ئايدا ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى بىلەن شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى، شياڭگاڭ ۋۇجۇ نەشرىياتى بىرلىكتە تۈزگەن «جۇڭگو شىنجاڭ قەشقەر» ناملىق رەسىملىك توپلام نەشر قىلىندى.

10 - ئاينىڭ 19 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە، جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى بىرلىكتە يىغىن ئېچىپ، قەشقەر شەھىرىگە «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتى، ئارمىيە - خەلق ئىتتىپاقلىقى بويىچە ئۇلگىلىك شەھەر» دەپ نام بەردى.

10 - ئاينىڭ 27 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك شۆبە تەپتىش مەھكىمىسى ۋە قەشقەر شەھەرلىك تەپتىش مەھكىمىسى كەڭچىلىك قىلىش ۋە قاتتىق جازالاش سىياسىتىنى نەقلەشتۇرۇش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا ئالتە جىنايەت گۇماندارى نەق مەيداندا جىنايىتىنى ئىقرار قىلىپ، ئۆزىنى مەلۇم قىلغانلىقتىن ئەيىبلەشتىن كەچۈرۈم قىلىندى، جاھىللىق بىلەن جىنايىتىنى تاپشۇرمىغان جىنايەت گۇمانداركىنى نەق

5 - ئاينىڭ 15 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم ۋىلايەتلىك ئىشچىلار مەدەنىيەت ساراىيىدا ئاقتۇ ناھىيىسىنىڭ بارىن يېزىسىدا يۇز بەرگەن ئەكسىلئىنقىلابىي قوراللىق توپىلاڭنى تىنچىتىشتىكى ئۇلگىلىك كوللېكتىپ، ئۇلگىلىك شەخسلەرنى تەقدىرلەش يىغىنى ئېچىپ، توققۇز ئۇلگىلىك كوللېكتىپ، 120 ئۇلگىلىك شەخسنى تەقدىرلىدى. ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ شۇجىسى سۇڭ خەنلياڭ يىغىنغا كېلىپ سۆز قىلدى. مەۋرۇي مەھكىمىنىڭ ۋالىيسى ئابدۇغوپۇر سەدىق «ۋەتەنپەرۋەرلىك روھىنى جارى قىلدۇرۇپ، بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش كۈرىشىدە چىڭ تۇرايلى» دېگەن تېمىدا سۆز قىلدى.

6 - ئاينىڭ 5 - كۈنى جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىقى، قوراللىق ساقچى قىسىم باش بۇسى قەشقەرنىڭ بارىن يېزىسىدا يۇز بەرگەن ئەكسىلئىنقىلابىي قوراللىق توپىلاڭنى تىنچىتىشتا خىزمەت كۆرسەتكەن قوراللىق ساقچى ئوفىتسېر - جەڭچىلىرىنى تەقدىرلىدى. ئىككى ئىنقىلابىي قۇربان ۋۇ يۇڭ، تېمەن چۈڭفېڭغا «چېگرا رايون قوغدىغۇچىسى» دېگەن شەرەپلىك نامنى بەردى، قوراللىق ساقچى قەشقەر تارماق ئەترىتىدىكى 12 ئوفىتسېر - جەڭچىنى شەرەپ بىلەن 1 -، 2 -، 3 - دەرىجىلىك خىزمەت كۆرسەتتى دەپ ئەنگە ئالدى.

6 - ئاينىڭ 8 - كۈندىن 15 - كۈنگىچە ئاپتونوم رايونىمىڭ «بەشىنى بىرلىككە كەلتۈرۈش» (ئىشلەپچىقىرىش پىلانىنى بىرلىككە كەلتۈرۈش، يېزىلاردا «بەشتە ياخشى» يېزا قۇرۇلۇشى ئېلىپ بېرىشنى بىرلىككە كەلتۈرۈش، سۇغىرىشنى بىر تۇتاش باشقۇرۇش، يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرى مەشغۇلاتىنى بىرلىككە كەلتۈرۈش، چوڭ تېخنىكىلىق تەدبىرلەر ۋە يۇرۇشلەشكەن مۇلازىمەتنى بىرلىككە كەلتۈرۈش) تەجرىبىلىرىنى كېڭەيتىش نەق مەيدان يىغىنى مارالبېشى، مەكىت ناھىيىلىرىدە ئېچىلدى.

6 - ئاينىڭ 14 - كۈنى مەركىزىي ھەربىي ئىشلار

«تولۇن ئاي دولان دەرياسى بويىدىن كۆتۈرۈلدى» لار شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنىپ، پۈتۈن مەملىكەتكە تارقىتىلدى.

1990 - يىلى

1 - ئاينىڭ 5 - كۈنىدىن 9 - كۈنىگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئۇچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى ئاچتى، يىغىنغا 500 دىن ئارتۇق كىشى قاتناشتى. يىغىندا پارتىيە 13 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 5 - ئومۇمىي يىغىنىنىڭ روھى ئۆگىنىلدى ۋە ئىزچىللاشتۇرۇلدى. 1989 - يىللىق خىزمەتلەر خۇلاسىلەندى، ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ «جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ تۈزەش ۋە تەرتىپكە سېلىشنى يەنمۇ ئىلگىرى سۈرۈش ۋە ئىسلاھاتنى چوڭقۇرلاشتۇرۇش توغرىسىدىكى قارارى» نى ئەستايىدىل ئىزچىللاشتۇرۇش توغرىسىدىكى پىكىر» ى مۇزاكىرە قىلىنىپ ماقۇللاندى، 1990 - يىللىق خىزمەت ۋەزىپىلىرى ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

4 - ئاينىڭ 18 - كۈنىدىن 21 - كۈنىگىچە ۋىلايەتلىك پارتكوم كېڭەيتىلگەن يىغىن ئېچىپ، ئاقتۇ ناھىيىسىنىڭ بارىن يېزىسىدا يۈز بەرگەن «5 - ئاپرىل» ئەكسىلئىنقىلابىي قوراللىق توپىلاڭنى تىنچىتىش ئەھۋالىنى ئۇقتۇردى، قەشقەرنىڭ ئەمەلىيەتكە ئېرىشتۈرۈپ، مۇقىملىق خىزمىتىنى يەنمۇ ياخشى ئىشلەش مەسىلىسىنى مۇزاكىرە قىلدى.

4 - ئاينىڭ 25 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم «9 - قېتىملىق «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى» پائالىيىتىنى ئەستايىدىل قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا ئورۇنلاشتۇرۇش پىكرى» نى تارقاتتى.

شۇ ئايدا دۆلەت مىللىي ئىشلار كومىتېتى پوسكام ناھىيىسىگە «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتىدىكى ئىلغار ئورۇن» دەپ نام بەردى.

ئەزاسى چياۋ شې ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ شۇجىسى سۇڭ خەنلياڭنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ تەكشۈرۈشتە بولدى.

8 - ئاينىڭ 14 - كۈنى ۋىلايەتلىك، ناھىيىلىك (شەھەرلىك) جامائەت خەۋپسىزلىكى ئورۇنلىرى بىرلا ۋاقىتتا جىنايى ئىشلار جىنايەتچىلىرىگە زەربە بېرىش بويىچە بىر تۇتاش ھەرىكەتنى قانات يايدۇرۇپ، جىنايەت گۇمانداركىرىدىن 200 دىن ئارتۇق ئادەمنى قولغا ئالدى، تۇرلۇك دېلودىن 159 نى پاش قىلدى ھەم بىر تۈركۈم زاڭ ماللارنى قولغا چۈشۈردى.

8 - ئاينىڭ 18 - كۈندىن 23 - كۈنىگىچە ئاپتونوم رايونلۇق 2 - نۆۋەتلىك ياش - ئۆسمۈرلەر تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى قەشقەردە ئۆتكۈزۈلدى. قەشقەر ۋىلايەتلىك تەنھەرىكەت كوماندىسى 1125.5 ئومۇمىي نومۇر، 39 ئالتۇن مېدال ئېلىپ، ئومۇمىي نومۇردا ۋە ئالتۇن مېدال سانى جەھەتتە بىرىنچى بولدى.

8 - ئاينىڭ 23 - ، 24 - كۈنلىرى ۋىلايەت قەشقەر شەھىرىدە قەشقەر ۋىلايەتلىك 1 - قېتىملىق ئىسلام دىنى ۋەكىللىرى يىغىنى ئاچتى. يىغىندا ۋىلايەتلىك ئىسلام دىنىي جەمئىيىتى قۇرۇلدى.

8 - ئاينىڭ 25 - ، 26 - كۈنلىرى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ باش شۇجىسى، مەركىزىي ھەربىي ئىشلار كومىتېتىنىڭ رەئىسى جىياڭ زېمىن ۋە مەركىزىي كومىتېت شۇجىچۇسىنىڭ شۇجىسى، مەركىزىي ھەربىي ئىشلار كومىتېتىنىڭ باش كاتىپى ياڭ بەيبىڭ قاتارلىقلار مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەشىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، ئاپتونوم رايونلۇق مەسلىھەتچىلەر كومىتېتىنىڭ مۇدىرى ۋاڭ ئېنماۋ، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ شۇجىسى سۇڭ خەنلياڭ قاتارلىقلارنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈردى. جىياڭ زېمىن قەشقەردىكى ھەر مىللەت خەلقىگە «مىللەتلەر قەلبىداش، ھەمنەپەس، تەقدىرداش بولۇپ، جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش ئۈچۈن ئورتاق كۈرەش قىلايلى» دەپ، جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي

كومىتېتىنىڭ رەئىسى جياڭ زېمىن بۇيرۇق چىقىرىپ: ۋاڭ لىجۇڭنى جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ قوماندانلىقىغا، لۇ چۇنخېنى سىياسىي كومىسسارلىقىغا، لىن سەيۇېننى مۇئاۋىن قوماندانلىقىغا تەيىنلىدى.

شۇ ئايدا مارالبېشى ناھىيىسىنىڭ سابىق ھاكىمى ئەخەت قاۋۇل قاتارلىق ئۇچ كىشى زىممىسىدە مۇھىم ۋەزىپە تۇرۇقلۇق خىيانەت قىلىپ چىرىكلىشىپ، ئەخلاقتا بۇزۇلۇپ يامان تەسىر پەيدا قىلغانلىقى ئۈچۈن، مارالبېشى ناھىيىلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتى ئەخەت قاۋۇلنى ناھىيىنىڭ ھاكىملىقىدىن ئېلىپ تاشلاشنى، مارالبېشى ناھىيىسىنىڭ مۇئاۋىن ھاكىمى ئابدۇۋەلى ئېلىگە دەرىجىسىنى تۆۋەنلىتىش جازاسى بېرىشنى، مارالبېشى ناھىيىلىك مەدەنىيەت - مائارىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ئاۋۇت سابىرغا خىزمەتتىن قوغلاش جازاسى بېرىشنى ھەمدە بۇ دېلونى ئەدلىيە ئورگانلىرىنىڭ قانۇن بويىچە بىر تەرەپ قىلىشىغا تاپشۇرۇشنى قارار قىلدى.

7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ۋىلايەتلىك 4 - قېتىملىق نوپۇسنى ئومۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش - تىزىملاش خىزمىتى ئىياغلاشتى. ئومۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈشتە: ۋىلايەت بويىچە 623 مىڭ 979 ئائىلە، 2 مىليون 854 مىڭ 553 نوپۇس بارلىقى ئېنىقلاندى؛ بۇنىڭ ئىچىدە ئۇيغۇر 2 مىليون 606 مىڭ 773، خەنزۇ 203 مىڭ 702، باشقا مىللەت 44 مىڭ 78.

7 - ئاينىڭ 6 - كۈندىن 10 - كۈنگىچە مەركىزىي ھەربىي ئىشلار كومىتېتى بىلەن ئازادلىق ئارمىيە ئۇچ باش بۇسۇنىڭ ھاۋالىسىگە ئاساسەن، باش سىياسىي بۇ ناخشا - ئۇسسۇل ئۆمىكى قەشقەرگە كېلىپ ھال سوراش ئويۇنى قويدى. ناخشا -ئۇسسۇل ئۆمىكىدە ئاساسلىق ئارتىسلاردىن لى شۇاڭجياڭ، كېرىم ئابدۇگۇل، دۇڭ ۋېنخۇلار ئويۇن كۆرسەتتى.

7 - ئاينىڭ 26 - ، 27 - كۈنلىرى جۇڭگو كومۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى سىياسىي بيۇروسىنىڭ دائىمىي

1991 - يىلى

1 - ئاينىڭ 17 - كۈنىدىن 19 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى ناھىيە، يېزىلارنىڭ 1990 - يىللىق نۆۋەت ئالماشتۇرۇش سايلىمى ۋە خەلق قۇرۇلتىيى خىزمىتى تەجرىبىلىرىنى ئالماشتۇرۇش يىغىنى ئاچتى، يىغىندا سايلام خىزمىتى ۋە خەلق قۇرۇلتىيى خىزمىتىنىڭ تەجرىبىلىرى يەكۈنلەندى.

1 - ئاينىڭ 17 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى ئىسمائىل تىلۋالدىنى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيلىقىغا تەينىلىدى.

1 - ئاينىڭ 27 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىقتىساد - سودا باشقارمىسى، قەشقەر ئىمپورت - ئېكسپورت شىركىتى، قەشقەر تاشقى سودا گۇرۇھى شىركىتى قۇرۇلدى.

شۇ ئايدا ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم بىكتۇەن يېزا ئىگىلىك 3 - دۈنيىسىدىن يىلىك، لىيەن دەرىجىلىك كادىرلاردىن 100 نى تاللاپ، قەشقەرنىڭ ناھىيە، يېزا - بازارلىرىغا تەقسىم قىلدى.

3 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم چىرىكلىككە قارشى تۇرۇش، پاك - دىيانەتلىك بولۇش قۇرۇلۇشى رەھبەرلىك گۇرۇپپىسى تۈزگەن «قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ 1991 - يىللىق چىرىكلىككە قارشى تۇرۇش، پاك - دىيانەتلىك بولۇش قۇرۇلۇشى خىزمىتىنى ئورۇنلاشتۇرۇش پىكرى» نى تەستىقلاپ تارقاتتى.

3 - ئاينىڭ ئاخىرىدا قەشقەر ۋىلايىتى ئورگانلار شتاتى خىزمىتى يىغىنى ئاچتى.

شۇ ئايدا مەملىكەتلىك كۆكەرتىش كومىتېتى، ئورمانچىلىق مىنىستىرلىقى، كادىرلار مىنىستىرلىقى يەكەن ۋە يېڭىسار ناھىيىسىگە «مەملىكەت بويىچە ئورمان بىنا قىلىپ، زېمىننى كۆكەرتىشتىكى ئىلغار ئورۇن» دەپ نام بەردى. ما يىگۈ «مەملىكەت بويىچە ئورمان بىنا قىلىپ، زېمىننى كۆكەرتىشتىكى ئەمگەك نەمۇنىچىسى» دېگەن شەرەپلىك نامغا ئېرىشتى.

رايونىغا «جاپاغا چىداپ كۈرەش قىلىپ، ۋەتەننىڭ چېگرىسىنى قوغدايلى» دەپ بېغىشلىما يېزىپ بەردى.

10 - ئاينىڭ 25 - كۈنى قەشقەر سۇنئىي ھەمراھ ئارقىلىق ئالاقىلىشىش يەرشارى پونكتى تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىندى. بۇ قۇرۇلۇش 1987 - يىل 3 - ئاينىڭ 19 - كۈنى باشلىنىپ، 1989 - يىل 9 - ئاينىڭ 11 - كۈنى پۈتتى.

11 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر شۆبە ھەربىي رايونى ئەسلىگە كېلىپ قۇرۇلدى. سى جاڭباۋ باش قوماندانلىققا، تەن جيۇجاڭ سىياسىي كومىسسارلىققا تەينىلەندى.

12 - ئاينىڭ 11 - كۈندىن **13** - كۈنگىچە ۋىلايەت 4 - قېتىملىق مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتى بويىچە تەدرىلەش يىغىنى ئاچتى، يىغىندا مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى خىزمىتىنىڭ تەجرىبىلىرى خۇلاسىلەندى، 85 ئىلغار كوللېكتىپ ۋە 142 ئىلغار شەخس تەقدىرلەندى.

12 - ئاينىڭ 11 - كۈنى ئىسمائىل تىلۋالدى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەينىلەندى.

12 - ئاينىڭ 15 - كۈنى قەشقەردىكى ھەر مىللەت ئاممىسىدىن 20 مىڭ ئادەم ۋەتەننىڭ غەربىي چېگرا مۇداپىئەسىنى قوغداۋاتقان قىسىملاردىن قايتقان پېشقەدەم ئەسكەرلەرنى تۇنجى قېتىم ئايروپىلان بىلەن ئۇزىتىپ قويدى.

12 - ئاينىڭ 27 - كۈنى ۋىلايەت «ئىئانە توپلاپ مائارىپقا ياردەم بېرىش» سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئېچىپ، جەمئىيەتتىكى ھەر ساھەنى مائارىپ ئىشلىرىغا كۆڭۈل بۆلۈپ، مائارىپ ئىشلىرىنى قوللاشقا سەپەرۋەر قىلدى.

شۇ ئايدا نەكىت، يەكەن، پوسكام، مارالبېشىدىن ئىبارەت تۆت ناھىيە مەملىكەتلىك كېۋەز تېرىشتىكى ئىلغار ناھىيىلەر يىغىنىدا «مەملىكەت بويىچە كېۋەز تېرىشتىكى ئىلغار ناھىيە» بولۇپ باھالاندى.

سىياسىي كومىتسارى گو گاك قاتارلىقلارنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى.

6 - ئاينىڭ 29 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم ئىشچىلار مەدەنىيەت سارىيىدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 70 يىللىقىنى تەبرىكلەش يىغىنى ئاچتى، ئەتىسى ۋىلايەت، قەشقەر شەھىرى بىرلىكتە يەنە ئىشچىلار مەدەنىيەت سارىيىدا يېڭى پارتىيە ئەزالىرىنىڭ (500 نەپەر) قەسەم بېرىش يىغىنى ئاچتى.

7 - ئاينىڭ 30 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «ۋىلايەت بويىچە مۇنەۋۋەر كومپارتىيە ئەزاسى يولداش غولام ئالىمدىن ئۆگىنىش توغرىسىدا قارار» چىقاردى.

8 - ئاينىڭ 5 - كۈنى ياۋ يۇڭفېڭ قەشقەر ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەيىنلەندى.

8 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق «ئىككىنچى ھىمايە قىلىش» خىزمىتى يىغىنىدا ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى، شىنجاڭ ھەربىي رايونى قەشقەر شەھىرىگە «ئىككىنچى ھىمايە قىلىشتىكى ئۈلگىلىك شەھەر» دەپ نام بەردى.

8 - ئاينىڭ 17 - كۈنى «قەشقەر گېزىتى» مالىيە نازارىتىنىڭ مالىيەدە ئۇدا بەش يىل قىزىل رەقەم كۆرۈلمىگەن مەكتەپ ناھىيىسىگە جامائەت مۇئەسسەسلىرى، ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش خىراجىتى ۋە ئالاقىدار خادىملارغا مۇكاپات بېرىشكە ئىشلىتىش ئۈچۈن بىر قېتىمدىلا 1 مىليون يۈەن مۇكاپات بېرىشنى قارار قىلغانلىقى توغرىسىدا خەۋەر بەردى.

8 - ئاينىڭ 21 - ، 22 - كۈنلىرى دۆلەتنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ۋاڭ جېن، مەركىزىي مەسلىھەتچىلەر كومىتېتى دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى شياۋ كي، مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى سەيپىدىن ئەزىزى، مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ۋاڭ ئېنماۋ قاتارلىقلار ئاپتونوم رايوننىڭ پارتىيە - ھۆكۈمەت، ئارمىيە،

4 - ئاينىڭ 30 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە «بۇ يىللىق مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى، پائالىيىتىنى ئەستايىدىل، ياخشى ئېلىپ بېرىش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش» چىقاردى.

5 - ئاينىڭ 3 - كۈنى كوممۇنىستىك ياشلار ئىتتىپاقى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتى، ئىشچىلار مەدەنىيەت سارىيىدا «4 - ماي» ھەربىتىنىڭ 72 يىللىقىنى خاتىرىلەش ۋە «10 مۇنەۋۋەر ياش»نى مۇكاپاتلاش يىغىنى ئاچتى.

5 - ئاينىڭ 6 - كۈنى ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىنىڭ خىزمەت ئۇنۇمىنى تېخىمۇ يۇقىرى كۆتۈرۈش ئۈچۈن، قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمە ئاپتونوم رايونىنىڭ ئالاقىدار بەلگىلىمىسىگە ئاساسەن، ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىنىڭ رەھبەرلىك ئىستىلىنى تېخىمۇ ياخشىلاش توغرىسىدا بەلگىلىمە چىقاردى.

5 - ئاينىڭ 24 - 25 - كۈنلىرى قەشقەر ۋىلايىتى كەسپىتىكى ناتوغرا ئىستىلنى تۈزىتىش خىزمىتى يىغىنى ئاچتى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايەتلىك مەنىۋى مەدەنىيلىك قۇرۇلۇشى پائالىيىتى كومىتېتى 1991 - يىللىق مەنىۋى مەدەنىيلىك قۇرۇلۇشى پائالىيىتىنى ئورۇنلاشتۇرۇش پىكرىنى ئوتتۇرىغا قويدى.

6 - ئاينىڭ 5 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ باشلىقى فېڭ داجېن ۋىلايەتكە بىۋاستە قاراشلىق ئورۇنلاردىكى ھەر مىللەت كادىرلىرىغا «ئۇچ كىتاب» («شەرقىي تۈركىستان تارىخى»، «ئۇيغۇرلار»، «ھونلارنىڭ قىسقىچە تارىخى») نى تەنقىد قىلىش توغرىسىدا دوكلات بەردى.

6 - ئاينىڭ 26 - 27 - كۈنلىرى دۆلەت كومىسسارى چېن جۇنشېڭ قاتارلىق 18 كىشى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى لى شۇشەن، ئاپتونوم رايونىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى يۈسۈپ مۇھەممىدى، ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش بىكىتۈەننىڭ

تەرەققىياتى بويىچە تۆنجى نۆۋەتلىك تەقدىرلەش يىغىنى ئېچىپ، 120 ئىلغار يەككە ئائىلىنى تەقدىرلىدى ۋە مۇكاپاتلىدى.

11 - ئاينىڭ 30 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى ئىلغار ئىنتىزام تەكشۈرۈش تەشكىلاتلىرى، مۇنەۋۋەر ئىنتىزام تەكشۈرۈش كادىرلىرىنى تۆنجى نۆۋەتلىك تەقدىرلەش يىغىنى ئېچىپ، سەككىز ئىلغار ئىنتىزام تەكشۈرۈش تەشكىلاتى ۋە 30 مۇنەۋۋەر ئىنتىزام تەكشۈرۈش كادىرىنى تەقدىرلىدى.

12 - ئاينىڭ 3 - كۈندىن 5 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم كېڭەيتىلگەن يىغىن ئېچىپ، مەركىزىي كومىتېتنىڭ خىزمەت يىغىنى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتى (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى ۋە ئىزچىللاشتۇردى، يىغىندا قانداق قىلىپ قەشقەرنىڭ دۆلەت كارخانىلىرىنى يەنمۇ ياخشى باشقۇرۇش ۋە ناھىيە (شەھەر) لەرنىڭ ئىقتىسادىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش مەسىلىسى نۇقتىلىق مۇھاكىمە قىلىندى.

12 - ئاينىڭ 6 - كۈندىن 8 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى پەن - تېخنىكا خىزمىتى يىغىنى ئاچتى، يىغىندا ئاپتونوم رايونىنىڭ «شىنجاڭنى پەن - تېخنىكا ئارقىلىق گۈللەندۈرۈش» يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى، «قەشقەرنى پەن - تېخنىكا ئارقىلىق گۈللەندۈرۈش» تەجرىبىلىرى يەكۈنلەندى ۋە ئالماشتۇرۇلدى، بۈنگدىن كېيىنكى خىزمەتلەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى ھەمدە ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ «قەشقەرنىڭ ئىقتىسادىنى پەن - تېخنىكىغا تايىنىپ تەرەققىي قىلدۇرۇش توغرىسىدىكى بىرقانچە پىكرى» گە تۈزىتىش كىرگۈزۈلدى.

12 - ئاينىڭ 15 - كۈندىن 18 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى سىياسىي قانۇن خىزمىتى يىغىنى ۋە جەمئىيەت ئامانلىقىنى ھەر تەرەپلىمە تۈزەش تەجرىبىلىرىنى ئالماشتۇرۇش يىغىنى ئاچتى، يىغىندا ئۈچ ئىلغار ناھىيە، 35 ئىلغار كوللېكتىپ ۋە 45 ئىلغار شەخس تەقدىرلەندى، بۈنگدىن كېيىنكى خىزمەتلەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

بىكۇتۇەن رەھبەرلىرىدىن سۇئال خەتلىياك، تۆمۈر داۋامەت قاتارلىقلارنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى.

9 - ئاينىڭ 2 - كۈنىدىن 4 - كۈنگىچە مەركىزىي كومىتېت بىرلىك سەپ بۆلۈمى، ئازادلىق ئارمىيە باش سىياسىي بۆلۈمى، دۆلەت مىللەتلەر ئىشلىرى كومىتېتى، مەدەنىيەت مىنىستىرلىقى، مەملىكەتلىك ياشلار بىرلەشمىسى قاتارلىقلاردىن تەشكىللەنگەن مەركەز «قەلبداشلار» ھال سوراش ئۆمىكىدىكى 60 كىشى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، ئاپتونوم رايونىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى قېيۇم باھاۋۇدۇن، شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ مۇئاۋىن سىياسىي كومىسسارى ئۇلاتايوفنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ، ھال سوراش يۇزىسىدىن ئويۇن قويدى.

9 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قەشقەر ئۆلكەلىك پارتكوم ئىشچىلار مەدەنىيەت سارىيىدا ئوقۇتقۇچىلار بايرىمىنى تەبرىكلەش ۋە مۇنەۋۋەر ئوقۇتقۇچى - مائارىپچىلارنى تەقدىرلەش يىغىنى ئېچىپ، 195 مۇنەۋۋەر ئوقۇتقۇچى - مائارىپچى ۋە مائارىپنى قوللىغۇچى ئىلغار شەخسنى تەقدىرلىدى.

9 - ئاينىڭ 22 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق ئاپپارات شتاتى كومىتېتى قەشقەر ئۆلكەلىك ئەمگەك - كادىرلار ئىدارىسىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، قەشقەر ئۆلكەلىك كادىرلار باشقارمىسى ۋە ئەمگەك باشقارمىسى قۇرۇشنى تەستىقلىدى.

9 - ئاينىڭ 30 - كۈنى قەشقەر ئۆلكەلىك پارتكوم ئىقتىسادىي خىزمەت بۆلۈمى قۇرۇشنى قارار قىلدى.

11 - ئاينىڭ 7 - كۈنى تىلمۇئالدى توختى قەشقەر ئۆلكەلىك خەلق قۇرۇلتىيى خىزمەت كومىتېتىنىڭ مۇدىرلىقىغا تەيىنلەندى.

11 - ئاينىڭ 19 - ، 20 - كۈنلىرى قەشقەر ئۆلكەلىك پارتكوم يەككە ئەمگەكچىلەرنىڭ مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە

ناھىيىسى ئالتۇن لوڭقىغا، يەكەن ناھىيىسى كۇمۇش لوڭقىغا، مەكىت ناھىيىسى مىس لوڭقىغا ئېرىشتى.

3 - ئاينىك 13 - كۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ سابىق مۇئاۋىن ۋالىيسى ياقۇپ ھاجى ئوسمان كېسەل بىلەن 78 يېشىدا قەشقەردە ۋاپات بولدى.

3 - ئاينىك 14 - كۇنى لى گۇاڭيۇ، ژۇ فېڭ، ئابدۇقادىر نەسىردىنلەر قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ ئەزالىقىغا تەيىنلەندى.

4 - ئاينىك 21 - كۇندىن 23 - كۇنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم كېڭەيتىلگەن يىغىن ئاچتى، يىغىندا قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ ئىسلاھات، ئېچىۋېتىش ئىشلىرى ۋە ئىقتىسادىي تەرەققىياتنى تېزلىتىشنىڭ ئىستراتېگىيىسى ۋە تەدبىرى مۇھاكىمە قىلىپ بېكىتىلدى، يەنە ئىدىيىدە ئازاد بولۇپ، كۆزقاراشنى يېڭىلاش توغرىسىدا ئىدىيىۋى سەپەرۋەرلىك ئېلىپ بېرىلدى. يىغىندا «جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتى، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتنى تېزلىتىشكە ئائىت بىرقانچە مەسىلە توغرىسىدا ۋاقىتلىق بەلگىلىمە» سى تۈزۈپ چىقىلدى.

4 - ئاينىك 30 - كۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە «بۇ يىللىق ‹مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى› پائالىيىتىنى ئەستايىدىل ئېلىپ بېرىش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش» نى تارقاتتى.

5 - ئاينىك 4 - كۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە «ئىسلاھاتنى چوڭقۇرلاشتۇرۇش، ئىشكىنى ئېچىۋېتىشنى كېڭەيتىش، ئىقتىسادىي تەرەققىياتنى تېزلىتىش توغرىسىدا بىرقانچە بەلگىلىمە» نى تۈزۈپ چىقتى.

5 - ئاينىك 12 - كۇنى قەشقەردىكى تۇنجى پاي تۈزۈمىدىكى كارخانا - قەشقەر سۇلياۋ ياسالمىلىرى پاي چەكلىك سودا - سانائەت باش شىركىتىنىڭ قۇرۇلغانلىقى جاكارلاندى.

12 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئالاھىدە ساقچى ئەترىتى قۇرۇلدى.

شۇ ئايدا قەشقەردىكى دۆلەت كارخانىلىرىنىڭ ھايانىي كۈچىنى يەنمۇ ئاشۇرۇش، ئىقتىسادىي ئۈنۈمنى يۇقىرى كۆتۈرۈش ئۈچۈن، قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمە «دۆلەت كارخانىلىرىنىڭ ھاياتىي كۈچىنى يەنمۇ ئاشۇرۇش توغرىسىدا قارار»نى تۈزۈپ چىقتى.

1992 - يىلى

1 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى زوراۋانلىقنىڭ ئالدىنى ئېلىش تارماق ئەترىتى قۇرۇش يىغىنى ئىشچىلار مەدەنىيەت سارىيىدا ئېچىلدى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى شۇ شياۋچېڭ، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيسى ئىسمائىل تىلۋالدى قاتارلىق پارتىيە - ھۆكۈمەت، ئارمىيە رەھبەرلىرى زوراۋانلىقنىڭ ئالدىنى ئېلىش تارماق ئەترىتىنى كۆزدىن كەچۈردى.

1 - ئاينىڭ 29 - كۈندىن 2 - ئاينىڭ 2 - كۈنگىچە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ شۇجىسى سۇڭ خەنلياڭ قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈرۈپ، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ سىياسىي، ئىقتىسادىي ۋەزىيىتىنى تولۇق مۇئەييەنلەشتۈردى ھەمدە بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەرگە بولغان ئۈمىدى ۋە تەلىپىنى ئوتتۇرىغا قويدى.

2 - ئاينىڭ 12 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە رەھبەرلەرنىڭ ھۆكۈمەت ئىشىدا تىرىشچان بولۇش، ئەمەلىي ئىشلەش ئىستىلىنى داۋاملىق ساقلىشى ئۈچۈن، ئىستىل ياخشىلاشنىڭ سەككىز تۈرلۈك بەلگىلىمىسىنى تۈزۈپ چىقتى.

شۇ ئايدا ئاپتونوم رايوننىڭ تۇنجى تۆۋەتلىك «تۆمۈر بۇقا لوكىسى» دېھقانچىلىق ماشىنىلىرى مۇسابىقىسىدە مارالبېشى

شۇجىسى سۇك خەنلياك، مۇئاۋىن شۇجىسى جانابىل، جاك فۇسېنلارنىك ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى.

6 - ئاينىك 18 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىك رەھبەرلىرى قەشقەرنىك تەشۋىقات - ئاخبارات ئورۇنلىرىدىكى 50 نەچچە كىشى بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزۈپ، ئۇلاردىن پىكىر ئالدى، ئۇلارغا ئەھۋاللارنى تونۇشتۇردى ۋە پىكىر ئالماشتۇردى.

6 - ئاينىك 22 - كۈنى خۇ چىشىن قەشقەر ۋىلايەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى خىزمەت كومىتېتىنىك مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا، مەتىمىن ھەلمىدىن، جاك جېنۇئۇلار قەشقەر ۋىلايەتلىك سىياسىي كېڭەش خىزمەت كومىتېتىنىك مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەينىلەندى.

6 - ئاينىك 25 - ، 26 - كۈنلىرى گوۋۇيۈەننىك مۇئاۋىن زۇڭلىسى ۋۇ شۆچېەن ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىك شۇجىسى سۇك خەنلياك، ئاپتونوم رايوننىك مۇئاۋىن رەئىسى ۋاك لېچۈەن، بىڭتۈەننىك قوماندانى لىيۇ شۇاڭچۈەن قاتارلىقلارنىك ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى.

7 - ئاينىك 5 - كۈندىن 7 - كۈنگىچە مەركىزىي ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتىنىك مۇئاۋىن شۇجىسى چېن زۇلىن ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىك مۇئاۋىن شۇجىسى جاك فۇسېن، ئاپتونوم رايونلۇق ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتىنىك شۇجىسى جۇ شېڭتاۋنىك ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى.

7 - ئاينىك 20 - كۈندىن 26 - كۈنگىچە مەملىكەتلىك «تۆمۈر بۇقا لوڭقىسى» مۇسابىقىسىنىك تەجرىبىلىرىنى ئالماشتۇرۇش يىغىنى قەشقەردە ئېچىلدى.

7 - ئاينىك 30 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە «قەشقەر ۋىلايىتىنىك ئىختىساسلىق خادىم، مەبلەغ، تېخنىكا كىرگۈزۈش، توغرا لىنىيىلىك ئىقتىسادىي بىرلەشمىلەرنى

5 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم چىەن ۋېنلىنى ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش بىكىتۈەنى يېزا ئىگىلىك 3 - دىۋىزىيىسى پارتكومىنىڭ شۇجىسى ۋە سىياسىي كومىسسارلىقىغا، قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ ئەزالىقىغا، قەشقەر شۆبە ھەربىي رايونىنىڭ سىياسىي كومىسسارى تەن جيۇجيائنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ ئەزالىقىغا تەيىنلىدى.

5 - ئاينىڭ 22 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى مياۋ شىۋاڭ، ئابدۇقادىر نەسىردىن، ئەمەتجان ئالىملارنى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەيىنلىدى.

5 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك كۈتۈپخانا ئېچىلدى. بۇ كۈتۈپخانا 1985 - يىل 9 - ئاينىڭ 28 - كۈنى قۇرۇلۇشقا باشلىغان بولۇپ، قۇرۇلۇش كۆلىمى 3000 كۋادرات مېتىر، بۇ قۇرۇلۇشقا 1 مىليون 100 مىڭ يۈەن مەبلەغ سېلىنىدى.

5 - ئاينىڭ 29 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم مەمەت ئەخلەتنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ ئەزالىقىغا تەيىنلىدى.

6 - ئاينىڭ 6 - كۈندىن 9 - كۈنىگىچە جۇڭگو پەنلەر ئاكادېمىيىسى، دۆلەت تەبىئىي پەن فوندى كومىتېتى ۋە فرانسىيە پەن تەتقىقات مەركىزى بىرلىكتە قەشقەر شەھىرىدە قاراقۇرۇم — قۇرۇمتاغ خەلقئارا ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى ئاچتى.

6 - ئاينىڭ 11 - كۈنى دۆلەت سايامەت ئىدارىسى، جۇڭگو ئاۋىئاتسىيە ئىدارىسى بىرلىكتە «1992 - يىللىق جۇڭگو دوستلۇق سايامەت يىلى» — قەشقەر قۇربان ھېيتىنى تەبرىكلەش پائالىيىتى ئۆتكۈزدى. «ئىتتىپاقلىق، دوستلۇق، ھەمكارلىق، تەرەققىيات» بۇ قېتىمقى پائالىيەتنىڭ ئاساسىي تېمىسى بولدى. پائالىيەت باشتىن - ئاخىر خۇشال - خۇراملىق، ئىناقلىق، دوستلۇق كەيپىياتى ئىچىدە ئۆتتى.

6 - ئاينىڭ 11 - ، 12 - كۈنلىرى جۇڭگو كومۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزي كومىتېتى سىياسىي بيۇروسى دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى سۇڭ پىڭ ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ

11 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئىشچىلار مەدەنىيەت سارىيىدا گۈۋۈيۈەننىڭ «ئومۇمىي مۇلۇكچىلىكتىكى سانائەت كارخانىلىرىنىڭ ئىگىلىك باشقۇرۇش مېخانىزمىنى ئالماشتۇرۇش نىزامى» نى ئىزچىل ئەمەلىيلەشتۈرۈش بويىچە سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى.

11 - ئاينىڭ 6 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدە تۇنجى نۆۋەتلىك خۇسۇسىي كارخانىچىلار قۇرۇلتىيى ئېچىلدى، شۇ كۈنى ۋىلايەتلىك خۇسۇسىي كارخانىچىلار جەمئىيىتى قۇرۇلدى.

12 - ئاينىڭ 18 - كۈنى قەشقەر 2 - دەرىجىلىك سۇ ئېلېكتر ئىستانسىسىنىڭ سىغىمى 8800 كىلوۋاتلىق، 3 - نومۇرلۇق گېنېراتورى تورلاشتۇرۇلۇپ توك تارقىتىلدى.

1993 - يىلى

1 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەرنىڭ شەھەر - بازار تۇرالغۇ ئۆي تۈزۈمى ئىسلاھاتىنى پائال، پۈختا ئىلگىرى سۈرۈپ، شەھەر - بازار ئاھالىلىرىنىڭ تۇرالغۇ ئۆي قىيىنچىلىقىنى ھەقىقىي ھەل قىلىش، ئاھالىلەرنىڭ تۇرالغۇ ئۆي شارائىتىنى پەيدىنپەي ياخشىلاش ئۈچۈن، قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمە تۈزگەن «قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ شەھەر - بازار تۇرالغۇ ئۆي تۈزۈمى ئىسلاھاتىنى يولغا قويۇش لايىھىسى» ۋە «يولغا قويۇش تەپسىلىي قائىدىسى» يولغا قويۇلدى.

1 - ئاينىڭ 10 - كۈنى مەملىكەتلىك «ئىككىنى ھىمايە قىلىش» رەھبەرلىك گۇرۇپپىسى ۋە خەلق ئىشلىرى مىنىستىرلىقى، باش سىياسىي بۆلۈم يەنئىدە ئاچقان «ئىككىنى ھىمايە قىلىش» ھەربىكتىنىڭ 50 يىللىقىنى خاتىرىلەش يىغىندا، قەشقەر شەھىرىگە «مەملىكەت بويىچە ئىككىنى ھىمايە قىلىشتىكى ئۈلگىلىك شەھەر» دېگەن شەرەپلىك نام بېرىلدى.

2 - ئاينىڭ 19 - كۈنى قوراللىق ساقچى قىسىم شىنجاڭ باش ئەترىتىنىڭ 4 - تارماق ئەترىتى قەشقەردە قۇرۇلدى.

راۋاجلاندۇرۇشقا دائىر ئېتىبار بېرىش بەلگىلىمىسى» نى تۈزۈپ چىقتى.

8 - ئاينىڭ 14 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ۋە قەشقەر شەھەرلىك پارتكوم، شەھەرلىك ھۆكۈمەت بىرلىكتە مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا قەشقەرنىڭ ئىقتىسادىي ۋەزىيىتى ۋە تەرەققىيات ئىستراتېگىيىسى قاتارلىق مەسىلىلەر توغرىسىدا غەربىي شىمالدىكى بەش ئۆلكە، ئاپتونوم رايون مۇخبىرلىرى سورىغان سوئالغا جاۋاب بېرىلدى.

8 - ئاينىڭ 15 - 16 - كۈنلىرى دۆلەت كومىسسارى، قوشۇمچە مالىيە مىنىستىرى ۋاڭ بىڭچىەن ۋە مۇئاۋىن مىنىستر چى خەيبىڭ توققۇز كىشىلىك خىزمەت گۇرۇپپىسىنى باشلاپ، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ۋاڭ لېچۈەننىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى.

8 - ئاينىڭ 25 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە مەملىكەتلىك مۇخبىرلار بىرلەشمىسىنىڭ قەشقەرگە كېلىپ زىيارەت قىلىش ئۇچۇن ئاخبارات ئېلان قىلىش يىغىنى ئاچتى. ۋىلايەتنىڭ پارتىيە - ھۆكۈمەت رەھبەرلىرى قەشقەرنىڭ ئىقتىسادىي ۋەزىيىتى، تەرەققىيات ئىستىقبالى ۋە ئىستراتېگىيىلىك ئورۇنلاشتۇرۇشى قاتارلىق مەسىلىلەر توغرىسىدا مۇخبىرلارنىڭ سوئالىغا جاۋاب بەردى.

9 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ئورمانچىلىق مىنىستىرلىقىنىڭ مىنىستىرى گاۋ دېجەن ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى يۈسۈپ مۇھەممەدنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ ئورمانچىلىق خىزمىتىنى تەكشۈردى.

9 - ئاينىڭ 5 - كۈندىن 14 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى تۇنجى نۆۋەتلىك ساياھەت سودا يەرمەنكىسى ئۆتكۈزدى.

10 - ئاينىڭ 7 - كۈنى شىۋېڭ خۇيىين قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ ئەزالىقىغا تەينىلەندى.

نامىنى قوللىنىش، ئىككى خىل فۇنكسىيىنى يۈرگۈزۈش» دېگەن تۈزۈلمىگە بىنائەن بىرلىشىپ ئىش بېجىرىشكە باشلىدى.

4 - ئاينىڭ 23 - كۈنىدىن 25 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلا-يىتى پەن - تېخنىكا يىغىنى ئاچتى، يىغىندا بىرنەچچە يىللىق پەن - تېخنىكا خىزمىتى خۇلاسىلەندى؛ قەشقەرنىڭ پەن - تېخنىكا تۈزۈلمە ئىسلاھاتىنى تېزلىتىش توغرىسىدىكى قارار ۋە ۋىلايەت بېكىتكەن پەن - تېخنىكا خادىملىرىنىڭ كىرىمىنى كۆپەيتىش ۋاقىتلىق بەلگىلىمىسى مۇزاكىرە قىلىندى؛ 1992 - يىلدا دۆلەت ۋە ئاپتونوم رايونىنىڭ ئالاھىدە ياردىمىدىن بەھرىمەن بولغان سەككىز پەن - تېخنىكا خادىمى ۋە ئاپتونوم رايون بويىچە «مۇنەۋۋەر كەسپىي تېخنىكا خادىمى» دېگەن نامغا ئېرىشكەن سەككىز خادىم تەقدىرلەندى ۋە مۇكاپاتلاندى.

4 - ئاينىڭ 23 - كۈنى گۇۋۇيۈەن قەشقەر ئاۋىئاتسىيە پورتىنى سىرتقا ئېچىۋېتىشكە قوشۇلۇپ تەستىق چۈشۈردى.

4 - ئاينىڭ 29 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى «بۇ يىللىق ‹مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ئېيى› پائالىيىتىنى ئەستايىدىل، ياخشى قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش» چىقاردى.

5 - ئاينىڭ 3 - كۈنىدىن 5 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى تەشۋىقات ۋە مەنىۋى مەدەنىيىلىك قۇرۇلۇشى خىزمىتى يىغىنى ئاچتى. يىغىندا ئاپتونوم رايون دەرىجىلىك مەدەنىي ناھىيە (شەھەر)، ۋىلايەت دەرىجىلىك مەنىۋى مەدەنىيىلكتىكى مۇنەۋۋەر ۋە ئەلا ناھىيە (شەھەر)، ۋىلايەت دەرىجىلىك 33 مەدەنىي ئورۇن ۋە ۋىلايەت بويىچە مەنىۋى مەدەنىيىلىك قۇرۇلۇشىدىكى 12 نەمۇنىچى خادىم تەقدىرلەندى.

5 - ئاينىڭ 10 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ئابدۇقادىر نەسىردىننى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ ئەزالىقىغا، مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا، شېۋىڭ خۇيىيىننى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەينىلەشنى قارار قىلدى.

2 - ئاينىك 20 - كۈنى جاك شيۇمىك قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىك شۇجىلىقىغا، قوشۇمچە بىكىتۈەن يېزا ئىگىلىك 3 - دۈنزىيىسى پارتكومىنىك 1 - شۇجىلىقىغا، 1 - سىياسىي كومىسسارلىقىغا تەيىنلەندى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى، مەمۇرىي مەھكىمە ئىشخانىسى، جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى سىياسىي بۆلۈمى، ۋىلايەتلىك ئىتتىپاق كومىتېتى بىرلىكتە «لېپى فېڭدىن ئۆگىنەيلى» دېگەن بېغىشلىما ئېلان قىلىنغانلىقىنىڭ 30 يىللىقىنى خاتىرلەش پائالىيىتىنى قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا ئورۇنلاشتۇرۇش ئۇقتۇرۇشى چىقاردى.

3 - ئاينىك 5 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم مەمۇرىي مەھكىمە «يولداش لېپى فېڭدىن ئۆگىنەيلى» دېگەن بېغىشلىما ئېلان قىلىنغانلىقىنىڭ 30 يىللىقىنى خاتىرلەش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيسى ئىسمائىل تىلۋالدى سۆز قىلدى.

4 - ئاينىك 19 - ، 20 - كۈنلىرى قەشقەر ۋىلايىتى پىلانلىق تۇغۇت خىزمىتى يىغىنى ئاچتى. يىغىندا ئاپتونوم رايون ئاچقان پىلانلىق تۇغۇت خىزمىتى سۆھبەت يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى ۋە ئىزچىللاشتۇرۇلدى: 1992 - يىللىق خىزمەتلەر خۇلاسىلەندى، 1993- يىللىق ۋەزىپىلەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى: يېڭىشەھەر، يوپۇرغا ناھىيىسى قاتارلىق توققۇز ناھىيە تەقدىرلەندى ۋە مۇكاپاتلاندى: 1993 - يىللىق پىلانلىق تۇغۇت بويىچە نىشانلىق باشقۇرۇش مەسئۇلىيەتنامىسى ئىمزالاندى.

4 - ئاينىك 20 - كۈنى مەمەت ئەخلەت قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىك مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا، لى لېپى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىك ئەزالىقىغا تەيىنلەندى.

4 - ئاينىك ئوتتۇرىلىرىدا قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتى بىلەن مەمۇرىي مەھكىمە رېۋىزىيە باشقارمىسى «خىزمەت ئاپپاراتى بىر بولۇش، ئىككى ئورگان

خەلق قۇرۇلتىيى خىزمەت كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا، ئوسمان قاسىم قەشقەر ۋىلايەتلىك سىياسىي كېڭەش خىزمەت كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەيىنلەندى.

7 - ئاينىڭ 26 - كۈنى لەنجۇ، شىنجاڭ، جەنۇبىي شىنجاڭ ئۇچ دەرىجىلىك ھەربىي رايون 300 مىڭ يۇەن ئاجرىتىپ، قەشقەر يېڭىشەھەر ناھىيىسىدە يېتىملار كەسپىي ئوتتۇرا مەكتىپى سالىدىغان بولدى. شۇ كۈنى ئارمىيە، يەرلىك بىرلىكتە ئىش باشلاش مۇراسىمى ئۆتكۈزدى.

8 - ئاينىڭ 14 - كۈنى دېھقان - چارۋىچىلارنىڭ سىلىقىنى ھەقىقىي تۈرده يەڭگىللىتىش، دېھقان - چارۋىچىلارنىڭ قانۇنىي ھوقۇق - مەنپەئىتىنى قانۇن بويىچە قوغداپ، دېھقان - چارۋىچىلارنىڭ ئىشلەپچىقىرىش ئاكتىپچانلىقىنى قوزغاش ئۈچۈن، قەشقەر ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمە «قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ دېھقان - چارۋىچىلارنىڭ سىلىقىنى يەڭگىللىتىشكە دائىر بىرقانچە مەسىلە توغرىسىدىكى بەلگىلىمىسى» نى تۈزۈپ چىقىپ، جايلاردىن «بەلگىلىمە» بويىچە ئىجرا قىلىشنى تەلەپ قىلدى.

8 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئوتتۇرا خەلق سوت مەھكىمىسى قەشقەر شەھىرى، پەيزاۋات ناھىيىسى ۋە يەكەن ناھىيىسىدە بىرلا ۋاقىتتا ھۆكۈم ئېلان قىلىش يىغىنى ئېچىپ، جەمئىيەت ئامانلىقىغا زىيان يەتكۈزۈپ، جەمئىيەتنىڭ تىنچلىقىنى بۇزغان تۆت جىنايەتچىگە ئۆلۈم جازاسى ھۆكۈم قىلدى.

9 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ياۋ يۇڭبېڭ قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ ئەزالىقىغا ۋە مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەيىنلەندى.

9 - ئاينىڭ 17 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئەتكەسچىلىككە زەربە بېرىش خىزمىتى يىغىنى ئاچتى.

10 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە قەشقەر شەھىرىدە «1993 - يىللىق قەشقەر

شۇ كۇنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى ئابدۇقادىر نەسىردىننى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيلىقىغا تەيىنلەشنى قارار قىلدى.

5 - ئاينىڭ 20 - كۇنى تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسى چېگرا سودا بازىرى ئېچىلدى.

6 - ئاينىڭ 7 - كۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك يەككە ئەمگەكچىلەرنىڭ 2 - قۇرۇلتىيى ۋە تەقدىرلەش يىغىنىدا بەش يەككە ئەمگەكچىلەر جەمئىيىتى ۋە 64 يەككە ئەمگەكچى تەقدىرلەندى ۋە مۇكاپاتلاندى.

6 - ئاينىڭ 15 - كۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى گوۋۇيۈەننىڭ «پىلانلىق تۇغۇت خىزمىتىنى كۈچەيتىپ، نوپۇسنىڭ كۆپىيىشىنى قاتتىق تىزگىنلەش توغرىسىدىكى قارارى» نى ئومۇميۈزلۈك ئىزچىللاشتۇرۇش ئۈچۈن، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ ئەمەلىيىتىگە بىرلەشتۈرۈپ، «رەھبەرلىكنى يەنمۇ كۈچەيتىش، پىلانلىق تۇغۇت خىزمىتىنى ھەقىقىي تۇرده چىڭ تۇتۇش توغرىسىدا قارار» چىقاردى.

6 - ئاينىڭ 18 - كۇنى دۆلەت 3 مىليون 600 مىڭ يۈەن مەبلەغ سالىدىغان قەشقەردىكى تېنچ شارائىتتىكى ئېھتىياج بىلەن ئۇرۇش شارائىتىدىكى ئېھتىياج بىرلەشتۇرۇلگەن تۇنجى يەر ئاستى سودا سارىيى ــ قەشقەر 01 نومۇرلۇق خەلق ھاۋا مۇداپىئە قۇرۇلۇشىنىڭ 1 - قارارلىق قۇرۇلۇشى باشلاندى.

6 - ئاينىڭ 28 - كۇنى قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ۋىلايەتكە بىۋاسىتە قاراشلىق ئورگان پارتكومى «1 - ئىيۇل» نى خاتىرىلەش ۋە «قوش ئىلغارلار» نى تەقدىرلەش يىغىنى ئېچىپ، 22 ئىلغار ئاساسىي قاتلام پارتىيە تەشكىلاتىنى، 15 مۇنەۋۋەر پارتىيە خىزمەتچىسىنى ۋە 137 مۇنەۋۋەر كومپارتىيە ئەزاسىنى تەقدىرلىدى.

7 - ئاينىڭ 1 - كۇنى ياسىن ياقۇپ قەشقەر ۋىلايەتلىك

قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئالاقىدار قانۇن، قائىدە - نىزاملارغا ئاساسەن «قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىدىن تارقاقلاشتۇرۇلغان خادىملار قۇرغان تۇرلۇك ئىقتىسادىي گەۋدىلەرگە ئالاقىدار مەسىلىلەر توغرىسىدىكى ئىزچىللاشتۇرۇش پىكرى» نى تۈزۈپ چىقتى.

10 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى جاڭ شىيۇمىڭ، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيسى ئابدۇقادىر نەسىردىن قاتارلىقلار قەشقەر پاختا توقۇمىچىلىق فابرىكىسىغا بېرىپ نەق مەيداندا ئىش بېجىردى.

10 - ئاينىڭ 24 - كۈنى ۋاڭ گۈيشېڭ قەشقەر ۋىلايەتلىك شۆبە تەپتىش مەھكىمىسى پارتگورۇپپىسىنىڭ شۇجىلىقىغا تەينىلەندى.

10 - ئاينىڭ 25 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى ۋىلايەتكە بىۋاسىتە قاراشلىق ئورۇنلارنىڭ رەھبەرلىك بەنزىلىرى ۋە ئورگانلارنىڭ ئىدىيە - ئىستىلىنى تۈزەش سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى جاڭ شىيۇمىڭ «پۈرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، زېھنىمىزنى مەركەزلەشتۇرۇپ، ھەر دەرىجىلىك رەھبەرلىك بەنزىلىرى ۋە ئورگانلارنىڭ ئىستىل قۇرۇلۇشىنى ئەستايىدىل، ياخشى ئېلىپ بارايلى» دېگەن تېمىدا سەپەرۋەرلىك دوكلاتى بەردى.

10 - ئاينىڭ 27 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە قەشقەر سىملىق تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى قۇرۇشنى قارار قىلدى.

11 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ناھىيە (شەھەر) لىك خەلق قوراللىق بۆلۈملىرى ئارمىيە تۈزۈلمىسىگە قايتۇرۇپ كېلىندى.

11 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «ۋىلايەتنىڭ سىياسىي قانۇن سىستېمىسىدا جۈڭگودىكى كۆزگە كۆرۈنگەن تەپتىش ئەمەلدارى - يولداش تۇراق ئىسمائىلدىن

سەيلە - سايا‌ھەت يەرمەنكىسى» ئۇيۇشتۇردى. جۇڭگولۇق ۋە چەت ئەللىك 500 نەچچە مېھمان يەرمەنكىگە قاتناشتى. يەرمەنكىدە ئىقتىساد - سودا توختام كېلىشىمىدىن 172 سى ئىمزالاندى. ئومۇمىي سوممىسى 630 مىليون يۈەنگە يەتتى.

10 - ئاينىك 6 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم جياڭ زېمىننىڭ مۇھىم سۆزى ۋە مەركىزىي ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتىنىڭ 2 - ئومۇمىي يىغىنى، ئاپتونوم رايونلۇق ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتى 5 - ئومۇمىي يىغىنىنىڭ روھىنى ئىزچىل ئەمەلىيلەشتۈرۈپ، مۇشۇ يىلدا چىرىكلىككە قارشى كۈرەشتە كۆرۈنەرلىك ئۇنۇم ھاسىل قىلىش ئۈچۈن «يېقىنقى مەزگىلدە چىرىكلىككە قارشى كۈرەشنى قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا قارار» چىقاردى.

10 - ئاينىك 10 - كۈنى شىنخۇا ئاگېنتلىقى شىنجاڭ شۆبىسى قەشقەر مۇخبىرلار پونكىتى قۇرۇلدى. بۇ - شىنخۇا شۆبە ئاگېنتلىقىنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭدا قۇرۇلغان تۇنجى مۇخبىرلار پونكىتى.

10 - ئاينىك 11 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە، يېزا ئىگىلىك 3 - دېۋىزىيىسى، ۋىلايەتكە بېۋاستە قاراشلىق ئورۇنلار، قەشقەر شەھىرى، كونىشەھەر ناھىيىسى، يېڭىشەھەر ناھىيىسىنىڭ رەھبەرلىرى ۋە بىر قىسىم دىنىي زاتلاردىن 200 دىن ئارتۇق كىشى ۋىلايەت بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايون ئۇيۇشتۇرغان «ھەربىي ئىشلار كۈنى» پائالىيىتىگە قاتناشتى.

10 - ئاينىك 18 - كۈنى مەركەزنىڭ ئالاقىدار ھۆججەتلىرىنىڭ روھىنى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ [1993] 13 - نومۇرلۇق ھۆججىتىنىڭ روھىنى يەنمۇ ئىزچىللاشتۇرۇپ، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ پارتىيە - ھۆكۈمەت ئورگانلىرىدىن تارقاقلاشتۇرۇلغان خادىملار قۇرۇپ چىققان ئىقتىسادىي گەۋدىلەرنىڭ توغرا يول بىلەن ساغلام تەرەققىي قىلىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش ئۈچۈن،

12 - ئاينىك 1 - كۈنى كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ شەرقىي جەنۇبىدا 6.2 بال يەر تەۋرىدى. يەر تەۋرەش مەركىزى شىمالىي پاراللېل 39°25′، شەرقىي مېرىدىئان 75°21′ بولدى. يەر تەۋرەش ناھىيىدىكى 18 يېزا (بازار) غا تەسىر كۆرسەتتى. بۇنىڭ ئىچىدە 13 يېزا، 5833 ئائىلە ئېغىر ئاپەتكە ئۇچرىدى، ئىككى ئادەم ئۆلدى، 23 ئادەم يارىلاندى، 9355 ئېغىز ئۆي ئۆرۈلۈپ چۈشتى، 18 مىڭ 282 ئېغىز ئۆي خەتەرلىك بولۇپ قالدى، 28 مەكتەپ زىيانغا ئۇچرىدى. بىۋاستە ئىقتىسادىي زىيان 130 مىليون 467 مىڭ يۈەنگە يەتتى. ھەر دەرىجىلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت ئورۇنلىرى يەر تەۋرەشكە تاقابىل تۇرۇپ، ئاپەتتىن قۇتقۇزۇشقا پائال تۇردە ئادەم تەشكىللەپ، ئاپەتكە ئۇچرىغان ئاممىنىڭ يۈرتىنى قايتىدىن قۇرۇشىغا ياردەم بەردى.

12 - ئاينىك 4 - ، 5 - كۈنلىرى مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى، ئاپتونوم رايونىنىڭ رەئىسى تۆمۇر داۋامەت قەشقەرگە كېلىپ، كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ئاپەت رايونىغا بېرىپ ئاپەتكە ئۇچرىغان ئاممىدىن سەمىمىي ھال سورىدى.

12 - ئاينىك 7 - كۈندىن 9 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى پاختا ئىشلەپچىقىرىش مۇھاكىمە يىغىنى ئاچتى. يىغىندا پىلانلىق ئىگىلىكتىن بازار ئىگىلىكىگە ئۆتۈش جەريانىدا قەشقەرنىڭ پاختا ئىشلەپچىقىرىشىنى زور كۈچ بىلەن تەرەققىي قىلدۇرۇش ئۈچۈن، قانداق قىلىش كېرەكلىكى ئۈستىدە مۇھاكىمە ئېلىپ بېرىلدى.

12 - ئاينىك 19 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدىكى پروگراممىلىق تېلېفون ۋە قەشقەر - تۇرپان رەقەملىك مىكرو دولقۇنلۇق توك يولى ئېچىلدى، شۇنىڭ بىلەن توغرىسىغا ۋە ئۇزۇنىسىغا تۇتاشتۇرۇلغان 500 توچكىلىق تېلېفون ئاپپاراتى ئۆزنىڭ تارىخىي ۋەزىپىسىنى تاماملاپ، ئۇنىڭ ئورنىنى پروگراممىلىق كومموتاتور ئۈسكۈنىسى ۋە رەقەملىك مىكرو دولقۇنلۇق توك يولى ئالدى.

ئۆگىنىش پائالىيىتىنى چوڭقۇر قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا قارار» چىقىرىپ، قەشقەر شەھەرلىك تەپتىش مەھكىمىسىنىڭ تەپتىشى تۇراق ئىسمائىلدىن ئۆگىنىپ، قەشقەرنىڭ سىياسىي قانۇن سىستېمىسىنىڭ ئىدىيە - ئىستىل قۇرۇلۇشىنى ياخشى ئېلىپ بېرىشقا چاقىردى.

11 - ئاينىڭ 9 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە پارتىيە ئىستىلى، پاكلىق قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىپ، كومپارتىيە ئەزالىرىنىڭ جاپاغا چىداپ كۆرەش قىلىش ئىستىلىنى جارى قىلدۇرۇپ، پارتىيە بىلەن ئاممىنىڭ، كادىرلار بىلەن ئاممىنىڭ ئالاقىسىنى قويۇقلاشتۇرۇش ئۈچۈن، «پاك، ئىنتىزامچان بولۇش توغرىسىدىكى ئون ماددىلىق بەلگىلىمە» نى قايتا تەكىتلىدى.

11 - ئاينىڭ 12 - كۈنى جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىقىنىڭ ئاخبارات بايانىتچىسى قەشقەر ۋىلايىتىدىكى مارالبېشى، يېڭىشەھەر، كونىشەھەر، يېڭىسار، پوسكام ناھىيىلىرىنىڭ گۇۋۇيۈەننىڭ تەستىقى بىلەن چەت ئەللىكلەرگە ئېچىۋېتىلگەن رايون قاتارىغا كىرگەنلىكىنى ئېلان قىلدى.

11 - ئاينىڭ 15 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ قارارىغا ئاساسەن، ئۇچ يىلدىن بەش يىلغىچە ۋىلايەتنىڭ دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق رايونىدىكى ئاساسىي قاتلام پارتىيە تەشكىلاتلىرىنى مۇددەتكە، تۈركۈمگە بۆلۈپ قۇرۇپ چىقىپ، ئۇلارنىڭ يادرولۇق، رەھبەرلىك رولى ۋە جەڭگىۋار قورغانلىق رولىنى تېخىمۇ ياخشى جارى قىلدۇرۇشنى قارار قىلدى ھەمدە «دېھقانچىلىق - چارۋىچىلىق رايونىدىكى ئاساسىي قاتلام پارتىيە تەشكىلاتلىرىنىڭ قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش» چىقاردى.

11 - ئاينىڭ ئاخىرىدا قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم يېغىن ئېچىپ، قەشقەر شەھىرىنىڭ مەدەنىيەت بازىرىنى باشقۇرۇشنى يەنىمۇ كۈچەيتىش مەسىلىسىنى مۇھاكىمە قىلدى.

مەۋىنىگە يېتىپ، يۇرتۇڭلارنى ئاۋات - بايلىقات سوتسىيالىستىك يېڭى يېزا قىلىپ قۇرۇپ چىقىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

2 - ئاينىك 1 - كۈنى جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىقى ئاچقان مەملىكەت بويىچە ئىلغار ناھىيىلىك، شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىلىرى ۋە مۇنەۋۋەر خەلق ساقچىلىرىنى تەقدىرلەش تېلېفون يىغىنىدا، قەشقەر ۋىلايەتلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى باشقارمىسىدىكى لۇ جيەنجۇڭ، يېڭىسار ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدىكى مەمەتئىمىن چوڭ، قەشقەر شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدىكى دىلمۇرات ئابدۇرىشىت «مەملىكەت بويىچە مۇنەۋۋەر خەلق ساقچىسى» دېگەن شەرەپلىك نامغا ئېرىشتى.

2 - ئاينىك 16 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى خاۋ چاڭشۇننى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەيىنلىدى.

2 - ئاينىك 17 - كۈندىن 19 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتىدە مالىيە خىزمىتى خۇلاسىلەندى، 1994 - يىللىق خىزمەتلەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى. «قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ باجنى ئايرىش تۈزۈمى ئاساسىدىكى مالىيە باشقۇرۇش تۈزۈلمىسىنى يولغا قويۇش چارىسى» مۇزاكىرە قىلىندى.

3 - ئاينىك 11 - كۈنى قەشقەردىكى ئەڭ چوڭ تاشيول قۇرۇلۇشى بولغان مارالبېشى - يەكەن تاشيولىنىڭ پۈتۈن لىنىيىسىدە قاتناش باشلاندى. بۇ تاشيولنىڭ ئومۇمىي ئۇزۇنلۇقى 209 كىلومېتىر، يول ئۇل كەڭلىكى 12 مېتىر، ئاسفالتلىق يول يۈزىنىڭ كەڭلىكى 7 مېتىر.

3 - ئاينىك 24 - كۈنى قەشقەر رېلىسىز پويىز ئىستانسىسى تىجارەت باشلىدى.

4 - ئاينىك 22 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى «ۋىلايەتنىڭ 13 - قېتىملىق «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى» پائالىيىتىنى ياخشى ئېلىپ بېرىش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش» چىقاردى.

12 - ئاينىڭ 28 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى جاڭ شيۈمىڭ، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيسى ئابدۇقادىر نەسىردىن قاتارلىق رەھبەرلەر ۋىلايەتلىك ناخشا - ئۇسسۇل ئۆمىكىگە بېرىپ، نەق مەيداندا ئىش بېجىرىپ، ئۆمەك دۇچ كەلگەن جىددىي مەسىلىلەرنى ھەل قىلىپ بەردى.

1994 - يىلى

1 - ئاينىڭ 20 - كۈنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ شۇجىسى جياڭ زېمىن قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسى پاختەكلە يېزىسىدىكى بارلىق دېھقانلارغا جاۋاب خەت يازدى. خەتنىڭ تولۇق تېكىستى: قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسى پاختەكلە يېزىسىدىكى بارلىق دېھقان يولداشلار، سىلەرنىڭ يولداش سەيپىدىن ئەزىزى ئارقىلىق ئەۋەتكەن خېتىڭلارنى تاپشۇرۇۋېلىپ ئىنتايىن خۇشال بولدۇم، سىلەرنىڭ 40 نەچچە يىلدىن بېرى رەئىس ماۋ زېدۇڭنىڭ جاۋاب خېتىنىڭ ئىلھامىدا، ۋەتەنپەرۋەرلىك روھىنى جارى قىلدۇرۇپ، ئۆز كۈچۈڭلەرگە تايىنىپ ئىش كۆرۈپ، جاپاغا چىداپ كۆرەش قىلىپ، ئىشلەپچىقىرىشنى تىرىشىپ راۋاجلاندۇرۇپ، ماددىي - مەنىۋى تۇرمۇشۇڭلارنى ياخشىلاپ، خۇشاللىنارلىق نەتىجىلەرگە ئېرىشكەنلىكىڭلەرنى تەبرىكلەيمەن. يېڭى تارىخىي دەۋردە سىلەرنىڭ يولداش دېڭ شياۋپىڭنىڭ جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش نەزەريىسى ۋە پارتىيىنىڭ ئاساسىي لۇشىيەننىڭ يېتەكچىلىكىدە، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ رەھبەرلىكىدە، پارتىيە 14 - قۇرۇلتىيىنىڭ روھىنى داۋاملىق ئىزچىللاشتۇرۇپ، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىپ، باتۇرلۇق بىلەن يول ئېچىپ ئىلگىرىلەپ، ئىقتىسادىي تەرەققىياتنى تېزلىتىپ، ماددىي مەدەنىيەتنىڭ ۋە مەنىۋى مەدەنىيەتنىڭ قۇرۇلۇشىنى ياخشى ئىلىپ بېرىپ، تېزرەك ھاللىق

دېرەك بەردى.

7 - ئاينىك 28 - كۇنى قەشقەر ۋىلايىتى يېڭسار ناھىيىسىدە ئورمانچىلىق ئىشلەپچىقىرىشى نەق مەيدان يىغىنى ئاچتى.

8 - ئاينىك 25 - كۇنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى سىياسىي بيۇروسى دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ رەئىسى لى رۇيخۇەن ئاپتونوم رايونىنىڭ رەئىسى ئابلەت ئابدۇرېشىت، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى جاڭ فۇسېن قاتارلىق رەھبەرلەرنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى.

8 - ئاينىك 26 - 27 - كۇنلىرى يېڭىشەھەر ناھىيىسى بىلەن پوسكام ناھىيىسى يىغىن ئېچىپ، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى، شىنجاڭ ھەربىي رايونىنىڭ بۇ ئىككى ناھىيىگە «ئىككىنى ھمايە قىلىشتىكى ئۇلگىلىك ناھىيە» دەپ نام بەرگەنلىكىنى تەبرىكلىدى.

9 - ئاينىك 15 - كۇندىن 20 - كۇنگىچە جۇڭگو پاختا ئىلمىي جەمئىيىتى بىلەن ئاپتونوم رايون ئۇيۇشتۇرغان، قەشقەر ۋىلايىتى يارەملەشكەن خەلقئارا پاختىچىلىق مۇھاكىمە يىغىنى قەشقەردە ئېچىلدى. يىغىننىڭ ئاساسىي مەقسىتى: پاختىچىلىق بويىچە خەلقئارا ئىلىم ئالماشتۇرۇش ۋە نەق مەيدانداكۆرەك قىلىش، تەجرىبە ئالماشتۇرۇپ، چۈشىنىشنى چوڭقۇرلاشتۇرۇپ، پاختا ئىشلەپچىقىرىشتىكى پەرۋىش قىلىش، باشقۇرۇش سەۋىيىسىنى ئورتاق يۇقىرى كۆتۈرۈپ، پاختا ئىشلەپچىقىرىشىنى يەنمۇ تەرەققىي قىلدۇرۇشتىن ئىبارەت بولدى.

9 - ئاينىك 17 - كۇندىن 21 - كۇنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك ئوتتۇرا خەلق سوت مەھكىمىسى يېڭىشەھەر، يېڭسار، يەكەن، قاغىلىق ناھىيىلىرىدە ھۆكۈم ئېلان قىلىش يىغىنى ئېچىپ، خەلق ئاممىسىنىڭ جىسمانىي ئامانلىقى ۋە دېموكراتىيە

4 - ئاينىڭ 28 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى ۋىلايەتلىك ئىشچىلار مەدەنىيەت ساريىيدا «1 - ماي» نى تەبرىكلەش ۋە كوللېكتىپ، ئىلغار شەخسلەرنى تەقدىرلەش يىغىنى ئېچىپ، تۇنجى ئىلغار كوللېكتىپ ۋە 13 ئىلغار شەخسنى تەقدىرلىدى.

4 - ئاينىڭ 29 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ سابىق مۇئاۋىن شۇجىسى لۇ لىيەنكۇي كېسەل بىلەن 65 يېشىدا ۋاپات بولدى.

5 - ئاينىڭ 6 - كۈنى لىيۇ چاڭمىڭ قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ ئەزالىقىغا تەيىنلەندى.

5 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى مەمۇرلار تۈزۈمى ۋە مائاش تۈزۈمى ئىسلاھاتىنى يولغا قويۇش خىزمىتى يىغىنى ئېچىپ، 3 - نۆۋەتلىك مائاش تۈزۈمى ئىسلاھاتى خىزمىتىنى ئورۇنلاشتۇردى.

6 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم «پۈتۈن ۋىلايەتتە مۇنەۋۋەر پارتىيە ئەزاسى يولداش يۇ جيابېڭ، جاڭ جيىاچى، شۇ شىخېڭلاردىن ئۆگىنىش پائالىيىتىنى قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا قارار» چىقاردى.

6 - ئاينىڭ 3 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك يەرلىك باج ئىدارىسى قۇرۇلدى.

6 - ئاينىڭ 29 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى ۋىلايەتكە بىۋاستە قاراشلىق ئورگانلاردا پارتىيە قۇرۇلۇشىنى نىشانلىق باشقۇرۇشنى ئومۇمىيۈزلۈك يولغا قويۇش سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئېچىپ، 22 ئىلغار ئاساسىي قاتلام پارتىيە تەشكىلاتى، 32 مۇنەۋۋەر كومپارتىيە ئەزاسى ۋە 12 مۇنەۋۋەر پارتىيە ئىشلىرى خادىمىنى تەقدىرلىدى.

7 - ئاينىڭ 2 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك دۆلەت باج ئىدارىسى قۇرۇلدى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن، ۋىلايەت تەۋەسىدىكى باج ئاپپاراتلىرىنى ئايرىپ تەسىس قىلىش خىزمىتى ئاياغلاشتى. بۇ قەشقەردە باج ئىسلاھاتىنىڭ يېڭى باسقۇچقا كىرگەنلىكىدىن

ۋىلايەتلىك پارتكوم «پارتىيە قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىش توغرىسىدىكى بىرقانچە بەلگىلىمە» نى تۈزۈپ تارقاتتى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايەتلىك دېھقانچىلىق - چارۋىچىلىق ماشىنىلىرى گۈرۈھى شىركىتى قۇرۇلدى.

1995 - يىلى

1 - ئايدا 12 مىليون 409 مىڭ يۈەن مەبلەغ سېلىنغان يەكەن يىپەك فابرىكىسى 20 ئاي قۇرۇلۇش ئېلىپ بېرىش، بىر يىلدىن ئارتۇق سىناق تەرىقىسىدە ئىشلەپچىقىرىش ئارقىلىق، ئاپتونوم رايون ۋە ۋىلايەتتىكى ئالاقىدار ئورۇنلارنىڭ تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىشىدىن بىر قېتىمدىلا لايىقەتلىك بولۇپ، ئىشلەپچىقىرىشقا كىرىشتى.

2 - ئايدا جۇ شياڭمىن قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەينىلەندى.

3 - ئاينىڭ 14 - كۈنى مەركىزىي ھەربىي كومىتېت لەنجۇ ھەربىي رايونى 18 - دوختۇرخانىسى قارىمىقىدىكى 30 چاقىرىم گازارمىسى داۋالاش پونكىتىغا «قاراقۇرۇمدىكى ئۇلگىلىك داۋالاش پونكىتى» دېگەن شەرەپلىك نامنى بەردى.

3 - ئاينىڭ 7 - كۈنىدىن 18 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمە مۇبەتتىشلىك - باھالاش ئۆمىكى يەكەن ناھىيىسىدە باھالاش ئېلىپ بېرىپ، بۇ ناھىيىنىڭ قەشقەر ۋىلايىتى بويىچە ياشلار - قىرانلار ئارىسىدىكى ساۋاتسىزلىقنى ئاساسەن تۈگىتىشتە تۇنجى لايىقەتلىك ناھىيە بولغانلىقىنى ئېتىراپ قىلدى.

شۇ ئايدا ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى شىنجاڭ بويىچە ئاشلىق، پاختا ئىشلەپچىقىرىشىدا ئىلغار بولغان قەشقەر ۋىلايىتى ۋە يەكەن، مەكىت، يوپۇرغا، پەيزاۋات ناھىيىلىرىنى ئالاھىدە مۇكاپاتلىدى.

شۇ ئايدا شىنجاڭ بويىچە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىدىكى

هوقۇقىغا ئېغىر زىيان يەتكۈزگەن ئالتە جىنايى ئىشلار جىنايەتچىسىگە ئۆلۈم جازاسى ھۆكۈم قىلدى.

11 - ئاينىڭ 14 - ، 15 - كۈنلىرى قەشقەر ۋىلايىتى كارخانىلارنىڭ ئىدىيىۋى - سىياسىي خىزمەت يىغىنى ئاچتى. يىغىندا كارخانىلارنىڭ ئىدىيىۋى - سىياسىي خىزمىتى خۇلاسىلەندى. بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى. ئىدىيىۋى - سىياسىي خىزمەتتە مۇنەۋۋەر كارخانىدىن 17 سى، ئىدىيىۋى - سىياسىي جەھەتتە مۇنەۋۋەر كارخانا خىزمەتچىسىدىن 16 سى تەقدىرلەندى.

11 - ئاينىڭ 19 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدە تۇنجى يېزا - بازار كارخانا پارتىيە ياچېيكىسى - يوپۇرغا ناھىيە ئەشمە يېزىلىق يېزا - بازار كارخانا پارتىيە ياچېيكىسى قۇرۇلدى.

11 - ئاينىڭ 21 - كۈنى ئۈزۈنلۇقى 937 مېتىر كېلىدىغان، ئاپتونوم رايون بويىچە 2 - چوڭ كۆۋرۈك - يەكەن دەرياسى كۆۋرۈكىدە قاتناش باشلاندى.

11 - ئاينىڭ 29 - ، 30 - كۈنلىرى قەشقەر ۋىلايىتى ناھىيە (باشقارما) دەرىجىلىك پارتىيىلىك رەھبىرلىرى كادىرلار يىغىنى ئاچتى، يىغىندا ئاپتونوم رايونلۇق 4 - نۆۋەتلىك پارتكومنىڭ 7 - ئومۇمىي (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىنىڭ روھى يەتكۈزۈلدى. قەشقەرنىڭ پارتىيە قۇرۇلۇشى خىزمىتى ئورۇنلاشتۇرۇلدى، قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم تۈزگەن «پارتىيە قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىش توغرىسىدىكى بىر قانچە بەلگىلىمە» مۇزاكىرە قىلىندى.

12 - ئاينىڭ 22 - كۈنى پارتىيە 14 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 4 - ئومۇمىي يىغىنىنىڭ روھىنى ئەستايىدىل ئىزچىللاشتۇرۇپ، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ ئەمەلىيىتىگە بىرلەشتۈرۈپ، «جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ پارتىيە قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىشكە دائىر بىر قانچە چوڭ مەسىلە توغرىسىدىكى قارارى» نى ئەمەلىيلەشتۈرۈش ئۈچۈن، قەشقەر

قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەيىنلەندى.

5 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ۋىلايەتتىكى ئەڭ چوڭ سايامەت شەھەرنكچىلىك قۇرۇلۇش تۈرى - چىنبىاغ مېھمانخانىسىنىڭ جۈڭگو - پاكىستان دوستلۇق بىناسى پۈتۈپ تىجارەت باشلىدى.

5 - ئاينىڭ 17 - 18 - كۈنلىرى ۋىلايەتنىڭ 5 - قېتىملىق مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىدىكى «قوش ئىلغارلار» نى تەقدىرلەش يىغىنى داغدۇغىلىق ئېچىلدى. يىغىندا ۋىلايەتتە بارلىققا كەلگەن 65 ئىلغار كوللېكتىپ، 169 ئىلغار شەخس تەقدىرلەندى، يىغىن ئىلغارلارنى تەقدىرلەش، تەجرىبىلەرنى يەكۈنلەش، تېپىلارنى كېڭەيتىش ئارقىلىق يولداش كۈڭ فەنسېندىن ئۆگىنىش پائالىيىتى بىلەن مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەرىبىسى پائالىيىتىنى زىچ بىرلەشتۈرۈپ، ۋىلايەت بويىچە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى يېڭى بىر پەللىگە كۆتۈرۈشنى تەلەپ قىلدى.

5 - ئاينىڭ 25 - كۈنى مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى تۆمۈر داۋامەت، ئاپتونوم رايونىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى جاڭ خېڭ ۋىلايەت رەھبەرلىرىنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەر ۋىلايىتىدە خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى.

شۇ ئايدا نۇر بەكرى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەيىنلەندى.

7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قوراللىق ساقچى قىسىم شىنجاڭ باش ئەترىتىنىڭ 956 - مانېۋىر قىسمى قەشقەر ۋىلايىتىدە داغدۇغىلىق ھەربىي پارات ئۆتكۈزدى.

شۇ ئايدا مىرزاي دوسمۇھەممەد جۈڭگو كومۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ ئەزالىقىغا تەيىنلەندى.

8 - ئاينىڭ 30 - كۈنى جۈڭگو خەلق ئاۋاتسىيە باش

تۇنجى ئۇلگىلىك ناھىيە ـ پوسكام ناھىيىسىگە «ئاپتونوم رايون بويىچە مەنىۋى مەدەنىيلىك قۇرۇلۇشىدىكى ئىلغار ناھىيە» دەپ نام بېرىلدى.

شۇ ئايدا قاتناش مىنىستىرلىقى، كادىرلار مىنىستىرلىقى بىرلىكتە ئۇقتۇرۇش چىقىرىپ، مەملىكەت بويىچە قاتناش سىستېمىسىدىكى ئەمگەك نەمۇنچىلىرىنى تەقدىرلىدى. قەشقەر ۋىلايەتلىك يولۇچى ترانسپورتى باش بېكىتىنىڭ باشلىقى تۇرغۇن ئابدۇكېرىم، تاشقورغان خونجىراپ يول ئاسراش داۋىەنىنىڭ ئىشچىسى دولقۇن خانى، قەشقەر 1 ـ تاشيول قۇرۇلۇشى باشقارمىسى 2 ـ ئىش رايونى ئىشچىلار ئۈيۇشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى نۇرمۇھەممەدلەر شەرەپ تاختىسىدىن ئورۇن ئالدى.

شۇ ئايدا قەشقەر ئەنشۇن سىلىقلاش مېيى زاۋۇتى پۈتۈپ ئىشلەپچىقىرىشقا كىرىشتى. بۇ زاۋۇتنىڭ قۇرۇلۇشى جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ماي مەھسۇلاتلىرى كەسپىدىكى بوشلۇقنى تولدۇردى، بۇنىڭ بىلەن سىلىقلاش مېيى جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ نېفىت ـ خىمىيە سانائىتى زاۋۇتىدا ئىشلەپچىقىرىلىپ كەلگەن تارىخقا خاتىمە بېرىلدى.

4 ـ ئايدا جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىقى 1994 ـ يىللىق «مەملىكەت بويىچە مۇنەۋۋەر خەلق ساقچىلىرى» نى باھالاش خىزمىتىنى ئۈيۇشتۇردى. ۋىلايەتلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى باشقارمىسىنىڭ باشلىقى، مۇئاۋىن نازىر دەرىجىلىك رازۋېدچىك لىيۇ ياۋخۇا، شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى قاتناش ساقچى چوڭ ئەترىتىنىڭ سىياسىي يېتەكچىسى مەتىمىن سۇلايمانغا «مەملىكەت بويىچە مۇنەۋۋەر خەلق ساقچىسى» دېگەن نام بېرىلدى. جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىقى تېلېفون يىغىنى ئېچىپ «مەملىكەت بويىچە مۇنەۋۋەر خەلق ساقچىلىرىنى تەقدىرلىدى ھەم بارلىق خەلق ساقچىلىرى»نى ئۇلاردىن ئۆگىنىشكە چاقىردى.

5 ـ ئايدا ۋاڭ جىڭچىەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى

شۆبە ئۆمىكى قەشقەر ۋىلايىتىگە يېتىپ كەلدى، مەركەز سەنئەت ئۆمىكىنىڭ ئارتىس - خىزمەتچىلىرىمۇ بىللە كەلدى. 4 - كۈنى كەچتە مەركىزىي سەنئەت ئۆمىكىنىڭ قىسمەن ئارتىسلىرى قەشقەر ۋىلايەتلىك ناخشا - ئۇسسۇل ئۆمىكى بىلەن بىرلىكتە قەشقەر تەنتەربىيە سارىيىدا چوڭ تېپتىكى ھال سوراش ئويۇنى قويدى.

10 - ئاينىڭ 5 - ، 6 - كۈنلىرى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى سىياسىي بيۈروسىنىڭ ئەزاسى، شۇجىچۇنىڭ شۇجىسى، گوۋۇيۈەننىڭ مۇئاۋىن زۇڭلىسى، مەركەز ۋەكىللەر ئۆمىكىنىڭ باشلىقى جياڭ چۇنيۈن ئاپتونوم رايون قۇرۇلغانلىقىنىڭ 40 يىللىقىنى تەبرىكلەش پائالىيىتىگە قاتناشقاندىن كېيىن، قەشقەر ۋىلايىتىگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈردى.

10 - ئاينىڭ 18 - كۈنى شىنجاڭ بويىچە ئەڭ چوڭ يېشىل كەسىپ قۇرۇلۇشى - قاغىلىق ناھىيىسىنىڭ 100 مىڭ مولۇق سورتلۇق ياڭاق تاۋار بازىسى قۇرۇلۇش پىلانى مۇتەخەسسىسلەرنىڭ دەلىللىشىدىن ئۆتتى.

10 - ئاينىڭ 31 - كۈنى قەشقەر شەھىرىنىڭ تاربوغۇز يولىغا جايلاشقان، يەر كۆلىمى 5000 كۋادرات مېتىر، قۇرۇلۇش كۆلىمى 2360 كۋادرات مېتىر كېلىدىغان قەشقەر ۋىلايەتلىك مۇزىي پۈتۈپ ئىشقا چۈشتى.

11 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى دۇنيا بانكىسىنىڭ قەرز پۇلى بىلەن قۇرغان، كۆلىمى ئەڭ چوڭ تۇر - كاچۇك 1 - دەرىجىلىك سۇ ئېلېكتىر ئىستانسىسى ۋە ئۇنىڭ توك يەتكۈزۈش - ترانسفورماتور ئىستانسىسى بىر قېتىملىق سىناقتا مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇپ ئىشقا سېلىندى.

11 - ئاينىڭ 25 - كۈنى دۆلەت يولى 314 - لىنىيە شېكەر كۆل - سۇغۇن چازا بۆلىكىدىكى 2 - دەرىجىلىك تاشيولنى ئۆزگەرتىش قۇرۇلۇشى قاتناش نازارىتى بىلەن تاشيول

ئىدارىسىنىڭ باشلىقى چېن گۇاڭيى ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى خەلق ئاۋىئاتسىيىسى ئۈرۈمچى باشقۇرۇش ئىدارىسىنىڭ باشلىقى جاڭ رۇيپۇنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى.

9 - ئاينىڭ 8 - ، 9 - كۈنلىرى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى سىياسىي بيۈروسى دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، گوۋۇيۈەننىڭ مۇئاۋىن زۇڭلىسى جۇ رۇڭجى گوۋۇيۈەننىڭ مۇئاۋىن باش كاتىپى جۇ جېڭچىڭ، مالىيە مىنىستىرلىقىنىڭ مىنىستىرى لىيۇ جۇڭجى، جۇڭگو خەلق بانكىسىنىڭ باشلىقى دەي شياۋلۈڭ، دۆلەت پىلان كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ما كەي، يېزا ئىگىلىك بانكىسىنىڭ باشلىقى شى جىلياڭ، يېزا ئىگىلىك تەرەققىيات بانكىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى خۇ باۋشۇ، دۆلەت تۈزۈلمە ئىسلاھاتى كومىتېتىنىڭ باش كاتىپى شاۋ بىڭرېنلارنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈردى.

9 - ئاينىڭ 18 - ، 19 - كۈنلىرى دۆلەت پىلان كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى چېن ياۋباڭ باشچىلىقىدىكى دۆلەت پىلان كومىتېتىنىڭ شىنجاڭنىڭ پاختا ئىشلەپچىقىرىش تەرەققىيات پىلانىنى تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسىدىكى 10 كىشى ئاپتونوم رايونىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى جاڭ خېڭنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەر ۋىلايىتىگە كېلىپ تەكشۈرۈشتە بولدى.

9 - ئاينىڭ 21 - كۈنى 1995 - يىللىق ئۈرۈمچى سودا يەرمەنكىسى غەلىبىلىك ئاخىرلاشتى، قەشقەر سودا ئۆمىكى ئىقتىساد - سودا پائالىيىتىدە خۇشاللىنارلىق نەتىجىگە ئېرىشتى، توختام، كېلىشىمدىن 27 سى تۈزۈلدى، ئومۇمىي سوممىسى 180 مىليون يۈەن بولدى.

10 - ئاينىڭ 3 - كۈنى دۆلەت كومىسسارى، دۆلەت مىللەتلەر ئىشلىرى كومىتېتىنىڭ مۇدىرى ئىسمائىل ئەھمەد باشچىلىقىدىكى مەركەز ۋەكىللەر ئۆمىكىنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ

1996 - يىلى

1 - ئاينىڭ 3 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئۈچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى داغدۇغىلىق ئېچىلدى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيسى ئابدۇقادىر نەسىردىن، ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى ياۋ يۈڭفېڭ يىغىنغا رىياسەتچىلىك قىلدى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى جاڭ شيۈمىڭ «پۈرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، تەرەققىياتنى تېزلىتىپ، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇش ۋە ھەرقايسى كەسىپلەردە يېڭى غەلىبىنى قولغا كەلتۈرەيلى» دېگەن تېمىدا خىزمەت دوكلاتى بەردى. يىغىندا 1995 - يىللىق خىزمەتلەر خۇلاسىلەندى: 1996 - يىللىق خىزمەت ۋەزىپىلىرى ئورۇنلاشتۇرۇلدى: 9 - بەش يىللىق نىشان بېكىتىلدى: 1996 - يىللىق خىزمەت پىكرى ئوتتۇرىغا قويۇلدى.

2 - ئايدا ياۋ يىجيەن قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ ئەزالىقىغا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتىنىڭ شۇجىلىقىغا تەينىلەندى.

3 - ئاينىڭ 19 - كۈنى بېيجىڭ ۋاقتى سائەت 11 دىن 0 مىنۇت 24 سېكۇنت ئۆتكەندە، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ شىمالىي پارالليل 39°09، شەرقىي مېرىدىئان 76°08 تارىلىقىغا توغرا كېلىدىغان يەيزاۋات ناھىيە تەۋەسىدە 6.9 بال يەر تەۋرىدى. يەر تەۋرەش مەركىزىگە جايلاشقان يەيزاۋات ناھىيىسىنىڭ غولتوغراق يېزىسىدىكى ئاممىنىڭ ئۆيلىرى قاتتىق ۋەيرانچىلىققا ئۇچرىدى. يەر تەۋرەش مەركىزى ئەتراپىدىكى گۈللۈك يېزىسى، شېكەركۆل بازىرىدىكى ئاھالىلەرنىڭ ئۆيلىرى ئېغىر بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىدى. يەر تەۋرەش يەيزاۋات ناھىيىسىنىڭ غەربىي شىمال قىسمىدىكى ئالتە يېزا (بازار) غا تەسىر كۆرسەتىپ، 24 ئادەمنىڭ ئۆلۈشى، 128 ئادەمنىڭ يارىلىنىشى، 160 مىڭ ئادەمنىڭ ئاپەتكە ئۇچرىشىغا سەۋەبچى بولدى.

ئىداريسىنىڭ تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىشىدىن ئۆتتى ۋە ئەلا قۇرۇلۇش دەپ باھالاندى.

شۇ ئايدا پوسكام ناھىيىسىنىڭ يېزا ئېنېرگىيە ئۇنۇمۇپرسال قۇرۇلۇشى دۆلەتنىڭ تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىشىدىن ئۆتتى، بۇ پوسكام ناھىيىسىنىڭ مەملىكەتلىمىزدىكى يېزا ئېنېرگىيە ئۇنۇمۇپرسال قۇرۇلۇشىدا ئۆلچەمگە يەتكەن 100 ناھىيە قاتارىغا كىرگەنلىكىدىن دېرەك بەردى.

12 - ئاينىڭ 5 - كۈنى جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىقى خونجىراپ چېگرا تەكشۈرۈش پونكىتىنىڭ باشلىقى شۆشياۋخۇي، سىياسىي كومىسسارى لو ۋېنكېلارنى «2 - دەرىجىلىك خىزمەت كۆرسەتتى» دەپ ئەنگە ئالدى. ئۇلارنىڭ ئېگىزلىكتە يىلتىز تارتىپ، ۋەتەننىڭ چېگرا مۇداپىئەسىنى قوغداش يولىدا كۆرسەتكەن گەۋدىلىك تۆھپىلىرىنى ماختىدى ۋە مۇكاپاتلىدى.

12 - ئاينىڭ 27 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق ئاخباراتچىلار جەمئىيىتى، فوتو ئاخبارات ئىلمىي جەمئىيىتى بىرلىكتە ئۆتكۈزگەن 5 - نۆۋەتلىك «شىنجاڭ ئاخبارات مۇكاپاتى» بويىچە ئاخبارات فوتو سۈرەت ئەسەرلىرى ۋە گېزىتتە ئىشلىتىلگەن ئاخبارات رەسىملىرىنى باھالاش نەتىجىسى ئېلان قىلىندى. «قەشقەر گېزىتى» نىڭ خەنزۇچە، ئۇيغۇرچە نەشرلىرى گېزىت - ژۇرنالدا ئاخبارات رەسىملىرى ئىشلىتىشتە 2 - ۋە 3 - دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشتى. ئۇنىڭدىن باشقا 10 پارچە فوتو ئاخبارات ئەسىرى باش مۇھەررىر فوتو مۇكاپاتى، فوتو ئاخبارات ئەسىرى مۇكاپاتى ۋە مۇنەۋۋەر ئەسەر مۇكاپاتىغا ئېرىشتى.

شۇ ئايدا مەركىزىي تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى قەشقەر شەھىرىدە 1996 - يىللىق باھار بايرىمى سەنئەت كېچىلىكى شۆبە مەيدانىنىڭ نومۇرلىرىنى سۈرەتكە ئالدى. ۋىلايەتلىك ناخشا - ئۇسسۇل ئۆمىكىدىكى 100 نەچچە ئارتىس كېچىلىكتە قويۇق مىللىي ئالاھىدىلىككە ئىگە ناخشا - ئۇسسۇللارنى ئورۇندىدى.

ئۇچرىدى، 200 تونىنا ئۇرۇقلۇق چىگىت زىيانغا ئۇچرىدى. بىۋاستە ئىقتىسادىي زىيان 37 مىليون 520 مىڭ يۈەنگە يەتتى.

4 - ئاينىڭ 12 - كۈنى ئاپتونوم رايونىمىڭ رەئىسى ئابلەت ئابدۇرىشىت ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم يېزا خىزمىتى بۆلۈمى، سۇچىلىق نازارىتى، قۇرۇلۇش نازارىتى، قاتناش نازارىتى، سەھىيە نازارىتى، مائارىپ كومىتېتى قاتارلىق ئورۇنلارنىڭ مەسئۇللىرىنى باشلاپ، قەشقەر ۋىلايىتى رەھبەرلىرىنىڭ ھەمراھلىقىدا 170 كىلومېتىردىن ئارتۇق يول يۈرۈپ، يەر تەۋرەش ئاپىتى ئەڭ ئېغىر بولغان پەيزاۋات ناھىيىسىنىڭ غولتوغراق يېزىسىغا ۋە شېكەر كۆل سۇ ئامبىرىغا بېرىپ، ئاپەت ئەھۋالىنى كۆزدىن كەچۈردى، ئاپەتكە ئۇچرىغان ئاممىنى يوقلىدى ھەمدە يەر تەۋرەشكە تاقابىل تۇرۇش - ئاپەتتىن قۇتقۇزۇش خىزمىتىگە يېتەكچىلىك قىلدى.

5 - ئاينىڭ 1 - كۈنى «1 - ماي» بايرىمى ھارپىسىدا سودا - سانائەت بانكىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك مەركىزىي تارماق بانكىسىنىڭ باشلىقى جۇ گۇاڭشۇنىڭ نەتىجىسى كۆرۈنەرلىك بولغاچقا، مەملىكەتلىك باش ئىشچىلار ئۈيۇشمىسى ئۇنىڭغا «1 - ماي ئەمگەك مېدالى» بەردى.

5 - ئاينىڭ 14 - ، 15 - كۈنلىرى جۇڭگو كومۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى سىياسىي بيۈروسىنىڭ كاندىدات ئەزاسى، شۇجىچۇنىڭ شۇجىسى ۋېن جيباۋ ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، ئاپتونوم رايونىمىڭ مۇئاۋىن رەئىسى جاڭ خېڭ قاتارلىقلارنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەر ۋىلايىتىگە كېلىپ يەر تەۋرەش ئاپىتىگە ئۇچرىغان پەيزاۋات ناھىيىسىنى، پاختا ماكانى - مەكىت ۋە يەكەن، قاغىلىق ناھىيىلىرىنى كۆزدىن كەچۈردى.

5 - ئاينىڭ 25 - كۈنى تۆمۈرىيول مىنىستىرلىقى، دۆلەت تەرەققىيات بانكىسى، ئاپتونوم رايونلۇق پىلان كومىتېتى، ئۇرۇمچى تۆمۈرىيول ئىدارىسى قاتارلىق ئورۇنلاردىكى 80 نەچچە مۇتەخەسسىستىن تەشكىل تاپقان كورلا - قەشقەر بۆلىكىنى

3 - ئاينىك 21 - كۇنى گۇۋۇيۇەننىڭ خەلق ئىشلىرى مىنىستىرلىقىنىڭ مۇئاۋىن مىنىستىرى فەن باۋجۇن باشچىلىقىدىكى ھال سوراش ئۆمىكى پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى، گۇۋۇيۇەننىڭ سەممىي غەمخورلۇقىنى ئېلىپ، قەشقەردىكى يەر تەۋرەش ئاپىتىگە ئۇچرىغان پەيزاۋات ناھىيىسىگە كېلىپ ئاپەتكە ئۇچرىغان خەلقتىن ھال سوردى.

شۇ كۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك سودا ترانسپورت شىركىتى، 1 - ترانسپورت شىركىتى، تاشقورغان ناھىيىلىك ترانسپورت شىركىتى، شىنجاڭ تاشقى ترانسپورت شىركىتىدىن ئىبارەت تۆت ترانسپورت ئورنىنىڭ 22 ئاپتوموبىل، 32 ئادەمدىن تەركىب تاپقان ترانسپورت ئەترىتى پاكىستاننىڭ شىمالىي قىسىم رايونىدىكى دىگىرىت دەرياسىنىڭ جۇڭگو چېگرىسىغا يېقىن جايىدا پەۋقۇلئاددە زور قار كۆچكۈنىنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچرىدى. ئاپتوموبىل ئەترىتىدىكى بەش ئاپتوموبىل قار كۆچكۈنى ۋە لاي - شېغىل ئاقمىسى ئاستىدا كۆمۈلۈپ قالدى. ئىككى ئادەم ئۆلدى، ئىككى ئادەم ئېغىر يارىلاندى. ئادەم ۋە ئاپتوموبىلنىڭ ھەممىسى قېلىن قاردا قاپسىلىپ قالدى.

3 - ئاينىك 4 - كۇندىن 4 - ئاينىك 2 - كۇنگىچە تاشقورغان ناھىيىسى تەۋەسىدە ئومۇمىيۈزلۈك قېلىن قار ياغدى. بۇنىڭ ئىچىدە دەفتەر، تىزناپ، مەرياك، تاشقورغان يېزىلىرى ۋە مازار نەسىللىك قوي فېرمىسىدا ئۇدا ئالتە قېتىم قېلىن قار ياغدى ھەم قاتتىق شۇرغان چىقىپ، 20 نەچچە مىڭ چارۋا ئۆلدى.

3 - ئاينىك 29 - كۇندىن 4 - ئاينىك 8 - كۇنگىچە قاغىلىق ناھىيىسىدە ئۇدا يامغۇر ئارىلاش قار ياغدى. جەمئىي يېغىن مىقدارى 66.7 مىللىمېتىرغا يېتىپ، ئىككى ئادەم ئۆلدى، 16 ئادەم يارىلاندى (ئىككى ئادەم ئېغىر يارىلاندى)، 35 مىڭ 500 تۇياق چارۋا ئۆلدى، 4580 ئېغىز ئۆي ئۆرۈلۈپ چۈشتى، 6100 ئېغىز ئۆي خەتەرلىك بولۇپ قالدى، 4300 مو بۇغداي ئاپەتكە

7 - ئاينىك 26 - كۈنى قەشقەر قۇرۇقلۇق ئارمىيە زاپاس تۈنى داغدۇغىلىق ئۇنۇڭان بېرىش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈپ، نەچچە يۈز زاپاس ئوفىتسېرغا ھەربىي ئۇنۇڭان بەردى.

شۇ ئايدا ئابدۇكېرىم سەلەي، تېمەن ۋېيگو ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتى قەشقەر ۋىلايەتلىك خىزمەت كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەينىلەندى.

8 - ئاينىك 11 - كۈنى جۇڭگو كومۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ دائىمىي مۇئاۋىن رەئىسى يې شۇەنپىڭ ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى سۇلايمان نىيەتقۇلىنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى.

8 - ئاينىك 15 - كۈندىن 19 - كۈنگىچە قەشقەردە قوراللىق ساقچى قىسىم شىنجاڭ باش ئەترىتى جەنۇبىي شىنجاڭ بۆلىكىدىكى ئاساسىي قاتلام ساقچى ئوفىتسېرلىرىنىڭ ھەربىي ماھارەت كۆرسىتىش مۇسابىقىسى ئۆتكۈزۈلدى.

8 - ئاينىك 26 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى قېيۇم باھاۋۇدۇن، ئاپتونوم رايونىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى مىجىت ناسىر ئاپتونوم رايونلۇق مائارىپ كومىتېتى، پىلان كومىتېتى، مالىيە نازارىتى، سەھىيە نازارىتى قاتارلىق ئالاقىدار ئورۇنلارنىڭ مەسئۇللىرىنى باشلاپ، ۋىلايەت رەھبەرلىرىنىڭ ھەمراھلىقىدا يەر تەۋرەش ئاپىتىگە ئۇچرىغان پەيزاۋات ناھىيىسىنىڭ غولتوغراق يېزىسىغا بېرىپ، دېھقانلارنىڭ سېلىنمىۋاتقان يېڭى ئۆيلىرىنى كۆزدىن كەچۈردى.

8 - ئاينىك 30 - كۈنى ياندۇما كۆۋرۈكى پۈتۈپ قاتناش باشلاندى. بۇ كۆۋرۈك قىزىل دەرياسىنىڭ تۆۋەنكى ئېقىمىدا بولۇپ، كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ يېڭىئۆستەڭ يېزىسى بىلەن يېڭىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ياندۇما يېزىسىنى تۇتاشتۇرىدىغان يېزا يولى كۆۋرۈكى ھېسابلىنىدۇ. كۆۋرۈكنىڭ ئومۇمىي ئۇزۇنلۇقى

تەكشۈرۈش ئۆمىكىدىكىلەر قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ئىككى كۈنلۈك ئەملي تەكشۈرۈشنى توگىتىپ، مۇمكىنچىلىك جەھەتتىكى تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىشنى تاماملىدى ھەمدە مۇشۇ يىل ئىچىدە بۇ لىنىيىدە ئىش باشلاشقا بولىدۇ، دېگەن قاراشقا كەلدى.

5 - ئاينىڭ 26 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدىكى خەلق ئەسكەرلىرى زاپاس قوشۇنى قەشقەر تەنتەربىيە مەيدانىدا تەنتەنىلىك ھەربىي كۆرەك ئۆتكۈزدى.

شۇ ئايدا بەي شاۋ قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەينىلەندى.

6 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەر توقۇمىچىلىق فابرىكىسى پەرزەنتلەر مەكتىپىدىكى 11 ئوقۇغۇچى «گۈزەل جۇڭخۇا» مەملىكەتلىك ئۆسمۈرلەر رەسىم سىزىش مۇسابىقىسىدە مۇكاپاتقا ئېرىشتى، ئۇلار بىر كۈمۈش مېدال، ئىككى مىس مېدال، سەككىز مۇنەۋۋەر مۇكاپاتقا ۋە ياخشى ئەسەر مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. «ئۈزۈم»، «قۇملۇقتىكى تۆگە»، «باھارغا تولغان باغچە» قاتارلىق ئەسەرلەر «مۇنەۋۋەر بالىلار رەسىملىرىدىن تاللانما» دېگەن كىتابقا كىرگۈزۈلدى.

6 - ئاينىڭ 30 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ماۋ دېخۇا سۆچىلىق، دېھقانچىلىق مۇتەخەسسىسلىرىدىن 13 كىشىنى باشلاپ، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيسى جۇ شياڭمىننىڭ ھەمراھلىقىدا تاشقورغان ناھىيىسىدىكى تۆۋەن بەلدىر سۇ ئامبىرى تۆگۈن سۆچىلىق قۇرۇلۇشىنى تەكشۈردى.

شۇ ئايدا زىننەت ئۆمەر، جىياڭ باۋخېڭ، روزى كېرىم قاتارلىقلار سىياسىي كېڭەش قەشقەر ۋىلايەتلىك خىزمەت كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەينىلەندى.

شۇ ئايدا مەتىمىن ئوسمان قەشقەر ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيسى، ياڭ شېچۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ ئەزاسى بولدى.

سالىدىغان قەشقەر ۋىلايەتلىك 1 - خەلق دوختۇرخانىسىنىڭ كېڭەيتىلمە قۇرۇلۇشىغا ئىش باشلاندى.

11 - ئاينىڭ ئاخىرىدا تاشقى سودا - ئىقتىسادىي ھەمكارلىق مىنىستىرلىقى ۋىلايەتلىك ئىمپورت - ئېكسپورت شىركىتىگە ئېكسپورت مەھسۇلاتلىرى بىلەن ئىمپورت مەھسۇلاتلىرى تىجارىتى ھوقۇقى بېرىشنى تەستىقلىدى. بۇ شىركەتنىڭ 10 خىل مەھسۇلاتنى بىۋاستە ئېكسپورت قىلىشىغا، 14 خىل مەھسۇلاتنى بىۋاستە ئىمپورت قىلىشىغا قوشۇلدى.

12 - ئاينىڭ 3 - كۈنى «تەڭرىتاغ» كىنو ستۇدىيىسى «ئانىنىڭ تۇغۇلغان كۈنى» نى قەشقەر خەلق مەيدانىدا سۈرەتكە ئالدى. ۋىلايەت، شەھەردىكى 10 نەچچە مىڭ ئامما دۆلەت بايرىمىنى قاينام - تاشقىنلىق بىلەن تەبرىكلىگەن تەنتەنىلىك كۆرۈنۈشنى نامايان قىلدى.

12 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قەشقەر شەھىرى قىزىلدۆڭە يولىنى كېڭەيتىش قۇرۇلۇشى باشلاندى.

شۇ ئايدا ياۋ يۇڭفېڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ شۇجىلىقىغا تەينىلەندى.

شۇ ئايدا لى گۈيمىن، ساۋ خەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ ئەزالىقىغا تەينىلەندى.

1997 - يىلى

1 - ئاينىڭ 8 - كۈنى 10 كۈنلۈك دوكلات ئاڭلاش، ئەملىي تەكشۈرۈش، ئارىلاپ سىناش ئارقىلىق، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ يەكەن، پوسكام، قاغىلىق، مەكىت، كونىشەھەر ناھىيىلىرىنىڭ ۋە قەشقەر شەھىرىنىڭ يۇقىرى ئۆلچەملىك ساۋات چىقىرىش خىزمىتى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ياش - قىرانلار ئارىسىدىكى ساۋاتسىزلىقنى ئاساسەن تۈگىتىشنى تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىش ئۆمىكى تەرىپىدىن تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىندى.

111.9 مېتىر، كەڭلىكى 7 مېتىر كېلىدۇ، پۈتۈش باھاسى 3 مىليون 973 مىڭ 550 يۈەن.

9 - ئاينىك 2 - كۈندىن 5 - كۈنگىچە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، شەندۇڭ ئۆلكىلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى جاۋ جىخاۋ ئۈمەك باشلىقى، شەندۇڭ ئۆلكىلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى خەن شىكەي مۇئاۋىن ئۈمەك باشلىقى بولغان شەندۇڭ ئۆلكىسىنىڭ پارتىيە - ھۆكۈمەت تەكشۈرۈش ئۈمىكى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى ئەسقەت كەرىمباينىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەر ۋىلايىتىدە تۆت كۈنلۈك تەكشۈرۈشتە بولدى.

9 - ئاينىك 8 - كۈنى 1996 - يىللىق «ئۇرۇمچى سودا يەرمەنكىسى» ئاخىرلاشتى. يەرمەنكىدە قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ سودا ئۈمىكى 33 توختام، كېلىشىم ئىمزالىدى، پۈتۈشۈش سوممىسى ئازكەم 230 مىليون يۈەن بولدى. بۇنىڭ ئىچىدە توختام 18 پارچە بولۇپ، پۈتۈشۈش سوممىسى 1 مىليارد 170 مىليون يۈەن، كېلىشىم 15 پارچە بولۇپ، پۈتۈشۈش سوممىسى 60 مىليون يۈەن.

شۇ كۈنى شياڭگاڭ - جۇڭگو بانكىسى مۇدىرىيىتىنىڭ دائىمىي ئىشلارغا مەسئۇل مۇدىرى خۇاڭ دېەن باشچىلىقىدىكى مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ شياڭگاڭدىكى ۋەكىللەر ئۈمىكىدىن 37 كىشى قەشقەر ۋىلايىتىدە ئىككى كۈنلۈك تەكشۈرۈشتە بولدى.

9 - ئاينىك 14 - كۈنى 5 - قېتىملىق مەملىكەتلىك تۈمەن چاقىرىملىق چىگرا رايون مەدەنىيەت كارىدورى قۇرۇلۇشى نەق مەيدان يىغىنى قەشقەردە ئېچىلدى.

11 - ئاينىك 6 - كۈنى جۇڭگو، پاكىستان، قىرغىزىستان، قازاقىستان دۆلەتلىرىنىڭ چىگرا ترانسپورتى بويىچە سىناق تەرىقىسىدە قاتنىغان ئاپتوموبىل ئەترىتى تۆت كۈن يول يۈرۈپ، 9 - كۈنى چۈشتە قەشقەرگە يېتىپ كەلدى.

11 - ئاينىك 23 - كۈنى دۆلەت ۋە ئاپتونوم رايون مەبلەغ

قەشقەرگە يارەەم بېرىشكە كەلگەن 51 كادىر خىزمەت ئورۇنلىرىغا ئاتلاندى.

شۇ ئايدا شەك تېخىلۇك، كامىل ئابدۇللا قەشقەر ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەينىلەندى.

3 - ئاينىڭ 1 - كۈنى بېيجىڭ ۋاقتى سائەت 14 تىن 4 مىنۇت 13 سېكۇنت ئۆتكەندە، شىمالىي پاراللېل 39°5′. شەرقىي مېرىدىئان 76°9′ دىكى پەيزاۋات ناھىيە تەۋەسىدە ئالتە بال كۈچلۈك قالدۇق يەر تەۋرەپ بىر ئادەم ئۆلدى، ئالتە ئادەم يارىلاندى، 24.032 ئېغىز ئۆي، 21 كۆكتات پارنىكى، يەتتە مەسچىت، 18 مىڭ 90 مېتىر قورۇتام، بىر سۇ مۇنارى ئۆرۈلۈپ چۈشتى، 32 ئورۇندىكى توما بۇزۇلدى، 3047 ئېغىز قوتان ئۆرۈلۈپ چۈشۈپ، 738 چارۋا ئۆلدى، 15 مىڭ 400 ئېغىز ئۆي خەتەرلىك بولۇپ قالدى. بۇ ئاستە ئىقتىسادىي زىيان تەخمىنەن 300 مىليون يۈەندىن ئېشىپ كەتتى.

3 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قەشقەر ئايرودروم رايونىنىڭ 2 - قېتىملىق كۆكەرتىش قۇرۇلۇشى باشلاندى. ۋىلايەت رەھبەرلىرى ۋە جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايون رەھبەرلىرى 10 نەچچە مىڭ ھەربىي ۋە خەلق بىلەن بىرلىكتە كۆچەت تىكىشكە قاتناشتى. ئازكەم 5000 تۇپ كۆچەت تىكىلدى، 300 مېتىر ئېرىق چېپىلدى.

3 - ئاينىڭ 18 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ ئورمانچىلىق تارمىقى ئورمان بىنا قىلىدىغان ياخشى پەيت - ئەتىياز پەسلىنى چىڭ تۇتۇپ، ئەتىيازلىق ئورمان بىنا قىلىشقا پۈتۈن كۈچى بىلەن ئاتلاندى. ۋىلايەت بويىچە 61 مىڭ 800 مو يەردە ئورمان بىنا قىلىندى.

3 - ئاينىڭ 21 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى جۇ شېڭتاۋ ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى ياۋ يۈڭفېڭنىڭ ھەمراھلىقىدا پەيزاۋات ناھىيە رايونىغا بېرىپ ئاپەت ئەھۋالىنى تەكشۈردى ۋە خىزمەتلەرگە يېتەكچىلىك قىلدى.

3 - ئاينىڭ 28 - كۈنى سەككىز يىل ياسالغان قەشقەر 2 -

1 - ئاينىڭ 15 - كۈنى مەملىكەت بويىچە «ئىككىنچى ھىمايە قىلىش» تىكى ئۇلگىلىك شەھەر (ناھىيە) لەرگە نام بېرىش يىغىندا، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ يېڭىشەھەر ناھىيىسىگە گۈۋۈيۈەن، مەركىزي ھەربىي كومىتېتى «مەملىكەت بويىچە ئىككىنچى ھىمايە قىلىشتىكى ئۇلگىلىك ناھىيە» دېگەن شەرەپلىك نامنى بەردى.

1 - ئاينىڭ 21 - كۈنى بېيجىڭ ۋاقتى سائەت 9 دىن 47 مىنۇت ئۆتكەندە قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ پەيزاۋات ناھىيىسىدە 6.4 بال يەر تەۋرىدى. ناھىيە بازىرى ئەتراپىدىكى يېڭى مەھەللە، جانباز، قوشئاۋات يېزىلىرى ئېغىر زىيانغا ئۇچرىدى. 12 ئادەم ئۆلدى، 36 ئادەم يارىلاندى. 1 - ئاينىڭ 29 - كۈنگىچە بۇ ناھىيىدە ئازكەم 700 قېتىم چوڭ - كىچىك قالدۇق يەر تەۋرىدى. بۇنىڭ ئىچىدە تۆت بالدىن يۇقىرى يەر تەۋرەش 19 قېتىم بولۇپ، 400 دىن ئارتۇق ئائىلىنىڭ 1600 ئېغىز ئۆيى ئۆرۈلۈپ چۈشتى. 10 نەچچە مىليون يۈەن بىۋاستە ئىقتىسادىي زىيان بولدى.

2 - ئاينىڭ 4 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، ئاپتونوم رايونىنىڭ رەئىسى ئابلەت ئابدۇرىشىت باشچىلىقىدىكى ئاپتونوم رايونلۇق پارتىيە - ھۆكۈمەت - ئارمىيە ھال سوراش ئۆمىكى پەيزاۋات ناھىيىسىگە كېلىپ، ئاپەت ئەڭ ئېغىر بولغان يېڭىمەھەللە يېزىسى، قوشئاۋات يېزىلىرىدىكى ھەر مىللەت ئاممىسىدىن ۋە يەر تەۋرەشكە تاقابىل تۇرۇپ، ئاپەتتىن قۇتقۇزۇشقا قاتنىشىۋاتقان خادىملاردىن ھال سورىدى.

شۇ ئايدا لىيۇ چاڭمىڭ جۇڭگو كومۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا، جاڭ خۇڭتاۋ جۇڭگو كومۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەيىنلەندى.

شۇ ئايدا دۆلەتنىڭ چېگرا رايون قۇرۇلۇشىغا يارەدەم بېرىش چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشۇپ، تيەنجىن، شەنزۇدىن تۇنجى تۇركۈمدە

تۇرۇپ، ئاپەتتىن قۇتقۇرۇش خىزمىتىگە يېتەكچىلىك قىلدى.

4 - ئاينىڭ 16 - كۈنى بېيجىڭ ۋاقتى سائەت 2 دىن 19 مىنۇت 8 سېكۇنت ئۆتكەندە شىمالىي پاراللېل 39°25′، شەرقىي مېرىدىئان 76°59′ ئاربلىقىدىكى پەيزاۋات ناھىيە ئەتراپىدا يەنە 6.3 بال قاتتىق يەر تەۋرىدى. ئادەم ئۆلۈش - يارىلىنىش ئەھۋالى كۆرۈلمىدى، پەقەت بىر قىسىم چارۋا ئۆلدى.

4 - ئاينىڭ 22 - ، 23 - كۈنلىرى تۆمۈرىول مىنىستىرلىقىنىڭ مۇئاۋىن مىنىستىرى سەي خۇا، ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ۋاڭ يۈسەن ۋە ئۈرۈمچى تۆمۈرىول ئىدارىسى، تۆمۈرىول مىنىستىرلىقىنىڭ رەھبەرلىرى ھەم مۇتەخەسسىسلەر بولۇپ 40 نەچچە كىشى قەشقەرگە كېلىپ، جەنۇبىي شىنجاڭ تۆمۈرىولى قەشقەر بۆلىكىنىڭ قۇرۇلۇش ئەھۋالىنى تەكشۈردى. مارالبېشى ۋە قەشقەر ۋوگزاللىرىنىڭ قۇرۇلۇشىنى يەنمۇ ئىلگىرىلەپ تەكشۈردى ۋە ئۇلارنىڭ ئورنىنى دەسلەپكى قەدەمدە بېكىتتى.

6 - ئاينىڭ 1 - ، 2 - كۈنلىرى جۇڭگو - تاجىكىستان قاراسۇ سودا يولىنى ئېچىش قۇرۇلۇشىنى باشقۇرۇش مەسلىسى مۇناسىۋىتى بىلەن ئاپتونوم رايونىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى لى دۇخوي قەشقەر ۋىلايىتىگە كېلىپ نەق مەيداندا ئىش بېجىردى.

6 - ئاينىڭ 13 - كۈنى قەشقەر «داجۇڭ» ئىمپورت ئاپتوموبىللىرى رېمونت زاۋۇتىنىڭ مەبلەغ سېلىشى بىلەن قۇرۇلغان قەشقەر ۋىلايەتلىك تۇنجى خۇسۇسىي ھەممباب ئاۋىئاتسىيە شىركىتى - جەنۇبىي شىنجاڭ ھەممباب ئاۋىئاتسىيە چەكلىك شىركىتى قەشقەرگە ماكانلىشىپ تىجارەت باشلىدى.

6 - ئاينىڭ 24 - كۈنى «پەلەك شاھى» ئادىل ھوشۇر (يېڭسار ناھىيىسىدىن) پولات سىمدا مېڭىپ، چاڭجىياڭنىڭ جۇتاڭشيا جىلغىسىدىن ئۆتۈپ، يېڭى جىنس دۇنيا رېكورتىنى يارىتتى.

دەربجىلىك سۇ ئېلېكتر ئىستانسىسى پوتوپ، تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىندى. قەشقەر 2 - دەربجىلىك سۇ ئېلېكتر ئىستانسىسىغا 120 مىليون 840 مىڭ يۇەن مەبلەغ سېلىندى، گېنېراتور گۇرۇپپىلىرىنىڭ سىغىمى 3×8800 كىلوۋات كېلىدۇ، بۇ سۇ ئېلېكتر ئىستانسىسى ئىشلەپچىقىرىشقا كىرىشكەندىن كېيىن، قەشقەر بىلەن قىزىلسۇ ئوبلاستىدا توك جىددىيلىكى زور دەرىجىدە پەسەيدى، 426 مىڭ مو دېھقانچىلىق سۇغىرىش كۆلىمى ياخشىلاندى.

4 - ئاينىڭ 6 - كۈنى بېيجىڭ ۋاقتى سائەت 7 دىن 46 مىنۇت 16 سېكۇنت ئۆتكەندە، پەيزاۋات ناھىيىسى ئەتراپىدا 6.3 بال يەر تەۋرەپ، 17 ئادەم يارىلاندى، تۆت ئادەم ئېغىر يارىلاندى، 1824 چارۋا ئۆلدى، 38 مىڭ 800 ئېغىز ئۆي، 113 مەكتەپ، 118 توما ۋەيران بولدى، 6021 ئېغىز قوتان، قورۇتام ئۆرۈلۈپ چۈشتى. بىۋاستە ئىقتىسادىي زىيان 673 مىليون 380 مىڭ يۇەن بولدى.

4 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىپ، ئىجتىمائىي مۇقىملىقنى قوغداپ، گۈللىنىش، تەرەققىياتنى ئىلگىرى سۈرەيلى» دېگەن تېمىدا 16 - قېتىملىق مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيە ئېيى پائالىيىتى سەپەرۋەرلىك يېغىنى ئاچتى.

4 - ئاينىڭ 11 - كۈنى بېيجىڭ ۋاقتى سائەت 13 دىن 30 مىنۇت 44 سېكۇنت ئۆتكەندە پەيزاۋات ناھىيىسىدە يەنە 6.6 بال قاتتىق يەر تەۋرىدى. يەر تەۋرەش مەركىزى شىمالىي پاراللېل 39°32′، شەرقىي مېرىدىئان 76°52′ دا بولۇپ، پەيزاۋات ناھىيىسىنىڭ ئەتراپىغا توغرا كېلىدۇ، بۇ قېتىمقى يەر تەۋرەشتە سەككىز ئادەم ئۆلدى، 62 ئادەم يارىلاندى، بۇنىڭ ئىچىدە 25 ئادەم ئېغىر يارىلاندى.

4 - ئاينىڭ 13 - كۈنى دۆلەت يەر تەۋرەش ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى خې تاڭچۇەن مەركەز ۋە گوۋۈيۈەننىڭ بىلەن پەيزاۋات ئاپەت رايونىغا كېلىپ، يەر تەۋرەشكە ھاۋالىسى تاقابىل

قوللىنىش كەسپىي سىستېمىسى (92102) قۇرۇلۇشىغا قەشقەر ۋىلايىتىدە ئىش باشلاندى. پۈتكەن بىرىنچى قارارلىق قۇرۇلۇش ئىشقا سېلىندى.

8 - ئاينىڭ 19 - كۈنى ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى ياۋ يۈگۈەبك، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيسى ئابدۇقادىر نەسىردىن ۋىلايەتلىك ئىقتىسادىي كومىتېت رەھبەرلىرىنى باشلاپ قەشقەر پاختا توقۇمىچىلىق فابرىكىسىغا بېرىپ تەكشۈرۈش ئېلىپ بارىدى ھەمدە ئوتتۇرا قاتلامدىن يۇقىرى كادىرلار بىلەن سۆھبەتلەشتى.

8 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەر شەھىرىنىڭ شىمالىدىكى ئايرودروم يېشىللىق رايونىدىكى دەقيانۇس خارابىلىكىنى قۇتقۇزۇش يۇزىسىدىن قېزىش جەريانىدا، تۇنجى قېتىم برونزا پىچاق، جەسەت كۆلى قۇتىسى، ياغاچ چاق ھەمدە تامغا يېزىلغان قەدىمكى ئۇيغۇر يېزىقى قاتارلىق 10 نەچچە خىل بىر قەدەر مۇكەممەل مەدەنىيەت يادىكارلىقى ۋە مەدەنىيەت يادىكارلىقىنىڭ پارچىلىرى قېزىۋېلىندى. مۇتەخەسسىسلەرنىڭ باھالىشىچە، بۇ مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى خەن سۇلالىسى بىلەن تاڭ سۇلالىسى ئارىلىقىدىكى بۇيۇملار ئىكەن. بۇنىڭ ئىچىدىكى قەدىمكى ئۇيغۇر يېزىقى ئىنتايىن قىممەتلىك تەتقىقات قىممىتىگە ئىگە ئىكەن.

8 - ئاينىڭ 22 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك سەمەن مېھمانخانىسى «مەملىكەت بويىچە 100 مۇنەۋۋەر يۇلتۇز دەرىجىلىك مېھمانسارايىنىڭ بىرى» دېگەن نامغا ئېرىشتى.

شۇ ئايدا مەمەت ئەخلەت ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتى قەشقەر ۋىلايەتلىك خىزمەت كومىتېتىنىڭ مۇدىرلىقىغا تەيىنلەندى.

9 - ئاينىڭ 8 - كۈنى 1997 - يىللىق «ئۇرۇمچى سودا يەرمەنكىسى» ئاخىرلاشتى. قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ سودا ئۇمىكى 27 خىل توختام ئىمزالىدى، سوممىسى 490 مىليون يۈەن بولۇپ، ئالدىنقى نۆۋەتلىك «ئۇرۇمچى سودا يەرمەنكىسى» دىكىدىن 280 مىليون يۈەن كۆپەيدى.

6 - ئاينىڭ 28 - كۈنى ئەۋزەللىكنى مەركەزلەشتۈرۈپ، بىرلىشىپ مەكتەپ باشقۇرۇپ، قەشقەر ۋىلايىتى ئالىي مائارىپىنىڭ مەكتەپ باشقۇرۇش تۈزۈلمىسى ۋە باشقۇرۇش تۈزۈلمىسى ئىسلاھاتىنى ئىلگىرى سۈرۈش ئۇچۇن، قەشقەر مائارىپ ئىنستىتۇتى، شىنجاڭ رادىئو - تېلېۋىزىيە ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ قەشقەر شۆبىسى، قەشقەر چوڭلار ئوتتۇرا تېخنىكومى بىرلەشتۈرۈلۈپ، قەشقەر چوڭلار ئىنستىتۇتى قۇرۇلدى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايەتلىك 10 - باشلانغۇچ مەكتەپتىكى بالىلار سىزغان 11 پارچە رەسىم مەدەنىيەت مىنىستىرلىقى، مەملىكەتلىك ئاياللار بىرلەشمىسى، جۇڭگو ئۆسمۈر بالىلار سەنئەت كومىتېتى ئۆتكۈزگەن «جۇڭخۇا بالىلىرى شىاڭگاڭنىڭ ۋەتەن قوينىغا قايتىپ كېلىشىنى قىزغىن قارشى ئالماقتا، دېگەن تېمىدىكى مەملىكەتلىك خەتتاتلىق، رەسساملىق كۆرگەزمىسى» گە تاللاندى. بۇ ئەسەرلەر بېيجىڭ جۇڭگو گۈزەل سەنئەت سارىيىدا كۆرگەزمە قىلىندى. 7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى شىاڭگاڭدا كۆرگەزمە قىلىندى.

7 - ئاينىڭ 2 - كۈنى يوپۇرغا ناھىيىسى مۆلدۈرنىڭ تۇيۇقسىز ھۇجۇمىغا ئۇچراپ، 14 مىڭ 300 مو كېۋەزلىك ئاپەتكە ئۇچرىدى، بۇنىڭ ئىچىدە 11 مىڭ 100 مو يەردىكى كېۋەز پۈتۈنلەي بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىدى. 10 مىڭ 800 مو يەردىكى كۆممىقوناق ئاپەتكە ئۇچراپ، 10 مىڭ 300 مو يەرگە قايتا تېرىشقا توغرا كەلدى. 583 مو تاۋۇزلۇق، 230 مو كۆكتاتلىق ئاپەتكە ئۇچرىدى، 82 ئېغىز ئۆي، 247 قوتان، 1035 مېتىر قورۇتام ئۆرۈلۈپ چۈشتى. 108 تۇياق قوي، 380 توخۇ ئۆلدى. 18 مىليون 38 مىڭ يۈەن بىۋاستە ئىقتىسادىي زىيان بولدى.

شۇ ئايدا لىيۇ شۆخۇ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ ئەزالىقىغا تەيىنلەندى.

8 - ئاينىڭ 12 - كۈنى دۆلەت تۇر قىلىپ تۇرغۇزغان چوڭ قۇرۇلۇش - مېتېئورولوگىيە سۈنئىي ھەمراھىنى ئۇنىۋېرسال

قولغا كەلتۈرەيلى» دېگەن تېمىدا دوكلات بەردى. يىغىنىنىڭ ئاساسىي ۋەزىپىسى: پارتىيە 15 - قۇرۇلتىيىنىڭ روھىنى ئىزچىللاشتۇرۇپ، 1997 - يىللىق خىزمەتلەرنى ئەستايىدىل يەكۈنلەپ، 1998 - يىللىق ۋەزىپىلەرنى ئورۇنلاشتۇرۇش، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىدا تىرىشىپ يېڭى ۋەزىيەت يارىتىشتىن ئىبارەت بولدى.

12 - ئايدا شى شاۋلىن جۈڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ ئەزالىقىغا تەيىنلەندى.

شۇ ئايدا مەملىكەتلىك 5 - نۆۋەتلىك يېنىك سانائەت گۈرۇھى ئىقتىسادىي بىرلەشمىسىنىڭ چوڭ يىغىنىدا، قەشقەر شەھەرلىك يېنىك سانائەت گۈرۇھى ئىقتىسادىي بىرلەشمىسى مەملىكەتنىڭ مۇشۇ سىستېمىسى بويىچە «ئىلغار ئورۇن» دېگەن نامغا ئېرىشىپ، شىنجاڭدىكى مۇشۇ شەرەپكە ئېرىشكەن بىردىنبىر كارخانا بولۇپ قالدى.

1998 - يىلى

1 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى ئومۇمىي مۇلۇكچىلىكتە بولمىغان ئىقتىسادنى تەرەققىي قىلدۇرۇش سۆھبەت يىغىنى ئاچتى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى ياۋ يۈڭفېڭ ئومۇمىي مۇلۇكچىلىكتە بولمىغان ئىقتىسادنى دادىل قوللاش ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇش كېرەك، دەپ كۆرسەتتى. مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيسى ئابدۇقادىر نەسىردىن قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ئومۇمىي مۇلۇكچىلىكتە بولمىغان ئىقتىسادنىڭ تەرەققىياتىنى تېزلىتىش كېرەك، دەپ كۆرسەتتى.

1 - ئاينىڭ 17 - كۈنى تارىم نېفىت تەكشۈرۈش - ئېچىش قوماندانلىق شتابى قەشقەر ۋىلايىتىگە 1 مىليون يۈەن خەلق پۇلى ئىئانە قىلىپ، قەشقەرنىڭ مائارىپ ئىشلىرىغا ياردەم بەردى.

6 - ئاينىڭ 24 - كۈنى قەشقەرنىڭ مائارىپ ئىشلىرىغا يەنە 1 مىليون يۈەن ئىئانە قىلدى.

9 - ئاينىڭ 22 - كۈنى قەشقەر ئايرودرومى ئۇچۇش رايونىنىڭ كېڭەيتىلمە قۇرۇلۇشى باشلاندى.

10 - ئاينىڭ 7 - كۈنى گەنسۇ بويىچە ئۆزلەشتۈرۈش پىۋا (گۈرۈھى) پاي چەكلىك شىركىتى قەشقەر شەھەرلىك بىرلەشمە پىۋا زاۋۇتىنى قوشۇۋالدى.

10 - ئاينىڭ 11 - كۈندىن 14 - كۈنگىچە دۆلەت كومىسسارى، دۆلەت مىللەتلەر ئىشلىرى كومىتېتىنىڭ مۇدىرى ئىسمائىل ئەھمەد ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى ئابدۇرېھىم ھامىدنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەر ۋىلايىتىگە كېلىپ تۆت كۈنلۈك تەكشۈرۈشتە بولدى.

11 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قاتناش مىنىستىرلىقى بىلەن قىرغىزىستان جۇمھۇرىيىتى قاتناش تارماقىنىڭ ئورتاق ھەمكارلىشىشى ۋە تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى نەتىجىسىدە قەشقەردىن قىرغىزىستاننىڭ ناروۇن، بېشكەك شەھەرلىرىگە سايا‌ھەت ئاپتوموبىلى قاتنىدى.

11 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قەشقەر شەھەرلىك تۇرۇبا سۇيى شىركىتى قۇرۇلۇش مىنىستىرلىقى تەرىپىدىن «مەملىكەت بويىچە قۇرۇلۇش سىستېمىسىدىكى مەنىۋى مەدەنىيەتلىك قۇرۇلۇشىدا ئىلغار ئورۇن» بولۇپ باھالاندى.

11 - ئاينىڭ 17 - كۈنى بېيجىڭ ۋاقتى سائەت 19 دىن 40 نەچچە مىنۇت ئۆتكەندە، قەشقەر شەھەرلىك سانائەت بۇيۇملىرى سودا مەركىزىدە ئوت ئاپىتى يۈز بېرىپ، 15 ئادەم ئۆلدى، 21 ئادەم يارىلاندى، 4 مىليون يۈەندىن كۆپرەك بىۋاستە ئىقتىسادىي زىيان بولدى.

11 - ئاينىڭ 26 - كۈندىن 28 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ كېڭەيتىلگەن يىغىنى داغدۇغىلىق ئېچىلدى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى ياۋ يۈڭفېڭ «بايراقنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، يول ئېچىپ ئالغا ئىلگىرىلەپ، ۋىلايەتنىڭ سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىدا يېڭى غەلىبىنى

3 - ئاينىڭ 15 - كۈنى قەشقەر شەھەرلىك ئىستېمالچىلار شىكايەت قىلىش - مەلۇم قىلىش مەركىزى قۇرۇلدى.

4 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ئابدۇكېرىم ئابدۇرېھىم سىياسىي كېڭەش قەشقەر ۋىلايەتلىك خىزمەت كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىقىغا تەينىلەندى.

4 - ئاينىڭ 2 - كۈنى نىجات قادىر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق تەپتىش مەھكىمىسى قەشقەر شۆبىسىنىڭ باش تەپتىشلىكىگە تەينىلەندى.

4 - ئاينىڭ 3 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدە «110» ئىجتىمائىي مۇلازىمەت سىستېمىسى ۋە ئۇنىڭ ئالاقىلىشىش قوماندانلىق شتابى قۇرۇلدى.

4 - ئاينىڭ 14 - كۈنى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمە ئورگىنى دۆلەت مەمۇرلار تۈزۈمىنى يولغا قويۇش سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى.

4 - ئاينىڭ 15 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىي رايونى دۆلەت مۇداپىئە سەپەرۋەرلىك كومىتېتىنىڭ قۇرۇلۇش يىغىنى ئېچىلدى.

4 - ئاينىڭ 16 - كۈنى ئاپتونوم رايونىنىڭ 9 - بەش يىللىق پىلانىدىكى نۇقتىلىق قۇرۇلۇش - شىنجاڭ پاختىچىلىق بازىسىنىڭ تايانچ قۇرۇلۇشى - يەكەن ناھىيە كاچۇڭ 2 - سۇ ئېلېكتر ئىستانسىسى قۇرۇلۇشقا باشلىدى. 84 مىليون يۈەندىن كۆپرەك مەبلەغ سېلىنىدىغان بۇ ئېلېكتر ئىستانسىسىنىڭ گېنېراتور گۇرۇپپىلىرىنىڭ سىغىمى 600 كىلوۋات، لايىھىدىكى يىللىق توك چىقىرىش مىقدارى 68 مىليون 210 مىڭ سائەت/كىلوۋات بولۇپ، بۇ توك تارقىتىشنى ئاساس، كەلكۈندىن مۇداپىئەلىنىش ۋە ئېكولوگىيىلىك تەڭپۇڭلۇق ئۇنۇمىنى قوشۇمچە قىلغان ئۇنۇمۇرسال سۇ ئېلېكتر قۇرۇلۇشى ھېسابلىنىدۇ.

5 - ئاينىڭ 4 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ياۋايى ھايۋانلارنى قوغداش جەمئىيىتى قۇرۇلدى.

1 - ئاينىڭ 20 - كۈنى كامىل ئابدۇللا جۈڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ ئەزالىقىغا، مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا، زىننەت ئۆمەر ۋىلايەتلىك پارتكومىنىڭ ئەزالىقىغا، مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەيىنلەندى.

1 - ئاينىڭ 31 - كۈنى كامىل ئابدۇللا قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيلىقىغا تەيىنلەندى.

2 - ئاينىڭ 9 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدىن مائاش ۋە ۋەزىپە ئېلىپ، ئاساسىي قاتلامغا چۈشۈپ ئىشلەيدىغان تۇنجى تۇركۇمدىكى 21 كادىر ۋەزىپە ئۆتەشكە يۇرۇپ كەتتى. ۋىلايەت ئۇلارنى ئۇزىتىش يۇزىسىدىن سۆھبەت يىغىنى ئاچتى.

2 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قەشقەر شەھەرلىك 9 - ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ ئوقۇتقۇچىسى زۇلەي غوپۇر مەملىكەتلىك مائارىپ ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى تەرىپىدىن «مەملىكەت بويىچە ئوقۇتقۇچىلار ئەخلاقى ئۇلگىسى» بولغان 10 ئوقۇتقۇچىنىڭ بىرى قىلىپ باھالاندى.

2 - ئاينىڭ 26 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئىنتىزام تەكشۈرۈش - مەمۇرىي تەپتىشلىك خىزمىتى يىغىنى ئاچتى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى لىيۇ چاڭمىڭ يىغىنغا رىياسەتچىلىك قىلدى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى ياۋ يۈڭفېڭ سۆز قىلدى. يىغىندا مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيسى كامىل ئابدۇللا 35 ئورۇن بىلەن ئىستىل تۇزىتىش بويىچە نىشانلىق باشقۇرۇش مەسئۇلىيەتنامىسى ئىمزالىدى.

3 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى «8 - مارت» نى تەبرىكلەش ۋە 10 نەپەر «8 - مارت قىزىل بايراقدارلىرى»، «بەشتە ياخشى ئائىلە» گە نام بېرىش - تەقدىرلەش يىغىنى ئاچتى.

3 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدە ئىختىساسلىقلار بازىرى قۇرۇلدى.

ئەترىتى كونىشەھەر ناھىيىلىك ئوتتۇرا ئەترىتىنىڭ جەڭچىسى ۋۇ خۇڭخۇ سىچۈەن ئۆلكىسىنىڭ نەنبۇ ناھىيىسىدە تۇغقان يوقلاۋاتقان مەزگىلدە، باشقىلارنى قۇتقۇزۇش يولىدا پىداكارلىق كۆرسىتىپ، شەرەپ بىلەن قۇربان بولدى. ئۇ تېخى 20 ياشتا ئىدى. قوراللىق ساقچى قىسىم شىنجاڭ ئەترىتى ئۈنى «ئىنقىلابىي قۇربان» دەپ ئېتىراپ قىلدى. قوراللىق ساقچى قىسىم باش شتابىنىڭ تەستىقى بىلەن ئۇنىڭغا «پىداكار قەھرىمان» دېگەن شەرەپلىك نام بېرىلدى.

7 - ئاينىڭ 3 - كۈنى شى شاۆلىن، مەمتىمىن، پىردەۋۇس قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەينىلەندى.

7 - ئاينىڭ 14 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئىلغار كەسپىي تېخنىكا خادىملىرىنى تەقدىرلەش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا ۋىلايەت رەھبەرلىرى 100 ئىلغار كەسپىي تېخنىكا خادىمىغا مۇكاپات بەردى.

8 - ئاينىڭ 2 - كۈنى بېيجىڭ ۋاقتى سائەت 12 دىن 40 مىنۇت 40 سېكۇنت ئۆتكەندە، شىمالىي پاراللېل 39°6′، شەرقىي مېرىدىئان 77°5′ ئارىلىقىدىكى پەيزاۋات ناھىيە تەۋەسىدە ئالتە بال يەر تەۋرىدى. يېڭىمەھەللە، جانباز قاتارلىق ئالتە يېزا (بازار) ئاپەتكە ئۇچرىدى، ئۇچ ئادەم يارىلاندى، 229 قوي ئۆلدى، 360 نەچچە ئېغىز ئۆي، 809 قوتان، 8630 مېتىر قورۇتام ئۆرۈلۈپ چۈشتى، 1900 ئېغىز ئۆي خەتەرلىك بولۇپ قالدى، ئىككى سۇ مۇنارى، 28 توما، 29 كىلومېتىر تۇرۇبا يولى، 39 تارماق ئۆستەڭ، سەككىز مەكتەپ يانتىقى، ئىككى شىپاخانا، 12 كەنت ئاھالە كومىتېت ئۆيى ۋە قىسمەن كۆۋرۈك، بىنالار ۋەيران بولدى.

8 - ئاينىڭ 27 - كۈنى بېيجىڭ ۋاقتى سائەت 17 دىن 3 مىنۇت ئۆتكەندە، پەيزاۋات ناھىيىسىدە يەنە بىر قېتىم 6.6 بال قاتتىق يەر تەۋرىدى. يەر تەۋرەش مەركىزى شىمالىي پاراللېل 39°9′، شەرقىي مېرىدىئان 77°9′ ئارىلىقىغا توغرا كەلدى. بۇ قېتىمقى يەر تەۋرەشتە ئۇچ ئادەم يارىلاندى، 182 چارۋا ئۆلدى،

5 - ئاينىڭ 29 - كۈنى سۇلتان ئوسمان قەشقەر ۋىلايەتلىك ئوتتۇرا خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ باشلىقلىقىغا تەينىلەندى.

6 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەرنىڭ شىمالىي قىسمىدا ئۇدا قاتتىق يامغۇر ياغقانلىقتىن، قىزىل دەريا‌غا 100 يىلدىن بېرى كۆرۈلۈپ باقمىغان كەلكۈن كېلىپ، قەشقەر 1 -، 2 -، 3 - سۇ ئېلېكتر ئىستانسىلىرى ئىشتىن توختىدى. 6 - ئاينىڭ 30 - كۈنى بۇ ئىستانسىلار ئارقا - ئارقىدىن ئەسلىگە كېلىپ توك تارقىتىشقا باشلىدى.

6 - ئاينىڭ 18 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پەن - تېخنىكا مۇكاپاتى فوندى قۇرۇلدى. قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە بۇ فوندقا 1 مىليون يۈەن ئىئانە قىلدى.

6 - ئاينىڭ 20 - كۈنى جۇ خەيلۈن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ ئەزالىقىغا تەينىلەندى.

6 - ئاينىڭ 29 - كۈنى ياشلار ئىتتىپاقى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتى، ۋىلايەتلىك مائارىپ كومىتېتى، پىئونېرلار ئەترىتى، قەشقەر ۋىلايەتلىك خىزمەت كومىتېتى بىرلىكتە قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ئالتە «ئىلغار پىئونېرلار كوللېكتىپى» ۋە 3 - نۆۋەتلىك «10 نادىر تەربىيىچى»، «10 نادىر پىئونېر» نى تەقدىرلىدى.

6 - ئاينىڭ 30 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى 6 - قېتىملىق مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىدىكى «قوش نەمۇنچىلار» نى تەقدىرلەش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا 66 ئۇلگىلىك كوللېكتىپ، 149 ئۇلگىلىك شەخس تەقدىرلەندى ۋە مۇكاپاتلاندى.

6 - ئاينىڭ 31 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى تارىخىدا كۆلىمى ئەڭ چوڭ بولغان مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى بويىچە 10 مىڭ كىشىلىك «قەلبداشلار» خور ئېيتىش كېچىلىكى قەشقەر خەلق مەيدانىدا ئۆتكۈزۈلدى.

شۇ ئايدا قوراللىق ساقچى قىسىم قەشقەر ۋىلايەتلىك تارماق

ناھىيىسىنىڭ ئاۋات يېزىسىدىكى سۇنى ياخشىلاش قۇرۇلۇشى پۈتۈپ ئىشقا كىرىشتى. بۇ تۇر 12 مىڭ ئادەم، 23 مىڭ 300 تۇياق چارۋىنىڭ كۆلچەك سۇيى ئىچىپ كەلگەن تارىخىغا خاتىمە بەردى.

12 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر پويىز ئىستانسىسىنىڭ قۇرۇلۇشىغا ئىش باشلاندى.

12 - ئاينىڭ 6 - كۈنى ئومۇمىي خامچوت ھېسابىدا 199 مىليون 770 مىڭ يۈەن مەبلەغ سېلىنغان قەشقەر ئايرودرومى ئۈچۈش رايونىنىڭ كېڭەيتىلمە قۇرۇلۇشى دۆلەتنىڭ تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىشىدىن ئۆتتى ھەمدە سۈپەتلىك قۇرۇلۇش دەپ باھالاندى.

شۇ ئايدا ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى يەكەن ناھىيىسىگە «مەدەنىيلىك قۇرۇلۇشىدىكى ئىلغار ناھىيە» دەپ نام بەردى.

1999 - يىلى

1 - ئاينىڭ 1 - كۈنى «قەشقەر گېزىتى» ئىدارىسى چىقارغان قەشقەر گېزىتى (شەنبىلىك سان) نەشردىن چىقتى.

1 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە بىرلىكتە پوسكام ناھىيىسى بىلەن قەشقەر شەھىرىگە ۋىلايەت دەرىجىلىك مەدەنىي ناھىيە (شەھەر) دەپ، يېڭىشەھەر، يېڭىسار، قاغىلىق ناھىيىلىرىگە «ۋىلايەت دەرىجىلىك مەنىۋى مەدەنىيلىك قۇرۇلۇشىدىكى ئىلغار ناھىيە» دەپ نام بېرىشنى قارار قىلدى.

1 - ئاينىڭ 12 - كۈنى قەشقەر شەھىرى ياباغ كۆۋرۈكىنى چېقىش قۇرۇلۇشىدا، بىر يۆنىلىشتە كونترول قىلىپ پارتلىتىش تېخنىكىسى قوللىنىلىپ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىلدى.

1 - ئاينىڭ 14 - كۈنى «قەشقەر گېزىتى» يەكەن ناھىيىسىنىڭ 1998 - يىلى پاختا ئومۇمىي ھوسۇلىدا يەنە بىر قېتىم تارىخىي رېكورت يارىتىلىپ، ھوسۇلنى 1 مىليون 50 مىڭ

4777 ئېغىز ئۆي ۋە 7076 قوتان ئۆرۈلۈپ چۈشتى، 19 ئورۇندىكى كەنت ئاھالە كومىتېت ئىشخانىسى، 27 ئېغىز ھۆكۈمەت ئۆيى ۋە 25 مىڭ 197 مېتىر قورۇتام ئۆرۈلۈپ چۈشتى.

10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى 314 - دۆلەت يولىنىڭ قەشقەر شەھىرىدىن چىقىدىغان بۆلىكىنى ئۆزگەرتىش قۇرۇلۇشى پۈتۈپ قاتناش باشلاندى.

10 - ئاينىڭ 5 - كۈنى شى داگاڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ ئەزالىقىغا، مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەينىلەندى.

10 - ئاينىڭ 27 - كۈندىن 30 - كۈنگىچە يۈسۈپ خاس ھاجىپ تۇغۇلغانلىقىنىڭ 980 يىللىقىنى ۋە «قۇتادغۇ-بىلىك» نىڭ دۇنياغا كەلگەنلىكىنى تەبرىكلەش بويىچە مەملىكەتلىك ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى قەشقەر ۋىلايىتىدە ئېچىلدى. يىغىندا جەمئىي 70 نەچچە پارچە ئىلمىي ماقالە تاپشۇرۇۋېلىندى، يىغىن قاتناشچىلىرى ئۈچ گۇرۇپپىغا بۆلۈنۈپ، ئىلمىي ماقالىلەرنى ئوقۇپ ئۆتتى ۋە مۇھاكىمە يۈرگۈزدى. يىغىندا يەنە «قۇتادغۇبىلىك» ھۆسنىخەت كۆرگەزمىسى ئۆتكۈزۈلدى.

11 - ئاينىڭ 2 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى زوراۋانلىققا قارشى چوڭ تېپىتىكى بىرلەشمە مانېۋىر ئۆتكۈزدى.

11 - ئاينىڭ 3 - ، 4 - كۈنلىرى دۆلەت پىلان كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى خاۋ جيەنشيۇ ئاپتونوم رايونىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى دەلىلقان مامىقان قاتارلىقلارنىڭ ھەمراھلىقىدا يەكەن ناھىيىسىگە كېلىپ، پاختا ئوبوروت خىزمىتىنى تەكشۈردى.

11 - ئاينىڭ 18 - كۈنى قەشقەر شەھەرلىك سانائەت بۇيۇملىرى سودا مەركىزى پاي ھەمكارلىق تۈزۈمىدىكى كارخانىغا ئۆزگەرتىلدى.

12 - ئاينىڭ 2 - كۈنى شۆبتسىيە تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىقى ۋە يۈگوسلاۋىيە ھەقسىز ياردەم قىلغان 1 مىليون يۈەن خەلق پۇلى بىلەن ئېلىپ بېرىلغان كونىشەھەر

نەقدىرلەش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا ۋىلايەتكە بىۋاستە قاراشلىق ئورۇنلار، شەھەر رايونى ۋە مەھەللە ئىش باشقارمىلىرى بولۇپ 30 ئىلغار ئورۇن ۋە 38 ئىلغار شەخس تەقدىرلەندى. تەنتەربىيە ئىشلىرىنى قوللىغان 22 ئورۇنمۇ تەقدىرلەندى.

3 - ئاينىك 1 - كۇنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى جەرۇللا ھېسامىدىننى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەينىلىدى.

3 - ئاينىك 2 - كۇنى قەشقەر شەھىرى خەلق مەيدانىدا كاتتا پانۇس كۆرگەزمىسى ئۆتكۈزدى.

3 - ئاينىك 4 - كۇنى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمە قەشقەر شەھىرى، يېڭىشەھەر، كونىشەھەر ناھىيىلىرى ئىقتىسادىي ھەمكارلىق رايونىنىڭ تۇنجى قېتىملىق بىرلەشمە - ماسلاشتۇرۇش يىغىنى ئاچتى.

3 - ئاينىك 4 - كۇندىن 6 - كۇنگىچە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، سىياسىي قانۇن كومىتېتىنىڭ شۇجىسى جۇ شېڭتاۋ، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى ئىسمائىل تىلۋالدى قەشقەرگە كېلىپ مەركەزلەشتۇرۇپ تۇزەش خىزمىتىنى تەكشۈرۈپ تەنقىد قىلدى ھەمدە قەشقەر مېھمانخانىسىدا ئاپتونوم رايونلۇق مەركەزلەشتۇرۇپ تۇزەش خىزمىتىنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ بۆلىكى يىغىنىنى ئاچتى.

3 - ئاينىك 5 - كۇنى قەشقەر ۋىلايىتى «8 - مارت» خەلقئارا ئاياللار بايرىمىنى خاتىرلەش ۋە تۇنجى نۆۋەتلىك 100 نەپەر «نامراتلارنى پەن - تېخنىكا ئارقىلىق يېتەكلەپ بېيىتقان ئايال ئەلىيۇلئەلا» لارغا نام بېرىش - تەقدىرلەش يىغىنى ئاچتى.

3 - ئاينىك 8 - ، 9 - كۇنلىرى قەشقەر ۋىلايىتى دۆلەت كارخانىلىرىدىكى ئىش ئورنىدىن قالدۇرۇلغان ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ ئاساسىي تۇرمۇشىنى كاپالەتلەندۈرۈش، قايتا ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇش خىزمىتى يىغىنى ئاچتى.

دەنگە يەتكۈزۈپ، مەملىكەت بويىچە يەنىلا ئالدىنقى قاتاردا تۇرغانلىقىنى خەۋەر قىلدى.

شۇ كۈنى قەشقەر ئۇلايىتىنىڭ ئاساسلىق رەھبەرلىرى قىزىلسۇ قىرغىز ئاپتونوم ئوبلاستىغا بېرىپ، ئوبلاستنىڭ رەھبەرلىرى بىلەن رايون ئىقتىسادىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش پىلانىنى مۇزاكىرە قىلدى.

1 - ئاينىڭ 19 - كۈنى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمە «قەشقەر ئۇلايىتىنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتىنى تېزلىتىشكە ئائىت بەزى سىياسەت - بەلگىلىمىلەر» نى تۈزۈپ ئېلان قىلدى.

1 - ئاينىڭ 22 - ، 23 - كۈنلىرى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، ئاپتونوم رايونىنىڭ رەئىسى ئابلەت ئابدۇرىشىت قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈردى ۋە ھال سورىدى.

شۇ ئايدا قەشقەر شەھىرى ئاپتونوم رايون تەرىپىدىن «پاكىز شەھەر» دەپ باھالاندى.

2 - ئاينىڭ 1 - كۈنىدىن 12 - كۈنىگىچە قەشقەر ئۇلايىتىنىڭ تېخنىكا بارغان پارتىيە - ھۆكۈمەت ۋەكىللەر ئۆمىكى تېخنىكا شەھىرى بىلەن شەندۇڭ ئۇلكىسىنىڭ ئىقتىسادىي خىزمەتلىرىنى كۆزدىن كەچۈردى ۋە تېخنىكا، شەندۇڭدىن قەشقەرگە يارەم بەرگىلى كەلگەن كادىرلارنىڭ ئىدارىلىرى ۋە ئائىلە تاۋابىئاتلىرىدىن ھال سورىدى.

2 - ئاينىڭ 4 - كۈنى قەشقەر ئۇلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئۇلايەتتىكى 3 - تۈركۈم تۆھپىسى كۆرۈنەرلىك سەرخىل كەسپىي تېخنىكا ئىختىساس ئىگىلىرىگە نام بېرىش - تەقدىرلەش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا «تۆھپىسى كۆرۈنەرلىك سەرخىل ئىختىساس ئىگىسى» دېگەن نامغا ئېرىشكەن لیۇ چىرۇڭ قاتارلىق 21 كىشىگە شەرەپ گۇۋاھنامىسى بېرىلدى.

2 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر ئۇلايىتى ئۇمۇمىي خەلق چېنىقىش پائالىيىتىدىكى ئىلغار ئورۇن، ئىلغار شەخسلەرنى

4 - ئاينىڭ 10 - كۈنىدىن 15 - كۈنىگىچە تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسى ئېغىر قار ئاپىتىگە ئۇچرىدى، 20 نەچچە مىڭ چارۋا ئۆلدى، بىۋاستە ئىقتىسادىي زىيان 10 نەچچە مىليون يۈەن بولدى.

4 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك كەسىپ ئىستىلىنى باھالىغۇچى خادىملار خىزمەتنى باشلىدى. باھالاشتا سودا - سانائەت، مائارىپ، جامائەت خەۋپسىزلىكى - قاتناش ساقچى سىستېمىسى مۇھىم نۇقتا قىلىندى.

4 - ئاينىڭ 23 - 24 - كۈنلىرى قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ كۆپ قىسىم ناھىيە (شەھەر) لىرى بوران ئاپىتىگە ئۇچرىدى، شامال ئېغىزىدا شامال كۈچى سەككىز بالدىن 10 بالغا يەتتى، باشقا جايلاردا ئومۇمىيۈزلۈك بەش بالدىن ئالتە بالغىچە بولدى، كېۋەز ۋە كۆكتات پارنىكلىرى خېلى ئېغىر زىيانغا ئۇچرىدى.

4 - ئاينىڭ 28 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە بىرلىكتە ۋىلايەت بويىچە ئاپتونوم رايونلۇق «10 نادىر چاكار» نىڭ بىرى خې يۈكشىيالىڭ (مەكىت ناھىيىسىنىڭ مۇئاۋىن ھاكىمى) دىن ئۆگىنىش پائالىيىتىنى قانات يايدۇرۇش توغرىسىدا قارار چىقاردى.

4 - ئاينىڭ 29 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە 18 - قېتىملىق مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى پائالىيىتى بويىچە سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى.

4 - ئاينىڭ 30 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى ۋىلايەتلىك ئىشچىلار مەدەنىيەت سارىيىدا «1 - ماي» خەلقئارا ئەمگەكچىلەر بايرىمىنى تەبرىكلەش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا مەملىكەت بويىچە 1 - ماي ئەمگەك مېدالى ۋە تەقدىرنامىسىگە، ئاپتونوم رايونلۇق شىنجاڭنى ئېچىش - گۈللەندۇرۇش مېدالى ۋە تەقدىرنامىسىگە ئېرىشكەنلەرگە مۇكاپات بېرىلدى.

5 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى ناھىيە، باشقارما دەرىجىلىك كادىرلارغا جىددىي يىغىن ئېچىپ، مەركەز، ئاپتونوم

3 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قەشقەر ئۆلايەتلىك پاي چېكى سودا كەسپى باشلاندى.

3 - ئاينىڭ 10 - كۈنى قەشقەر شەھرى بىلەن ئاتۇش شەھرى دوست شەھەر بولدى.

3 - ئاينىڭ 15 - كۈنى قەشقەر شەھەر رايونىدا «3.15» تەشۋىقات مەسلىھەت - مۇلازىمەت پائالىيىتى ئېلىپ بېرىلدى.

3 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قەشقەر ئۆلايىتى خەلق قۇرۇلتىيى خىزمىتى يېغىنى ئاچتى. يېغىن دۆلەت ھاكىمىيەت ئورگىنىنىڭ فۇنكسىيىلىك رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇش، نازارەتچىلىك تۈزۈمىنى مۇكەممەللەشتۈرۈش، نازارەتچىلىكنىڭ ئۇنۇمىنى كۆچەيتىشنى تەلەپ قىلدى.

شۇ كۈنى قەشقەر ئۆلايەتلىك باج ئىدارىسى تۈزگەن تۇنجى تارماق تەزكىرىسى - «قەشقەر ئۆلايىتىنىڭ باج ئىشلىرى تەزكىرىسى» شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنىپ تارقىتىلدى.

شۇ ئايدا ئۆلايەت، شەھەر دەرىجىلىك 1998 - يىللىق مەجبۇرىيەت كۆچىتى تىكىشىنى خۇلاسىلەش، تەقدىرلەش ۋە 1999 - يىلى ئەتىيازلىق كۆكەرتىشكە سەپەرۋەر قىلىش يېغىنى قەشقەر شەھەرلىك ھۆكۈمەت زالىدا ئېچىلدى.

4 - ئاينىڭ 5 - كۈنى مەكتەپ ناھىيىسىنىڭ مۇئاۋىن ھاكىمى خې يۈڭشياڭ ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى ئاچقان تەقدىرلەش يېغىنىدا «10 نادىر چاكار» دېگەن شەرەپلىك نامغا ئېرىشتى.

4 - ئاينىڭ 6 - كۈنى قەشقەر ئۆلايىتى مەركەزلەشتۈرۈپ تۈزەش خىزمىتە ئېتىبىنىڭ نۇقتىلارغا كىرىش سەپەرۋەرلىك يېغىنىنى ئاچتى. ئۆلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى ياۋ يۈڭفېڭ سەپەرۋەرلىك سۆزى قىلدى. ئۆلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى لىيۇ چاڭمىڭ مەركەزلەشتۈرۈپ تۈزەش خىزمىتىنى كونكرېت ئورۇنلاشتۇردى.

يەر ژەيران بولدى. بىۋاستە ئىقتىسادىي زىيان 69 مىليون 80 مىڭ يۈەن بولدى.

5 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قەشقەر ژىلايىتى مەكىت ناھىيىسىدە ئاپەتكە تاقابىل تۇرۇش - ئاپەتتىن قۇتقۇزۇش ۋە كېۋەز پەرۋىشى نەق مەيدان يىغىنى ئاچتى. يىغىندا ۋەزىپىنى كېمەيتمەسلىك، غەيرەتنى بوشاشتۇرماسلىق، يېزىلارنى مۇقىم قىلىش، دېھقانلارنىڭ كىرىمىنى ئاشۇرۇش نىشانىنى ئىشقا ئاشۇرۇش تەلىپى ئوتتۇرىغا قويۇلدى.

شۇ كۈنى قەشقەر ژىلايىتى 9 - قېتىملىق «مېيىپلارغا ياردەم بېرىش كۈنى» پائالىيىتى ئۆتكۈزدى.

5 - ئاينىڭ 17 - كۈندىن 6 - ئاينىڭ 17 - كۈنگىچە قەشقەر ژىلايەتلىك ئۇزۇن يوللۇق سىملىق يوللاش ئىدارىسى «نۇر كابېلنى قوغداش تەشۋىقات ئېيى» پائالىيىتىنى قانات يايدۇردى.

5 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەر ژىلايىتى «ئىككى ناھىيە، بىر شەھەر» نىڭ چارۋىچىلىق يەككە - خۇسۇسىي ئىگىلىكىنىڭ تەرەققىياتى بويىچە سۆھبەت يىغىنى ئاچتى. يىغىندا چارۋىچىلىق يەككە - خۇسۇسىي ئىگىلىكنى تەرەققىي قىلدۇرۇشتا ئوبوروت ساھەسىنى كېڭەيتىشكە ئوخشاش مەسىلىلەر مۇھاكىمە قىلىندى.

شۇ كۈنى قەشقەر ژىلايىتى قەشقەر شۆبە ھەربىي رايون زالى ۋە ئىشچىلار مەدەنىيەت سارىيىدا ۋۇ دېڭيۇننىڭ ئىش ئىزلىرىدىن دوكلات بېرىش يىغىنى ئاچتى.

5 - ئاينىڭ 27 - كۈندىن 6 - ئاينىڭ 7 - كۈنگىچە ياپونىيەدىكى ئەڭ چوڭ ئاخبارات ۋاستىسى - ياپونىيە رادىئو جەمئىيىتى (NHK) تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى قەشقەردە «دۇنيادىكى قەدىمىي جاي - شىنجاڭ. دۇنخۇاڭ» ناملىق چوڭ تېپتىكى تېلېۋىزىيە پروگراممىسىنى ئىشلىدى.

5 - ئاينىڭ 27 - كۈنى قىرغىزستان ئوش ئوبلاستىنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ۋەكىللەر ئۆمىكىدىكى 43 كىشى قەشقەرگە كېلىپ، زىيارەت يۈزىسىدىن ئويۇن قويدى.

رايونلۇق پارتكومىنىڭ «فالۇن گۇڭپىسى» ۋەقەسى توغرىسىدىكى ئالاقىدار ئۇقتۇرۇش - تەلەپلىرىنى يەتكۈزدى، ئەمەلىيەتكە ئاساسەن ئىجتىمائىي مۇقىملىق خىزمىتىنى ئورۇنلاشتۇردى.

5 - ئاينىڭ 4 - ، 5 - كۈنلىرى ئاپتونوم رايونلۇق تەپتىش مەھكىمىسى، قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم ۋە ۋىلايەتلىك شۆبە تەپتىش مەھكىمىسى بىرلىكتە قەشقەر تەنتەربىيە ساربيدا «چىرىكلىككە قارشى تۇرۇش - خىيانەتچىلەرنى تازىلاش فوتو سۈرەت كۆرگەزمىسى» ئۆتكۈزدى.

5 - ئاينىڭ 4 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى «4 - ماي» ھەربىكتىنىڭ 80 يىللىقىنى خاتىرىلەش ۋە «قوش ئىلغار»، «قوش 10 نادىر» لارنى تەقدىرلەش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىدىكى 20 ئىلغار كوللېكتىپ ۋە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىدىكى 30 ئىلغار ياش، 2 - نۆۋەتلىك «قەشقەردىكى كۆزگە كۆرۈنگەن 10 ياش» ۋە تۇنجى نۆۋەتلىك «قەشقەردىكى كۆزگە كۆرۈنگەن 10 ياش دېھقان - چارۋىچى» لارنى تەقدىرلىدى.

5 - ئاينىڭ 5 - ، 6 - كۈنلىرى مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى تۆمۇر داۋامەت ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، ئاپتونوم رايونىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى جاڭ يۈنچۈەن ۋە ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشمىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ۋاڭ يۈسەننىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرنىڭ خىزمەتلىرىنى تەكشۈردى.

5 - ئاينىڭ 6 - كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ تۆمۈريولىغا پۇتۇن لىنىيە بويىچە رېلىس ياتقۇزۇلۇپ بولدى ھەمدە رېلىس تۇتاشتۇرۇش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى. مۇراسىمغا ئازكەم 10 مىڭ ئادەم قاتناشتى.

5 - ئاينىڭ 12 - ، 13 - كۈنلىرى قەشقەر ۋىلايىتى يەنە سەككىز بالدىن يۇقىرى بوراننىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچرىدى. بوران يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشى ۋە خەلق تۇرمۇشىغا ئېغىر زىيان يەتكۈزدى، 600 مىڭ مو يەر ئاپەتكە ئۇچراپ، 200 مىڭ مو تېرىلغۇ

پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە 120 مىڭ يۈەن قىممەتتىدىكى «شەرق قىزاردى» ماركىلىق توپا ئىتتىرىش ماشىنىسى ۋە يۈرۈشلەشكەن دېھقانچىلىق ماشىنا سايمانلىرىنى يېڭىشەھەر ناھىيىسى ھاراپ يېزىسىنىڭ 7 - كەنتىگە ئىئانە قىلدى.

6 - ئاينىڭ 26 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى تەشكىللىگەن خەلق يۇڭشيانگىنىڭ ئىش ئىزلىرىدىن دوكلات بېرىش ئۇسۇلى ۋىلايەتكە بىۋاسىتە قاراشلىق ئورۇنلار ۋە ھەرقايسى ناھىيە (شەھەر) لەردە سەييارە نۇتۇق سۆزلەشكە باشلىدى.

6 - ئاينىڭ 29 - كۈنى شەندۇڭ ئۆلكىلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى چېن جيەنگو باشچىلىقىدىكى شەندۇڭ - تيەنجىن پارتىيە - ھۆكۈمەت ھال سوراش ئۇسۇلى ۋە تيەنجىن - شەندۇڭدىن 3 - تۇركۈمدە قەشقەردە ئىشلەيدىغان 73 كادىر (بۇنىڭ ئىچىدە تيەنجىن شەھىرىدىن 27 ئادەم، شەندۇڭ ئۆلكىسىدىن 46 ئادەم) قەشقەرگە يېتىپ كەلدى. ئەتىسى ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە يىغىن ئېچىپ، شەندۇڭ - تيەنجىن ھال سوراش ئۇسۇلىنى ۋە قەشقەرگە يارەمگە كەلگەن 3 - تۇركۈم كادىرلارنى قارشى ئالدى.

6 - ئاينىڭ 30 - كۈنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 78 يىللىقىنى تەبرىكلەش مۇناسىۋىتى بىلەن، قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى، ۋىلايەتلىك دۆلەت باج ئىدارىسى، ۋىلايەتلىك مەدەنىيەت ئىدارىسى، ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى قەشقەردە «1 - ئىيۇن» نى تەبرىكلەش ئەدەبىيات - سەنئەت كېچىلىكى ئۆتكۈزدى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايىتى يېزا ئىلىكتر توري قۇرۇلۇشىنى ئۆزگەرتىش ۋە ناھىيە دەرىجىلىك توك بىلەن تەمىنلەش كارخانىلىرىنىڭ تۇرۇلمە ئىسلاھاتى يىغىندا قەشقەر ۋىلايىتىدە يېزا ئىلىكتر تور قۇرۇلۇشى ۋە ئۇنى ئۆزگەرتىش خىزمىتىنى ئومۇمىيۈزلۈك يولغا قويۇش، ۋىلايەت تەۋەسىدىكى ناھىيە، يېزا دەرىجىلىك ئىلىكتر تۇرۇلمىسى ئىسلاھاتى

5 - ئاينىڭ 28 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پىلانلىق تۈغۇت كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ئامىنە ھوشۇر باشچىلىقىدىكى ساجىمخان مۇممىنىڭ ئىش ئىزلىرىنى دوكلات قىلىش ئۈمىكى قەشقەرگە كېلىپ دوكلات بەردى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايەتلىك مەركەزلەشتۈرۈپ تۈزەش خىزمىتى رەھبەرلىك گۇرۇپپىسى «مۇقىملىقنى قوغداش خىزمىتى مەسئۇلىيەت تۈزۈمى» نى يولغا قويدى.

6 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدىن تۇنجى تۈركۈمدە 100 تونىنا پاختا پاكىستانغا ئېكسپورت قىلىندى.

6 - ئاينىڭ 4 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى شەھەر - بازاردىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ داۋالىنىش سۇغۇرتا تۈزۈمى ئىسلاھاتى يېغىنى ئاچتى. يېغىندا ھەر دەرىجىلىك ھۆكۈمەتلەردىن رەھبەرلىكنى كۈچەيتىپ ۋە ئىنچىكە تەشكىللەپ، قەشقەرنىڭ شەھەر - بازارلىرىدىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ ئاساسىي داۋالىنىش سۇغۇرتا تۈزۈمى ئىسلاھاتى خىزمىتىنى پائال تۈردە پۈختا ئالغا سۈرۈش تەلەپ قىلىندى.

شۇ كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى سۈپەت - تېخنىكا نازارەتچىلىكىنى باشقۇرۇش تۈزۈلمىسى ئىسلاھاتى خىزمەت يېغىنى ئاچتى. يېغىندا تىك لىنىيىلىك باشقۇرۇشنى يولغا قويۇش، باشقۇرۇش تۈزۈلمىسىنى راۋانلاشتۇرۇش، سۈپەتنى قاتتىق چېك تۇتۇش تەلەپ قىلىندى. 8 - ئاينىڭ 10 - كۈنى ۋىلايەتلىك تېخنىكا نازارەتچىلىكى سىستېمىسى تۈزۈلمە ئىسلاھاتىنى تاماملىدى. ۋىلايەتلىك سۈپەت - تېخنىكا نازارەتچىلىكى ئىدارىسى ۋېۋىسكا ئېسىش مۇراسىمى ئۆتكۈزدى.

6 - ئاينىڭ 13 - كۈندىن 19 - كۈنگىچە «1999 - يىللىق يالغان پۇل ياساشقا قارشى تۇرۇش تەشۋىقات ھەپتىلىكى» پائالىيىتى قەشقەردە ئومۇميۈزلۈك قانات يايدۇرۇلدى.

6 - ئاينىڭ 23 - كۈنى دېھقانچىلىق ئىشلەپچىقىرىشىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشقا ئىشلىتىش ئۈچۈن، قەشقەر ۋىلايەتلىك

7 - ئاينىك 19 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ياشانغانلار كېسەللىكلىرى دوختۇرخانىسى، قەشقەر ۋىلايەتلىك ياشانغانلارنىڭ سالامەتلىكىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش مەركىزى قەشقەر ۋىلايەتلىك كادىرلار ساناتورىيىسىدە قۇرۇلدى.

7 - ئاينىك 22 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى سۈپەت - تېخنىكا نازارەتچىلىكى جەمئىيىتى قۇردى.

شۇ كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى ناھىيە - باشقارما دەرىجىلىك كادىرلارنىڭ جىددىي يىغىنىنى ئېچىپ، مەركەز ۋە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ «فالۇن گۈمپىسى» مەسىلىسىگە دائىر ھۆججەتلىرىنىڭ روھىنى يەتكۈزدى ۋە نۆۋەتتىكى خىزمەتلەرنى ئورۇنلاشتۇردى.

7 - ئاينىك 23 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى ۋۇ بىڭشىنى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەيىنلىدى.

7 - ئاينىك 27 - كۈندىن 8 - ئاينىك 11 - كۈنگىچە قەشقەرنىڭ غەربى ۋە جەنۇبىدا ئومۇميۈزلۈك قاتتىق يامغۇر ياغدى. قىزىل، يەكەن، گەز، كۈسەن، تىزناپ دەريالىرىغا ئارقا - ئارقىدىن كەلكۈن كەلدى. بۇنىڭ ئىچىدە يەكەن دەرياسىغا پەۋقۇلئاددە كەلكۈن كېلىپ، ئەڭ چوڭ كەلكۈن پەللىسىنىڭ ئېقىن مىقدارى سېكۇنتىغا 6500 كۇپ مېتىرغا يەتتى؛ قىزىل دەرياسىغا 500 يىلدا بىر قېتىم كۆرۈلگەن پەۋقۇلئاددە زور كەلكۈن كەلدى، ئەڭ چوڭ كەلكۈن پەللىسىنىڭ ئېقىن مىقدارى سېكۇنتىغا 3750 كۇپ مېتىرغا يەتتى. كەلكۈن دەريا قىرغىقىدىكى 105 يېزا (بازار)، مەيداننىڭ كەلكۈندىن مۇداپىئەلىنىش تۇغانلىرى، تۇگۇنلۇك سۇچىلىق قۇرۇلۇشلىرى، كۆۋرۈكلىرى، تاشيوللىرى، تېرىلغۇ يەرلىرى، ئاھالە تۇرالغۇ ئۆيلىرى، ئېلېكتىر، ئالاقە مۇئەسسەسىلىرىنى قاتتىق ۋەيران قىلدى. بىۋاستە ئىقتىسادىي زىيان 838 مىليون يۈەن بولدى. 41 ئادەم ئۆلدى، 226 ئادەم يارىلاندى، 371 مىڭ ئادەم ئاپەتكە ئۇچرىدى.

خىزمەتنىڭ ئىلگىرى سۈرۈش تەلىپى ئوتتۇرىغا قويۇلدى.

7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك مالىيە ھاۋالە مەبلەغ شىركىتى شەندۇڭ ئۆلكىسى قەشقەرگە ھەقسىز يارەم قىلغان 2 مىليون يۈەن مەبلەغنى پاي قىلىپ قوشۇپ، قەشقەر پاختا توقۇمىچىلىق فابرىكىسى بىلەن بىرلىشىپ قۇرغان پاي تۈزۈمىدىكى توقۇمىچىلىق كارخانىسى - لۇشۇن توقۇمىچىلىق چەكلىك مەسئۇلىيەت شىركىتى قۇرۇلدى.

7 - ئاينىڭ 1 - كۈندىن 31 - كۈنگىچە قەشقەردىكى ۋىلايەت، ناھىيە (شەھەر) دەرىجىلىك سوت مەھكىمىلىرى «100 دىلونى سوت قىلىش ئېيى» پائالىيىتىنى قانات يايدۇردى.

7 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك «ئالتۇن ياپراق» پاي چەكلىك مەسئۇلىيەت شىركىتى قۇرۇلدى.

7 - ئاينىڭ 10 - ، 11 - كۈنلىرى جۇڭگو خەلقئارا سايامەت كوپىراتىپى (گۇرۇھى) نىڭ باش مۇدىرى، جۇڭگو خەلقئارا سايامەت باش كوپىراتىپىنىڭ باش دىرېكتورى، سايامەت كوپىراتىپلىرى جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى لى لۇئەن قەشقەرگە كېلىپ سايامەت بايلىقىنى تەكشۈردى.

7 - ئاينىڭ 11 - كۈنى شىنجاڭ قەشقەر يېڭىشەھەر داچى ئېلېكتر ئۇسكۇنىلىرى ياساش چەكلىك مەسئۇلىيەت شىركىتى قۇرۇلدى. بۇ شىركەتنى شەندۇڭ زامانىۋى داچى گۇرۇھى شىركىتى، قەشقەر ئېلېكتر شىركىتى، يەنتەي شەھەرلىك لۇفېڭ شەھەر مەۋرىيەت قۇرۇلۇشى شىركىتى، شىنجاڭ ئېلېكتر ئېنېرگىيە دوجيا شىركىتى بىرلىشىپ مەبلەغ سېلىپ قۇرغان.

7 - ئاينىڭ 14 - كۈنى شى زۇڭخېڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتىنىڭ ئەزالىقىغا، مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا تەيىنلەندى.

7 - ئاينىڭ 17 - ، 18 - كۈنلىرى ئاپتونوم رايون قەشقەردە نۇقتىلىق رايونلارنىڭ مەركەزلەشتۈرۈپ تۈزەش خىزمىتى سۆھبەت يىغىنى ئاچتى.

قەشقەردىكى رۇداۋچە چېلىشىش مۇسابىقە رايونى مۇنەۋۋەر مۇسابىقە رايونى بولۇپ باھالاندى. يەنە قەشقەرنىڭ 24 تەنھەربىكەتچىسى تەنتەربىيە ئەخلاق - پەزىلەت مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. 10 - ئاينىڭ 22 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى قەشقەر تەنتەربىيە سارىيىدا تەقدىرلەش يىغىنى ئېچىپ، ۋىلايەتنىڭ تەنتەربىيە ئەزىمەتلىرىنى 150 مىڭ يۈەن بىلەن مۇكاپاتلىدى ۋە تەقدىرلىدى.

8 - ئاينىڭ 18 - كۈنى ۋىلايەتكە بىۋاستە قاراشلىق ئورۇنلارنىڭ كەلكۈنگە تاقابىل تۇرۇش - ئاپەتتىن قۇتقۇزۇشقا ئىئانە توپلاش سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئېچىلدى.

8 - ئاينىڭ 18 - ، 19 - كۈنلىرى جۇڭگو ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسى پارتكومۇپپىسىنىڭ شۇجىسى، مۇئاۋىن ئاكادېمىيە باشلىقى ۋاڭ رېنجى قەشقەردە تەكشۈرۈپ تەنقىق قىلىشتا بولدى.

8 - ئاينىڭ 19 - كۈنى قەشقەر بويىچە كۆكتات، مېۋە - چېۋىلەرنى يېڭى پېتى ساقلايدىغان تۇنجى ئامبار كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ خاڭدى يېزىسىدا قۇرۇلدى.

8 - ئاينىڭ 19 - كۈندىن 21 - كۈنگىچە خەلق ئىشلىرى مىنىستىرلىقىنىڭ دائىمىي ئىشلارغا مەسئۇل مۇئاۋىن مىنىستىرى فەن باۋجۇن باشچىلىقىدىكى گۇۋۇيۈەن كەلكۈن ئاپىتىنى تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى ئاپىتونوم رايونىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى مەمتىمىن زاكىرنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ، ئاپەت ئەھۋالىنى كۆزدىن كەچۈردى ۋە ئاپەتكە ئۇچرىغان خەلقتىن ھال سورىدى.

8 - ئاينىڭ 19 - ، 20 - كۈنلىرى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى تەشكىلات بۆلۈم خىزمەت گۇرۇپپىسى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى چېن دېمىنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈردى ۋە خىزمەتلەرگە يېتەكچىلىك قىلدى.

8 - ئاينىڭ 24 - ، 25 - كۈنلىرى ياشلار ئىتتىپاقى مەركىزىي كومىتېتى شۇجىچۇسىنىڭ شۇجىسى خۇ چۈنخۇا قاتارلىق بەش

7 - ئاينىڭ 28 - كۈندىن 30 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى ماھىرلىرى ئاپتونوم رايون بويىچە ئۆتكۈزۈلگەن 4 - قېتىملىق «يىپەك يولى» چوت تېخنىكىسى مۇسابىقىسىدە كوللېكتىپ بىرىنچىلىكنى ئېلىپ، ھەر ئىككى تۈرده چېمپىيون بولدى.

7 - ئاينىڭ 31 - كۈندىن 8 - ئاينىڭ 2 - كۈنگىچە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى ئابدۇرېھىم ھامىد ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ۋە خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ھاۋالىسى بىلەن، ئاپتونوم رايونىنىڭ سۈچىلىق، قاتناش، ئېلېكتر قاتارلىق تارماقلىرىنىڭ رەھبەرلىرىنى باشلاپ قەشقەرگە كېلىپ، قىزىل دەريا سىدا يۇز بەرگەن زور كەلكۈن ئاپىتىنىڭ ئەھۋالىنى ئىگىلىدى ھەمدە كەلكۈنگە تاقابىل تۇرۇش - ئاپەتتىن قۇتقۇزۇش خىزمىتىگە يېتەكچىلىك قىلدى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ۋىلايەتكە بىۋاستە قاراشلىق ئورگانلار تۈنجى قېتىم دۆلەت مەمۇرلىرىنى ئاشكارا قوبۇل قىلدى.

8 - ئاينىڭ 4 - كۈندىن 6 - كۈنگىچە ئاپتونوم رايونىنىڭ رەئىسى ئابلەت ئابدۇرېشىت ئاپتونوم رايونىنىڭ خىزمەت گۇرۇپپىسىنى باشلاپ قەشقەرگە كېلىپ، كەلكۈنگە تاقابىل تۇرۇش - ئاپەتتىن قۇتقۇزۇش خىزمىتىنى تەكشۈردى ۋە ئۇنىڭغا يېتەكچىلىك قىلدى. كەلكۈنگە تاقابىل تۇرۇۋاتقان كادىر - ئاممانى ۋە ئاپەتكە ئۇچرىغان ئاممىدىن ھال سورىدى.

8 - ئاينىڭ 13 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ تەنتەربىيە ۋەكىللەر ئۆمىكى ئاپتونوم رايونلۇق 9 - نۆۋەتلىك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىدە 56 ئالتۇن مېدال، 27 كۈمۈش مېدال، 23 مىس مېدال ئېلىپ، كوللېكتىپ مۇكاپات لوڭقىسى ئېلىشتا بىرىنچى، كوللېكتىپ ئومۇمىي نومۇردا ئىككىنچى، ئالتۇن مېدال ئومۇمىي سانىدا ئۈچىنچى ۋە ئومۇمىي رەت تەرتىپىدە ئۈچىنچى بولۇشتەك ياخشى نەتىجىگە ئېرىشتى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئاپتونوم رايونلۇق 9 - قېتىملىق تەنھەرىكەت مۇسابىقىسىنىڭ

مېھمانخانىسىدا بېنگالنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى فاروخ ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى بىلەن كۆرۈشتى.

9 - ئاينىڭ 4 - كۈنىدىن 7 - كۈنىگىچە قەشقەر ۋىلايىتى يېپەك يولى - قەشقەر مەدەنىيەت - ساياھەت بايرىمى ئۆتكۈزدى. جۇڭگولۇق ۋە چەت ئەللىك ساياھەتچىدىن 380 نەچچە كىشى قەشقەرگە يىغىلىپ، قەشقەرنىڭ ئۆزگىچە مىللىي ئۇرپ - ئادەت، مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى ۋە تەبىئىي مەنزىرىلىرىنى تاماشا قىلدى.

9 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر مەۋرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيسى بەي شاۋ قەشقەر مېھمانخانىسىدا ئۆزبېكىستانىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى سىماجىرا بىلەن كۆرۈشتى.

9 - ئاينىڭ 6 - كۈنى شىنجاڭنىڭ 1999 - يىللىق دوختۇرخانا باشقۇرۇش ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى قەشقەر ۋىلايەتلىك خەلق دوختۇرخانىسىدا ئېچىلدى.

9 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قەشقەر سودا ئۆمىكى ئەمدىلا ئاياغلاشقان «1999 - يىللىق ئۇرۇمچى سودا يەرمەنكىسى» دە جەمئىي 106 تۈردە پۈتۈشتى، ئومۇمىي سوممىسى 3 مىليارد 372 مىليون يۈەنگە يەتتى.

شۇ كۈنى قەشقەر شەھىرىنىڭ دۆلەت يولى 314 - لىنىيىسى كىرىدىغان بۆلىكىدىكى شەھەر كوچىسىدىن ئالتىنى ئۆزگەرتىش - كېڭەيتىش قۇرۇلۇشى پۈتۈپ قاتناش باشلاندى.

9 - ئاينىڭ 9 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك مائارىپ كومىتېتى بىلەن XXI ئەسىر رۇخسەتنامىسى چەكلىك مەسئۇلىيەت شىركىتى بىرلىشىپ، 15 - قېتىملىق ئوقۇتقۇچىلار بايرىمىنى تەبرىكلىدى. يىغىندا ۋىلايەت بويىچە 25 مۇنەۋۋەر ئوقۇتقۇچى مۇكاپاتلاندى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى ياۋ يۇڭفېڭ يىغىندا سۆز قىلدى.

9 - ئاينىڭ 12 - كۈنى دۆلەت خەلق ئاۋىئاتسىيە

كىشى ئاپتونوم رايونلۇق ئىتتىپاق كومىتېتىنىڭ شۇجىسى ئەركىنجان تۇراخانىنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

8 - ئاينىڭ 28 - كۈنى قەشقەر قۇرۇقلۇق ئارمىيە زاپاس پىيادە ئەسكەرلەر تۈنى مۇراسىم ئۆتكۈزۈپ، ئوفىتسېرلىقتا تەيىنلىنىدىغان 133 ھەربىگە ئۇنۇڭان بەردى.

شۇ ئايدا تاشقورغان ناھىيىسى تارىختا ئاز كۆرۈلىدىغان قارا يامغۇرنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچرىدى. غايەت زور كەلكۈن شىنجاڭ، پاكىستان تاشيولىنىڭ 40 كىلومېتىرلىق بۆلىكىنى 83 يەردىن ئۈزۈۋەتتى، مىڭلىغان سودىگەر، شوپۇر ۋە ھەربىي ئېگىزلىكتە قاپسىلىپ، قاتناش 36 كۈن ئۈزۈلۈپ قالدى. 9 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قاتناش ئەسلىگە كەلدى.

شۇ ئايدا قەشقەر دۆلەت تېلېگرافى «128» ئۇيغۇرچە چاقىرغۇ ئىستانسىسى ئېچىلدى.

شۇ ئايدا پوسكام ناھىيىسى «مەملىكەت بويىچە رادىئو - تېلېۋىزىيىدە ئىلغار ناھىيە» بولۇپ باھالاندى.

شۇ ئايدا دۆلەت چېگرىسى ئايرىمايدىغان دوختۇرلار تەشكىلاتى يېڭىسار، يەكەن ناھىيىلىرىدىكى 50 كەنتكە 80 يۇرۇش قول سۈ پومپىسى ئورنىتىپ بېرىپ، 12 مىڭ يېزا ئاھالىسىنى دۆلەتنىڭ ئۆلچىمىگە يەتكەن ئىچىملىك سۈ بىلەن تەمىنلەشنى قارار قىلدى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا يەنە ساغلاملىق تەربىيىسى كۇرسى ئېچىشنى پىلانلىدى.

9 - ئاينىڭ 1 - كۈندىن 30 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى پارتىيە ئىستىلى - پاكلىق قۇرۇلۇشى تەربىيىسى پائالىيىتىنى مەركەزلىك قانات يايدۇردى.

9 - ئاينىڭ 2 - كۈنى يېڭىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ئېگەرچى سۇ ئامبىرىدىن سۇ باشلايدىغان ئۆستىڭنى سۇ سىڭمەسلەشتۇرۇش قۇرۇلۇشى پۈتتى.

9 - ئاينىڭ 3 - كۈنى قەشقەر مەۋرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيسى مەمتىمىن پىردەۋىس قەشقەر دوستلۇق

9 - ئاينىڭ 22 - كۈنىدىن 24 - كۈنىگىچە ئامېرىكا دەۋر گازا شىركىتىنىڭ رەئىسى گىلارد.رېۋىن باشچىلىقىدىكى 40 نەچچە كىشىلىك ئاخبارات - ساياھەت ئۆمىكى قەشقەردە ساياھەت ۋە زىيارەتتە بولدى.

9 - ئاينىڭ 25 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك رادىئو - تېلېۋىزىيە ئىدارىسى قەشقەر سىملىق تېلېۋىزىيە تورى نۇر كابېل غول لىنىيىسىنىڭ ئېچىلىش مۇراسىمىنى ئۆتكۈزدى.

9 - ئاينىڭ 28 - كۈنى ھېيتگاھ 2 - نومۇرلۇق يەر ئاستى ئۆتۈشمە يولى سودا ساربىي ئىشلىتىلىشكە باشلىدى.

شۇ كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدىكى تۇنجى خۇسۇسىي كارخانا دۆلەت كارخانىسىنى قوشۇۋېلىپ قۇرغان شىركەت - شەنلۇلىن ماددىي ئەشيا - بىناكارلىق ماتېرىياللىرى چەكلىك مەسئۇلىيەت شىركىتىنىڭ قۇرۇلغانلىقى جاكارلاندى.

شۇ ئايدا قاغىلىق ناھىيىسىنىڭ باغۋەنچىلىك مەيدانى «مەملىكەت بويىچە مەدەنىي كەنت - بازار بەرپا قىلىشتىكى ئىلغار ئورۇن» دېگەن نامغا، خونجىراپ تاموژنىسى «مەملىكەت بويىچە مەدەنىي كەسىپ بەرپا قىلىشتىكى ئىلغار ئورۇن» دېگەن نامغا ئېرىشتى. قەشقەر شەھىرى، پوسكام، يېڭىشەھەر ناھىيىلىرى «ئاپتونوم رايون بويىچە مەدەنىيلىك قۇرۇلۇشىدىكى ئىلغار ناھىيە (شەھەر)» دېگەن نامغا ئېرىشتى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم تارىخ - تەزكىرە ئىشخانىسى تۇزگەن «قەشقەر يىلنامىسى» (1999 - يىللىق) شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنىپ تارقىتىلدى.

شۇ ئايدا جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 50 يىللىقىنى تەبرىكلەش مۇناسىۋىتى بىلەن، قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى «قەشقەر ئەدەبىيات گۈلزارى» نىڭ ئالاھىدە سانى - «نەسر، ھېكايىلاردىن تاللانما»، «قەشقەر ئەدەبىيات گۈلزارى» 2 - سان (يېڭى جۇڭگونىڭ 50

ئىداريسىنىڭ باشلىقى لىيۇ جيەنفېڭ قاتارلىق 11 كىشى خەلق ئاۋىئاتسىيە ئۇرۇمچى باشقۇرۇش ئىداريسى پارتكومىنىڭ شۇجىسى ۋاڭ چاڭشۇننىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى.

9 - ئاينىڭ 13 - كۈندىن 20 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتى پارتىيە ئىستىلى - پاكلىق قۇرۇلۇشى تەربىيە ئېيى مۇناسىۋىتى بىلەن تەشكىللىگەن «دېلو ئارقىلىق ئىنتىزامنى سۆزلەش» سەييارە نۇتۇق سۆزلەش - دوكلات بېرىش ئۆمىكى يەكەن قاتارلىق سەككىز ناھىيە، بىر شەھەرگە بېرىپ سەييارە نۇتۇق سۆزلىدى.

9 - ئاينىڭ 14 - كۈنى دۆلەتنىڭ نۇقتىلىق قۇرۇلۇشى - قەشقەر ئايرودرومى ئۇچۇش رايونىنىڭ كېڭەيتىلمە قۇرۇلۇشىنى تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىش يىغىنى قەشقەر چېيەنخەي مېھمانخانىسىدا ئېچىلدى.

شۇ كۈنى ئۇرۇمچى شەھەرلىك «جېڭدا» چارۋىچىلىق چەكلىك شىركىتى بىكتۇەن يېزا ئىگىلىك 3 - دېۋىزىيىسىگە 500 مىڭ يۇەن ئىئانە قىلدى. «جېڭدا ئۇمىد باشلانغۇچ مەكتىپى» قۇرۇلۇشىغا ئىمزا قويۇش مۇراسىمى چېيەنخەي مېھمانخانىسىدا ئۆتكۈزۈلدى.

9 - ئاينىڭ 15 - كۈنى قەشقەر تاموژنىسى ئەتكەسچىلىك جىنايىتىگە قارشى تۇرۇش - رازۋېدكا قىلىش تارماق ئىدارىسى قۇرۇلدى.

9 - ئاينىڭ 18 - كۈنى كادىرلار مىنىستىرلىقىنىڭ مۇئاۋىن مىنىستىرى شۇ سۇڭتاۋ ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

شۇ كۈنى TCL ئېلېكترون گۇرۇھى شىركىتى گۇاڭدۇڭ ئۆلكىسىنىڭ سىرتتا قۇرغان تۇنجى ئۇمىد مەكتىپى - قەشقەر شەھەرلىك قىزىل دەريا باشقارمىسى ئۇمىد مەكتىپى پۈتۈپ يوپۇقى ئېچىلدى.

ئۆلكىلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت ۋەكىللەر ئۆمىكى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش بىڭتۇەنىنىڭ قوماندانى جاڭ ۋېنيۇ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈردى ۋە شەندۇڭدىن قەشقەرگە يارەمگە كەلگەن كادىرلاردىن ھال سورىدى.

10 - ئاينىڭ 18 - كۈنىدىن 31 - كۈنىگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك پوچتا ئىدارىسى، ۋىلايەتلىك ماركا توپلاش جەمئىيىتى ۋىلايەتلىك 7 - قېتىملىق پوچتا ماركىسى كۆرگەزمىسىدە مۇكاپاتقا ئېرىشكەن سەككىز يۇرۇشلۇق 24 ماركا توپلىمىنى ئېلىپ، پوسكام، يەكەن، قاغىلىق، مەكىت، مارالبېشى قاتارلىق ناھىيىلەردە سەييارە كۆرگەزمە قىلدى.

10 - ئاينىڭ 18 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى ئۇيغۇشتۇرغان «شانلىق مۇساپە - دۆلەت قۇرۇلغانلىقىنىڭ 50 يىللىقىغا بېغىشلانغان قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ مۇزەپپەقىيەتلىرىگە دائىر سۈرەتلەر كۆرگەزمىسى» قەشقەر خەلق مەيدانىدا ئۆتكۈزۈلدى.

10 - ئاينىڭ 19 - كۈنى قاغىلىق ناھىيىسىنىڭ «ئىككى ئاساسەن» (9 يىللىق مەجبۇرىيەت مائارىپىنى ئاساسەن ئومۇملاشتۇرۇش ۋە ياشلار - قىرانلاردىكى ساۋاتسىزلىقنى ئاساسەن تۈگىتىش) خىزمىتى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ «ئىككى ئاساسەن» نى باھالاپ تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىشىدىن ئۆتتى.

10 - ئاينىڭ 21 - كۈنى ئاپتونوم رايونىنىڭ يېزا (بازار) ئورگانلىرىدا دۆلەت مەمۇرلىرى تۈزۈمىنى يولغا قويۇش ۋە شۇنىڭغا ئاساسەن باشقۇرۇش خىزمىتى نەق مەيدان يىغىنى قەشقەردە ئېچىلدى.

10 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قەشقەر ئىئانە توپلاش كومىتېتى قەشقەر شەھىرىدە تۇنجى قېتىم ئەڭ يۇقىرى مۇكاپات سوممىسى 300 مىڭ يۈەنگە ئېتىبىغان پاراۋانلىق لاتارىيە بېلىتى تارقاتتى ھەمدە لاتارىيە بېلىتى ئارقىلىق ئېرىشكەن تاپاۋەتنى قەشقەردىكى

يىللىقىغا ئاتاپ)، «قەشقەر تەنتەنىسى» (ئۇيغۇرچە) نى تۇنۇپ نەشر قىلدۇردى.

10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى چۈشتىن بۇرۇن قەشقەر ۋىلايىتى قەشقەر شەھەرلىك خەلق مەيدانىدا جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 50 يىللىقىنى تەبرىكلەپ بايراق چىقىرىش مۇراسىمى ئۆتكۈزدى. چۈشتىن كېيىن جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 50 يىللىقىنى تەبرىكلەش يۈزىسىدىن كاتتا ئاممىۋى ناخشا كېچىلىكى ئۆتكۈزۈلدى.

10 - ئاينىڭ 8 - كۈنى جۇڭگو ئۆمۈر سۈغۇرتىسى شىنجاڭ شۆبىسى پەيزاۋات ناھىيە شاپتۇل يېزىسىنىڭ بايتوقاي كەنتىگە قۇرۇپ بەرگەن ئىچىملىك سۇ قۇرۇلۇشى پۈتتى.

10 - ئاينىڭ 8 - كۈندىن 10 - كۈنگىچە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇدىرى ھامىدىن نىياز قاتارلىقلار قەشقەرگە كېلىپ يېزىلاردا سىياسەت، قانۇنلارنىڭ ئىجرا قىلىنىش ئەھۋالىنى تەكشۈردى.

10 - ئاينىڭ 10 - كۈنى جۇڭگو بانكىسىنىڭ شىنجاڭ شۆبىسى ۋە قەشقەر تارماق بانكىسى كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ پاختەكلە يېزىسىغا يېزا شىپاخانىسىدا ئوپېراتسىيە بۆلۈمى قۇرۇش ئۈچۈن 35 مىڭ يۈەن ئىئانە قىلدى.

شۇ كۈنى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمە قەشقەر ۋىلايەتلىك پاختىچىلىق (گۈرۈھى) شىركىتى قۇرۇشنى قارار قىلدى. 10 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قۇرۇلۇش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

10 - ئاينىڭ 13 - كۈنى شەندۇڭ ئۆلكىسىنىڭ ۋېيفاڭ، زىبو شەھەرلىرىنىڭ تەكشۈرۈش ئۆمەكلىرى قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى ۋە ئىقتىسادىي ھەمكارلىقنى يولغا قويۇپ سىستېمىلار بويىچە نامراتلارنى يۆلەش پائالىيەتلىرىنى ئېلىپ بارىدى، قەشقەرنىڭ مائارىپ ئىشلىرىغا 2 مىليون يۈەن ئىئانە قىلدى.

10 - ئاينىڭ 14 - كۈنى شەندۇڭ ئۆلكىلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى، ئۆلكە باشلىقى لى چۈنتىڭ باشچىلىقىدىكى شەندۇڭ

مۇسابىقىسىدە 52 كىلوگىراملىقلارنىڭ چېلىشىش تۈرىدە چېمپىيون بولدى. بۇ قەشقەر تەنھەرىكەتچىلىرى مەملىكەتلىك مۇسابىقىدە ئېرىشكەن شەخسىلەرنىڭ تۈنجى ئالتۇن مېدالى ھېسابلىنىدۇ.

شۇ ئايدا يوپۇرغا ناھىيىلىك تارىخ - تەزكىرە ئىشخانىسى تۈزگەن مەملىكەت بويىچە تۈنجى ناھىيە دەرىجىلىك سۈچىلىق تەزكىرىسى - «يوپۇرغا ناھىيىسىنىڭ سۈچىلىق تەزكىرىسى» شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايەتلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى 3 - قېتىملىق مەملىكەتلىك مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەرەققىياتى بويىچە تەكشۈرۈش يىغىنىدا «مەملىكەت بويىچە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتىدىكى ئۇلۇغلۇق كوللېكتىپ» دېگەن نامغا ئېرىشتى.

10 - ئايدىن كېيىنكى يىلى 3 - ئايغىچە قەشقەر ۋىلايىتى قاتتىق زەربە بېرىش بويىچە مەخسۇس تۈزەش ھەرىكىتىنى قانات يايدۇردى.

11 - ئاينىڭ 4 - كۈنىدىن 7 - كۈنىگىچە يېزا ئىگىلىك مىنىستىرلىقىنىڭ مۇئاۋىن مىنىستىرى لىيۇ جيەن ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى قەشقەردە تەكشۈرۈش ئېلىپ بارىدى ۋە يېزا ئىگىلىكىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش، كەسىپ قۇرۇلمىسىنى تەڭشەش ھەققىدە تەكلىپ - پىكىرلىرىنى ئوتتۇرىغا قويدى.

11 - ئاينىڭ 5 - كۈنى پەيزاۋات ناھىيىسىدىن دېھقان سۈلتان ماموت دۆلىتىمىز قۇرۇلغانلىقىنىڭ 50 يىللىقىنى تەبرىكلەش مۇراسىمىغا قاتنىشىش ئۈچۈن ۋېلىسىپىت بىلەن بېيجىڭغا بارىدى ھەمدە مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى تۆمۈر داۋامەتنىڭ قوبۇل قىلىشىغا ئېرىشتى.

11 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە پوسكام ناھىيىسىنىڭ «24 - ئۆكتەبىر»

كەلكۇن ئاپىتىگە ئۇچرىغان رايوننىڭ ئاپەتتىن كېيىنكى قۇرۇلۇش ئىشلىرىغا ۋە ئاپەتكە ئۇچرىغان خەلقنىڭ قىيىنچىلىقىغا ياردەم بېرىش، نامراتلارنى يۆلەشكە ئىشلەتمەكچى بولدى.

10 - ئاينىڭ 24 - كۈنى گۇۋۇيۈەن بەنگۈتكۈنىڭ «مەملىكەت بويىچە دېھقانلارنىڭ سېلىقىنى يېنىكلىتىش خىزمىتىنى ئومۇميۈزلۈك تەكشۈرۈشنى قانات يايدۇرۇش توغرىسىدىكى ئۇقتۇرۇش» ى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى بەنگۈتكۈنىڭ ئالاقىدار ھۆججەتلىرىنىڭ روھىنى ئومۇميۈزلۈك ئەملىيلەشتۈرۈش ئۈچۈن، قەشقەر ۋىلايىتى دېھقانچىلىق، مەۋرىي تەپتىش قاتارلىق ئورۇنلاردىن تەشكىل تاپقان دېھقانلارنىڭ سېلىقىنى تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى قۇردى، بۇ گۇرۇپپا ۋىلايەتتە دېھقانلارنىڭ سېلىقىنى ئومۇميۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتىنى قانات يايدۇرىدۇ.

10 - ئاينىڭ 27 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى، مەنىۋى مەدەنىيەتلىك ئىشخانىسى ۋە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى مەدەنىيەت ئىدارىسى، ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى قاتارلىق ئورۇنلار يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغانلىقىنىڭ 50 يىللىقىنى تەبرىكلەپ، قەشقەر تەنتەربىيە ساريىدا ۋەتەنپەرۋەرلىك ئاساسىي تېما قىلىنغان «شىنجاڭدىكى ئاتاقلىق شەخسلەرنىڭ چوڭ تېپىتكى ھەيكەللىرى كۆرگەزمىسى» نى ئۆتكۈزدى.

شۇ ئايدا پەيزاۋات قوغۇنى 1999 - يىللىق كۇنمىڭ دۇنيا يەرمەنكىسى مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. يەكەن ناھىيىسىنىڭ قەغەز بادىمى، قوش مېغىزلىق بادىمى، بولۇق كەنجى بادىمى شاكىلى نېپىز، ھوسۇلى كۆپ، ئۇزۇقلۇق قىممىتى يۇقىرى بولغاچقا، ئالتۇن مېدال مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. ئۇيغۇرلارنىڭ ھويلا، تۇرالغۇ ئۆيىمۇ ئالتۇن مېدال مۇكاپاتىغا ئېرىشتى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايىتىدىن تەنھەركەتچى مەخمۇت زۇنۇن مەملىكەتلىك 6 - نۆۋەتلىك ئاز سانلىق مىللەتلەر تەنھەركەت

كارخانىلىرىنىڭ ئىسلاھاتى ۋە تەرەققىياتىغا دائىر بەزى مۇھىم مەسىلىلەر توغرىسىدىكى قارارىنى ئىزچىللاشتۇرۇش ھەققىدىكى پىكرى» نى يولغا قويۇش چارىسىنى تارقاتتى.

11 - ئاينىڭ 26 - كۈنى قەشقەر چېگرىدىن كىرىپ چىقىدىغانلارنى تەكشۈرۈش - كارانتىن قىلىش ئىدارىسى ئەسلىدىكى قەشقەر ھايۋانات - ئۆسۈملۈك كارانتىن ئىدارىسىدە يوپۇق ئېچىش مۇراسىمى ئۆتكۈزدى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايەتلىك كۈتۈپخانا «دۆلەتلىك 3 - دەرىجىلىك كۈتۈپخانا» دەپ باھالاندى.

12 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق سودا - سانائەت ئىدارىسى يەككە ئەمگەكچىلەر جەمئىيىتى بىلەن خۇسۇسىي كارخانىلار جەمئىيىتى قەشقەردە قۇرغان ئۈمىد باشلانغۇچ مەكتىپى - پەيزاۋات ناھىيە قىزىلبويى يېزا ئايدىڭ باشلانغۇچ مەكتىپى پۈتتى ھەمدە پۈتۈش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

12 - ئاينىڭ 11 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پىلانلىق تۇغۇت سىستېمىسى تۈنجى نۆۋەتلىك «ئاۋمېننىڭ ۋەتەن قوينىغا قايتىپ كەلگەنلىكىنى كۈتۈۋېلىش» تەنھەرىكىتى مۇسابىقىسى ئۆتكۈزدى.

12 - ئاينىڭ 14 - كۈنى شىنجاڭ پارتىيە ئىستىلى - پاكلىق قۇرۇلۇشى، چىرىكلىككە قارشى كۈرەش مېۋىلىرى كۆرگەزمىسى قەشقەردە ئۆتكۈزۈلدى.

12 - ئاينىڭ 16 - كۈنى دۆلەتنىڭ 9 - بەش يىللىق پىلانىدىكى نۆۋەتلىك قۇرۇلۇش تۈرى بولغان جەنۇبىي شىنجاڭ تۆمۈرىولى پۈتۈپ، تىجارەتكە كىرىشتى ھەمدە تەبرىكلەش يىغىنى ئۆتكۈزۈلدى.

12 - ئاينىڭ 17 - كۈنى قەشقەر شەھىرى «ئاۋمېننىڭ ۋەتەن قوينىغا قايتىپ كەلگەنلىكىنى كۈتۈۋېلىش» يۈزىسىدىن 10 مىڭ كىشىلىك ئۇزۇنغا يۈگۈرۈش پائالىيىتى ئۆتكۈزدى.

12 - ئاينىڭ 20 - كۈنىدىن 22 - كۈنگىچە ئاپتونوم

دېلوسىنى پاش قىلغانلىقىنى تەقدىرلەش يىغىنى ئاچتى، يەتتە ئىلغار كوللېكتىپ، 167 ئىلغار شەخس تەقدىرلەندى ۋە مۇكاپاتلاندى.

11 - ئاينىڭ 9 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك كادىرلار ئىدا-رىسىنىڭ ئىختىساسلىقلارنى يۇرۇشتۇرۇش مەركىزى قارىمىقىدىكى ئىختىساسلىقلار بازىرى ئۈيۇشتۇرغان «ۋىلايەتكە بىۋاسىتە قاراشلىق ئورۇنلاردىن 1999 - يىلى ئۆز خىراجىتى بىلەن ئالىي مەكتەپ، تېخنىكومىلارغا كىرىپ ئوقۇش پۈتكۈزگەن پىلان ئىچىدىكى ئوقۇغۇچىلارنى ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشنى كېڭىشىش يىغىنى» باشلاندى.

شۇ كۈنى دۆلەت ۋە ئاپتونوم رايونىنىڭ نۇقتىلىق قۇرۇلۇشى - مارالبېشى ناھىيىلىك پاختا زاپىسى ئۆتەك پونكىتى قۇرۇلدى ۋە ئىشقا كىرىشتى.

11 - ئاينىڭ 13 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى يەن فېنشىننى قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىغا تەينىلىدى. جۇ شياڭمىننى مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيلىقىدىن قالدۇردى.

11 - ئاينىڭ 14 - كۈنى شۇبتسىيە دېپلوماتىيە مىنىستىرلىقى سىلاۋىيان تەشكىلاتى قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ تېرىم يېزىسىغا ھەقسىز يارەم قىلغان سۇ ياخشىلاش قۇرۇلۇشىنىڭ پۈتۈش مۇراسىمى تېرىم يېزىسىدا ئۆتكۈزۈلدى.

11 - ئاينىڭ 20 - ، 21 - كۈنلىرى قەشقەر ۋىلايىتىدىن 845 ياش - ئوتتۇرا ياش تېببىي خادىم قەشقەر تېببىي مەكتەپتە مەملىكەت بويىچە ئېلىپ بېرىلغان تۇنجى كەسپىي دوختۇرلۇق سالاھىيىتى ئىمتىھانىغا قاتناشتى.

11 - ئاينىڭ 24 - كۈنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك كومىتېتى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ «جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ دۆلەت

مۇلازىمەت پائالىيەتلىرىنى قانات يايدۇردى.

1 - ئاينىڭ 28 - كۈنى قەشقەر ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئۇيغۇر مەدەنىيىتى مۇزېيى شەھەر ئۇيغۇر مەدەنىيىتى مۇزېيىغا ئايلاندۇرۇلۇپ ئېچىلدى.

1 - ئاينىڭ 31 - كۈنى قەشقەر ئۇلايىتى قەشقەر پاختا توقۇمىچىلىق فابرىكىسىنى ۋەيران قىلىپ قايتىدىن تەشكىللەش يۈزىسىدىن مەخسۇس يىغىن ئاچتى.

شۇ ئايدا خەلق ئىشلىرى مىنىستىرلىقى، باش سىياسىي بۆلۈم قەشقەر شەھىرىگە «مەملىكەت بويىچە ئىككىنچى ھىمايە قىلىشتىكى ئۈلگىلىك شەھەر» دېگەن شەرەپلىك نامنى بەردى.

2 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ئۇلايىتىدىكى تۆت چوڭ بەنزە ۋە رەھبىرىي كادىرلارنىڭ 60 كۈن داۋام قىلغان «ئۈچكە ئەھمىيەت بېرىش» تەربىيىسى خىزمىتى غەلىبىلىك ئاخىرلاشتى. ئۇلايەت «ئۈچكە ئەھمىيەت بېرىش» تەربىيىسى خىزمىتىنى خۇلاسىلەش يىغىنى ئاچتى.

2 - ئاينىڭ 19 - كۈنى يېڭىشەھەر ناھىيىلىك پارتكوم، ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى تەشكىللىگەن چوڭ تىپتىكى خەلق ئويۇنى - ياڭگېر ئۇسسۇلى ئەترىتى قەشقەر شەھىرىگە كىرىپ ئويۇن قويدى.

2 - ئاينىڭ 21 - كۈنى قەشقەر ئۇلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئۇلايەت ۋە شەھەرنىڭ 2000 - يىللىق مەجبۇرىيەت كۆچىتى تىكىش سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى.

شۇ كۈنى قەشقەر ئۇلايىتى بىر ئايلىق مەدەنىيەت، پەن - تېخنىكا، سەھىيە بويىچە «ئۈچىنى يېزىلارغا يەتكۈزۈش» پائالىيىتى ۋە «چوڭلارنىڭ تەشۋىقات لېكسىيە سۆزلەش» پائالىيىتىنى قانات يايدۇردى.

2 - ئاينىڭ 21 - ، 22 - كۈنلىرى قەشقەر ئۇلايىتى ئىسلام دىنىدىكىلەرنىڭ 3 - قۇرۇلتىيىنى ئاچتى. قۇرۇلتايدا

رايونلۇق پارتكومنىڭ شۇجىسى ۋاڭ لېچۈەن، مۇئاۋىن شۇجىسى جۇ شېڭتاۋ قەشقەرگە كېلىپ، مۇقىملىق خىزمىتىنى تەكشۈردى ھەمدە قەشقەر مېھمانخانىسىدا جەنۇبىي شىنجاڭدىكى ئۇچ ۋىلايەت، ئوبلاستنىڭ مۇقىملىق خىزمىتى يىغىنى ئاچتى.

12 - ئاينىڭ 29 - كۈنى قەشقەردىكى خۇسۇسىيلار قۇرغان ھەمكارلىق تۈزۈمىدىكى تۇنجى ئادۋوكاتلار ئىش بېجىرىش ئورنى - فاخبىڭ ئادۋوكاتلار ئىش بېجىرىش ئورنى قۇرۇلدى.

12 - ئاينىڭ 30 - كۈنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم يېڭى يىلنى كۈتۈۋېلىش سۆھبەت يىغىنى ئاچتى ۋە ئەدەبىي ئاخبارات توپلىمى «تۆھپە قوشۇش» نى تۇنجى قېتىم تارقىتىش مۇراسىمى ئۆتكۈزدى.

2000 - يىلى

1 - ئاينىڭ 5 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە مۇنەۋۋەر كومپارتىيە ئەزاسى، ئۇلگىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ساقچىسى ۋاڭ ياجۇدىن ئۆگىنىش توغرىسىدا قارار چىقاردى.

1 - ئاينىڭ 9 - كۈنى شەندۇڭ، تىيەنجىندىن شىنجاڭغا يارەمگە كەلگەن تۇنجى تۇركۈمدىكى 51 كادىر شىنجاڭغا يارەم بېرىش ۋەزىپىسىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك تاماملىدى. قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئۇلارنى ئۇزىتىش - تەقدىرلەش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا تۇنجى تۇركۈمدە شىنجاڭغا يارەمگە كەلگەن 10 مۇنەۋۋەر كادىر مۇكاپاتلاندى ۋە تەقدىرلەندى.

1 - ئاينىڭ 27 - كۈندىن 30 - كۈنگىچە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى دۇەن تۇڭخۇانىڭ باشچىلىقىدا ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت، پەن - تېخنىكا، سەھىيە بويىچە «ئۇچنى يېزىلارغا يەتكۈزۈش» مۇلازىمەت ئۆمىكى قەشقەرگە كېلىپ ئويۇن قويدى ھەمدە پەن - تېخنىكا بىلىملىرىنى تەشۋىق قىلىش، ئاممىنى داۋالاشقا ئوخشاش

3 - ئاينىك 8 - كۈندىن 10 - كۈنگىچە مەركەزنىك شىنجاڭنىك مۇقىملىقىنى قوغداش خىزمىتى بىرلەشمە يىغىنى ئىشخانىسىدىكى خادىملار قەشقەرگە كېلىپ تەكشۈرۈشتە بولدى.

3 - ئاينىك 8 - كۈنى قەشقەرنىك قىسمەن نامرات جايلىرىدىكى ئاممىنىڭ ئېچىلىك سۇ شارائىتى ۋە ئاممىۋى نازىلىق ئەھۋالىنى ياخشىلىشىغا ياردەم بېرىش ئۈچۈن، دۆلەت چېگرىسى ئايرىمايدىغان دوختۇرلار تەشكىلاتى ئىككى يىل ئىچىدە يەكەن، يېڭىسار ناھىيىلىرىگە 80 قېتىم بېرىشنى پىلانلىدى.

3 - ئاينىك 14 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى كادىرلاردىن «قوش تىل» ئىمتىھانى ئالدى. 1896 كىشى ئىمتىھانغا قاتناشتى.

3 - ئاينىك 30 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدە ئارمىيە، ساقچى، خەلق بىرلىكتە جەنۇبىي شىنجاڭ مىڭ چاقىرىملىق تۆمۈرىيول مەدەنىي لىنىيىسى بەرپا قىلىش كېلىشىمىگە ئىمزا قويۇش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى. قەشقەردە تۇرۇشلۇق قىسىم، جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى، قوراللىق ساقچى قىسىم ھەم 20 نەچچە يەرلىك ئورۇن ۋە ئالاقىدار تۆمۈرىيول ئورۇنلىرى كېلىشىمگە ئىمزا قويدى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايىتى «ئەلرايى قۇرۇلۇشى» نى ئومۇمىيۈزلۈك يولغا قويۇپ، مىڭلىغان، تۈمەنلىگەن ئائىلىلىگە پارتىيە ۋە ھۆكۈمەتنىڭ مېھىر - شەپقىتىنى يەتكۈزۈپ، ئاممىنىڭ ياخشى باھاسى ۋە ئالقىشىغا ئېرىشتى.

شۇ ئايدا ئاپتونوم رايونلۇق يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسى قەشقەر شەھەرلىك خەلق سوت مەھكىمىسىگە 1999 - يىلى شىنجاڭ سوت مەھكىمە سىستېمىسى بويىچە «خەلق رازى بولغان ياخشى سوت مەھكىمىسى» دەپ شەرەپلىك نام بەردى ھەمدە كوللېكتىپ 2 - دەرىجىلىك خىزمەت كۆرسەتتى دەپ ئەنگە ئالدى.

شۇ ئايدا كونىشەھەر ناھىيىسى جۈڭگو ئالاھىدە مەھسۇلاتلار

«قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىسلام دىنىي جەمئىيىتىنىڭ نىزامنامىسى» غا تۈزىتىش كىرگۈزۈلدى، ۋىلايەتلىك 3 - نۆۋەتلىك ئىسلام دىنى جەمئىيىتىنىڭ رەھبىرلىرى ئەزالىرى دېموكراتىك ئۇسۇلدا سايلاپ چىقىلدى ۋە مۇناسىۋەتلىك قارارلار ماقۇللاندى.

2 - ئاينىڭ 22 - ، 23 - كۈنلىرى قەشقەر ۋىلايىتى يوپۇرغا ناھىيىسىدە تاشقورغان ناھىيىسىدىكى نامراتلارنى يۆلەش ۋە ئۇلارنى كۆچۈرۈش خىزمىتى بويىچە نەق مەيدان يىغىنى ئاچتى. يىغىندا يوپۇرغا ناھىيىسى بايئاۋات يېزىسىنىڭ تەرەققىيات رايونىدىكى كونا قانا ئۆستىگى بىلەن مارالبېشى ئۆستىگى ئارىلىقىدىكى يوپۇرغا - مەكىت تاشيولى بويىدىن بىر قېتىمدىلا 50 مىڭ مو يەر ئاجرىتىپ، ئۇ يەرگە تاشقورغان ناھىيىسى تۆۋەن بەلدىر ئامبار رايونىدا ئاپەتكە ئۇچرىغان ئاممىنى كۆچۈرۈشنى بېكىتتى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايىتى قوش تىل بويىچە تەربىيىلەش ۋە كادىرلارنى باشقا يۇرتلارغا ۋەزىپە ئۆتەشكە ئەۋەتىش خىزمىتى يىغىنى ئاچتى.

3 - ئاينىڭ 4 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىتتىپاق كومىتېتى، قەشقەر شەھەرلىك ئىتتىپاق كومىتېتى تەشكىللىگەن 10 مىڭ ئىتتىپاق ئەزاسى كوچىلارغا چىقىپ، ئەملىي ھەرىكىتى بىلەن «ياش پىدائىيلار ھەرىكىتى پائالىيىتى كۈنى» نى ئۆتكۈزدى.

3 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئايالار بىرلەشمىسى، ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى بىرلىكتە قەشقەر تەنتەربىيە ساريىدا «8 - مارت» خەلقئارا ئەمگەكچى ئايالار بايرىمىنى خاتىرلەش ۋە 100 «بەشتە ياخشى مەدەنىي ئائىلە» نى تەقدىرلەش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا ھۆرمىسا ئائىلىسى قاتارلىق 100 ئائىلىگە قەشقەر ۋىلايىتى بويىچە «بەشتە ياخشى مەدەنىي ئائىلە» دېگەن شەرەپلىك نام بېرىلدى ھەمدە «مىليون ئايال 10 مىليون توخۇ، 10 مىليون كەپتەر بېقىش، 10 مىليون تۈپ مېۋىلىك دەرەخ تىكىش» شوئارى ئوتتۇرىغا قويۇلدى.

خىزمەتنىڭ تەكشۈرۈش ئۆلچىمى» قەشقەرگە كېلىپ تەكشۈرۈشتە بولدى.

4 - ئاينىڭ 20 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى مېيىپىلار خىزمىتى ۋە ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇش يېغىنى ئاچتى. يېغىندا مېيىپىلار ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتىنى زور كۈچ بىلەن ئىلگىرى سۈرۈش تەلەپ قىلىندى.

4 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا قەشقەرنىڭ دوست شەھىرى - شەندۇڭ ئۆلكىسى ۋېيفاڭ شەھىرلىك پارتكوم، شەھەرلىك ھۆكۈمەت تەكشۈرۈش ئۆلچىمىنىڭ ئالدىنقى 12 كىشىلىك تارمىقى قەشقەرگە كېلىپ، ئىقتىسادىي ھەمكارلىق تۈرلىرىنى تەكشۈردى.

4 - ئاينىڭ 23 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە بىرلىكتە «19 - قېتىملىق مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى پائالىيىتىنى ئىستايىدىل قانات يايدۇرۇش ھەققىدە ئۇقتۇرۇش» چىقاردى.

4 - ئاينىڭ 28 - ، 29 - كۈنلىرى لياۋنىڭ ئۆلكىلىك پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، شىنياڭ شەھەرلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى شۇ ۋېنسەي باشچىلىقىدىكى شېنياڭ شەھەرلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت ۋەكىللەر ئۆمىكىدىكى 21 كىشى قەشقەرگە كېلىپ، مەبلەغ سېلىش تۈرلىرىنى مەسلىھەتلەشتى ۋە تەكشۈردى.

4 - ئاينىڭ 29 - ، 30 - كۈنلىرى شەندۇڭ ئۆلكىلىك پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، چېڭداۋ شەھەرلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى جاڭ خۇيلەي چېڭداۋ شەھەرلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت ۋەكىللەر ئۆمىكىنى باشلاپ قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

4 - ئاينىڭ 30 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى «1 - ماي» نى تەبرىكلەش ۋە ۋىلايەتلىك ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 50 يىللىقىنى تەبرىكلەش سۆھبەت يېغىنى ئاچتى.

شۇ كۈنى «قەشقەر گېزىتى» ئىدارىسى گېزىت

يۇرتلىرىنى كۆرسىتىش - تەشۋىق قىلىش پائالىيىتىدە «جۇڭگو مۇناقى ئۇزۇم يۇرتى» ۋە «جۇڭگو ئانار ماكانى» دېگەن شەرەپلىك نامغا ئېرىشتى.

شۇ ئايدا قەشقەردىكى تۇنجى سېتىرىئو ئاۋازلىق كىنوخانا - ئاق ئەتىرگۈل كىنوخانىسى تىجارەت باشلىدى.

4 - ئاينىك 1 - كۈندىن 6 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى يۇلۇنسۇر ماددا يالىلوغىنى يوقىتىش بويىچە «تازىلاش شەكلى» دىكى ۋاكسىنا ئەملەش خىزمىتىنى قانات يايدۇردى.

4 - ئاينىك 2 - كۈنى تارىم نېفىتلىكى شىركىتىنىڭ قەشقەرنىڭ مائارىپ ئىشلىرىغا 2 مىليون يۈەن ئىئانە قىلىش مۇراسىمى قەشقەر شەھىرىدە ئۆتكۈزۈلدى.

4 - ئاينىك 8 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك يېزا ئامانەت - قەرز بىرلەشمە كوپېراتىپى قۇرۇلدى، شۇنىڭ بىلەن تەڭ كوپېراتىپنىڭ 1 - نۆۋەتلىك قۇرۇلتىيى ئېچىلدى.

4 - ئاينىك 15 - كۈندىن 30 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك مەدەنىيەت - سەنئەت ئالماشتۇرۇش - تەكشۈرۈش ئۆمىكىدىكى 60 كىشى شەندۇڭ ئۆلكىسىنىڭ جىنەن شەھىرى ۋە باشقا 10 شەھەردە ھال سوراش ئويۇنى قويۇپ ھەم مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇش پائالىيىتى ئېلىپ بېرىپ، شۇ يەرلەردىكى ھەر دەرىجىلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت ئورۇنلىرى ۋە خەلق ئاممىسىنىڭ ئالقىشىغا ئېرىشتى.

4 - ئاينىك 16 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پەن - تېخنىكا جەمئىيىتى ۋىلايەتكە بىۋاستە قاراشلىق ئىلمىي جەمئىيەتلەر بىلەن قەشقەر شەھەرلىك پەن - تېخنىكا كومىتېتىنى تەشكىللەپ، قەشقەر شەھەر رايونىدا شەھەرلەردە پەننى ئومۇملاشتۇرۇشنى ئاساسىي مەزمۇن قىلغان چوڭ تېپتىكى پەننى ئومۇملاشتۇرۇش تەشۋىقات پائالىيىتىنى قانات يايدۇردى.

4 - ئاينىك 19 - كۈنى دېموكراتىك دۆلەت قۇرۇش پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ «غەربنى كەڭ ئېچىش

يېزىسىدىكى قوغۇشۇن - سىنك كاندا ئىشلەپچىقىرىش ھادىسىسى يۈز بەردى.

5 - ئاينىڭ 22 - كۈنىدىن 24 - كۈنگىچە مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ۋاڭ جاۋگو، جىڭ شۇپىڭ، جۇ تېيېنۇڭ باشچىلىقىدىكى ھەرقايسى دېموكراتىك پارتىيە - گۇرۇھلار ۋە پارتىيىسىز زاتلاردىن تەركىب تاپقان غەربىي كەڭ ئېچىش ئەھۋالىنى تەكشۈرۈش ئۈمىكىنىڭ شىنجاڭنى تەكشۈرۈش ئۈمىكى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى جاڭ ژېنيۆ، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى ئىسمائىل تىلۋالدىنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى. تەكشۈرۈش ئۈمىكىدىكىلەر ئاساسلىقى قەشقەرنىڭ بايلىق ئەۋزەللىكى، سۇچىلىق تۇرلىرى، ئېكولوگىيىلىك مۇھىتى، ئىختىساسلىقلار ئەھۋالى قاتارلىق مەسىلىلەرنى تەكشۈردى.

5 - ئاينىڭ 30 - كۈنى قەشقەر ژىلايەتلىك پارتكوم تەشكىلات بۆلۈمى يېغىن ئېچىپ، قەشقەردىن تۇنجى تۇركۈمدە ژەنپە بىلەن تەيەنجىنگە بېرىپ، ئۆگىنىپ بىلىم ئاشۇرىدىغان 20 كادىرنى ئۇزاتتى.

5 - ئاينىڭ 31 - كۈنى قەشقەر ژىلايىتى تۇنجى نۆۋەتلىك ئۇرۇك مۇسابىقىسى ئۆتكۈزدى. مەكىت ناھىيىسى قاتناشتۇرغان چولپان ئۇرۇكى بىرىنچى بولدى.

شۇ ئايدا قەشقەر ژىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى، «قەشقەر گېزىتى» ئىدارىسى، ژىلايەتلىك پوچتا ئىدارىسى بىرلىكتە «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى زېھىن سىناش مۇسابىقىسى» ئۆتكۈزدى.

شۇ ئايدا يەكەن ناھىيىلىك تەپتىش مەھكىمىسى مەملىكەت بويىچە «خەلق رازى بولغان تەپتىش مەھكىمىسى» بولۇپ باھالاندى.

شۇ ئايدا قەشقەردىكى غەربىي دىيار سودىگەر چاقىرىش گۇرۇھى

چىقىرىلغانلىقىنىڭ 50 يىللىقىنى تەبرىكلەش يىغىنى ئېچىپ، ئۇزاق مۇددەت پارتىيىنىڭ ئاخبارات ئىشلىرى بىلەن شۇغۇللانغان 158 ئىشچى - خىزمەتچىنى مۇكاپاتلىدى ۋە تەقدىرلىدى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايىتىدىن 300 نەپەر ئاز سانلىق مىللەت يېزا - بازار كادىرى ۋەزىپە بىلەن ئىشلەش ئۈچۈن تۆت تۈركۈمگە بۆلۈنۈپ، بىكتۆەننىڭ 5 -، 6 -، 7 -، 8 - دۆنزىيىلىرىنىڭ 20 تۇەن - مەيدانىغا يۈرۈپ كەتتى.

شۇ ئايدا يەكەن ناھىيىسى مەملىكەت بويىچە «پىلانلىق تۇغۇت خىزمىتىدىكى ئىلغار ناھىيە» دېگەن شەرەپلىك نامغا ئېرىشتى.

5 - ئاينىڭ 10 -، 11 - كۈنلىرى ئاتاقلىق يېزا ئىگىلىك مۇتەخەسسىسى نورمان.بۈرۈك ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى دۆلەت پەن - تېخنىكا جەمئىيىتى، ئاپتونوم رايونلۇق پەن - تېخنىكا جەمئىيىتى مەسئۇللىرىنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

5 - ئاينىڭ 14 - كۈنى قاغىلىق ناھىيىسى مەركەزلەشتۈرۈپ تۇزەش خىزمىتى ئېتىرتىنىڭ چاسا مىچىت يېزىسى 11 - كەنتىدە تۈرۈشلۇق خادىمى مىن جيەنشياڭ (ئەر، خەنزۇ، 28 ياش، قاغىلىق ناھىيىلىك سۇيۇقلاندۇرۇلغان گاز پونكىتىنىڭ خىزمەتچىسى) قاتارلىق ئالتە ئادەم بۇ يېزىدىكى بىر دېھقان ئائىلىسىنى تەكشۈرۈۋاتقاندا ئىككى توپىلاڭچىنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچراپ، مىن جيەنشياڭ نەق مەيداندا قۇربان بولدى، يەنە بىر خادىم يېنىك يارىلاندى. دېلو يۇز بېرىپ 3 - كۈنى ئىككى توپىلاڭچى جامائەت خەۋپسىزلىكى ئورگىنى تەرىپىدىن تۇتۇلدى.

5 - ئاينىڭ 16 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدىكى تۇنجى ناھىيە دەرىجىلىك ئىختىساسلىقلار بازىرى يەكەن ناھىيىسىدە ئېچىلىپ باشلىدى.

5 - ئاينىڭ 21 - كۈنى يېڭىسار ناھىيىسىنىڭ ئېگىزيەر

قەشقەر ژىلايىتى بويىچە تۇنجى بولۇپ ISO9002 خەلقئارا سۈپەت ئۇلچىمى سىستېمىسىنىڭ گۇۋاھلىقىدىن ئۆتتى.

6 - ئاينىڭ 13 - كۈنى ئاپتونوم رايون 1 مىليارد 820 مىليون يۈەن مەبلەغ سېلىنىدىغان تاشقورغان تاجىك ئاپتونوم ناھىيىسى تۆۋەن بەلدىر تۇگۇنلۇك سۇچىلىق قۇرۇلۇشىنى تۈر قىلىپ تۇرغۇزۇشنى ماقۇللاپ، سۇچىلىق مىنىستىرلىقىنىڭ تەكشۈرۈشىگە يوللىدى.

6 - ئاينىڭ 18 - ، 19 - كۈنلىرى گۇۋۇيۈەننىڭ مۇئاۋىن باش كاتىپى لىۋ چىخې ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ باشلىقى ۋۇ دۇنفۇ، ئاپتونوم رايونلۇق رادىئو - تېلېۋىزىيە نازارىتىنىڭ نازىرى خې فۇلىننىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ، رادىئو - تېلېۋىزىيىنىڭ قاپلاش نىسبىتى ۋە رادىئو ئاڭلىتىشنى سىناق قىلىش خىزمىتىنى كۆزدىن كەچۈردى ۋە تەكشۈردى.

6 - ئاينىڭ 18 - كۈنى قەشقەر ژىلايىتىدىكى تۇنجى كىم ئارتۇق قىلىپ سېتىش شىركىتى - شىنجاڭ جياشېڭ كىم ئارتۇق قىلىپ سېتىش شىركىتىنىڭ قەشقەر شۆبىسى قۇرۇلدى.

6 - ئاينىڭ 25 - كۈنى ئىران ئىسلام جۇمھۇرىيىتىنىڭ زۇڭتۇڭى سەئىد مۇھەممەد ھاتەمى قاتارلىق 100 كىشى دىپلوماتىيە مىنىستىرلىقىنىڭ مۇئاۋىن مىنىستىرى جى پېيدېڭ، ئاپتونوم رايونىنىڭ رەئىسى ئابلەت ئابدۇرېشىت، تاشقى ئىشلار ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى نىشان ئىبراھىم قاتارلىقلارنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ، ئېكسكۇرسىيە ۋە زىيارەتتە بولدى.

6 - ئاينىڭ 27 - كۈنى خونجىراپ تاموژنىسى «مەملىكەت بويىچە مەدەنىي ياشلار كوللېكتىپى» ۋىۋسكىسىنىڭ يوپۇقىنى ئېچىش مۇراسىمى ئۆتكۈزدى.

6 - ئاينىڭ 28 - كۈندىن 30 - كۈنگىچە سەھىيە مىنىستىرلىقىنىڭ مۇئاۋىن مىنىستىرى پېك يۇ سەھىيە نازارىتىنىڭ نازىرى ياسىن تۇرسۇننىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ، سەھىيە خىزمىتىنى ھەر تەرەپلىمە تەكشۈردى.

ەبلەغ سېلىپ، قەشقەر بويىچە ئەڭ چوڭ بېزەك بۇيۇملىرى، بىناكارلىق ماتېرىياللىرى بازىرى ـ شەنلۇلىن بېزەك ماتېرىياللىرى بازىرىنى قۇردى.

6 ـ ئاينىڭ 1 ـ ، 2 ـ كۈنلىرى كانادا ئاسىيا ـ تىنچ ئوكيان سودا ئىشلىرى مىنىستىرى چېن جۇيۇ كانادا سودا ۋەكىللەر ئۆمىكىدىكى 25 كىشىنى باشلاپ، قەشقەردە دوستانە ئېكسكۇرسىيە ۋە زىيارەتتە بولدى.

6 ـ ئاينىڭ 7 ـ كۈندىن 10 ـ كۈنگىچە ئاپتونوم رايونىمىز رەئىسى ئابلەت ئابدۇرىشىت، مۇئاۋىن رەئىسى شيۇڭ خۇيىين ئاپتونوم رايونلۇق يېزا خىزمىتى ئىشخانىسى، پىلان كومىتېتى، مالىيە نازارىتى، سوچىلىق نازارىتى، قاتناش نازارىتى، خەلق ئىشلىرى نازارىتى، نامراتلارنى يۆلەش ئىشخانىسى، كەلكۈندىن مۇداپىئە كۆرۈش ئىشخانىسى قاتارلىق ئورۇنلارنىڭ ئاساسلىق مەسئۇللىرىنى باشلاپ، قەشقەرگە كېلىپ، خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى ۋە تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلدى.

6 ـ ئاينىڭ 12 ـ كۈندىن 15 ـ كۈنگىچە مەركەزنىڭ «ئۇچقە ئەھمىيەت بېرىش» تەربىيىسى تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسىدىكىلەر گۇرۇپپا باشلىقى خې ياۋجۇڭنىڭ باشچىلىقىدا ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم تەشكىلات بۆلۈمىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى جاۋ دېجۇڭ ۋە ئاپتونوم رايونلۇق «ئۇچقە ئەھمىيەت بېرىش» ئىشخانىسىدىكى مۇناسىۋەتلىك رەھبەرلەرنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ، «ئۇچقە ئەھمىيەت بېرىش» تەربىيىسى خىزمىتىنى تەكشۈردى ۋە ئۇنىڭغا يېتەكچىلىك قىلدى.

6 ـ ئاينىڭ 12 ـ كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى ئاپاق غوجا مازىرى، يۈسۈپ خاس ھاجىپ مەقبەرىسى، ھېيتگاھ جامەسى قاتارلىق ئۇچ مەدەنىيەت يادنامىلىقى مەنزىرە رايونىنى قەشقەر شەھىرىگە ئۆتكۈزۈپ بېرىش رەھبەرلىك گۇرۇپپىسىنىڭ يىغىنىنى ئاچتى.

شۇ كۈنى شىنجاڭ 6 ـ بىناكارلىق قۇرۇلۇش شىركىتى

3 - يىغىنىدا مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ ۋەكىلى، قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى ياۋ يۈكفېڭ ۋە خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ 32 ۋەكىلى بىرلىكتە «غەربنى كەڭ ئېچىش ئىستراتېگىيىسىنى يولغا قويۇشقا دائىر قانۇن - نىزاملارنى تېزراق تۈزۈپ چىقىش توغرىسىدا تەكلىپ» بەردى.

7 - ئاينىڭ 10 - كۈنىدىن 12 - كۈنگىچە ئاپتونوم رايونلۇق ۋەتەنپەرۋەرلىك تارىلىق ھەيئىتىنىڭ تەكشۈرۈش ئۆمىكى ئاپتونوم رايونلۇق ۋەتەنپەرۋەرلىك تارىلىق ھەيئىتىنىڭ ئەزاسى، ۋەتەنپەرۋەرلىك تارىلىق ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى جاڭ جېنىيىڭنىڭ باشچىلىقىدا، قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈردى ۋە يېتەكچىلىك قىلدى.

7 - ئاينىڭ 12 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم تەقدىرلەش يىغىنى ئېچىپ، قەشقەر شەھىرى دۆلەتباغ يېزىسى قاتارلىق 26 يېزا - بازار (مەھەللە باشقارما) پارتكومىغا تۈنجى قېتىم «ئالتىدە ياخشى» يېزا - بازار (مەھەللە باشقارما) پارتكومى دەپ بام بەردى ۋە ئۇلارنى تەقدىرلىدى.

7 - ئاينىڭ 15 - كۈنى قەشقەردىكى تۈنجى ئۇنىۋېرسال ساياھەت خاتىرە بۇيۇملىرىنى سېتىش مەركىزى تىجارەت باشلىدى.

شۇ كۈنى دۆلەت ساياھەتچىلىك سۈپىتىنى قېلىپلاشتۇرۇش ۋە باشقۇرۇش مەكىمىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى لىيۇ دېچياڭ ئۆمەك باشلىقلىقىدىكى ھەرقايسى ئۆلكىلىك ساياھەت يەرمەنكە ئۆمەكلىرىنىڭ باشلىقلىرىدىن تەركىب تاپقان 42 كىشىلىك ساياھەت تەكشۈرۈش ئۆمىكى قەشقەرگە كېلىپ ساياھەت ۋە تەكشۈرۈشتە بولدى.

7 - ئاينىڭ 18 - كۈنى قەشقەر شەھەرلىك غەربىي يۇرت سودا بازىرى تىجارەت باشلىدى ھەمدە تىجارەت باشلاشقا لېنتا كېسىش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

7 - ئاينىڭ 22 - ، 23 - كۈنلىرى دىپلوماتىيە مىنىستىر-

6 - ئاينەك 30 - كۇنى قەشقەر ۋىلايىتى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 79 يىللىقىنى تەبرىكلەش دوكلات يىغىنى ئاچتى. ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى ياۋ يۈڭفېڭ «ئۇچقە ۋەكىللىك قىلىش» مۇھىم ئىدىيىسىنى ئاساسىي تېما قىلىپ، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ ئەمەلىيىتىگە بىرلەشتۈرۈپ، «ئۇچقە ۋەكىللىك قىلىش» تەلىپىگە ئاساسەن، پارتىيە قۇرۇلۇشىنى ئومۇميۈزلۈك كۈچەيتىپ، ۋىلايەتتىكى ھەر مىللەت خەلقىگە رەھبەرلىك قىلىپ، غەربنى كەڭ ئېچىش ئۇلۇغۋار ئىشىنى ئالغا سۈرەيلى» دېگەن تېمىدا دوكلات بەردى.

7 - ئاينەك 1 - كۇندىن 31 - كۇنىگىچە قەشقەر ۋىلايىتى «قەشقەر مىللىي ئۆرپ - ئادەت، سايامەت ئېيى» پائالىيىتىنى قانات يايدۇردى.

7 - ئاينەك 2 - كۇندىن 4 - كۇنىگىچە مەركىزي كومىتېت ئەزاسى، گوۋۇيۈەن مۇھاجىرلار ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى گو دۇڭپو قاتارلىق بەش كىشى ئاپتونوم رايونلۇق تاشقى ئىشلار (مۇھاجىرلار) ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى نىشان ئىبراھىمنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈردى.

7 - ئاينەك 2 - كۇندىن 8 - كۇنىگىچە ئاپتونوم رايونلۇق 3 - بەش يىللىق قانۇننى ئومۇملاشتۇرۇش خىزمىتىنى تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىش گۇرۇپپىسى قەشقەرگە كېلىپ، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ قانۇننى ئومۇملاشتۇرۇش خىزمىتىنى تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىش - خۇلاسىلەش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا قەشقەر «3 - بەش يىللىق قانۇننى ئومۇملاشتۇرۇش خىزمىتىدە لاياقەتلىك ئورۇن» بولۇپ باھالاندى.

7 - ئاينەك 7 - كۇنى قەشقەر ۋىلايىتى «مېھىر - شەپقەت يەتكۈزۈش» بويىچە ئىئانە توپلاش يىغىنى ئېچىپ، پۈتۈن ۋىلايەتتىكىلەرنى مېيىپلارغا يارەم بېرىشكە چاقىردى.

شۇ كۇنى 9 - نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ

7 - ئاينىڭ 29 - ، 30 - كۈنلىرى مەركىزىي كومىتېت تاشقى تەشۋىقات ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى جاۋ جۈنجېڭ ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى قەشقەرگە كېلىپ خىزمەتلەرنى تەكشۈردى ۋە يېتەكچىلىك قىلدى.

7 - ئاينىڭ 31 - كۈنىدىن 8 - ئاينىڭ 3 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك قۇرۇلۇش ئىدارىسى ۋىلايەتلىك، شەھەرلىك ئەمگەك ۋە ئىجتىمائىي كاپالەت ئىدارىلىرى، شەھەرلىك قۇرۇلۇش كومىتېتى ۋە ھەرقايسى بىناكارلىق كارخانىلىرىنى تەشكىللەپ شەھەر رايونىدىكى بىناكارلىق قۇرۇلۇشلىرىنىڭ بىخەتەر ئىشلەپچىقىرىش ئەھۋالىنى ئومۇميۈزلۈك تەكشۈردى.

شۇ ئايدا قوراللىق ساقچى قىسىم شىنجاڭ باش ئەترىتىنىڭ تۇنجى نۆۋەتلىك «10 سادىق قاراۋۇل» نىڭ ئىلغار ئىش ئىزلىرىدىن دوكلات بېرىش يىغىنى ۋىلايەتلىك ئىشچىلار مەدەنىيەت سارىيىدا ئۆتكۈزۈلدى.

شۇ ئايدا قەشقەر يېڭىشەھەر ناھىيىلىك دېھقانچىلىق ئىشلەپچىقىرىش ۋاستىلىرى شىركىتى 1 مىليون 200 مىڭ يۈەن مەبلەغ چىقىرىپ، 315 دۆلەت يولى بويىدىكى قەشقەر يېڭىشەھەر ناھىيىلىك دېھقانچىلىق سودا ئۇنۇمبرسال بازىرى يېنىغا خىمىيىۋى ئوغۇت، سۇلياۋ يوپۇق، دېھقانچىلىق دورىلىرى ساقلاش بىر گەۋدە قىلىنغان دېھقانچىلىق ماددىي ئەشيالىرى سودىسى توپ سېتىش بازىرى سالدى.

شۇ ئايدا جۇڭگو يېزا ئىگىلىك بانكىسى مارالبېشى ناھىيىلىك شۆبىسىنىڭ باشلىقى ئوسمان ئىمىن جۇڭگو يېزا ئىگىلىك بانكا سىستېمىسى تەرىپىدىن مەملىكەت بويىچە «100 مۇنەۋۋەر شۆبە بانكا باشلىقى» نىڭ بىرى بولۇپ باھالاندى.

8 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ئەڭ چوڭ كۆكتات، مېۋە - چېۋە توپ سېتىش بازىرى - يېڭىشەھەر كۆكتات، مېۋە - چېۋە توپ سېتىش بازىرى تىجارەت باشلىدى. بۇ بازار يېڭى پېتى ساقلاش، قاچىلاش - يۆتكەش، پىششىقلاش بىر گەۋدە

لىقى ئاخبارات مەھكىمىسىنىڭ باشلىقى جۇ باگزاۋ ئاپتونوم رايونلۇق تاشقى ئىشلار ئىشخانىسىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى لىيۇ يۇشېڭنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ ئېكسكۇرسىيە ۋە تەكشۈرۈشتە بولدى.

7 - ئاينىڭ 22 - كۈنى سابىق قەشقەر پاختا توقۇمىچىلىق فابرىكىسى ۋەيران بولغاندىن كېيىن، قايتىدىن قۇرۇلغان قەشقەر شىنشېڭ توقۇمىچىلىق چەكلىك مەسئۇلىيەت شىركىتى قۇرۇلدى ھەمدە قۇرۇلۇش يىغىنى ئېچىلدى.

7 - ئاينىڭ 23 - ، 24 - كۈنلىرى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى سىياسىي بيۇروسىنىڭ ئەزاسى، دۆلەت كومىسسارى، مەركىزىي سىياسىي قانۇن كومىتېتىنىڭ شۇجىسى لو گەن ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى جۇ شېڭتاۋ، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى ئىسمائىل تىلىۋالدىنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ تەكشۈرۈشتە بولدى.

7 - ئاينىڭ 25 - كۈنى شىنجاڭدىكى ئەڭ چوڭ مەبلەغ كىرگۈزۈش تۈرى - شياڭگاڭ شىنىيفا (گۇرۇھى) چەكلىك شىركىتى 840 مىليون يۈەن خەلق پۇلى مەبلەغ سېلىپ قۇرىدىغان قەشقەر 2 - تۈردىكى پورت خەلقئارا سودا بازىرىنىڭ قۇرۇلۇشىغا ئۇل سېلىش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

7 - ئاينىڭ 25 - ، 26 - كۈنلىرى ئىتتىپاق مەركىزىي كومىتېتى شۇجىچۈسىنىڭ شۇجىسى خۇاڭ دەنخۇا ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى قەشقەرگە كېلىپ، شەندۇڭ، شىنجاڭ دوختۇرلار ئۆمىكىنىڭ «ئۇچىنى يېزىلارغا يەتكۈزۈش» پائالىيىتىنى تەكشۈردى ۋە دوختۇرلار ئۆمىكىنىڭ ئەزالىرىدىن ھال سورىدى.

7 - ئاينىڭ 26 - ، 27 - كۈنلىرى مەملىكىتىمىزنىڭ ھەرقايسى ئۆلكە، شەھەر، ئاپتونوم رايونلىرىنىڭ بېيجىڭدا تۇرۇشلۇق ئىش باشقارمىلىرىنىڭ مۇدىرلىرىدىن تەركىب تاپقان 40 نەچچە كىشىلىك تەكشۈرۈش ئۆمىكى قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

8 - ئاينىك 8 - كۈندىن 10 - كۈنگىچە خەلق ئىشلىرى مىنىستىرلىقىنىڭ مىنىستىرى دوجى سەيراك ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

8 - ئاينىك 8 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك تۈز ئىشلىرى ئىدارىسى، تۈزچىلىق شىركىتى قۇرۇلدى ھەمدە لېنتا كېسىش، ۋۇيسكا ئېسىش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

شۇ كۈنى «شىنجاڭ مەنزىرىسى» كومپيۇتېر پاراڭانلىق لاتاريە بېلىتى قەشقەردە بازارغا سېلىندى.

8 - ئاينىك 9 - كۈندىن 11 - كۈنگىچە گۇاڭشى جۇاڭزۇ ئاپتونوم رايونى خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇدىرى جاۋ فۇلىن ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى قەشقەردە ئېكسكۇرسىيە ۋە تەكشۈرۈشتە بولدى.

8 - ئاينىك باشلىرىدا مەركەزگە بىۋاسىتە قاراشلىق ئورگانلارنىڭ 34 كىشىلىك تەكشۈرۈش ئۆمىكى مەركەزگە بىۋاسىتە قاراشلىق ئورگانلار خىزمەت كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى جيا شياڭنىڭ باشچىلىقىدا قەشقەردە ئۆگىنىش ۋە تەكشۈرۈشتە بولدى.

شۇ مەزگىلدە تەيۋەن - شىنجاڭ مەدەنىيەت - مائارىپ ئېكسكۇرسىيە - زىيارەت ئۆمىكى قەشقەردە ئېكسكۇرسىيە ۋە تەكشۈرۈشتە بولدى.

8 - ئاينىك 11 - 12 - كۈنلىرى ئەدلىيە مىنىستىرلىقىنىڭ مۇئاۋىن مىنىستىرى دۇەن جېڭكۇن ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى ئەدلىيە نازارىتىنىڭ مۇئاۋىن نازىرى تۇرسۇن مەسۇمنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

8 - ئاينىك 18 - كۈنى شىنجاڭ تېلېگراف شىركىتىنىڭ قەشقەر شۆبىسى قۇرۇلدى.

شۇ كۈنى ئامېرىكا تېكساس شتاتى ئاۋام پالاتاسىنىڭ ئەزاسى، ئامېرىكا ئاۋام پالاتاسى مائارىپ تەييارلىق كومىتېتىنىڭ رەئىسى ۋە باج ئىشلىرى كومىتېتىنىڭ رەئىسى بىل.ئاچېر

قىلىنغان بازار بولۇپ قالدى.

8 - ئاينىڭ 2 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشكىلات بۆلۈمى بىلەن پوسكام ناھىيىلىك پارتكوم پارتىيە - ھۆكۈمەت رەھبىرىي كادىرلارنى ئاشكارا تاللاش سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى. شۇنىڭ بىلەن ۋىلايەت بويىچە پارتىيە - ھۆكۈمەت رەھبىرىي كادىرلىرىنى ئاشكارا تاللاشنى نۆقتىدا سىناق قىلىش خىزمىتىنىڭ مۇقەددىمىسى باشلاندى.

8 - ئاينىڭ 3 - كۈنى يېزا ئىگىلىك مىنىستىرلىقىنىڭ دائىمىي ئىشلارغا مەسئۇل مۇئاۋىن مىنىستىرى ۋەن باۋرۇي باشچىلىقىدىكى يېزا ئىگىلىك مىنىستىرلىقىنىڭ سەككىز كىشىلىك تەكشۈرۈش ئۆمىكى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى ئابدۇرېھىم ھامۇتنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ، دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق، يېزا - بازار كارخانىلىرى ۋە بوزىەر ئۆزلەشتۈرۈش ئىشلىرىنىڭ تەرەققىيات ئەھۋالىنى كۆزدىن كەچۈردى، يېزا ئىگىلىك مىنىستىرلىقى مەبلەغ سالغان تۈرلەرنىڭ ئىجرا قىلىنىش ئەھۋالىنى تەكشۈردى ھەمدە مەملىكەت بويىچە يېزا ئىگىلىكىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشنىڭ 10 - بەش يىللىق پىلانى ۋە غەربىي قىسىمدىكى رايونلارنىڭ يېزا ئىگىلىكى تەرەققىياتىنى تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلدى.

8 - ئاينىڭ 4 - كۈنى سىچۈەن ئۆلكىسىنىڭ باشلىقى جاڭ جۇڭۈيي باشچىلىقىدىكى 17 كىشى قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

8 - ئاينىڭ 7 - كۈندىن 10 - كۈنگىچە مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى تۆمۈر داۋامەت باشچىلىقىدىكى 14 كىشى ئاپتونوم رايونلۇق مۇئاۋىن رەئىسى ئابدۇقادىر نەسىردىن، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى خوجىخان ھاكىموفنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

رەھبەرلىرىنىڭ پەن - تېخنىكا تەرەققىياتى نىشانلىق مەسئۇلىيەتنامىسىگە ئىمزا قويدى ھەمدە پەن - تېخنىكىدا ئالدىدا ماڭغان بىر تۈركۈم ۋىلايەت دەرىجىلىك ئىلغار ناھىيە (شەھەر) ۋە ئىلغار شەخسلەرنى، مۇنەۋۋەر پەن - تېخنىكا نەتىجىلىرىنى مۇكاپاتلىدى.

8 - ئاينىڭ 25 - كۈنى جياڭسۇ ئۆلكىلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، ئۆلكە باشلىقى جى يۈنشى باشچىلىقىدىكى جياڭسۇ ئۆلكىلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت ۋەكىللەر ئۆمىكىدىكى 60 نەچچە كىشى ئاپتونوم رايونىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى دەلىلقان مامىقانىنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە ئېكسكۇرسىيە ۋە تەكشۈرۈشتە بولدى.

8 - ئاينىڭ 26 - ، 27 - كۈنلىرى ئەنگلىيىدىكى مەشھۇر جۇڭگولۇقلار ۋەكىللەر ئۆمىكىدىن 11 كىشى مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ مۇناسىۋەتلىك خادىملىرىنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە زىيارەتتە بولدى.

شۇ كۈنلىرى مەملىكەت بويىچە 100 مۇنەۋۋەر ئاخبارات خادىمى ۋەكىللەر ئۆمىكى جۇڭگو تاۋ فېن فوندى جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ۋاڭ ۋېينىڭ باشچىلىقىدا قەشقەردە ئېكسكۇرسىيە ۋە تەكشۈرۈشتە بولدى.

8 - ئاينىڭ 27 - كۈندىن 29 - كۈنگىچە ئاپتونوم رايونىنىڭ 10 - نۆۋەتلىك مەنىۋى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشى بىرلەشمە تەكشۈرۈش ئۆمىكىنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ تارماق ئۆمىكىدىكى 12 كىشى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى توختى روزىنىڭ باشچىلىقىدا قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ 1999 -، 2000 - يىللىق مەدەنىيەت قۇرۇلۇشى خىزمىتىنى ئومۇمىيۈزلۈك تەكشۈردى.

8 - ئاينىڭ 28 - ، 29 - كۈنلىرى گوۋۋيۈەننىڭ نامراتلارنى يۆلەش - روناق تاپقۇزۇش رەھبەرلىك گۇرۇپپىسىنىڭ مۇئاۋىن

باشچىلىقىدىكى 10 كىشىلىك ۋەكىللەر ئۆمىكى مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلىيىتى تاشقى ئىشلار كومىتېتىنىڭ مۇدىرى زېڭ جيەنۇېي، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى مىجىت ناسىرنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە ئېكسكۇرسىيە ۋە تەكشۈرۈشتە بولدى.

8 - ئاينىڭ 20 - ، 21 - كۈنلىرى مەركىزي كومىتېت سىياسىي بيۈروسى دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، گوۋۇيۈەننىڭ مۇئاۋىن زۇڭلىسى لى لەنچىڭ ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ شۇجىسى ۋاڭ لېچۈەن، ئاپتونوم رايونىنىڭ رەئىسى ئابلەت ئابدۇرېشىتنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرنىڭ خىزمەتلىرىنى كۆزدىن كەچۈردى.

شۇ كۈنلىرى مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى سۇڭ جيەن ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ۋاڭ يۈسەن، جاڭ رىجىلارنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى ھەمدە قەشقەرنىڭ يېزا ئىگىلىكى ۋە ئېكولوگىيىنى تۈزەش ئەھۋالى توغرىسىدىكى دوكلاتىنى ئاڭلىدى.

8 - ئاينىڭ 22 - كۈنى مەملىكەت بويىچە شەھەرلەرنى تەكشۈرۈش خىزمىتى مۇھاكىمە يىغىنى قەشقەر شەھىرىدە ئېچىلدى.

8 - ئاينىڭ 22 - ، 23 - كۈنلىرى دۆلەت تەنتەربىيە باش ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى جاڭ فاچياڭ باشچىلىقىدىكى يەتتە كىشى ئاپتونوم رايونلۇق تەنتەربىيە ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ئەخمەت قاسىمنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ، مىللىي ئەنئەنىۋى تەنتەربىيە خىزمىتىنى تەكشۈردى.

8 - ئاينىڭ 24 - ، 25 - كۈنلىرى قەشقەر ۋىلايىتى پەن - تېخنىكا يىغىنى ئاچتى. يىغىندا ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ «پەن - مائارىپ ئىستراتېگىيىسىنى يەنمۇ چوڭقۇر يولغا قويۇش توغرىسىدا پىكىر» ى ماقۇللاندى. مەمۇرىي مەھكىمە ھەرقايسى ناھىيە (شەھەر) لەر، ساھەلەر بىلەن پارتىيە - ھۆكۈمەت

قەشقەرگە كېلىپ، ۋىلايەتنىڭ شەھەر قۇرۇلۇشى خىزمىتىنى تەكشۈردى.

9 - ئاينىڭ 3 - كۈنى شەندۇڭ ئۆلكىسىنىڭ لىنزى رايونى 400 مىڭ يۈەن مەبلەغ سېلىپ قۇرغان يېڭىسار ناھىيە ساغان يېزىسىنىڭ 6 - كەنت باشلانغۇچ مەكتىپى پۈتۈپ ئىشلىتىلىشكە باشلىدى. شەندۇڭ پارتىيە - ھۆكۈمەت ۋەكىللەر ئۆمىكىدىكى بەش كىشى يوپۇق ئېچىش مۇراسىمىغا قاتناشتى.

9 - ئاينىڭ 4 - كۈنىدىن 23 - كۈنىگىچە قەشقەر ۋىلايەتلىك ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتى، ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى، ۋىلايەتلىك جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسى ۋە پوسكام ناھىيىلىك پارتكوم بىرلىكتە تەشكىللىگەن بۆلگۈنچىلىككە قارشى قەھرىمان - نەمۇنچىلارنىڭ ئىش ئىزلىرىدىن دوكلات بېرىش ئۆمىكى ۋىلايەتتە سەييارە نۇتۇق سۆزلىدى.

9 - ئاينىڭ 4 - كۈنى مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى مالىيە - ئىقتىساد كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى دۇڭ فۇ باشچىلىقىدىكى تۆت كىشى قەشقەردە ئېكسكۇرسىيە ۋە تەكشۈرۈشتە بولدى.

9 - ئاينىڭ 6 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى 2000 - يىللىق «ئۇرۇمچى سودا يەرمەنكىسى» دە ئىقتىسادىي ھەمكارلىق تۈرى توختامىدىن 84 نى ئىمزالاپ، 1 مىليارد 400 مىليون يۈەندىن ئارتۇق مەبلەغ كىرگۈزدى. قەشقەر سودا شۆبە ئۆمىكى ئەڭ ياخشى تەشكىللەش مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. «زەرەپشان» ماركىلىق پاختا، «يېڭى تاج» ماركىلىق شاھىنشاھ قوغۇن ۋە يېڭىسار پىچىقى «ئەڭ ياخشى ماركىلىق مەھسۇلات» دەپ باھالاندى.

9 - ئاينىڭ 7 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك سەھىيە سىستېمىسى «كەسىپ ئىستىلىنى تۈزەش ئېيى» پائالىيىتى سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى. يىغىندا «قەشقەر ۋىلايەتلىك سەھىيە سىستېمىسىنىڭ «كەسىپ ئىستىلىنى تۈزەش ئېيى»

باشلىقى خۇ فۇگو باشچىلىقىدىكى ئالتە كىشى ئاپتونوم رايونىمىز مۇئاۋىن رەئىسى شيۇك خۇيىنىمىز ھەمراھلىقىدا قەشقەرنىڭ نامراتلارنى يۆلەش - روناق تاپقۇزۇش خىزمىتىنى تەكشۈردى.

8 - ئاينىڭ 28 - كۈنى قەشقەرنىڭ «شىنجاڭ تاجى» مارکىلىق شاھىنشاھ قوغۇنى - پەيزاۋات قوغۇنى شىنجاڭنىڭ داڭلىق مارکىلىق يېزا ئىگىلىك مەھسۇلاتلىرىنى ئېتىراپ قىلىش كومىتېتى ئۆتكۈزگەن ئاخبارات ئېلان قىلىش يىغىنىدا، «شىنجاڭنىڭ 2000 - يىللىق داڭلىق مارکىلىق يېزا ئىگىلىك مەھسۇلاتى» دەپ ئېتىراپ قىلىندى.

8 - ئاينىڭ 30 - كۈندىن 9 - ئاينىڭ 1 - كۈنىگىچە ئۆزبېكىستان دىپلوماتىيە مىنىستىرلىقىنىڭ مىنىستىر مەسلىھەتچىسى، تاشيول كاك سەيئىن تەتقىقات مەركىزىنىڭ مۇدىرى ھاشموف باشچىلىقىدىكى بەش كىشى جۇڭگو قاتناش مىنىستىرلىقى خەلقئارا ھەمكارلىق مەھكىمىسىنىڭ باشلىقى جۇ جىڭلو قاتارلىق ئالاقىدار رەھبەرلەرنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

شۇ ئايدا يەكەن مېھمانخانىسى دۆلەت سايا‌ھەت ئىدارىسى تەرىپىدىن چەت ئەللىك مېھمانلارنى كۈتۈۋېلىشقا بولىدىغان ئىككى يۇلتۇز دەرىجىلىك سايا‌ھەت مېھمانخانىسى قىلىپ باھالىنىپ، قەشقەردىكى بىردىنبىر ناھىيە دەرىجىلىك ئىككى يۇلتۇزلۇق مېھمانخانا بولۇپ قالدى.

شۇ ئايدا «ئىنتېرنېت تورى» ئارقىلىق ئاۋاز يەتكۈزىدىغان IP تېلېفون 12 ناھىيە (شەھەر) دە ئارقا - ئارقىدىن ئېچىلدى.

شۇ ئايدا يېڭىسار ناھىيىلىك 3 - ئوتتۇرا مەكتەپ مەملىكەت بويىچە ئوتتۇرا - باشلانغۇچ مەكتەپ ئەخلاق تەربىيىسى خىزمىتىدىكى ئىلغار كوللېكتىپ بولۇپ باھالاندى.

9 - ئاينىڭ 2 - كۈندىن 4 - كۈنىگىچە قۇرۇلۇش نازارىتىنىڭ مۇئاۋىن نازىرى پولات «تەڭرىتاغ لوڭقىسى» مۇسابىقىسىنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ تەكشۈرۈش ئۆمىكىنى باشلاپ

جۇڭگو خەلق سوغۇرتا شىركىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ مۇئاۋىن باش دىرېكتورى ۋاڭ يېنخۇينىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

9 - ئاينىڭ 12 - كۈنىدىن 14 - كۈنگىچە بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى تەرەققىيات - پىلان مەھكىمىسىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق ۋەكىلى لېيتنا باشچىلىقىدىكى بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى تەرەققىيات - پىلان مەھكىمىسى ۋەكىللەر ئۆمىكىدىكى تۆت كىشى قەشقەردە ئېكسكۇرسىيە ۋە تەكشۈرۈشتە بولدى.

9 - ئاينىڭ 12 - كۈنىدىن 19 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك ناخشا - ئۇسسۇل تىياتىر ئۆمىكى، تاشقورغان ناھىيىلىك سەنئەت ئۆمىكى، شىنجاڭ سېرك ئۆمىكى 46 كىشىدىن تەركىب تاپقان جۇڭگو شىنجاڭ سەنئەت ئۆمىكىنىڭ پاكىستانغا بېرىپ، «پاكىستان خەلقىغا يېپەك يولى سەنئىتى بايرىمى» غا قاتنىشىپ قويغان ئويۇنى تولۇق مۇۋەپپەقىيەتلىك بولدى.

9 - ئاينىڭ 13 - ، 14 - كۈنلىرى «خەلق گېزىتى» ئىچكى سىياسىي بۆلۈمىنىڭ مۇدىرى يەن چۇەنشىڭ باشچىلىقىدىكى مەركەز ئاخبارات ئورۇنلىرىنىڭ شىنجاڭنى زىيارەت قىلىش ئۆمىكىدىكى 20 كىشى قەشقەردە زىيارەتتە بولدى.

9 - ئاينىڭ 14 - كۈنى ئاپتونوم رايونلۇق ئەدلىيە مەمۇرىي سىستېمىسىنىڭ قەھرىمان - نەمۇنىچىلارنىڭ ئىش ئىزلىرىدىن دوكلات بېرىش ئۆمىكى قەشقەر شەھەرلىك خەلق ھۆكۈمىتى زالىدا نۇتۇق سۆزلىدى. دوكلات ئۆمىكىنىڭ ئەزالىرى مەملىكەت بويىچە ئەدلىيە سىستېمىسىدىكى 1 - دەرىجىلىك قەھرىمان - نەمۇنىچى رۇ شۆجۇن، 1 - دەرىجىلىك تۆھپىكار ئەنۋەر ئۆمەر، ئاپتونوم رايون بويىچە تۇنجى نۆۋەتلىك «مۇنەۋۋەر ياش قاراۋۇل» تۇڭ جىنفېڭ، مەملىكەت بويىچە ئۇلگىلىك خەلق مۇرەسسە خادىمى ئوسمان قادىر قاتارلىق يولداشلارنىڭ ئىش ئىزلىرىدىن نۇتۇق سۆزلىدى.

9 - ئاينىڭ 15 - ، 16 - كۈنلىرى دۆلەت پىلان كومىتېتى خەلقىغا قورۇلۇش مەسلىھەتچىلىك شىركىتى مۇتەخەسسىسلەر

پائالىيىتىنى يولغا قويۇش» لايىھىسى ئېلان قىلىندى.

شۇ كۈنى مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەشىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ماۋ جىيۇڭ ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى سەرجىنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

9 - ئاينىڭ 9 - ، 10 - كۈنلىرى كاڭجىيا گۈرۈھى پاي چەكلىك شىركىتىنىڭ قەشقەر شۆبىسى قەشقەر شەھىرىدە «داقا - دۇمباق چېلىپ ئولىمپىك تەنھەرىكىتى مۇسابىقىسىگە يارەم بېرىش بويىچە 10 مىڭ ئادەم ئىمزا قويۇش» پائالىيىتى ئۇيۇشتۇردى.

9 - ئاينىڭ باشلىرىدا شەندۇڭ ئۆلكىسى 800 مىڭ يۈەن مەبلەغ چىقىرىپ يوپۇرغا ناھىيىسىدە قۇرغان تۇنجى «ئۈمىد باشلانغۇچ مەكتىپى» ئوقۇش باشلىدى. جىنىڭ شەھەرلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت رەھبەرلىرى يوپۇرغا ناھىيىسىگە كېلىپ، «ئۈمىد باشلانغۇچ مەكتىپى» نىڭ يوپۇقىنى ئاچتى.

9 - ئاينىڭ 12 - كۈندىن 16 - كۈنگىچە قەشقەر ئۆلايەتلىك پارتكوم يېزا خىزمىتى ئىشخانىسى، ئۆلايەتلىك ئىستېل تۇزىتىش ئىشخانىسى، ئۆلايەتلىك سۇبەت - تېخنىكا نازارەتچىلىكى ئىدارىسى، سودا - سانائەتنى مەمۇرىي باشقۇرۇش ئىدارىسى، باھا ئىدارىسى، تەمىنات - سودا كوپېراتىپى، پاختا - چىگە شىركىتى، جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى، ئوت ئۆچۈرۈش ئىدارىسى، يېزا ئىگىلىك تەرەققىيات بانكىسى، پاختا خىمىيىۋى تالا ئورنى قاتارلىق ئورۇنلاردىن تەشكىللەنگەن بىرلەشمە تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى 11 ناھىيە (شەھەر) گە بېرىپ، پاختا سېتىۋېلىش ئەھۋالىنى تەكشۈردى.

9 - ئاينىڭ 12 - كۈنى گۇۋۇيۈەن ئىقتىسادىي تەرەققىيات تەتقىقات مەركىزى قاتارلىق تارماقلار بىلەن ئامېرىكا يېزا ئىگىلىك مىنىستىرلىقى ئىقتىساد تەتقىقات ئىدارىسىنىڭ ئالتە مۇتەخەسسىستىن تەركىب تاپقان مۇتەخەسسىسلەر گۇرۇپپىسى

9 - ئاينىك 21 - ، 22 - كۈنلىرى گۈيجۇ ئۇلكىلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ رەئىسى ۋاڭ سىچى باشچىلىقىدىكى يەتتە كىشى قەشقەردە ئېكسكۇرسىيە ۋە تەكشۈرۈشتە بولدى.

9 - ئاينىك 22 - كۈنى قەشقەر ئايرودرومىنىڭ خەلقئارا بىرلەشمە تەكشۈرۈش بىناسىنىڭ ئاساسىي گەۋدە قۇرۇلۇشى پۈتتى. بۇ بىنانىڭ پۈتۈشى قەشقەر ئايرودرومىنىڭ شىنجاڭ بويىچە 2 - خەلقئارا ئايرودروم بولغانلىقىدىن دېرەك بەردى.

9 - ئاينىك 23 - كۈندىن 25 - كۈنگىچە شىمالىي ياۋروپادىكى شۋېتسىيە، فىنلاندىيە، نورۋېگىيە، ئىسلاندىيىدىن ئىبارەت تۆت دۆلەتنىڭ جۈگىگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىلىرى ۋە ئۇلارنىڭ رەپىقلىرى قەشقەردە ئېكسكۇرسىيە ۋە زىيارەتتە بولدى.

9 - ئاينىك 25 - كۈنى قەشقەر ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى پارتگۇرۇپپىسىنىڭ شۇجىسى جۇ گۇاڭخۇا ۋە تەڭرىتاغ كىنو ستۇدىيىسى باش مۇھەررىر ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى شىياۋ چېن بىرلىكتە يېزىپ چىققان زوراۋانلىق، تېررورلۇققا قارشى تۇنجى تېلېۋىزىيە تىياتىرى - «غەزەپكە تولغان زەرەپشان دەريا سى» قەشقەردە سۇرەتكە ئېلىنىشقا باشلىدى.

9 - ئاينىك 27 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى ئىلغار يەككە سودا - سانائەتچىلەر ۋە خۇسۇسىي كارخانىلارنى تەقدىرلەش يىغىنى ئېچىپ، مەمەت ياسىن روزى قاتارلىق 40 ئادەمگە «ئىلغار يەككە سودا - سانائەتچى» دېگەن شەرەپلىك نامنى، قەشقەر گۈھەر زېمىن چەكلىك مەسئۇلىيەت شىركىتى قاتارلىق 21 شىركەتكە «ئىلغار خۇسۇسىي كارخانا» دېگەن شەرەپلىك نامنى بەردى.

9 - ئاينىك 28 - كۈنى قەشقەر غەربىي يۇرت سودىگەر چاقىرىش (گۇرۇھى) باش شىركىتى دۆلەت بايرىمىنى تەبرىكلەش، قەشقەر شەھەرلىك ماددىي ئىشيا شىركىتىنى قوشۇۋالغانلىقىنىڭ بىر يىللىقىنى ھەم شەنلۇلىن بىناكارلىق ماتېرىياللىرى بازىرىنىڭ تىجارەت باشلىغانلىقىنى تەبرىكلەش يىغىنى ئاچتى. بۇ قەشقەردىكى خۇسۇسىي كارخانا مەبلەغ سېلىپ قۇرغان تۇنجى بىناكارلىق ماتېرىياللىرى بازىرى ھېسابلىنىدۇ.

گۇرۇپپىسى سۇچىلىق نازارىتى، قەشقەر ۋىلايەتلىك سۇچىلىق ئىدارىسىنىڭ رەھبەرلىرى ۋە مۇتەخەسسىسلىرى بىلەن بىرلىكتە تاشقورغان ناھىيىسىگە بېرىپ، شىنجاڭ تۆۋەن بەلدىر تۇگۇنلۇك سۇچىلىق قۇرۇلۇشىنى تەكشۈردى ھەمدە مۇناسىۋەتلىك تېخنىكىلىق مەسىلىلەرنى مۇزاكىرە ۋە تەتقىق قىلدى.

شۇ كۈنلىرى مەركىزىي ھۆكۈمەتنىڭ ئاۋمېنداا تۇرۇشلۇق ئالاقىلىشىش ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى ۋاڭ چېرېن باشچىلىقىدىكى ئاۋمېن جۇڭگو مەبلىغى كارخانىلىرى ۋەكىللەر ئۆمىكىدىكى 25 كىشى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ مۇئاۋىن باش كاتىپى ياڭ زاۋجىنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

9 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى جۇڭگو بانكىسى قەشقەر شۆبىسىنىڭ يېڭى ئۇنۇۋېرسال تىجارەت ـ خىزمەت بىناسى پۈتۈپ ئىشلىتىلىشكە باشلىدى.

9 ـ ئاينىڭ 17 ـ كۈنى مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى بو خې باشچىلىقىدىكى 15 كىشى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى جاڭ فېڭنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ يېزا ئىگىلىك ۋە يېزا خىزمىتىنى كۆزدىن كەچۈردى.

9 ـ ئاينىڭ 18 ـ كۈندىن 20 ـ كۈنگىچە 10 ـ نۆۋەتلىك خانتەڭرى ئەدەبىيات مۇكاپاتىنى تارقىتىش يىغىنى ۋە 3 ـ نۆۋەتلىك يېڭى ئەسەر ئۇيغۇر ئەدەبىياتى مۇھاكىمە يىغىنى قەشقەر شەھىرىدە ئېچىلدى.

9 ـ ئاينىڭ 19 ـ ، 20 ـ كۈنلىرى دۆلەت ئەمگەك ۋە ئىجتىمائىي كاپالەت مىنىستىرلىقىنىڭ مۇئاۋىن مىنىستىرى لىيۇ ياجى ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى قەشقەردە ئېكسكۇرسىيە ۋە تەكشۈرۈشتە بولدى.

10 - ئاينىك 10 - كۈنىدىن 13 - كۈنگىچە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، تەشكىلات بۆلۈمىنىڭ باشلىقى جۇ يۈەن قەشقەردە تەكشۈرۈش ۋە تەتقىقاتتا بولدى.

10 - ئاينىك باشلىرىدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، دۆلەت ئىلىكتر - ئېنېرگىيە شىركىتى پارتكۇرۇپپىسىنىڭ شۇجىسى، باش دىرېكتور گاۋ يەن قەشقەرگە كېلىپ جياڭنەن ئىلىكتر - ئېنېرگىيە مەسئۇلىيەت شىركىتىنى كۆزدىن كەچۈردى.

10 - ئاينىك 11 - كۈنى جۇڭگو ئولىمپىك ماھىرلىرى گې فېي، لىيۇ گولياڭ، خۇاڭ لياڭيەن، لىيۇ گوجېڭ قاتارلىقلاردىن تەركىب تاپقان ۋەتىنىمىزنىڭ غەربىگە سەپەر قىلىش ۋەكىللەر ئۆمىكى ئاپتونوم رايونىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ئابدۇقادىر نەسىردىننىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەر تەنتەربىيە ساريىدا دوكلات بېرىش يىغىنى ئاچتى.

10 - ئاينىك 12 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى «يۈز كۈنلۈك ئىجرا قىلىش پىرلەشمە جېڭى» گە سەپەرۋەر قىلىش يىغىنى ئېچىپ، يىل ئاخىرىغىچە دېلو ئاخىرلاشتۇرۇش نىسبىتىنى 70% تىن ئاشۇرۇش ئۈچۈن تىرىشىشنى تەلەپ قىلدى.

شۇ كۈنى جەنۇبىي شىنجاڭ بويىچە ئومۇمىي گېنېراتور سىغىمى ۋە يەككە گېنېراتور سىغىمى ئەڭ چوڭ بولغان ئوت ئېلېكتر ئىستانسىسى - قەشقەر 350 مىڭ كىلوۋاتلىق ئوت ئېلېكتر ئىستانسىسى قۇرۇلۇشقا باشلىدى.

10 - ئاينىك 14 - 15 - كۈنلىرى دۇنيا بانكىسىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق ئىش باشقارمىسىنىڭ باش ۋەكىلى، جۇڭگو كەسپىي ئىدارىسىنىڭ باشلىقى خۇاڭ يۈچۈەن ئاپتونوم رايونلۇق دۇنيا بانكىسى ئىشخانىسى مەسئۇلىنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەرگە كېلىپ، قەشقەرنىڭ دۇنيا بانكىسى قەرز ئېلىش تۇرى - تارتىم ئويمانلىقىنى سۈغۇرىش ۋە مۇھىت ئاسراش 2 - قارارلىق قۇرۇلۇشىنى تەكشۈردى.

9 - ئاينىڭ 26 - كۈندىن 30 - كۈنگىچە مەكتەپ ئاھىيىسىنىڭ «ئىككى ئاساسەن» خىزمىتى ئاپتونوم رايونىنىڭ قايتا تەكشۈرۈشىدىن ئۆتۈپ، ۋىلايەت بويىچە تۇنجى بولۇپ ئاپتونوم رايونىنىڭ قايتا تەكشۈرۈشىدىن ئۆتكەن ناھىيە بولۇپ قالدى.

9 - ئاينىڭ 30 - كۈنى يېڭىشەھەر ناھىيىلىك «1 - ئاۋغۇست» ئوتتۇرا مەكتىپى مەكتەپ قۇرۇلغانلىقىنىڭ 50 يىللىقىنى تەبرىكلەش يىغىنى ئاچتى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايەتلىك كادىرلار ئىدارىسى «مەملىكەت بويىچە كادىرلار ئىشلىرى سىستېمىسىدىكى ئىلغار ئورۇن» بولۇپ باھالاندى.

10 - ئاينىڭ 1 - كۈنى قەشقەر شەھىرى خەلق مەيدانىدا تەنتەنىلىك دۆلەت بايرىقى چىقىرىش مۇراسىمى ئۆتكۈزدى ۋە ئەدەبىيات - سەنئەت نومۇرلىرىنى كۆرسەتتىم، دۆلەت قۇرۇلغانلىقىنىڭ 51 يىللىقىنى تەبرىكلىدى.

شۇ كۈنى قەشقەردە پوچتا سۈرئىتى ئومۇميۈزلۈك تېزلىتىلدى، بۈنىڭ بىلەن قەشقەردىكى ھەر مىللەت دېھقان - چارۋىچىلار خەت - چەكلەرنى چەكلىك مۇددەتتە يەتكۈزۈش مۇلازىمىتىدىن بەھرىمەن بولىدىغان بولدى. ھەرخىل پوچتا يوللانمىلىرى ھېچبولمىغاندا بىر كۈن ئىلگىرى ئابونېتلارنىڭ قولىغا تېگىدىغان بولدى.

شۇ كۈنى جېجىياڭ ئۆلكىسى ۋېنجۇ ۋىلايىتى لېچىڭ شەھەرلىك خۇسۇسىي كارخانىچى لىن ئەيچۈەن خانىم 11 مىليون مەبلەغ سېلىپ، قەشقەر شەھىرىنىڭ تۆت كوچا ئېغىزىغا سالغان، ماگىزىن بىلەن مېھمانخانا بىر گەۋدىلەشكەن جۈملىن سودا سارىيى تىجارەت باشلىدى.

10 - ئاينىڭ 2 - كۈندىن 5 - كۈنگىچە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇدىرى ھاممدىن نىياز قەشقەرگە كېلىپ يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشى، ئىجتىمائىي مۇقىملىق ۋە خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ قانۇن ئىجرالىنى نازارەت قىلىش ئەھۋالىنى تەكشۈردى.

11 - ئاينىك 1 - كۇنى قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ 5 - قېتىملىق نوپۇس تەكشۈرۈش خىزمىتى مەملىكەت بويىچە بىر تۇتاش بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا ئومۇميۈزلۈك باشلاندى.

شۇ كۇنى قەشقەر ۋىلايىتى شەندۇڭ ئۆلكىسىگە بارغان مەدەنىيەت - سەنئەت ئالماشتۇرۇش - تەكشۈرۈش ئۆمىكىنىڭ خىزمىتىنى خۇلاسىلەش، تەقدىرلەش يىغىنى ئاچتى. يىغىندا ۋىلايەتلىك ناخشا - ئۇسسۇل تىياتىر ئۆمىكى ۋە ئىپادىسى كۆرۈنەرلىك بولغان ئارتىسلار تەقدىرلەندى.

11 - ئاينىك 2 - كۇنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم لىيۇ شۆخۇنى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقىغا، گۇڭ شىننى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ ئەزالىقىغا، ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتىنىڭ شۇجىلىقىغا، ۋاڭ شىنشېڭنى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئوتتۇرا خەلق سوت مەھكىمىسى پارتگۇرۇپپىسىنىڭ شۇجىلىقىغا تەينىلەشنى قارار قىلدى. ياۋ يىجيەننى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىلىقى ۋە ئەزالىقىدىن، ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتىنىڭ شۇجىلىقىدىن قالدۇردى.

11 - ئاينىك 6 - كۇنى قەشقەر ۋىلايىتى شەھەر - بازار ئىشچى - خىزمەتچىلىرىنىڭ ئاساسىي داۋالىنىش سۇغۇرتا ئىسلاھاتى سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچتى. يىغىندا 11 - ئاينىك 1 - كۇنىدىن باشلاپ داۋالىنىش سۇغۇرتا تۇرۇمى ئىسلاھاتىنى ئومۇميۈزلۈك يولغا قويۇش قارار قىلىندى.

11 - ئاينىك 6 - كۇنىدىن 8 - كۇنىگىچە بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى بالىلار فوندى جەمئىيىتىنىڭ مەسلىھەتچىسى، دوكتور چياۋ يىتو ۋە مەركەز مۇتەخەسسىسلەر گۇرۇپپىسىدىكى ئالتە كىشى قەشقەردە سۇغۇرتىدا نۇقتا قىلىپ بېكىتىلگەن دوختۇرخانىلارنى باھالاپ، تەكشۈرۈپ، ئۇئۇسكا ئاستى. ۋىلايەت بويىچە ۋىلايەتلىك، شەھەرلىك دوختۇرخانا ۋە مەھەللە دوختۇرخانىسى (داۋالاش ئورنى) بولۇپ 15 دوختۇرخانا تۇنجى تۇركۈمدە داۋالاش ئىسلاھاتىدا نۇقتا قىلىنغان داۋالاش ئاپپاراتى قىلىپ بېكىتىلدى.

10 - ئاينىڭ 18 - كۈنى قەشقەر شەھەرلىك جەنۇبىي تەكرىتاغ سودا كوچىسى مەملىكەت بويىچە «مال سېتىۋېلىشتا ئىشەنچلىك كوچا» بەرپا قىلىپ، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ تەكشۈرۈشىدىن ئۆتكۈزۈلۈق ئۆتتى.

10 - ئاينىڭ 25 - كۈنى جىتۈڭ شىركىتىنىڭ قەشقەر شۆبىسى قۇرۇلدى، شۇنىڭ بىلەن قەشقەردە يۇقىرى سۈرئەتلىك ئۇچۇر تارقىتىش مەخسۇس لىنىيىسىدىن يەنە بىرى كۆپەيدى.

10 - ئاينىڭ 27 - ، 28 - كۈنلىرى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى، دۆلەت رادىئو - تېلېۋىزىيە باش ئىدارىسىنىڭ باشلىقى شۇ گۇاڭچۇن ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ باشلىقى ۋۇ دۇنفۇنىڭ ھەمراھلىقىدا قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

10 - ئاينىڭ 27 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى يېڭىشەھەر ناھىيىسى ياندۇما يېزىسىنىڭ 3 - كەنتىدە يېڭى تىپتىكى دېھقانچىلىق سايمانلىرىنى نەق مەيدانda ئىشلىتىپ كۆرسىتىش يېغىنى ئاچتى.

10 - ئاينىڭ 30 - كۈنى قوراللىق ساقچى قىسىم قاتناش 4 - تارماق ئەترىتىنىڭ قەشقەردىكى تۇر بۆلۈمى كۆتۈرە ئالغان مەملىكەت بويىچە 256 نۇقتىلىق قۇرۇلۇشنىڭ بىرى بولغان دۆلەت يولىنىڭ قەشقەر تەۋەسىدىن ئۆتىدىغان بۆلىكىنىڭ قۇرۇلۇشى پۈتۈپ قاتناش باشلاندى.

شۇ ئايدا قەشقەر «121» مېتېئورولوگىيە ئۇچۇرلىرى بويىچە ئاپتوماتىك مەسلىھەت بېرىش - مۇلازىمەت سىستېمىسىنىڭ دەرىجىسىنى ئۆستۈرۈش ئىشى تامامlandى ھەمدە بۇ سىستېما ۋىلايەت بويىچە ئېچىلدى.

شۇ ئايدا يەكەن ناھىيىسى مەملىكەت بويىچە «پىلانلىق تۇغۇت خىزمىتىدىكى ئىلغار ناھىيە» بولۇپ باھالاندى. بۇ مۇشۇ ناھىيىنىڭ 5 - قېتىم مۇشۇنداق ئالاھىدە شەرەپكە ئېرىشىشى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

ئۆرۈكى ماكانى» دەپ نام بەردى.

شۇ ئايدا قەشقەر ژىلايەتلىك 1 - خەلق دوختۇرخانىسى تېخنىكا تېببىي ئۇنۋېرسىتېتى قارىمىقىدىكى 2 - دوختۇرخانا بىلەن دوستلۇق - ھەمكارلىق ئورناتتى.

12 - ئاينىك 6 - كۈنى قەشقەر ژىلايىتى سايامەتچىلىكنى تەرەققىي قىلدۇرۇش مۇھاكىمە يىغىنى ئېچىپ، «چوڭ ئىقتىساد - سودا، چوڭ سايامەت» ئىستراتېگىيىسىنى يولغا قويۇپ، سايامەتچىلىكنى تېز تەرەققىي قىلدۇرۇش توغرىسىدا مۇھاكىمە ئېلىپ بارىدى. يىغىندا سايامەتچىلىكنى تەرەققىي قىلدۇرۇش رەھبەرلىك گۇرۇپپىسى قۇرۇش قارار قىلىندى.

12 - ئاينىك 10 - كۈندىن 13 - كۈنگىچە قەشقەر ژىلايىتى ئوچ دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى ئاچتى. يىغىندا «قەشقەر ژىلايىتىنىك خەلق ئىگىلىكى ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتىنىك 10 - بەش يىللىق پىلان پروگراممىسى» مۇزاكىرە قىلىندى ۋە تۇزىتىلدى، يېڭى ئەسىرنىڭ ئالدىنقى بەش يىلىدىكى ئاساسىي ۋەزىپىلەر ۋە 1 - يىلدىكى ئاساسىي خىزمەتلەر ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

12 - ئاينىك 11 - كۈندىن 16 - كۈنگىچە ئاپتونوم رايونلۇق تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى قەشقەرگە كېلىپ، «ئۇچكە ئەھمىيەت بېرىش» تەربىيىسى بويىچە «ئارقىغا قاراش» خىزمىتىنى تەكشۈردى ۋە قەشقەر ژىلايىتى «ئۇچكە ئەھمىيەت بېرىش» تەربىيىسى بويىچە «ئارقىغا قاراش» پائالىيىتىدە ئېرىشكەن كۆرۈنەرلىك نەتىجىلەرنى تولۇق مۇئەييەنلەشتۇردى.

12 - ئاينىك 14 - كۈنى قەشقەر سەنئەت مەكتىپىنىك ئۇنۋېرسال ئوقۇتۇش بىناسى پۈتتى ھەمدە لېنتا كېسىش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

12 - ئاينىك 18 - كۈنى قەشقەر 2 - دوختۇرخانىسىنىك يېڭى ياتاق بىناسى پۈتۈپ ئىشقا كىرىشتۇرۇلدى ھەمدە پۈتۈش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى.

11 - ئاينىڭ 20 - كۈنىدىن 26 - كۈنگىچە قەشقەر ۋىلايىتى 11 ناھىيە (شەھەر)، 60 يېزا، 125 نۇقتىغا بېرىپ، 2000 - يىللىق ئېتىز - ئېرىق سۈچىلىق ئاساسىي قۇرۇلۇشىدا «تەڭرىتاغ لوڭقىسى» نى تالىشىش مۇسابىقىسى بويىچە تەكشۈرۈش - باھالاش ئېلىپ بارىدى.

11 - ئاينىڭ 26 - كۈنى قەشقەر ئايرودرومىنىڭ يېنىغا جايلاشقان قەشقەر دۆلەت ئاشلىق ئامبىرىنىڭ قۇرۇلۇشىغا ئىش باشلاندى.

11 - ئاينىڭ 27 - كۈنىدىن 31 - كۈنگىچە ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى بەيماسەيۋاڭ باشچىلىقىدىكى شىزاڭ ئالى رايونى پارتىيە - ھۆكۈمەت ۋەكىللەر ئۆمىكى قەشقەردە تەكشۈرۈشتە بولدى.

شۇ ئايدا يېڭىسار ناھىيىسىنىڭ «ھەممە كەنتكە رادىئو - تېلېۋىزىيە يەتكۈزۈش» قۇرۇلۇشى ئاپتونوم رايون ۋە ۋىلايەت تەرىپىدىن تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىندى.

شۇ ئايدا قەشقەر ۋىلايەتلىك كادىرلار ئىدارىسى ئاپتونوم رايونلۇق كۆزلۈك ئىختىساسلىقلارنى ئالماشتۇرۇش يىغىنىدا 2000 - يىلدىكى كۆزلۈك ئىختىساسلىقلارنى ئالماشتۇرۇش يىغىنىنىڭ كوللېكتىپ ئالاھىدە مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. بۇ ۋىلايەتلىك كادىرلار ئىدارىسىنىڭ 1996 - يىلىدىن بېرى ئۈدا بەش يىل ئاپتونوم رايونلۇق ئىختىساسلىقلارنى ئالماشتۇرۇش يىغىنى تەرىپىدىن بىرىنچى بولۇپ باھالىنىشى ھېسابلىنىدۇ.

شۇ ئايدا قەشقەر شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولىدا شىنجاڭ بويىچە 3 - ساغلاملىق تەربىيىسى - پەننى ئومۇملاشتۇرۇش كوچىسى قۇردى.

شۇ ئايدا جۇڭگو يېزا ئىگىلىك ئىلمىي جەمئىيىتى، ئالاھىدە مەسىلات ئىقتىسادىي كومىتېتى، جۇڭگو ئالاھىدە مەسىلات يۈرتلىرىنى تونۇشتۇرۇش، تەشۋىق قىلىش پائالىيىتى گۇرۇپپىسى تەشكىلىي كومىتېتى يېڭىسار ناھىيىسىگە «جۇڭگو سەمەت

پائالىيىتى ئېلىپ بېرىلدى.

شۇ ئايدا خېنەن سەنمېنشيا شەھەرلىك شىنتەي كانچىلىق شىركىتى 7 مىليون 500 مىڭ يۈەن مەبلەغ سېلىپ، پەيزاۋات ناھىيىسىدە شىنباۋ كانچىلىق پاي چەكلىك شىركىتى قۇردى.

12 - ئاينىڭ 19 - كۈنى قەشقەر ۋىلايىتى سۈنى ئائىلىلەرگىچە يەتكۈزۈش، كېسەللىكنىڭ ئالدىنى ئېلىش، سۈنى ياخشىلاش، كەلكۈندىن مۇداپىئە كۆرۈش نەق مەيدان كۆرىكى يېغىنى ئاچتى.

12 - ئاينىڭ 25 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى خىزمەت كومىتېتى 19 - قېتىملىق ئەزالار يىغىنى ئاچتى. يىغىندا «ۋىلايەتنىڭ 2000 - يىللىق مالىيە خام چوت پىلانىنىڭ ئىجرا قىلىنىش ئەھۋالى ۋە 2000 - يىللىق خام چوتقا تۈزىتىش كىرگۈزۈش ئەھۋالى توغرىسىدىكى قارار (لايىھە)» قاراپ چىقىلدى ۋە ماقۇللاندى؛ «قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ پەن - تېخنىكا خىزمىتىدىن قىلىنغان دوكلات»ى ئاڭلاپ ئۆتۈلدى ۋە قاراپ چىقىلدى.

12 - ئاينىڭ 26 - كۈنى قەشقەر ۋىلايەتلىك «1 - ئاۋغۇست» ئۇن زاۋۇتى تۈزۈلمىنى پۈتۈن گەۋدە بويىچە ئىسلاھ قىلىش خىزمىتىنى تاماملاپ، ۋىلايەتلىك «1 - ئاۋغۇست» ئاشلىق - ماي سانائەت - سودا چەكلىك مەسئۇلىيەت شىركىتى بولۇپ قۇرۇلدى ۋە ۋېۋىسكا ئېسىش مۇراسىمى ئۆتكۈزدى.

شۇ كۈنى قەشقەر شىنشېڭ پاختا توقۇمىچىلىق چەكلىك مەسئۇلىيەت شىركىتى مىڭدا تىرانسپورت شىركىتى، چاڭيۇەن سودا - سانائەت شىركىتى، تۈڭشىن ماشىنىسازلىق شىركىتى، ۋېيىي توقۇمىچىلىق شىركىتى، تۈلپار ماشىنىسازلىق - ئېلېكترون شىركىتى، خۇايۇەن ئۆي - مۇلۇك شىركىتىدىن ئىبارەت ئالتە مۇستەقىل ئىقتىسادىي گەۋدىگە ئايرىلدى. بۇ مەزكۇر شىركەتنىڭ 3 - كەسىپتىن پۈتۈنلەي ئايرىلىپ، پۈتۈن كۈچ بىلەن توقۇمىچىلىقنى ئاساسىي كەسىپ قىلىدىغان شىركەت بولغانلىقىدىن دېرەك بېرىدۇ.

12 - ئاينىڭ 31 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدە «يېڭى ئەسىرنى كۈتۈۋېلىپ، مەملىكەت بويىچە پاكىز شەھەر بولۇشنى قولغا كەلتۈرۈش» بويىچە 10 مىڭ كىشىلىك ئىمزا قويۇش

书中较系统、全面、详细地介绍历代在喀什噶尔发生的重大历史事件及新中国成立以来在喀什噶尔发生的重大变化、发展等情况。

پايدىلانغان مەنبەلەر

1. قەشقەر ۋىلايەتلىك تەزكىرە كومىتېتى تۈزگەن: «قەشقەر ۋىلايىتى تەزكىرىسى»، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى، 2005 - يىل 10 - ئاي ئۇيغۇرچە نەشرى، 1 - قىسىم.

2. شىنجاڭ ئېنسىكلوپېدىيىسىنى تۈزۈش ھەيئىتى: «شىنجاڭ ئېنسىكلوپېدىيىسى»، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى، 2005 - يىل 8 - ئاي ئۇيغۇرچە نەشرى.

3. شۆزوكجىك تۈزگەن: «شىنجاڭنىڭ قەدىمكى زامان تارىخى ۋەقەلەر خاتىرىسى» (يېراق قەدىمكى زاماندىن 1840 - يىلغىچە)، «شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر تەتقىقاتى»، 1988 - يىللىق تولۇقلىما سان.

4. ۋاڭ شياڭ تۈزگەن: «قەشقەرنىڭ تارىخىدىكى چوڭ ئىشلار خاتىرىسى» (يېراق قەدىمكى زاماندىن 1949 - يىلغىچە)، «قەشقەر تارىخ ماتېرىياللىرى»، خەنزۇچە، 1992 - يىل 1 - سان.

5. ۋاڭ شياڭ: «قەشقەرنىڭ تارىخ - مەدەنىيىتى» (2 - قىسىم)، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى، 2009 - يىل 5 - ئاي خەنزۇچە نەشرى.

6. ئادىل مۇھەممەت: «قەدىمكى قەشقەر»، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى، 2008 - يىل 11 - ئاي نەشرى.

书中较系统、全面、详细地介绍历代在喀什噶尔发生的重大历史事件及新中国成立以来在喀什噶尔发生的重大变化、发展等情况。

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: ۋاڭ ياڭ



ISBN 978-7-5373-1988-1

(民文)定价：35.00元